Împotriva lui Marcion

În operele sale, primul autor creștin latin, Quintus Septimius Florence Tertullian (150/170-220/240), luptă împotriva păgânilor, ereticilor și imperfecțiunii umane. În tratatul oferit cititorilor, el îl atacă pe gnosticul Marcion, care a văzut o diferență fundamentală între Vechiul și Noul Testament și a dezvoltat o doctrină a Dumnezeului sever al primului și a Dumnezeului bun al celui de-al doilea. Lucrarea „Împotriva lui Marcion" este atât o respingere a dualismului gnostic, cât și o teodicee a Creatorului, o dovadă a legăturii organice dintre Vechiul și Noul Testament, precum și o interpretare a unui număr imens de texte biblice. Cele cinci cărți ale acestui tratat conțin practic toate prevederile principale ale creștinismului și servesc drept un fel de manual despre studiile sectare și despre Sfintele Scripturi ale ambelor Testamente. Tertullian apără aici, printre altele, adevărul întrupării, suferinței, morții Mântuitorului prezise de profeții Vechiului Testament și apără învierea morților. Pasiunea lui Quintus Septimius, convingerea sa în propria dreptate și dorința de a-i îndepărta pe cititori de erorile periculoase cu orice preț inspiră respect și ne fac să ne întrebăm dacă focul credinței vii a slăbit în oameni în ultimele 18 secole, dacă indiferența și conformismul, numite cu mândrie toleranță, ne-au cuprins.

Pentru toți cei interesați de știința istorică bisericească, teologie și cultura antică.

- A. Yu. Bratukhin. Operele și zilele lui Tertulian
- Bibliografie
- Împotriva lui Marcion
- Lista abrevierilor

A. Yu. Bratukhin. Operele și zilele lui Tertulian

Către fiicele mele Elizaveta și Evdokia

Biografie. Quintus Septimius Florens Tertullian s-a născut între anii 150 și 170 d.Hr. la Cartagina și a murit după anul 220. În tinerețe, așa cum se poate deduce din descrierea destul de detaliată a misterelor mitraice *(Ter.* De praescr., 40, 3-4 și *Tert.* De cor., 15,3), a fost inițiat în al treilea grad al misterelor lui Mithra, un zeu foarte popular în Imperiul Roman. În orice caz, cunoștința strânsă a acestui scriitor creștin cu mitraismul este fără îndoială. [1] Quintus Septimius a fost puternic influențat de filosofia stoicilor [2] și chiar îl numește pe Seneca cel Tânăr „întotdeauna al nostru" *(Tert.* De an., 20,1). Tertulian a trăit o perioadă la Roma *(Tert.* De cult., I, 7, 2), unde probabil a practicat avocatura: Eusebiu în Istoria sa ecleziastică (II, 2,4) îl numește „unul care cunoștea perfect legile

romane (τους 'Ρωμαίων νόμους ήκριβωκώς).” Dacă Quintus Septimius provenea din familia unui centurion proconsular și dacă a fost hirotonit preot după convertirea sa la creștinism, așa cum relatează Fericitul Ieronim în cartea sa Despre oamenii faimoși, este pus la îndoială de unii cercetători. [3] După ce a acceptat botezul, Tertulian s-a căsătorit cu o femeie creștină, cu care a trăit, potrivit acestuia, o perioadă destul de lungă (saecularibus satis agentes sumus) (*Tert.* Ad ix., I, 1-2). În a doua jumătate a primului deceniu al secolului al III-lea, nemulțumit de clerul roman, s-a convertit la montanism. Membrii acestei secte predicau ascetismul și interziceau, în special, a doua căsătorie. Totuși, Tertulian s-a despărțit de montaniști și și-a fondat propria sectă de tertulianiști. Este curios faptul că cei doi cei mai înfocați apărători ai creștinismului și luptători împotriva păgânismului - Tațian și Tertulian - au părăsit în cele din urmă Biserica Catolică, incapabili să-și împace ideile despre religia lui Hristos cu creștinismul istoric.

Creativitate. Având în vedere caracterul lui Tertulian, care l-a forțat să treacă în grabă de la mitraism la ortodoxie și de la ortodoxie la montanism, va fi ușor de înțeles diversitatea temelor operelor acestui autor cartaginez, care sunt împărțite în apologetice, dogmatic-polemice și practic-ascetice. 1) Quintus Septimius apără adevărul creștin de păgâni în „Către păgâni” (două cărți), în „Apologetică”, în lucrarea scurtă „Despre mărturia sufletului” și în scrisoarea „Către omoplat”; de evrei - în tratatul „Împotriva evreilor”. 2) Tertulian atacă ereticii, în primul rând gnosticii, în tratatele Despre prescripția <împotriva> ereticilor, Scorpiacus, Împotriva lui Hermogenes, Împotriva lui Valentinian, Cetăreața lui Hristos, Despre învierea cărnii, Împotriva lui Marcion (cinci cărți), Împotriva lui Praxeas; el polemizează cu filosofii în tratatul Despre suflet. Apologetul cartaginez luptă nu doar cu dușmanii externi și interni ai Bisericii. 3) El luptă pentru puritatea morală și perfecțiunea creștinilor în lucrările Către martiri, Despre ochelari, Către soție (două cărți), Despre îmbrăcămintea femeilor (două cărți), Despre coroană, Despre idolatrie, Despre încurajarea castității, Despre fuga în timpul persecuției, Despre vălurile fecioarei, Despre monogamie. În cartea „Despre post” Tertulian apără postul montanist, eseul „Despre modestie” este îndreptat împotriva unui episcop care absolvea păcatele carnale. Următoarele lucrări sunt, de asemenea, considerate practico-ascetice: „Despre botez”, „Despre rugăciune”, „Despre pocăință”, „Despre răbdare”, „Despre mantie”. În ultimul eseu, Tertulian explică schimbarea togii sale în mantia unui filosof. După cum vedem, Tertulian, spre deosebire de așa-numiții „oameni apostolici” care se adresau coreligionarilor lor doar cu cuvinte de îndemn, spre deosebire de apologeții greci care apărau creștinismul doar de păgâni și spre deosebire de Sfântul Irineu de Lyon, care doar îi respingea pe gnostici, a dezvoltat toate aceste subiecte.

Pentru ca cititorul să dobândească o înțelegere mai completă a operei lui Quintus Septimius și a diversității intereselor sale, ne vom concentra asupra unora dintre lucrările sale care se încadrează în diferite grupuri tematice. Întrucât

o analiză detaliată chiar și a uneia dintre ele ar ocupa mult spațiu, vom atinge doar câteva aspecte ale lor. Această abordare ne va permite să ne familiarizăm cu problemele cu care se confruntă cercetătorii operelor autorului cartaginez. Folosind ca exemplu lucrările apologetice, vom examina probleme individuale legate de sursele lui Tertulian și de genurile pe care le-a folosit. Tratatul dogmatic-polemic „Despre suflet" ne va introduce în metoda lui Tertulian de citare biblică și, astfel, ne va pregăti pentru perceperea pasajelor corespunzătoare din cărțile „Împotriva lui Marcion". Lucrarea practico-ascetică „Despre coroană" ne va oferi material referitor la dificultățile care îi pândesc pe criticii textuali și comentatorii lui Quintus Septimius.

Lucrarea lui Tertulian **„Către neamuri"** (Ad nat.) a fost publicată în 197, cu puțin timp înainte de publicarea celui de-al doilea tratat al său, **„Apologetic"** (Apol.), adresat persecutorilor creștinilor. Există mai multe explicații în literatura de specialitate pentru caracterul incomplet al lucrării Ad nat. Faptul că aceasta nu se poate datora unei lacune în text este indicat, în special, de faptul că Ad nat., la fel ca aproape toate lucrările lui Tertulian din această perioadă, se încheie cu o aluzie la Judecata de Apoi. [4] Potrivit lui Paul Monceau, concluzia tratatului rezultă atât de natural din ceea ce s-a spus anterior „încât a fost superfluu să o exprimăm în cuvinte". [5] Cu toate acestea, caracterul incomplet al lucrării Ad nat. se manifestă în absența nu atât a unei concluzii, cât a unei expuneri a fundamentelor doctrinei creștine. Karl Becker consideră că Tertulian, în procesul de scriere, a abandonat schița pe care Ad nat. o avea pentru el pentru a se dedica scrierii lucrării Apol. [6] Conform unei alte opinii, în Ad nat., Tertulian îi atacă pe păgâni și promite să ofere ulterior o expunere a învățăturii Bisericii. [7] Jean-Claude Freduille, nefiind de acord cu evaluarea lui Becker asupra Ad nat. ca schiță pentru Apol., apără originalitatea primei lucrări, care, potrivit lui, nu este suficient subliniată de A. Schneider, care vede în Ad nat. doar o „pamfletă". [8] J.-C. Freduille scrie: „Relația dintre Apol. și Ad nat. este comparabilă cu relația dintre Apol. și «Mărturia Sufletului» (De test.). În Ad nat., ca și în De test., Tertulian a ales aspectul privat: filosofic cu elemente morale și juridice în prima lucrare și exclusiv filosofic în a doua." Apol. include material din ambele lucrări. [9] Originalitatea lui Ad nat. Savantul francez vede adaptarea de către Tertulian a conceptului de origine filosofică pentru nevoile polemicii sale cu păgânii și admite posibilitatea ca adevăratul titlu al tratatului să fi fost De ignorantia nationum. [10] Rețineți că în Apol. se acordă multă atenție temei ignoranței păgânilor față de adevăr în general și față de creștinism în special.

Să comparăm două fragmente din aceste lucrări:

Ad nat., 1,1,1: Testimonium ignorantiae uestrae, quae iniquitatem dum defendit, reuincit, in promptu est, quod omnes qui	Apol., 1,6: Testimonium ignorantiae est, quae iniquitatem

uobiscum retro ignorabant et uobiscum oderant, simul eis contigit scire, desinunt odisse qui desinunt ignorare, immofiod oder et ipsid oderant fuerant.

dum excusat, condemnat, cum omnes, qui retro oderant, quia ignorabant, quale sit quod oderant, simul desinunt ignorare, cessant et odisse. Ex his fiunt Christiani, utique de comperto, et incipiunt odisse quod fuerant et profited quod oderant.

La unsprezece ani de la publicarea monografiei lui J.-C. Freduillet, H. Hagendahl a numit Ad nat. o „versiune reelaborată” a lui Apol., „schița sa imperfectă”. [11] Astfel, putem afirma existența unei întrebări nerezolvate cu privire la motivele atât ale caracterului incomplet al lui Ad nat., cât și ale publicării în același an a lui Apol., care s-a inspirat mult din această lucrare.

Conform lui J.-C. Fréduillet, „după ce a avansat mai mult decât și-ar fi dorit poate, Tertulian și-a abandonat tratatul fără să se mai obosească să-l îmbunătățească, să-i dea o concluzie adecvată, amintind unitatea concepției operei în ansamblu. A preferat să se dedice lui Apol., pentru care speranțele erau mai mari și al cărui gen literar i-a permis să echilibreze și să combine într-o sinteză armonioasă temele απολογία, έπίδειξις și σύγκρισις.” [12] Nu este însă pe deplin clar de ce autorul, care își pusese în minte să scrie un nou tratat în timp ce lucra la cel vechi, a decis să publice atât pe cel timpuriu, care conținea erori, cât și pe cel ulterior, care a fost corectat. Dacă apologetul dorea să producă o lucrare de orientare filosofică alături de un tratat pe o gamă mai largă de subiecte, ar fi trebuit cel puțin să aibă grijă ca aceste două lucrări, create practic în același timp, să nu conțină contradicții. Prin urmare, tratatul Ad nat. ar fi trebuit să vadă lumina zilei înaintea lucrărilor despre Apol.

Se pare că Tertulian a plănuit inițial să publice nu două, ci trei cărți de Ad nat. Cu toate acestea, după ce a publicat două și a descoperit în ele deficiențe pe care nu le putea accepta, a decis să creeze un nou tratat. În literatura romană, se pot găsi și alte exemple de cărți care constituie o singură operă, publicate în momente diferite. Astfel, Ovidiu a publicat (dintr-un motiv diferit, însă) nu douăsprezece, ci doar șase cărți de Fasti, iar două cărți de Satire ale lui Horațiu au fost publicate în momente diferite. Astfel, cuvintele „în viitor <sulciile calomniei> vor fi tocite de expunerea întregii noastre învățături (postmodum obtundentur expositione totius nostrae disciplinae)” (Ad nat., I, 10, 1), contrar opiniei citate de Freduille [13] , ar trebui atribuite nu lui Apol., ci celei de-a treia cărți de Ad nat, care nu a fost niciodată scrisă.

Tertulian își începe de obicei lucrările în care dezvoltă un subiect pe care l-a atins anterior cu o referire la lucrările sale anterioare. Astfel, tratatul Despre suflet începe cu cuvintele: „Am discutat cu Hermogenes despre ce este sufletul (aceasta se referă la lucrarea pierdută a lui Tertulian, De censu animae. - *A.B.),* care a sugerat că acesta a fost format, cel mai probabil, dintr-o acumulare de materie decât din suflarea lui Dumnezeu; acum, după ce am trecut la luarea în considerare a altor întrebări, se pare că va trebui să mă lupt în principal cu filosofii” (*Tert.* Dean., 1,1). Tratatul Împotriva lui Marcion începe astfel: „De acum înainte, tot ceea ce am întreprins împotriva lui Marcion își pierde semnificația. După ce am părăsit vechiul, începem o nouă afacere. Prima mică lucrare, scrisă în grabă, am tăiat-o ulterior cu o lucrare mai detaliată. „Am pierdut-o, când încă nu se făcuseră copii din ea, prin trădarea unui om care era atunci frate în Hristos, dar care mai târziu a devenit apostat.” A copiat o parte din ea, cât de inexact a putut, și a publicat-o. A devenit necesar să corecteze modificările pe care le făcuse. Acest lucru m-a determinat să adaug câteva lucruri. Prin urmare, această lucrare - a treia după a doua și de acum înainte prima - trebuie să înceapă cu cuvinte despre anularea a ceea ce scrisesem înainte, pentru ca nimeni să nu fie derutat de modificările aduse textului anterior, care se găsesc ici și colo” *(Tert.* Adv. Marc., 1,1,1-2). La începutul tratatului „Împotriva lui Hermogene” *(Tert.* Adv. Herm., 1,1) există o aluzie la lucrarea „Despre prescripția <împotriva> ereticilor”. Întrucât multe pasaje din Ad nat. au fost preluate aproape textual în Apol., la începutul acestei lucrări ne-am putea aștepta la o referire la precedentă, dar nicăieri în Apol. nu există măcar o aluzie la o lucrare anterioară. Tertulian pare rușinat să se refere la lucrarea sa publicată în grabă, neputând acuza pe nimeni de imperfecțiunea ei.

Ignorarea operei sale anterioare de către autorul cartaginez poate fi explicată, printre altele, prin erorile făcute în aceasta și corectate în Apol. sub influența „Exortației către neamuri” a lui Clement din Alexandria (Protr.). Astfel, în Apol. nu mai există cuvinte despre răpirea preotesei lui Ceres (Ad nat., II7,15; cf.: Protr., 2,15, 1-3); nu există nicio poveste despre Psammetih și prunci (Ad nat., I, 8, 2-9; cf.: Protr., 1,6,4) și nu există nicio identificare a biblicului Iosif cu Serapis (Ad nat., II, 8,10-19; cf.: Protr., 4,48,4-6). Cu toate acestea, pare puțin probabil ca simpla prezență a erorilor să-l fi putut forța pe Tertulian, care nu era cunoscut pentru dorința sa de precizie, nu numai să-și revizuiască complet opera anterioară, ci și să o „șteargă” din opera sa. Să ne reamintim că în primul capitol al primei cărți a lui Adv. Marc, autorul își declară lucrarea mică, scrisă în grabă, pe care noua lucrare, cum s-ar spune, o anulează. Ad nat. nu este cu mult inferioară lui Apol. ca volum și nu poate fi considerată o „lucrare mică, scrisă în grabă”. Doar dezacordul său fundamental cu ceva ce a scris în ele, un dezacord de care și-a dat seama brusc în timp ce lucra la a treia carte, l-ar fi putut determina pe apologet să revină la subiectul la care lucrase anterior și chiar îl dezvoltase în două cărți publicate. Pentru a înțelege mai bine această problemă,

să luăm în considerare structura Ad nat. și Apol. și să comparăm materialul folosit în ambele tratate.

În Apol. nu se menționează creștinii ca o a treia specie (această temă a fost dezvoltată în Ad nat. în capitolul despre Psammetih) și motivul „autoincriminării" nu este introdus (dacă nu luăm în considerare cuvintele rostite despre Jupiter Latiarus: „O, Jupiter, ești cu adevărat creștin și singurul fiu al tatălui tău în cruzime! (O Iovem Christianum et solum patris filium de crudelitate)" (Apol., 9,5). Majoritatea subiectelor abordate în Ad nat. sunt reflectate mai mult sau mai puțin detaliat în Apol., în timp ce multe puncte importante incluse în textul lui Apol. (în principal demonologia și povestea Sfintelor Scripturi și patimile lui Iisus Hristos) nu au fost acoperite în Ad nat. Trebuie menționat că în Protr. există și o identificare a zeilor cu demonii (§ 40-44).

Faptul că Apol. nu a inclus informații despre cele trei tipuri de zei conform lui Varro (*fizici* , despre care vorbesc filozofii, *mitici,* lăudați de poeți și *populari,* acceptați de un popor sau altul) ar trebui, la prima vedere, să indice că Ad nat. este dedicată, în primul rând, criticii zeilor păgâni, iar Apol. nu a fost conceput ca un înlocuitor pentru Ad nat. Cu toate acestea, Tertulian ar fi putut refuza să includă material din primul capitol al celei de-a doua cărți a Ad nat. în Apol., deoarece Protr. lui Clement i-a servit drept exemplu negativ. Autorul alexandrin, povestind despre cele șapte moduri în care a apărut idolatria (Protr., 26, 1-7), evidențiază, în primul rând, zeitățile diferitelor *popoare* (zeii-luminiști la hinduși și frigieni, zeii-fructe la atenieni și tebani); în al doilea rând, zeitățile *poeților* (Eriniile, Eumenidele, zeii lui Hesiod și Homer, „salvatorii" Dioscurilor, Hercule, Asclepius); în al treilea rând, zeitățile *filosofilor* (tipuri de pasiuni, concepte abstracte). Tertulian, descoperind o asemănare între clasificarea mai completă a zeilor contemporanului său (a cărui învățătură era complet contrară propriei sale învățături) și a sa (adică „varroniană"), probabil a considerat că este mai bine să o abandoneze pe cea din urmă. De altfel, în pasajul numit Clement este menționată și etimologia cuvântului „zeu" din „a alerga". [14] Acest punct, prezent în Ad nat. (II, 4,1), a dispărut și din Apol. În Apol. tema zeilor (sau elementelor) elementari nu este dezvoltată (capitolul 3,5-6II din cartea Ad nat.). Între timp, zeii elementari sunt discutați în detaliu în Protr. (§ 6465 și § 102,1 și 4). Analiza opiniilor diferiților filozofi despre Dumnezeu și natură (Ad nat. II, 4) nu apare în Apol. — Clement tratează acest subiect pe larg în § 66. Astfel, Tertulian pare să se grăbească să scape de tot ceea ce în prima sa lucrare semăna cu Protr. Să observăm, totuși, că parafraza din *Isaia* 6:9-10, conținută în Ad nat. (II, 1,3), a fost inclusă în cap. 21 din Apol., iar informațiile despre Cresus și Thales, despre Socrate poruncind sacrificarea unui cocoș, din Ad nat. (II, 2,11-12) sunt folosite în Apol. (46,8 și 5) — Tertulian nu dorește să abandoneze un material care îi este util și nu are nicio legătură directă cu învățătura conținută în Protr.

Dispariția din Apol. a poveștii zeităților romane propriu-zise (capitolele 9, 11 și 15 din a doua carte a Ad nat.) poate fi explicată prin dorința autorului de a nu-i tachina pe cititori batjocorind eroii romani. Este curios că în capitolul despre patimile lui Hristos, Tertulian încearcă în repetate rânduri să lege creștinismul de Roma (Apol., 21,18-19 și 23-25).

Însăși metoda de a critica zeii păgâni prin intermediul unei relatări detaliate a lor, pe care Clement a folosit-o fără măsură, i s-ar fi putut părea nepotrivită lui Tertulian după ce a citit Protr. Prin sacrificarea abundenței numelor zeilor și a funcțiilor lor în Apol. (de exemplu, în Apol. nu se menționează zeii stelelor și zeii care și-au primit numele de la acțiunile pe care le-au săvârșit sau de la locurile în care au trăit, cf. Ad nat., II, 11 și 15), Tertulian a făcut noua lucrare mai accesibilă cititorilor. Dacă în Ad nat. (II, 1,9; 9,2) zeii filosofilor, poeților și popoarelor erau într-un fel puși în contrast, atunci în Apol. filosofii și poeții sunt menționați împreună ca fiind împrumutați și distorsionați adevărul de la profeți (47, 11-12 și 14; 49, 1). În Apol. Tertulian scrie despre zei: „Ar trebui să-i enumăr unul câte unul, atâția și așa mai mulți, noi și vechi, barbari și greci, romani și străini, cuceriți și aleși, indigeni și obișnuiți, bărbați și femei, rurali și urbani, navali și militari? Ar fi o sarcină inutilă chiar și a le enumera numele” (10, 5-6).

Faptul că zeii mitici ai poeților sunt oameni morți este afirmat doar în Ad nat.: în Ad nat., I, 7 există cuvintele „deocamdată este necesar doar să atingem vag acest tip de zei, a căror analiză detaliată va fi dată la locul ei (delibanda enim nunc est species ista, cuius suo loco ratio reddetur)”. Într-adevăr, Tertulian revine la oamenii numărați printre zei în Ad nat., I, 14, vorbind despre Hercule, Esculap și Tezeu. În Apol. (14,5) este inclus doar pasajul despre Esculap.

Fragmente destul de mari din capitolele dedicate criticii teologiei păgâne au fost incluse în Apol. Mai mult, acestea au fost incluse într-un volum care nu ne permite să vorbim despre autocitare episodică sau despre utilizarea unor fragmente mici dintr-o altă lucrare într-o singură lucrare independentă. Mai degrabă, putem vorbi despre o „jefuire” a unei opere considerate de autor ca fiind destinată uitării (apropo, dintre toate lucrările lui Tertulian, Ad nat. conține cele mai multe lacune). Astfel, Ad nat., II, 2 vorbește despre zeii fizici ai filosofilor. Un pasaj din acest capitol despre ideile platonice și epicureene despre Dumnezeu (Ad nat., II, 2, 8) a fost inclus în Apol. (Apol., 47, 6). Ad nat., II, 8 vorbește despre zeii tribali ai popoarelor și orașelor; Sunt menționați Atargatis la sirieni, Celesta la africani, Barsutina la mauri, Obodus și Dusar la arabi, Belenus la Noricum, precum și Delventinus la casini, Visidianus la narni, Numiternus la atinaeni, Ancharia la ascolani și Nortia la volsini (Ad nat., II, 8,6). În Apol. sunt menționați: Atargatis, Dusars, Belenus, Celesta, regii maurilor, Delventinus, Visidianus, Ancharia, Nortia, Valentia, Hostia și Juno Curris (Apol., 24,8). În Ad nat., I, 10, este narată divinizarea desfrânatei Larentina; în acest caz, ea este comparată cu

Ceres. Apol., 13,9 vorbește despre venerația păgână a femeii publice Larentina „împreună cu Junos, Ceres și Diane”. Ad nat., II, 16 vorbește și despre zeii „descoperitori”, care sunt comparați cu muritorii, în special cu Gnaeus Pompey, care a adus cireșul pontic în Italia (Ad nat., II, 16,5). În Apol., Lucullus apare în contextul corespunzător în locul lui Pompey (Apol., 11,8). Se știe că tratatul „Împotriva evreilor” îl reproduce și pe Adv. Marc. în multe privințe, dar aceste lucrări erau destinate a două publicuri complet diferite, spre deosebire de Ad nat. și Apol., care se adresau păgânilor.

În opinia noastră, Tertulian, după ce a făcut cunoștință cu Protr., a descoperit câteva puncte în opera sa care au apropiat-o de opera lui Clement, a cărui concepție despre creștinism și atitudine față de cultura păgână diferă mult de opiniile autorului cartaginez, care credea că Atena și Ierusalimul nu aveau nimic în comun.

Să fim atenți la cuvintele lui Tertulian din primul capitol al De test., unde se spune că o persoană care vrea să găsească dovezi ale adevărului creștin la poeți sau filosofi va avea nevoie de o mare curiozitate și de o memorie care să o întreacă. Potrivit lui Tertulian, un martor mult mai bun este sufletul omenesc. Aici, apologetul latin contestă metodologia unor apărători ai creștinismului precum Iustin Martirul și Clement din Alexandria, care au învățat despre acțiunea precreștină a Logosului printre păgâni. Refuzând să ia în considerare doctrina filosofică a zeilor din Apol., Tertulian își demonstrează dezacordul complet cu interpretarea lui Clement asupra Revelației creștine. O dispută particulară cu autorul alexandrin este utilizarea de către Tertulian a sintagmei „misterele bahice” în Apol., 37,2. Clement a comparat sacramentele creștine cu misterele bahice.

Pe scurt: Ad nat. este o lucrare neterminată, a cărei publicare a fost întreruptă de voința autorului. Nu este posibil să acceptăm punctul de vedere al lui J.-C. Freduille, deoarece este dificil să vorbim despre originalitatea unei lucrări al cărei aproape fiecare capitol a fost folosit într-o oarecare măsură în Apol. De test nu se află în aceeași relație cu Apol. ca Ad nat.

Epistola **către Scapula** (Scap.), ultima dintre lucrările lui Tertulian adresată unui public păgân, scrisă în 212, diferă semnificativ de Apologetica sa, compusă în vara sau toamna anului 197. Cele mai izbitoare diferențe din Scap., în afară de concizia sa (cinci capitole față de cincizeci în Apol.), sunt utilizarea numeroaselor exemple de pedepsire divină a persecutorilor creștinilor și abrevierea componentei apologetice. Dacă în Apol. Tertulian și-a propus sarcina de a se asigura că adevărul nu este condamnat fără a fi cunoscut (cf. Apol., 1,2), atunci în Scap. el vrea să-i avertizeze pe păgâni împotriva pericolului reprezentat de condamnarea creștinilor: „Am publicat această carte, nu temându-ne pentru noi

înșine, ci pentru voi...” (Scap., 1,2). Scap. Astfel, se dovedește a fi *o scrisoare exhortatorie* cu trăsături apologetice, care amintește de Epistola Apostolului Pavel către Galateni [15] (cf.: „O, galateni nechibzuiți”, *Gal.* 3: 1 - „ne întristăm de neștiința voastră”, Scap., 1,3). La rândul său, „Apologetic”, conform lui Eberhard Heck, a fost conceput ca un discurs de apărare judiciară. În același timp, cercetătorul observă că, dintre toate lucrările apologetice care au supraviețuit, doar aceasta poate fi considerată un discurs, la fel ca „Discursul către eleni” „negativ-epidectic” al lui Tațian și „Cererea pentru creștini” al lui Atenagora. [16] Desigur, trebuie ținut cont de faptul că „apologia creștină ca tip de artă verbală avea diferențe semnificative față de discursul de apărare «clasic»”. [17] J. J. Swift notează că „natura judiciară a Apologeticii trebuie înțeleasă într-un sens <...> mai larg”. [18]

Conform lui E. Heck, autorul cartaginez din Apol. „nu găsește răspunsul corect” la învățătura romană despre religio ca și cauză a măreției Romei, iar lucrarea în care creează o tradiție creștină de exemple de pedeapsă pentru cei care îl disprețuiesc pe adevăratul Dumnezeu se dovedește a fi scrisoarea „Către Scapula” scrisă de el 15 ani mai târziu. [19] Savantul german consideră că Tertulian în Apol. nu oferă astfel de exemple care ar putea impresiona cititorii păgâni, deoarece în 197 pur și simplu nu le avea la dispoziție. Analizând cap. 3 Scap., [20] E. Heck subliniază că distrugerea cimitirelor creștine menționate acolo a avut loc în 203, ploile prelungite însoțite de inundații au avut loc în 211, furtuna în 211 (sau 212), eclipsa de soare de la Utica în 212. Saturninus a orbit după 180, dar pentru Tertulian acesta trebuie să fi rămas „un caz special nesemnificativ”. Cazul Germinianus „nu este datat” și ar fi putut fi încă necunoscut apologetului în 197. Atribuind povestea lui Caecilius Capella anilor 195 sau 196, [21] E. Heck notează că importanța sa nu a putut fi apreciată decât în 197 sau mai târziu. Cazul Mavilus, potrivit acestuia, a avut loc în 212. [22]

Nu este clar, însă, de ce Tertullian, care l-a menționat pe Niger în Apol., nu a acordat importanță evenimentelor din Bizanț, care i-au atras atenția abia 15 ani mai târziu. Același lucru este valabil și pentru raportul despre Saturninus. Se știe că Tertullian a reacționat viu la ceea ce se întâmpla în lume. El menționează în Apologetică persecuția continuă a complicilor lui Albinus și Niger (Apol., 35, II), [23] adică răspunde imediat, fiind „primul jurnalist politic”, [24] la evenimentele din timpul său. El se referă la „mauri, marcomani și parți înșiși”, pe care creștinii, care se răspândiseră în întreaga lume, îi depășeau numeric și, dacă ar fi vrut, puteau fi mai periculoși (Apol., 37, 4), din care putem concluziona că a lucrat la Apologetică înainte de războiul cu parții, care a început în toamna anului 197 și s-a dovedit a fi ușor. [25] Vedem că apologetul cartaginez scrie despre fapte care i-ar putea fi utile, fără a aștepta ca acestea să înceteze să mai fie „cazuri particulare lipsite de sens” sau, dimpotrivă, să devină învechite.

Mai mult, este ciudat să presupunem că în cei cincisprezece ani care au separat scrierea lui Apol. de scrierea lui Scap., Tertulian a avut la dispoziție o cantitate atât de mare de informații despre „pedepsele asupritorilor creștinilor” cât nu avusese în cei 133 de ani care trecuseră de la primele persecuții din vremea lui Nero (64). Trebuie ținut cont de faptul că autorul cartaginez nu a menționat niciun cuvânt despre moartea rea a lui Nero și Domițian ca pedeapsă pentru represiunile împotriva creștinilor. „Consultați-vă arhivele; din ele veți afla că Nero, înfuriat, a fost primul care a întors sabia lui Caesar împotriva acestei secte, care tocmai apăruse la Roma. Dar suntem chiar mândri că avem un astfel de vinovat al condamnării noastre. Căci cine îl cunoaște pe Nero va înțelege că el nu putea condamna decât un mare bine. Domițian, care nu era mult în urma lui Nero în cruzime, ne-a atacat și el; dar, fiind om la urma urmei, a oprit cu ușurință ceea ce începuse, aducând chiar înapoi pe cei pe care îi exilase. Așa sunt persecutorii noștri întotdeauna; nedrepți, impii, josnici, pe care voi înșivă îi condamnați și îi repuneți în drepturi pe cei condamnați de ei” (Apol., 5,3-4). Faptul că Scap. menționează evenimente din trecutul recent vorbește nu atât despre faptul că astfel de evenimente nu s-au întâmplat înainte, cât despre dorința autorului epistolei de a folosi exemple contemporane.

În Apol., Tertulian a apărat distribuția nediferențiată a pedepselor lui Dumnezeu: „Căci Cel care a rânduit odată o judecată veșnică după sfârșitul lumii, nu se grăbește să despartă binele de rău (această separare este condiția judecății) înainte de ea. Căci acum El este același față de orice fel de om, atât în indulgența Sa, cât și în mustrarea Sa. A voit ca fericirea să revină în mod egal profanilor, iar nenorocirea propriilor Săi slujitori, pentru ca noi toți să putem experimenta deopotrivă bunătatea și severitatea Sa” (Apol., 41,3). Dar a făcut acest lucru nu din lipsă de exemple contrare, ci pentru că, în conformitate cu cerințele genului apologiei, a dorit mai presus de toate să-i apere pe creștini și mai degrabă să-i acuze pe păgâni [26] decât să-i convertească la credința sa. [27] Într-adevăr, în Apol. nu există un apel direct la acceptarea creștinismului. Pe fondul unor concluzii identice, contrastul dintre următoarele afirmații din ultimele capitole ale Apol. și Scap. este indicativ: „Răstigniți-ne, torturați-ne, condamnați-ne, exterminați-ne: căci nedreptatea voastră slujește drept dovadă a nevinovăției. De aceea Dumnezeu ne îngăduie să o suferim. <...> Și totuși cruzimea voastră, care devine din ce în ce mai rafinată din când în când, nu vă oferă nimic. Mai degrabă, joacă rolul de momeală, atrăgând oameni către secta noastră. Devenim mai numeroși după fiecare cosire pe care o efectuați: sângele creștinilor este sămânță” (Apol., 50,12-13). „Ai milă de tine însuți, dacă nu de noi. Ai milă de Cartagina, dacă nu de tine însuți. Ai milă de provincie, care, atunci când intențiile voastre au devenit evidente, s-a trezit lipsită de apărare împotriva extorcării soldaților și a dușmanilor personali ai fiecăruia. <...> Și totuși această sectă nu va dispărea, care, ca să știți, se construiește apoi mai mult când pare a fi distrusă” (Scap., 5, 3-4). Apelul către adversari din Apol., 50, 12 corespunde pe

deplin genului unui discurs judiciar sau politic. [28] Apelurile la milă din Scap. dezvăluie că opera aparține unui gen complet diferit, persuasiv.

În ciuda faptului că Tertulian, potrivit lui A. Amman, „are o lipsă completă de gust și simț al proporției”, [29] scriitorul cartaginez nu a uitat niciodată regulile retoricii. Faptul că operele lui Tertulian conțin puține citate directe care conțin versuri complete indică faptul că Tertulian a respectat cu strictețe regula stilului (die Stilregel), care nu permitea includerea versurilor în proză compusă cu măiestrie (in der kunstmassigen Prosa). [30] Astfel, Tertulian nu i-a amenințat pe păgâni în Apol., deoarece nu a vrut să încalce limitele genului, în ciuda tuturor inovațiilor sale. [31]

Mai mult, exemple de pedeapsă divină inevitabilă împotriva persecutorilor ar fi diminuat patosul tragic al cuvintelor „când ne condamnați, Dumnezeu ne îndreptățește” (Apol., 50,16). Dacă Dumnezeu îi pedepsește pe persecutori deja în acest secol, de ce mai avem nevoie de un discurs de apărare? Dacă creștinii au un astfel de Apărător, orice scuze devin superflue. Avocat experimentat, Tertulian nu a vrut să le ofere ipoteticilor săi adversari oportunitatea unei astfel de obiecții.

Prin urmare, motivul diferențelor dintre Scap. și Apol. nu este că apologetul deține informații noi, ci că a decis să se orienteze către un nou gen: să treacă de la „proză oratorică” la „epistolă”. Motivele acestei decizii ne sunt necunoscute. Putem doar presupune că una dintre ele a fost o contradicție internă, o vulnerabilitate logică inerentă organic discursului apologetic. O vulnerabilitate pe care Tertulian a recunoscut-o încă din anul 197, când a pus întrebarea în numele păgânilor: „De ce atunci”, spuneți voi, „vă plângeți că vă persecutăm, dacă voi înșivă vreți să suferiți, în timp ce ar trebui să-i iubiți pe cei care vă provoacă suferința pe care o doriți? Desigur, noi vrem suferința, dar așa cum un soldat vrea războiul. Nimeni nu merge de bunăvoie la ea, deoarece aduce groază și pericol. Dar cel care s-a plâns de luptă luptă cu toată puterea, iar când o câștigă, se bucură, căci primește atât glorie, cât și pradă. Lupta noastră începe atunci când suntem chemați în fața tribunalului, pentru ca acolo, riscându-ne viața, să luptăm pentru adevăr. Victoria constă în obținerea a ceea ce ați luptat. Această victorie aduce atât gloria de a-l fi plăcut lui Dumnezeu, cât și răsplata vieții veșnice” (Apol., 50, 1-2). Cu toate acestea, obiecția adversarilor rămâne logic de necontestat: dacă martiriul este garanția vieții veșnice, atunci creștinii care doresc victoria ar trebui să tindă spre ea. În tratatul său „Despre suflet”, Tertulian afirmă că atingerea paradisului imediat după moarte este privilegiul martirilor: „Cum se face că regiunea paradisului, care se află sub altar, care i-a fost revelată lui Ioan în spirit, nu a arătat niciun suflet în afară de sufletele martirilor? Dar de ce Perpetua, cea mai curajoasă femeie, în ziua martiriului său, a văzut acolo în revelație doar martiri, dacă nu pentru că sabia, paznica paradisului, nu

este inferioară nimănui decât celor care au murit în Hristos și nu în Adam?” (*Tem.* De ap., 55, 4). Astfel, dorința lui Tertulian de a-i proteja pe creștini de persecuție s-a dovedit a fi nefondată. În Scap. accentul se pune pe altceva: autorul epistolei, călăuzit de porunca creștină a iubirii față de dușmani, vrea să-i salveze de mânia lui Dumnezeu. Această poziție este logic impecabilă.

Printre numeroasele lucrări dogmatice și polemice ale lui Tertulian, un loc special îl ocupă tratatul **„Despre suflet”** (De ap.), în care Tertulian polemizează nu cu o învățătură eretică specifică (cum ar fi în lucrările „Împotriva lui Hermogene”, „Împotriva valentinienilor”, „Împotriva lui Praxeas”), ci cu acele prevederi ale învățăturilor filozofilor antici pe care ereticii le folosesc în scopuri proprii. Acest tratat depășește alte texte tertuliene (cum ar fi „Scorpiacus”, „Despre trupul lui Hristos”, „Învierea trupului”) prin importanța problemelor pe care le atinge, care examinează aspecte specifice. Acesta, la fel ca alte lucrări din grupul tematic menționat, conține un număr imens de referințe la Biblie, menite să susțină judecățile autorului sau să infirme opiniile adversarilor. Aceste referințe sunt: a) reminiscențe (de exemplu: „Comoara lui Saul era acolo unde era inima lui” (De Anc., 57:9); cf. *Matei* 6:21); b) aluzii (de exemplu: „sabia, paznicul paradisului” (De Anc., 55:4); aici Tertulian folosește același cuvânt ca și Septuaginta, romphaea, cf. *Gen.* 3:24); c) parafraze (de exemplu: „cel care era înainte la naștere [Esau] a fost ținut în urmă de cel care rămânea în urmă [Iacov], care nu era încă născut pe deplin, născut doar de mână” (De Anc., 26:3); cf. *Gen.* 25:24-26); d) citate (de exemplu: „Ce este cu fiul lui Chis? Este și Saul printre profeți?” (De ap., 11:5); cf.: 1 Regi *10:11*).

Să luăm în considerare modul în care Tertulian folosește citate biblice, care în unele cazuri sunt fragmente din traduceri latine ale Sfintelor Scripturi, finalizate cu mult înainte de crearea Vulgatei de către Fericitul Ieronim.

Tertulian cunoștea bine greaca: au existat mai multe lucrări ale sale scrise în această limbă, dar acestea nu au supraviețuit până în zilele noastre [32] . Prin urmare, el se putea baza nu numai pe traducerea latină a Bibliei (A. A. Stolyarov sugerează că traducerea folosită de Tertulian este identică cu așa-numita Itala [33]), ci și pe Septuaginta. [34] Cu toate acestea, a afla când s-a bazat Tertulian pe aceasta atunci când a citat și când pe una dintre traducerile latine care existau în vremea sa (traducerea latină veche a Bibliei nu era completă: „... cărțile au fost traduse de mai multe ori și nu există nicio versiune în care toate cele 27 de cărți să fi fost traduse de același traducător” [35]), este destul de complex și neimportant: versiunea latină veche (Vetus Latina) urmează foarte exact Septuaginta [36] , fiind realizată pe baza acesteia. [37] Când se compară citatele biblice din Tertulian cu textul grecesc și ebraic al Bibliei, devine evident că Tertulian a urmat versiunea prezentată de traducerea LXX: sursa sa ebraică

antică diferă foarte mult de textul masoretic, de traducerile în aramaică (Targums), siriacă (Peshitta), latină (Vulgata) și de multe texte din Qumran. [38]

În capitolul 11, autorul tratatului „Despre suflet” îl citează pe profetul Isaia *(Isaia* 57:16): „Duhul a ieșit din Mine și **orice** suflare am creat-o (spiritus ex me prodiuit, et flatum omnem ego feci)” (De an., 11:3). Cuvântul evidențiat nu se afla în textul ebraic (unde cuvântul „suflet, suflare” este la plural), ci se află în traducerea greacă. În plus, originalul nu spune că duhul a ieșit din Dumnezeu (ca în Septuaginta), ci că va „slăbi” înaintea Lui. În capitolul 32, este citat versetul 21 din Psalmul 49/48: „Omul a ajuns ca fiarele nebunești de povară (assimilatus est, inquit, homo inrationalibus iumentis)” (De an., 32:8). Traducerea greacă spune: „<omul> a ajuns ca o fiară fără pricepere și a ajuns ca ea”. Aceleași cuvinte se găsesc mai sus (De anon., 48:13). Originalul spune: „<...> ca o fiară <care> piere” (*Ps* . 49/48:13,21). Verbul ebraic nom [dmh] folosit în versetele analizate, care în forma pasivă nif'al are înțelesurile de „a tăcea”, „a pieri”, are un omonim care înseamnă „a fi ca”. În capitolul 35, Tertulian îl citează pe profetul Maleahi: „Și iată, vă voi trimite pe Ilie Tesbitul (et ecce mittam uobis Helian Thesbiten)” (De anon., 35:5). Este evident că în acest loc autorul tratatului s-a bazat pe Septuaginta sau pe traducerea sa latină: textul grecesc este următorul: „Și iată, vă trimit pe Ilie Tesbitul” *(Mal.* 3:22). Dar textul ebraic vorbește despre „Ilie profetul” *(Mal.* 3:23 = 4:5). O dependență similară găsim și față de versiunea prezentată de Septuaginta în capitolul 38: „Iată, v-am dat toate ca hrană, ca verdele ierbii cosite (экce dedi uobis omnia in escam tamquam olera faeni)” (De an., 38,3). În Septuaginta, spre deosebire de textul ebraic, conform căruia Dumnezeu le dă oamenilor „toate ca verdele ierbii” ca hrană, se spune: „<...> ca hrană: ca iarba verde (cosită), v-am dat toate” *(Gen.* 9:3). În capitolul 45, Tertulian folosește un cuvânt care se găsește și în Septuaginta: „Și Dumnezeu a trimis extaz (эcstasin) peste Adam și acesta a adormit” (De ap., 45,3). În traducerea greacă, cuvântul este εκστασις (*Gen.* 2:21).

În locurile citate, citatele reproduc textul Septuagintei destul de fidel. Totuși, destul de des nu este cazul.

Aceeași sintagmă biblică în lucrarea analizată poate apărea diferit. În *Matei* 5:28 se spune: „Oricine se uită la o femeie ca s-o poftească, a și comis adulter cu ea în inima lui”. Tertulian face referire la acest pasaj de trei ori în tratatul analizat. În capitolul 15, citatul din Evanghelie arată astfel: „oricine se uită la o femeie ca s-o poftească, a și comis adulter în inima lui” (qui uiderit feminam ad concupiscendum, iam adulterauit in corde) (De an., 15,4); în capitolele 40 și 58 cuvântul feminam „femeie” este omis, iar în capitolul 40 se folosește un substantiv (ad concupiscendum) cu prepoziția ad (De an., 40:4), în capitolul 58 un gerunziu (ad concupiscendum) (De an., 58:6). Tertulian citează de două ori *Gen.* 2:23-24: „hoc nunc os ex ossibus meis et caro ex came mea; «

Aceasta **este os din oasele mele și carne din carnea** mea; de aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de nevasta sa și cei doi vor fi un singur trup» (De An., 11:4) și „hoc os ex ossibus meis et caro ex came mea uocabitur mulier; „propterea relinquet homo patrem et matrem et agglutinabitur mulieres suae et erunt duo in camem unam" (Aceasta este acum os din oasele mele și carne din **carnea mea** ; **ea se** va numi femeie; de aceea, bărbatul își va lăsa tatăl și mama și se va lipi de soția sa și cei doi vor fi un singur trup)" (De An., 21:2). El transmite cuvintele Apostolului Pavel (*Efeseni* : „Odată eram din fire fii ai mâniei" (fuimus aliquandonatura filii irae) (De an., 16:7) și „și noi eram odată din fire fii ai mâniei" (fuimus et nos aliquando natura filii irae) (De an., 21:4). G. Rensch oferă următoarea explicație pentru astfel de discrepanțe: în primul rând, Tertulian a citat liber din memorie; în al doilea rând, în vremea sa existau diverse traduceri ale Bibliei pe care le putea folosi. [39] B. M. Metzger observă că autorii creștini, atunci când citau, se refereau la pasajul corespunzător din manuscris dacă citatul era lung; „citatele scurte erau mai des reproduse din memorie". [40] Trebuie menționat că în Evanghelie însăși găsim destul de multe citate inexacte din Vechiul Testament. De exemplu: *Marcu* 1:2 - *Malachi* 3:1, cf. *Exod* 23:20; *Marcu* 7:6 - *Isaia* 29:13; Ai/c. 14:27 - *Zaharia* 13:7 etc. Se știe că până la sfârșitul primului secol al erei creștine, manuscrisele Vechiului Testament diferă foarte mult unele de altele.

În inexactitățile pe care Tertulian le face atunci când citează, se pot găsi trăsături recurente. În primul rând, trebuie observată rearanjarea cuvintelor individuale sau combinațiile lor în sintagme biblice.

Traducerea textului grecesc al Bibliei (Septuaginta și Noul Testament)	Traducerea textului latin al tratatului „Despre suflet"
„ei amestecă vinul și **apa" *(Isaia* 1:22).**	„amestecând **apa** cu vinul" (3:2).
„Și i-a suflat în nări **suflare de viață" *(Geneza* 2:7).**	**„Și** Dumnezeu a suflat <...> **suflarea viață** în persoana omului" (3, 4); cf.: „<...> și a suflat în el **suflare de viață" (26,5).**
„și amândoi vor deveni **un singur trup"**	„și amândoi vor fi un singur trup" (11:4);
(Gen. 2:24; ***Efes.*** 5:31)	cf.: „<...> printr- **un singur trup" (21:2).**
„<...> și **observatorul inimii sale**	„<...> citim despre Dumnezeu ca explorator și **observator** al inimii" (15, 4).
adevărat" ***(Înțelepciunea*** 1:6).	
„De ce cugetați lucruri rele **în inimile voastre?"** (*Matei* 9:4)	„De ce cugetați răul **în inimile voastre** ?" (15:4)
„Voi sunteți de la tatăl vostru, **diavolul** "	„Voi sunteți din tatăl **diavolului** "

(Ioan 8:44)	(16:7).
„<...> ce am auzit, ce **am văzut <...>” (1** *Ioan* **1:1).**	„ceea ce am **văzut, <...>** ce am auzit <...>” (17,14).
„Mai înainte să te fi întocmit **în pântecele mamei tale,** te-am cunoscut” (*Ieremia* 1:5).	„Mai înainte să te fi întocmit **în pântecele mamei tale,** te-am cunoscut” (26:5).
„Dumnezeu nu este Dumnezeul morților, ci **al celor vii”** *(Matei* 22:32).	„Dumnezeu este Dumnezeul **celor vii,** nu al celor morți” (26:5).
„A ajuns ca o fiară **fără pricepere”** (Psalmul 48:13, 21).	„Omul a ajuns ca... **niște** animale (de haită) fără rațiune” (32:8).
„Și va merge înaintea Lui în duhul și **puterea** lui, Ilie.” *(Luca* 1:17)	„Și el însuși va merge înaintea poporului în **puterea** și duhul lui Ilie” (35:6).

Faptul rearanjării indică faptul că Tertulian a citat din memorie sau a schimbat intenționat ordinea cuvintelor; un traducător nu ar fi permis astfel de distorsiuni pur formale, chiar dacă ar fi fost autorul așa-numitului „text de tip occidental”, care se distingea prin înclinația sa spre parafrazare. [41] Traducătorii latini ai Bibliei au păstrat de obicei ordinea cuvintelor. [42] Faptul că Tertulian a citat din memorie este indicat și de faptul că el combină cuvinte care în textul biblic aparțin unor afirmații diferite. Astfel, în capitolul 2 al tratatului său, el notează: „Apostolul a interzis și **disputele nesfârșite** ” (De An., 2, 7). Aceasta se referă la 1 Timotei *1* :4: „<...> și să nu vă implicați în mituri și genealogii nesfârșite, care cauzează **dispute** ”. Mai jos (De ap., 35,2) găsim și o contaminare: „iubiți-vă vrăjmașii <...> și rugați-vă pentru cei ce vă blestemă (lit.: vă calomniază)”. Atât Matei (5:44), cât și Luca (6:7) vorbesc despre dragostea față de vrăjmași, însă, conform ambilor evangheliști, cei care blestemă ar trebui să fie binecuvântați *(Matei* 5:44; *Luca* 6:28), iar rugăciunea ar trebui să fie pentru cei care greșesc *(Matei* 5:44, *Luca* 6:28) și pentru cei care prigonesc *(Matei* 5:44).

Se întâlnește și fenomenul opus, și anume hendiadis, adică o figură în care un concept este desemnat prin două cuvinte legate prin conjuncții: „adevăratul observator al inimii sale” *(Înțelepciunea* 1:6) — „citim despre Dumnezeu ca investigator și observator (scrutatorem et dispectorem) al inimii” (De an., 15,4). Tertulian folosește în mod repetat cuvinte cu aceeași rădăcină în sintagme în care textul grecesc conținea cuvinte cu rădăcini diferite.

Biblie	„Despre suflet”
„Dacă dorește cineva la slujba de episcop	„Dacă cineva dorește episcopat

(ορέγεται), dorește o lucrare bună (επιθυμεί)” (/ Tim. 3:1).	(concupiscit), o faptă bună (concupiscit) dorește” (16:6).
„<...> ce am auzit, ce am văzut (έωράκαμεν) cu ochii noștri, ce am privit (έθεασάμεθα) și ce au atins mâinile noastre din Cuvântul vieții” (/ ***Ioan*** 1:1).	„ceea ce am văzut (uidimus), <...> ce am auzit, ochii noștri au văzut (uidimus) și mâinile noastre au atins <ceea> din Cuvântul vieții” (17:14).
„<...> și i-a suflat (ένεφύσησεν) în nări suflare (πνοήν) de viață” (***Gen.*** 2:7).	„Și Dumnezeu l-a făcut pe om și a suflat (flauit) în el suflare (flatum) de viață” (26, 5).

În unele cazuri, Tertulian a înlocuit verbele cu sensuri abstracte cu verbe cu sensuri mai concrete.

Biblie	„Despre suflet”
„Și dacă voiți să primiți (δέξασθαι) <...>” (Matei 2:14).	„Și dacă vreți să auziți (audire), acesta este Ilie, care are să vină” (35:5).
„Altfel, copiii voștri sunt necurați (έσπν)” (1 Corinteni *7:14*)	„Altfel <...> s-ar naște necurați (nascerentur)” (39.4)

Printre abaterile de la textul biblic menționate mai sus ale lui Tertulian, unele pot fi explicate nu atât prin capriciul memoriei acestui autor, cât prin dorința sa de a subordona tot ceea ce lucrează conceptului său creativ. Astfel, în De ap. (15:4), el, spre deosebire de evanghelistul Matei, subliniază nu faptul că scribii au gândit răul, ci că l-au făcut în inimile lor (capitolul 15 este dedicat dovedirii faptului că sufletul are un principiu conducător care locuiește în inimă). În De ap. (17:14), Tertulian, după ce a vorbit mai întâi despre văz, auz, gust, atingere și având în vedere această ordine atunci când enumeră simțurile, a rearanjat cuvintele din pasajul din Epistola lui Ioan. În capitolul 26, autorul tratatului, încercând să demonstreze că bebelușii care sunt încă în pântecele mamei lor au suflet, pune cuvântul care este mai important pentru el în acest context înaintea celui mai puțin important: nu „format în pântece”, ci „format în pântece”. În 16:6, propoziția cu sintagma din 1 Timotei ... 3:1 arată astfel: „Și apostolul vorbește despre poftă: Dacă cineva dorește o slujbă de episcop, poftește o faptă bună (dat et apostolus nobis concupiscentiam: si quis episcopatum concupiscit, bonum opus concupiscit). Cuvântul concupiscentia din discursul autorului predetermină apariția unui verb cu aceeași rădăcină în citat. În capitolul 39, Tertulian scrie despre superstiții asociate cu nașterea. Prin urmare, probabil înlocuiește cuvântul „este” din original cu cuvântul „se nasc”.

Astfel, Tertulian, care a folosit Septuaginta (sau traducerea sa latină), a permis, la fel ca mulți alți scriitori creștini, abateri de la textul original. În majoritatea cazurilor, motivul pentru aceasta este citarea din memorie. Uneori, textul este modificat în conformitate cu voința autorului tratatului. Tertulian este cunoscut pentru atitudinea sa critică față de traducerea latină a Bibliei, pe care a folosit-o

în acele cazuri în care această traducere i-a complicat polemicile cu adversarii. [43] Pentru autorul tratatului, textele biblice nu erau „sacre”, formule care nu erau supuse niciunei schimbări, ci un instrument cu care să zdrobească adversarii. Este curios că dintre cele două echivalente latine ale cuvântului grecesc „Biblie” - instrumentum și testamentum (termeni folosiți în dreptul roman, primul însemnând un contract scris, iar al doilea - un testament) - Tertulian a preferat instrumentum. [44] Atitudinea sa creativă față de textele sacre este întru totul în concordanță cu convingerea sa „montanistă” că Apocalipsa nu s-a încheiat după Apostolul Ioan (De ap., 9:3). Principalul lucru pentru Tertulian este credința, nu erudiția în Scriptură (vezi: *Tert.* De praescr., 14:3).

Ca exemplu de eseu din grupul tematic practico-ascetic, vom lua lucrarea **„Despre Coroană”,** în care autorul demonstrează inadmisibilitatea creștinilor atât în acceptarea coroanelor în serviciul militar, cât și în servirea în armată în general. În această lucrare, așa cum s-a spus mai sus, Tertulian descrie în detaliu ritul inițierii în gradul al treilea al misterelor lui Mithra. Dând ca exemplu războinicilor creștini care ezită să refuze acordarea coroanei, „războinicul lui Mithra” spune: „În timpul inițierii în peșteră, adevărata tabără a întunericului, el (adeptul lui Mithra - *A. B)* este convins să îndepărteze cu mâna coroana pusă pe capul său, care îi fusese oferită anterior pe o sabie, ca și cum ar fi fost o imitație a martiriului, și cu cuvintele că coroana lui este Mithra, poate transferând <zeul> pe umărul său; și încep imediat să-l considere un războinic al lui Mithra, dacă aruncă cununa, dacă spune că aceasta se află pentru el în zeul său (coronam interposito gladio sibi oblatam, quasi mimum martyrii, dehinc capiti suo accommodatam monetur obvia manu a capite pellere et in humerum, si forte, transferre <dei> dicens Mithran esse coronam suam, statimque creditur Mithrae miles, si deiecerit coronam, si earn in” (Mithran este coronam suam, statimque creditur Mithrae miles, si deiecerit coronam, si earn in)”. „deo suo esse dixit)” *{Tert.* De cor., 15.3). Această interpretare a manuscriselor, propusă de E. Kroymann pe baza cuvintelor *si earn in deo suo esse dixit conjectura dei* („a lui Dumnezeu”), precum și a comentariului din ediția bilingvă a lui Fabio Ruggiero (Mailand, 1992) nu l-a mulțumit pe Ekkehard Weber. Savantul german a propus înlocuirea cuvântului *humerum* „umăr” cu cuvântul *humum* „pământ” în acest loc nu tocmai clar. [45] Astfel, potrivit acestuia, o persoană inițiată în misterele lui Mithra trebuia să arunce pe pământ cununa care îi era oferită.

Totuși, verbul transferre, „a transfera”, împiedică această înțelegere a pasajului. În celelalte scrieri ale sale, Tertulian nu folosește niciodată acest cuvânt în sensul de deiicio, „a arunca jos”. [46] În cel mai bun caz, este vorba despre o coborâre în lumea de dincolo: quod ad inferna transfertur post diuortium corporis (De an., 7, 3). Ortografia humum nu apare în pasajul studiat în niciun codex. Codexul parizian (agobardian) nu conține deloc cuvintele et in humerum, si forte,

transferre. Adăugarea unei silabe întregi, care ascunde și sensul sintagmei, pare puțin probabilă.

Astfel, schimbarea lui humerum în humum este împiedicată atât de verbul de control, cât și de tradiția manuscrisă. Cu același succes, humerum ar putea fi înlocuit cu Homerum „al lui Homer”. În acest caz, am vorbi despre unitatea frazeologică inventată din mers de Tertulian [47] „a trimite o cunună lui Homer” [48] cu sensul: „iată pentru tine, Doamne, ceea ce nu este bine pentru noi”.

Cuvintele *si forte* „poate” indică probabil că umărul nu era un obiect pe care se plasa în mod obișnuit cununa în cultul mitraic, ci era un obiect al cărui nume i-a venit întâmplător autorului. La urma urmei, nu se poate spune: „Preotul, când botează un prunc, îl scufundă, *poate,* în cristelniță”. Unde altundeva l-ar fi putut scufunda? Cu toate acestea, este puțin probabil ca vreun ritual arbitrar să fi fost permis în ritul de inițiere. În plus, acțiunea efectuată în legătură cu cununa este exprimată mai jos prin verbul *deiicio*, „a arunca” (Ekkehard Weber atrage și el atenția asupra acestui lucru în articolul său [49]). Verbul *transferre*, așa cum am văzut, nu are un astfel de sens. Astfel, toate cuvintele care lipsesc din Codexul Agobardin (*et in humerum*, *si forte*, *transferre*) se dovedesc a fi nepotrivite în acest context. Acest fapt ne obligă să presupunem că sunt fie o inserare ulterioară, fie un fragment corupt, a cărui reconstrucție este în prezent imposibilă. Traducerea întregului pasaj ar fi atunci următoarea: „La inițierea sa în peșteră, adevărata tabără a întunericului, adeptul lui Mithra este convins să-și îndepărteze coroana pusă pe cap, care îi fusese oferită anterior pe o sabie, ca și cum ar fi fost o imitație a martiriului, cu mâna, spunând că coroana lui este a lui Mithra; și este considerat imediat un războinic al lui Mithra dacă își aruncă coroana, dacă spune că aceasta se află pentru el în zeul său.”

„Împotriva lui Marcion”. După ce am examinat opera lui Tertulian prin prisma diverselor probleme care apar în fața cercetătorilor operelor sale și după ce ne-am cufundat, ca să spunem așa, în atmosfera studiului său, vom trece la întrebări mai specifice referitoare la tratatul „Împotriva lui Marcion” în sine (scris după 208).

Marcion, un reprezentant al Gnozei siriene, [50] s-a născut la sfârșitul secolului I d.Hr. în orașul Sinope din Asia Mică. Viața sa ascetică i-a adus hirotonirea preoțească. Cu toate acestea, tatăl său, episcopul de Sinope, l-a excomunicat ulterior din Biserică pentru învățătura sa neortodoxă. Marcion a încercat să obțină sprijinul creștinilor din Efes, Smirna și Roma, [51] dar după respingerea sa în capitala Imperiului în 144, și-a creat propria „biserică” în alianță cu ereticul Cerdon, care a existat în diferite părți ale Mediteranei până în secolul al XIX-lea. Marcion a murit între 177 și 190. „Moștenirea sa literară” include cele zece

Epistole ale Apostolului Pavel, pe care le-a denaturat, și Evanghelia după Luca, din care a exclus tot ce contrazicea învățătura sa, declarând că este vorba de inserții ulterioare ale apostolilor iudaizanti. În plus, Marcion a scris „Antitezele”, în care a încercat să demonstreze contradicția dintre Vechiul și Noul Testament. [52] După moartea fondatorului său, secta sa s-a divizat. Mai târziu, marcionismul s-a făcut cunoscut prin bogomilism, catarism și albigensism. [53]

Sistemul lui Marcion este dualist. Există un zeu bun și o materie rea și eternă, condusă de Satana. Conform lui Marcion, lumea și omul, fără știrea zeului bun, au fost create de un Demiurg sau Creator sever, războinic și drept (o ființă cu o origine nu pe deplin clară) din materia eternă, asupra căreia domnea Satana. Materia a încercat să recâștige sufletul uman, lucru pe care în cele din urmă l-a reușit: omul a păcătuit și a apărut păgânismul. Singura soartă a Creatorului a fost poporul evreu, care a primit de la El Legea, conform căreia păcătoșii erau trimiși în Gheenă, iar cei drepți - în „sânul lui Avraam”. Pentru a face față răului crescând, Creatorul le-a promis evreilor pe Hristos, care va veni să-i învingă pe păgâni și să dea împărăția poporului ales și, în același timp, să îndeplinească o judecată plină de condamnare la chin pentru majoritatea umanității; acest Hristos, conform lui Marcion, este Anticristul. Pentru a-i mântui pe oamenii care erau păcătoși din punctul de vedere al Creatorului, Dumnezeu cel bun și-a trimis fiul în lume - pe adevăratul Hristos. El, luând trupul virtual al lui Isus, a apărut pe neașteptate în Capernaum în al cincisprezecelea an al domniei împăratului Tiberius și a pretins că este Hristosul Creatorului, pentru a-i atrage pe evrei la sine. Creatorul, un Dumnezeu gelos, l-a invidiat pe Isus, despre care nu știa nimic, și i-a îndemnat pe evrei să-l distrugă, iar Satana, la rândul său, i-a îndemnat pe păgâni să facă același lucru. Isus Hristos nu s-a născut și nu a murit cu adevărat: moartea sa pe cruce a fost doar aparentă. [54] După ce au învățat secretul celui mai înalt zeu și au dus o viață strict ascetică, marcioniții, așa cum credeau ei, și-au salvat sufletele; au negat învierea trupului. La botez au făcut un jurământ de castitate și au refuzat să mănânce carne și vin. Pregătirea lor pentru martiriu s-a transformat în dorința de a muri pentru Hristos.

Opera lui Tertulian, Împotriva lui Marcion, în cinci cărți, este cea mai amplă dintre operele autorului cartaginez. Nu este doar un alt tratat împotriva vreunui eretic, ci este și un fel de „simfonie”, de „concordanță” - unde Tertulian selectează corespondențe din Septuaginta pentru aproape fiecare pasaj din Evanghelia după Luca și Epistolele Apostolului Pavel - și o teodicee a Creatorului, o dovadă a legăturii organice dintre Vechiul și Noul Testament, o interpretare a unui număr imens de texte biblice și un comentariu la acestea. [55] Lucrarea Împotriva lui Marcion conține aproape toate principiile de bază ale creștinismului, servește ca un fel de manual despre studiile sectare și despre Sfintele Scripturi ale ambelor Testamente. Fiind scrisă în perioada montanistă a operei lui Quintus Septimius, această lucrare poartă amprenta fascinației lui Tertulian pentru „Noua Profeție”,

iar ideile chiliastice sunt prezente și aici. Totuși, chiar și prezența unor gânduri neortodoxe nu diminuează în niciun fel semnificația acestei lucrări, în care primul autor creștin latin apără, printre altele, adevărul întrupării, suferinței și morții Mântuitorului prezise de profeții Vechiului Testament și învierea morților. Deși unele dintre argumentele lui Tertulian pot părea neconvingătoare, majoritatea punctelor sale sunt destul de ingenioase. În fața noastră nu se află un document care să intereseze doar istoricii ereziilor, ci „o armă veche, dar formidabilă", după cum spunea V. V. Maiakovski. Limbajul lui Tertulian este destul de complex, propozițiile sale ocupă uneori o jumătate de pagină, gândirea sa este întortocheată. Pe cât am putut, am încercat să păstrăm stilul autorului fără a simplifica excesiv textul. Acest lucru face lectura oarecum dificilă, dar ajută la cunoașterea mai bună a omului Quintus Septimius Florence Tertullian, a cărui pasiune, convingere în propria sa dreptate și dorință de a îndepărta cititorii de erorile periculoase cu orice preț inspiră respect și ne fac să ne întrebăm dacă focul credinței vii a slăbit în oameni în ultimele 18 secole, dacă indiferența și conformismul, numite cu mândrie toleranță, ne-au cuprins. Informații mai detaliate despre probleme specifice referitoare la tratatul „Împotriva lui Marcion" se găsesc în notele la textul traducerii noastre.

Pentru a demonstra relevanța luptei împotriva gnosticismului, sau mai degrabă împotriva principiului său, conform căruia toți oamenii sunt împărțiți în pneumatici („spirituali", adică, în limbaj modern, supraoameni destinați mântuirii (Ubermenschen), psihici („mentali", care trebuie să se străduiască din greu pentru a fi mântuiți) și hilici („materiali", adică suboameni condamnați la pierire), vom cita un citat din jurnalismul modern. „Un învins se transformă într-un câștigător, un sclav într-un luptător, un laș într-un erou, o mulțime confuză într-o armată de eliberatori. Aceasta se numește «trecerea din tărâmul necesității în tărâmul libertății». În interiorul fiecărei persoane există ambele tărâmuri. Și el însuși se poate muta dintr-unul în altul. <...> «Poate»? Și dacă nu «poate», atunci care este rostul să vorbim despre liberul arbitru? Există un punct de vedere conform căruia cineva «poate» și cineva nu. Se spune că oamenii sunt antropologic, ontologic, chiar metafizic inegali unii față de alții. Și FUNDAMENTAL inegali. Există antropoze bestiale (hyliks). Există antropoze puțin mai complexe (psihici). Și există oameni autentici (pneumatici). Acest punct de vedere nu se reduce în niciun caz la erezia gnostică. Este mai vechi decât gnosticismul canonic și mult mai divers. Este foarte dificil să vorbim despre origini aici. Traseul se întinde în cea mai adâncă antichitate. Există un subteran secret care păstrează acest «foc negru». Și din când în când acest foc izbucnește" la suprafață. Ultima dată când a izbucnit a fost în 1933. Era vorba literalmente despre această inegalitate fundamentală. În niciun caz reductibilă la inegalitatea rasială. Fascismul de ordine a fost mult mai complex. „Acesta" a fost expulzat cu succes și „sigilat" cu ajutorul armatei sovietice și al proiecției alternative sovietice. Apoi, salvatorul a fost echivalat cu distrugătorul. Și „exclus

din istorie”. Și apoi a apărut problema „sfârșitului istoriei”. Și „acesta” - într-o nouă înfățișare - a început să cocheteze cu umanitatea care își pierduse memoria și era cufundată într-o dulce fericire. De data aceasta, „acesta” a început să se numească „globalizare”. <...> La urma urmei, se spune adesea și deschis că nu există „globalizare”, ci „glocalizare” (adică combinarea integrărilor supranaționale cu divizarea națiunilor în grupuri etnice, subetnice și triburi). Dar „glocalizarea” nu este numele final. Ce se află sub aceste măști? Sub ele se află o cană foarte familiară și, ca să spunem blând, dezgustătoare a așa-numitei „umanități cu mai multe etaje”. Și umanitatea nu ar trebui să fie doar cu mai multe etaje (cineva locuiește într-un apartament de lux la etajul cinci, iar cineva într-un subsol murdar). De data aceasta, accesul de la un etaj la altul ar trebui închis odată pentru totdeauna. Și într-un mod IREZISTIBIL. <...> „Ghiliki, psihici, pneumatici”... Și dacă apar și alte cuvinte, se vor dovedi a fi doar acoperiri semantice, adică măști. Și foarte curând măștile vor fi îndepărtate. Iar ceea ce este în spatele lor își va dezvălui propria esență – tocmai fundamental fascistă. Și ce alta? Fascismul a avut propriul său strămoș – care merge de secole în urmă – gnostic și pragnostic. Acum apare un descendent. Dar linia este una. <...> S-a spus de multe ori căcă „Maestrul și Margareta” de Bulgakov este cel mai mare roman gnostic al secolului XX. Trebuie să recunoașteți că negarea spiritului gnostic al acestui roman este, ca să spunem blând, incorectă. Dar dacă așa stau lucrurile, atunci este clar de unde provin „Ouăle fatale” și „Inimă de câine” <...>”.[56] Astfel, Tertulian, luptând cu gnostici de diverse feluri, care își revendicau statutul de aleși și îi considerau pe alții, ca să spunem așa, „Untermenschen” sau „Sharikovskys”, se dovedește, în ciuda întregii sale furii și intoleranțe, a fi un umanist mai mare decât contemporanii săi mai puțin înflăcărați, care căutau un compromis cu precursorii lui „Thule”. [57] Tocmai respingerea oricărei forme de gnoză l-a forțat probabil pe Tertulian să „renunțe” la lucrarea sa Ad nat., care conține, așa cum s-a spus mai sus, unele prevederi apropiate de învățăturile lui Clement din Alexandria. La urma urmei, acesta din urmă a apreciat foarte mult gnoza (vezi, de exemplu: Cl. Strom., II, 17, 76, 2-3) și în Stromata (scrisă la scurt timp după 192, ulterior Protr.) a încercat să dezvăluie „creștinilor perfecți” cunoașterea Divinului ascunsă mulțimii: „Dar, întrucât nu toată lumea are gnoză, scrierile noastre sunt pentru majoritate, cum spune proverbul, ceea ce lira este pentru măgar. Porcii preferă noroiul apei curate” (Cl. Strom., 1,1,1-2. Traducere de E. V. Afanasin). Clement a scris chiar că, dacă un înțelept (literalmente, un „gnostic”) ar trebui să aleagă între cunoașterea lui Dumnezeu și mântuirea veșnică (dacă ar fi diferite), atunci înțeleptul (gnosticul) ar prefera prima (Cl. Strom., IV, 22,136, 5).

Mai sus, examinând scrisoarea „KScapule”, s-a spus despre dorința lui Tertulian de a scrie despre problemele arzătoare ale zilei, de a atinge cele mai importante probleme ale momentului. Din aceasta putem concluziona că problema combaterii marcionismului în primul deceniu al secolului al III-lea al erei creștine

a fost cea mai acută în Biserică. Dacă secta fondată de Marcion nu ar fi prins putere, Quintus Septimius, reelaborând opera pe care o crease anterior, nu ar fi transformat-o în cea mai mare operă a sa.

Zdrobind gnosticii cu puternice „lovituri tertuliene", Quintus Septimius și-a adus propria contribuție la combaterea sectelor mizantrope. La urma urmei, dacă gnosticismul ar fi câștigat în secolele al II-lea și al III-lea, am trăi acum într-o lume complet diferită, o lume a apartheidului și a inegalității ontologice, închinându-ne fie lui Lucifer, fie lui Șarpe. Dar porțile iadului nu pot birui Biserica (cf. *Matei* 16:18).

Despre traducere. În Rusia, au existat diferite abordări ale traducerii operelor scriitorilor și poeților antici. În unele traduceri, gândurile anticilor erau îmbrăcate într-o formă caracteristică limbii ruse, în timp ce autorii altora căutau să păstreze forma originalului. Dorința de literalism este în mod firesc așteptată de la traducătorii care lucrează cu texte canonice. În literatura seculară, un astfel de literalism este nepotrivit. În același timp, înlocuirea unei traduceri cu o repovestire aproximativă pare un fel de profanare.

Când un scriitor sau poet grec sau roman antic crea un text, își exprima gândurile în cuvintele unei limbi clasice, care are un set mult mai bogat de sinonime decât limbile moderne. De exemplu, verbul rusesc *„a iubi"* corespunde cuvintelor grecești *„αγαπάν", „έράν", „στέργειν", „φιλεῖν".* Prezența în greacă a unui timp verbal precum aoristul, a unui mod verbal precum optativul, a unei voci precum medialul, utilizarea frecventă a particulelor intraductibile, ordinea liberă a cuvintelor etc. transformă orice traducere într-o copie palidă a originalului. O situație similară se observă și la traducerea din latină. Prin urmare, mai jos nu vom vorbi despre *o traducere ideală* (care reflectă toate nuanțele originalului) din limbile clasice - este imposibilă în principiu. Potrivit lui Platon, „esența ideală a unui obiect este un lucru, iar interpretarea noastră a acestei esențe, fixată în numele corespunzător, este cu totul altceva. <...> toate interpretările noastre pot avea grade diferite de fiabilitate, pot fi fie mai apropiate de obiect, fie mai departe de acesta <...>". [58] Vom vorbi despre traducerea *optimă* - o traducere ipotetică care ar transmite cel mai complet și mai precis gândul autorului prin intermediul unei anumite limbi moderne; o traducere pe care autorul însuși ar face-o dacă ar cunoaște perfect limba acestei traduceri. Întrebarea este dacă este posibil să vorbim despre existența în principiu a mai multor traduceri optime, traduceri-sinonime, sau dacă traducerea optimă ar trebui considerată unică, în care precizia, măiestria artistică, stilul s-ar combina armonios, s-ar lua în considerare figurile de stil și gândurile originalului, metrica acestuia etc. O întrebare similară se poate pune și despre textul original; a existat o singură modalitate adecvată de exprimare a gândului autorului sau au existat mai multe, iar autorul s-a aflat constant în poziția de măgar al lui Buridan?

La prima vedere, nu există nicio problemă. Într-adevăr, existența sinonimelor complete în limbă (de exemplu: *grevă* și *grevă)* pare să implice posibilitatea existenței unor sintagme complet sinonime. Cu toate acestea, disputele pe această temă există de mult timp. Chiar și Prodicus a încercat să „descopere nuanțe în sensul cuvintelor chiar și în cazurile în care uzul lingvistic le percepe ca fiind complet sinonime. Această tendință este văzută ca o încercare de a respinge argumentul lui Democrit în favoarea unei legături arbitrare între cuvinte și lucruri, bazată pe existența unor cuvinte complet interschimbabile (ισόρροπα).” [59]

Trebuie menționat că două sinonime grecești sau latine obiectiv complete pot să nu fie deloc astfel pentru un anumit autor antic care s-a bazat pe o anumită tradiție literară, s-a ghidat după un predecesor sau altul. Sunt probabile și alte motive pentru pierderea „sinonimității” cuvintelor. Trebuie luate în considerare muzicalitatea unei fraze, modelul ritmic și sunetul acesteia. Prin urmare, trebuie recunoscut faptul că două expresii sinonime nu ar trebui să fie deloc evident identice pentru un autor sau altul. Limbile clasice sunt mult mai nuanțate decât cele moderne. Cu „sensibilitatea” lor mult mai mică la nuanțele de gândire decât textele clasice, traducerile moderne (care pot fi aceleași chiar dacă textele originale sunt diferite), fiind diferite, cu greu pot corespunde pe deplin unui original. Ele au o dimensionalitate diferită, ca să spunem așa, față de acesta din urmă: dacă limbile clasice „rotunjesc” un gând „la sutimi”, atunci cele moderne în cel mai bun caz „la zecimi”. Dacă notăm valoarea textului original A ca 1,11, iar traducerea sa optimă B ca 1,1, atunci traducerea B va fi ceva de genul 1,0 sau 1,2.

Ce determină gradul de apropiere a unei traduceri specifice de cea optimă? Din punctul nostru de vedere, este vorba de luarea în considerare (sau neluarea în considerare) a „parametrilor ascunși”. Câteva cuvinte despre istoria acestui termen: în timpul experimentelor fizice, un electron lansat asupra unei ținte dintr-un dispozitiv special nu o lovește întotdeauna. A. Einstein a explicat acest lucru prin faptul că există „parametri ascunși” pe care experimentatorul nu îi cunoaște (de exemplu, o anumită influență externă asupra electronului). În cazul nostru, prin parametri ascunși înțelegem niște X, Y, Z etc. necunoscuți, unde X este înțeles, de exemplu, ca particularitățile limbajului și viziunii asupra lumii din epoca în care trăia autorul tradus (astfel, în antichitate, cuvintele care însemnau „nou” puteau evoca asociații de „rău”, „suspect”: oamenii antici și cei moderni aveau idei diferite despre bine și rău), Y reprezintă particularitățile mișcării literare, filosofice sau religioase căreia îi aparținea autorul (a doua sofistică, stoicismul, platonismul, creștinismul etc.), Z reprezintă particularitățile stilului propriu al autorului, complexitatea gramaticii sale. În plus, parametrii ascunși pot include consecințele lucrului cu manuscrisul de către numeroși copiști, diverse locuri obscure (așa-numitele „cruces interpretum”, „cruci ale traducătorilor”) și

multe altele. Drept urmare, traducătorul nu se confruntă cu dilema dacă să prefere literalismul sau artisticitatea, ci cu o alegere: dacă să se străduiască pentru *o traducere optimă,* aprofundând cât mai mult posibil epoca relevantă, cunoscând personalitatea autorului antic și textul său (perfecționism), sau să se mulțumească cu o *traducere bună* mai mult sau mai puțin exactă și suficient de artistică (calitate). În orice caz, traducătorul ar trebui să se ghideze după principiul „feci quod potui, faciant meliora potentes" „a făcut ce a putut, cine poate, să facă mai bine", deoarece căutarea unei traduceri optime este nesfârșită. Problema nu constă doar în limbajul traducerii în continuă schimbare și în informațiile tot mai numeroase despre momentul scrierii originalului, despre autorul său, ci și în natura asimptotică a traducerii optime, cu care traducerile specifice nu pot coincide.

Să luăm în considerare și faptul că printre oamenii care trăiesc astăzi nu există niciunul pentru care greaca veche și latina să fie limbi materne. Nu avem niciun vorbitor nativ cu care să ne putem consulta. În plus, un traducător din greaca veche și latina se află într-o poziție mai dificilă decât un traducător de texte create în limbi moderne, deoarece trebuie să aleagă atât una dintre mai multe interpretări posibile, la prima vedere, ale aceleiași interpretări, cât și una dintre mai multe interpretări posibile propuse de cercetători. Cert este că editorii și interpreții au muncit din greu în ultimii două mii de ani, înlocuind cuvintele din manuscrisele supraviețuitoare cu propriile conjecturi, al căror număr este uneori destul de mare. În efortul de a oferi o traducere optimă, este posibil să nu se ofere niciuna, deoarece o analiză textuală chiar și a unei singure propoziții cu toate variantele de interpretare, ținând cont de datele privind utilizarea cuvintelor „problematice" în alte lucrări ale autorului tradus, poate dura mai mult de o zi. Având în vedere cele de mai sus, îi sfătuim pe cititorii exigenți, cărora traducerea noastră a operei lui Tertulian li se pare departe de a fi optimă, nu atât să critice traducătorul, amintindu-și cuvintele Mântuitorului din *Matei* 7:1, cât să își asume sarcina de a îmbunătăți textul rusesc al celor cinci cărți „Împotriva lui Marcion".

În traducerea noastră, semnul [...] denotă interpolări, semnul <...> denotă cuvinte inserate de noi care facilitează înțelegerea textului (stilul extrem de obscur al lui Tertulian ne-a obligat să extindem oarecum propozițiile sale în timpul traducerii) sau fragmente care au fost omise din manuscris și restaurate de editori. De regulă, în acest caz este indicată doar paternitatea lui Kroymann, multe dintre conjecturile sale fiind considerate controversate. La traducerea pasajelor controversate, am luat în considerare traducerea în engleză din 1870 (P. Holmes), 1972 (E. Evans) și traducerea în germană din 1882 (H. Kellner). Au fost folosite și următoarele dicționare, concordanțe și ediții ale Bibliei:

Un lexicon greco-englez compilat de H. G. Liddell și R. Scott. O nouă ediție revizuită și completată de H. S. Jones. Vol. I. Oxford, 1948.

Un lexicon greco-englez al Septuagintei, compilat de J. Lust, E. Eynikel, K. Hauspie cu colaborarea lui G. Chamberlain. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1992-1996. P.I-II.

Lexiconul ebraic și englez Brown—Driver—Briggs. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1999.

Konkordanz zum hebraischen Alten Testament/Ausgearbeitet... von G. Lisowsky. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1993.

SchmollerA. Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament/ Neu bearbeitet von B. Koster. Stuttgart, 1989.

Biblia Hebraica Stuttgartensia/Edd. K. Elliger și W. Rudolph. Stuttgart, 1997.

Biblia sacra iuxta vulgatam versionem/Rec. R. Weber. Stuttgart: Deutsch Bibelgesellschaft. 1994.

Novum Testamentum. Graece et Latine/Edd. K. Aland şi colab. Stuttgart, 1984.

Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes/ Ed. A. Rahlfs. Duo volumina in uno. Stuttgart: Deutsch Bibelgesellschaft. 1979.

Îi mulțumesc soției mele, Liudmila, care mi-a verificat cu răbdare traducerea și a corectat multe greșeli enervante.

Bibliografie

Albrecht M., von. Istoria literaturii romane / Traducere din germană.

A. I. Liubjina, M., 2005. T. 3.

Amman A. Calea Părinților. O scurtă introducere în patristică/Tradus din franceză. Moscova, 1994.

Auni D. Noul Testament și mediul său literar. Traducere din engleză.

A. V. Polosina editată de A. L. Hosroev. Sankt Petersburg, 2000.

Afonasin E. V. Gnosticismul antic. Fragmente și mărturii. Sankt Petersburg, 2002.

Balanovsky A. F. Tertullian, Apărătorul creștinismului // Revista Ortodoxă. August 1884. P. 585-604.

Bolșakov A. P. Apologiile creștinismului timpuriu: origine și conținut // Orientul antic și lumea clasică. Tranzacțiile Departamentului de Istorie a Lumii Antice, Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Moscova. Numărul 5. Moscova, 2002. Pp. 151-165.

Bychkov V. V. Aesthetica patrum. Estetica Părinților Bisericii. I. Apologeții. Fericitul Augustin. Moscova, 1995.

Vdovichenko A.V. Discurs - text - cuvânt. Articole despre istorie, studii biblice, lingvistică, filosofia limbajului. M., 2002.

Vdovichenko A. V. Apologia creștină. Scurtă prezentare generală a tradiției //Apologeții creștini timpurii din secolele II-IV. Traduceri și cercetări. Moscova, 2000. P. 5-38.

Vipper R. Yu. Apariția literaturii creștine. Moscova, 1946.

Vipper R. Yu. Eseuri despre istoria Imperiului Roman (concluzie). Roma și creștinismul timpuriu // Opere alese. În 2 volume. Vol. 2. Rostov-pe-Don, 1995.

Vipper R. Yu. Originea creștinismului. Moscova, 1946.

Golubtsova, N. I. La originile Bisericii Creștine. Moscova, 1967.

Gatch E. Elenism și creștinism // Istoria generală a culturii europene. Sankt Petersburg, nr.

Drewe A. Originea creștinismului din gnosticism / Traducere din germană. Moscova, 1930.

Durov V. S. Literatura creștină latină a secolelor III-V. Sankt Petersburg, 2003.

Karsavin L. P. Sfinții Părinți și Învățători ai Bisericii. Moscova, 1994.

Kublanov M. M. Apariția creștinismului: Epocă. Idei. Căutări. M., 1974.

Losev A. F. Istoria esteticii antice. Rezultatele unei dezvoltări milenare. Cartea 1. Moscova, 1992.

Losev A. F. Observații critice asupra dialogului „Cratilus” / / Platon. Opere complete. În 4 volume. Moscova, 1990. Vol. 1.

Mayorov G. G. Formarea filozofiei medievale (patristică latină). Moscova, 1979.

Metzger B. M. Critică textuală a Noului Testament. Tradiția manuscriselor, apariția distorsiunilor și reconstrucția originalului / Traducere din engleză de K. Burmistrov, G. Yastrebov. Moscova, 1996. P. 87.

Metzger B. M. Traduceri timpurii ale Noului Testament. Sursele, transmiterea, limitele lor / Traducere din engleză de S. Babkina. Moscova, 2002.

Neretina S. S. Paradoxurile lui Tertullian//Chelovek. 1996.№ 1.

P. 68-81.

Popov K. Tertullian, teoria sa despre cunoașterea creștină și principiile de bază ale teologiei sale. Kiev, 1880.

Posnov M.E. Gnosticismul secolului al II-lea și victoria Bisericii Creștine asupra lui. Kiev, 1917.

Posnov, M. E. Istoria Bisericii Creștine (înainte de divizarea Bisericilor - 1054). Bruxelles, 1964.

Preobrajenski P. F. Tertullian și Roma //Preobrajenski P. F. În lumea ideilor și imaginilor antice. Moscova, 1965. P. 163-393.

Sventsitskaya I. S. Creștinismul timpuriu: pagini de istorie. Moscova, 1987.

Svetlov R. V. Neoplatonismul antic și exegeza alexandrinară. Sankt Petersburg, 1996.

Sidorov A. I. Problema gnosticismului și sincretismului culturii antice în istoriografie //Probleme actuale ale filologiei clasice. Moscova, 1982. Numărul 1. P. 91-148.

Stolyarov A. A. Tertullian. Epocă. Viață. Învățătură //Tertullian. Opere alese / Trad. din latină, ed. comună și comp. A. A. Stolyarova. M., 1994. P. 7-34.

Tov E. Textologia Vechiului Testament. Pe. din engleza K. Burmistrova, G. Yastrebova. M., 2001.

Trofimova M.K. Probleme istorice și filosofice ale gnosticismului. Moscova, 1979.

Șternov N. Tertullian, Prezbiter al Cartaginei. Eseu despre activitatea sa academică și literară. Kursk, 1889.

Shcheglov N. Apologeticianul lui Tertulian. Kiev, 1888.

Aland V. Gnosis und Philosophia // Lucrările Colocviului Internațional despre Gnosticism, Stockholm, 1973. Leiden, 1977. S. 34-73.

Alt K. Philosophie gegen Gnosis. Plotins Polemik în seiner Schrift II9. Stuttgart, 1990.

AlusA., de'. Tertullien helleniste//Revue des etudes grecques. 1937. T. 50. P. 329-362.

Andresen C. Die Kirchen der alten Christenheit. Stuttgart, 1971.

Angus S. Căutarea religioasă a lumii greco-romane: Un studiu asupra contextului istoric al creștinismului timpuriu. New York, 1929.

Armstrong A.H. Studii elene și creștine. Londra, 1990.

Ayers RH Limbajul, logica și rațiunea în Părinții Bisericii: un studiu al lui Tertulian, Augustin și Aquino // Altertumswissenschaftliche Texte und Studien. 1979. Bd. 6.

Bardy G. La vie spirituelle d'apres les Peres des trois premiers siecles. Paris, 1935.

Barnes TD Tertullian anticarul//Studia patristica. 1976. Vol. 14. P. 3-20.

Barnes T. D. Tertullian: un studiu istoric și literar. Ediția a 2-a. Oxford, 1985.

Barton IM, Africa în Imperiul Roman. Accra, 1972.

Baur F. Ch. Die christliche Gnosis oder die christliche Religionsphilosophie in ihrer geschichtlichen Entwicklung. Darmstadt, 1967.

Becker C. Tertullians Apologeticum. Werden und Leistung. Mtinchen, 1954.

Bianchi U. A propos de quelques recent discussions sur la terminologie, la definition et la methode de l'etude du gnosticism // Proceedings of the International Coloquium on Gnosticism, Stockholm, 1973. Leiden, 1977. P. 16-26.

BohligA. Gnoză și sinkretism. Teil I-II. Tibingen, 1989.

BorleffsJ. W. Ph. De Tertulliano et Minucio Felice. Groningae, 1926.

Bousset W. Hauptprobleme der Gnosis. Göttingen, 1907.

Braun R. „Deus Christianorum”. Recherches sur le vocabulaire doctrinal de Tertullien. Paris, 1962.

Broek R., van den. Starea actuală a studiilor gnostice//Vigiliae Christianae. 1983. Nr 37. P. 41-71.

Brox N. Offenbarung, Gnosis und gnostischer Mythos bei Irenaeus von Lyon. Salzburg, 1966.

Bulhart V. Tertullian-Studien//Osterreichische Akademie der Wissenschaften. Sitzungsberichte. Philosophisch-historische Klasse. 1957. Bd. 231. Abh. 5.

Bultmann R. Creștinismul primitiv în contextul său contemporan. Londra, New York, 1956.

Biserica și gnoza din Burkitt FC . Cambridge, 1932.

Campenhausen H. Aus der Friihzeit des Christentums: Studien zur Kirchengeschichte des ersten und zweiten Jahrhunderts. Tubinga, 1963.

Carcopino J. De Pythagore aux Apotres. Etudes sur la conversion du monde Romain. Paris, 1954.

Chadwick H. Die Kirche in der antiken Welt. Berlin, 1972.

Clauss M. Mithras und Christus//Historische Zeitschrift. 1986. Bd. 243,2. Ridicare.

Cochrane Ch. N. Creștinismul și cultura clasică. Un studiu al gândirii și acțiunii de la Augustus la Augustin. Londra, New York, Toronto, 1944.

Churton T. Gnosticii. Londra, 1987.

Daly C. Tertullian Puritanul și influența sa. Dublin, 1993.

Ωαηίέloιι J. Histoire des doctrines chretiennes avant Nicee. Les origines du christianisme latin. Paris, 1991.

Dantelou J. Message evangelique et culture hellenistique aux II et III siecles. Tournai, 1961.

Deutsch N. Imaginația gnostică. Gnosticism, mandeism și misticism Merkabah. Leiden, 1995.

Dodds ER , Păgân și creștin într-o epocă a anxietății. Cambridge, 1965.

Edwards MJ Texte neglijate în studiul gnosticismului // Journal of theological studies. 1990. Nr. 41. P. 27-50.

Comentariul lui Evans E. Tertullian asupra Evangheliei marcionite // Studia Evangelica. Berlin, 1959. P. 699-705.

Faye E., de. Gnostiques et Gnosticisme. Paris, 1925.

Filoramo G. O istorie a gnosticismului. Oxford, 1990.

Foerster W. Gnoza: O selecție de texte gnostice. I-II. Oxford, 1972.

Fredouille J.-C. Tertullien et la conversion de la culture antique. Paris, 1972.

Frend WH C. Martiriul și persecuția în Biserica primară. Oxford, 1965.

Grant RM După Noul Testament. Philadelphia, 1967.

Grant RM, Gnosticism și creștinism timpuriu. New York; Londra, 1966.

Green HA Gnoza și gnosticismul: Un studiu metodologic // Numen. 1977. Nr. 24. P. 95-134.

Groningen G., van. Gnosticismul secolului I. Originea și motivele sale. Leiden, 1967.

Haardt R. Gnoza: caracter și mărturie. Leiden, 1971.

Hagendahl H. Părinţii latini şi clasicii. Un studiu despre apologeți, Ieronim și alți scriitori creștini//Studia Graeca et Latina Gothoburgensia. 1958. Vol. 6.

Hagendahl H. Von Tertullian zu Cassiodor. Die profane literarische Tradition in dem lateinischen christlichen Schrifttum/ /Studia Graeca et Latina Gothoburgensia. 1983. Vol. 44.163 S.

HarnakA. Marcion: Das Evangelium vom fremden Gott. Leipzig, 1921.

Heck E. θεομαχείν oder: Die Bestrafung des Gottesverachters: Untersuchungen zu Bekampfung und Aneignung romischer religio bei Tertullian, Cyprian und Lactanz//Studien zur klassischen Philologie. Frankfurt pe Main; Berna; New York, 1987. Bd. 24.

Hengel M. Judentum und Hellenismus. Tubinga, 1969.

HilgenfeldA. Die Ketzergeschichte der christlichen Gnosis. Leipzig, 1884.

Hornus J.-M. Etude sur la pensee politique de Tertullien//Revue d'histoire et de philosophie religieuses. 1958. T. 38. Nr. 1. P. 1-38.

Jonas H. The Gnosis und spatantiker Geist. I-II. Göttingen, 1934—1954.

Jonas H. Religia gnostică. Boston, 1963.

JungJ. Zu Tertullians auswartigen Beziehungen//Wiener Studien. Zeitschrift fur classische Philologie. Vol. 13. Greutate. 2.1891. P. 231-244.

Kelly J. Lumea primilor creștini. Collegeville, 1997.

Knox J., Marcion și Noul Testament. Chicago, 1942.

Koester H. Evangheliile creștine antice. Philadelphia, 1990.

KoschorkeK. Die PolemikderGnostikergegen des kirchliche Christentum. Leiden, 1978.

LabriolleP., de. La physiologie dans l'oeuvrede Tertullien //Arhives generates de medecine. 1906. Annee 83. Vol. 197. T. 1. P. 1317—1328.

Laistner, M. L.W. Creștinismul și cultura păgână în Imperiul Roman de mai târziu. Ithaca, New York, 1967.

Layton B. Scripturile gnostice. New York, 1987.

Leipoldt I. Griechische Philosophie und friihchristliche Askese. Berlin, 1961.

Leisegang H. Die Gnoza. Stuttgart, 1954.

Lietzmann H. Geschichte der alten Kirche. I-III. Berlin, 1932—1938.

Mans [eld J. Studii de filozofie greacă ulterioară și gnosticism. Londra, 1989.

May G. Marcion în perspectivă contemporană: rezultate și întrebări deschise / / Secolul al II-lea. 1987-1988. Nr. 6. P. 129-151.

Monceaux P. Histoire litteraire de l'Afrique chretienne. T. 1: Tertullien et les origines. Paris, 1901.

Moraldi L. Testi gnostici. Torino, 1982.

Morgan J. Importanța lui Tertulian în dezvoltarea dogmei creștine. Londra, 1928.

Nisters B. Tertullian. Seine Personlichkeit und seine Schicksal/ / Miinsterische Beitrage zur Theologie. 1950. Vol. 25.

Eseuri Nock AD despre religie și lumea antică. Cambridge, Mass., 1972. Vol. 2.

Noldechen E. Tertullians Erdkunde//Zeitschrift fur kirchliche Wissenschaft und kirchliches Leben. 1886,6. S. 310-325.

Orbe A. Cristologia gnostica. I-II. Madrid, 1976.

Osborn E. Tertullian, primul teolog al Occidentului. Cambridge, 1997.

Pagels E. Evangheliile gnostice. New York, 1979.

Pepin J. Mythe et Allegorie. Les origines grecques et les contestations judeo-chretiennes. Paris, 1958.

Perkins, Ph. Dialogul gnostic. Biserica primară și criza gnosticismului. Toronto, 1980.

Petitmengin MP Tertullien et la religion romaine//Revue des etudes latines. 1967. T. 45. P. 47-49.

PetrementS. LeDieusepare: les origines du gnosticisme. Paris, 1984.

Quispel G. Gnosis als Weltreligion. Zurich, 1951.

Quispel G. Studii gnostice. I-II. Istanbul, 1974-1975.

Quispel G. Marcion și textul Noului Testament //Vigiliae Christianae. 1998. Nr. 52. P. 349-360.

Rankin D. Tertullian și Biserica. Cambridge, 1995.

Rauch G. Der EinfluP der stoischen Philosophie auf die Lehrbildung Tertullians. Halle, 1890.

Ronsch H. Itala und Vulgata. Das Sprachidiom der urchristlichen Itala und der katholischen Vulgata unter Beriicksichtigung der romischen Volkssprache durch Beispiele erlautert. 2. Ausg. Marburg, 1875.

Rossi S. Minucio, Giustino e Tertulliano nel loro raporturi col culto di Mitra//Giornale italiano di filologia. 1963.16. Nr. 1.17-29 p. *Rudolf K.* Die Gnoza. Leipzig, 1977.

Rudolf K. Gnosis und Spatantike Religionsgeschichte. Gesammelte Aufsatze. Leiden, 1995.

Schelowsky G. Der Apologet Tertullianus in seinem Verhaltnis zu der griechisch-romischen Philosophie. Leipzig, 1901.

Schneider A. Le premier livre „Ad nations" de Tertullien. Neuchâtel, 1968.

Schenke H.-M. Problema Gnozei / /Secolul al II-lea. 1983. Nr. 3. P. 72-87.

Seliga S. De conviciis Tertullianeis//Eos. Kwartalnik klasyczny. Organ polskiego towarzystwa filologicznego. 1936. Vol. 37. Fasc. 3. P. 267-273.

Sider, R. D. Retorica antică și arta lui Tertulian. Oxford, 1971. *Sidwell, K.* Citirea latinei medievale. Cambridge, 1995.

Simon M-Benoit A. Le judaisme et le christianisme antique. Paris, 1968. *Stroumsa GA* O altă sămânță: studii în mitologia gnostică. Leiden, 1984.

Swift LJ Retorică forensică în Apologeticum//Latomus de Tertulian. Revue d'etudes latines.

Tertulian. Adversus Marcionem / Editat și tradus de E. Evans. I-II. Oxford, 1972.

Timothy N. Apologeții creștini timpurii și filosofia greacă. Assen, 1973.

Walker B. Gnosticismul. Istoria și influența sa. Wellingborough, 1983.

Waszink JH Principiile și metodele exegezei lui Tertulian // Literatura creștină timpurie și tradiția intelectuală clasică. Paris, 1979. P. 17-31.

Weber E. Zwei Gedanken zum Mithraskult/ / Hyperboreus. 2001. Vol. 7. Fasc. 1-2. P. 329-331.

Wellstein M. Nova verba în Tertullians Schriften gegen die Haretiker aus montanistischer Zeit. Stuttgart; Leipzig, 1999.

Williams, MA , Regândirea gnosticismului. Un argument pentru demontarea unei categorii dubioase. Princeton, 1994.

Wilson R. McL. Gnoza și Noul Testament. Oxford, 1968.

Wilson R. McL. Problema gnostică. Un studiu al relațiilor dintre iudaismul elenistic și erezia gnostică. Londra, 1958.

Wilson R. McL. Gnosticii și Vechiul Testament // Lucrările Colocviului Internațional despre Gnosticism. Stockholm, 1973. Leiden, 1977.

Yamauchi EM Gnosticismul precreștin: o analiză a dovezilor propuse. Londra, 1973.

Împotriva lui Marcion

Cartea I

1. De acum înainte, tot ceea ce am întreprins anterior împotriva lui Marcion își pierde semnificația. Lăsând vechiul, începem o lucrare nouă. Prima lucrare scurtă, scrisă în grabă, am tăiat-o ulterior cu o lucrare mai substanțială. Aceasta, când nu se făcuseră încă copii din ea, am pierdut-o prin trădarea unui om care era atunci frate în Hristos, dar mai târziu a devenit apostat. El a copiat o parte din ea, așa cum s-a întâmplat, în cel mai inexact mod și a publicat-o. **2.** A apărut nevoia de a corecta modificările pe care le făcuse. Acest lucru m-a determinat să adaug câteva lucruri. Prin urmare, această lucrare - a treia după a doua și de acum înainte prima - trebuie să înceapă cu cuvinte despre anularea a ceea ce scrisesem anterior, pentru ca nimeni să nu fie derutat de modificările aduse textului anterior, care se găsesc ici și colo. 3. În numele mării, pe care natura nu o permite să fie Pont-Euxin [60] , există batjocură. Nu veți considera însă Pontul ospitalier din cauza poziției sale geografice: într-o asemenea măsură, parcă rușinat de barbaria sa, s-a separat de mările noastre mai umane. [61] Țărmurile sale sunt locuite de triburi absolut sălbatice, dacă se poate vorbi despre o locuință a celor care își petrec viața în care. Nu au o locuință fixă, viața lor este brutală, pofta lor este îndreptată către oricine și, în cea mai mare parte, nedisimulată. Chiar și atunci când încearcă să păstreze secretul, pentru ca nimeni să nu poată intra la momentul potrivit, îl indică agățând tolbe de jug. Prin urmare, nu le este rușine de armele lor. Mănâncă trupurile părinților lor, tocate împreună cu carnea vitelor lor, în timpul unei sărbători. Moartea celor găsiți nepotriviți pentru hrană este considerată blestemată printre ei. [62] Iar femeile de acolo sunt lipsite de blândețea proprie sexului lor, care este prescrisă de modestie: își lasă sânii descoperiți, torc cu topoare de luptă, preferă războiul căsătoriei. [63] Clima este și acolo severă: ziua nu este niciodată senină, soarele nu strălucește niciodată, în loc de aer este ceață, tot anul este iarnă, dintre vânturi se cunoaște doar aquilonul. Lichidele revin la starea lor anterioară datorită focului [64] , râurile încetează să mai fie râuri din cauza gheții, munții

sunt acoperiți de zăpadă, [65] totul amorțește, totul devine amorțit. Nu este nimic fierbinte acolo în afară de sălbăticie, aceeași care a dat scenelor teatrale intrigile tragice ale sacrificiilor taurice [66] , pasiunile amoroase colchice [67] și răstignirile caucaziene. [68] 4. Totuși, dintre toate lucrurile barbare [69] și triste care sunt în Pont [70], nimic nu se poate compara cu faptul că Marcion s-a născut acolo. El este mai teribil decât un scit, mai nestatornic decât un căruțar, mai inuman decât un Masaget, mai nestăpânit decât o amazonă, mai impenetrabil decât o ceață, mai rece decât iarna, mai nesigur decât gheața, mai înșelător decât Istra [71] , mai prăpăstios decât Caucazul. Nu-i așa? Cu blasfemia sa îl chinuie pe adevăratul Prometeu - Dumnezeul Atotputernic. Și Marcion este mai rău decât fiarele acestei regiuni barbare. 5. Căci ce castor este un astfel de castrator de carne [72] ca cel care a abolit căsătoria? Ce șoarece pontic este la fel de vorace ca cel care a roadă Evangheliile? Cu adevărat, tu, Pontus Euxinus, ai produs o fiară mai acceptabilă filozofilor decât creștinilor. Căci faimosul adorator de câini Diogenes [73] , purtând o lampă aprinsă la amiază, dorea să găsească un om. [74] Însă Marcion, pe care îl găsise, L-a pierdut pe Dumnezeu stingând lampa credinței sale. **6** Discipolii săi nu vor nega că credința sa a fost odinioară în acord cu a noastră; propria sa lucrare dă mărturie în acest sens. Așa că numai pe acest temei poate fi condamnat ca eretic care, după ce a abandonat ceea ce era odinioară, a ales ulterior pentru sine ceea ce nu exista înainte. Căci ceea ce este introdus mai târziu va fi considerat o erezie în aceeași măsură în care ceea ce a fost transmis de la început este adevărat. 7 Însă acest atac la adresa ereticilor, care trebuie respinși chiar și fără a examina doctrina lor, căci sunt eretici pe motivul noutății lor, va fi făcut într-o altă carte. [75] Întrucât uneori este necesar să intru în dezbatere cu ei (pentru ca scurtimea respingerii lor, pe care o folosesc peste tot pe baza noutății lor, să nu fie atribuită incertitudinii mele), voi expune acum mai întâi esența învățăturii adversarului, astfel încât despre ce va fi disputa principală să nu fie ascuns nimănui.

1. Ponticus introduce doi zei, asemenea celor două Simpligade [76] ale naufragiului său: Cel a cărui existență nu o putea nega, adică Creatorul, Dumnezeul nostru, și Cel a cărui existență nu o putea dovedi, adică zeul său. Nefericitul Marcion a căzut în ispită sub influența unei presupuneri <absurde> referitoare la un pasaj simplu din predica Domnului, în care pildele pomului bun și celui rău se referă la oameni, nu la zei, că un pom bun nu face roade rele și un pom rău nu face roade bune [77] , adică un suflet bun sau o credință bună nu face fapte rele, iar unul rău nu face bine. 2. Căci Marcion, nereușind, ca mulți dintre contemporanii noștri, în special eretici, să se ocupe de chestiunea originii răului, pierzându-și agerimea simțurilor din cauza curiozității excesive, a descoperit că Creatorul spune: ***Eu sunt Cel care creează dezastre*** . [78] Întrucât Marcion Îl considerase deja autorul răului pe baza altor argumente capabile să convingă orice om rău, interpretând pomul rău care produce fructe rele, și anume răul, ca fiind Creatorul, el a presupus că trebuie să

existe un alt dumnezeu corespunzător pomului bun cu roade bune. 3. Prin urmare, găsind în Hristos o altă instituție, ca să spunem așa, a singurei și pure bunătăți, diferită de cea care aparține Creatorului, [79] a concluzionat cu ușurință că există o zeitate nouă și necunoscută revelată în Hristosul său și, cu o cantitate mică dintr-un astfel de drojdie, a transformat în mod pripit întreaga bucată de credință în acid eretic [80] . Autorul acestei ispite pentru el a fost un anume Cerdon [81] : era mai ușor pentru doi [82] orbi [83] să presupună că văd doi dumnezei, căci nu văd unul așa cum ar fi trebuit. Căci oamenii care suferă de inflamație a ochilor văd multe lămpi în loc de una singură. Astfel, Marcion l-a răsturnat pe singurul Dumnezeu, a cărui existență a fost forțat să o recunoască, acuzându-L că a creat răul; pe celălalt, pe care încercase să-l inventeze, l-a ridicat, arătând prezența binelui. Prin ce puncte a împărțit aceste două naturi, vom arăta chiar în obiecțiile noastre.

1. Principala noastră dispută, așadar, și prin urmare întreaga ei, este o dispută despre număr: dacă este permis să introducem doi zei prin dreptul poeților sau pictorilor, și acum prin dreptul ereticilor. Dar adevărul creștin a declarat în mod clar că, dacă Dumnezeu nu este unul, El nu există, căci noi susținem opinia mai demnă că nu există ceea ce nu există așa cum ar trebui să existe. 2. Și pentru a fi convinși că Dumnezeu trebuie să fie unul, cercetați ce este Dumnezeu și veți descoperi că acesta este exact cazul. În măsura în care puterea omenească permite, dau o astfel de definiție a lui Dumnezeu pe care o va admite conștiința tuturor oamenilor: Dumnezeu este ceva mai mare, existând în veșnicie [nenăscut, necreat, fără început, fără sfârșit], [84] căci această stare trebuie atribuită veșniciei, ceea ce îl arată pe Dumnezeu ca fiind cel mai mare, deoarece ea însăși este astfel în Dumnezeu. Și așa este și cu restul, astfel încât Dumnezeu este cel mai mare în formă, și în rațiune, și în putere, și în autoritate. 3. Întrucât în această chestiune toți sunt de acord (căci nimeni nu va nega că Dumnezeu este cel mai mare, cu excepția poate a celui care ar putea proclama pe Dumnezeu ca fiind ceva extrem de nesemnificativ, pentru a-L nega pe Dumnezeu luându-l ceea ce este divin), care va fi condiția existenței celui mai mare? 4. Cu siguranță, această condiție este să nu existe nimic egal cu el, adică să nu existe niciun alt cel mai mare, căci dacă ar exista, ar fi egal, iar dacă ar fi egal, nu ar mai fi cel mai mare, deoarece se încalcă condiția și, ca să spunem așa, legea care nu permite ca nimic să fie egal cu cel mai mare. 5. Prin urmare, este necesar ca cel mai mare să fie unic, iar acest lucru va fi posibil fără nimic egal cu el, [85] astfel încât să rămână cel mai mare. Prin urmare, nu va exista decât în virtutea a ceea ce în virtutea căruia trebuie să existe, adică în virtutea unicității sale perfecte. Prin urmare, din moment ce Dumnezeu este cel mai mare, adevărul nostru a declarat pe bună dreptate: Dumnezeu, dacă nu este unul, nu există. Spunem: „Dacă El nu este unul, El nu există”, nu pentru că ne îndoim de existența Lui, ci pentru că, fiind convinși de acest lucru, Îl definim ca fiind Acela care, dacă nu ar fi, El nu ar fi Dumnezeu! și anume, cel mai

mare. [86] Și <dacă> [87] cel mai mare este în mod necesar unic, atunci Dumnezeu va fi unic. El va fi Dumnezeu numai prin faptul că este cel mai mare; El va fi cel mai mare doar cu condiția de a nu avea niciun egal cu El; El nu va avea niciun egal numai dacă este unic. **6.** Într-adevăr, indiferent de ce alt zeu introduceți, nu veți putea dovedi că El este un zeu decât dacă îi atribuiți proprietăți divine: eternitate și superioritate asupra tuturor lucrurilor. Prin urmare, cum pot exista doi cei mai mari, când a fi așa înseamnă a nu avea niciun egal, iar lipsa unui egal poate fi doar la unul, dar nu la doi?

1. Dar la aceasta oricine va obiecta că pot exista două cele mai mari, separate și distincte în limitele lor proprii și va cita cu siguranță ca exemplu împărățiile pământului, care sunt foarte numeroase și totuși fiecare cea mai mare în propria regiune, și va susține că umanul este întotdeauna comparabil cu divinul. Dacă se ia în considerare această dovadă, ce va împiedica, nu să se vorbească despre un al treilea și al patrulea dumnezeu, ci să se introducă tot atâția dumnezei câți regi există printre diferite națiuni? 2. Vorbim despre Dumnezeu, a cărui proprietate specială este imposibilitatea comparației cu cineva. Acest lucru va fi declarat de natura însăși, dacă nu de un anumit [88] Isaia, sau mai degrabă de Dumnezeu Însuși, care spune prin Isaia: ***Cu cine Mă veți asemăna?*** [89] Umanul poate fi totuși comparat cu divinul, dar nu cu Dumnezeu: căci unul este Dumnezeu, iar altul este ceea ce Îi aparține. 3. Mai mult, după ce ați decis să folosiți exemplul regelui ca fiind cel mai mare, vedeți dacă îl puteți folosi. Căci regele, deși este înălțat pe tronul său înaintea lui Dumnezeu, este totuși inferior lui Dumnezeu; și când este comparat cu Dumnezeu, el încetează să mai fie cel mai mare, din moment ce Dumnezeu devine așa. Dacă acesta este cazul, cum poți folosi pentru comparație cu Dumnezeu exemplul a ceea ce dispare chiar și pe calea comparației? 4. Ce se întâmplă atunci, dacă nici măcar printre regi cel mai mare nu poate părea a fi multiplu, ci unul și singur, adică aparținând Celui care, fiind Rege al regilor prin înălțimea maiestății Sale și subordonarea celorlalte ranguri, se ridică deasupra tuturor, ca o culme impunătoare? 5. Dar dacă regii [de alt tip], [90] care, fiind unici în felul lor și posedând putere deplină, stau în fruntea unor mici regate, ca să spunem așa, <pământești>, sunt comparați în mod similar [91] în orice mod, astfel încât devine clar care dintre ei excelează prin bogăție și forțe armate, atunci cea mai înaltă măreție va fi inevitabil filtrată către unul singur, când toate celelalte vor fi treptat, în procesul comparației, înlăturate și îndepărtate de pe vârful măreției. [92] **6.** Chiar dacă cel mai mare, aflându-se în locuri diferite, pare a fi diferit, în puterile, natura și poziția sa este unic. Prin urmare, atunci când doi zei sunt comparați, ca doi [regi și doi] [93] cei mai mari, posesia acestei calități revine inevitabil unuia dintre ei ca urmare a comparației, căci cel mai mare devine astfel prin victoria sa după înfrângerea rivalului său, care este mare, dar nu cel mai mare, și se dovedește a fi singurul, atingând, datorită slăbiciunii rivalului său, un fel de singurătate datorată singurătății cauzate de propria sa

superioritate. Acest raționament duce inevitabil la următoarea concluzie: fie trebuie să negăm că Dumnezeu este cel mai mare, ceea ce nimeni în mințile sale nu își va permite să facă, fie nu trebuie să facem pe nimeni asemenea Lui.

1. Pe ce motive au fost introduși cei mai mari doi? În primul rând, întreb de ce nu mai mulți, dacă au fost introduși doi, căci esența divină ar trebui considerată mai bogată dacă numărul ei ar fi proporțional. Mai venerabil și mai nobil este Valentinus, [94] care, după ce a îndrăznit mai întâi să conceapă doi, Bytho și Sige [95] , a eliberat apoi o turmă de zeități, numărând până la treizeci de urmași zonali [96] , precum excrementele scroafei lui Aeneas. [97]

2. Orice raționament care nu admite existența mai multor zei cei mai mari, nu admite existența a doi, întrucât <și> [98] doi sunt mai numeroși <decât unul>; căci după unu urmează pluralitatea. Raționamentul care ar putea admite doi, ar putea admite mai mulți, căci și doi devin plurali, deoarece unicitatea se pierde. În general, nu ni se permite să credem în mai mulți zei prin forța acestui raționament, care stabilește limita după care o anumită regulă afirmă existența unui singur Dumnezeu și nu a doi. Din această regulă rezultă că Dumnezeu trebuie să fie un astfel de unul cu care, fiind cel mai mare, nimeni nu este egal; și Cel cu care nimeni nu este egal trebuie să fie unic. 3. Acum să ne întrebăm, prin ce cauză, prin ce beneficiu poate fi justificată existența a doi zei cei mai mari, identici? Ce semnificație are cantitatea, dacă doi, fiind identici, nu diferă de unul? Căci acela este unul care este identic în doi. Chiar dacă ar exista mai mulți de același fel, numărul lor total ar fi egal cu unu, deoarece nu diferă în niciun fel unul de celălalt, fiind aceiași. 4. Mai mult, dacă niciunul dintre cei doi nu diferă de celălalt, întrucât amândoi sunt cei mai mari, întrucât sunt zei, atunci niciunul nu este superior celuilalt și nu există niciun sens în numărul lor, deoarece niciunul dintre ei nu are superioritate. Acum, pluralitatea divinităților ar trebui să aibă un motiv foarte bun, deoarece cultul lor ar fi pus la îndoială. Acum, ce ar trebui să fac, privind doi zei, la fel de egali pe cât sunt de mari? 5. Dacă i-aș cinsti pe amândoi, m-aș teme că excesul de cultur ar fi considerat mai degrabă superstiție decât religie; căci aș putea să-i îmbunătățesc pe zei care sunt exact la fel, astfel încât amândoi să locuiască în fiecare dintre cei doi, în unul, citând ca dovadă a egalității și unității lor chiar faptul că îl cinstesc pe unul în celălalt, deoarece într-unul sunt doi pentru mine. Dacă aș cinsti unul dintre cei doi, aș crede că nu aș părea că încerc să ridiculizez vanitatea unei pluralități care a devenit superfluă în absența distincției. Aceasta înseamnă că aș considera că este mai sigur să nu-l cinstesc nici pe unul, nici pe altul, decât să-l cinstesc pe unul cu îndoială sau pe amândoi fără motiv.

Prinzându-l cu mâna și ținându-l pe cel care nu neagă divinitatea Creatorului, voi prezenta pe bună dreptate ca o obiecție faptul că nu există loc pentru această distincție între cei pe care Marcion nu-i poate face diferiți recunoscându-i în mod

egal ca zei, nu pentru că este imposibil ca oamenii să fie complet diferiți sub același nume de „oameni”, ci pentru că Dumnezeu nu ar trebui numit Dumnezeu și nu ar trebui crezut ca Dumnezeu, dacă nu ar fi cel mai mare. 3. Prin urmare, din moment ce Marcion este forțat să-L recunoască ca fiind cel mai mare pe Acela a cărui divinitate nu o poate nega, este imposibil ca el să atribuie celui mai mare vreo diminuare, prin care acest cel mai mare ar părea a fi subordonat unui alt cel mai mare. Căci cel mai mare încetează să fie așa dacă este subordonat. Nu se potrivește lui Dumnezeu să înceteze să fie Ceea ce este El prin poziția Sa, adică cel mai mare. Căci chiar și în cel mai bun zeu, cel mai mare poate fi pus în pericol dacă poate fi depreciat în Creator. Prin urmare, atunci când doi zei sunt proclamați a fi cei doi cei mai mari, este necesar ca niciunul să nu fie mai mare sau mai mic decât celălalt, ca niciunul să nu fie superior sau inferior celuilalt. Neagă că cel pe care îl numești cel mai rău este zeu; neagă că cel pe care îl consideri cel mai mic este cel mai mare. Dar admițându-i pe amândoi ca zei, ai admis existența a doi dintre cei mai mari. Nu vei lua nimic de la unul și nu vei atribui nimic celuilalt. Admițând divinitatea, ai respins diferența.

altor persoane, căci este scris: ***Dumnezeul zeilor S-a ridicat în adunarea zeilor, El va judeca printre zei*** [99] și ***am spus: Voi sunteți zei*** ; [100] dar, veți spune, pentru că sunt numiți zei, nu pot pretinde a fi cei mai mari, la fel cum nu poate nici Creatorul. 2. Sunt gata să răspund nebunului care nu consideră că acest lucru poate fi aplicat cu același succes zeului lui Marcion: faptul că este numit zeu nu dovedește, totuși, că este cel mai mare, la fel cum nu sunt îngerii sau oamenii Creatorului. [101] Dacă o comunitate de nume creează un prejudecat cu privire la statut, câți sclavi fără valoare - Alexandru, Darius și Olofern - dezonorează numele regale? Și totuși regii nu sunt lipsiți de ceea ce sunt din această cauză. Căci chiar idolii păgânilor sunt zei pentru mulțime; dar nimeni nu este zeu pentru că este numit așa. 3. Prin urmare, în ceea ce-L privește pe Creator, atribui atributul de cel mai mare nu numelui rostit sau scris al lui Dumnezeu, ci esenței însăși la care se referă acest nume. Găsindu-l singur nenăscut, necreat, singurul creator etern al tuturor lucrurilor, atribui și atribui măreția absolută nu numelui său, ci poziției sale, nu numelui său, ci stării sale. 4. Dar, din moment ce numele lui Dumnezeu a fost deja dat acelei esențe căreia îi atribui măreția absolută, credeți că o atribui numelui, căci folosirea numelui este necesară pentru mine pentru a arăta cărei esențe o atribui, și anume, aceleia din care este alcătuit Cel ce este numit Dumnezeu. Dar [102] El este considerat cel mai mare prin esență, și nu prin nume. Și Marcion, afirmând acest atribut pentru zeul său, o face în conformitate cu poziția sa, și nu cu numele său. 5. Prin urmare, susținem că cel mai mare, pe care îl atribuim lui Dumnezeu prin legea esenței, și nu prin tragere la sorți a numelui, trebuie să fie prezent în mod egal în amândoi, care sunt compuși din acea esență care [103] se numește Dumnezeu; căci, din moment ce sunt numiți zei, adică cei mai mari, în virtutea esenței nenăscute și eterne, și în consecință puternice și celei mai mari, cel mai mare nu

poate fi considerat mai mic sau inferior unui alt cel mai mare. **6.** Dacă fericirea, sublimitatea, impecabilitatea celui mai mare aparțin Dumnezeului lui Marcion, ele vor aparține în mod egal și Dumnezeului nostru; dacă toate acestea nu sunt în ale noastre, nu vor fi nici în ale lui Marcion. Prin urmare, doi cei mai mari nu vor fi egali, căci acest lucru este interzis de principiul deja stabilit al celui mai mare, care nu admite [104]comparație, nici inegală, căci aceasta contrazice un alt principiu al celui mai mare, care nu permite diminuarea sa. 7. Ești blocat, Marcion, printre valurile Pontului tău. Valurile adevărului se rostogolesc asupra ta din ambele părți. Nu poți dovedi existența nici a zeilor egali, nici a celor inegali. Căci nu există doi. Cât despre disputa în sine despre număr, deși tema ei despre cei doi zei nu este epuizată, o vom limita deocamdată [105] la aceste limite, între care vom ajunge la bătălii în ceea ce privește trăsăturile individuale ale zeului lui Marcion.

1. Mai întâi, marcioniții își construiesc prostia pe aroganță, căci inventează un nou zeu, ca și cum ne-ar fi rușine de cel vechi. Și copiii devin aroganți din cauza pantofilor noi, dar, încălțați de un profesor bătrân, sunt apoi bătuți pentru glorie deșartă. Și astfel, auzind de un nou zeu, care a rămas necunoscut și neauzit în lumea veche și în secolul vechi, sub puterea vechiului Dumnezeu, de un zeu care, fiind un nimeni atâtea secole și care este vechi doar datorită vechimii ignoranței despre el, abia acum a fost revelat oamenilor de un anume Iisus Hristos, care însuși [106] sub nume vechi s-a dovedit a fi nou, mulțumesc acestei ambiții a marcioniților, intenționând de acum înainte cu ajutorul ei neprețuit să demasc această erezie, care constă în proclamarea unei noi zeități. 2. Aceasta va fi aceeași dorință de inovație care a dat naștere zeilor printre păgâni, întotdeauna sub un nume nou la fiecare apoteoză. Ce este un zeu nou dacă nu unul fals? Chiar și vechimea lui Saturn, care acum pare cea mai mare, nu va dovedi divinitatea sa, căci și el a fost odată scos din neexistență de dorința pentru nou, când a fost prima dată zeificat. Căci divinitatea vie și autentică nu este determinată nici de noutate, nici de vechime, ci de adevărul ei. 3. Eternitatea nu are timp, căci ea însăși este tot timpul. Ceea ce produce ceva nu este capabil să-i experimenteze acțiunea; ceea ce nu se poate naște este fără vârstă. Un zeu care este vechi nu va exista după aceea; dacă este nou, nu a existat înainte. Noutatea mărturisește despre început, vechimea amenință sfârșitul. Dumnezeu este la fel de străin de început și sfârșit pe cât este de timp, mediatorul și divizorul începutului și sfârșitului.

1. Știu în ce sens îl prezintă pe zeul lor ca fiind nou; în sensul, desigur, că a fost recent recunoscut. Dar vreau să resping atât însăși noutatea cunoașterii, care uimește sufletele rudimentare, cât și atracția naturală a noului, și apoi să încep o controversă despre zeul necunoscut. Căci pe cel pe care îl prezintă ca fiind nou în raport cu cunoașterea umană despre el, îl arată ca fiind necunoscut înainte de momentul recunoașterii. 2. Să ne ținem de limitele stabilite cu

precizie! [107] Dovediți că Dumnezeu ar putea fi necunoscut. Cu siguranță găsesc altare ridicate [108] unor zei necunoscuți [109] , dar aceasta este idolatrie atică. Găsesc și altare unor zei nedefiniți [110] , dar aceasta este superstiție romană. Mai mult, zeii nedefiniți sunt puțin cunoscuți, deoarece există puține informații certe despre ei și, din cauza acestei incertitudini, pot fi considerați deloc necunoscuți. Care dintre cele două nume le vom grava pe altarul Dumnezeului lui Marcion? Cred că ambele: unul pentru cel acum incert și celălalt pentru cel odinioară necunoscut. Căci, așa cum Dumnezeul cunoscut, Creatorul, L-a făcut necunoscut [111] , tot așa Dumnezeul sigur L-a făcut nesigur. 3. Dar nu voi divaga spunând că, dacă Dumnezeu era necunoscut și ascuns, atunci El trebuie să fi fost ascuns de o regiune secretă, care ea însăși este cu siguranță nouă și necunoscută și, la fel ca El, este încă nesigură acum. Cu siguranță [112] este enormă și, fără îndoială, mai mare decât cel pe care îl ascunde. 4. Dar voi face o scurtă prefață și îmi voi expune gândul cât mai pe larg posibil, afirmând că Dumnezeu nu putea fi necunoscut datorită măreției Sale și nu ar trebui să fie așa datorită bunătății Sale, mai ales că El Îl depășește pe Creatorul nostru în ambele calități. Dar, întrucât observ că, în anumite privințe, dovedirea existenței fiecărui dumnezeu nou și anterior necunoscut trebuie efectuată în conformitate cu imaginea Creatorului, trebuie mai întâi să declar că facem acest lucru în mod justificat, astfel încât să mă pot referi la acest argument cu mai multă încredere. 5. Mai întâi, spune-mi, cum se face că tu, recunoscându-L pe Creator ca Dumnezeu și mărturisindu-L ca primul în cunoașterea oamenilor, nu înțelegi că al doilea dumnezeu trebuie investigat de tine în aceleași moduri prin care ai învățat deja să-L recunoști pe Dumnezeu în primul? Tot ce este anterior oferă criterii pentru ceea ce urmează. **6**... Avem acum în fața noastră doi zei, unul necunoscut și unul cunoscut. În ceea ce privește cunoscutul nu este nevoie să ne întrebăm: este cert că El există, căci nu ar fi cunoscut dacă nu ar exista. În ceea ce privește necunoscutul există o dispută: căci s-ar putea să nu existe, căci dacă ar exista, ar fi cunoscut. Prin urmare, ceea ce este în discuție, atâta timp cât este necunoscut, este incert; și atâta timp cât este incert, nu există certitudinea existenței sale. Aveți un Dumnezeu care este sigur pentru că este cunoscut și unul incert pentru că este necunoscut. 7. Dacă este așa, nu vi se pare corect ca incertul să fie testat prin aceeași imagine, asemănare și principiu prin care este testat certul? Dar dacă, în această chestiune a voastră, care este încă incertă, aduceți și dovezi din incert, o serie de întrebări se vor împleti în luarea în considerare a acestor dovezi, la fel de incerte, pe care va fi periculos să ne bazăm din cauza incertitudinii lor, iar acest lucru va duce la acele dispute nesfârșite pe care apostolul nu le aprobă. [113] Și dacă aduceți dovezi din părțile certe, sigure și absolute ale regulii de credință, atunci folosindu-le vă puteți forma o opinie preliminară despre incert, îndoielnic și confuz. **8.** Cu siguranță, acel incert în care se dezvăluie o diferență de stare nu poate fi, după toate probabilitățile, comparat cu unul definit, ca fiind scutit de o comparație ulterioară, din cauza diferenței stării care îi formează esența. 9 Când, însă, doi zei sunt în

fața noastră, starea care le formează esența le va fi comună. Căci amândoi sunt ceea ce este Dumnezeu: nenăscut, necreat, etern. Aceasta va fi starea care le formează esența. Restul să fie pe seama conștiinței lui Marcion, dacă a considerat acest lucru ca fiind diferit de proprietățile Creatorului. Căci, fiind secundar, <nu> [114] este luat în considerare în raționament și este în general de neconceput dacă starea care constituie esența este cunoscută. Mai mult, se știe că amândoi sunt zei: prin urmare, atunci când, în conformitate cu starea lor, care se știe că este aceeași în ei, ceva nedefinit într-unul dintre ei este supus examinării, **10** atunci acest nedefinit va trebui testat în același mod în care este testat lucrul definit cu care este legat prin starea care constituie esența, astfel încât chiar și în examinare stau unul lângă altul. După acest raționament, voi afirma cu încredere că cel care este nedefinit astăzi nu este un zeu, căci era anterior necunoscut, deoarece dovada că El există rezultă tocmai din faptul că El nu a fost niciodată necunoscut [și, prin urmare, nu nedefinit! [115]

1. Căci de la începutul lumii, Creatorul a fost cunoscut împreună cu lucrurile pe care le făcuse, întrucât acestea au fost făcute în scopul de a-L face cunoscut pe Dumnezeu. Căci, deși Moise, care a trăit destul de târziu, pare să fi fost primul care L-a cunoscut pe Dumnezeul universului în templul tablelor sale, totuși genealogia cunoașterii nu va fi, prin urmare, urmărită doar până la Pentateuh, deoarece tot ce a scris Moise nu introduce cunoașterea Creatorului, ci doar de la început le leagă în așa fel încât să fie referite la Paradis și Adam, și nu la Egipt și Moise. 2. În cele din urmă, cea mai mare parte a rasei umane, care nu are nicio idee nici măcar despre numele lui Moise, cu atât mai puțin despre Scriptură, îl cunosc totuși pe Dumnezeul lui Moise. Deși idolatria a întunecat lumea cu marea ei putere, păgânii, identificându-L, Îl numesc ca și cum ar fi după propriul Său nume „Dumnezeu” și „Dumnezeul zeilor” și spun: „Dacă Dumnezeu vrea”, „cum Dumnezeu vrea” și „Îl îndemn lui Dumnezeu”. [116] Vedeți dacă nu-L cunosc pe Acela despre Care mărturisesc că El poate face toate lucrurile. Și nu datorează această cunoaștere vreunei cărți a lui Moise. 3. Sufletul a fost înainte de profeție. Căci conștiința sufletului este de la început un dar al lui Dumnezeu. Este una și aceeași, și nu diferită, la egipteni, sirieni și pontieni. [117] [Căci Dumnezeul evreilor este numit Dumnezeul sufletului.] [118] O, eretice barbare, nu-l face pe Avraam mai bătrân decât lumea! Și dacă Dumnezeu ar fi Creatorul unei singure familii, El totuși nu ar fi mai târziu decât a ta, fiind cunoscut înaintea lui chiar și de pontieni. 4. Așadar, să primească [119] de la Predecesorul său standardul: nedefinitul de la definit, necunoscutul de la cunoscut. Dumnezeu nu se va ascunde niciodată, nu va fi niciodată absent; El va fi întotdeauna perceptibil, audibil și chiar vizibil în orice mod dorește El. Dumnezeu are dovezi – tot ceea ce suntem și în ce trăim. Astfel, întrucât El nu rămâne necunoscut, atât existența Sa, cât și unicitatea Sa sunt dovedite, în timp ce existența altei persoane este încă dificil de confirmat.

1. „Și acest lucru este natural”, spun marcioniții. Căci cine este cunoscut de ai săi ca fiind diferit de străini? [120] Nimeni. Recunosc acest lucru. Dar cum poate fi ceva străin lui Dumnezeu, căruia nimic nu i-ar fi așa dacă ar exista, din moment ce este proprietatea lui Dumnezeu că totul Îi aparține și este înrudit cu El? Altfel, ar trebui să ne întrebăm imediat: ce treabă are El cu ceea ce este străin? Acest lucru va fi discutat mai pe larg la locul potrivit. 2. Deocamdată este suficient să observăm că el nu este nimeni căruia nimic nu i se găsește ca aparținând. Căci, așa cum Creatorul este Dumnezeu și un Dumnezeu indubitabil, pentru că totul este al Lui și nu există nimic străin Lui, tot așa altul nu este Dumnezeu pentru că totul nu este al Lui și, prin urmare, este **străin** Lui. **3.** În cele din urmă, dacă universul aparține Creatorului, atunci nu mai văd loc pentru un alt dumnezeu. Totul este plin și ocupat de Creatorul său. Dacă vreun spațiu în creație este liber pentru o zeitate [121] , atunci, desigur, va fi liber pentru o zeitate falsă. Adevărul devine evident printr-o minciună. De ce nu pot atâția idoli nicăieri să-l accepte pe zeul lui Marcion? 4. Cer, așadar, ca dumnezeul <său> [122] , asemenea Creatorului, să fie înțeles și din manifestările propriului său univers, om și epocă, întrucât chiar și eroarea acestei lumi a presupus zei, pe care oamenii îi recunosc uneori, deoarece acestea sau acele lucruri par să fi fost pregătite de fiecare dintre ei pentru beneficiul și comoditatea vieții. [123] 5. Deoarece Creatorul a făcut acest lucru, este considerat divin și să stabilească și să arate ceva convenabil și necesar pentru treburile umane. Falsa divinitate a dobândit autoritate chiar pentru motivul că cea adevărată o avea înainte: zeul lui Marcion a trebuit să producă cel puțin un mic rang [124] pentru a fi numit un nou Triptolemus. [125] **6.** Sau să ofere o explicație divină a motivului pentru care El nu a creat nimic, dacă există, căci ar fi creat dacă ar fi existat, pe baza acelei poziții acceptate anterior, pe baza căreia existența Dumnezeului nostru nu devine evidentă în alt mod decât din faptul că El a fondat toate acestea.

Căci trebuie observat de la bun început că marcioniții nu-L pot recunoaște pe Creator ca Dumnezeu și nici nu pot dovedi existența celui pe care doresc să-l considere și Dumnezeu, decât prin exemplul Dumnezeului recunoscut [126] de ei înșiși și de toți ceilalți, 7. astfel încât, din moment ce nimeni nu se îndoiește de divinitatea Creatorului pentru că El a creat întreaga lume, nimănui nu i se poate permite să creadă în divinitatea celui care nu a creat nimic, decât dacă apare accidental o explicație a acestui fapt. Se va dovedi inevitabil dublă: fie nu a vrut să creeze, fie nu a putut. Nu există o a treia explicație. Dar a nu putea este nedemn de Dumnezeu; vreau să întreb dacă este vrednic să nu-ți dorești. **8.** Spune-mi, Marcion, Dumnezeul tău a dorit vreodată să fie cunoscut sau nu? A coborât și a predicat și a suferit și a înviat cu o altă intenție sau pentru a fi cunoscut? Dar, fără îndoială, dacă a fost cunoscut, înseamnă că a dorit acest lucru. Căci nimic nu i s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi vrut. Cel care [127] era atât de îngrijorat de propria sa faimă încât se găsea chiar dezvăluit în rușinea cărnii, o rușine cu atât mai mare dacă carnea era falsă (căci este mai dezgustător dacă

simula o esență trupească <decât dacă locuia în cea adevărată>); <cel> care, fiind spânzurat pe un lemn, a luat asupra sa și blestemul Creatorului [128] - cu cât mai glorios ar fi putut să-și pregătească recunoașterea prin intermediul anumitor semne ale propriei sale creații! 9. Și mai ales ar fi trebuit să fie recunoscut în scopul de a se opune Aceluia în a cărui stăpânire nu fusese cunoscut de la început prin faptele sale. Cum se face că Creatorul, care, potrivit marcioniților, nu știa de existența unui alt zeu deasupra Sa, Creatorul care susținea că este singurul și chiar jurase pe aceasta [129] , Și-a asigurat faima prin atâtea fapte, de care nu ar fi putut să-I pese atât de mult din cauza presupunerii existente a unicității Sale și că cel mai înalt, care știa despre Dumnezeul „inferior” că era atât de înarmat, nu a furnizat niciun echipament pentru recunoașterea Sa? Când ar trebui să îndeplinească fapte și mai glorioase și maiestuoase pentru a fi recunoscut pe baza lor ca un zeu, asemenea Creatorului și - pentru că sunt mai glorioase - mai puternic și mai nobil decât Creatorul.

1. Totuși, chiar dacă am putea admite acest lucru, ar trebui să susținem că existența sa nu are niciun sens. Căci nu ar putea exista o cauză finală pentru cel care nu are nimic, întrucât fiecare operă este sensul existenței celui a căruia este. Mai mult, din moment ce rezultă că nimic nu poate exista fără sens [adică fără operă] [130] (căci dacă ceva există fără sens, există ca și cum nu ar exista|, neavând opera însăși, scopul existenței sale] [131]), este mai potrivit pentru mine să cred că Dumnezeu nu există decât să existe fără sens. Căci fără sens există cel care, neavând o operă, este lipsit de sensul existenței sale. Dar Dumnezeu fără sens, adică fără operă, nu trebuie să existe. 2. Prin urmare, de câte ori arăt că există fără sens, ca și cum ar exista, tot atât de des susțin că nu există, căci dacă ar exista, nu s-ar găsi lipsit de o cauză finală în toate privințele. Așadar, spun că el caută credința fără niciun motiv de la un om obișnuit să creadă în Dumnezeu, a cărui idee s-a format sub influența faptelor Sale [132] , căci Dumnezeul lui Marcion nu a prevăzut nimic de genul acesta, datorită căruia omul ajunsese anterior să-L cunoască pe Dumnezeu. 3. Căci, chiar dacă mulți cred în el, ei nu cred strict conform rațiunii, neprimind mai întâi garanția lui Dumnezeu - faptele sale vrednice de Dumnezeu. Prin urmare, pe această bază a inacțiunii și a lipsei de fapte, se găsește implicat în nerușinare și răutate: nerușinare, căci caută o credință care nu i se cuvine, pentru dobândirea căreia nu a prevăzut nimic; răutate, căci i-a făcut pe mulți vinovați de necredință, fără să se ostenească să ofere o bază pentru credință.

1. Când îi deposedăm de acest titlu zeul <al lui Marcion>, în favoarea căruia nicio faptă atât de excepțională și demnă de Dumnezeu precum <faptele> Creatorului nu a oferit dovezi, marcioniții, distinși printr-o obraznicie extremă, strâmbând din nas <cu dispreț>, se îndreaptă spre respingerea a ceea ce a fost creat de Creator. 2. „Ce anume”, spun ei, „este universul o lucrare măreață și

demnă de Dumnezeu!” Nu este Creatorul, atunci, Dumnezeu deloc? Desigur, El este Dumnezeu. Prin urmare, lumea este demnă de Dumnezeu, întrucât Dumnezeu nu ar fi creat nimic nedemn de Sine Însuși, chiar dacă ar fi creat lumea pentru om și nu pentru Sine Însuși, chiar dacă orice creație este inferioară Creatorului. 3. Și totuși, dacă a face ceva cumva este nedemn de Dumnezeu, cu cât mai nedemn de Dumnezeu este să nu faci nimic?!** [133] Chiar nedemn, datorită căruia s-ar putea aștepta ceva mai demn de la el ca și creator. Dacă ar fi să vorbim despre această „rușine” a universului, pe care grecii o numesc decorațiune și podoabă [134] , și nu murdărie, atunci chiar acei învățători ai înțelepciunii, din ale căror talente se inspiră fiecare erezie [135] , au proclamat substanțele „nedemne” ca fiind zei [136] , precum Thales [137] - apa, precum Heraclit [138] - focul, precum Anaximene [139] - aerul, precum Anaximandru [140] - tot ce este ceresc, precum Strato [141] - cerul și pământul, precum Zenon [142] - aerul și eterul, precum Platon - stelele [143] , pe care le numește zei de foc; când <discuția se îndreaptă> către lume, când se ia în considerare măreția, tăria, puterea, gloria și frumusețea ei, precum și bogăția, fiabilitatea, ordinea elementelor sale individuale, în concordanță cu tot ceea ce urmează să se nască, să fie hrănit, să fie distrus, să fie restaurat, <acești filozofi>, la fel ca mulți dintre specialiștii în științe naturale, se temeau (să stabilească începutul și sfârșitul lumii] [144] , ca nu cumva entitățile acestei lumi, fiind atât de semnificative, să-și piardă statutul divin, entități care sunt venerate de magii perșilor, de marii preoți ai egiptenilor și de gimnosofii [145] ai hindușilor. 4. De asemenea, superstiția foarte populară a idolatriei obișnuite, atunci când se rușinează printre idoli de numele și fabulele morților antici, recurge la explicații științifico-naturale și își ascunde rușinea cu ingeniozitate, transformându-l pe Jupiter într-o entitate clocotită, pe Juno în aer [146] , în conformitate cu sunetul cuvintelor grecești, și, de asemenea, pe Vesta - în foc, pe Kamen - în apă și pe Marea Mamă - în pământul din care Recolta era secerată, arata manual și irigată cu abluțiuni. [147]5. Așadar, faptul că Osiris este mereu îngropat, ca și cum ar fi viu și găsit cu bucurie, este considerat o garanție a întoarcerii <de pe pământ> a fructelor, a renașterii elementelor, a reînnoirii ciclului anual, în timp ce despre leii lui Mithra filozofează ca despre misterele naturii uscate și în flăcări. Într-adevăr, ființele superioare ca loc și poziție pot părea mai degrabă zei decât nedemne de un zeu. Nu voi greși cu lucrurile inferioare? O floare, cred, dintr-un gard viu, ca să nu mai vorbim de pajiști, o scoică din orice mare, ca să nu mai vorbim de Marea Roșie, o pană de cocoș de munte negru, nu mai spun nimic despre un păun, vă va anunța despre Creator ca despre un meșteșugar neînsemnat?

1. Dar când ridiculizezi chiar și animalele mai mici, pe care cel mai mare maestru le-a înzestrat în mod intenționat cu diverse facultăți și puteri, învățând astfel lecția că măreția se găsește în mediocritate, așa cum puterea în slăbiciune, potrivit apostolului, [148] imită, dacă poți, construcția albinei, locuința furnicii, pânza păianjenului, firul viermelui de mătase; rezistă atacului, dacă poți, chiar

acelor fiare ale patului și păturii tale, otrava muscii spaniole, înțepătura musculiței, pipei și sulițeiței țânțarului. [149] 2. Ce vor fi cele mari, dacă chiar și astfel de neînsemnate te pot bucura sau te pot răni, astfel încât nici în neînsemnat să nu-L disprețuiești pe Creator? În cele din urmă, privește-te pe tine însuți, examinează omul pe dinăuntru și pe dinafară: nu-ți va plăcea cel puțin această creație a Dumnezeului nostru, pe care stăpânul tău, cel mai bun zeu al tău, a iubit-o, de dragul căreia s-a ostenelit să coboare până la aceste elemente jalnice din al treilea cer, [150] pentru care a fost chiar răstignit în această cămară a Creatorului? 3. Dar el (zeul lui Marcion) nu a respins încă nici apa Creatorului cu care își spală sfinții, [151] nici uleiul cu care îi unge, nici amestecul de miere și lapte cu care îi hrănește ca pe copii, nici pâinea cu care își reprezintă propriul trup, având nevoie chiar și în sacramentele sale de lucrurile sărăcăcioase ale Creatorului. Dar tu, un ucenic mai presus de un învățător și un sclav mai presus de un stăpân, [152] gândești mai arogant decât el, respingând ceea ce are nevoie. 4. Vreau să analizez dacă nu cumva te străduiești, de fapt, pentru ceea ce respingi. Te opui cerului și totuși te străduiești să ai o vedere asupra spațiului deschis din locuința ta; [153] disprețuiești pământul, mama dușmanului tău, carnea, dar îți smulgi pentru hrană toată hrana pe care o poate oferi; respingi marea, dar numai în ceea ce privește bogățiile ei, pe care le consideri o hrană superioară în sfințenie. Dacă îți ofer un trandafir, nu-L vei respinge cu dispreț pe Creator. 5. Ipocritule, chiar dacă dovedești prin moartea ta prin foame că ești un marcionit, adică un negator al Creatorului (căci acesta ar trebui să fie obiectul dorinței tale pasionale în loc de martiriul, din moment ce lumea îți este neplăcută), indiferent în ce materie te vei dezintegra, va trebui să te folosești de substanța care aparține Creatorului. O, cât de mare este încăpățânarea inimii tale! Denigrezi ceea ce trăiești și mori.

1. După aceasta, sau înainte de aceasta, din moment ce ai spus că dumnezeul tău are propria sa creație și propria sa lume și propriul său rai (totuși, vom lua în considerare acest al treilea rai când vom ajunge să discutăm despre apostolul tău [154]), <trebuie menționat că> oricare ar fi substanța acestui dumnezeu, aceasta trebuie, desigur, să fi apărut împreună cu el. Cum se întâmplă însă că Domnul a fost revelat lumii în al cincisprezecelea an [155] al Cezarului Tiberius și până în al cincisprezecelea an [156] al împăratului Severus nu a fost descoperită nicio substanță a sa, care, depășind lucrările neînsemnate ale Creatorului, ar fi încetat cu siguranță să se ascundă, când stăpânul și dumnezeul său nu se mai ascunde?

2. Și prin urmare: dacă nu s-a putut manifesta în această lume, cum a apărut stăpânul său în această lume? Dacă această lume l-a primit pe stăpân, de ce nu a putut primi substanța, decât dacă, întâmplător, este mai mare decât stăpânul său? Acum se pune problema locului, o întrebare referitoare atât la acea lume superioară, cât și la zeul ei însuși. Căci dacă lumea sa este inferioară lui însuși,

dar mai mare decât Creatorul, atunci, desigur, el a creat-o într-un loc care ocupă spațiul dintre picioarele sale și capul Creatorului. 3. Prin urmare, atât Dumnezeu însuși a fost într-un loc, cât și a creat lumea într-un loc, iar acest loc va fi deja superior atât lui Dumnezeu, cât și lumii. Căci ceea ce conține este în mod necesar mai mare decât ceea ce este conținut și trebuie să vedem dacă nu există încă zone neocupate după delimitare, în care un al treilea zeu s-ar putea târî odată cu lumea sa. Ei bine, începeți să numărați zeii! Căci locul în care Dumnezeu a fost întotdeauna va fi un zeu nu numai pentru că este mai mare decât Dumnezeu, ci și pentru că este nenăscut și necreat și, prin urmare, etern și egal cu Dumnezeu. [157] 4. Atunci, dacă Dumnezeul vostru a creat lumea dintr-o materie subiacentă, nenăscută și necreată și coeternă cu Dumnezeu, așa cum crede Marcion despre Creator, atunci prin această împrejurare înălțați și locul care conținea doi zei, atât Dumnezeu, cât și materie. Căci materia este și ea un zeu în conformitate cu cerințele impuse Divinului: adică este nenăscută, necreată și eternă. Sau dacă Dumnezeul lui Marcion a creat lumea din nimic, atunci Marcion va fi obligat să gândească același lucru despre Creator, căruia îi atribuie materia ca substanță a lumii. Dar zeul lui Marcion va trebui să-și creeze și el <lumea> din materie, întrucât el, care este și el un zeu, va trebui să se confrunte cu același principiu ca [Dumnezeu] [158] Creatorul. 5. Astfel, puteți deja număra pentru mine trei zei marcionieni: creatorul, locul și materia. Marcion îl așază și pe Creator într-un anumit loc, care, desigur, trebuie prețuit în același fel <ca locul zeului lui Marcion>, și îi supune materia ca Domn, desigur, nenăscută și necreată și, prin urmare, eternă. Mai mult, atribuind răul materiei, nenăscutul nenăscutului, necreatul necreatului și eternul eternului, el face deja un al patrulea zeu. **6.** Prin urmare, aveți trei esențe divine în sferele superioare și patru în cele inferioare. Când li se adaugă Hristoșii lor - unul care a apărut sub Tiberius, celălalt pe care Creatorul îl promite - se constată că Marcion a suferit o pierdere clară din partea celor care presupun că introduce doi zei, întrucât, deși inconștient, numește nouă.

1. Întrucât, așadar, cealaltă lume, asemenea zeului său, nu este revelată, marcioniții sunt nevoiți să împartă două feluri de lucruri, vizibilul și invizibilul, între doi zei și astfel să afirme pentru zeul lor dreptul la invizibil. Cine, așadar, poate insufla în suflet ideea, dacă nu un spirit eretic, că invizibilul aparține mai degrabă celui care nu a revelat nimic vizibil dinainte, decât Celui care, după ce a creat vizibilul, a avut grijă și să asigure credința în invizibil, când ar fi mult mai drept să admitem <ceva> în prezența unor exemple decât în absența lor? 2. Vom vedea cărui maestru îi atribuie și <"apostolul vostru"> invizibilul, atunci când îl vom studia. Acum ne pregătim încrederea în mijlocirea viitoare a Sfintei Scripturi, mai ales cu ajutorul bunului simț și al raționamentului convingător, afirmând că această distincție între lucrurile vizibile și cele invizibile trebuie atribuită lui Dumnezeu Creatorul, în măsura în care toată creația Sa constă din esențe diferite: din trupesc și netrupal, din însuflețit și neînsuflețit, din vorbitor și mut, din

mișcător și nemișcat, din dătător de viață și steril, din uscat și umed, din rece și cald. 3. Așadar, omul însuși, datorită diversității, este armonios atât în ceea ce privește trupul, cât și în ceea ce privește simțirea: unele mădulare sunt puternice, altele slabe, unele onorabile, altele rușinoase, unele duble, altele simple, unele egale, altele inegale. La fel și în simțire: uneori are bucurie, alteori tristețe, alteori dragoste, alteori ură, alteori mânie, alteori blândețe. Dar dacă este așa că în acest univers părțile care se luptă între ele sunt echilibrate, [159] atunci, în consecință, esențele invizibile trebuie să fie și ele cu cele vizibile și trebuie să fie raportate nu la un alt stăpân, ci la Acela la Care sunt și cei care se luptă cu ele. <Acei oameni> [160] care proclamă pe Creatorul Însuși ca fiind contrazis de Sine, poruncind ceea ce El a interzis și interzicând ceea ce El a poruncit, lovind și vindecând, de ce Îl acceptă în acest singur caz ca fiind consecvent, Creatorul doar al vizibilului, Care trebuie considerat și ca fiind creatorul vizibilului și invizibilului, cum ar fi viața și moartea, răul și pacea? Cu siguranță, dacă acele esențe invizibile sunt mai mari decât esențele vizibile ale Creatorului, [161] mari la locul lor, atunci rezultă că cele mari trebuie să aparțină aceluiași Celui Căruia îi aparțin cele mari, căci cele mici, ca să nu mai vorbim de cele mari, nu sunt potrivite pentru cineva care nu are nici măcar nesemnificativul.

1. Copleșiți de aceste argumente, <ereticii> sunt dornici să spună: „Pentru Dumnezeul nostru, această singură faptă este suficientă, aceea că El a eliberat omul prin marea și incomparabila Sa bunătate, care este de preferat tuturor lăcustelor.” O, Dumnezeule mai mare, a cărui faptă atât de mare nu putea fi revelată altfel decât în omul Dumnezeului „mai mic”! Căci mai întâi trebuie să dovedești că El există și să o dovedești prin ceea ce trebuie dovedită existența lui Dumnezeu, prin faptele Sale, și apoi prin beneficiile Sale. Căci mai întâi se întreabă dacă El există și apoi ce este. Un lucru se cunoaște din faptele Sale, altul din beneficiile Sale. 2. Fie cum ar fi, pentru că se spune că El l-a eliberat pe om, existența Lui nu este cunoscută; dar dacă se știe că El este, atunci se va spune despre El că l-a eliberat pe om, astfel încât să fie clar dacă L-a eliberat, căci El putea atât să fie, cât și să nu-l elibereze. Cum poate, atunci, credința că El este să apară din cuvintele că El a eliberat, când putea atât să fie, cât și să nu elibereze? 3. Dacă [162] acum, în această secțiune, care face parte din investigarea zeului necunoscut, s-a clarificat atât faptul că el nu a creat nimic, cât și că a trebuit să creeze <ceva> pentru a fi cunoscut din fapte, căci dacă ar exista, ar trebui să fie cunoscut, și asta chiar de la începutul lumii (căci nu este potrivit ca Dumnezeu să se ascundă), - <dacă toate acestea sunt cunoscute, atunci> trebuie să mă întorc la începutul investigației zeului necunoscut, pentru a trata și ramurile rămase <ale gândirii eretice>. 4. Căci va fi mai întâi necesar să ne întrebăm de ce cel care s-a făcut cunoscut mai târziu a făcut-o mai târziu, și nu de la începutul lumii; fiind, desigur, necesar ca zeu pentru această lume, nu a avut nevoie să se ascundă, și acest lucru este cu atât mai necesar, cu cât este mai bun. Căci nu se poate spune că nu a existat niciun motiv sau cauză pentru

cunoașterea zeului <bun>, întrucât de la bun început a existat în epocă atât omul, căruia acest zeu îi ajută acum, cât și răutatea Creatorului, împotriva căreia el, fiind bun, oferă sprijin. Așadar, fie nu știa despre existența unei cauze și a unui temei pentru revelația sa, care era necesară, fie se îndoia <dacă să se reveleze sau nu>, fie nu putea <să o facă>, fie nu voia. Toate acestea sunt nedemne de un zeu, cu atât mai puțin de cel mai bun zeu. Dar vom dezvălui acest subiect mai pe larg în alt loc cu ajutorul reproșului de revelație târzie, în timp ce acum vom doar sublinia <această împrejurare>.

1. Ei bine, el a venit când a vrut, când a putut, când sosise ceasul hotărât. Căci probabil a fost împiedicat de Înălțător [163] , sau de o vrajă malefică, sau de un Saturn pătrat, sau de un Marte triunghiular. Căci marcioniții sunt în cea mai mare parte astrologi și nu se rușinează să trăiască direct după stelele Creatorului. Trebuie să discutăm aici și calitatea revelației: dacă a fost cunoscută într-un mod demn, astfel încât să se știe dacă s-a întâmplat cu adevărat și astfel să fie posibil să se creadă în existența celui despre care se știe că s-a revelat în mod corespunzător lumii. Căci ceea ce este demn de Dumnezeu va dovedi existența Lui. 2. Spunem că Dumnezeu trebuie să fie cunoscut mai întâi prin natură și apoi cunoscut din doctrină: din natură prin lucrările Sale, din doctrină prin predicare. Dar cel care nu are natură nu are dovezi naturale. Prin urmare, trebuie să-și fi îndeplinit revelația cel puțin prin predicare; mai ales ar fi trebuit să fie revelat pentru a se opune Celui care, prin atâtea și atât de mari fapte în creație și predicare, putea cu greu să câștige credința oamenilor. 3. Atunci cum a fost el revelat? Dacă <spui> prin conjectură omenească, voi nega că Dumnezeu poate fi cunoscut altfel decât prin Sine Însuși. <Voi nega acest lucru> referindu-mă nu numai la exemplul Creatorului, ci și la caracterul atât al măreției divine, cât și al mediocrității umane, astfel încât un om care a târât cumva în fața publică un zeu care nu voia să fie cunoscut prin propriile eforturi nu putea părea mai mare decât un zeu; căci mediocritatea umană este mai capabilă să inventeze zei pentru ea însăși, așa cum mărturisesc toate epocile, decât să-L urmeze pe adevăratul Dumnezeu, pe care oamenii îl cunosc prin natură. 4. În orice caz, dacă un om va inventa un zeu așa cum a făcut Romulus Consus [164] ,
Tatius [165] Cloacina [166] , Hostilius [167] Fear, Metellus Alburnus [168] și alții [169] nu cu mult înainte de vremea noastră Antinous [170] , atunci le va fi permis și altora. Îl cunoaștem pe Marcion ca armator, și nu ca rege sau împărat.

1. „Ei bine, așadar”, spun marcioniții, „Dumnezeul nostru, chiar dacă nu de la început, chiar dacă nu prin creație, totuși S-a revelat prin Hristos Isus”. <Noi> vom propune o carte [171] tot despre Hristos, în care va fi tratat tot ceea ce privește poziția Sa, căci este necesar ca subiectul <studiului nostru> să fie distribuit <în diferite părți ale lucrării> pentru o analiză mai completă și mai ordonată. Între timp, în stadiul actual al discuției, îmi va fi suficient să arăt că Hristos Isus este vestitorul nu al unui alt zeu, ci al Creatorului, și să fac acest

lucru în câteva cuvinte. 2. În al cincisprezecelea an al domniei lui Tiberius, Hristos Isus, spiritul mântuitor al lui Marcion, a binevoit să fie turnat din cer. În ce an al domniei lui Antoninus cel Bătrân [172] a suflat vântul de vacanță [173] din Pontul său cel care afirmă astfel: <„Duhul a fost suflat din cer”>, nu m-am obosit să întreb. [174] Din aceasta, însă, este clar că cel care a apărut sub Antoninus a fost un eretic și nelegiuit sub Pius, „cel Pios”. [175] De la Tiberius la Antoninus sunt aproape o sută cincisprezece ani și jumătate și o lună și jumătate. [176] Se presupune că a trecut același timp între Hristos și Marcion. 3. Întrucât, așadar, Marcion a fost primul care a introdus acest zeu sub Antoninus, așa cum am arătat, problema este imediat clară pentru tine, cititor priceput: timpul își dă verdictul dinainte că ceea ce a apărut prima dată sub Antoninus nu a apărut sub Tiberius, adică, că zeul regatului Antonin nu a fost zeul regatului Tiberian și, în consecință, că cel despre care se știe că a fost predicat pentru prima dată de Marcion nu a fost revelat de Hristos. 4. Pentru a dovedi acum că acest lucru este cunoscut, voi lua ceea ce lipsește de la adversarii mei înșiși. Împărțirea Legii (Torei) și a Evangheliei este lucrarea proprie și principală a lui Marcion, iar discipolii săi nu pot nega că o consideră a fi cea mai importantă parte a doctrinei, prin care sunt inițiați în această erezie și întăriți în ea. Căci acestea sunt „Antiteze”, adică contra-contradicții, care încearcă să introducă discordie între Evanghelie și Lege, pentru a deduce din diferența ideilor fiecărei Scripturi și o diferență de zei. 5. Întrucât, așadar, această împărțire a Legii și a Evangheliei este tocmai ceea ce introduce un alt dumnezeu al Evangheliei împotriva Dumnezeului Legii, este evident că înainte de această împărțire nu exista niciun dumnezeu în cunoașterea <umană> care să devină cunoscut pe baza împărțirii și, prin urmare, este clar că el nu a fost revelat de Hristos, care exista înainte de împărțire, ci a fost inventat de Marcion, care a stabilit, contrar acordului dintre Evanghelie și Lege, o distincție între ele. Acest acord, neclintit și de neclintit de la arătarea lui Hristos până la îndrăzneala lui Marcion, a fost, desigur, păstrat de acel principiu care nu admitea un alt dumnezeu al Legii și al Evangheliei, în afară de Creator, împotriva căruia, după o perioadă atât lungă de timp, a fost emisă diviziunea <adică „Antitezele”> de către Pontius.

1. Această dovadă extrem de fericită necesită și apărarea noastră împotriva strigătelor adversarilor. Căci ei spun că Marcion nu a introdus o nouă regulă pentru împărțirea Legii și Evangheliei, ci mai degrabă a corectat ceea ce fusese schimbat anterior. O, Hristoase, o, Doamne prearăbdător, ai îngăduit ca predica ta să fie distorsionată atâția ani până când Marcion te-a ajutat! 2. Căci ereticii, în obiecția lor, indică spre Petru însuși și spre ceilalți, stâlpii apostoliei [177] , care au fost mustrați de Pavel pentru că se apropiau de adevărul Evangheliei cu piciorul greșit; [178] de același Pavel, care, fiind până atunci ignorant în ceea ce privește harul și chiar îngrijorat dacă nu cumva a trudit și a trudit în zadar, [179] atunci a intrat mai întâi în controversă cu predecesorii săi, apostolii. 3. Prin urmare, dacă el, ca convertit, a vorbit atât de aprig împotriva iudaismului,

<spunând> că în conduita <apostolilor> era ceva de condamnat, și anume <cererea> [180] meselor comune, [181] deși mai târziu el însuși, spre folosul tuturor, urma să devină totul, [182] pentru a-i câștiga pe toți, evreilor ca evreu și celor de sub lege ca și cum ar fi sub lege, [183] atunci vreți să transformați această cenzură a unei conduite care mai târziu avea să-i placă acuzatorului său într-o expresie a suspiciunii sale de predicare necinstită <a lui Petru și a celorlalți> cu privire la Dumnezeu. 4. Dar în ceea ce privește unitatea <predicării lor>, așa cum citim mai sus, și-au dat mâna [184] și prin însăși distribuirea slujbei au confirmat existența comuniunii evanghelice <între ei>. După cum spune Pavel în alt loc: ***Fie eu, fie ei, așa propovăduim noi*** [185]. Și dacă scrie despre niște frați falși care s-au strecurat [186] și care au vrut să-i convingă pe galateni la o altă Evanghelie [187], el însuși arată că această denaturare a Evangheliei nu se reduce la convertirea <lor> la credința într-un alt Dumnezeu și Hristos, ci la păstrarea <lor> cerințelor Legii; arată acest lucru certându-i pe ei, care au cerut circumcizia și au respectat vremurile, zilele, lunile și anii [188] sacramentelor evreiești, pe care ar fi trebuit să le recunoască ca fiind deja desființate în conformitate cu rânduielile reînnoite ale Creatorului, care a vorbit despre aceasta mai înainte prin profeții Săi, ca, de exemplu, prin Isaia: ***Cele vechi au trecut*** - spune el - ***iată, eu creez acum ceva nou?*** Tot așa și prin Ieremia: [189] ***Voi face un legământ, dar nu ca acela pe care l-am făcut cu părinții voștri când i-am scos din țara Egiptului.*** [190] Și în alt loc: [191] ***Înnoiți-vă o fecioară nouă și fiți circumcișii Dumnezeului vostru, circumcizați prepușul inimii voastre*** . [192]5. Prin urmare, apostolul, afirmând această circumcizie și această reînnoire, încearcă să-i îndepărteze <pe galateni> de acele rituri sacre străvechi, despre a căror abolire iminentă același Întemeietor al lor a declarat odată prin Osea: ***Și voi îndepărta toate bucuriile ei și zilele ei de sărbătoare și lunile noi și Sabatele și toate riturile ei sacre*** [193] . Căci așa <spune> El și prin Isaia: ***Nu pot suporta lunile voastre noi și Sabatele și ziua cea mare: sărbătorile și postul și zilele voastre solemne le urăște sufletul meu.*** [194] 6. Și dacă Creatorul a respins toate acestea chiar mai devreme, iar apostolul a declarat că sunt supuse respingerii, atunci însăși afirmația apostolului, în acord cu decretele Creatorului, dovedește că apostolul nu a predicat un alt Dumnezeu, ci pe Acela, ale cărui decrete le dorea, însemnând falșii apostoli și frați pentru că au atribuit Evanghelia lui Hristos, trimisă de Creator, din reînnoirea prezisă de Creator, veacului vechi respins de Creator.

1. Dar dacă <Hristos>, ca predicator al unui nou dumnezeu, a vrut să desființeze legea vechiului Dumnezeu, de ce nu a prescris nimic cu privire la noul dumnezeu, ci doar cu privire la vechea lege, dacă nu pentru că, menținând credința în Creator, doar legea Lui urma să fie desființată? După cum proclamă și acel psalm: „ ***Să rupem legăturile lor de la noi și să lepădăm jugul lor de la noi”*** **,** [195] și anume, deoarece ***neamurile au fost tulburate și popoarele au cugetat lucruri deșarte; regii pământului s-au ridicat și conducătorii s-au***

unit împotriva Domnului şi împotriva Hristosului Său. [196] **2.** În orice caz, dacă Pavel ar fi predicat un alt dumnezeu, nu ar fi existat nicio dispută cu privire la necesitatea sau nu de a respecta legea <Creatorului>, o lege care nu-l privește pe noul domn, care este dușmanul Legii. Căci însăși noutatea lui Dumnezeu și diferența [față de Creator] ar fi lipsit de sens chestiunea Legii vechi și ciudate și chiar orice menționare a acesteia. Însă întreaga întrebare consta tocmai în aceasta: de ce [197] atunci când în Hristos este proclamat unul și același Dumnezeu al Legii, este însăși această Lege devalorizată? 3. Prin urmare, credința în Creator și în Hristosul Său a fost întotdeauna păstrată, dar modul de viață și ritualul au fost supuse schimbării. Căci unii se certau despre mâncarea jertfită idolilor, [198] alții despre vălurile femeilor, [199] alții despre căsătorii și divorțuri, [200] unii despre speranța învierii [201] , dar nimeni despre Dumnezeu. Căci dacă această întrebare ar fi fost luată în considerare, ar fi putut fi găsită și la apostol, și ca principală. 4. Și dacă adevărul a fost denaturat în chestiunea legată de domnia <credinței în> Dumnezeu după vremurile apostolice, atunci, în consecință, tradiția apostolică nu se mai constată că a suferit nicio pierdere în această privință la vremea ei și nu ar trebui considerată diferită de cea care se declară astăzi că există printre Bisericile apostolice. Dar nu veți găsi o singură Biserică descendentă din apostoli [202] care să mărturisească creștinismul nu în Creator. Sau, dacă aceste Biserici sunt <considerate> ca fiind corupte, care vor fi nepătate? Fără îndoială, cele care sunt ostile Creatorului.

5. Ei bine, arătați-ne atunci una dintre bisericile voastre care este descendente din apostoli și ne veți face de rușine. Întrucât, așadar, din toate se poate vedea că de la Hristos până la Marcion în regula acelei taine (adică apostolice) <a credinței> nu a existat alt dumnezeu în afară de Creator, atunci dovada noastră este deja suficient de întărită, prin care demonstrăm că cunoașterea dumnezeului eretic a început cu separarea Evangheliei de Lege; și definiția dată mai devreme este confirmată, că nu se poate crede în dumnezeul pe care un om l-a ridicat, bazându-se pe simțurile sale, decât dacă acest om este profet, adică <a făcut asta> cu ajutorul simțurilor sale. **6.** Dacă cineva îl poate numi pe Marcion profet, atunci va fi necesar să se dovedească acest lucru; * * [203] nu va fi nevoie [204] să se analizeze altceva. Căci cu o astfel de pană de adevăr orice erezie este alungată, atunci când Hristos apare ca proclamând nu un alt dumnezeu, ci Creatorul.

1. Dar cum poate fi Anticristul învins în cele din urmă, [205] dacă nu se lasă loc respingerii celorlalte obiecții ale sale, în timp ce apărarea respingerii este diminuată? [206] Să trecem acum la examinarea însăși a persoanei lui Dumnezeu, sau mai degrabă a umbrei și fantomei <sale>, care este Hristosul său. [207] 2. Să fie examinat <Dumnezeul lui Marcion> prin intermediul a ceea ce se arată a fi superior Creatorului. Și, bineînțeles, vor fi necesare criterii

corecte pentru investigarea bunătății lui Dumnezeu. Dar mai întâi trebuie să o găsesc și să o înțeleg și abia apoi să o compar cu criteriile. Căci atunci când privesc înapoi în timp, <văd că această bunătate nu a fost și> nu se găsește nicăieri, începând cu originea materiei și apariția cauzelor, cu care această bunătate ar fi trebuit să fie revelată, manifestându-se din momentul din care ar fi trebuit să se manifeste. 3. Căci existau deja atât moartea, cât și înțepătura morții, păcatul [208] și însăși răutatea Creatorului, pentru a le rezista bunătatea celui de-al doilea Dumnezeu ar fi trebuit să vină în ajutor, corespunzând acestui prim criteriu al bunătății lui Dumnezeu, dacă și-ar fi putut dovedi naturalețea, grăbindu-se imediat în ajutor de îndată ce a apărut motivul pentru aceasta. Căci în Dumnezeu totul trebuie să fie natural și natural, astfel încât, în conformitate cu poziția Sa, să fie etern, ca să nu fie considerat accidental și străin și, prin urmare, trecător și străin de veșnicie. 4. Prin urmare, bunătatea în Dumnezeu trebuie să fie eternă și manifestată constant; ea, păstrată în comorile proprietăților Sale naturale și rămânând într-o stare de pregătire, ar trebui să preceadă cauzele și posibilitățile manifestării sale și, dacă ar preceda, ar trebui să răspundă primei care a apărut din ele, să nu o disprețuiască și să nu o lase fără atenție. Pe scurt, nici aici nu voi fi mai puțin nerăbdător să știu de ce bunătatea Sa nu a început imediat să acționeze decât atunci când am încercat să știm de ce El Însuși nu S-a revelat lumii de la început. Și cum ar putea fi altfel? El ar trebui să se reveleze prin bunătatea sa dacă ar exista. 5. Căci este inadmisibil ca Dumnezeu să nu poată face nimic, cu atât mai puțin să-și manifeste calitățile naturale. Căci calitățile care se mărginesc la a fi lente <în manifestare> nu vor fi naturale. Căci natura nu cunoaște odihnă față de ea însăși; ființa sa este urmărită până la începutul manifestării sale. Astfel, referindu-ne la natură, nu va fi posibil să presupunem că <dumnezeu> nu a dorit să manifeste bunătatea. **6**. Natura nu se poate nega pe sine; acționează în așa fel încât, dacă încetează să acționeze, încetează să existe. Dar bunătatea din Dumnezeul lui Marcion s-a ferit odată de lucrare: prin urmare, nu era bunătate naturală cea care odinioară putea fi evitată, cea care nu este permisă naturalului. Și dacă nu este naturală, atunci nu mai trebuie considerată nici eternă, nici egală cu Dumnezeu, căci nu este eternă, din moment ce nu este naturală, cea care nu-și stabilește nicio continuitate în trecut și nu promite nimic în viitor. 7. Așa cum [209] nu a fost de la început, așa cu siguranță nu va fi la sfârșit. Căci este posibil să nu fi fost niciodată, așa cum nu a existat odată. Prin urmare, din moment ce se știe că la început bunătatea acelui Dumnezeu a fost detașată - căci nu l-a eliberat pe om de la început - și a fost detașată mai degrabă prin propria voință decât prin slăbiciune, atunci voința îndreptată spre restrângerea bunătății se dovedește a fi limita răutății. 8 **.** Căci ce este atât de rău încât să nu ajute când cineva poate, precum chinuirea utilității, precum permiterea nedreptății? Pe scurt, toate acuzațiile îndreptate împotriva Creatorului vor fi îndreptate împotriva celui care a contribuit la cruzimea Sa prin reținerea manifestării bunătății Sale. Căci cel care poate împiedica ceva să se întâmple este acuzat de asta dacă se întâmplă. Un om este condamnat la

moarte pentru că a mâncat <fructul> unui singur pom, iar din acesta cresc păcatele cu pedepse, și pier toți cei care nu au gustat niciodată vreo pajiște din paradis. 9. Și toate acestea un zeu mai bun fie nu le cunoaște, fie le tolerează? Dacă face asta pentru a fi considerat mai bun prin aceste mijloace, cu cât Creatorul este mai rău, atunci el însuși se dovedește a fi suficient de rău pe baza acestui plan, deoarece a dorit să îngreuneze crimele Creatorului permițându-le și să prelungească <din acest motiv> chinul lumii. Ce veți crede despre un medic care susține boala amânând ameliorarea și prelungește pericolul amânând administrarea medicamentelor, astfel încât tratamentul său să fie mai scump și să-i aducă mai multă glorie? 10. Aceeași judecată trebuie făcută și despre zeul lui Marcion, care permite răul, care este patronul nedreptății, care seduce prin intermediul bunăvoinței, care pretinde că susține mila, pe care nu a arătat-o imediat când a apărut nevoia. Cu siguranță ar fi arătat-o dacă ar fi fost bun prin natură și nu datorită a ceva adăugat, cel mai bun prin natură și nu prin învățătură, dacă ar fi fost zeu din veșnicie și nu din Tiberius, sau mai degrabă din Cerdo și Marcion. 11. Dacă, însă, acel zeu a făcut ca bunătatea divină să fie proclamată pe pământ în timpul domniei lui Tiberius,

1. Îi voi aduce un alt criteriu: tot ce există în Dumnezeu trebuie să fie atât natural, cât și rațional. Cer ca bunătatea să fie rațională, căci nimic nu poate fi considerat bun decât ceea ce este bun din punct de vedere rațional; cu atât mai puțin bunătatea însăși poate fi irațională.

2. Este mai ușor să socotești răul, care are o oarecare rațiune, ca fiind bun, decât să nu socotești binele, care nu are rațiune, ca fiind rău. [211] Neg că bunătatea Dumnezeului lui Marcion este rațională, în primul rând, pentru că s-a manifestat pentru mântuirea unui străin. 3. Știu ce vor spune: „Aceasta este bunătatea cea dintâi și perfectă care, fără nicio obligație impusă de proximitate, se revarsă de bunăvoie și liber asupra străinilor; prin urmare, ni se poruncește să ne iubim dușmanii și, prin urmare, pe străini.” [212] De ce atunci nu a început de la bun început să aibă grijă de un om care îi era străin de la bun început? 4. Amânând mântuirea, a decis dinainte că nu-i pasă de ceea ce îi era străin. Totuși, învățătura despre iubirea față de un străin, chiar și față de un dușman, a fost precedată de porunca de a-ți iubi aproapele ca pe tine însuți. [213] Deși este din Legea Creatorului, trebuie să o accepți și ca nerăsturnată de Hristos, ci mai degrabă ridicată. [214] Căci ți se poruncește să iubești pe vrăjmașul tău și pe străinul tău, ca să-ți iubești și mai mult aproapele. 5. Exigența bunătății superioare este o creștere a exigenței bunătății cuvenite. Dar bunătatea superioare precede bunătatea superioare ca fiind lucrul principal, mai demn, mai important decât slujitorul și tovarășul ei [adică superioare]. [215] Așadar, din moment ce prima faptă rațională de bunătate trebuie arătată cu dreptate față de ale tale, iar a doua, depășind dreptatea cărturarilor și fariseilor, [216] trebuie arătată față de un străin, cum se face că a doua faptă rațională este atribuită

acelei <bunătăți> care nu o are pe prima, care nu are propria sa persoană și, prin urmare, este neînsemnată? Mai mult, cum s-a revărsat ea, fiind neînsemnată și neavând nimic al ei, asupra altcuiva? **6**Arătați prima faptă - și apoi cereți următoarea. Nimic nu poate pretinde a fi rezonabil decât dacă este ordonat; cu atât mai mult, este imposibil ca însăși fapta rezonabilă să piardă o oarecare ordine. Să presupunem acum că fapta rezonabilă de bunătate începe cu al doilea pas, adică <cu acordarea de beneficii> unui străin; dar nici al doilea pas nu va fi rezonabil, respins în alt mod. Căci în acest caz, chiar și o a doua manifestare de bunătate față de un străin va fi rezonabilă, dacă în acest caz nu se comite nicio nedreptate față de proprietarul legitim. Orice bunătate este făcută rezonabilă prin dreptate în primul rând. Așa cum în primul pas, atunci când bunătatea este îndreptată față de ai cuiva, va fi rezonabilă dacă este justă, tot așa în raport cu un străin poate părea rezonabilă dacă nu este nedreaptă. 7. Într-adevăr, ce bunătate este aceasta care este arătată prin nedreptate și, în plus, de dragul altcuiva? Poate că, de dragul unei persoane apropiate, bunătatea nedreaptă va fi într-o oarecare măsură considerată rezonabilă. Pe ce bază rațională se va stabili rațiunea unei astfel de bunătăți nedrepte, arătată de dragul altuia, pentru care nici măcar nu este obligat prin lege să fie cinstit? Căci ce este mai nedrept, ce este mai dăunător și mai josnic decât să faci bine sclavului altuia pentru a-l lua de la stăpânul său, pentru a-l însuși altuia, pentru a-l incita la un atentat asupra stăpânului său și ce este și mai nedemn, în timp ce el se află încă în casa stăpânului, încă trăind din hambarele sale, tremurând sub loviturile acestuia? Un astfel de „eliberator” este condamnat chiar și în acest secol, ca să nu mai vorbim de un răpitor. **8.** Nu este oare altfel** [217] zeul lui Marcion, care invadează o altă lume, smulgând omul de la Dumnezeu, fiul de la Tatăl, elevul de la Învățător, slujitorul de la Stăpân, pentru a-l face nelegiuit față de Dumnezeu, ireverențios față de Tatăl, nerecunoscător față de Învățător, nepotrivit pentru Stăpân. Ascultați, dacă bunătatea rezonabilă face așa ceva, ce ar face bunătatea nerezonabilă? 9. Nu voi considera pe nimeni mai nerușinat decât cel care este botezat în altă apă pentru un alt zeu, <invocând> un alt zeu, <ridicându-și mâinile> spre un alt cer, se prosternează înaintea unui alt zeu pe un alt pământ, mulțumește unui alt zeu pentru pâinea altuia, face milostenie și <fapte> de iubire din bunurile altuia de dragul unui alt zeu. [218] Cine este acest Dumnezeu care este atât de bun încât omul devine rău din cauza lui, atât de milostiv încât face un Dumnezeu străin și, mai mult, Stăpânul acestui om mânios pe el?

1. Dar Dumnezeu, întrucât este etern și rațional, tot așa presupun că este și perfect în toate lucrurile: căci <se spune:> ***Veți fi desăvârșiți, precum Tatăl vostru care este în ceruri.*** [219] Arată și perfecțiunea bunătății Sale, deși este deja clar că este imperfect ceea ce nu este natural și nu este rațional. Acum, acest lucru va fi arătat prezentând problema într-un alt mod: ceea ce nu mai este imperfect, ci defectuos, nesemnificativ și epuizat, ceea ce, fiind inferior ca număr obiectelor către care este îndreptat, nu se manifestă în toate. 2. Căci nu toți sunt

mântuiți, ci un număr mai mic de oameni decât toți evreii și creștinii care aparțin Creatorului. Din moment ce majoritatea pier, cum se poate spune că bunătatea este perfectă, care în majoritatea cazurilor este lentă, pentru câțiva nu este nici asta, nici aia, pentru majoritate nu este nimic, cedând în fața distrugerii, participând la distrugere? Și dacă majoritatea nu sunt mântuite, atunci nu bunătatea va fi mai perfectă, ci răutatea. Căci, așa cum lucrarea bunătății este de a mântui, tot așa lucrarea răutății nu este de a mântui. Refuzând mântuirea mai des (în timp ce salvezi pe câțiva), vei fi mai desăvârșit în a nu oferi ajutor decât în a-l oferi [220] . Nu vei putea atribui Creatorului o lipsă de bunătate pentru toți.

1. Căci Îl reprezentați pe Cel pe care Îl considerați Judecător ca fiind Cel care trebuie considerat un distribuitor, dacă vreți, de bunătate, și nu un risipitor, funcție pe care o atribuiți Dumnezeului vostru. Mai mult, Îl preferați Creatorului doar pe baza acestei bunătăți. Dacă <Marcion> o mărturisește ca fiind unica și întreagă, [221] atunci ea nu ar trebui să lipsească nimănui <dintre oameni>. Dar refuz să pot dovedi imperfecțiunea Dumnezeului lui Marcion în bunătate pe motiv că cea mai mare parte a omenirii piere. Este suficient ca cei pe care El îi mântuiește, fiind găsiți imperfect mântuiți, să arate imperfecțiunea bunătății Sale; adică, sunt mântuiți doar în suflet, pierind în trup, care în el nu învie. De unde vine această împărțire a mântuirii, dacă nu din lipsa bunătății? 4. Ce altceva ar fi lucrarea bunătății perfecte, dacă nu aducerea la mântuire a omului întreg, condamnat în întregime de Creator, ales în întregime de zeul mai bun? Din câte știu eu, în cazul lui carnea este stropită, iar carnea este ținută departe de căsătorie, iar în mărturisirea numelui lui Hristos mânia prigonitorilor se revarsă asupra ei. Și dacă păcatele sunt imputate cărnii, atunci <trebuie să se țină cont că> sufletul este mai întâi acuzat, iar începutul vinovăției ar trebui mai degrabă urmărit sufletului, căruia carnea îi slujește ca slujitoare. [222] Carnea păcătuiește până când este lipsită de suflet. Prin urmare, și în această privință, bunătatea <zeului lui Marcion> este nedreaptă și astfel și imperfectă, lăsând spre distrugere esența mai puțin vinovată, care păcătuiește din ascultare și nu din dorință. 5. Chiar dacă Hristos, așa cum ți-a imaginat erezia ta, nu s-a îmbrăcat în adevăratul trup, a fost vrednic să-i asume forma. Însuși faptul că s-a prefăcut că și-o asumă trebuie <să însemne> că îi datora ceva. Căci ce altceva este omul dacă nu trup, dacă chiar și numele de om a fost primit de la Creator printr-o substanță trupească și nu spirituală? ***Şi Dumnezeu a creat omul*** , spune <Scriptură>, ***din noroi din pământ,*** nu din suflet; căci sufletul este din suflare. ***Şi omul s-a făcut un suflet viu.*** Ce fel de om? Cu siguranță cel din noroi. ***Şi Dumnezeu l-a aşezat pe om în rai.*** [223] <A așezat> ceea ce a făcut El, nu ceea ce a suflat; pe cel care este acum carne, nu pe cel care este suflet. Dacă așa stau lucrurile, cu ce buze insistați să desemnați ca fiind perfectă acea bunătate care nu a reușit să elibereze nu o particularitate în om, ci atributul său principal **?**... Dacă plinătatea milei și integritatea compasiunii sunt salutare doar pentru suflet, atunci această viață de care ne bucurăm în întregime și siguranță este mai preferabilă. Totuși, o

înviere parțială ar fi o pedeapsă, nu o eliberare. Ar fi, de asemenea, o lucrare a bunătății desăvârșite ca un om, eliberat sub protecția unui zeu mai bun, să fie imediat eliberat din locuința și stăpânirea unui Dumnezeu aprig. 7. Dar chiar și acum, o, marcionitule, trupul tău suferind suferă febre și îți aduce alți ciulini și spini. [224] Fiind supus nu numai fulgerelor sau războaielor, ciumelor și altor lovituri ale Creatorului, ci și scorpionilor Săi, în ce vezi eliberarea ta de puterea Celui ale cărui muște încă te calcă în picioare? Dacă ești eliberat pentru viitor, atunci de ce nu și pentru prezent, pentru ca <aceasta> să fie completă? Noi ocupăm o poziție diferită față de Creator, față de Judecător, față de Domnul ofensat al rasei <noastre>. Îl distingi pe dumnezeul <al tău> doar ca fiind bun, dar nu poți arăta ca fiind complet bun pe cel prin care ești mântuit imperfect.

1. Cât despre chestiunea bunătății, am arătat prin aceste trairi că este cel mai puțin potrivită lui Dumnezeu, ca fiind nefirească, irațională și imperfectă, precum și nepotrivită, nedreaptă și nedemnă de însăși numele de bunătate, ceea ce este la fel de potrivit pentru Dumnezeu pe cât este de nepotrivit pentru el să fie Dumnezeu cel proclamat ca atare pe baza unei astfel de bunătăți lipsite de valoare, și nu numai atât de lipsită de valoare, ci și susținută de nimic altceva. 2. Căci acum trebuie să discutăm și dacă Dumnezeu ar trebui considerat zeu numai datorită bunătății. Întrucât se neagă că <el> are alte proprietăți, sentimente și dorințe suplimentare, pe care marcioniții le iau de la zeul lor în favoarea Creatorului, iar noi [225] le recunoaștem în Creator ca fiind demne de Dumnezeu, vom nega și pe această bază că el este un zeu în care nu este prezent tot ce este demn de Dumnezeu. 3. Căci dacă Marcion a vrut să numească cu numele lui Hristos vreun zeu al doctrinei epicureene, [226] ca fiind cel binecuvântat și incoruptibil și care nu-și cauzează necazuri nici sieși, nici altora, [227] - căci Marcion, repetând această zicere, l-a lipsit pe <zeul său> de severitate și de puterea de a administra dreptatea - atunci trebuie fie să fi conceput un zeu complet imobil și înghețat (și ce are atunci în comun cu Hristos, care este împovărător pentru evrei din cauza doctrinei <sale> și pentru sine însuși din cauza <adoptării trupului> lui Isus?), fie să-l recunoască ca fiind supus altor tulburări (și ce are atunci în comun cu Epicur, care nu este apropiat nici de el, nici de creștini?). 4. Nu rezultă oare din chiar faptul că, fiind anterior netulburat și fără niciun efort de a se face cunoscut, a dobândit după atât de mult timp facultatea de a simți mântuirea omului, a dobândit-o în mod voluntar, că în acel moment s-a supus unei noi dorințe și astfel s-a arătat supus altor tulburări? Căci ce dorință [228] există fără înțepătura dorinței? [Cine își dorește ceea ce nu își dorește?] [229] Dar dorința este însoțită de grijă. Cine va dori ceva și îl va dori, dar nu-i va păsa de el? 5. Așadar, când a început să dorească și să dorească mântuirea omului, își dăduse deja de lucru sieși și altora, la sfatul lui Marcion, deși Epicur obiectează. Căci și-a ridicat un adversar, împotriva căruia se îndreptau dorința, dorința și grija sa: fie că era păcatul, fie moartea; dar, mai întâi de toate, <și-a făcut dușmanul> pe Domnul și Stăpânul lor al omului -

Creatorul. **6**... Mai mult, atunci când există un adversar, nimic nu poate scăpa de rivalitate. Pe scurt, dorind, tânjind și îngrijindu-se de eliberarea omului, Dumnezeul lui Marcion, prin acest fapt, intră deja în rivalitate atât cu Cel de Care eliberează (intenționând, desigur, să elibereze în ciuda Lui, în propriul său interes), cât și cu ceea ce eliberează (intenționând să elibereze pentru altul). În rivalitate [230] apar inevitabil camarazii săi de arme în lupta cu adversarul: mânia, discordia, ura, disprețul, indignarea, supărarea, prejudecata, resentimentul. 7. Dacă rivalitatea are toate acestea, iar rivalitatea servește cauzei eliberării, iar eliberarea omului este un act de bunătate, atunci această bunătate nu se poate lipsi de apendicele ei, adică de sentimentele și dorințele care o ajută în lupta cu Creatorul, astfel încât nu poate fi declarată nerezonabilă nici pe motiv că nu are sentimentele și dorințele potrivite. Voi demonstra acest lucru mult mai amănunțit atunci când voi analiza cazul Creatorului, unde <aceste manifestări ale Sale> se dovedesc a fi obiectul reproșurilor <din partea marcioniților>.

1. Dar aici este suficient că Dumnezeul lui Marcion este arătat a fi cel mai vicios în însăși proclamarea bunătății ca fiind singura sa <proprietate>, întrucât <marcioniții> nu doresc să-i atribuie aceleași mișcări ale sufletului [231] pe care le învinovățesc în Creator. Căci dacă nu concurează, nu se mânie, nu condamnă, nu asuprește, din moment ce nu își asumă îndatoririle unui judecător, atunci nu văd cum poate oferi educație și, în plus, una mai perfectă.

1. Cum se face că stabilește porunci fără intenția de a le aplica, că interzice păcatele fără intenția de a pedepsi, căci nu intenționează să judece, fiind lipsit de toate sentimentele <care îndeamnă la manifestarea> severității și <să aplice> pedeapsa? De ce interzice să faci ceea ce nu urmărește pentru săvârșirea căruia nu poruncește, când ar fi mult mai corect să nu interzică ceea ce nu intenționa să urmărească pentru săvârșirea căruia nu intenționa să urmărească, decât să nu urmărească pentru săvârșirea a ceea ce a interzis? Mai mult, ar fi trebuit pur și simplu să ia și să permită ceea ce intenționa să interzică fără motiv, dacă nu intenționa să urmărească pentru încălcare. 3. Căci chiar și în viața noastră prezentă, în mod implicit, ceea ce este interzis fără amenințarea cu pedeapsa pentru neascultare este considerat permis. Desigur, ei interzic să nu faci nimic altceva decât ceea ce nu vor să permită să se săvârșească. Prin urmare, va fi complet prost cel care nu se ofensează când cineva face ceva ce nu-i place, deoarece ofensa este tovarășul unei voințe neîmplinite. Sau, dacă este ofensat, trebuie să fie mânios, iar dacă este mânios, trebuie să pedepsească. Căci pedeapsa este rodul mâniei, iar mânia este datoria vătămării, iar vătămarea, așa cum am spus, este tovarășul unei voințe neîmplinite. Dar el nu pedepsește și, prin urmare, nu este ofensat. Dacă [232] nu este ofensat, atunci voința sa nu este rănită când se întâmplă ceea ce nu a dorit, iar păcatul este deja săvârșit în conformitate cu voința sa, căci ceea ce nu rănește voința nu se întâmplă

împotriva voinței. 4. Dar dacă este o proprietate a puterii sau bunătății divine să nu dorească să se întâmple ceva și să interzică acest lucru, dar să nu fie tulburat dacă se întâmplă, atunci spunem că cel care și-a exprimat nevoia a devenit deja tulburat și că în zadar nu reacționează la ceea ce s-a întâmplat cel care <prin exprimarea nevoiei sale> a reacționat la ceea ce nu ar trebui să se întâmple. Când nu a dorit să se întâmple; căci prin exprimarea nevoiei sale a interzis-o. [233] Nu a judecat el când a arătat nevoie ca ceva să se întâmple și, prin urmare, a interzis-o? Căci el a judecat că <ceva> nu trebuie să se întâmple și, interzicând acest lucru, [234] a dat o sentință. Prin urmare, și el este deja judecător. 5. Dacă nu este potrivit ca Dumnezeu să judece sau dacă este potrivit ca El să judece doar atâta timp cât își exprimă doar lipsa de voință și interzice, dar nu urmărește pentru ceea ce s-a făcut, atunci nu există nimic atât de nedemn de Dumnezeu decât să nu urmărească ceea ce nu a vrut și a interzis să se facă. În primul rând, pentru că trebuie să prevadă fiecare decizie și lege a sa cu amenințarea pedepsei <pentru nerespectare> pentru a <le da> autoritate și <pentru a justifica> necesitatea ascultării. În al doilea rând, pentru că <spre bine> [235]inevitabil apare un rival, pe care nu a vrut să-l admită și, fără tragere de inimă, l-a interzis. Este mai nedemn de Dumnezeu să cruțe răul decât să-l pedepsească și, mai mult decât atât, de cel mai bun Dumnezeu, care se dovedește a fi foarte bun nu pentru alt motiv, ci ca un rival al răului, astfel încât arată iubire pentru bine în ura față de rău și îndeplinește protecția binelui prin supunerea răului.

1. Dar nedorind ca răul să existe, el îl judecă cu siguranță și, interzicând, îl condamnă; totuși iartă fără să pedepsească și eliberează fără să pedepsească. O, Dumnezeule, pretins campion al adevărului, care îți anulezi propria sentință! El se teme să condamne ceea ce condamnă, se teme să urască ceea ce nu iubește, permite ceea ce nu permite să se întâmple, preferă să arate ceea ce nu-i place, în loc să confirme. Aceasta va fi o bunătate imaginară, iar doctrina însăși o fantomă, poruncile sunt netemeinici, păcatele sunt nepedepsite. 2. Ascultați, păcătoșilor și tuturor celor care nu sunt încă păcătoși, ca să deveniți păcătoși! S-a descoperit un dumnezeu mai bun, unul care nu se ofensează, care nu se mânie, care nu pedepsește, care nu are foc arzător în Gheenă, [236] care nu are scrâșnire convulsivă a dinților în întunericul adânc: [237] acest dumnezeu este numai bun. El, este adevărat, interzice păcatul, dar numai în cuvinte. Stă în puterea ta – trebuie doar să dorești să-l asiguri de ascultarea ta – să pari că-L onorezi pe Dumnezeu: căci El nu vrea frică.

3. Marcioniții se laudă chiar că nu se tem deloc de zeul lor: „Căci cel rău ” , spun ei, „inspiră frică, iar cel bun, iubire”. Nebunule, negi că cel pe care îl numești stăpân ar trebui să inspire frică, deși acest cuvânt denotă putere, care este, de asemenea, de temut? Și cum îl vei iubi dacă nu te temi să nu iubești? Cu siguranță, el nu este tatăl tău, căruia i se cuvine iubirea prin dreptul evlaviei, iar

frica prin puterea sa, și el nu este un stăpân legitim, astfel încât să-l iubești de dragul omenirii și să te temi de el din cauza pedepsei.

4. Așadar, <asemenea Dumnezeului lui Marcion>, chiar și răpitorii sunt iubiți, [239] dar nu temuți. Căci puterea nu va inspira frică dacă este nelegitimă și nu este conformă cu norma. Chiar și falsa [240] putere poate fi iubită, căci se bazează pe seducție, nu pe autoritate, pe servilism, nu pe putere. Și ce este mai servil decât abolirea pedepsei pentru păcate? 5. Ei bine, de ce nu vă grăbiți voi, netemindu-vă de Dumnezeu, din moment ce El este bun, să comiteți tot felul de fapte de poftă - cea mai mare plăcere în viață, din câte știu eu, pentru toți cei care nu se tem de Dumnezeu? De ce nu participați la spectacolele solemne ale circului frenetic, [241] la amfiteatrul dezlănțuit, [242] la scena nestăpânită? [243] De ce nu vă salvați viața în timpul persecuțiilor renunțând la <Hristos> imediat ce vi se oferă cădelnița? [244] „Să nu se întâmple așa ceva”, spui tu, „Doamne ferească!” Prin urmare, deja te temi de păcat și, temându-te de el, arăți că te temi de Cel care interzice păcatul. Nu este deloc același lucru atunci când, în conformitate cu perversitatea zeului tău, venerezi ceea ce nu te temi, [245] așa cum El interzice ceea ce nu pedepsește.

6. La întrebarea ce se va întâmpla cu păcătosul în Ziua Judecății, ei răspund și mai lipsit de sens că va fi alungat. Unde? Dacă nu este vizibil, atunci nu se face acest lucru [246] de către instanță? Căci cel care trebuie alungat este supus instanței, desigur, printr-un verdict de vinovăție. Cu excepția cazului în care păcătosul este alungat pentru mântuire, astfel încât și acest lucru ar fi în conformitate cu Dumnezeul cel mai bun. Și ce va însemna să fii „alungat” dacă nu să pierzi ceea ce ar fi primit dacă nu ar fi fost alungat, adică mântuirea? Prin urmare, <păcătosul> este alungat în detrimentul mântuirii sale, iar aceasta nu poate fi acordată de nimeni altcineva decât de pedepsitorul mânios și insultat al păcatului, adică de judecător.

1. Care este sfârșitul acestui nelegiuit? „El va fi mistuit”, spun ei, „de focul Creatorului”. Nu are oare <zeul lui Marcion> vreun element pregătit în acest scop, unde să-și poată îndepărta păcătoșii fără cruzime excesivă, pentru a nu-i preda Creatorului? Și ce <va> face Creatorul cu ei atunci? Cred că le va pregăti lor, ca și blasfemiatorilor săi, o Gheenă mai sulfuroasă [247] ; cu excepția cazului în care un Dumnezeu gelos [248] îi cruță pe apostații adversarului său. O, zeu în sensul deplin al cuvântului, pervertit, nerezonabil în toate, zadarnic în toate și, prin urmare, nimic! 2. Văd că nu are nicio poziție justificată, nicio condiție, nicio natură, nicio ordine, nici măcar sacramentul credinței în el. Căci la ce are nevoie de botez? Dacă este vorba de iertarea păcatelor, cum va părea că iartă păcatele cine nu va părea că le iartă, căci dacă le-ar ierta, ar deveni judecător? [249] Dacă botezul este o eliberare de moarte, cum va elibera [250] de moarte pe cel care nu a supus niciodată pe nimeni morții? Căci l-

ar fi condamnat <la moarte> dacă l-ar fi supus [251] de la început. Dacă botezul este regenerarea omului, cum regenerează cel care nu a zămislit? 3. Căci nu poate repeta nimic cel care nu a făcut-o o dată. Dacă botezul este primirea Duhului Sfânt, cum va împărtăși Duhul cel care nu a dat anterior un suflet? Căci Duhul este, într-un fel, umplutura sufletului. De aceea, el își pune pecetea pe un om [252] pe care nu l-a lipsit niciodată de pecetea sa; spală un om care nu a fost niciodată întinat de el; și în tot acest mister al mântuirii cufundă el trupul care nu este implicat în mântuire? 4. Și fermierul nu va iriga pământul care nu aduce rod, decât dacă este la fel de absurd ca zeul lui Marcion. Tot așa, când pune o povară atât de mare, sau o glorie atât de mare - sfințenia [253] - asupra trupului cel mai slab și lipsit de valoare, de ce fie îi împovărează pe cei slabi, fie îi împodobește pe cei nevrednici? De ce nu răsplătește cu mântuire ceea ce împovărează sau împodobește? De ce refuză pe nedrept trupului plata pentru munca sa, nelalocându-i mântuirea? De ce permite ca onoarea sfințeniei să moară în el?

1. Ce să spun despre deșertăciunea doctrinei care sfințește esența sfântă? [254] Nu cufundă <în apa baptismală> niciun trup în afară de cel virginal, văduv, necăsătorit sau botezat prin divorț, ca și cum nici măcar printre eunuci nu s-ar fi născut în căsătorie. Fără îndoială, această instituție va apărea odată cu condamnarea căsătoriei. 2. Să ne gândim dacă această condamnare este dreaptă, să o considerăm nu ca aceia care intenționează să distrugă fericirea oferită de sfințenia <castității>, nu ca anumiți nicolaiți, [255] mărturisitori ai poftei și desfrânării, ci ca aceia care recunosc această sfințenie fără a condamna căsătoria, care se străduiesc pentru ea și o preferă, nu ca binele răului, ci ca cel mai bun binelui. [256] Căci noi nu respingem, ci amânăm căsătoria; Nu prescriem, ci recomandăm sfințenia, [257] păstrând atât binele, cât și ce e mai bun, după puterea fiecăruia, pentru urmărirea <unei sau alteia căi> și grăbindu-se energic la apărarea căsătoriei atunci când aceasta începe să fie acuzată cu răutate ca o urâciune pentru răsturnarea Creatorului, Care a binecuvântat și căsătoria după demnitatea ei pentru creșterea neamului omenesc, [258] precum <El a binecuvântat> întreaga creație pentru un folos curat și bun. 3. Căci nici mâncarea nu va fi acuzată pentru că, fiind pregătită cu excesivă delicatețe, duce la lăcomie; [atunci! [259] și îmbrăcămintea nu va fi acuzată pentru că, fiind prea bogat cusută, împinge spre ambiția umflată. Tot așa, nici treburile conjugale nu vor fi respinse pentru că, vărsate peste măsură, se aprind în focul desfrânării. Este o mare diferență între scop și ofensă, poziție și retragere.

4. Prin urmare, nu o instituție de acest fel, ci o abatere de la ea, este de blamat conform sentinței Însuși a Instituitorului, căruia îi aparțin cuvintele: ***Fiți roditori și înmulțiți-vă,*** [260] precum și: ***Nu comite adulter*** , [261] și ***Nu poftiți nevasta aproapelui vostru*** , [262] pedepsind cu moartea incestul, [263] nebunia sacrilegică și monstruoasă a poftei <a oamenilor> față de oameni [264] și față de

animale. [265] Dar dacă în căsătorie se stabilește o măsură, care la noi [266] se bazează pe un principiu spiritual, la porunca Paracletului, prescriind o singură căsătorie în credință, atunci va fi lucrarea Aceluiași să stabilească măsura, Care a permis odată ca ea să fie depășită; Va aduna El cel care a împrăștiat; [267] Va tăia pădurea cel care a plantat; [268] Va secera El cel care a semănat; [269] El va spune: „ ***Este mai bine ca cei ce au soții să fie ca și cum n-ar avea,*** [270] cei care au zis mai înainte: „ ***Creșteți și înmulțiți-vă!”*** . Sfârșitul este al Celui ce a avut și începutul. [271] **5.** Dar pădurea nu este tăiată ca să fie vinovată și grâul nu este secerat pentru că sunt condamnați, ci pentru că le-a venit vremea. Așadar, relația de căsătorie este supusă securei și toporului [272] sfințeniei, nu ca ceva rău, ci ca fiind gata de desăvârșire, ca rezervată pentru însăși această sfințenie, astfel încât, după ce s-a dat, [273] să fie posibil ca ea să existe. [274] Pe această bază pot spune deja că zeul lui Marcion, atunci când condamnă căsătoria ca fiind rea și desfrânare, acționează împotriva însăși sfințeniei, pentru care, se pare, tinde. Căci îi dezrădăcinează materialul, căci dacă nu există căsătorii, nu va exista sfințenie. 6. Căci nu are niciun merit să dai dovadă de continent dacă permisiunea este luată, întrucât unele lucruri sunt testate prin contrariile lor. Așa cum ***puterea se desăvârșește în slăbiciune*** , [275] tot așa continenta față de căsătorie este cunoscută doar atunci când este permisă. Pe scurt, cine poate fi numit continent dacă se ia ceea de la care trebuie să te abții? Despre ce moderație în mâncare se poate vorbi în foame, ce renunțare la vanitate în nevoie, ce înfrânare a poftei în eunucism? 7. Dar nu știu dacă se potrivește celui mai bun Dumnezeu să suprime complet sămânța rasei umane. Cum vrea el să-l mântuiască pe om, căruia îi interzice să se nască, luându-i ceea ce-l face să se nască? Cum va avea la dispoziție pe cineva căruia să-i întipărească bunătatea sa, a cărui existență nu o tolerează? Cum iubește pe cineva a cărui origine o urăște?**8.** Probabil că se teme de un exces de urmași, ca nu cumva să aibă dificultăți în a elibera mai mult decât este necesar, ca nu cumva să producă mulți eretici, ca nu cumva să obțină de la marcioniți marcioniți mai nobili. Nu ar fi oare cruzimea faraonului [276] mai umană în uciderea celor care s-au născut? Căci unul ia suflete, celălalt nu le dă; unul smulge din viață, celălalt nu le lasă să intre în viață. Faptele amândurora nu sunt diferite de crimă. Atât în unul, cât și în celălalt, persoana este ucisă; în unul, una deja născută, în celălalt, una care urmează să se nască. Ai fi recunoscător, o, zeul ereticilor, dacă ai exista, [277] instituției Creatorului, [278] pentru că el a unit bărbatul și femeia: la urma urmei, Marcion al tău s-a născut în căsătorie. 9. Ajunge despre zeul marcionit, a cărui imposibilitate completă a existenței este indicată atât de definiția divinității ca unică, cât și de natura proprietăților acestui <zeu>. Dar legăturile ulterioare ale întregii acestei mici lucrări vor fi trase tocmai către aceasta. Așadar, dacă i se pare cuiva că nu am făcut îndeajuns, să aștepte ceea ce a fost pus deoparte pentru timpul cuvenit acestei situații, precum și studiul Scripturii însăși, de care se folosește Marcion.

Cartea a II-a

1. Datorită întâmplării care a dus la transformarea acestei mici lucrări (cu relatarea a ceea ce s-a întâmplat cu ea am început prima carte), am putut, revizuind cazul împotriva lui Marcion cu privire la cei doi zei, să atribuim fiecăruia dintre ei un volum [279] dedicat acestuia , în conformitate cu împărțirea materialului, stabilind că un zeu nu există deloc și susținând că celălalt este pe bună dreptate Dumnezeu, deoarece i-a plăcut lui Pontius să-l introducă pe unul și să-l excludă pe celălalt. Căci nu putea crea o minciună fără a distruge adevărul. A considerat necesar să-l submineze pe unul pentru a construi ceea ce dorea. În mod similar, construiește cel care nu are propriul său material cu care să construiască.

2. A fost necesar, așadar, să se reducă întreaga discuție la teza că cel care este adăugat Creatorului nu este un zeu, astfel încât, după respingerea dumnezeului fals prin intermediul unor criterii sigure care stabilesc unicitatea și perfecțiunea naturii divine, orice investigație a adevăratului Dumnezeu să înceteze. În măsura în care existența Sa este evidentă (și aceasta în ciuda faptului că nu se știe nimic despre existența unui alt dumnezeu), este potrivit să-L acceptăm fără obiecții, oricare ar fi El - vrednic de închinare mai degrabă decât de condamnare, supus ispășirii mai degrabă decât analizei [sau provocând frică prin severitatea Sa]. [280] 3. Căci ce este mai necesar pentru un om decât închinarea adevăratului Dumnezeu, de care, ca să spunem așa, s-a împiedicat, din moment ce nu exista niciun alt dumnezeu?

1. Dar acum se aduce necaz Dumnezeului Atotputernic, Domnului și Creatorului Universului. Îl consider a fi așa pentru că este cunoscut de la început, pentru că nu S-a ascuns niciodată, pentru că a strălucit întotdeauna, chiar înainte de Romulus, ca să nu mai vorbim de Tiberius. Numai ereticilor le era necunoscut, care Îl tulbură presupunând existența unui alt zeu, întrucât pe Cel a cărui existență este bine cunoscută îl pot învinovăți mai degrabă decât să-L tăgăduiască, cântărindu-L pe Dumnezeu după verdictul simțurilor lor, așa cum un orb sau unul afectat de o boală de ochi este înclinat să presupună existența unui alt soare, mai blând și mai salutar, pentru că nu vede ceea ce privește. 2. Soarele, omule, este singurul care guvernează această lume. Și, deși tu nu crezi asta, este cel mai bun și mai util; și deși este prea strălucitor și aspru pentru tine, sau chiar impur și pătat, este potrivit scopului său. Dacă nu ești capabil să înțelegi acest destin, nu vei putea suporta razele niciunui alt soare, mai ales dacă ar fi razele unui soare mai mare. 3. Tu, care vezi prost pe Dumnezeul „inferior”, cum vei sta în fața celui superior? Nu este oare mai bine să-ți cruți slăbiciunea și să nu mai cauți pericol, din moment ce ai un Dumnezeu evident și neîndoielnic și, datorită acestei împrejurări, vizibil în măsura necesară? Căci ar trebui să observi mai întâi că El este Cel pe care nu-L cunoști, decât dacă <cunoști> doar

parțial, așa cum a voit El. Dar nu-L negi pe Dumnezeu, ca unul care Îl cunoaște, ci ca unul care nu-L cunoaște, Îl analizezi; chiar Îl acuzi, ca și cum L-ai cunoaște, deși dacă L-ai cunoaște, nu L-ai acuza și nici măcar nu L-ai examina. Dându-I un nume, negi ceea ce stă în spatele acelui nume, adică măreția (care se numește Dumnezeu,] [281], nerecunoscând această măreție ca atare, care, dacă un om ar cunoaște-o în toate aspectele ei, nu ar fi măreție. 4. Însuși <Isaia>, deja [apostolul,] [282] cunoscând dinainte inimile ereticilor, spune: ***Cine a cunoscut gândul Domnului și cine a fost sfetnicul Lui? Sau cu cine S-a sfătuit El? Sau cine l-a arătat calea priceperii și a cunoașterii*** ? [283] Apostolul îi repetă: ***O, adâncul bogăției și al înțelepciunii lui Dumnezeu! Cât de nepătrunse sunt judecățile Lui,*** desigur, Dumnezeu Judecătorul, ***și cât de nepătrunse sunt căile Lui*** , [284] desigur, căile priceperii și cunoașterii, pe care nimeni nu I le-a arătat, poate cu excepția cenzorilor divinității, care spun: „Dumnezeu nu ar trebui să facă așa” și „mai degrabă ar trebui să facă așa”, ca și cum cineva ar ști ce este în Dumnezeu decât Duhul lui Dumnezeu. [285] 5. Având duhul ai acestei lumi și neînțelegându-L pe Dumnezeu în înțelepciunea lui Dumnezeu, [286] au început să se creadă mai înțelepți decât Dumnezeu. Căci, precum înțelepciunea lumii este nebunie la Dumnezeu, tot așa și înțelepciunea lui Dumnezeu este nebunie la lume. Dar noi știm că nebunia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decât oamenii, iar slăbiciunea lui Dumnezeu este mai puternică decât oamenii.[287] **6.** Astfel, Dumnezeu se arată a fi cel mai mare atunci când este nesemnificativ în ochii omului și atunci este deosebit de bun atunci când nu este bun din punct de vedere uman și atunci este excepțional de unic atunci când pentru om este dublu sau devine chiar mai numeros. Și dacă omul, fiind inițial înzestrat <doar> cu un suflet, [288] neacceptând ceea ce este spirit, a considerat legea lui Dumnezeu o nebunie, deoarece a neglijat să o împlinească și, prin urmare, din lipsă de credință, i s-a luat chiar și ceea ce părea că are, [289] harul paradisului și apropierea de Dumnezeu, prin Care putea cunoaște totul despre Dumnezeu dacă rămânea în supunerea Lui, ce este de mirare dacă, fiind întors la substanța din care a fost luat și smuls în munca grea de a cultiva pământul, în cea mai îndoită și îndoită muncă față de pământ, duhul lumii, primit de la el, l-a transmis întregii sale rase, cel puțin celor înzestrați doar cu un suflet și eretici, neacceptând ceea ce aparține lui Dumnezeu? 7. Sau cine va ezita să declare chiar acest păcat adamic drept erezie, pe care Adam l-a comis preferându-și propria voință celei a lui Dumnezeu? Oare Adam nu i-a spus niciodată Creatorului său [290] : „Nu m-ai plăsmuit cu înțelepciune”? [291] El și-a mărturisit căderea și nu și-a ascuns ispititoarea. A rămas doar un eretic needucat. Cu toate acestea, nu a ascultat și nu l-a blasfemiat pe Creator și nu L-a mustrat pe Creator, pe care de la bun început l-a considerat atât bun, cât și cel mai bun și, poate, el însuși L-a făcut Judecător. [De la bun început.] [292]

1. Rezultă, așadar, că atunci când abordăm cercetarea cu privire la Dumnezeul cunoscut, când cercetăm circumstanțele în care El a devenit cunoscut, ar trebui

să începem cu lucrările Sale, care sunt anterioare omului, astfel încât bunătatea Sa, care a devenit cunoscută în același timp cu El Însuși și care a fost apoi stabilită și determinată, să ne inspire un anumit sens al înțelegerii modului în care a avut loc distribuția ulterioară a lucrurilor. 2. Ucenicii lui Marcion, atunci când iau în considerare bunătatea Dumnezeului nostru, o pot recunoaște demnă pe aceleași motive pe care noi o arătăm a fi nedemnă în Dumnezeul lor. Căci însăși materia pentru cunoașterea Lui El nu a găsit-o în altul, ci Și-a făcut-o din a Lui. Primul lucru prin care se arată bunătatea Creatorului este că Dumnezeu nu a vrut să rămână ascuns pentru totdeauna, adică a dorit să existe ceva căruia El, ca Dumnezeu, să-i devină cunoscut. 3. Căci ce este atât de bun ca cunoașterea lui Dumnezeu și savurarea lui Dumnezeu? Căci, chiar dacă nu fusese încă revelat că era un bine, din moment ce nu exista nimeni căruia să-i fi fost revelat, Dumnezeu știa dinainte ce bine urma să fie revelat și, prin urmare, l-a lăsat în seama bunătății Sale supreme, executorului binelui viitor, care nu a fost revelat brusc, nici legat de o excitație accidentală sau indusă, ca și cum începutul său ar fi fost urmărit până la momentul în care a început să acționeze. 4. Căci, dacă ea însăși a stabilit momentul inițial în care a început să acționeze, atunci nu a avut niciun început când l-a creat. Și când începutul a fost pus de ea, [293] și calculul timpurilor a fost generat de ea, întrucât pentru distincția și desemnarea lor constelațiile și corpurile cerești au fost aranjate [pe cer]. Căci [Dumnezeu] spune: ***Vor fi timpuri, luni și ani*** . [294] Prin urmare, timpul nu a existat înainte de apariția timpului în cea care a creat timpul, așa cum începutul lipsea înainte de apariția sa în cea care l-a creat. 5. Astfel, fiind lipsită atât de stabilirea unui început, cât și de măsura timpului, bunătatea Creatorului va fi estimată ca infinită și nemărginită în veacuri și nu poate fi considerată ca fiind apărută brusc, accidentală sau cauzată de ceva, neavând în trecutul său acel moment de la care s-ar calcula vârsta sa, adică neavând nimic legat de conceptul de timp. Trebuie gândită ca eternă, inseparabilă de Dumnezeu și constantă și din acest motiv demnă de El, punând de rușine numai din acest motiv bunătatea Dumnezeului lui Marcion, care în antichitate era inferioară nu numai începuturilor și timpurilor, ci și însăși răutății Creatorului, dacă numai răutatea s-ar putea realiza prin bunătate.

1. După ce bunătatea lui Dumnezeu Însuși a purtat de grijă omului, dându-i cunoașterea lui Dumnezeu, a adăugat la aceasta și slujba sa de vestitor, că a inventat mai întâi o locuință pentru om, o anumită masă [ulterior] [295] mare, [296] și apoi una și mai mare, [297] astfel încât în cea mare, ca și în cea mai mică, el să poată fi pregătit și să crească și astfel să avanseze de la binele lui Dumnezeu (adică de la cel mare) la binele Său cel mai înalt (adică la o locuință mai mare). A desemnat lucrării bune cel mai bun slujitor, Cuvântul său: Inima mea ***,*** spune ea, a turnat ***cel mai bun Cuvânt*** . [298] 2. Marcion să învețe din aceasta cel dintâi rod cel mai bun și acela din cel mai bun pom. [299] Un țăran complet ignorant, a altoit un pom rău pe unul bun. [300] Dar

vlăstarul blasfemiei nu va prinde rădăcini, se va usca odată cu meșterul său și astfel natura pomului bun va fi confirmată. Gândiți-vă la lucrul principal: ce roade a adus Cuvântul: ***Și Dumnezeu a zis: „Să fie!”, și a fost. Și Dumnezeu a văzut că este bine*** [301] - nu ca cineva care nu cunoaște binele până nu-l vede, ci, văzându-l, pentru că ceea ce a făcut El a fost bine, a glorificat, a confirmat și a desăvârșit bunătatea lucrărilor, învrednicindu-Să le inspecteze. 3. De asemenea, a binecuvântat ceea ce făcuse bine, pentru ca Dumnezeul întreg să vă fie prezentat: binele atât în cuvinte, cât și în fapte. Cuvântul nu cunoștea încă blestemele, căci nu cunoștea faptele rele. Să luăm în considerare împrejurările care cereau și acest lucru de la Dumnezeu. Lumea până acum consta doar din bine, arătând suficient cât de mult bine era pregătit pentru cel pentru care toate acestea erau pregătite. Căci cine altcineva ar fi vrednic să trăiască printre lucrările lui Dumnezeu, dacă nu chipul și asemănarea lui Dumnezeu Însuși? [302] 4. Și acest chip l-a creat bunătatea, și mai activ, nu cu un cuvânt poruncitor, ci cu o mână prietenoasă, trimițând totuși înaintea ei un cuvânt blând: „ ***Să facem om după chipul și asemănarea Noastră”*** . [303] Bunătatea a vorbit; bunătatea l-a modelat pe om din lut într-o ființă corporală atât de maiestuoasă, ridicată dintr-o singură substanță, dar posedând atâtea proprietăți. Bunătatea a suflat <în fața omului suflarea vieții și el a devenit> un suflet, nu mort, ci viu; [304] bunătatea i-a dat puterea de a folosi totul, de a guverna totul și, de asemenea, de a da nume tuturor lucrurilor. [305] Bunătatea i-a oferit omului și mângâieri, astfel încât, deși poseda întreaga lume, să rămână într-o regiune mai plăcută a ei, fiind transferat în Grădina Edenului [306] - deja atunci din lume în Biserică. Și aceeași bunătate i-a oferit și un ajutor, astfel încât să nu aibă decât bine. **5. *Căci nu este bine,***— spune el, — ***omul trebuie să fie singur.*** [307] Ea știa că sexul Mariei și, ulterior, al Bisericii, îl va ajuta. [308] Dar chiar și acea lege pe care o acuzi, pe care o denaturezi în dispute, a dat-o bunătatea, grijulie față de om, astfel încât acesta, fiind devotat lui Dumnezeu, să pară liber mai degrabă decât abandonat, egal cu slujitorii săi, alte ființe vii, independent de Dumnezeu și liber de tutelă; astfel încât un singur om să poată fi mândru de faptul că numai el a fost considerat vrednic să primească legea de la Dumnezeu și astfel încât el, o ființă vie rațională, capabilă să înțeleagă și să cunoască, să fie reținut de libertatea rațională, supunându-se Celui care i-a supus totul.

6. Bunătatea a dat și motivul pentru respectarea acestei legi: ***În ziua în care veți mânca, veți muri negreșit*** . [309] A arătat cu multă amabilitate rezultatul la care ar duce încălcarea legii, ca nu cumva ignorarea pericolului să contribuie la neglijarea ascultării. | Mai mult, dacă a apărut mai întâi motivul pentru stabilirea legii, atunci a urmat motivul pentru respectarea ei, pentru ca o pedeapsă să poată fi aplicată pentru încălcare; totuși, Cel care a vorbit despre ea mai înainte nu a dorit ca aceasta să urmeze. [310] | Recunoașteți bunătatea Dumnezeului nostru, cel puțin până la acest punct, din faptele Sale bune, din binecuvântările

Sale, din îngăduința Sa, din previziunea Sa, din legile și avertismentele Sale, bune și prietenoase.

1. Din acest moment <începem să analizăm> toate întrebările <voastre>, o, câini, [311] alungați afară de apostol, [312] lătrând la Dumnezeul adevărului. Iată oasele dovezilor pe care le roadi: „Dacă Dumnezeu este bun, prevede viitorul și capabil să evite răul, de ce a permis omului, care este și chipul și asemănarea Lui, ba chiar esența Lui (mulțumită sufletului care vine din El), fiind înșelat de diavol, să cadă din ascultarea de lege în moarte? 2. Căci dacă El, nevrând ca așa ceva să se întâmple, este bun și, nefiind ignorant în ceea ce privește evenimentele viitoare, prevede și, putând să le prevină, este puternic, atunci în niciun fel nu s-ar fi putut întâmpla ceea ce, în aceste trei condiții ale existenței măreției divine, nu se poate întâmpla. Dar dacă s-ar întâmpla acest lucru, opusul devine evident: Dumnezeu nu trebuie considerat nici bun, nici previzor, nici puternic; «Căci, așa cum este imposibil ca așa ceva să se fi întâmplat dacă Dumnezeu ar fi fost astfel, adică bun, previzor și puternic, tot așa este evident că un astfel de lucru s-a întâmplat pentru că Dumnezeu nu este astfel». 3. Pentru a răspunde la aceasta, este necesar mai întâi să dovedim existența acestor calități în Creator care sunt puse la îndoială; mă refer la bunătate, prestiință, și putere. Nu voi insista asupra acestui punct, urmând îndrumarea lui Hristos însuși de a face testul prin fapte. [313] Lucrările Creatorului confirmă ambele: atât bunătatea Lui, căci sunt bune, așa cum am arătat, cât și puterea Lui, căci sunt atât de impresionante și, în plus, create din nimic. Într-adevăr, dacă ar fi fost create dintr-o substanță oarecare, așa cum susțin unii, [314] tot ar fi fost create din nimic, întrucât nu erau ceea ce sunt. 4. Pe scurt, așa cum faptele sunt mărețe pentru că sunt bune, tot așa Dumnezeu este puternic pentru că totul Îi aparține, de unde rezultă că El este omnipotent. Ce să spun atunci despre prestiință, care are tot atâtea martori câți a făcut profeți? Dar de ce să declar prestiința Creatorului tuturor lucrurilor, Care [315] a creat universul [316]a prevăzut, cel puțin, aranjând-o și aranjând-o prin prevedere? Printre altele, El a prevăzut încălcarea legii, despre care, dacă nu ar fi știut dinainte, nu ar fi dat un avertisment, amenințând cu moartea. 5. Dacă, așadar, Dumnezeu poseda aceste facultăți, datorită cărora nimic rău nu i s-ar fi putut sau nu ar fi trebuit să i se întâmple omului, dar totuși s-a întâmplat, trebuie să luăm în considerare și starea omului: nu s-a întâmplat oare datorită lui ceea ce nu s-ar fi putut întâmpla datorită lui Dumnezeu? Îl găsesc pe om creat de Dumnezeu ca fiind liber, capabil să ia decizii independent și să dispună de sine însuși și nu descopăr în el nicio imagine și asemănare a lui Dumnezeu mai vizibilă decât imaginea acestui drept al Său. Căci nici în față, nici în conturul corpului, atât de variat în rasa umană, omul nu-l copiază pe Dumnezeu uniform. Dar în această esență pe care a primit-o de la Dumnezeu Însuși, adică în suflet, el își imprimase imaginea lui Dumnezeu, garantându-i libertatea și posibilitatea [317] de alegere. Acest drept al său a fost confirmat și de legea stabilită atunci de Dumnezeu. 7. Căci legea nu

este stabilită pentru cel care nu are putere asupra ascultării de lege, iar amenințarea cu moartea nu ar fi impusă pentru încălcare, dacă nesocotirea legii nu ar fi atribuită libertății de alegere. Așadar, în legile ulterioare ale Creatorului, care oferă omului binele și răul, viața și moartea, [318] veți găsi că întregul curs al instruirii prin porunci este predat de Dumnezeu chemând, amenințând și încurajând doar omul liber și voluntar să aleagă ascultarea sau rezistența.

1. Dar din acest punct este deja clar că afirmăm puterea deplină a omului asupra alegerii sale tocmai din acest motiv, că, dacă se întâmplă ceva, i se va imputa lui și nu lui Dumnezeu; și ca să nu obiectați de acum înainte că omul nu ar fi trebuit să fie astfel constituit, dacă libertatea și puterea sa de alegere i s-ar dovedi fatale, voi susține mai întâi că omul ar fi trebuit să fie constituit în acest fel, pentru a dovedi cu atât mai bine că a fost constituit în acest fel și constituit demn de Dumnezeu, întrucât motivul pentru care este constituit în acest fel este cel mai bun. Bunătatea lui Dumnezeu și raționalitatea Sa vor patrona, de asemenea, această constituție, concordând în toate aspectele Dumnezeului nostru între ele. 2. Căci raționalitatea fără bunătate nu este raționalitate, iar bunătatea fără raționalitate nu este bună. Poate că este altfel în cazul Dumnezeului irațional de bun al lui Marcion, așa cum am arătat. Era necesar ca Dumnezeu să fie cunoscut. Acest lucru este cu siguranță bun și rațional. Era necesar să existe ceva demn prin care să-L cunoaștem pe Dumnezeu. Ce ar putea fi găsit la fel de demn ca chipul și asemănarea lui Dumnezeu? 3. Și aceasta este, fără îndoială, bun și rezonabil. Era necesar, așadar, ca chipul și asemănarea lui Dumnezeu să fie astfel constituite încât să aibă libertatea de a decide și de a dispune de sine, astfel încât în ea însăși această libertate și posibilitatea de alegere să fie considerată drept chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Din acest motiv, omului i s-a dat o astfel de ființă care să posede această capacitate - suflarea lui Dumnezeu, desigur, liberă și dispunând de sine. Și cum se poate ca omul, care posedă întreaga lume, să nu domnească peste ea, în primul rând, prin puterea asupra sufletului său, să fie stăpânul altora, ci slujitorul său însuși? [319] 4. Puteți cunoaște atât bunătatea lui Dumnezeu din bunăvoința Sa, cât și raționalitatea din structura <universului>. Să fie considerată în acest moment numai bunătatea ca fiind ceea ce i-a dăruit omului un dar atât de mare, adică libertatea voinței; să mențină raționalitatea un alt curs de acțiune, un astfel de curs. Într-adevăr, numai Dumnezeu este bun prin natură. Căci în Cel care este orice <calitate> care nu are început în El, aceasta nu este prin instituție, ci prin natură. Dar omul, care își datorează existența în întregime ceea ce a fost instituit pentru el de Dumnezeu, având un început, a primit odată cu începutul forma în care există și, prin urmare, nu este înclinat prin natură spre bine, ci prin instituție, neavând capacitatea de a fi bun ca fiind al său, întrucât nu este înclinat prin natură spre bine, ci prin instituție, în conformitate cu Cel care instituie binele, adică în conformitate cu Creatorul binelui. 5. Prin urmare, pentru ca o persoană să aibă binele dat de Dumnezeu să devină al său și să aibă dreptul de proprietate asupra binelui și,

într-o oarecare măsură, natura sa, atunci când a fost stabilită, i-a fost determinată, ca un cântăritor [320].binele dat de Dumnezeu, libertatea și puterea de a dispune de sine, care îi permite omului să facă bine prin propria sa voință liberă ca fiind al său - căci acest lucru era cerut și de principiul binelui, care trebuie arătat de bunăvoie, adică prin exercitarea liberului arbitru, imparțial și neplăcut instituției - astfel încât, prin urmare, un om devine bun dacă se dovedește bun în conformitate cu instituția care i-a fost dată, dar din propria sa voință liberă, ca și cum ar fi printr-un drept natural de proprietate, astfel încât, în același fel, și împotriva răului (căci Dumnezeu, desigur, a prevăzut și acest lucru) omul rezistă ca cel mai puternic, adică, fiind liber și puternic asupra sa, căci dacă ar fi lipsit de acest drept și ar face binele nu de bunăvoie, ci din necesitate, ar deveni și el potrivit pentru rău din cauza slăbiciunii stării sale de rob, la fel de mult slujitor al răului ca și al binelui. 6. Prin urmare, omului i se acordă libertate deplină de alegere în ambele cazuri, astfel încât, fiind stăpân pe sine, să poată întâmpina cu încredere atât binele, slujindu-i de bunăvoie, cât și răul, evitându-l de bunăvoie, întrucât era necesar ca omul, aflându-se sub judecata lui Dumnezeu în alte situații, să-l arate dreptate în ceea ce privește ceea ce merita prin alegerea sa, desigur, liber. 7. Totuși, nici pentru bine, nici pentru rău nu i se atribuie o recompensă celui care s-a dovedit bun sau rău prin necesitate, și nu prin propria voință. Din acest motiv a fost stabilită legea, nu excluzând, ci testând libertatea în ascultarea de bunăvoie și în crima de bunăvoie: astfel, în ambele rezultate s-a revelat libertatea de alegere. Prin urmare, dacă atât bunătatea, cât și rațiunea lui Dumnezeu sunt revelate în legătură cu libertatea de alegere dată omului, atunci nu ar trebui, pierzând din vedere definiția fundamentală a bunătății și rațiunii, care trebuie dată chiar de la începutul discuției, să concluzionăm apoi, pe baza celor întâmplate, că Dumnezeu nu ar fi trebuit să-l orânduiască pe <omul> în acest fel pentru că rezultatul s-a dovedit diferit de ceea ce i se cuvenea lui Dumnezeu, ci, considerând că ar fi trebuit să-l orânduiască tocmai în acest fel și lăsând intacte cele considerate, trebuie examinat restul.

8. Totuși, oamenii care sunt brusc tulburați de căderea omului și care nu i-au examinat anterior starea, îl vor învinovăți cu ușurință pe Creator pentru cele întâmplate, întrucât nu l-au examinat intenția. În cele din urmă, bunătatea lui Dumnezeu, supusă examinării chiar de la începutul faptelor Sale, va convinge că nimic rău nu poate veni de la Dumnezeu, iar libertatea omului, după ce se gândește, se va dovedi vinovată de ceea ce a făcut.

1. Conform acestei definiții, totul este păstrat în Dumnezeu: atât natura bunătății, cât și rațiunea instituției și previziunea, și abundența puterii. Dar trebuie să ceri de la Dumnezeu cea mai mare statornicie și o fiabilitate excepțională în toate instituțiile Sale, astfel încât să încetezi să mai întrebi dacă se poate întâmpla ceva împotriva voinței lui Dumnezeu. Căci, apărând statornicia și credincioșia lui Dumnezeu, care trebuie să privească instituțiile Sale bune [321] și raționale, nu

vei fi surprins că Dumnezeu nu se opune la ceea ce nu a vrut să se întâmple, pentru a păstra ceea ce a dorit.

2. Căci dacă El i-a acordat odată omului libertatea de alegere și puterea și a făcut-o într-un mod demn de Sine, așa cum am arătat, atunci cu siguranță , prin însăși autoritatea instituției, i-a acordat posibilitatea de a le folosi, folosindu-le, în măsura în care stă în puterea Lui, în conformitate cu Sine, adică în conformitate cu Dumnezeu, adică spre bine - căci cine ar acorda ceva împotriva sa? - în măsura în care stă în puterea omului, în conformitate cu impulsurile libertății sale - căci cine nu-i acordă celui căruia i-a dat odată ceva spre utilizare, dreptul de a dispune de el conform naturii sale și după propria sa discreție? Consecința acestui fapt a fost că Dumnezeu a renunțat la libertatea de a acționa conform libertății pe care o dăduse odată omului, adică că a început să păstreze în Sine prestiința și puterea Sa, prin intermediul cărora ar fi putut împiedica omul , care începuse să-și folosească libertatea pentru a face rău, să cadă în necaz. 3. Căci dacă ar fi împiedicat acest lucru, i-ar fi luat <de la el> libertatea voinței pe care i-o acordase în conformitate cu rațiunea și bunătatea. Chiar dacă ar fi împiedicat, să presupunem că i-ar fi luat libertatea voinței, chemându-l înapoi de la pomul <cunoașterii binelui și răului>, nepermițându-i șarpelui-înșelător să aibă relații sexuale cu femeia: nu ar fi strigat Marcion: „O, Doamne nestatornic, necredincios, nesigur, care anulezi ceea ce El Însuși a stabilit! De ce a acordat libertatea de alegere, dacă apoi a împiedicat implementarea ei? De ce a împiedicat-o, dacă ar fi acordat-o? Să aleagă el unde să se învinovățească pentru eroare: în stabilire sau în anulare.” **4.** Nu ar fi părut atunci, când s-a împotrivit, mai înșelat <mai devreme> din cauza necunoașterii viitorului? Cine n-ar spune că a fost indulgent, ca și cum nu ar ști rezultatul? Dar dacă ar ști că omul va folosi decretul Său în detrimentul său, ce ar putea fi mai vrednic de Dumnezeu decât statornicia, decât fidelitatea față de oricare dintre decretele Sale? Fie conștiința omului dacă a folosit greșit ceea ce a primit în cel mai bun mod posibil. Fie ca omul însuși să fie vinovat de încălcarea legii pe care nu a vrut să o asculte, și nu Dumnezeu. Sau Însuși Legiuitorul a încălcat legea nepermițând ca porunca Sa să fie îndeplinită? [324] **5.** Această acuzație <tu> ai putea-o arunca pe bună dreptate Creatorului, dacă El s-ar fi opus, prin previziune și putere, așa cum ceri, liberului arbitru uman; acum mormăie <ceva> în sinea ta despre Creator, care a arătat în decretele Sale, ca fiind rezonabile și bune, atât statornicie [și răbdare], [325] cât și fidelitate.

1. Căci Dumnezeu l-a chemat mai întâi pe om doar la viață, [326] ca să nu-l <cheme imediat> la o viață dreaptă, adică dreaptă din punctul de vedere al lui Dumnezeu și al Legii Sale. Așadar, i-a dat puterea de a trăi, făcându-l un suflet viu și i-a încredințat să trăiască drept, îndemnându-l să asculte de Lege. Astfel, Dumnezeu, Care <și> acum dorește să-l întoarcă [327] pe om la viață, preferând pocăința păcătosului morții sale, [328] arată că omul nu era

destinat [329] morții. **2.** Așadar, așa cum Dumnezeu i-a dat omului puterea de a trăi, tot așa omul s-a condamnat pe sine la moarte; și aceasta s-a întâmplat nu din cauza slăbiciunii sau ignoranței <Sale>, pentru ca nimic să nu i se impute Creatorului. Căci chiar dacă ispititorul ar fi un înger, ispititul ar fi liber și capabil să dispună de sine însuși, iar chipul și asemănarea lui Dumnezeu sunt mai puternice decât un înger, iar suflarea lui Dumnezeu este mai nobilă decât duhul material din care sunt compuși îngerii: ***El face,*** spune <psalmistul>, ***duhuri îngeri și slujitori o flacără de foc,*** [330] căci Dumnezeu nu ar supune universul puterii unui om care nu este suficient de puternic pentru a domni și care nu este superior îngerilor, cărora nu le-a supus nimic de acest fel. 3. Tot așa și povara Legii, dacă Legea este grea, El nu ar fi pus-o asupra cuiva care nu era în stare să o suporte și nu ar fi pronunțat sentința de moarte asupra cuiva pe care El îl considera scuzabil din cauza slăbiciunii sale. În cele din urmă, nu pentru că a acordat libertate și putere asupra alegerii L-a creat pe om slab, ci mai degrabă din cauza absenței lor. Mai mult, același om, aceeași esență a sufletului, același statut al lui Adam, aceeași libertate de alegere și putere de a lua decizii îi fac învingători asupra aceluiași diavol, atunci când sunt duse la îndeplinire în ascultare de legile <lui Dumnezeu> [331] .

1. „Fie cum ar fi”, spui tu, „esența Creatorului este totuși susceptibilă păcatului, întrucât suflarea lui Dumnezeu, adică sufletul, a păcătuit în om, iar răutatea unei părți nu poate decât să se refere la întreaga sursă”. Pentru a răspunde la aceasta, va fi necesar să interpretăm natura sufletului. În primul rând, nu trebuie să pierdem din vedere ce vrea să spună Scriptura greacă atunci când vorbește despre suflare și nu despre spirit. [332] 2. Căci unii traducători din greacă, neobservând diferența dintre cuvinte și neacordând atenție sensurilor lor speciale, pun ***spirit*** în loc de ***suflare*** [333] și le dau ereticilor ocazia să-L defăimeze pe Duhul lui Dumnezeu, adică pe Dumnezeu Însuși, cu păcat. Și <această> întrebare a fost deja discutată de mai multe ori. Înțelegeți, așadar, că suflarea [334] este mai mică decât spiritul, [335] fiind suflarea sa, [336] și, deși vine din spirit, nu este spirit. Căci suflarea este mai slabă decât vântul și, deși suflarea este din vânt, nu este vânt. [Respirație! [337] suflarea poate fi numită chiar și chipul duhului. 3. Căci de aceea omul este chipul lui Dumnezeu, adică al Duhului, căci Dumnezeu este Duh. [338] Prin urmare, suflarea este chipul Duhului. Mai mult, chipul nu va coincide complet cu originalul. Căci una este să corespundă cu originalul și alta este să fie originalul însuși. Așadar, suflarea, în măsura în care este chipul Duhului, nu poate aranja chipul lui Dumnezeu astfel încât, deoarece originalul, adică Duhul, adică Dumnezeu, este liber de păcat, la fel și chipul, adică suflarea, <adică omul> [339] să nu fie nevoit să admită păcatul. 4. În aceasta, chipul va fi mai prejos decât originalul, iar suflarea mai prejos decât spiritul, având, desigur, acele trăsături ale lui Dumnezeu, datorită cărora <chipul> are nemurirea, [sufletul -] [340] libertatea și puterea de a lua decizii, în cea mai mare parte - darul previziunii, rațiunii, capacitatea de a

înțelege și cunoaște, dar în aceasta rămâne un chip și nu dobândește însăși puterea Dumnezeirii; nici nu dobândește puritatea față de păcat, căci aceasta este potrivită numai lui Dumnezeu, adică originalului, și numai aceasta nu este accesibilă chipului. 5. Căci, așa cum chipul, deși reflectă toate trăsăturile originalului, este totuși lipsit de însăși puterea sa, neavând mișcare, tot așa și sufletul, chipul Duhului, nu ar putea reflecta doar puterea Lui, adică fericirea fără de păcat. Altfel nu ar fi un suflet, ci un Duh, și nu un om care a primit un suflet, ci Dumnezeu.

6. Și, în general, nu tot ce aparține lui Dumnezeu va fi considerat Dumnezeu, așa că nu poți cere ca, pentru că suflarea este a lui Dumnezeu, să fie Dumnezeu, adică liberă de păcat. Căci nici tu, dacă sufli într-un flaut, nu-l face om, deși sufli din sufletul tău, așa cum Dumnezeu face din Duhul Său. În cele din urmă, când Scriptura proclamă clar că Dumnezeu a suflat în fața omului și omul a devenit un suflet viu [341] și nu un duh dătător de viață, o separă de Creator.

7. Căci este inevitabil ca lucrarea să fie alta decât stăpânul, adică inferioară stăpânului. Căci nici măcar un ulcior făcut de un olar nu devine el însuși olar; deci suflarea produsă de Spirit nu devine prin aceasta Spirit. Vedeți, însuși faptul că suflarea a fost numită suflet, nu *arată* oare că a trecut de la starea de suflare la o calitate inferioară? „De aceea”, spuneți voi, „ați dat sufletului slăbiciunea pe care i-ați negat-o anterior”. Desigur, când cereți să fie egal cu Dumnezeu, adică fără păcat, vorbesc despre slăbiciunea sa; dar când se opune unui înger *căzut*, susțin că stăpânul universului, căruia îi slujesc și îngerii, [342] care îi va judeca și pe ei, [343] dacă respectă legea lui Dumnezeu, lucru pe care nu l-a dorit chiar de la început, va fi în mod necesar mai puternic **.** Suflarea lui Dumnezeu, așadar, ar fi putut să comită această crimă; ar fi putut, dar nu ar fi trebuit. A avut puterea să o facă din cauza slăbiciunii esenței sale, fiind suflare și nu Spirit; dar nu avea nicio necesitate, pentru că avea puterea de a alege, ca om liber și nu ca sclav; și, în plus, era ajutată de porunca de a nu păcătui sub pedeapsa morții, care confirma slăbiciunea esenței și arăta calea către libertatea de alegere. Nu există, așadar, niciun motiv să credem că sufletul a păcătuit pentru că avea ceva în comun cu Dumnezeu, adică suflarea, și nu din cauza a ceea ce a fost adăugat esenței, adică libertatea de alegere, care a fost dată de Dumnezeu cu rațiune, dar exercitată de om după propria sa discreție. 9. Dacă acesta este cazul, atunci fiecare instituție divină este liberă de vină. Căci libertatea de alegere își transferă vina nu către Cel de care a fost dată, ci către Cel de care a fost folosită în mod necorespunzător. Ce rău îi veți atribui atunci Creatorului? Dacă este vorba despre păcatul omului, atunci ceea ce aparține omului nu va fi al lui Dumnezeu, iar Cel care se dovedește că o interzice și chiar o condamnă nu ar trebui considerat autorul păcatului. Dacă este vorba despre moarte, atunci chiar și prezența morții va inspira ură ca autor al ei, nu față de Cel care a amenințat-o, ci

față de cel care a disprețuit amenințarea. Căci, disprețuind-o, l-a creat pe cel care, desigur, nu ar fi apărut dacă nu ar fi disprețuit-o.

1. Dar dacă în loc de om îl acuzi pe diavol de prezența răului ca instigator al păcatului, pentru a muta în acest fel vina și asupra Creatorului - ***Care creează*** , - <spune el>, [344] - ***îngeri ai duhurilor*** , [345] - ca creator al diavolului, atunci <se poate obiecta la aceasta că> ceea ce l-a creat Dumnezeu, adică un înger, va aparține Celui care a creat; ceea ce nu l-a creat Dumnezeu, adică diavolul, adică acuzatorul, [346] el va fi ca unul care s-a creat pe sine, aducând o acuzație împotriva lui Dumnezeu, și mai mult una falsă, în primul rând, că Dumnezeu le-a interzis să mănânce din orice pom, [347] apoi că nu vor muri dacă vor mânca, [348] în al treilea rând, că Dumnezeu, din invidie, le-a negat divinitatea. [349] 2. De unde vine, așadar, răutatea care a dat naștere la minciuni și înșelăciune față de oameni și la răzbunări față de Creator? Cu siguranță nu de la Dumnezeu, Care, după modelul faptelor bune, l-a creat și pe <acest> [350] înger bun. Mai mult, el este declarat a fi cel mai înțelept înainte de transformarea sa în diavol, [351] dacă înțelepciunea nu este rea. Și dacă deschideți profeția lui Ezechiel, veți observa cu ușurință că acel înger era la fel de bun prin decret, pe cât era de rău prin propria sa voință. 3. Căci prin numele Prințului Sora (Tir) se înțelege diavolul: ***Și cuvântul Domnului a venit la mine, zicând: Fiu al omului, începe o plângere asupra Prințului Sora și spune: Așa vorbește Domnul: Tu ești acela în care asemănarea este desigilită,*** adică ai îndepărtat pecetea de la puritatea chipului și asemănării, ***coroana frumuseții*** - aceasta i s-a spus lui ca fiind cel mai remarcabil dintre îngeri, ca un arhanghel, ca fiind cel mai înțelept dintre toți; - ***te-ai născut în desfătările paradisului Dumnezeului tău*** - acolo, unde Dumnezeu i-a creat pe îngeri în al doilea act al creației [352] sub formă de animale [353] - ***ai fost îmbrăcat cu pietre prețioase: sardonix, topaz, smarald, carbunclu, safir, iaspis, lincuriu, agat, ametist, crisolit, beril, onix; și cu aur ți-ai umplut cămările și vistieriile. Din ziua în care ai fost creat, te-am așezat cu Heruvimii pe muntele sfânt al lui Dumnezeu; ai fost în mijlocul pietrelor aprinse. Ai fost fără prihană în zilele tale, din ziua în care ai fost creat, până când ți s-a făcut cunoscută nelegiuirea: prin imensitatea întreprinderii tale ți-ai umplut cămările și ai păcătuit*** ', și restul, care se referă evident la ocara îngerului și nu la acel prinț propriu-zis, căci niciun om nu s-a născut în paradisul lui Dumnezeu, nici măcar Adam însuși, care a fost mai degrabă mutat acolo; [354] și nimeni nu a fost așezat împreună cu Heruvimii pe muntele sfânt al lui Dumnezeu, adică pe vârful ceresc, spre căderea lui Satana, despre care Domnul mărturisește; [355]și nimeni nu era printre pietrele de foc, printre razele scânteietoare ale constelațiilor în flăcări, de unde și Satana a fost aruncat ca fulgerul. [356] 4. Dar în persoana omului păcătos este însemnat însuși autorul răului, odinioară fără prihană din ziua creației sale, creat de Dumnezeu spre bine, ca bun Creator al creaturilor fără prihană, [357] și împodobit cu toată slava

îngerească și așezat lângă Dumnezeu ca bun cu Binele, dar ulterior, prin vina sa, a deviat spre rău. ***Până în acel moment,*** spune <Scriptură>, ***când răul de la tine s-a descoperit,*** [358] imputându-i-se ca vină dauna pe care i-a cauzat omului, smulgându-l de la ascultarea de Dumnezeu. **5.** Și a păcătuit din momentul în care a semănat păcat și, ca urmare a acestui fapt, de atunci încolo a început să se angajeze în extinderea antreprenoriatului, [359] adică, crescând gradul păcatelor răutății sale, fiind ca un spirit nu mai puțin înzestrat cu libertate de alegere <decât un om>.

Căci Dumnezeu n-ar fi așezat nimic atât de aproape de Sine care să fie lipsit de o astfel de libertate. Dar, după ce l-a condamnat dinainte, El a mărturisit că se abătuse de la modelul instituirii Sale prin propria sa înclinație către o răutate concepută în mod voluntar și a arătat rațiunea bunătății Sale permițând [360] ca lucrarea lui să fie îndeplinită, cu aceeași intenție de a amâna distrugerea diavolului așa cum a făcut-o cu restaurarea omului. **6** Căci El a dat timp pentru luptă, pentru ca omul, prin intermediul aceluiași liber arbitru, să poată zdrobi dușmanul prin care i se cedase, confirmând propria sa vină și nu pe a lui Dumnezeu, și astfel să-și recapete în mod demn mântuirea prin victorie, iar diavolul, în cele din urmă învins de cel pe care îl zdrobise anterior, să fie pedepsit mai aspru și ca Dumnezeu să apară mai clar bun, așteptând întoarcerea omului, făcut mai glorios <decât înainte de alungarea sa> din viață în paradis, cu permisiunea de a culege roadele pomului vieții.

1. Așadar, înainte de căderea omului, Dumnezeu de la bun început a apărut doar ca bun; apoi ca un Judecător aspru [361] și, așa cum afirmă marcioniții, aprig. [362] Imediat <după cădere> femeia este condamnată la naștere în durere și la sclavie față de soțul ei; [363] dar mai devreme, la binecuvântare, ea a auzit doar cuvinte limpezi despre creșterea rasei umane: ***Fiți roditori și înmulțiți-vă*** ; [364] și era destinată să-și ajute soțul, [365] și nu să-i fie sclavă. Imediat pământul este blestemat, [366] dar înainte de a fi binecuvântat; imediat apar spinii și mărăcinii, [367] dar înainte de a exista ierburi, cereale și pomi fructiferi; imediat - sudoare și muncă pentru obținerea pâinii, [368] dar înainte - din fiecare pom hrană fără efort [369] și hrană garantată. [370] **2.** Din acel moment omul era pentru pământ, dar mai înainte din pământ; de acum înainte pentru moarte, dar mai înainte pentru viață; de acum înainte este în piei, [371] dar înainte era gol și nu era jenat. Astfel, bunătatea lui Dumnezeu este primară conform naturii, severitatea Lui este secundară și are cauza ei. Prima este inalienabilă, a doua accidentală; prima este proprie, a doua este primită; prima este emanată, a doua este adăugată. Căci bunătatea naturală nu putea fi inactivă și, dacă ar exista o cauză pentru severitate, aceasta nu putea fi evitată și ascunsă. Primul Dumnezeu S-a revelat pe Sine, al doilea din cauza împrejurărilor. 3. Începeți acum să acuzați funcția de judecător ca fiind implicată în rău, căci ați inventat un alt dumnezeu, în întregime bun, pentru că nu vă puteți concepe un dumnezeu-

judecător. Deși vă arătăm dumnezeul ca judecător, și dacă nu ca judecător, atunci fără îndoială ca un stabilitor vicios și gol al ordinii, a cărui păstrare nu este asigurată de nimic, adică nu este garantată de instanță. Aprobând un zeu care nu este judecător, nu-l înlături pe Dumnezeu Judecătorul: va trebui, fără îndoială, să dai vina pe însăși dreptatea, care numește judecători, dacă îndrăznești să o clasifici printre rele, adică să atribui nedreptatea binelui. 4. Căci atunci dreptatea devine rea, dacă nedreptatea este bună. Mai mult, dacă ești obligat să declari nedreptatea a fi ceva mai rău, ești astfel obligat să recunoști dreptatea ca fiind ceva mai bun. Căci tot ceea ce este ostil răului este bun, așa cum tot ceea ce este ostil binelui este rău. Prin urmare, în măsura în care nedreptatea este rea, tot așa este dreptatea bună. Și trebuie considerată nu numai ca un fel de bunătate, ci și ca apărarea ei, căci bunătatea, dacă nu este guvernată de dreptate pentru a fi dreaptă, nu va fi bunătate dacă este nedreaptă. [372] Căci nimic nu este bun din ceea ce este nedrept, ci tot ceea ce este drept este bun.

1. Dacă așadar comunitatea și concordia dintre bunătate și dreptate nu admite separarea lor, cum poți stabili o diferență între cei doi zei în separarea lor, separându-l pe Dumnezeul cel bun de Dumnezeul cel drept? Există bunătate acolo unde există dreptate. În general, de la bun început Creatorul a fost la fel de bun pe cât era de drept. Ambele calități ale Sale s-au manifestat simultan. Bunătatea lui Dumnezeu a creat lumea, dreptatea lui Dumnezeu a rânduit-o, care, atunci când a decis că trebuie creată din bunătate, a luat această decizie conform sfatului bunătății. 2. Este o chestiune de dreptate că a fost proclamată o separare între lumină și întuneric, [373] între zi și noapte, [374] între cer și pământ, între apele superioare și cele inferioare, [375] între adunarea mărilor și blocul de uscat, [376] între luminile mai mari și cele mai mici, ziua și noaptea, [377] între bărbat și femeie, între pomul cunoașterii [al morții] [378] și al vieții, [379] între lume și paradis, între animalele născute în apă și animalele născute pe uscat. Așa cum bunătatea a plănuit totul, așa și dreptatea le-a distribuit. 3. Totul, în ansamblu, a fost aranjat și ordonat prin acest decret. Fiecare poziție, aspect, acțiune, mișcare, stare, origine și distrugere a elementelor individuale sunt deciziile Creatorului, ca nu cumva să presupuneți că El trebuie considerat Judecător din momentul în care a apărut răul și, astfel, să dezonorați dreptatea conectând-o cu răul. Astfel, am arătat că a apărut odată cu creatorul a tot - bunătatea, că și ea, fiind revelată în Domnul ca judecător al faptelor Sale, trebuie considerată inerentă lui Dumnezeu, adică naturală și nu accidentală.

1. Dar când răul s-a dezlănțuit ulterior, iar bunătatea lui Dumnezeu a început din acel moment să-și întâmpine adversarul, aceeași dreptate a lui Dumnezeu a primit și o altă sarcină, aceea de a guverna bunătatea acum proporțional cu rezistența care i se opune, astfel încât această bunătate, limitându-și libertatea, datorită căreia Dumnezeu este din fire bun, să se distribuie după meritele

fiecăruia, fiind vrednică, refuzând pe cei nevrednici, luând de la cei nerecunoscători și astfel răzbunându-se pe toți adversarii. 2. Astfel, întreaga această lucrare a dreptății constă în grija față de bunătate: că condamnă după judecată, că pedepsește după condamnare, că, așa cum spui tu, se înfurie - toate acestea promovează binele și nu răul. Pe scurt, frica de judecată promovează binele și nu răul. Căci binele, deja împiedicat de rivalul său, nu s-ar putea impune. Căci chiar dacă ar fi capabil să facă acest lucru, totuși, fiind lipsit de apărare împotriva dușmanului, nu ar putea fi păstrat decât sub protecția unei puteri de teroare, care i-ar obliga chiar și pe cei care nu doresc să caute și să păstreze binele. 3. Dar cu atâtea ispite ale răului care asaltează binele, cine s-ar strădui să obțină ceea ce poate fi neglijat cu nepedepsire? Cine ar păzi ceea ce poate fi pierdut fără risc? Citești <în Scriptură> că drumul răului este larg și că foarte mulți merg pe el: [380] nu ar trece toți la el dacă nu ar fi nimic de temut acolo? Ne temem de amenințările teribile ale Creatorului și totuși cu greu ne putem desprinde de rău. Și ce s-ar întâmpla dacă <noi> nu am fi amenințați? Numești dreptatea rea care nu favorizează răul? Refuzi să fii bun față de cel care are grijă de bine? Cum trebuie să fie Dumnezeu pentru a-ți fi pe plac? Ce fel de Dumnezeu ți-ar fi de folos să fii mulțumit? Unul sub a cărui putere păcatele s-ar bucura? Unul de care diavolul și-ar bate joc? 4. Ai considera bun un zeu care ar putea face un om mai rău garantându-i nepedepsirea? Cine este autorul binelui, dacă nu cel care este și păzitorul său? Prin urmare, cine va fi străin de rău, dacă nu cel care este dușmanul său? Cine va fi un dușman, dacă nu un cuceritor? Cine va fi un cuceritor, dacă nu un pedepsitor? Dumnezeu, așadar, este în întregime bun, deoarece El este de partea binelui în toate. Astfel, El este omnipotent, căci El poate sprijini și învinge. O putere mai mică este doar pentru a ajuta, căci în acest caz posibilitatea de a face orice altceva este exclusă. Ce grad de siguranță voi avea că voi primi bine de la cineva care poate face doar bine? Cum voi căuta răsplata purității, dacă nu iau în considerare răsplata pentru răutate?

5. Mă voi îndoi în mod necesar dacă va da și celeilalte părți, care nu este în stare să dea niciuneia. Dreptatea în cel mai înalt grad va fi plinătatea naturii divine însăși, arătându-L pe Dumnezeu a fi perfect atât Tată, cât și Domn: Tată prin îngăduința Sa, Domn prin stabilirea ordinii; Tată prin puterea Sa blândă, Domn prin puterea Sa aspră; Tatăl să fie iubit cu respect, Domn să fie în mod necesar temut; iubit pentru că preferă mila jertfei, [381] temut pentru că nu dorește păcatul; iubit pentru că preferă pocăința păcătosului morții sale, [382] temut pentru că se opune păcătoșilor care nu s-au pocăit încă. De aceea Legea stabilește două precepte: ***Iubește-L pe Dumnezeu*** [383] și ***Teme-te de Dumnezeu.*** [384] Una se referă la cei ascultători, cealaltă la cei neascultători.

1. Întotdeauna și în orice lucru întâlnești unul și același Dumnezeu: Cel care lovește, dar și vindecă; Cel care ucide, dar și dă viață; Cel care umilește, dar și

înalță; Cel care produce răul, dar creează și pace; așa că și aici va trebui să-i contrazic pe eretici. Căci ei spun: „El Însuși se declară autorul răului, zicând: ***Eu sunt Cel care produce răul*** [385] ”. 2. Căci ei, profitând de comuniunea numelui, prin care se confundă cele două feluri de rău, din moment ce atât păcatele, cât și pedepsele sunt numite rele, doresc ca El să fie considerat autorul răului fără discriminare, pentru a-L declara și autorul răutății. Noi însă, acordând atenție diferenței dintre cele două feluri, separând răul păcatului de răul pedepsei, răul vinovăției de răul pedepsei, stabilim că fiecare parte a răului își are autorul: diavolul pentru răul legat de păcat și vinovăție, dar Dumnezeu Creatorul pentru răul legat de pedeapsă și osândă, astfel încât acea parte să poată fi atribuită răutății, aceea dreptății, care produce răul judecății împotriva răului păcatului. 3. Prin urmare, Creatorul declară acel rău pe care este potrivit ca un judecător să-l facă. Este rău pentru cei cărora li se răsplătește, dar în sine este bine, deoarece este drept, protejează binele, este ostil păcatelor și, din acest motiv, este demn de Dumnezeu. <Fie recunoașteți acest lucru,> fie dovediți că acest rău este nedrept, pentru a dovedi că aparține răutății, adică că este răul nedreptății; căci dacă aparține dreptății, nu va mai fi rău, ci bine și rău numai pentru cei în care binele este condamnat direct în loc de rău. 4. Argumentați așadar că omul, disprețuind de bunăvoie legea divină, a suferit pe nedrept ceea ce nu dorea să fie lipsit; [386] că răutatea epocii anterioare a fost lovită pe nedrept de ploi, [387] și apoi de foc; [388] că Egiptul, cel mai dezgustător, superstițios, ba chiar un persecutor al unui popor străin, a fost lovit pe nedrept cu zece plăgi! [389] Dumnezeu împietrește inima faraonului, [390] dar el merita să fie dat pieirii cel care deja Îl tăgăduise pe Dumnezeu, [391] care alungase cu aroganță ambasadorii de atâtea ori, [392] care sporise deja munca poporului; [393] în cele din urmă, fiind egiptean, faraonul fusese mult timp vinovat înaintea lui Dumnezeu de idolatrie păgână, închinându-se ibisului și crocodilului în locul Dumnezeului viu. Dumnezeu i-a distrus și pe oameni înșiși, dar pentru ingratitudinea lor. [394] A trimis urși asupra copiilor, dar pentru lipsa lor de respect față de profet. [395] Insolența unei generații care ar fi trebuit să fie modestă trebuia pedepsită.

1. Luați în considerare mai întâi, așadar, dreptatea Judecătorului; dacă rațiunea sa este confirmată, atunci atât severitatea, cât și modul în care se manifestă aceasta vor fi recunoscute ca fiind rezonabile și juste. Și pentru a nu fi întârziați în examinarea multor subiecte, aduceți și obiecții [specifice] [396] pentru a contesta sentințele; justificați păcatele, pentru a acuza instanțele! Nu-l învinovățiți pe Judecător, ci denunțați-L ca fiind un judecător rău! Căci, dacă El a cerut de la fii păcatele părinților, [397] aplicarea acestui remediu a fost necesară de împietrirea inimii oamenilor, astfel încât oamenii, cel puțin având grijă de urmașii lor, să respecte legea divină. Căci cine nu se preocupă mai mult de mântuirea fiilor săi decât de a sa? 2. Dar dacă binecuvântarea dată părinților a fost destinată și seminței lor, fără niciun merit anterior, de ce nu s-ar extinde vina

părinților și la fii, [atât favoarea, cât și defavoarea], astfel încât atât favoarea, cât și defavoarea să treacă peste întreaga generație? [398] Nici ceea ce urma să fie instituit ulterior nu este anulat; că nu trebuie să se spună că tații au mâncat struguri acriși și copiii au fost strepeziți, [399] adică nici tatăl nu trebuie să primească păcatul fiului, nici fiul păcatul tatălui, ci fiecare să răspundă pentru păcatul său, astfel încât, atunci când împietrirea poporului va fi trecut, dreptatea, frânând severitatea legii, să nu mai judece generația, ci persoanele. 3. Deși, dacă primiți adevărata Evanghelie, veți înțelege cui se aplică sentința Celui care răsplătește păcatele taților către copii, și anume, celor care urmau să pronunțe această sentință asupra lor înșiși de bunăvoie: Sângele Lui ***să fie asupra capetelor noastre și asupra capetelor copiilor noștri?*** Așadar, providența lui Dumnezeu a hotărât pentru om [400] ceea ce s-a auzit mai înainte.

1. Prin urmare, severitatea Creatorului este bună, întrucât este dreaptă, dacă Judecătorul este bun, adică drept. La fel, restul, prin intermediul căruia se săvârșește lucrarea bună a bunei severități, este bun - fie că este vorba de mânie, gelozie sau ferocitate. Căci toate acestea sunt inseparabile de severitate, așa cum severitatea este inseparabilă de dreptate. [Insolența unei generații căreia i se datorează modestia trebuia pedepsită.] [401] Și atunci nu vor putea să-i reproșeze judecătorului ceea ce îi aparține, dacă este lipsit de vină, precum judecătorul însuși. Ce se va întâmpla dacă spui că un medic trebuie să existe, dar dai vina pe instrumentele sale metalice, care taie, cauterizează, taie și comprimă? 2. Căci fără uneltele meseriei sale, un medic nu poate exista. Învinovățiți-l pe cel care taie prost, care taie la momentul nepotrivit, care cauterizează pripit și abia atunci învinovățiți instrumentele ca fiind slujitori răi. Căci același lucru se întâmplă atunci când admiți că Dumnezeu este Judecător, dar respingi mișcările și sentimentele prin care El judecă. Învățăm despre Dumnezeu de la profeți și de la Hristos, și nu de la filozofi și Epicur. 3. Noi, cei care credem că Dumnezeu a fost chiar și pe pământ și a acceptat umilința formei umane de dragul mântuirii omului, suntem departe de gândurile celor care neagă că Dumnezeu are vreo grijă de ceva. De aici, ereticii împrumută o poziție de acest fel: dacă Dumnezeu este mânios sau gelos, sau înălțat, sau întristat, atunci, în consecință, El va decădea și va muri. Din fericire, creștinii cred că Dumnezeu a murit și, cu toate acestea, trăiește în vecii vecilor. 4. Cei mai nebuni dintre oameni sunt cei care judecă divinul din faptele omenești, astfel încât, din moment ce la om pasiunile de acest fel sunt legate de natura sa decăzută, ei atribuie o stare similară lui Dumnezeu. Distingeți esențele și dați fiecăreia propriile simțuri, care diferă atât cât cer esențele, chiar dacă aceste simțuri par să aibă același nume - căci citim despre mâna dreaptă, [402] și ochii, [403] și picioarele lui Dumnezeu, [404] și totuși nu vor fi comparate cu cele umane din cauza numelui comun; cât de mare va fi diferența dintre trupul divin și cel uman [405]Cu același nume de membri, diferența dintre spiritele divine și umane va fi la fel de mare, chiar și cu același nume de simțuri, care sunt făcute

la fel de defecte prin defectul esenței umane pe cât sunt făcute perfecte în Dumnezeu prin perfecțiunea esenței divine. Evident, îl recunoști pe Creator ca fiind Dumnezeu. 5. Cu siguranță, spui tu. Cum poți, așadar, să presupui că există ceva uman în Dumnezeu și nu numai ceva divin? Recunoști că Dumnezeul pe care nu-l negi nu este uman, din moment ce, recunoscându-L ca Dumnezeu, ai predeterminat prin aceasta că El este lipsit de toate proprietățile umane. Mai mult, dacă recunoști în egală măsură că omul a fost transformat prin suflarea lui Dumnezeu într-un suflet viu și nu că Dumnezeu a fost creat de om, atunci va fi foarte absurd să pui umanul în Dumnezeu mai degrabă decât divinul în om și să-L îmbraci pe Dumnezeu după chipul omului decât după omul după chipul lui Dumnezeu.

5. Și prin urmare, chipul divin trebuie considerat ca fiind manifestat în om în acest fel: spiritul uman are aceleași mișcări și sentimente ca și Dumnezeu, deși nu aceleași ca Dumnezeu; căci, după esența și starea lor, efectele diferă și ele. În cele din urmă, sentimentele opuse lor <în noi>, mă refer la blândețe, răbdare și milă, și însăși sursa lor, bunătatea, de ce le considerați divine? Totuși, nu le posedăm perfect, căci numai Dumnezeu este perfect. La fel și tipurile de tulburări mentale menționate anterior, mă refer la mânie și iritare, le experimentăm mai puțin fericit, căci numai Dumnezeu este fericit prin posedarea incoruptibilității. 7. Căci El se va mânia, dar nu, [406] va fi iritat, dar nu va fi pus la încercare, va fi mișcat, dar nu va fi răsturnat. El folosește inevitabil totul de dragul tuturor lucrurilor, <Are> tot atâtea sentimente câte motive există pentru ele: mânie din cauza criminalului și indignare din cauza nerecunoscătorului și gelozie din cauza celui arogant și tot ce-i împiedică pe cei răi. Tot așa și mila față de cei pierduți și răbdarea față de cei care nu se uită înapoi [407] și bunăvoința față de cei care o merită și tot ce este necesar pentru bine. Toate acestea El le îndură în modul caracteristic Lui, în care I se cuvine să le îndure; datorită Lui omul îndură aceste lucruri, tot în modul caracteristic lui însuși.

1. Aceste lucruri, fiind astfel considerate, arată că toate manifestările lui Dumnezeu Judecătorul realizează și, ca să spunem mai corect, apără bunătatea Sa supremă universală, pe care marcioniții nu doresc să o recunoască în unul și același Dumnezeu, care trimite ploaie peste cei buni și cei răi și face soarele Său să răsară peste cei drepți și cei nedrepți, [409] ceea ce niciun alt zeu nu face. Căci chiar dacă Marcion ar îndrăzni să elimine din Evanghelie această mărturie a lui Hristos despre Creator, lumea însăși este acoperită de scrisori care o confirmă, iar conștiința fiecăruia citește despre ea. 2. Și chiar această răbdare a Creatorului va fi spre condamnarea lui Marcion, acea răbdare care așteaptă mai mult pocăința păcătosului decât moartea sa și preferă mila jertfei, [410] alungând distrugerea deja destinată ninivitenilor , [411] și prelungindu-i viața prin lacrimile lui Ezechia , [412] și restabilind puterea regală tiranului babilonian după pocăința sa. [413] Mă refer la acea milă care l-a redat poporului pe fiul lui Saul, care era

sortit să moară conform unui jurământ, [414] și a îndepărtat vina de la David, care a mărturisit păcatul împotriva casei lui Urie, [415] și l-a redat pe Israel însuși de câte ori l-a condamnat, de câte ori l-a încurajat, de câte ori l-a certat. 3. Prin urmare, privind la El nu doar ca pe un Judecător, întoarce-te la acele exemple care Îl arată ca fiind cel mai bun. Observând când Se răzbună, ia în considerare când arată indulgență. Echilibrează severitatea Lui cu blândețea. Când găsești ambele în Creator, vei găsi în El și ceea ce te face să crezi într-un alt zeu. În cele din urmă, întoarce-te la luarea în considerare a învățăturilor, instrucțiunilor, poruncilor și sfaturilor Sale. Probabil vei spune că toate acestea sunt determinate de legile omenești. Dar Moise și Dumnezeu au fost înaintea tuturor Licurgului și Solonilor. Tot ceea ce urmează preia din original.

4. Dar nu de la Dumnezeul tău a învățat Creatorul meu să prescrie: ***Să nu ucizi, să nu comiți adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, să nu poftești, să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta*** [416] ***și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți?*** La aceste precepte fundamentale privind inocența și modestia, dreptatea și devotamentul filial se adaugă și preceptele umanității: când în al șaptelea an sclavii sunt eliberați, [417] când, în același timp, oamenii se abțin de la cultivarea câmpului, dând loc celor nevoiași, [418] < când > [419] chiar și boul care își treierează frâul gurii este dezlănțuit pentru răsplata muncii pe care o prestează, [420] pentru ca umanitatea experimentată la animale să poată fi mai ușor desăvârșită spre mângâierea omului.

1. Dar ce bine al legii aș prefera să apăr decât pe acela pe care erezia dorește să-l răstoarne? [421] Ca, de exemplu, prescripția pedepsei, care este egală ca forță cu crima, cerând ochi pentru ochi, dinte pentru dinte [422] și vânătaie pentru vânătaie. [423] Căci acest precept nu înseamnă permisiunea de a comite nedreptate de ambele părți, ci se preocupă în întregime de a restrânge violența, astfel încât, între timp, întrucât părea mult timp sau chiar imposibil ca un popor foarte împietrit și necredincios față de Dumnezeu să aștepte protecția răzbunătoare a lui Dumnezeu, care avea să fie anunțată mai târziu prin profet: ***„Răzbunarea Mi-a fost dată, Eu voi răzbuna”, spune Domnul*** , [424] săvârșirea nedreptății a fost restrânsă de teama pedepsei imediate, iar permisiunea represaliilor a devenit o interdicție a incitării, astfel încât să se pună capăt violenței care era ferită de ea însăși [425] , când, cu permisiunea celei de-a doua, prima se teme, iar cu prima se teme, a doua nu se comite, căci, în general, teama de represalii este mai ușor stârnită de anticiparea aceleiași suferințe. Căci nimic nu este mai amar decât să suferi același lucru pe care i l-ai făcut altuia. 2. Și dacă Legea exclude anumite alimente din dietă sau

declară anumite animale necurate [426] care au fost anterior binecuvântate, [427] înțelegeți în aceasta sfatul de a practica abstinența și recunoașteți frâul impus acelei lăcomii care, atunci când a mâncat pâinea îngerilor, a poftit castraveții și dovlecii Egiptului. [428] Învățați, de asemenea, previziunea cu privire la tovarășii lăcomiei, adică pofta și luxul, care se răcesc [429] atunci când lăcomia este înfrânată - căci ***oamenii au mâncat și au băut și s-au ridicat să se joace.*** [430] În același fel, pentru a reduce parțial setea de bani acolo unde este justificată de nevoia de a avea mijloace de subzistență, <Legea> suprimă dorința ambițioasă de hrană scumpă. În cele din urmă, pentru ca un om să se poată pregăti mai ușor pentru postul în Dumnezeu, ar trebui să se obișnuiască cu o dietă modestă și nesofisticată, astfel încât să nu dorească nimic prea rafinat în viitor. [431] 3. Cu siguranță, Creatorul este de învinovățit pentru că a luat hrana de la propriul Său popor, și nu de la marcioniții mai nerecunoscători. Nici nu ar trebui să dea vina pe povara jertfelor și pe meticulozitatea supărătoare a riturilor și ofrandelor, ca și cum Dumnezeu ar fi dorit acest lucru pentru Sine, care exclamă atât de clar: ***Ce nevoie am de mulțimea jertfelor voastre?*** [432] și ***cine a cerut asta din mâinile lui β ωuux?*** [433]Dar să simtă omul vigilența lui Dumnezeu, cu care El a dorit să lege un popor înclinat spre idolatrie și încălcarea Legii de religia Sa prin ceremonii folosite pentru a duce la îndeplinire superstiția acestei epoci, pentru a-i smulge de acea superstiție, poruncind să se facă ceremonii pentru El, ca și cum Ar fi dorit ca oamenii să nu păcătuiască făcând idoli.

1. Dar în însăși treburile vieții și în relațiile umane, acasă și în străinătate, Legea a rânduit totul, chiar și îngrijirea ustensilelor, [434] astfel încât, peste tot întâlnind ordinea prescrisă de Lege, oamenii să nu-L uite pe Dumnezeu nici măcar o clipă. Căci ce poate face un om fericit, dacă ***voința lui nu este în Legea Domnului și la*** [435] ***Legea Domnului va medita zi și noapte ?*** [436] Această lege nu a fost stabilită prin cruzimea Autorului ei, ci prin rațiunea celei mai înalte bunătăți, care mai degrabă îmblânzește asprimea oamenilor și tunde credința lipsită de experiență în ascultare cu ceremonii dificile: nu voi atinge niciuna dintre semnificațiile secrete ale Legii, și anume Legea spirituală și profetică și aproape toate elementele simbolicului. 2. Deocamdată este suficient că ea l-a legat pur și simplu pe om de Dumnezeu, astfel încât nimeni nu a putut să o învinovățească în afară de cei care nu doresc să-l placă lui Dumnezeu. Pentru a promova această lucrare bună a Legii, și nu povara ei, aceeași bunătate a lui Dumnezeu i-a îndrumat și pe profeți, care au învățat ce este vrednic de Dumnezeu: să îndepărteze răutatea din suflet, să învețe să facă binele, să caute judecata, să judece în favoarea orfanului și să se poarte cu dreptate cu văduva, [437] să iubească investigațiile, [438] să evite comunicarea cu cei răi, să lase pe cei nenorociți să plece nevătămați, [439] să respingă o mărturie nedreaptă, [440] să frângă pâinea pentru cei flămânzi și să aducă pe cei fără adăpost în casa ta, dacă vezi pe cel gol, să-i acoperi <goliciunea> și să nu disprețuiești casa

seminței tale, [441] să-ți păzești limba și buzele de rău, ca să nu facă rău, să eviți răul și să faci binele, să cauți pacea și să o urmezi, [442] să te mânii - și să nu păcătuiești, [443] adică să nu persisti în mânie și să nu te mânii, să nu umbli în sfatul celor răi, să nu stai pe calea păcătoșilor și să nu stai pe scaunul celor batjocoritori. [444] Dar unde? 3. ***Gândiți-vă cât de bine și cât de plăcut este pentru frați să locuiască împreună în unitate*** , [445] ***meditând zi și noapte la legea Domnului,*** [446] căci este mai bine să se încreadă în Domnul decât în om și să-și pună nădejdea în Dumnezeu decât în om. [447] Căci care este răsplata omului de la Dumnezeu? ***El va fi ca un pom sădit lângă un izvor de apă, care își dă rodul la vremea lui și frunzele nu-i cade și tot ce face va izbuti*** , [448] dar cel nevinovat și curat cu inima, care nu ia Numele lui Dumnezeu în deșert și nu jură strâmb aproapelui său, acela va primi binecuvântare de la Domnul și îndurare de la Dumnezeu, Mântuitorul său. [449] 4. Căci ***ochii Domnului sunt peste cei ce se tem de El, care nădăjduiesc în mila Lui, ca să le izbăvească sufletele de moarte*** - desigur, veșnică - ***și să-i potolească de foame,*** [450] - desigur, <când tânjesc> după viața veșnică. ***Căci multe sunt poverile celor drepți, dar Domnul îi va izbăvi de toate.*** [451] ***Este oare moartea sfinților Săi glorioasă înaintea Domnului? Domnul le va păzi toate oasele și nu vor fi zdrobite. Domnul va izbăvi sufletele robilor Săi*** .' [452] Am citat aceste câteva citate dintr-un număr atât de mare de Scripturi ale Creatorului și cred că nu mai lipsește mărturia despre Dumnezeu ca fiind cel mai bun, ceea ce este suficient confirmat de poruncile bunătății și promisiunile.

1. Dar aceste sepie, [453] prin care Legea a interzis și consumul acestui fel de pește, [454] când simt că sunt expuse rușinii, încep să vomite întunericul blasfemiei și astfel împrăștie atenția deja concentrată a tuturor, [455] răspândind și afirmând ceea ce întunecă strălucitoarea bunătate a Creatorului. [456] Dar chiar și în acest întuneric vom urmări răutatea și vom scoate la lumină născocirile întunericului, care impută Creatorului, poate cel mai mult, deteriorarea și furtul de aur și argint, pe care El le-a încredințat evreilor în legătură cu egiptenii. [457] 2. Ei bine, atunci, o, eretice nefericit, te chem pe tine însuți ca arbitru, examinează mai întâi ambele popoare și numai atunci vei putea judeca Autorul poruncii. Egiptenii cer ca evreii să returneze vasele de aur și argint. Evreii, la rândul lor, aduc o cerere reconvențională, dovedind că, de dragul acelorași strămoși, conform aceleiași mărturii a Scripturii, au dreptul la plată pentru acea muncă de sclavi: pentru fabricarea cărămizilor și pentru construirea orașelor și moșiilor. [458] 3. Ce hotărâți voi, care v-ați ales cel mai bun zeu? Ca evreilor să li se recunoască <pagubele pe care le-au cauzat> sau ca egiptenii <nevoia> de despăgubiri? Căci spun că așa au procedat trimișii ambelor părți: egiptenii cerând restituirea vaselor, iar evreii insistând asupra despăgubirilor pentru munca lor. Și totuși, aceștia din urmă, în detrimentul lor, au refuzat aceste munci de la egipteni: [459] astăzi, contrar marcioniților, evreii afirmă mai mult, negând

că aurul și argintul sunt suficiente pentru compensație, <dacă> chiar și munca a șase sute de mii de oameni timp de atâția ani este evaluată la o monedă pe zi. 4. Care parte este mai numeroasă: cea care cere restituirea vaselor sau cea care trăiește în moșii și orașe? [460] Ce este mai semnificativ: plângerea egiptenilor sau slujirea evreilor? Dacă evreii, oameni liberi, ar fi fost puși la muncă forțată; dar dacă ar fi început doar un proces împotriva egiptenilor cu privire la rănile pe care le-au cauzat, dacă ar fi arătat doar spatele de pe bănci secretarului lor, desfigurat de cruzimea rușinoasă a biciurilor, <judecătorii> ar fi declarat [461] că nu cu puținele cești și boluri ale câtorva oameni bogați, ci cu toți <cei prezenți> de pretutindeni și cu averea lor, [462] și cu contribuțiile tuturor locuitorilor, ar trebui compensate daunele aduse evreilor. Așadar, dacă cauza evreilor este dreaptă, atunci și cauza este dreaptă, adică porunca Creatorului, Care i-a făcut pe egipteni recunoscători, care nu au bănuit acest lucru și le-a oferit poporului Său în timpul dificil al exodului o oarecare consolare a unei despăgubiri secrete. Desigur, El a poruncit să se ceară mai puțin <decât era necesar>. La urma urmei, egiptenii erau și ei obligați să-și returneze fiii evreilor.

1. Tot așa și în alte lucruri Îl mustrați ca fiind nestatornic și inconstant, pentru contradicțiile poruncilor Sale, interzicând lucrul în Sabat [463] și poruncind ca chivotul să fie purtat timp de opt zile, adică tot în Sabat, în timpul asediului orașului Ierihon. [464] Nu examinați cu atenție legea Sabatului, care interzice lucrările omenești, dar nu și cele divine. Căci El spune: ***Șase zile să lucrezi și să-ți faci toată lucrarea, dar ziua a șaptea este Sabatul Domnului Dumnezeului tău; în ea să nu faci nicio lucrare.*** [465] Ce lucrare? Cu siguranță a ta. De aici rezultă că El scoate din Sabat acele lucrări pe care le-a rânduit mai înainte pentru șase zile, și anume lucrările tale, adică cele omenești și de zi cu zi. 2. Dar purtarea chivotului <prin cetate> nu poate fi considerată o lucrare de zi cu zi sau umană, ci extraordinară, sacră și, în virtutea însăși poruncii lui Dumnezeu din acel moment, divină. Ceea ce semnifică aș relata, dacă nu ar fi prea lung să explic imaginile pe care poate voi [Marcion] nu le recunoașteți, ale tuturor manifestărilor Creatorului. Dar este mai mult decât suficient dacă voi [ereticii] sunteți respinși doar pe baza faptelor, prin simplitatea adevărului și nu prin încercări de a satisface curiozitatea; întrucât și în acest caz există o definiție clară a Sabatului, care interzice lucrările umane, și nu cele divine. Prin urmare, cel care în acel Sabat a adunat lemne [466] a fost condamnat la moarte. [467] Căci își făcea propria muncă, care era interzisă de Lege. Dar cei care au purtat arca în Sabat au făcut-o fără pedeapsă. Căci nu își făceau propria muncă, ci lucrarea lui Dumnezeu, prin porunca Lui.

1. În același fel, când El interzice realizarea asemănării a tot ceea ce este în cer, pe pământ și în apă, El explică și motivele care limitează mijloacele idolatriei. [468] Căci El adaugă: ***Nu te închina lor și nu le sluji.*** [469] Chipul șarpelui de aramă, pe care Domnul i-a poruncit ulterior lui Moise să-l facă, nu se

referă la ceea ce intră sub definiția idolatriei, ci la vindecarea celor care erau afectați de șerpi. [470] Și nu spun nimic despre chipul acestui remediu. Așadar, Heruvimii și Serafimii de aur [471] <au servit> la a da simbolism chivotului, fiind, fără îndoială, un simplu ornament. 2. Aceștia, fiind destinați lucrurilor înalte, aveau cu totul alte motive decât cerințele idolatriei, din cauza cărora este interzisă realizarea unui chip; evident că nu se opun legii care interzice un chip, neavând acea proprietate a chipurilor din cauza căreia sunt interzise. Am vorbit despre instituirea jertfelor în conformitate cu rațiunea, [472] și anume, despre ceea ce smulge de la idoli, [redirecționând] către Dumnezeu, acele rituri pe care, dacă le-a respins din nou, spunând: ***De ce am nevoie de mulțimea jertfelor voastre?*** - <atunci le-a respins pentru că> a vrut să se înțeleagă că nu le cerea pentru Sine personal. ***Căci nu voi bea,*** - spune El, - ***sânge de tauri,*** [473] - căci în alt loc declară: ***Dumnezeul Veșnic nu simte nici foame, nici sete.*** [474]

3. Căci chiar dacă El s-a pogorât la jertfele lui Abel [475] și a inhalat de bunăvoie [mirosul] jertfei arse a lui Noe, [476] ce plăcere ar fi avut măruntaiele berbecilor sau fumul jertfelor arse? Dar sufletul simplu și temător de Dumnezeu al celor care I-au adus ca jertfă ceea ce au primit de la El, atât în mâncare, cât și în miros plăcut, a dobândit favoare înaintea lui Dumnezeu, care nu cere ceea ce s-a făcut, ci ceea ce s-a făcut pentru care s-a făcut, și anume, <ca să se întâmple> din cauza închinării la Dumnezeu. Dacă o persoană dependentă aduce un dar nesemnificativ unui om bogat sau unui rege care nu are nevoie de nimic, vor fi bogatul și regele supărați de cantitatea și calitatea jertfei sau vor fi încântați de exprimarea devoțiunii? **4.** Dar dacă un supus îi aduce daruri fie de bunăvoie, fie din ordin și ține o sărbătoare în cinstea regelui, dar o face cu nesinceritate, nu dintr-o inimă curată și nu cu supunere completă în alte privințe, [477] nu va fi consecința acestui fapt că regele sau bogatul va exclama: „La ce bun îmi este mulțimea darurilor tale?” [478] *** [479] Sunt ***plin*** , [480] ***și solemnitățile, și zilele de sărbătoare, și Sabatele tale <Sufletul meu urăște*** > [481] spunând <„tale tale"> [482] <înseamnă acelea> pe care oamenii, celebrând în conformitate cu propriile dorințe și nu în conformitate cu respectul lor față de Dumnezeu, le-au făcut deja ale lor, și nu ale lui Dumnezeu. Astfel, El a arătat că respingerea a ceea ce El a prescris a fi făcut este supusă anumitor condiții și este rezonabilă.

1. Și dacă vreți să-L considerați și în ceea ce privește persoanele, fie ca nestatornic, când îi condamnă pe cei pe care i-a aprobat anterior, fie ca lipsit de previziune, când îi aprobă pe cei care urmau să fie condamnați mai târziu, ca și cum fie i-ar fi condamnat deciziile Sale anterioare, fie le-ar fi ignorat pe cele viitoare; totuși, nimic nu este mai consecvent atât cu cel bun, cât și cu judecătorul, decât să respingă sau să aleagă <bărbații> după meritele lor din momentul respectiv. El îl alege pe Saul, [483] dar nu încă pe profetul Samuel. [484] El îl respinge pe Solomon, dar deja căzut în dependența de femei

străine și supus idolilor moabiților și sidonienilor. [485] 2. Ce ar fi trebuit să facă Creatorul pentru a nu fi obiectul atacurilor marcioniților? Să-i condamne dinainte pe cei care au făcut bine până acum pentru păcatele lor ulterioare? Dar nu era potrivit ca bunul Dumnezeu să-i condamne dinainte pe cei care încă nu meritaseră. Nu ar trebui să-i respingă și pe cei care păcătuiesc acum din cauza faptelor lor bune anterioare?

Dar nu se cuvenea ca un Judecător drept să ierte binele de odinioară, care își pierduse deja puterea, crimele săvârșite mai târziu. Sau care dintre oameni este atât de străin de păcat, încât Dumnezeu să-l aleagă întotdeauna pe acesta, pe care nu poate fi niciodată respins de El? 3. Sau care dintre oameni este atât de străin de faptele bune, încât Dumnezeu să-l respingă întotdeauna, pe care nu poate fi ales de El? Arată-i celui care rămâne întotdeauna bun, și un astfel de om nu va fi niciodată respins; arată-i celui care rămâne întotdeauna rău, și nu va fi niciodată ales. Dar dacă [486] un om <rămâne> același (adică neschimbător), fiind la un moment dat când bun, când rău, atunci este răsplătit în ambele calități de către Dumnezeu, care este atât Bun, cât și Judecător, neschimbând sentințele din cauza nestatorniciei sau improvizației Sale, ci distribuind pedeapsa pentru fiecare moment, pe baza unei examinări amănunțite și a uneia care are un ochi spre viitor.

1. Așadar, interpretați greșit pocăința Lui, ca și cum S-ar fi pocăit în același mod <așa cum Și-a schimbat atitudinea față de oameni> din cauza nestatorniciei Sale sau a incapacității de a prevedea, sau chiar din cauza amintirii păcatului pe care l-a săvârșit, din moment ce a spus: ***M-am pocăit că l-am făcut pe Saul rege,*** [487] credeți că pocăința implică a priori recunoașterea unei fapte rele sau a unei erori. Dar acest lucru nu este întotdeauna așa. Căci chiar și în faptele bune există o recunoaștere a pocăinței în scopul de a exprima reproș și mustrare față de cineva care, în schimbul unui beneficiu, s-a arătat nerecunoscător. 2. Așadar, în ceea ce privește acuzația [488] împotriva persoanei lui Saul de către Creator, care nu a greșit când l-a numit pe Saul în împărăție și l-a înălțat cu Duhul Sfânt; căci L-a ales pe cel care fusese până atunci cel mai bun și pe bună dreptate: ***un astfel de om,*** spune el, ***nu era printre fiii lui Israel*** . [489] Dar El nu era ignorant cu privire la ceea ce avea să se întâmple. Căci nimeni nu te va susține să atribui lipsa de prestiință acelui Dumnezeu pe care îl recunoști a fi Cel care prevede, fără a-l nega divinitatea. Căci El posedă această proprietate inseparabilă a divinității. Dar Creatorul, așa cum am spus, învinovățește fapta rea a lui Saul, declarând pocăința Sa, care, în absența păcatului <din partea Creatorului> în ceea ce privește alegerea lui Saul, ar trebui înțeleasă mai degrabă ca o reproș decât ca o autoacuzație. „Iată”, spui tu, „găsesc autoacuzație cu privire la niniviți în cuvintele cărții lui Iona: ***Şi Domnul S-a pocăit de nenorocirile (malitia) pe care a spus că le va face şi nu le-a făcut*** [490]. După cum însuși Iona îi spune lui Dumnezeu: ***Din acest motiv am***

fugit mai dinainte la Tarsis, căci ştiam că eşti milostiv şi plin de compasiune, răbdător şi bogat în îndurare, căiindu-te de nenorociri .” [491] 3. Așadar, este bine că a început prin a-L defini pe Dumnezeu ca fiind cel mai bun, adică cel mai răbdător cu cei răi și plin de milă și compasiune pentru cei care își recunosc și își plâng păcatele, precum ninivitenii din acea vreme. Căci dacă cel mai bun este așa, atunci trebuie mai întâi să recunoști în ceea ce-L privește [492] că contactul cu răul (malitia) nu este potrivit cu un astfel de om, adică cu cel mai bun. Și din moment ce Marcion afirmă că nici un pom bun nu poate rodi roade rele, dar totuși *** [493] numește rău (malitia) ceea ce cel mai bun nu acceptă, nu există oare o interpretare a acestor rele (malitiae) capabilă să intre în contact cu cel mai bun? Există. **4.** Afirmăm că în acest caz nu vorbim despre acel rău (malitia) care aparține naturii Creatorului ca rău (malus), ci despre ceea ce aparține puterii Sale de Judecător, conform căreia El a declarat: ***Eu sunt Cel care face răul (mala),***[494] și: ***„Iată, voi aduce răul asupra ta”*** [495] - nu păcătos, ci pedepsitor, a cărui reputație proastă am respins-o suficient, <arătând> că este potrivită Judecătorului. Așa cum răul, deși este numit rău, nu este învinovățit în judecător și prin acest nume nu îl arată pe judecător ca fiind rău, tot așa va fi necesar acum să înțelegem acest rău, care, fiind evaluat ca acel rău judiciar, împreună cu el este potrivit Judecătorului. **5.** Căci chiar și printre greci cuvântul „răutate” (malitia) este uneori folosit pentru a desemna șocuri și dureri, și nu răutate, [496] ca în acest pasaj. Și chiar dacă Creatorul, asemenea creaturii, [497] s-a pocăit de acele rele (malitia), și anume, cele care trebuie respinse și considerate de acum înainte ca o faptă rea, atunci nici atunci nimic criminal nu poate fi imputat Creatorului, care a condamnat cetatea, scufundată în nedreptate, la distrugere după merit și merit. 6. Prin urmare, din moment ce El a rânduit pe bună dreptate <pedeapsa>, acționând nu din răutate, El a rânduit-o din dreptate, și nu din răutate (malitia). Dar <Scriptura> numește pedeapsa însăși rea (malitia) din cauza răului, chiar dacă meritat, pe care îl aduce suferința în sine. „Prin urmare”, veți spune, „dacă justificați răul (malitia) sub numele de dreptate, din moment ce El i-a condamnat pe bună dreptate pe niniviți la distrugere, atunci El este totuși pasibil de vină cel care s-a pocăit de o faptă dreaptă, pentru care, desigur, pocăința nu este datorată.” Eu spun că Dumnezeu cu siguranță nu se pocăiește de o faptă dreaptă și încă trebuie să învățăm ce este pocăința lui Dumnezeu. Căci dacă un om se pocăiește mai ales la amintirea unui păcat și uneori din cauza ingratitudinii ca răspuns la o faptă bună, nu rezultă că Dumnezeu se pocăiește în același mod. 7. Căci, din moment ce Dumnezeu nu săvârșește răul și nu condamnă binele, nu există loc în El pentru pocăință în bine sau rău. Căci aceeași Scriptură ți-o întărește prin cuvintele lui Samuel către Saul: „ ***Domnul ți-a rupt astăzi împărăția lui Israel din mâini și o va da aproapelui tău, unui om mai bun decât tine; și Israel va fi sfâșiat în două; și Domnul nu Se va întoarce și nu Se va pocăi, pentru că nu este înclinat spre pocăință ca omul.”***8. Această definiție, așadar, stabilește un alt tip de pocăință divină în toate privințele, care,

spre deosebire de pocăința umană, nu poate fi explicată nici prin lipsă de previziune, nici prin frivolitate, nici prin vreo condamnare a faptei [anterioare] bune sau rele. Care va fi atunci caracterul pocăinței divine? Acest lucru este deja clar dacă nu îl raportați la circumstanțele umane. Căci nu poate fi înțeleasă altfel decât ca o simplă schimbare a unei decizii anterioare, care poate avea loc chiar și fără condamnarea acestei decizii; poate avea loc chiar și la un om, ca să nu mai vorbim de Dumnezeu, a cărui decizie este lipsită de vină. Căci chiar și în limba greacă, cuvântul care denotă pocăință nu provine din recunoașterea păcatului, ci dintr-o schimbare a minții, [498] care, după cum arătăm, are loc la Dumnezeu în funcție de coliziunea diferitelor circumstanțe.

1. Acum, pentru a scăpa de toate acestea, voi continua să explic și să purific restul a ceea ce considerați a fi nimic, slăbiciune și incongruență <în Dumnezeu>. „Dumnezeu strigă: Adam, unde ești? [499] S-ar crede, neștiind unde se află; și auzind ca scuză cuvintele despre rușinea dinaintea goliciunii, [500] îl întreabă dacă a mâncat din pom, [501] îndoindu-se de acest lucru, desigur.” Desigur, El nu se îndoia dacă păcatul fusese comis și nu era ignorant cu privire la locul unde se afla Adam. Într-adevăr, era necesar ca el, care se ascunsese sub cunoașterea păcatului, fiind chemat afară, să iasă înaintea feței Domnului, nu numai pentru că era chemat pe nume, ci ca fiind deja mustrat pentru ceea ce făcuse. [502] 2. Căci nu în mod obișnuit, adică cu o intonație interogativă, trebuie să se citească: Adam, unde ești? — ci insistent, cu accent, acuzator: Adam, unde ești! Adică: „Ești pierdut”; adică: „Nu mai ești aici”, astfel încât acest strigăt să poată fi înțeles ca o expresie a reproșului și a tristeții. Totuși, o parte din paradis, trebuie să presupunem, a putut să se ascundă de ochii Celui Ce îmbrățișează întreaga lume cu mâna Sa, ca un cuib, [503] al cărui tron este cerul și pământul este așternutul picioarelor Sale, [504] astfel încât Adam nu putea fi văzut de El, oriunde s-ar fi aflat, <și> [505] înainte ca Dumnezeu să i se adreseze, fie în momentul în care se ascundea, fie în momentul în care mânca din pomul oprit! 3. Iepurele [506] sau hoțul nu se vor ascunde de păzitorul viei sau grădinii tale și nimic din ce se află jos nu poate scăpa de Dumnezeu, care vede mai bine dintr-un loc mai înalt. Prostule, strâmbi din nas la o confirmare atât de importantă a măreției lui Dumnezeu și a învățăturii date oamenilor. Dumnezeu pune întrebări ca și cum s-ar îndoi, astfel încât, confirmând și aici că omul este liber să ia o decizie, să-i ofere oportunitatea, într-o situație în care poate nega vinovăția sau mărturisi, să mărturisească de bunăvoie păcatul - și astfel să-i ușureze lucrurile. La fel, l-a întrebat și pe Cain unde se afla fratele său, [507] ca și cum nu ar fi auzit încă sângele lui Abel strigând din pământ, [508] [dar] [509] pentru ca și Cain să aibă oportunitatea, prin aceeași putere de decizie, de a nega de bunăvoie păcatul și, prin urmare, de a-l agrava și pentru ca ni se să ni se ofere exemple că este mai bine să mărturisim păcatele decât să le tăgăduim, pentru ca de atunci încolo să înceapă învățătura evangheliei: Din gura ta vei fi îndreptățit și din gura ta vei fi osândit , [510] 4. Căci chiar dacă Adam, conform legii stabilite, a fost dat puterii morții, speranța i-a fost păstrată, deoarece Domnul a zis: Iată, Adam a devenit ca unul dintre Noi, [511]— adică participarea viitoare a omului la divinitate. Ce urmează atunci? Și acum, ca nu cumva să-și întindă vreodată mâna și să ia din pomul vieții și să trăiască veșnic / Prin inserarea „și acum ”, un cuvânt care mărturisește timpul prezent, El arată că a dat o prelungire temporară și prezentă a vieții. Și de aceea nu i-a blestemat <nici> [512] pe Adam, nici pe Eva înșiși, ca candidați la restaurare, ca fiind ușurați de vina lor prin

mărturisire, ci l-a blestemat pe Cain, [513] și i-a interzis celui care dorea să-și spele păcatul prin moarte să moară înainte de vreme [514] ca fiind agravat de negarea faptei sale. Aceasta va fi ignoranța Dumnezeului nostru, <ignoranță> a cărei apariție va fi creată, astfel încât omul păcătos <mulțumită întrebărilor lui Dumnezeu> să nu rămână în ignoranță cu privire la ceea ce ar trebui să facă. 6. Și coborând la Sodoma și Gomora, El spune: Voi vedea dacă vor face după strigătul care vine la Mine sau nu, ca să știu. [515] Și aici s-ar părea că El se îndoiește din ignoranță și dorește să știe. Nu este oare necesar să înțelegem aici intonația cu care cineva se adresează oamenilor, exprimând sub pretextul întrebării nu îndoiala, ci amenințarea? Și dacă râzi de coborârea lui Dumnezeu, ca și cum El nu ar putea altfel să îndeplinească judecata dacă nu S-ar fi coborât, ai grijă să nu-l lovești și pe zeul tău. Căci El a coborât și ca să îndeplinească ceea ce a vrut.

1. „Dar și Dumnezeu jură." Pe zeul lui Marcion? „Nu", spune el, „este mult mai lipsit de sens: pe Sine Însuși [516] ." Și ce ai vrea [517] să facă El dacă un alt zeu nu ar exista în conștiința Lui, jurând tocmai că nu există absolut niciun altul în afară de El? Îl condamni atunci că jură mincinos sau în zadar? Dar nu pare să jure mincinos El Cel care, după tine, nu știa de existența unui alt zeu. Căci, jurând cu adevărat că știe, nu a jurat mincinos. Dar jurământul Său că nu există alt zeu nu a fost gol. 2. Căci ar fi jurat în zadar dacă nu ar fi existat credincioși în alți zei: atunci închinătorii la idoli, acum ereticii. De aceea jură pe Sine Însuși, ca măcar să-L crezi pe Dumnezeul care jură că nu există niciun alt zeu. Și tu, Marcion, L-ai obligat pe Dumnezeu să facă asta, căci El te-a prevăzut chiar și atunci. Prin urmare, dacă El jură prin promisiuni sau amenințări, căutând o credință greu de insuflat chiar de la început, nu este nimic nedemn de Dumnezeu în evocarea credinței în Dumnezeu. 3. Dumnezeu <pare> a fi suficient de nesemnificativ în însăși sălbăticia Sa atunci când, mânios pe popor din cauza consacrării vițelului <de aur>, Îi cere slujitorului Său Moise: Permite-mi și, cuprins de mânie, îi voi nimici și te voi face o națiune mare. [518] Pe această bază, afirmați de obicei că Moise, care abate mânia și chiar o împiedică, este mai bun decât Dumnezeul său. Căci El spune: Nu face aceasta, ca să nu mă distrugi împreună cu ei , [519] 4. Voi, împreună cu poporul <evreu>, sunteți vrednici de milă, nerecunoscând că sub înfățișarea lui Moise este înfățișat Hristos, Mijlocitorul înaintea Tatălui și dându-Și viața pentru mântuirea poporului. Dar în momentul prezent este suficient că poporul a fost iertat personal de dragul lui Moise. Pentru ca slujitorul să poată cere aceasta de la Domnul, Domnul i-a cerut aceasta (adică distrugerea poporului). Căci de aceea i-a zis slujitorului: „ Permite-mi și îi voi distruge " – pentru ca el, cerând și oferindu-se ca jertfă, să nu îngăduie, și pentru ca prin aceasta să înveți cât este îngăduit de Dumnezeu unui credincios și unui profet.

1. Acum, ca să pot trata restul dintr-o dată, tot ceea ce încă ridicați pentru a-L răsturna pe Creator ca fiind nesemnificativ, slab și nedemn, voi explica simplu și clar: Dumnezeu nu ar fi putut intra în comunicare cu oamenii dacă nu ar fi acceptat sentimentele și afectele umane, prin care puterea măreției Sale, care, desigur, nu tolerează mediocritatea umană, a moderat-o cu smerenie, nedemnă de El, dar necesară omului și, prin urmare, deja demnă de Dumnezeu, căci nu există nimic atât de demn de Dumnezeu precum mântuirea omului. 2. Aș avea multe de spus despre aceasta dacă aș vorbi cu păgâni, deși argumentul cu ereticii nu este foarte diferit, dar din moment ce voi înșivă aveți deja credința că Dumnezeu a fost în formă umană și a avut restul ceea ce este propriu condiției umane, cu

siguranță nu veți insista asupra unor dovezi suplimentare că Dumnezeu S-a făcut ca un om și vă veți trezi condamnați de propria voastră credință. Căci dacă un zeu, și Cel Mai Înalt, printr-o umilință atât de mare a coborât culmea măreției Sale încât s-a supus morții și morții pe cruce, [520] de ce nu credeți că ceva neînsemnat, totuși mai tolerabil <în Dumnezeire> este potrivit Dumnezeului nostru decât insultele evreiești, bara crucii și îngroparea? 3. Nu este aceasta o astfel de nimicnicie, care de acum înainte trebuie să arate imediat că Hristos, supus pasiunilor omenești, aparține acelui Dumnezeu ale cărui manifestări umane le blamați? Căci mărturisim că Hristos a acționat întotdeauna în numele lui Dumnezeu Tatăl, fiind de la început în părtășie, în legătură cu patriarhii și profeții, [521] Fiul Creatorului, Cuvântul Său, pe care, deducându-L din Sine Însuși, L-a făcut un Fiu [522] și apoi l-a pus peste toată instituția și voința Sa, făcându-L puțin mai prejos decât îngerii, [523] după cum este scris în El. 4. Prin această coborâre, El a fost numit și de Tatăl pentru <împlinirea> a ceea ce blamați ca om, fiind deja studiind de la început [deja de atunci înainte omul!] [524] ceea ce avea să devină în cele din urmă. El este Cel care coboară, Cel care întreabă, Cel care cere, Cel care jură. Totuși, Evanghelia noastră comună va mărturisi că Tatăl este invizibil pentru oricine, în cuvintele lui Hristos: Nimeni nu L-a cunoscut pe Tatăl decât Fiul. [525] 5. Căci El a fost Cel care a proclamat în Vechiul Testament: Nimeni nu-L va vedea pe Dumnezeu, ca să nu moară după aceea , [526] definind Tatăl ca fiind invizibil, în a cărui putere și nume El Însuși era Dumnezeu, care S-a arătat ca Fiul lui Dumnezeu. Dar chiar și în persoana lui Hristos, Hristos este acceptat de noi, [527]prin urmare și în acest fel El este al nostru. 6. Prin urmare, tot ceea ce cereți ca fiind demn de Dumnezeu este în Tatăl, invizibil, inaccesibil, pașnic și, ca să spunem așa, „Dumnezeul filozofilor”; dar tot ceea ce cenzurați ca fiind nedemn va fi atribuit Fiului, atât vizibil, cât și audibil și accesibil, mediatorul dintre Tatăl <și oameni> și slujitorul Său, care a unit în Sine omul și Dumnezeu, Dumnezeu în virtuți, omul în slăbiciuni, pentru a adăuga omului atât cât a luat de la Dumnezeu. 7. În general, tot ceea ce, în opinia voastră, este o necinste <pentru> Dumnezeul meu, este o taină a mântuirii umane. Dumnezeu a început să se comporte <ca un om> [528] pentru a-l învăța pe om să se comporte ca un zeu. Dumnezeu S-a dovedit nesemnificativ, pentru ca omul să devină cel mai mare. Tu, disprețuind un astfel de Dumnezeu, nu știu dacă crezi cu adevărat într-un Dumnezeu răstignit? Cum este, așadar, perversitatea ta incomensurabilă atunci când este confruntată cu ambele moduri de manifestare a Creatorului? 8. Îl arăți ca pe un Judecător, iar severitatea Judecătorului, <manifestată> în conformitate cu meritele faptelor, * [529] corespunzătoare, o mustri ca pe o cruzime; ceri ca Dumnezeu să fie cel mai bun, iar blândețea Lui, corespunzătoare bunătății, acționând cu umilință, în conformitate cu capacitățile mediocrității umane, o blasfemiezi ca pe o nesemnificație. El nu ți se potrivește nici ca mare, nici ca mic, nici ca judecător, nici ca prieten. Și dacă același lucru se dovedește a fi și în zeul tău? Am arătat deja în cartea dedicată lui că este un judecător, și dacă este un judecător, atunci inevitabil aspru, iar dacă aspru, atunci și feroce, dacă numai <asprul poate fi numit> feroce.

1. Acum, în ceea ce privește nevrednicia, răutatea și alte infamii, eu însumi voi face antiteze rivale împotriva lui Marcion. Dacă Dumnezeul meu nu ar ști că există un alt zeu deasupra Lui, atunci al vostru ar fi complet ignorant de existența unui alt zeu sub El. Căci ce [530] spune faimosul Heraclit cel Întunecat? Același lucru în sus și în jos. [531] Mai mult, dacă nu L-ar fi ignorat, I s-ar fi opus de la bun început. Păcatul și moartea, și chiar

autorul păcatului, diavolul, și tot răul pe care Dumnezeul meu l-a permis, l-a permis și al vostru, care I-a permis să-l permită. Dumnezeul nostru Își schimbă deciziile. La fel și ale voastre. Căci Cel care Și-a îndreptat atât de târziu privirea către rasa umană și-a schimbat decizia prin care nu o privise atât de mult timp. 2. Dumnezeul nostru se căiește de ceva. [532] Dar la fel și al vostru. Căci îndreptându-se în cele din urmă către mântuirea omului, El a săvârșit o pocăință pentru neglijența sa anterioară, o pocăință care urmează unei fapte rele. Mai mult, o neglijare a mântuirii omului, corectată doar prin pocăință din partea zeului tău, va fi considerată o faptă rea. Dumnezeul nostru a poruncit furtul, [533] dar furtul de aur și argint. Cu cât omul este mai prețios decât aurul și argintul, cu atât mai trădător este zeul tău, care îl smulge pe om de la Domnul și Creatorul său. Dumnezeul nostru cere ochi pentru ochi, [534] dar zeul tău, interzicând pedeapsa, face ca nedreptatea să se repete mai des. Căci cine nu va lovi din nou fără să primească o lovitură în schimb? Dumnezeul nostru nu i-a cunoscut pe cei pe care i-a ales. Prin urmare, și al tău. Căci nu l-ar fi ales pe Iuda trădătorul dacă ar fi știut dinainte <ce va face>. Dacă spui că Creatorul a mințit undeva, atunci există o minciună mult mai mare în Hristosul tău, al cărui trup nu era adevărat. Cruzimea Dumnezeului meu a distrus mulți. 3. La fel, zeul tău condamnă la distrugere pe cei pe care nu îi mântuiește. Dumnezeul meu a poruncit ca cineva să fie ucis. Al tău a vrut să fie ucis el însuși, nu mai puțin un ucigaș în raport cu sine însuși, ci mai degrabă în raport cu cel de care dorea să fie ucis. Îi voi dovedi lui Marcion că zeul său a ucis mulți. Căci i-a făcut pe oameni ucigași, [535] desigur, meniți pieirii, dacă numai [poporul] [536] nu ar fi păcătuit în niciun fel împotriva lui Hristos [al lui Marcion]. Dar puterea adevărului se arată de obicei chiar și în puține [cuvinte]. O minciună va necesita mulți.

1. Mai mult, aș distruge direct și Antitezele lui Marcion, dacă ar fi nevoie de o respingere mai temeinică pentru a-L apăra pe Creator ca fiind atât bun, cât și Judecător, în conformitate cu exemplele ambelor sfere, care, așa cum am arătat, sunt proprii lui Dumnezeu. Și dacă ambele sfere, sfera bunătății și sfera dreptății, formează o plenitudine demnă a Divinității, care este omnipotentă, pot, cu câteva cuvinte deocamdată, să resping Antitezele, care caută să separe și astfel să-L înstrăineze pe Hristos de Creator pe baza calităților de caracter sau a legilor sau a faptelor, ca cel mai bun de Judecător, ca blând de crud, ca mântuitor de distructiv. 2. Căci Antitezele, mai degrabă, le unesc, înzestrându-le cu acele diferențe care corespund lui Dumnezeu. Îndepărtați titlul lui Marcion, designul și scopul acestei lucrări în sine și * [537] că nu oferă nimic altceva decât imaginea unuia și aceluiași Dumnezeu, cel mai bun și Judecător, căci ambele converg într-un singur Dumnezeu. Într-adevăr, însăși dorința de a-l pune în contrast pe Hristos cu Creatorul în aceste exemple duce mai degrabă la unificarea lor.

3. Căci atât de contopită era esența divină, [538] bună și severă, încât [539] prin aceleași exemple și aproape aceleași manifestări în care anterior arătase severitate, a dorit să-și arate și bunătatea, [540] căci o schimbare în timp nu ar trebui să fie surprinzătoare dacă mai târziu Dumnezeu, care anterior fusese mai sever față de cei neîmblânziți, se dovedește a fi mai îngăduitor față de cei îmblânziți. Astfel, cu ajutorul Antitezelor, se poate demonstra mai ușor că ordinea Creatorului a fost mai degrabă transformată de Hristos decât respinsă și mai degrabă restaurată decât abolită, mai ales când îți desparți dumnezeul de orice agitație neplăcută și, prin urmare, de rivalitatea cu Creatorul. 4. Căci,

dacă acesta este cazul, cum pot Antitezele să-L reprezinte ca rivalizând cu ideile individuale ale Creatorului? Prin urmare, cu ajutorul lor îl recunosc în El (adică Hristosul lui Marcion) pe Dumnezeul meu gelos, care pe bună dreptate a avut grijă chiar de la început să-Și întărească creaturile și să le aducă la perfecțiune, recurgând la rivalitatea bună, în măsura în care este rațional. Antitezele (adică opozițiile) Sale sunt recunoscute și de lumea Sa însăși, compusă armonios din elemente opuse, în conformitate, însă, cu cea mai înaltă raționalitate. Drept urmare, o, Marcion, distins prin nebunia ta, a trebuit să arăți unul - zeul luminii, iar celălalt - zeul întunericului, pentru a-ți fi mai ușor să-i convingi pe <cititori> de existența unuia - zeul bunătății și a celuilalt - zeul severității. Cu toate acestea, antitezele (opozițiile) vor aparține aceluiași în a Cărui lume se află.

Cartea a III-a

1. În conformitate cu planul lucrării anterioare, pe care, după pierderea ei, continuăm să o restaurăm, vom vorbi acum despre Hristos, deși acest lucru este superfluu după ce am apărat unicitatea Divinității. Căci este suficient de clar din cele spuse anterior că Hristos nu trebuie considerat ca aparținând niciunui alt dumnezeu decât Creatorului, deoarece s-a stabilit că nu trebuie crezut niciun alt Dumnezeu decât Creatorul, pe care Hristos L-a predicat astfel, iar apoi apostolii <astfel> l-au proclamat pe Hristos ca aparținând nimănui altcuiva, ci acelui Dumnezeu pe care Hristos L-a predicat, adică Creatorului, că nicio mențiune despre un alt dumnezeu și, prin urmare, despre un alt Hristos nu a fost făcută înainte de ispita lui Marcion. 2. Acest lucru este foarte ușor de demonstrat examinând bisericile apostolice și eretice, și anume că regula <credinței> trebuie declarată coruptă acolo unde se găsește o origine ulterioară. Am menționat deja acest lucru în prima carte. Dar chiar și acum această dispută, al cărei subiect va fi persoana separată a lui Hristos, va fi utilă pentru ca, în demonstrarea atribuirii noastre a lui Hristos Creatorului, să se poată înlătura și dumnezeul lui Marcion. Se cuvine ca adevărul să-și folosească toate puterile, nu ca unul care întâmpină dificultăți - totuși, câștigă chiar și în respingerea pe scurt a cazului <ereticilor> - ci [s-a decis] [541] ca unul care se străduiește pretutindeni să contracareze adversarul, care este atât de nebun încât să presupună că a venit Hristosul, despre care nu a fost niciodată anunțat, mai degrabă decât Cel despre care a fost întotdeauna prezis.

1. În acest punct intru într-o dispută cu privire la faptul dacă <Hristosul lui Marcion> ar fi trebuit să vină atât de neașteptat. În primul rând, pentru că el însuși este fiul zeului său; căci ordinea este astfel încât tatăl să declare mai întâi fiul, apoi fiul tatăl, iar tatăl să mărturisească mai întâi fiul, apoi fiul tatăl; în al doilea rând, pentru că, pe lângă numele de fiu, are și numele de mesager. În același fel, patronajul expeditorului ar trebui mai întâi dezvăluit, pentru a fi martor mesagerului; căci nimeni care vine prin autoritatea altuia nu și-o asumă declarând-o, ci mai degrabă se așteaptă să fie confirmat de aceasta, deoarece sprijinul celui care acordă autoritatea este mai întâi arătat. 2. Cu toate acestea, el nu va fi recunoscut ca fiu pe care tatăl nu l-a numit niciodată astfel, nici nu va fi considerat un mesager pe care cel care a dat însărcinarea nu l-a numit niciodată, tatăl care urma să fie numit și garantul care urma să fie numit, dacă <tatăl și garantul> ar fi existat. Orice se abate de la regula firii [542] va fi considerat suspect, ceea ce nu permite recunoașterea ulterioară a celor de rang superior: tatăl după fiu, iar expeditorul după

mesager, iar Dumnezeu după Hristos. 3. Nimic nu este cunoscut înainte de sursa sa, căci acest lucru nu se întâmplă în instituire. „Fiul este neașteptat, cel trimis pe neașteptate, iar Hristos pe neașteptate”. Dar sunt înclinat să cred că nimic neașteptat nu vine de la Dumnezeu, căci nimic neintenționat nu vine de la Dumnezeu. Dacă acest lucru este stabilit, de ce nu a fost prefigurat, pentru ca ceea ce este stabilit să fie confirmat prin prefigurare, iar divinul prin instituire? 4. În orice caz, o lucrare atât de mare, despre care trebuie să presupunem că se pregătea pentru mântuirea omenirii, cu siguranță nu ar fi fost neașteptată până acum, din moment ce era destinată să aducă roade prin credință. Căci, întrucât avea nevoie de credință pentru a putea rodi, avea nevoie de pregătire pentru a deveni un obiect al credinței, fiind prevăzută [543] cu temeliile instituirii și prestiinței, prin intermediul cărora credința creată a fost pe bună dreptate atât prescrisă omului de către Dumnezeu, cât și manifestată de om în relație cu Dumnezeu; credință care trebuie să existe [544] prin cunoaștere, căci poate face acest lucru, după ce a învățat, desigur, prin prestiință.

1. „O astfel de poruncă nu era necesară”, spui tu, „căci El intenționa să confirme prin fapte deodată că El era atât Fiul, cât și Mesagerul și Hristosul lui Dumnezeu, prin dovada minunilor pe care le-a săvârșit”. Dar voi nega că acest fel de dovadă singură a fost suficientă pentru mărturia Sa, pe care El Însuși a lipsit-o ulterior de validitate. Căci declarând că mulți vor veni și vor face semne și minuni mari pentru a-i seduce chiar și pe aleși, [545] și totuși să nu fie primiți, El a arătat natura accidentală a credinței bazate pe semne și minuni, care pot fi foarte ușor săvârșite chiar și de Hristoși falși. 2. Sau cum se poate ca El să fi dorit să fie recunoscut, cunoscut și primit pe această bază (vorbesc despre minuni), pe care nu a dorit ca acest lucru să se întâmple și cu alții care erau, de asemenea, destinați să vină pe neașteptate și fără nicio prezicere din partea vreunui autor al venirii lor? Dacă <spui că> pe motiv că a venit înaintea lor și a pecetluit mai întâi dovada minunilor, el, asemenea unui loc într-o baie, a preluat credința, interceptând-o de la toți cei care au urmat, vezi că el însuși nu se află în poziția acestor care urmează, fiind revelat mai târziu decât Creatorul, deja recunoscut mai devreme și, prin urmare, săvârșind minuni înainte, și nu altfel decât el, prezicând că ceilalți nu trebuie crezuți, adică cei care vor veni după El. 3. Prin urmare, dacă împrejurarea că el a venit primul și a fost primul care i-a anunțat pe cei care vor veni mai târziu ar duce la credință în el, [546] atunci el însuși va fi condamnat dinainte de Cel după Care a fost recunoscut, iar autoritatea de a confirma acest lucru cu privire la cei care urmează va fi numai la Creator, Care, neavând predecesor, nu a putut * [547] . Acum, din moment ce voi demonstra că tocmai minunile pe care le atribuiți Hristosului vostru ca fiind singurele necesare pentru credința în El, Creatorul le-a săvârșit anterior prin slujitorii Săi și apoi a intenționat să fie săvârșite prin Hristosul Său, pot, bazându-mă pe aceasta, cu deplină dreptate să declar că Hristosul <al vostru> [548] trebuie crezut doar pe seama minunilor, cu atât mai puțin, cu cât acestea pot confirma mai mult apartenența Lui la Creator și la nimeni altcineva, [549] ca fiind corespunzătoare minunilor Creatorului, ambele săvârșite prin slujitorii Săi și promise în Hristosul Său. 4. Dar chiar dacă s-ar descoperi alte dovezi în favoarea Hristosului vostru, adică altele noi, am crede mai ușor că cele noi aparțin aceluiași Căruia îi aparțin cele vechi, decât <am fi de acord> că aparțin Celui Căruia îi aparțin doar cele noi, lipsite de confirmările unei vechimi credibile. Așa că a trebuit să vină, fiind prezis atât prin predicții cu privire la el, asigurând credința în el, cât și prin miracole, mai ales ca venind

împotriva lui Hristos, care aparține Creatorului, [550] susținut atât de semne, cât și de profeții cu privire la el,[551] astfel încât rivalul lui Hristos să strălucească prin tot felul de deosebiri <față de El>. Dar cum ar putea fi Hristosul său prefigurat de un dumnezeu care nu a fost niciodată prezis? De aceea, vă străduiți [552] ca să nu existe credință nici în dumnezeul <vostru>, nici în Hristosul vostru, căci nici Dumnezeu nu ar trebui să rămână necunoscut, nici Hristos nu ar trebui să fie recunoscut prin Dumnezeu.

1. Cred că <zeul tău> nu a binevoit să imite ordinea stabilită de Dumnezeul nostru ca fiind dezagreabilă pentru el și supusă celei mai rapide respingeri. Fiind nou, a vrut să vină într-un mod nou: fiul înainte ca tatăl să-l fi anunțat și mesagerul înainte de a primi autoritatea de la expeditor, pentru a introduce cea mai extraordinară credință, conform căreia ei cred că Hristos a venit înainte de a ști că există. Aici trebuie să examinez și de ce nu a venit după Hristosul <al meu>.

2. Căci atunci când constat că Dumnezeul său [553] s-a arătat foarte răbdător atât de mult timp cu cel mai feroce Creator, care uneori L-a anunțat oamenilor pe Hristosul Său, afirm că, indiferent de motivul pentru care a făcut aceasta, amânând atât revelația, cât și intervenția Sa, din același motiv ar fi trebuit să arate răbdare și cu Creatorul, care era pe cale să-Și împlinească și decretele în Hristosul Său, astfel încât, atunci când întreaga lucrare a Dumnezeului vrăjmaș și a Hristosului vrăjmaș va fi realizată și împlinită, atunci el însuși să-și poată adăuga propriile decrete. 3. Totuși, [554] pocăința pentru o asemenea răbdare [555] a dus la aceasta, că nu a așteptat finalizarea lucrărilor Creatorului, apoi în zadar a îndurat prezicerile despre Hristosul Său, a cărui manifestare nu o putea aștepta. Fie a întrerupt fără motiv cursul timpului altcuiva, fie fără motiv nu s-a amestecat atât de mult timp în el. Ce l-a oprit și cine l-a îndemnat la acțiune? Dar, în orice caz, a făcut o greșeală, apărând atât de târziu după Creator, dar atât de repede înaintea Hristosului Său. 4. [556] Ar fi trebuit să-l facă de rușine pe primul de mult, dar nu ar fi trebuit să se atingă de al doilea, ca nu cumva să-L fi tolerat pe Cel care a înfuriat atât de mult și să nu-L fi tulburat pe Acesta, care până atunci fusese inactiv, acționând în raport cu amândoi nu în conformitate cu numele celui mai bun Dumnezeu, fiind cu adevărat nestatornic și nesigur, și anume, tolerant [557] față de Creator și intolerant [558] față de Hristos și vanitos peste tot. Căci nu L-a înfrânat pe Creator mai mult decât s-a opus lui Hristos. Și Creatorul rămâne absolut așa cum este El, iar Hristos va veni, așa cum este scris despre El. De ce vine el după Creator, pe care nu-L putea corecta? De ce s-a revelat înaintea Hristosului Său, pe care nu-L putea înfrâna? 5. Sau dacă L-a corectat pe Creator, apărând după El, astfel încât ceea ce urma să fie corectat să-l precede, atunci, în consecință, cel care urma să-L corecteze pe Hristosul Său, trebuia să-L aștepte și pe El în același fel, pentru a deveni în același fel un corector ulterior al Lui, precum și al Creatorului. Cu totul altceva este dacă vine din nou după El, pentru a se opune Creatorului la prima venire, răsturnând Legea Sa și Profeții, iar la a doua pentru a se opune lui Hristos, denunțând Împărăția Sa. Atunci, așadar, dacă intenționează să-și îndeplinească planul, atunci poate că va fi necesar să creadă în el. Sau, dacă lucrarea sa este acum terminată, în zadar intenționează să se întoarcă, neplănuind să nu realizeze nimic.

1. Cu aceste cuvinte introductive am făcut, ca să zic așa, primul pas și, ca să zic așa, de departe. Dar, intenționând de acum înainte să lupt cu seriozitate, față în față, văd că este

încă necesar să indice anumite linii de-a lungul cărora trebuie dusă lupta: întrebarea privește Scripturile Creatorului. Căci, intenționând să dovedesc că Hristos aparține Creatorului în conformitate cu ele, ca fiind împlinite ulterior de Hristos, trebuie să vorbesc și despre forma Scripturilor în sine și, ca să spunem așa, despre natura lor, astfel încât ele, atunci când sunt considerate împreună cu anumite propoziții, să nu devină subiect de dispută și să nu slăbească atenția cititorului confundând apărarea lor cu apărarea acestor propoziții. 2. Prin urmare, fac apel la două propoziții referitoare la discursul profetic, pe care adversarii noștri trebuie să le recunoască de acum înainte. Prima este că viitorul este relatat ca fiind deja petrecut. [559] Căci este potrivit ca Divinitatea să considere drept perfect tot ceea ce a hotărât, întrucât nu există nicio distincție de timp la Cel pentru care însăși veșnicia determină simpla calitate a timpului, și este mai potrivit ca inspirația profetică să arate ceea ce privește ca fiind deja văzut și astfel împlinit, adică ca ceea ce se va întâmpla în orice caz. După cum, de exemplu, se spune prin Isaia: Mi-am expus spatele la gene și obrajii la palme, dar nu mi-am întors fața de la scuipat. [560] 3. Căci, fie că Hristos a proclamat atunci aceasta despre Sine, așa cum credem noi, fie că profetul despre Sine, așa cum cred evreii, totuși aceasta a fost spusă despre ceea ce nu se întâmplase încă ca și cum s-ar fi întâmplat. O altă particularitate <a discursului profetic> va fi că multe lucruri sunt anunțate în mod complex - prin intermediul ghicitorilor, alegoriilor și pildelor - astfel încât trebuie înțelese diferit de ceea ce este scris despre ele. Căci citim că munții vor izvora dulceață, [561] dar nu rezultă de aici că ar trebui să te aștepți ca suc de struguri să apară din pietre sau must din stânci; auzim că pământul curge cu lapte și miere [562] <dar nu rezultă de aici> că ar trebui să crezi că vei face vreodată prăjituri și produse de patiserie samiene din bulgări de pământ, iar Dumnezeu nu promite să devină tocmai administratorul rezervei de apă și fermierul, spunând: Voi pune râuri în pământul însetat și buxus și cedru în deșert ; [563] așa cum prevestește și convertirea păgânilor: Fiarele câmpului să mă binecuvânteze, sirenele și fiicele struților , [564] - Cu siguranță nu intenționa să primească semne fericite de la puii de rândunele, de la vulpile mici și de la acei cântăreți ciudați și fabuloși. 4. Și de ce să vorbesc mai departe despre acest mod de prezentare? Căci chiar apostolul ereticilor [565] interpretează însăși legea care lasă gura boilor care treierează liberă, [566] ca referindu-se nu la boi, ci la noi, [567]și declară că piatra care i-a însoțit pe evrei pentru a le oferi băutură [568] era Hristos, [569] învățându-i și pe galateni că cele două descrieri ale fiilor lui Avraam sunt date figurativ [570] și spunându-le efesenilor că ceea ce a fost prezis la început despre un om care își va părăsi tatăl și mama și amândoi vor deveni un singur trup, [571] el înțelege ca referindu-se la Hristos și la Biserică. [572]

1. Dacă acum se știe suficient despre aceste două particularități ale literaturii evreiești, amintește-ți, cititorule, acordul nostru de a discuta, ori de câte ori folosim ceva de acest fel, nu forma Scripturii, ci starea cazului. Așadar, din moment ce nebunia eretică a presupus că a venit acel Hristos care nu a fost niciodată anunțat, rezultă că ar trebui să susțină că acel Hristos care a fost întotdeauna prezis nu a venit încă. 2. Dar în acest caz, trebuie să se unească cu eroarea evreiască și să ridice o dovadă pentru ea însăși prin ea, ca și cum evreii, fiind siguri că Cel care venise era un străin, [573] nu numai că L-ar fi respins ca pe un străin, ci L-ar fi și ucis ca pe un dușman, deși, dacă El ar fi fost al lor, L-ar fi recunoscut fără îndoială și L-ar fi înconjurat cu tot felul de venerație religioasă. 3. Trebuie presupus că nu legea rodiană [574], ci cea pontică i-a garantat acestui armator

[575] că evreii nu se puteau înșela în privința lui Hristos, deși, chiar dacă nimic de genul acesta nu fusese prezis despre ei și nu s-ar fi descoperit, numai condiția umană, care este predispusă la eroare, l-ar fi putut convinge pe <Marcion> că evreii erau capabili de eroare, întrucât erau oameni, și că nimic nu trebuia considerat imediat ca o concluzie de la bun început pe baza judecății celor care erau cel mai probabil să se înșele. 4. La rândul său, din moment ce s-a prezis că nu-L vor recunoaște pe Hristos și, prin urmare, Îl vor ucide, rezultă că Cel care, conform prezicerii, urma să fie ucis de ei, va fi recunoscut greșit și ucis. Dacă aveți nevoie de dovezi, nu voi detalia acele Scripturi care, deși declară că Hristos putea fi omorât, afirmă, desigur, că El nu ar fi recunoscut - căci dacă ar fi fost recunoscut, cu siguranță nu ar fi putut suferi nimic <din partea evreilor> - ci, lăsându-le deoparte pentru disputa despre patimi, mă voi mulțumi [576] cu un apel la acele profeții care confirmă că Hristos nu va fi recunoscut o vreme. Ele relatează acest lucru pe scurt atunci când arată că toată puterea cunoașterii a fost luată de la oameni de către Creator. 5. Voi lua, spune El, înțelepciunea înțelepților lor și voi ascunde priceperea oamenilor lor pricepuți [577] și: cu urechile voastre veți auzi, dar nu veți auzi și cu ochii voștri veți vedea, dar nu veți înțelege: căci inima acestui popor s-a îngrășat și abia au auzit cu urechile și și-au închis ochii, așa că nu vor mai auzi niciodată cu urechile, nici nu vor vedea cu ochii, nici nu vor ghici cu inima, nici nu se vor mai întoarce, ca să-i pot vindeca. [578] 6. Căci ei au meritat această monotonie a simțurilor care contribuie la mântuire, iubindu-L pe Dumnezeu doar în cuvinte, dar în inimile lor sunt departe de El. [579] Așadar, dacă Hristos a fost vestit de Creator, care formează tunetul, creează duhul [580] și vestește oamenilor pe Hristosul Său, după profetul Ioel, [581]Dacă întreaga speranță a evreilor, ca să nu mai vorbim de neamuri, era destinată să constea în revelația lui Hristos, atunci, fără îndoială, s-a arătat că, deoarece puterile cunoașterii și ale înțelegerii, înțelepciunea și înțelegerea lor, le-au fost luate, nu ar ști sau nu ar înțelege ceea ce a fost vestit, adică pe Hristos, întrucât înțelepții lor de căpetenie, adică cărturarii, și cei pricepuți ai lor, adică fariseii, erau destinați să greșească în ceea ce-L privește; tot așa, oamenii erau destinați să asculte cu urechile și să nu-L audă, desigur, pe Hristos învățând, și să privească cu ochii și să nu-L vadă, desigur, pe Hristos făcând semne, așa cum se spune în alt loc: Și cine este orb, dacă nu slujitorii Mei? Și cine este surd, dacă nu Cel ce domnește peste ei? [582] 7. Dar când El mustră prin același Isaia: Am născut și am crescut fii, dar ei M-au lepădat; boul își cunoaște stăpânul și măgarul ieslea stăpânului său , dar Israel nu Mă cunoaște și poporul nu Mă înțelege. [583] Noi însă, fiind siguri că Hristos a vorbit întotdeauna în profeți - și anume, Duhul Creatorului, așa cum mărturisește profetul: Persoana Duhului nostru este Hristos Domnul [584] care a fost atât auzit, cât și văzut de la început ca înlocuitor al Tatălui sub numele de Dumnezeu - știm că astfel de cuvinte Îi aparțineau tocmai Lui, deja atunci mustrând pe Israel pentru faptele pe care, așa cum s-a prezis, <evreii> urmau să le comită împotriva Lui: L-ați părăsit pe Domnul și L-ați mâniat pe Sfântul lui Israel , [585] 8. Dacă, însă, vreți să atribuiți nu lui Hristos, ci mai degrabă lui Dumnezeu Însuși ignoranța evreiască, care le-a fost imputată evreilor ca o vină chiar de la început, neadmițând gândul că Cuvântul și Duhul, adică Hristos, care aparține Creatorului, au fost anterior disprețuite și nerecunoscute de ei (evrei), atunci veți fi totuși respinși. Căci, fără a nega că Hristosul Său este Fiul, Duhul și esența Creatorului, veți fi nevoiți să admiteți că cei care nu L-au recunoscut pe Tatăl nu l-au putut recunoaște nici pe Fiul, întrucât Ei au una și aceeași esență, a cărei plenitudine, dacă nu este înțeleasă, este cu atât mai puțin înțeleasă, ca parte a ei, ca participând la plenitudine. 9.

Din cele considerate este deja clar cum evreii L-au respins pe Hristos și L-au ucis: nu ca și cum L-ar fi primit ca pe un străin, ci ca și cum nu L-ar fi recunoscut pe al Său, căci nu L-au putut primi ca pe un străin, despre care nu se anunțase niciodată nimic, din moment ce L-au putut [586] primi ca pe Cel despre care se prezisese dintotdeauna. Căci ceea ce, fiind prevăzut cu o predicție, primește material pentru recunoaștere sau eroare, poate fi acceptat sau nu acceptat. Ceea ce este lipsit de <acest> [587] material nu permite înțelegerii să se manifeste. 10. L-au respins și L-au persecutat nu ca pe Hristosul unui alt zeu, ci doar ca pe un om pe care îl considerau un impostor [588].în semne și un rival în doctrină, astfel încât acest Om, ca unul de-al lor, adică ca un evreu, dar unul care se abătuse de la iudaism și îl distrugea, l-au adus în fața instanței și l-au pedepsit conform Legii lor, ceea ce nu ar fi făcut unui străin. Atât de departe par ei de a-L înțelege pe Hristos ca pe un străin, care nici măcar nu a judecat natura Sa umană ca fiind ciudată.

1. Acum ereticul, împreună cu evreul însuși, va putea afla pe deplin cauza erorilor acestuia din urmă, de la care a împrumutat direcția acestui argument, orb din orb, a căzut în aceeași groapă. [589] Spunem că cele două forme ale lui Hristos arătate de profeți au prevestit tot atâtea veniri ale Sale: una în smerenie - desigur, prima, când, ca o oaie, urma să fie dus la tăiere și, ca un miel înaintea celui care îl tunde, tace, așa nu Și-a deschis gura, [590] lipsit de o înfățișare respectabilă. 2. Căci am spus despre El , spune el, ca un copil, ca o rădăcină în pământ însetat și Nu are nici formă impresionantă, nici slavă; Și L-am văzut, și El nu avea nici formă, nici frumusețe, ci fața Lui era roșinoasă și disprețuită înaintea fiilor oamenilor, un om în suferință și obișnuit cu purtarea neputinței , [591] deoarece a fost rânduit de Tatăl să fie o piatră de poticnire și o stâncă de poticnire, [592] făcut puțin mai prejos decât îngerii, [593] numindu-Se vierme și nu om, o ocară printre oameni și disprețuit de popor. [594] 3. Exemplele numite de ocară corespund primei veniri, așa cum exemplele de măreție corespund celei de-a doua, când El nu va mai fi o piatră de poticnire și o stâncă de poticnire, [595] ci piatra de temelie, acceptată după respingere [595] și încoronând templul, [596] adică Biserica și cu adevărat acea stâncă a lui Daniel, desprinsă din munte, care va sfărâma și va zdrobi chipul împărăților acestei lumi. [597] 4. Referitor la această venire, același profet <proclamă>: Iată, unul ca Fiul omului, venind pe norii cerului, a venit la Cel Îmbătrânit de Zile. El a rămas înaintea feței Lui, iar cei ce stăteau lângă El L-au pogorât. Și puterea împărătească I-a fost dată, și toate neamurile pământului, după generațiile <lor>, și toată slava în slujirea plină de râvnă. Și puterea Lui este veșnică și nu se va lua, și Împărăția Lui, care nu va înceta [598] . Aceasta se referă la faptul că El va lua atunci o înfățișare glorioasă și o frumusețe neobosită, întrecând <frumusețea> fiilor oamenilor, căci se spune: Multă frumusețe printre fiii oamenilor, harul este turnat în gura Ta; de aceea Dumnezeu Te-a binecuvântat pentru totdeauna. Încinge-ți sabia la coapsă, o, puternic în slava și în frumusețea Ta [599] când Tatăl, după ce L-a făcut puțin mai prejos decât îngerii, [600] Îl încununează cu glorie și onoare și pune toate lucrurile sub picioarele Lui. [601] 6. Atunci cei ce L-au străpuns Îl vor cunoaște și își vor bate pieptul, [602] seminție după seminție, [603] desigur, pentru că nu L-au cunoscut mai înainte în smerenia stării omenești: Și este un om, spune Ieremia,Cine Îl va cunoaște? [604] Căci chiar și nașterea Lui, după cuvintele lui Isaia, cine o va mărturisi ? [605] Tot așa, în Zaharia, în chipul lui Isus Navin și în însăși taina numelui, adevăratul Mare Preot al Tatălui, Isus Hristos, este prezentat într-o dublă înfățișare pentru două veniri: mai întâi îmbrăcat în zdrențe murdare, adică în

necinstea trupului supus suferinței și morții, când diavolul, vinovatul trădării lui Iuda, I s-a împotrivit, ca să nu mai vorbim de ispititorul <al Lui> după botezul <al Lui>; apoi, dezbrăcat de murdăria de dinainte și îmbrăcat cu o haină până la pământ, o mitră și un turban curat, [606] adică în slava și cinstea celei de-a doua veniri. 7. Căci dacă încep să explic ce semnifică cei doi țapi care au fost jertfiți în timpul Postului Mare, [607] nu se va constata oare că și ei simbolizează ambele rânduieli ale lui Hristos? Egali ca vârstă și foarte asemănători, deoarece înfățișarea Domnului este aceeași, căci El nu va veni în altă înfățișare, pentru ca să poată fi recunoscut de cei de la care a suferit. Unul dintre ei (țapii), înfășurat în purpură, blestemat, scuipat, sfâșiat, străpuns, a fost izgonit din cetate de popor spre pierzare, fiind marcat cu semnele evidente ale patimilor Domnului; celălalt, jertfit pentru păcate și dat ca hrană preoților templului, a oferit semnele celei de-a doua arătări, în care, după ispășirea pentru toate păcatele, preoții templului spiritual, adică ai Bisericii, se vor bucura, ca să spunem așa, de un anumit ospăț al harului Domnului, în timp ce celorlalți li se va refuza mântuirea. 8. Întrucât, așadar, prima venire a fost anunțată în așa fel încât a fost în cea mai mare parte întunecată de alegorii și dezonorată de tot felul de necinste, iar a doua în așa fel încât s-a dovedit a fi evidentă și demnă de Dumnezeu, atunci, acordând atenție doar la ceea ce ei (evreii) puteau înțelege și accepta cu ușurință prin credință, adică la a doua, au fost înșelați, în mod previzibil, cu privire la ceea ce era mai de neînțeles și, într-adevăr, mai rușinos, adică cu privire la prima. Și astfel, până în ziua de azi, ei neagă că Hristosul lor a venit, căci El nu a venit în măreție, căci nu știu că El trebuia să vină și în smerenie.

1. Ereticul să înceteze de acum înainte să împrumute otravă de la evreu și vipera, cum se spune, de la viperă, ci să vomite în sfârșit mâzga otrăvitoare a propriei sale invenții, a cărei esență este că Hristos este o fantomă. Cu excepția cazului în care această propoziție aparține și altor autori, prematurilor și, într-un fel, prematurilor „marcioniți" pe care Apostolul Ioan i-a numit Antihriști, [608] care neagă că Hristos a venit în trup; dar care fac acest lucru, totuși, nu pentru a stabili drepturile unui alt zeu, deoarece <altfel> ar fi fost stigmatizați și pentru aceasta, ci pentru că li s-a părut incredibil că Dumnezeu <a luat> trup. 2. Cu cât mai Antihrist este Marcion, care și-a însușit această presupunere, mai bine pregătit să nege esența trupească a lui Hristos! Marcion, care și-a făcut propriul dumnezeu (Hristosul lui Marcion) nici creatorul, nici învietorul trupului și, în această privință, s-ar crede, cel mai bun și distinct de minciunile și înșelăciunea Creatorului. Și de aceea, Hristosul său, pentru a nu minți și a înșela și pentru a nu fi atribuit accidental Creatorului din acest motiv, nu a fost ceea ce părea și a mințit despre ceea ce era: <s-a prefăcut> că era carne, fără a fi carne, și că era om, fără a fi om. Prin urmare, <s-a prefăcut> că era zeu, presupun, [609] fără a fi zeu. 3. De ce nu a luat forma unei fantome a lui Dumnezeu? Îl voi crede în ceea ce privește esența sa interioară, dacă m-a indus în eroare în ceea ce privește esența sa externă? Cum va fi considerat sincer în ceea ce privește ascunsul, cel care s-a dovedit a fi un astfel de mincinos în ceea ce privește manifestul? Cum a produs el, care a combinat în sine adevărul spiritului și înșelăciunea cărnii, o uniune pe care apostolul nu o admite: [610] a luminii, adică a adevărului, și a întunericului, adică a falsității? 4. Acum, că se dovedește că trupul lui Hristos este o înșelăciune, rezultă că tot ce se realizează prin trupul lui Hristos se realizează prin înșelăciune: conversațiile, atingerile, mesele comune și chiar minunile în sine. Căci dacă el, atingând pe cineva sau permițând cuiva să-l atingă, l-a eliberat de o suferință, atunci

ceea ce este perfect în trup nu poate fi considerat cu adevărat perfect fără adevărul trupului însuși. Nimic solid nu poate fi creat de căscatul <cineva>, nimic umplut de gol. [611] O aparență imaginară are o acțiune imaginară, un agent imaginar are fapte imaginare. 5. Tot așa și patima lui Hristos (adică a lui Marcion) nu dobândește credință. Căci cel care a suferit neadevărat nu a suferit nimic; dar o fantomă nu putea suferi cu adevărat. Prin urmare, întreaga lucrare a lui Dumnezeu este distrusă. Tot ce este semnificativ și valoros în numele creștin este negat: moartea lui Hristos, pe care apostolul a apărat-o atât de insistent, desigur, cea adevărată, afirmând-o ca fundament principal al Evangheliei, al mântuirii noastre și al propriei sale propovăduiri. Căci v-am transmis,— spune el, —În primul rând, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, că a fost îngropat și că a înviat a treia zi. [612] 6. Mai mult, dacă trupul Lui este negat, cum este afirmată moartea Lui, care este o încercare la care este supus doar trupul, întorcându-se prin moarte la pământul din care a fost luat conform legii Creatorului său? [613] Și dacă moartea este negată în timp ce trupul este negat, atunci vor exista îndoieli cu privire la înviere. Căci El nu a înviat din același motiv pentru care nu a murit, pentru că a fost lipsit de esența trupească, căreia îi aparțin atât moartea, cât și învierea. Prin urmare, dacă învierea lui Hristos nu este sigură, atunci și a noastră este anihilată. Căci învierea noastră, din cauza căreia a venit Hristos, va fi fără efect, dacă învierea lui Hristos însuși nu este validă. 7. Căci, așa cum cei care au spus că nu există înviere a morților sunt respinși de apostol pe baza învierii lui Hristos, [614] tot așa, dacă învierea lui Hristos nu există, și învierea morților este abolită. Și astfel credința noastră va fi zadarnică și propovăduirea apostolilor va fi zadarnică. [615] De asemenea, ei se dovedesc a fi martori mincinoși despre Dumnezeu, întrucât au mărturisit că El L-a înviat pe Hristos, pe care nu L-a înviat. [616] Și noi încă rămânem în păcate, iar cei care au adormit în Hristos sunt pierduți; [617] chiar dacă sunt sortiți să învie, dar poate într-un mod duhovnicesc, asemenea lui Hristos.

1. Voi, cei care vă imaginați că în această chestiune trebuie, contrazicându-ne, să apelați la îngerii Creatorului - că și ei, în forma fantomatică a unui trup imaginar, desigur, au conversat cu Avraam [618] și Lot [619] și, cu toate acestea, în realitate au conversat, au mâncat și au împlinit ceea ce le-a fost încredințat - în primul rând, nu puteți recurge la exemplele acelui Dumnezeu pe care Îl răsturnați. Căci, în măsura în care dumnezeul pe care îl introduceți este cel mai bun și mai perfect, cu atât exemplele acelui Dumnezeu nu-i corespund, mai bun și mai perfect decât Care nu va fi în toate, decât dacă se deosebește de El în toate. 2. Înțelegeți așadar că nu veți ajunge la recunoașterea faptului că îngerii aveau un trup imaginar; era adevărata și autentica esență umană. Căci, dacă nu-I era greu să manifeste sentimente și acțiuni adevărate într-un trup imaginar, cu cât mai ușor I-a fost să dea sentimente și acțiuni adevărate esenței adevărate a trupului, ca propriul său Creator și Sculptor. 3. Căci zeul vostru, deoarece nu a produs deloc carne, a fost, așa cum era de așteptat, probabil capabil să aducă <doar> fantasma a ceea ce nu putea <aduce> adevărul; dar Dumnezeul meu, care a transformat în starea sa actuală această <carne> luată din noroi, care încă <procede> din sămânța căsătoriei, ci deja <fiind> carne, ar putea la fel de bine să creeze carne pentru îngeri din orice materie, fiind Cel care a înviat, și numai prin Cuvânt, din nimic chiar și lumea, constând din atâtea și atât de importante corpuri. 4. În orice caz, dacă zeul vostru promite <să le dea> oamenilor într-o zi adevărata esență a îngerilor - ei vor fi într-adevăr, - spune el, - ca îngerii , [620]— atunci de ce nu a putut

Dumnezeul meu să le ofere îngerilor adevărata esență umană, oriunde ar fi fost luată? Căci tu însuți nu-mi vei spune de unde ai obține acea esență angelică. Îmi este suficient să stabilesc prin ce <carnea> corespunde <lucrărilor> lui Dumnezeu, și anume, adevărul ei, pe care El l-a dat la trei martori: văzul, atingerea, auzul. 5. Este mai greu pentru Dumnezeu să mintă decât să producă din ceva carne adevărată, chiar și nenăscută. Totuși, altor eretici care afirmă că această carne în îngeri ar trebui să se nască din carne dacă ar fi cu adevărat umană, noi, bazându-ne pe o bază sigură, răspundem cum ar putea fi atât cu adevărat umană, cât și nenăscută: este cu adevărat umană datorită adevărului lui Dumnezeu, care este străin de minciună și înșelăciune, și pentru că <îngerii> nu ar putea fi percepuți de oameni ca oameni dacă nu ar rămâne în esență umană; 6. Din acest motiv, El Însuși S-a arătat și El împreună cu îngerii lui Avraam în carne adevărată, dar încă nenăscută, pentru că nu era încă condamnat să moară, ci învăța să trăiască printre oameni. Cu atât mai puțin trebuie îngerii, care nu erau sortiți să moară pentru noi, să fie înzestrați cu trup pentru scurt timp prin naștere! Căci nu erau destinați să-l dea la moarte. 7. Dar indiferent de sursa din care a fost primit și în orice mod a fost dat deoparte, ei nu au pretins că îl au. Dacă Creatorul creează îngeri ca duhuri și slujitorii Săi ca foc flăcător, [621] la fel de adevărate duhuri precum sunt ei foc, atunci El i-a creat și ei cu adevărat ca trup, astfel încât acum ne amintim și le declarăm ereticilor că promisiunea de a transforma oamenii în îngeri vine de la același Cel care a transformat odată îngerii în oameni.

1. Aș vrea, așadar, din moment ce nu ai putut folosi exemplele Creatorului ca fiind străine și având propriile lor motive, să descoperi planul zeului tău, conform căruia El L-a revelat pe Hristosul Său nu în adevăratul trup. Dacă l-a disprețuit ca fiind pământesc și, cum spui, plin de bălegar, de ce nu i-a disprețuit și imaginea? Căci imaginea oricărui lucru nedemn nu ar trebui considerată demnă: asemănarea urmează ceea ce este lucrul în sine. 2. „Dar cum ar comunica El cu oamenii, dacă nu prin imaginea esenței umane?” De ce, în acest caz, nu a preferat să folosească adevărata esență pentru a comunica cu adevărat, dacă era necesar să comunice? Cu cât mai demn ar favoriza necesitatea onestitatea decât viclenia! 3. Introduci un zeu destul de jalnic tocmai pentru că El L-a putut revela pe Hristosul Său doar sub forma unui lucru nedemn și, în plus, străin. Căci într-o anumită măsură [622] va fi potrivit să folosim ceea ce este nedemn, dacă este al nostru, la fel cum nu va fi potrivit să folosim ceea ce este străin, chiar dacă este demn. De ce nu a venit îmbrăcat într-o altă esență mai vrednică, sau mai bine, în a Sa, ca să nu pară că are nevoie de ceva nevrednic și străin? 4. Dacă Creatorul meu a intrat în comunicare cu omul prin intermediul unui tufiș [623] și al focului, [624] și mai târziu prin intermediul unui nor și al unui glob [625] , și a folosit corpuri făcute din primele elemente pentru a Se prezenta <oamenilor>, atunci aceste exemple de putere divină arată în mod suficient că Dumnezeu nu a avut nevoie de un echipament din carne falsă sau chiar autentică. Totuși, dacă tindem la precizie, nicio esență nu este vrednică ca Dumnezeu să fie îmbrăcat. 5. Orice îmbracă El, El îl face vrednic, cu condiția să fie fără înșelăciune. Și așa cum ar putea el (zeul lui Marcion) să considere carnea adevărată o rușine mai mare decât cea falsă? Ci a glorificat-o atingându-o. [626] Cât de semnificativă va fi carnea a cărei fantomă era necesară zeului cel mai înalt!

1. Marcion a adoptat toate aceste ficțiuni despre corporalitatea imaginară a lui Hristos cu intenția ca mărturia esenței Sale umane să nu confirme și faptul nașterii Sale și astfel încât să fie imposibil să se apere atribuirea lui Hristos Creatorului, din moment ce El a fost proclamat născut și, prin urmare, trupesc. Și aici Ponticus acționează complet prostește: ca și cum nu ar fi mai ușor să crezi că în Dumnezeu trupul este nenăscut decât că este fals, mai ales dacă îngerii Creatorului au pregătit această credință dinainte, comunicând cu oamenii într-un trup adevărat, dar, totuși, nenăscut. 2. La urma urmei, a fost mai ușor pentru celebra Philumena să-l convingă pe Apelles [627] și pe alți dezertori din tabăra lui Marcion că Hristos a purtat cu adevărat trup, dar, totuși, nelegat de naștere, împrumutat din primele elemente. Și dacă Marcion se temea că credința în trup ar introduce și credința în naștere, atunci, fără îndoială, cel care părea a fi om era considerat născut. 3. Căci o femeie a strigat: „ Ferice de pântecele care te-a purtat și de sânii care te-au supt!” [628] Și cum se spunea despre mama și frații Lui că stăteau afară la uși? [629] Cu siguranță, când El Însuși s-a declarat Fiul Omului, El a mărturisit că S-a născut. [630] 4. Și vom examina aceste capitole la momentul potrivit. Acum, deși am amânat toate acestea până când voi examina textele Evangheliei, totuși, <insist> asupra a ceea ce am afirmat mai sus: dacă, în vreun caz, cel care părea a fi om trebuia considerat că s-a născut, în zadar <Marcion> a crezut că credința în naștere va fi eliminată de ideea unui trup imaginar. 5. La ce bun că ceea ce era considerat adevărat, atât trupul, cât și nașterea, nu existau cu adevărat? Sau dacă spui: „Părerea oamenilor să fie ce vrea”, atunci ești găsit că te închini zeului tău sub un nume fals, dacă știa că este altul decât ceea ce îi făcea pe oameni să creadă că este. Și tu [631] ai fi putut deja să-i atribui o naștere imaginară pentru a evita decizia acestei întrebări. 6. De fapt, unele fete par uneori însărcinate, fie din cauza [plății întârziate a] taxei pe sânge, fie din cauza unei boli care provoacă umflături. [632] În orice caz, [zeul lui Marcion] a trebuit să joace scena cu fantoma în așa fel încât să „danseze” pentru ea ceea ce este legat de originea cărnii, întrucât oricum juca rolul acestei esențe. Ai respins, desigur, minciuna nașterii: căci ai prezentat carnea însăși ca fiind adevărată. [633]Chiar și adevărata naștere a lui Dumnezeu, trebuie să ne gândim, este ceva extrem de rușinos. 7. Haideți, atacați această lucrare sacră și onorabilă a naturii, atacați tot ceea ce sunteți; distrugeți sursa cărnii și a sufletului, numiți pântecele, atelierul pentru producerea unei ființe atât de măreț, adică omul, o scurgere pentru murdărie; persecutați durerile necurate și rușinoase ale sarcinii și nașterii și apoi grija murdară, anxioasă, ridicolă [634] a nou-născutului în sine. Totuși, atunci când răsturnați toate acestea pentru a dovedi că sunt nedemne de Dumnezeu, nașterea nu va fi mai nedemnă de moarte, copilăria decât răstignirea, pedeapsa decât natura <umană> și carnea decât sentința. [635] 8. Dacă Hristos a suferit cu adevărat aceasta, nașterea <pentru el> a fost o <rușine> mai mică; Dacă el, fiind o fantomă, a recunoscut o minciună, s-ar fi putut, de asemenea, naște pe nedrept. Cred că am demonstrat suficient, afirmând că adevărul formei în care El L-a revelat pe Hristosul Său este mai în concordanță cu Dumnezeu decât falsitatea acesteia, că principalele argumente ale lui Marcion, prin care dovedește existența unui alt Hristos, sunt complet nesustenabile. 9. Dacă El a fost adevărat, El a fost trup; dacă El a fost trup, El S-a născut. Căci ceea ce atacă această erezie este confirmat atunci când ceea ce atacă este respins. Dacă, așadar, El este considerat carnal pentru că S-a născut și născut pentru că este carnal pentru că nu a fost o fantomă, trebuie recunoscut că El este tocmai Acela despre care profeții Creatorului au prezis că va veni în trup și se va naște, și anume, că El este Hristosul Creatorului.

1. Acum, așa cum obișnuiți să faceți, referiți-vă la această comparație a lui Hristos <cu un războinic> din Isaia, afirmând că aceasta nu corespunde în niciun fel <cu Hristosul vostru>. „Căci, în primul rând”, spuneți voi, „Hristosul din Isaia trebuie să fie numit Emanuel. [636] În al doilea rând, El <trebuie> să primească puterea Damascului și prada Samariei împotriva regelui asirienilor. [637] Dar Cel care a venit nu S-a arătat sub un astfel de nume și nu a săvârșit nicio faptă militară.”

2. Dar vă sfătuiesc să vă amintiți ce este legat imediat de ambele pasaje. Căci traducerea cuvântului Emanuel este adăugată și: „Dumnezeu cu noi”, [638] pentru a putea lua în considerare nu numai sunetul numelui, ci și semnificația sa. Căci combinația de sunete ebraice, care este Emanuel, este o combinație a sunetelor poporului său, dar semnificația lor, care este „Dumnezeu cu noi”, este comună tuturor datorită traducerii. Prin urmare, examinați dacă această expresie „Dumnezeu cu noi” (care este Emanuel) nu a fost aplicată lui Hristos de când Hristos a strălucit. 3. Și cred că nu veți nega acest lucru, din moment ce dumneavoastră înșivă Îl numiți „Dumnezeu cu noi”, [se spune] [639] adică Emanuel. Sau dacă ești atât de nefondat încât, pentru că spui „Dumnezeu este cu noi” și nu „Emanuel”, negi că a venit Cel al cărui nume propriu este să fie numit Emanuel, ca și cum acest cuvânt nu ar însemna „Dumnezeu este cu noi”, atunci vei descoperi că printre evrei creștinii și chiar marcioniții îl menționează pe Emanuel atunci când vor să spună „Dumnezeu este cu noi”, la fel cum orice alt popor, prin orice combinație de sunete spun „Dumnezeu este cu noi”, îl proclamă pe Emanuel, raportând sensul cuvântului la sunetul său ebraic. 4. Și dacă Emanuel înseamnă „Dumnezeu este cu noi”, iar Dumnezeu care este cu noi este Hristos, care rămâne și în noi, căci toți cei care ați fost botezați în Hristos v-ați îmbrăcat cu Hristos, [640] atunci Hristos rămâne la fel de sigur în sensul numelui, care este „Dumnezeu este cu noi”, ca și în sunetul numelui, care este Emanuel. Și astfel se stabilește că El a venit deja, despre Care s-a vorbit mai dinainte ca Emanuel, căci sensul celui care a venit este Emanuel, adică „Dumnezeu este cu noi”.

1. În mod similar, luați în considerare doar sunetul numelor atunci când înțelegeți „tăria Damascului”, „prada Samariei” și „regele Asirienilor”, ca și cum l-ar fi prefigurat pe Hristos ca războinic aparținând Creatorului, fără a acorda atenție la ceea ce spune Scriptura mai sus [641] : Căci înainte ca <copilul> să învețe să-și numească tata și mamă, El va lua tăria Damascului, prada Samariei împotriva regelui Asirienilor . [642] 2. Trebuie mai întâi să vă uitați la indicația vârstei: putem vorbi aici despre Hristos ca despre un bărbat <adult>, ca să nu mai vorbim că El a fost un comandant. Căci oare un prunc va chema la arme prin țipătul său, va da semnalul începerii războiului nu cu o trâmbiță, ci cu o zornăitoare, va indica direcția atacului asupra inamicului nu de pe un cal, car sau zid de cetate, ci de pe gâtul sau spatele doicii sale și astfel va lua în stăpânire Damasc și Samaria în loc de sfârcurile <mamei>? 3. Un alt lucru dacă printre pontici pruncii <ai acestui> popor barbar se năpustesc în luptă, după ce, cred, au făcut mai întâi o baie de soare cu ungere, apoi sunt înarmați cu scutece și primesc plată în ulei, [643] prunci care învață să arunce sulițe înainte de a mesteca <hrana>. [644] Într-adevăr, dacă natura nu le permite nicăieri oamenilor să lupte înainte de a deveni bărbați, [645] să primească puterea Damascului înainte de a ști să-și numească tatăl și mama, atunci rezultă că această proclamație este înțeleasă ca alegorică. „Dar nici măcar unei fecioare”,

spune <Marcion>, „nu-i este îngăduit de natură să nască și totuși îl cred pe profet”. Și pe bună dreptate o fac. 4. Căci a pregătit credința într-un lucru incredibil explicând că ar fi un semn: De aceea, spune el, Domnul vă va da un semn: iată, o fecioară va concepe în pântecele ei și va naște un fiu . [646] Acum, un semn de la Dumnezeu, dacă nu este un lucru miraculos și extraordinar, nu ar fi un semn. Și dacă evreii, pentru a ne încurca, îndrăznesc vreodată să mintă că Scriptura nu menționează o Fecioară, 5. ci o tânără femeie, [647] care urmează să conceapă și să nască, sunt copleșiți de argumentul că un lucru obișnuit, adică sarcina și nașterea unei tinere femei, nu poate părea a fi un semn. Prin urmare, ei vor crede pe deplin [648] în maternitatea Fecioarei, care este destinată să fie un semn; dar în natura războinică a pruncului - fără niciun motiv, întrucât aici nu există nicio explicație <a acestei minuni ca> semn. Dar <Scriptura>, după ce a înzestrat nașterea fără precedent cu funcția unui semn, [649] după aceste cuvinte despre semn, în alt loc declară deja cum hrănesc Pruncul, Care va mânca miere și unt [650] - 6. și aceasta, desigur, nu este spusă ca un semn [că El nu se va deda la rău], [651] căci aceasta este [652]există vârsta unui copil, - dar cuvintele sunt un semn că> El va primi puterea Damascului și prada Samariei împotriva regelui asirienilor. [653] Luați în considerare vârsta lui și căutați sensul a ceea ce este prezis, dar, mai presus de toate, restituiți adevăratei Evanghelii ceea ce ați furat de la cea de mai târziu: [654] și profeția devine clară în măsura în care este anunțată împlinirea ei. Într-adevăr, acei magi din răsărit să aștepte primele zile ale copilăriei lui Hristos, [655] pentru a-i oferi aur și tămâie: [656] și Pruncul a primit puterea Damascului fără luptă sau arme. 7. Căci pe lângă ceea ce este cunoscut de toți, <și anume> că puterea Răsăritului, adică tăria și puterea sa, constă de obicei în aur și mirodenii, nu există nicio îndoială că Creatorul a numit și puterea altor națiuni aur, așa cum se spune prin Zaharia: Și Iuda va tăbărî lângă Ierusalim și va aduna toată puterea națiunilor din jur, aur și argint. [657] 8. Dar David vorbește și despre acea ofrandă de aur: Și I se va da din aurul Arabiei [658] - și din nou: Regii Arabiei și sabeenii Îi vor aduce daruri. [659] Căci Răsăritul era obișnuit să-i considere pe magi drept regi, iar Damascul era considerat anterior ca aparținând Arabiei, [660] înainte de a fi atribuit Siro-Feniciei după împărțirea Siriei; [661] puterea sa (Damascul) a acceptat-o apoi Hristos, după ce a acceptat semnele ei, adică aurul și mirodeniile. Și ca pradă a Samariei <El i-a primit> pe magii înșiși, care, după ce L-au prins, L-au onorat cu daruri și, plecându-și genunchii, L-au închinat ca Dumnezeu și Rege, folosind mărturia stelei arătătoare și călăuzitoare, s-au dovedit a fi „prada Samariei” - adică a idolatriei - crezând în Hristos. 9. Căci sub numele Samariei, fiind lipsită de glorie din cauza idolatriei, din cauza căreia s-a îndepărtat de Dumnezeu sub regele Ieroboam, [662] El a întipărit idolatria. Căci nu este neobișnuit ca Creatorul să înlocuiască metaforic un cuvânt cu altul pe baza unei comparații a crimelor asociate cu acestea. Căci El îi numește pe prinții Sodomei prinții Iudeii și îi numește pe poporul însuși poporul Gomorei; [663] Și El spune în alt loc: Tatăl vostru este amorit și mama voastră este hitită , [664] din cauza răutății similare a celor pe care îi numea odată chiar fiii Săi: Am născut și am crescut fii , [665] 10. Tot așa, prin Egipt El se referă uneori la întreaga lume atunci când o acuză de superstiție și calomnie. [666] Așadar, Babilonul, în Ioan al nostru, este o imagine a orașului roman, la fel de mare, mândră de împărăția sa și luptând cu sfinții lui Dumnezeu. [667]Folosind aceeași metodă, El i-a numit și pe magi cu numele de samariteni; magi de la care s-a luat ca pradă ceea ce posedau împreună, așa cum am spus, cu samaritenii - idolatrie. Iar prin cuvintele „împotriva regelui asirienilor ” înțelegeți: „împotriva lui Irod”, împotriva căruia, fără a-l

informa atunci despre cel pe care îl căuta cu scopul de a-l ucide pe Hristos, magii au ieșit de fapt. [668]

1. Această interpretare a noastră va fi confirmată atunci când, în alt loc, voi, care îl considerați pe Hristos un războinic datorită numelor unora dintre armele care erau cu El și datorită unor cuvinte similare, veți fi infirmați printr-o examinare comparativă a gândurilor rămase <conținute în text>. Încinge-te, spune David, cu sabia [669] pe coapsa ta. Dar ce citești mai sus despre Hristos? Care a înflorit în frumusețe mai mult decât fiii oamenilor; harul s-a revărsat din buzele Tale. 2. Râd dacă <David> Îl lingușește pe Cel pe care L-a încins cu sabia pentru război <cu cuvinte> despre frumusețea Lui înfloritoare și harul buzelor Sale. Adăugând și: Împarte, prosperă și domnește, [670] adaugă el, de dragul adevărului, blândeții și dreptății. [671] Căci cine va face aceasta cu sabia și nu mai degrabă opusul acesteia: înșelăciunea, brutalitatea și nedreptatea, adică faptele inseparabile de bătălii? Să vedem, așadar, dacă sabia care are un efect diferit nu este altceva. 3. Căci și Apostolul Ioan în Apocalipsa descrie sabia [672] care iese din gura lui Dumnezeu, [673] o sabie cu două tăișuri, ascuțită, [674] prin care trebuie să înțelegem cuvântul divin, cu două tăișuri datorită celor două Testamente ale Legii și Evangheliei, ascuțită de înțelepciune, vrăjmașă diavolului, înarmendu-ne împotriva dușmanilor spirituali [675] <plini> de răutate și de orice poftă, despărțindu-ne de cei mai dragi <inimei noastre> pentru numele lui Dumnezeu. [676] 4. Și dacă nu vreți să-l recunoașteți pe Ioan, aveți un învățător comun cu noi, pe Pavel, care ne încinge coapsele cu adevărul și cu pieptarul dreptății, care ne echipează cu pregătirea Evangheliei păcii, și nu a războiului, care ne poruncește să luăm scutul credinței, cu care putem stinge toate săgețile aprinse ale diavolului, coiful mântuirii și sabia Duhului [677] , care, spune el, este Cuvântul lui Dumnezeu [678] 5. Și Domnul Însuși a venit să trimită această sabie pe pământ [679] , și nu pacea. Dacă acesta este Hristosul vostru, atunci, prin urmare, și El este un războinic. Dacă nu este războinic, iar sabia pe care o oferă este alegorică, atunci lui Hristos Creatorul i se permite în psalm, fără nicio legătură cu treburile militare, să fie încins și cu o sabie simbolică a cuvântului, cu care se pot combina frumusețea înfloritoare și harul buzelor menționate mai sus, cu care S-a încins apoi peste coapsa Sa, după David, intenționând într-o zi să trimită această <sabie> pe pământ. 6. Căci aceasta este indicat de cuvintele <lui David>: Răspândește-te, prosperă și domnește: răspândind cuvântul pe tot pământul pentru a chema toate neamurile, venind să le favorizeze prin înaintarea în credință, prin care El a fost acceptat și domnind de atunci, căci El a biruit moartea prin înviere. Și dreapta Ta Te va călăuzi , spune El, pe cale minunată} - adică puterea harului spiritual, care duce la cunoașterea lui Hristos.

7. Săgețile Tale sunt ascuțite, [680] porunci și amenințări zboară peste tot și mustrări ale inimii, străpungând și străpungând orice conștiință. Neamurile vor cădea înaintea Ta [681] - desigur, închinându-se Ție. Așa este Hristosul Creatorului, „puternic în luptă” și „înarmat până în dinți”, astfel El primește acum prada, și nu numai a Samariei, ci a tuturor neamurilor. Recunoaște ca alegorice prada Lui, ale cărei arme sunt alegorice. Prin urmare, întrucât într-un mod similar, adică figurativ, atât Domnul a vorbit, cât și Apostolul a scris, nu este întâmplător că folosim interpretările Sale, exemple <din care> chiar și adversarii <noștri> le recunosc și, în consecință, în acea măsură Hristosul care va

veni va fi Hristosul lui Isaia, în măsura în care El nu va fi un războinic, căci acesta nu este cel prefigurat de Isaia.

1. În ceea ce privește întrebările legate de trupul <lui Hristos> și, din această cauză - de nașterea <Sală> și, deocamdată, doar de numele Emanuel, s-a spus deja destul. În ceea ce privește celelalte nume și, mai presus de toate, numele Hristos - ce va răspunde cealaltă parte? Dacă, după tine, numele lui Hristos este la fel de comun ca și numele lui Dumnezeu, astfel încât ar fi potrivit să numim fiul fiecăruia dintre cei doi zei Hristos <așa cum> [682] fiecare zeu [683] este numit tată, atunci această dovadă va fi contracarată de un raționament convingător. 2. Căci numele lui Dumnezeu, ca nume natural al Divinității, poate fi extins la toți cei care pretind divinitate, inclusiv la idoli, conform cuvintelor apostolului: „ Căci sunt unii care sunt numiți zei, fie în cer, fie pe pământ [684], dar numele lui Hristos, care nu a venit din natură, ci din instituție divină, devine proprietatea Celui prin care este stabilit și nu va admite transferul la un alt zeu, mai ales la unul care este dușman și are propria sa instituție, pentru care va trebui să inventeze nume proprii”. 3. Căci cum se întâmplă ca ereticii, care au inventat instituții diferite pentru doi zei, să admită o comunitate de nume atunci când instituțiile sunt în dezacord, deși nu există o dovadă mai mare a existenței a doi zei dușmani decât descoperirea în instituția lor a unor nume, de asemenea, diferite? Căci existența diferențelor este confirmată doar de unicitatea numelor. 4. Dacă lipsește, dacă lipsește vreodată, catachreza greacă vine în ajutor, despre folosirea unui alt cuvânt în sensul său impropriu. Dumnezeu, cred eu, nu ar trebui să-i lipsească nimic, iar instituția Sa [685] nu ar trebui să fie ridicată din materiale străine.

Ce fel de zeu este acesta care cere nume de la Creator chiar și pentru propriul său fiu, nu doar unele ciudate, ci unele vechi și bine cunoscute, care, tocmai din acest motiv, nu sunt potrivite pentru un zeu nou și necunoscut? 5. Mai mult, cum poate el să învețe că o bucată nouă de pânză nu trebuie cusută pe o haină veche și vinul nou nu trebuie încredințat burdufurilor vechi, [686] fiind el însuși cusut pe nume vechi și turnat în ele? Cum poate el să rupă Evanghelia din Lege, fiind în întregime îmbrăcat în Lege, și anume, <fiind numit> cu numele lui Hristos? Cine i-a interzis lui, care a propovăduit altceva și a venit din alt loc, să fie numit cu altceva, deși nu a primit adevăratul trup tocmai pentru că nu părea a fi Hristosul Creatorului? 6. În zadar n-a vrut să se arate ca Cel pe care dorea să fie numit, din moment ce, chiar dacă ar fi fost trupesc, ar fi părut mai puțin Hristosul Creatorului dacă nu ar fi fost numit astfel. Însă el, după ce a acceptat numele Celui a cărui esență a respins-o, trebuie neapărat să fie găsit recunoscând esența și din nume. Căci dacă Hristos înseamnă „Uns”, iar a fi uns este o proprietate a trupului, atunci cel care nu avea trup nu putea fi deloc uns; cel care nu putea fi deloc uns nu putea fi numit în niciun fel Hristos. Este o altă chestiune dacă și-ar fi asumat înfățișarea și numele. 7. „Dar cum”, spune <ereticul>, „ar fi câștigat încrederea evreilor, dacă nu prin intermediul unui nume bine cunoscut și familiar lor?” Dumnezeul despre care vorbești se dovedește a fi ezitant sau viclean; realizarea oricărui lucru prin înșelăciune trădează un plan <plin> de incertitudine sau viclenie. Profeții falși au acționat mult mai nobil și mai direct, apărând împotriva Creatorului în numele zeului lor. Dar nu găsesc împlinirea acestui plan, întrucât era mai ușor pentru <evrei> să-l considere fie Hristosul lor, fie mai degrabă un fel de

înșelător, [687] decât Hristosul unui alt dumnezeu, lucru pe care Evanghelia îl va confirma.

1. Ce se întâmplă atunci, dacă <zeul lui Marcion> a furat numele lui Hristos, așa cum un hoț mărunt fură un coș, de ce a dorit să fie numit și Isus, un nume de care evreii nu aveau astfel de așteptări? Căci dacă noi, care prin harul lui Dumnezeu am dobândit o înțelegere a misterelor Sale, recunoaștem că și acest nume a fost destinat lui Hristos, evreii, cărora le-a fost luată înțelegerea, [688] nu vor ști acest lucru. Până în ziua de azi îl așteaptă pe Hristos, și nu pe Isus, și îl interpretează pe Ilie [689] ca fiind Hristos, mai degrabă decât Isus <Nun>. 2. De ce, așadar, a venit el în acel nume în care Hristos nu era așteptat? Ar fi putut veni în acel singur nume care era așteptat. Totuși, când le-a unit pe cele două, cel așteptat și cel neașteptat, ambele planuri ale sale s-au prăbușit. Căci dacă este numit Hristos din acest motiv, ca să câștige încredere pentru o vreme, ca și cum ar fi venit de la Creator, atunci <numele> Isus împiedică acest lucru, căci acest nume nu era așteptat în Hristos Creatorul; Dacă el <este numit Iisus din acest motiv> pentru a fi considerat ca aparținând unui alt zeu, atunci <numele> Hristos nu permite acest lucru, căci Hristos nu era așteptat de la nimeni altcineva decât de la Creator. 3. Care dintre aceste <nume> poate fi păstrat, nu știu. Ambele vor fi păstrate de Hristos, care aparține Creatorului, în care <numele> Isus este, de asemenea, revelat. „Cum?”, spui tu. Află asta acum împreună cu complicii tăi în eroare, evreii. [690] Când Moise a fost numit succesor [691] de Avzes, [692] fiul lui Naveh, [693] după cum se știe, numele său anterior a fost schimbat și a început să fie numit Iisus. [694]

4. „Cu siguranță”, spui tu. În primul rând, afirmăm că acesta a fost un tip al Celui care avea să vină. Căci, din moment ce Iisus Hristos era destinat să introducă al doilea popor, care suntem noi, născuți în pustie [695] ai acestei epoci, în Țara Făgăduinței în care curge lapte și miere [696] - adică <în > [697] posedarea vieții veșnice, decât care nu este nimic mai dulce - și aceasta trebuia să se întâmple nu prin Moise, adică nu prin învățătura Legii, ci prin Iisus, <adică> prin harul Evangheliei, după ce am fost circumcișii cu lama de piatră, [698] adică prin <poruncile> lui Iisus, 5. căci piatra este Iisus, [699] - astfel încât omul care a fost pregătit ca un tip al acestei taine a fost inițiat în asemănarea numelui Domnului, fiind numit Iisus. [700] Însuși Iisus a mărturisit chiar și atunci că acest nume era al Lui, când i-a vorbit lui Moise. Căci cine a vorbit decât Duhul Creatorului, care este Iisus? Când El a vorbit deci poporului care primise porunca: Iată, trimit pe îngerul Meu înaintea feței voastre, ca să vă păzească pe cale și să vă ducă în țara pe care v-am pregătit-o; ascultați-l și ascultați-l, ca să nu-L ascultați, căci nu vă va ascunde, căci Numele Meu este peste el [701] - [702] El l-a numit (Iosua) înger datorită numeroaselor minuni pe care urma să le înfăptuiască și datorită slujbei sale profetice de a proclama voința divină, și Isus datorită misterului numelui Său viitor. 6. Căci acest [703] nume pe care El Însuși i l-a dat (Iosua) este numele Lui, El a confirmat-o poruncindu-i de acum înainte să nu se mai numească nici înger, nici Abses, ci Isus. Prin urmare, dacă ambele nume sunt potrivite pentru Hristos Creatorul, ele sunt la fel de nepotrivite pentru Hristos necreatorul, precum restul seriei de fapte este nepotrivită pentru El. În cele din urmă, trebuie de acum înainte și în viitor să ne ghidăm după acel principiu sigur și drept care ne permite să respingem argumentele adversarului fără a le lua în considerare , [704] necesar pentru ambele părți, pe baza căruia s-ar stabili că nu ar trebui să existe absolut nimic

comun între Hristosul unui alt dumnezeu și Hristosul Creatorului. 7. Căci trebuie să apărați distincția <dintre cei doi Hristosi>, așa cum nu trebuie să admitem distincția <dintre Hristosul care a fost prezis și Hristosul care a venit>, căci nu veți putea dovedi că Hristosul unui alt dumnezeu a venit decât dacă arătați că este complet diferit de Hristosul Creatorului și nu vom putea apăra apartenența sa la Creator decât dacă arătăm că este așa cum a fost determinat de Creator. Cât despre nume, le-am apărat deja: îmi însușesc pe Hristos, îl apăr pe Isus pentru mine.

1. Să comparăm restul faptelor Sale cu Scriptura. Isaia apare din nou: „ Am vestit înaintea Lui” , spune el : [705] „ ca un copil, ca o rădăcină într-un pământ însetat, și El nu avea nici formă, nici slavă, și L-am văzut, și El nu avea nici formă, nici frumusețe, ci forma Lui era jalnică, micșorată în comparație cu toți oamenii , [706] - așa cum mai sus <citim> glasul Tatălui către Fiul: Precum mulți se vor înspăimânta de Tine, așa și fără slavă va fi chipul Tău printre oameni.” [707] 2. Oricare ar fi fost acel trup nenorocit, cum era înfățișarea lui, cum era înfățișarea lui? Dacă era urât, dacă era lipsit de glorie, dacă era disprețuit, atunci Hristos va fi al meu. Căci exact așa a fost El înfățișat în profeții, în ceea ce privește înfățișarea și aspectul exterior. [708] Și dacă El este numit de David „ abundând în frumusețe înaintea fiilor oamenilor”, [709] El este numit astfel în acea stare alegorică de har spiritual în care Se încinge cu sabia [710] cuvântului, care este cu adevărat înfățișarea, frumusețea și slava Lui.

3. Totuși, în formă trupească [711], același profet <El apare> chiar ca un vierme și nu ca un om, o ocară printre oameni și un dispreț printre oameni. [712] Acest fel de proclamare [713] nu privește natura Lui interioară. Căci, dacă plinătatea Duhului rămâne în El, [714] recunosc o mlădiță din rădăcina lui Iese: [715] floarea ei [716] va fi Hristosul meu, pe care s-a odihnit, după Isaia, Duhul înțelepciunii și al priceperii, Duhul sfatului și al puterii, Duhul cunoașterii și al evlaviei, Duhul fricii de Dumnezeu. [717]

4. Căci nimănui nu i-au corespuns toate mărturiile spirituale luate la un loc , [718] în afară de Hristos, care a fost asemănat cu o floare prin harul Duhului și care este considerat a proveni din tulpina lui Iese prin Maria, care își trage originea din Iese. Cer un răspuns cu privire la ideea <ta> <despre Hristos>: dacă Îi atribui dorința de orice smerenie, răbdare și liniște, atunci, pornind de la aceasta, El va fi Hristosul lui Isaia, un Om al suferinței și care a învățat să îndure neputința, [719] Care, ca o oaie, a fost dusă la tăiere și, ca un miel înaintea celui care îl tunde, nu Și-a deschis gura, [720] Care nu s-a împotrivit, nu a strigat și glasul Lui nu s-a auzit din afară; [721] Care nu a zdrobit trestia frântă, adică credința frântă a evreilor; Care nu a stins fitilul de in aprins, adică arderea instantanee a neamurilor, [722] - El nu poate fi altul decât Cel Care a fost prezis. 5. Rezultă că <și> [723] faptele Sale ar trebui investigate cu referire la Scriptură, împărțite, dacă nu mă înșel, în două acțiuni: predicarea și facerea de minuni. Dar voi aranja exemplele ambelor astfel încât (întrucât și Marcion a binevoit să supună Evanghelia însăși analizei) <investigarea> diferitelor aspecte ale învățăturii și semnelor <lui Hristos> să fie amânată până în momentul <polemicii cu Marcion pe această temă>, ca și cum până când <întoarcerea va veni direct către> evenimentele <evanghelice> în sine [724] . Aici, însă, vom termina lucrarea pe care am început-o în termeni generali, afirmând deocamdată că Hristos a fost prezis de Isaia ca Predicator: Căci cine dintre voi, spune el,

se teme de Dumnezeu, [și] [725] va asculta de glasul Fiului Său [726] ? [727] Și, de asemenea, ca Medic: Căci El Însuși, spune el, a luat neputințele noastre și a purtat bolile noastre. [728]

1. Din împrejurările morții Sale, cred, încercați să faceți o distincție, [729] negând că suferințele crucii au fost prefigurate pentru Hristos Creatorul și citând ca o dovadă suplimentară improbabilitatea ca Creatorul să-și condamne Fiul la o moarte pe care El Însuși a blestemat-o: Blestemat, spune El, este oricine atârnă pe lemn. [730] Totuși, separ pe bună dreptate sensul acestui blestem [731] de simpla prezicere a crucii, căreia îi este dedicată în primul rând prezenta investigație, căci și în alte locuri confirmarea stării reale a lucrurilor precede explicația ei. Mai întâi voi explica imaginile. 2. Într-adevăr, a fost foarte oportun să se reprezinte în anunț această taină alegorică, care era pe cât de incredibilă era, cu atât mai probabil să devină o ispită în viitor dacă s-ar fi vorbit deschis despre ea; cu atât mai maiestuos, cu atât mai supus ascunderii, astfel încât complexitatea înțelegerii sale necesită harul lui Dumnezeu. Să începem, așadar, cu Isaac, care, atunci când, fiind sortit de tatăl său pentru tăiere, [732] el însuși a purtat copacul pentru sine, [733] deja în acel moment arăta spre moartea lui Hristos, dat de Tatăl pentru a fi jertfit [734] și purtând copacul [735] suferinței Sale. 3. Iosif, menit și el să fie un tip al lui Hristos, chiar dacă numai [736] pentru motivul (ca să nu-mi întârzii expunerea <aducând în discuție alte argumente>) că a îndurat persecuția din partea fraților săi din cauza milei lui Dumnezeu, așa cum a îndurat Hristos din partea evreilor, <frații Săi> după trup, când a primit binecuvântarea tatălui său, exprimată în aceste cuvinte: Frumusețea Lui este <frumusețea> unui vițel, coarnele Lui sunt coarne de unicorn , [737] cu care va risipi de îndată neamurile până la marginile pământului, [738] - a fost, desigur, sortit să nu fie nici rinocer cu un corn, nici minotaur cu două coarne, ci în el a fost prefigurat Hristos, un vițel conform ambelor <sale> destin: pentru unii feroce ca un Judecător, pentru alții blând ca un Mântuitor, ale cărui coarne sunt marginile crucii. 4. Într-adevăr, capetele curții, care face parte din cruce, se numesc coarne, iar prăjina catargului central se numește unicorn. Prin această putere a crucii, El, îmbrăcat în acest fel cu coarne, împrăștie acum toate neamurile prin credință, transferându-le de pe pământ în cer, și apoi le va împrăștia prin judecată, aruncându-le din cer pe pământ. 5. El va fi numit și vițel în alt loc din aceeași Scriptură, când Iacov îi blestemă spiritual [739] pe Simeon și Levi, adică pe cărturari și farisei, căci aceștia din urmă sunt descendenți din cei dintâi: Simeon și Levi au comis nedreptate din cauza ereziei lor [740] - și anume, cea din cauza căreia L-au persecutat pe Hristos.Să nu intre sufletul meu în sfatul lor și să nu se mai găsească simțurile mele [741] în adunarea lor , căci în mânia lor au ucis oameni, adică pe profeți, și în pofta lor au tăiat tendoanele vițelului , [742] adică pe Hristos, Pe Care L-au răstignit după ce i-au ucis pe profeți, iar în frenezia lor I-au străpuns, desigur, tendoanele cu cuie. Altfel, [blestemul ar fi] fără sens, dacă după crime îi ceartă pentru că au chinuit vreun taur. 6. Cât despre Moise, de ce s-a rugat doar stând jos cu mâinile întinse când Iosua se lupta cu Amalec, deși în împrejurări atât de alarmante ar fi trebuit mai degrabă să se roage îngenuncheat, lovindu-și pieptul cu mâinile și căzând cu fața la pământ, dacă nu pentru că acolo unde lupta numele Domnului, Care odinioară trebuia să lupte împotriva diavolului, era nevoie și de chipul crucii, prin intermediul căruia Iosua urma să obțină victoria? [743] 7. Același Moise, după interdicția de a face o asemănare a vreunui lucru, [744] de ce a pus un șarpe de aramă, montat pe un stâlp [745] în formă de om spânzurat, ca spectacol salvator?

[746] Nu a subliniat el aici și puterea crucii Domnului, datorită căreia șarpele-diavol a fost dezarmat și tuturor celor care sufereau din cauza șerpilor spirituali, dar care priveau la această <cruce> și credeau în ea li se promitea vindecarea de mușcăturile păcătoase și, în consecință, mântuirea?

1. Ei bine, atunci voi vedea acum cum înțelegeți următoarele cuvinte, dacă le-ați citit în David: Domnul a domnit din lemn [747] . Cu excepția cazului în care <credeți> [748] că <ele> îl desemnează pe un anumit vânzător de lemne drept rege al iudeilor, și nu pe Hristos, care a domnit din momentul pătimirii Sale pe lemn, după ce a biruit moartea. Căci dacă [749] moartea a domnit de la Adam până la Hristos, [750] atunci de ce nu se poate spune despre Hristos că El a domnit din lemn, din moment ce, murind pe lemnul crucii, a pus capăt domniei morții? 2. Și Isaia mai spune: Căci ni s-a născut un copil - ce nou <conține aceste cuvinte>, dacă nu este vorba despre Fiul lui Dumnezeu? — Și El ne este dat, a cărui putere a fost pusă pe umărul Lui } Cine dintre regi poartă semnul puterii Sale pe umăr și nu pe cap, ca o diademă, sau în mână, ca un sceptru, sau <nu are> vreo veșmânt distinctiv special? 3. Ci numai noul Împărat al noilor veacuri - Hristos Isus - al noii glorii [751] și puterii, și măreția Sa a purtat pe umăr, și anume crucea, astfel încât, în conformitate cu profeția menționată mai sus, de acum înainte Domnul va domni din copac. Ieremia vă face aluzie la acest copac [752] , prefigurând că evreii vor spune: Veniți, să punem copacul pe pâinea Lui [753] - adică pe trup. 4. Căci aceasta este ceea ce Domnul a revelat [754] în Evanghelie, pe care și voi o acceptați, numind Trupul Său pâine, [755] pentru ca numai prin aceasta să înțelegeți că Cel al cărui Trup Profetul îl asemănase mai înainte cu pâinea a dat chipul [756] Trupului Său pâinii, întrucât Domnul Însuși urma să explice mai târziu acest mister. 5. Dacă totuși căutați o prezicere a Crucii Domnului, puteți fi pe deplin mulțumiți de Psalmul douăzeci și unu, care conține o descriere a tuturor patimilor lui Hristos, care deja atunci își proclamă slava: Mi-au străpuns , spune El, mâinile și picioarele, [757] ceea ce este un chin inseparabil de răstignire. Și din nou, când Se roagă pentru ajutor de la Tatăl, El spune: Salvează-mă de gura leului, desigur, de moarte, și de coarnele unicornului smerenia mea, [758]— adică de pe marginile crucii, așa cum am arătat mai sus. Nici David însuși, nici vreun rege al evreilor nu au suferit o astfel de răstignire, ca nu cumva să credeți că <suferința> altcuiva este prezisă, <și nu a Aceluia> care singur a fost răstignit atât de notabil de către popor. Dacă chiar și acum încăpățânarea eretică va respinge și ridiculiza toate aceste interpretări, eu îi voi ceda, <admițând> că nicio răstignire a lui Hristos <aici> nu a fost prezisă de Creator: căci nici în acest caz nu va dovedi că Cel care a fost răstignit este un alt <Hristos al unui alt dumnezeu>. 7. Cu excepția cazului în care demonstrează că această moarte a lui a fost prezisă de dumnezeul său, astfel încât diferența de suferințe și, prin urmare, și diferența de persoane, să poată fi apărată pe baza diferenței de preziceri. Dar, din moment ce nici Hristosul său însuși, nici măcar răstignirea sa, nu au fost prezise, profeția morții este suficientă pentru a confirma că Hristosul care a venit este al meu. Căci din faptul că nu este menționată forma morții Sale, rezultă că s-ar fi putut întâmpla și prin răstignire; Ar trebui atunci atribuită altcuiva, dacă ar fi existat o prezicere a altcuiva. 8. Cu excepția cazului în care <încăpățânarea eretică> dorește ca nici moartea Hristosului meu să nu fi fost prezisă, ceea ce este cu atât mai rușinos, cu cât proclamă moartea Hristosului său, a cărui naștere o neagă, dar neagă mortalitatea Mea, a cărei naștere o recunoaște. Dar vreau să dovedesc atât moartea, cât și îngroparea și învierea Hristosului meu printr-o zicală a

lui Isaia, care spune: Îngroparea Lui este luată din mijloc. [759] 9. Căci El nu ar fi fost îngropat dacă nu ar fi murit și îngroparea Lui nu ar fi putut fi luată din mijloc decât prin înviere. În cele din urmă, <Isaia> adaugă: De aceea, El va primi pe mulți ca moștenire și va împărți prada multora [760] pentru că sufletul Lui a fost dat morții , [761]. Este arătat motivul acestui har, care urma să devină <El> compensație pentru nedreptatea morții; Se arată, de asemenea, că El va dobândi aceasta [venind să o dobândească prin moarte] [762] după moarte, desigur, prin înviere.

1. Secvența faptelor lui Hristos a fost prezentată în conformitate cu aceste <predicții> atât de complet încât El, prezentat clar ca atare, așa cum a fost anunțat, trebuie considerat nimeni altul decât Cel despre care a fost anunțat ca atare, astfel încât deja din această concordanță dintre faptele Sale și Scripturile Creatorului, datorită posibilității de a judeca în majoritatea cazurilor rezultatul, [763] credința să poată fi restaurată și în ceea ce partea opusă [764] fie pune la îndoială, fie neagă. Acum mai departe: vom prezenta și acele evenimente corespunzătoare <realității noastre> din Scripturile Creatorului, care au fost prezise ca venind după Hristos. 2. Căci <această> [765] instituție nu s-ar fi împlinit dacă nu ar fi venit El după Care urma să se realizeze. Priviți toate națiunile care au început de atunci să iasă din adâncurile erorii umane la Dumnezeu Creatorul, la Dumnezeu Hristosul [766] și, dacă îndrăzniți, negați că acest lucru a fost prezis.

3. Dar imediat veți întâlni în psalmi făgăduința Tatălui: Tu ești Fiul Meu, astăzi Te-am născut. Cere-Mă și-Ți voi da neamurile de moștenire și marginile pământului de stăpânire. [767] Și nu veți putea dovedi că David este Fiul Său mai degrabă decât Hristos, sau că marginile pământului sunt promise mai degrabă lui David, care a domnit în hotarele unui singur neam al evreilor, decât lui Hristos, care a luat deja în stăpânire întreaga lume prin credința în Evanghelia Sa. 4. Tot așa și prin Isaia <Dumnezeu spune>: Iată, Te-am dat ca o poruncă pentru popor, ca o lumină pentru neamuri, <să> deschizi ochii orbilor - desigur, a celor ce sunt în rătăcire - ca să izbăvești pe cei cuceriți din lanțuri - adică să-i eliberezi de păcate - și din închisoare - adică de moarte - pe cei ce stau în întuneric, [768] - desigur, din ignoranță. 5. Dacă aceste lucruri se întâmplă prin Hristos, ele vor fi prefigurate cu privire la nimeni altcineva decât la Cel prin care se întâmplă. Și iarăși în alt loc: Iată, L-am făcut mărturie pentru neamuri, prinț și conducător al neamurilor; neamurile care nu Te cunosc Te vor chema și popoarele se vor întoarce la Tine . [769] Căci nu veți interpreta aceasta cu privire la David, căci s-a spus mai sus: Și voi stabili pentru voi o poruncă veșnică, evlavia și credincioșia lui David . [770] 6. Dar din aceste cuvinte trebuie mai degrabă să înțelegeți că descendența lui Hristos după trup este urmărită până la David prin descendența Fecioarei Maria. Căci în psalm i se face un jurământ lui David cu privire la această promisiune: Din rodul pântecelui tău voi pune pe tronul tău . [771] Ce pântece este acesta? Pe David însuși? Evident că nu. Căci David nu era destinat să nască. 7. Dar nici al soției sale. Căci El nu ar fi spus „ Din rodul pântecelui tău ”, ci mai degrabă „Din rodul pântecelui soției tale”. Rămâne că, vorbind despre pântecele său, El a indicat pe Cineva de felul său, rodul pântecelui căruia urma să devină trupul lui Hristos, care a strălucit din pântecele Mariei. De aceea L-a numit doar rodul pântecelui, ca al pântecelui în sensul său propriu, ca numai al pântecelui, și nu și al soțului, și a atribuit pântecele însuși lui David, strămoșul și tatăl familiei. 8. Căci, din moment ce nu putea atribui pântecele Fecioarei soțului, l-a atribuit strămoșului ei. Astfel,

noua instituție care este acum revelată în Hristos va fi cea pe care Creatorul a promis-o atunci, numind-o evlavia și credincioșia lui David, care erau în Hristos, căci Hristos este din David. [Desigur, însăși trupul Său va fi evlavia și credincioșia lui David, care este atât de sfânt în evlavie și credincios în puterea învierii.] [772]

Căci profetul Natan, în a doua [773] carte a Regilor, face o promisiune lui David pentru sămânța lui: care va fi, spune el, din pântecele lui. Dacă, în simplitatea sufletului tău, interpretezi aceasta ca referindu-se la Solomon, mă vei face să râd. Căci se va părea că David l-a născut pe Solomon. Nu este oare Hristos prefigurat în acest loc, Sămânța lui David din pântecele care a fost din David, adică <din pântecele> Mariei? Căci palatul lui Dumnezeu urma să fie construit mai degrabă de Hristos, [774] adică de un om sfânt, pentru ca Duhul lui Dumnezeu să locuiască în acest templu cel mai bun; [775] iar Hristos urma să devină Fiul lui Dumnezeu [776] mai degrabă decât Solomon, fiul lui David. În cele din urmă, atât tronul veșnic, cât și împărăția veșnică [778] sunt mai potrivite pentru Hristos decât pentru Solomon, un rege trecător. Dar mila lui Dumnezeu nu s-a îndepărtat de Hristos, [779] în timp ce chiar și mânia lui Dumnezeu a căzut asupra lui Solomon după ce a căzut în desfrâu și idolatrie. [780] 10. Căci Domnul l-a ridicat împotriva lui pe Satana, <adică> adversarul idumean. [781] Întrucât, așadar, niciunul dintre aceste lucruri nu corespunde lui Solomon, ci <toate corespund lui Hristos, principiul interpretărilor noastre va fi corect, în timp ce dovada este și rezultatul faptelor însele, care sunt prezise în legătură cu Hristos. Și astfel, în El va consta evlavia și credincioșia lui David; Dumnezeu l-a făcut martor pentru neamuri, nu David, <Dumnezeu l-a făcut> prinț și conducător al neamurilor, nu David, care a domnit doar peste Israel. Hristos este chemat astăzi de neamuri care nu-L cunoșteau, iar națiunile se întorc astăzi la Hristos, despre care nu aveau nicio idee înainte. Ceea ce vedeți întâmplându-se nu poate fi numit viitor.

1. Așadar, nu poți folosi trucul tău binecunoscut pentru a distinge între cei doi Hristoși: ca și cum un anumit Hristos evreu ar fi fost intenționat de Creator să adune un singur popor din împrăștiere, în timp ce al tău ar fi fost dat de cel mai bun Dumnezeu pentru eliberarea întregii rase umane - <nu poți>, deoarece creștinii Creatorului se dovedesc, în cele din urmă, să fi apărut mai devreme decât <„creștinii”> lui Marcion, deoarece toate națiunile au fost chemate în împărăția Sa din vremea când Dumnezeu domnea din copac, când nu exista încă niciun Cerdon, ca să nu mai vorbim de Marcion. 2. Dar, [și] [782] respins în întrebarea despre chemarea neamurilor, încerci deja să te referi la prozeliții care [783] trec la Creator din neamuri, [784] deși [785] prozeliții, oameni cu o poziție specială distinctă de alții, sunt chemați separat de profet: Iată , - spune Isaia, - prozeliții prin Mine vor veni la Tine} - arătând că și prozeliții înșiși trebuiau să vină la Dumnezeu. Și neamurile, dintre care suntem noi, au și ele propriul lor nume - „cei ce se încred în Hristos”: Și neamurile se vor încrede în numele Lui. [786] 3. Prozeliții, <numele> căruia îi înlocuiți în profeția despre neamuri, de obicei nu se încred în numele lui Hristos, ci în rânduiala lui Moise, din care a venit instituirea lor. Cu toate acestea, alegerea neamurilor a avut loc în zilele din urmă. <Folosind> tocmai aceste cuvinte, Isaia spune: Și în zilele din urmă se va descoperi muntele Domnului - desigur, măreția Domnului - <și> templul lui Dumnezeu deasupra vârfurilor munților , [787] - desigur, Hristos, Templul universal al lui Dumnezeu, [788] în Care Dumnezeu este venerat, Templul așezat deasupra a tot ceea ce iese în evidență prin puterea și tăria sa, [789] - și toate neamurile vor veni la El și

mulți vor veni și vor zice: Veniți, să ne suim la muntele Domnului, la templul Dumnezeului lui Iacov și <El> ne va arăta calea Lui și vom intra în ea; Căci din Sion va veni lumina și Cuvântul Domnului din Ierusalim , [790] — aceasta este calea Legii Noi, a Evangheliei și a cuvântului nou, care este în Hristos, și nu mai este în Moise — și El va judeca printre neamuri , — adică, <va executa judecata> asupra rătăcirii lor, — și El va condamna numeroșii oameni, — ei înșiși, în primul rând, pe evrei și pe prozeliți, — și își vor făuri săbiile în fiare de plug și sulițele lor [791] în cosoare, — adică, își vor transforma abilitățile sufletelor lor criminale și ale limbilor rele și toată răutatea și blasfemia în exerciții de modestie și pace, — și națiunea nu va ridica sabia împotriva unei națiuni, — desigur, <sabia> discordiei, — și nu vor mai învăța să lupte , [792]— adică să arăți ostilitate, pentru ca din acest loc să înțelegi că Hristosul promis <de Creator> nu este puternic în luptă, ci un împăciuitor. 4. Fie neagă că acest lucru este prezis atunci când apare înaintea ochilor tăi, fie că se împlinește atunci când citesc despre el, sau, dacă nu negi ambele, se va împlini în Acela despre care a fost prezis. Privește, de asemenea, însăși pătrunderea și extinderea până în prezent a chemării <creștine> printre păgâni, care în zilele din urmă au început să vină la Dumnezeu Creatorul, și nu printre prozeliți, a căror alegere a avut loc, mai degrabă, din cele mai vechi timpuri. Căci această credință a fost introdusă de apostoli. [793]

1. Vi s-a spus și despre lucrarea apostolilor: Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc vestea bună a păcii, care aduc vești bune [794] <și> nu război, nici rău. Și psalmul răsună [795] : Cuvântul lor se întinde în toată țara și glasul lor până la marginile pământului [796] - și anume, cei ce aduc Legea care a venit din Sion și cuvântul Domnului din Ierusalim, [797] pentru ca, după cum este scris: Toți cei ce sunt departe de dreptatea Mea s-au apropiat de dreptatea și adevărul Meu. [798] 2. Când apostolii s-au pregătit pentru această lucrare, au rupt ei legăturile cu bătrânii, conducătorii și preoții evrei - sau nu? „Cu siguranță”, spune <Marcion>, „ca propovăduitori ai unui alt dumnezeu”. Dimpotrivă, același Acela, a cărui Scriptură o împlineau: Plecați, plecați, exclamă Isaia, plecați de aici și nu vă atingeți de lucrul necurat, adică de hula împotriva lui Hristos, plecați din mijlocul lor, desigur, din sinagogi, despărțiți-vă, ca să purtați vasele Domnului [799] . Căci, precum este scris mai sus, Domnul deja L-a descoperit pe Cel Sfânt cu mâna Sa, [800] adică cu puterea Sa, <L-a descoperit> pe Hristos, înaintea neamurilor, pentru ca toate neamurile și marginile pământului să vadă mântuirea care venea de la Dumnezeu. Astfel <apostolii>, plecând de la iudaism înșuși, înlocuind obligațiile și poverile Legii cu libertatea Evangheliei, au dus la îndeplinire ceea ce se spunea în psalm: Să le rupem legăturile și să le lepădăm jugul lor [801] - desigur, după ce semințiile s-au agitat și popoarele au născocit lucruri deșarte; Împărații pământului s-au ridicat și domnitorii s-au adunat împotriva Domnului și împotriva Hristosului Său . [802] 4. Ce au suferit atunci apostolii? „Tot felul de nedreptăți”, spui tu, „de persecuție, desigur, din partea oamenilor Creatorului ca adversar al celui pe care l-au propovăduit”. Și cum Creatorul, dacă a fost un adversar al lui Hristos, nu numai că a prezis ceea ce vor trebui să îndure apostolii Săi, ci și a condamnat <aceasta>? 5. Căci El nu putea prezice succesiunea faptelor unui alt zeu, despre care nu avea nicio idee, așa cum spui tu, și nu ar condamna ceea ce El Însuși avusese grijă: Vedeți cum piere Cel Drept - și nimeni nu-l ia la inimă, și oamenii drepți sunt dați la moarte - și nimeni nu-i dă atenție; căci Cel Drept este înlăturat de fața <ne>dreptății, [803] - cine este acesta dacă nu Hristos? Veniți, spun

ei, să-L omorâm pe Cel Drept, căci El ne este dăunător. [804] Așadar, după ce a spus la început și a adăugat la sfârșit că Hristos a îndurat suferințe, <Creatorul> a prezis că și drepții Săi vor pătimi în același fel, atât apostolii, cât și apoi toți credincioșii, marcați chiar de acel semn despre care <vorbește Ezechiel>:Domnul îmi spune: Treci prin mijlocul porților [805] în centrul Ierusalimului și pune semnul Tau pe frunțile oamenilor. [806] 6. Căci însăși litera greacă Tau, T-ul nostru, reprezintă crucea care, așa cum a prezis <Creatorul>, va fi pe frunțile noastre în adevăratul și universalul Ierusalim, în care frații lui Hristos, [807] adică fiii lui Dumnezeu, [808] vor aduce slavă lui Dumnezeu, așa cum proclamă psalmul douăzeci și unu în numele lui Hristos Însuși Tatălui: Voi vesti numele Tău fraților Mei, în mijlocul Bisericii Îți voi cânta un imn} - căci ceea ce urma să se împlinească astăzi în numele și spiritul Său, El a prezis pe bună dreptate ca venind de la El; și puțin mai departe: De la Tine este glorificarea Mea în marea Biserică , [809] - și în al șaizeci și șaptelea: În biserici binecuvântați pe Domnul Dumnezeu! * La care profetul Mica face ecou: „ Nu este nicio har la Mine”, zice Domnul, „și nu voi primi jertfele voastre; căci de la răsăritul soarelui până la apusul lui, Numele Meu este proslăvit printre neamuri și în orice loc se aduce o jertfă Numelui Meu și o jertfă curată [810] - și anume, glorificare, binecuvântare, laudă și imn. 7. Întrucât toate acestea se găsesc și la voi - atât semnul de pe frunte, cât și sacramentele bisericilor, și puritatea jertfei - atunci ar trebui să mergeți până acolo încât să afirmați că Duhul Creatorului a profețit pentru Hristosul vostru.”

1. Acum, din moment ce voi, împreună cu evreii, negați că Hristosul lor a venit, aflați și despre propriul lor sfârșit, pe care s-a prezis că îl vor găsi după Hristos, din cauza impietății lor, din cauza căreia L-au disprețuit și L-au ucis. Mai întâi, din ziua în care, potrivit lui Isaia, omul și-a lepădat urâciunea de aur și argint, pe care o făcuse pentru închinarea la deșertăciune și rău, [811] adică de când neamul omenesc, când adevărul s-a manifestat prin Hristos, a respins idolii, vedeți dacă cele ce urmează nu au început să se împlinească. 2. Căci Domnul oștirilor a luat din Iudeea și din Ierusalim, printre altele, atât pe profet, cât și pe arhitectul înțelept, [812] adică pe Duhul Sfânt, care zidește Biserica, și anume templul, casa și cetatea lui Dumnezeu. Căci din acel moment harul lui Dumnezeu s-a epuizat de la ei și norilor li s-a poruncit să nu plouă peste via din Sorek, [813] adică <li s-a interzis> ca darurile cerești să coboare peste casa lui Israel. [814] 3. Căci a produs spini, [815] cu care L-a încoronat pe Domnul, [816] și nu a făcut dreptate, ci <a ridicat> un strigăt, [817] prin care a obținut răstignirea Sa. [818] Și, din moment ce roua [819] harului divin a fost astfel îndepărtată , Legea și Profeții au fost în vigoare doar până la Ioan. [820] Apoi, din cauza încăpățânării lor (a evreilor) în nebunie, numele Domnului a fost și el hulit din vina lor, după cum este scris: „ Din pricina voastră este hulit numele Meu printre neamuri ” , [821] căci de la ei s-a răspândit o zvon rău, [822] și pentru că nu au considerat timpul dintre Tiberius [823] și Vespasian [824] ca un timp de pocăință, [825] pământul lor a fost pustiit, cetățile lor au fost arse, țara lor a fost jefuită de străini sub ochii lor, [826] fiica Sionului a fost părăsită, ca un turn de veghe într-o vie sau o gardă într-un câmp de castraveți, [827] și anume, deoarece Israel nu L-a înțeles pe Domnul și poporul nu L-a cunoscut, ci L-a părăsit și L-a adus la mânie pe Cel Sfânt al lui Israel. [828] 4. Așadar, amenințarea condiționată a sabiei — Dacă Mă respingeți și nu Mă ascultați, sabia vă va mistui [829] — va confirma că Cel care, neascultându-L pe Care au pierit, a fost Hristos, Care în Psalmul cincizeci și opt cere Tatălui să-i împrăștie:

Împrăștie-i în puterea Ta [830] Care din nou prin Isaia, rezumând cele spuse despre arderea lor, spune: Din cauza Mea vi s-a întâmplat aceasta, în îngrijorare [831] veți dormi. [832] 5.Este destul de absurd ca evreii să fi suferit asta, nu din cauza Celui care a declarat că vor suferi asta din cauza Lui, ci din cauza lui Hristos, celălalt dumnezeu. Dar observ că Hristos, celălalt dumnezeu, după tine, a fost adus la cruce prin puterea și tăria Creatorului ca fiind ostil Lui. Totuși, El este reprezentat ca Cel pe care Creatorul îl apără: Și cei răi au fost dați pentru mormântul Lui [833] , și anume, cei care au susținut că a fost jefuit [834], iar cei bogați pentru moartea Lui [835], și anume, cei care au cumpărat trădarea lui Iuda [836] și mărturia falsă a soldaților despre furtul trupului. [837] 6. Prin urmare, fie că acest lucru nu li s-a întâmplat evreilor din cauza Lui, dar <aici> veți fi infirmați atât de corespondența dintre sensul Scripturii și rezultatul problemei, cât și de succesiunea timpurilor, fie, dacă acest lucru li s-a întâmplat din cauza Lui, atunci Creatorul nu putea răzbuna pe nimeni altcineva decât pe Hristosul Său și ar fi mai degrabă răsplătit pe Iuda, [838] dacă <evreii> l-ar fi distrus pe adversarul Său. Într-adevăr, dacă Hristosul Creatorului, din cauza căruia <evreii> s-a prezis că vor suferi acest lucru, nu a venit încă, atunci ei vor suferi acest lucru când va veni El. Și unde ar trebui atunci părăsită fiica Sionului, care <deja> nu există astăzi? 7. Unde ar trebui arse orașele, care deja <astăzi> zac în ruine? Unde este împrăștierea oamenilor care au fost deja expulzați? Întoarceți-vă în Iudeea, starea <fostă>, pe care Hristos ar fi revelat-o ca fiind Creatorul - și <apoi> insistați că altul <și nu El> a venit. Cum se poate ca <Creatorul> să-l lase să treacă prin cerul Său pe cel pe care a trebuit să-l distrugă mai târziu pe pământul Său, după ce a profanat o regiune mai glorioasă și mai frumoasă a împărăției Sale, [839] după ce a călcat în picioare chiar și curtea și cetatea Sa? [840] Oare asta și-a dorit El mai mult? El, care, după cum se știe, este un Dumnezeu gelos! [841] În orice caz, El a biruit. Rușinați-vă, voi care credeți într-un zeu învins. Ce vă veți aștepta de la cel care nu a putut să se apere? La urma urmei, a fost zdrobit de forțele și oamenii Creatorului fie din slăbiciune, fie din răutate, pentru a, <invocând> răbdarea Sa, să le impute o crimă atât de mare.

1. „Cu siguranță”, spui tu, „aștept de la el ceea ce va fi în sine o dovadă a existenței unei diferențe <între cei doi zei> - împărăția lui Dumnezeu, posesiune cerească veșnică. Dar Hristosul tău le promite evreilor starea lor anterioară după întoarcerea pământului și, la sfârșitul vieții - consolare în lumea de dincolo, în sânul lui Avraam.” [842] O, zeu cel mai bun, dacă el, după ce s-a potolit, le-a returnat ceea ce a luat cu mânie! O, zeul tău, [843] care lovești și vindeci, [844] produce calamități și creează pace! [845] O, zeu, milostiv chiar și față de morți! 2. Dar despre sânul lui Avraam <voi spune> la timpul potrivit. Cât privește întoarcerea Iudeii (pe care evreii înșiși, înșelați de numele locurilor și țărilor, o așteaptă în modul descris), cum interpretarea alegorică <a acesteia> corespunde spiritual în înfățișarea și rodul ei lui Hristos și Bisericii, și este un drum lung de investigat, iar <aceasta> este expusă într-o altă lucrare, pe care am numit-o „Despre nădejdea credincioșilor”, [846] și într-adevăr este superfluă acum, deoarece nu este vorba despre o făgăduință pământească, ci cerească, despre care se discută. 3. Căci mărturisim că o împărăție ne este promisă pe pământ, [847] dar <se va realiza> înainte de <urcarea noastră la> cer și va avea un caracter diferit <de cel pe care îl așteaptă evreii>, întrucât va fi în cetatea nefăcută de mâini, Ierusalimul, pe care apostolul o numește și mama noastră de sus, [848] după <învierea noastră>, transferată [850] din cer pentru o mie de ani [849]

. [851] Și, declarând că statul nostru, adică cetățenia, este în ceruri, [852] o referă, desigur, la o anumită cetate cerească. 4. Ezechiel a cunoscut-o [853] și apostolul Ioan a văzut-o [854] și cuvântul noii profeții, care rămâne cu credința noastră, [855] o confirmă, pentru a prevesti că imaginea cetății, <revelată> ochiului înainte de descoperirea ei, va deveni un semn. Destul de recent, aceasta s-a împlinit în timpul expediției orientale. Căci se știe și din mărturia păgânilor că în Iudeea, timp de patruzeci de zile dimineața, o grindină a plutit pe cer, întreaga înfățișare a zidurilor sale s-a topit odată cu venirea zilei, iar în alte cazuri a dispărut imediat. 5. Spunem că această cetate este pregătită de Dumnezeu pentru primirea sfinților după înviere și pentru întărirea lor cu o abundență de toate binecuvântările, spirituale, desigur, ca compensație pentru ceea ce am disprețuit sau abandonat în această epocă, întrucât este atât drept, cât și vrednic de Dumnezeu ca slujitorii Săi să se bucure acolo, unde au fost asupriți pentru numele Său. Aceasta este semnificația împărăției cerești . 6. După o mie de ani ai acestei împărății, în limitele cărora se va desăvârși învierea sfinților, care vor învia mai devreme sau mai târziu după meritele lor, apoi, când va avea loc și distrugerea lumii,și incendiul mondial[857] judecată, noi, fiind schimbați într-o clipă [858] într-o natură angelică, desigur, prin aceeași <descrisă de apostol> îmbrăcându-ne în nestricăciune, [859] vom fi transferați în Împărăția Cerurilor, care este acum reevaluată ca și cum nu ar fi fost prezisă de Creator și, ca urmare, ar dovedi că Hristos aparținea unui alt dumnezeu, prin care se presupune că a fost primul și singurul revelat. 7. Acum aflați că această <împărăție> a fost atât prezisă de Creator, cât și, fără o prezicere, trebuia considerată <ca fiind> cu Creatorul. Ce credeți: când sămânța lui Avraam, după prima făgăduință, conform căreia va deveni numeroasă ca nisipul, primește și destinul de a deveni ca stelele, [861] nu este acesta un semn atât al unei instituții pământești, cât și al uneia cerești? Când Isaac, binecuvântându-l pe fiul său Iacov, spune: „ Dumnezeu îți va da din roua cerului și din belșugul pământului” - nu sunt acestea exemple ale ambelor feluri de milă?

8. În cele din urmă, trebuie să acordăm atenție structurii binecuvântării în sine. Căci în ceea ce-l privește pe Iacov, care este un simbol al poporului mai târziu și mai bun, adică al nostru, prima făgăduință este o făgăduință a rouei cerești, a doua a abundenței pământești. Căci suntem invitați mai întâi la lucrurile cerești atunci când respingem lucrurile lumești și astfel, ulterior, ne aflăm destinați să moștenim și lucrurile pământești. Și Evanghelia voastră [862] spune, de asemenea: Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și aceste lucruri vi se vor da pe deasupra [863] . 9. Dar lui Esau îi dă mai întâi [864] o binecuvântare pământească și adaugă una cerească, zicând: Din abundența pământului îți va fi locuința și din roua cerului. [865] Căci instituirea în Esau pentru evrei, întâiul născut prin naștere, dar inferior celorlalți în dragoste, după săturarea <a evreilor> prin Lege, este îndreptată prin credință de la bunurile pământești la cele cerești. Dar când Iacov vede în vis o scară fixată de la pământ la cer, și niște îngeri urcând, alții coborând și pe Domnul stând pe ea, [866] ne pripim să o interpretăm ca indicând calea spre cer, [867] de-a lungul căreia unii urcă, alții coboară, *** [868] care este determinată de judecata Domnului? 10. De ce atunci, când s-a trezit [869] și a fost la început îngrozit de <acest> loc, se întoarce apoi la interpretarea visului? Căci, după ce a spus: Cât de înfricoșător este acest loc! - spune: Acesta nu este altceva decât palatul lui Dumnezeu și aceasta este poarta cerului . [870] Căci L-a văzut pe Hristos Domnul, care este Templul lui Dumnezeu [871] și poarta [872] <a Domnului> prin care se merge la cer. Și, desigur,

nu ar fi menționat porțile cerului dacă ar fi fost imposibil pentru Creator să intre în cer. Dar există și o poartă care primește și un drum care duce acolo, [873] deja puse de Hristos, despre care vorbește Amos: Care își pregătește urcușul la cer. [874] Cu siguranță nu numai pentru Sine, ci și pentru ai Săi care vor fi cu El. 11. Căci El spune: Veți fi îmbrăcați în ele, ca cu podoaba unei mirese. [875] Astfel, Duhul se minunează de cei care s-au grăbit spre Împărăția Cerurilor prin acea urcuș, zicând: Zboară ca vulturii, [876] ca norii zboară și ca niște porumbei tineri spre Mine , [877] adică, pur și simplu ca niște porumbei. Căci vom fi răpiți în nori ca să-L întâmpinăm pe Domnul , [878] după apostol, adică acel Fiu al omului care umblă în nori, [879] despre care vorbește Daniel, și astfel vom fi neîncetat împreună cu Domnul [880].atâta timp cât <El rămâne> atât pe pământ, cât și în cer, chemând elementele însele ca martore din cauza nerecunoscătorilor ambelor legăminte [881] : Ascultă, cerule, și pleacă-ți urechea, pământule. [882]

12. Și chiar dacă Scriptura nu mi-ar fi întins atât de des mâna speranței cerești, aș fi avut o anticipare deplină și a acestei promisiuni, căci am deja har pământesc; aș fi așteptat ceva din cer și de la Dumnezeu, care posedă cerul precum și pământul: astfel, aș crede că Hristos, care promite cele mai mari, aparține Celui care a promis cele mai mici, care a făcut dovezi ale celei mai mari din cele mici, care a lăsat această proclamare a Împărăției, dacă vreți, neauzite numai lui Hristos, pentru ca slava pământească să fie proclamată prin slujitori, cea cerească prin Însuși Domnul. [883] 13. Dar voi dovediți că Hristos este diferit, prin faptul că El proclamă o Împărăție nouă. Mai întâi, dați-mi un exemplu al milei <dumnezeului vostru>, ca să nu am niciun motiv să mă îndoiesc de veridicitatea unei promisiuni atât de mari în care mă încred, din moment ce am fost învățat <să fiu circumspect>; mai întâi de toate, desigur, trebuie să dovediți existența unui rai în cel care, așa cum spuneți, promite cele cerești. Dar acum mă inviți la cină, dar nu arăți casa, te referi la împărăție, dar nu arăți palatul regal. Cum [884] promite Hristosul tău o împărăție cerească, fără cer? Cum l-a prezentat chiar și pe om, fără trup? O, fantomă în toate! O, mare [885] înșelăciune, chiar și în ceea ce privește făgăduința!

Cartea a IV-a

1. Chemăm toate zicerile și toate pregătirile nelegiuitului și sacrilegului Marcion la o confruntare cu însăși Evanghelia sa, [886] pe care a denaturat-o și a făcut-o a sa. [887] Și pentru a-i da credibilitate, a compus pentru ea o anumită zestre - o lucrare numită „Antiteze” din cauza comparării contrariilor și care viza separarea Legii de Evanghelie - astfel încât, distingând cu ajutorul ei doi zei, diferiți și fiecare având propriul său document sau, cum se spune adesea, testament, să poată apăra pe această bază credința în „Evanghelia după Antiteze”. 2. Dar chiar și acestea, intrând în mod deliberat în luptă corp la corp, adică tratând pe rând fiecare dintre pozițiile lui Pontius, le-aș fi învins, dacă nu ar fi fost mai convenabil să le fac inofensive în însăși „Evanghelia” și împreună cu însăși „Evanghelia”, pe care o susțin. Totuși, este atât de ușor să le tratezi, respingând argumentele lor fără examinare , încât le voi prezenta cu adevărat (Antitezele) ca fiind acceptabile, le voi considera valide, voi declara că adaugă combustibil la moara noastră, astfel încât să le fie și mai rușine de orbirea autorului lor, devenind deja Antitezele noastre împotriva lui Marcion. 3. Și chiar admit că un plan a fost dus la îndeplinire în vechea instituție de către Creator, altul în noua de către Hristos. Nu neg că modelele de

vorbire, poruncile virtuții, instrucțiunile din lege diferă, atâta timp cât, totuși, toate diferențele corespund numai lui Dumnezeu, prin care, după cum se știe, au fost stabilite și prezise. 4. Isaia a afirmat odată că legea va veni din Sion și cuvântul Domnului din Ierusalim; [888] o altă lege, desigur, și un alt cuvânt. Mai departe spune: El va judeca printre neamuri și va mustra un popor foarte numeros , [889] - adică <un popor format> nu dintr-un singur trib iudeu, ci și din păgâni, care, după noua lege a Evangheliei și noul cuvânt al apostolilor, sunt supuși judecății și sunt mustrați înaintea lor înșiși pentru greșeala lor anterioară, de îndată ce au crezut, și apoi făuresc [890] săbii în fiare de plug 5. și sulițe, [891] care sunt un fel de sulițe de vânătoare, în secere [892] , adică transformă pasiunile odinioară sălbatice și aprige în sentimente bune care aduc roade bune. Și iarăși: Ascultați-Mă, ascultați, poporul Meu, și plecați-vă urechile, împărați , / spre Mine, căci legea va ieși de la Mine și judecata Mea pentru lumina neamurilor , [893] - <judecata> prin care am judecat și am hotărât ca și neamurile să fie luminate prin Evanghelie și cuvânt. Această lege va fi menționată și în David: fără prihană, căci este desăvârșită, îndreptând sufletul, [894] desigur, de la idoli la Dumnezeu; acesta va fi cuvântul despre care vorbește același Isaia:Căci ce cuvânt scurt va face Domnul pe pământ? 6. Căci Noul Testament este prescurtat și eliberat de povara măruntă a Legii. Dar de ce să căutăm ceva mai mult, când Creatorul prevestește reînnoirea chiar mai clar și mai distinct decât lumina însăși prin același <profet>: Nu vă amintiți de cele trecute și nu vă gândiți la lucrurile de demult: [895] Cele vechi au trecut, cele noi încep? Iată, Eu fac un lucru nou, care va începe astăzi? De asemenea, prin Ieremia: Înnoiți pământ nou și nu semănați printre spini și nu vă tăiați împrejur prepuțul inimilor voastre? Și în alt loc: Iată, vine ziua, zice Domnul, când voi face pentru casa lui Iacov și pentru casa lui Iuda un legământ nou, nu după legământul pe care l-am făcut cu părinții lor în ziua în care am luat o hotărâre cu privire la ei, să-i scot din țara Egiptului? 7. Astfel, El desemnează vechiul Legământ ca fiind temporar, arătându-l a fi schimbător și promițând unul veșnic în viitor. Căci El <spune> [896] prin Isaia: Ascultați-Mă și veți trăi, și voi face cu voi un Legământ Veșnic, adăugând sfințenia și credincioșia [897] lui David, [898] pentru a arăta că acest Legământ se va împlini în Hristos, <descinzând> din linia lui David prin Maria. 8. Pe El (Hristos) [899] <Isaia> l-a prezis figurativ în mlădița care va ieși din rădăcina lui Iese. [900] Așadar, dacă El a spus că alte legi, alte cuvinte și noi stabiliri ale legămintelor vin de la Creator în scopul stabilirii altor rituri, mai bune, și ale jertfelor în sine, și mai mult printre păgâni prin gura lui Maleahi: Nu am nicio favoare față de voi, zice Domnul, și nu voi primi jertfele voastre din mâna voastră, căci de la răsăritul soarelui până la apusul lui, Numele Meu este glorificat printre păgâni și în fiecare loc se aduce o jertfă Numelui Meu și o jertfă curată [901] (adică o rugăciune simplă dintr-o conștiință curată), - atunci se dovedește a fi inevitabil ca orice schimbare care are loc în timpul reînnoirii să înceapă să difere de ceea ce este o <schimbare> și să intre în contradicție cu aceasta în virtutea diferenței. 9. Căci, așa cum nu există nimic schimbat care să nu fie diferit <de sursa originală>, tot așa nu există nimic diferit care să nu fie contrar <sursei originale>. Prin urmare, contradicția datorată diferenței va fi atribuită aceluiași căruia îi va aparține schimbarea datorată reînnoirii. Cel care a stabilit schimbarea, El a stabilit și diferența; Cel care a prezis schimbarea, El a prezis și contradicția. De ce explicați diferența dintre fapte prin diferența dintre forțe? 10. De ce, întorcându-vă pe dos, întoarceți împotriva Creatorului antitezele exemplelor, pe care (antiteze) le puteți recunoaște și în însăși sentimentele și emoțiile Sale? Eu, spune el, voi lovi și voi vindeca; eu, spune el, voi ucide

și voi învia , [902] producând, desigur,dezastre și crearea păcii. [903] Din această cauză, ai chiar obiceiul să-L învinovățești pe El - care interzice ceea ce poruncește și poruncește ceea ce interzice - pentru nestatornicia și inconstanța Sa. Așadar, de ce nu ai inclus antitezele printre <proprietățile> naturale ale Creatorului, care se contrazice întotdeauna pe Sine însuși, și nu ai putut să-ți amintești cel puțin că lumea este alcătuită, dacă nu mă înșel, chiar și la ponțieni din diferențele elementelor care concurează între ele? 11. Prin urmare, ar fi trebuit mai întâi să stabilești că există un zeu al luminii, altul al întunericului, astfel încât să poți afirma că unul este Dumnezeul Legii, celălalt zeul Evangheliei. Totuși, pe baza evidentului, este predeterminat ca <în El> ale cărui proprietăți și lucrări se manifestă prin antiteze, misterele se manifestă și ele în același mod.

1. Acesta a fost scurtul nostru răspuns la „Antitezele" dumneavoastră. Acum voi trece la o analiză a Evangheliei - nu a celei „evreiești", [904] desigur, ci a celei pontice - falsificată pe alocuri, <trec> la modul în care a fost pregătită, la istoria ei, cu care începem. [905] Noi, în primul rând, afirmăm că autorii documentului evanghelic au fost Apostolii, cărora această datorie de a proclama Evanghelia le-a fost încredințată de Însuși Domnul. Dacă printre ei au existat oameni apostolici, [906] însă, nu numai ei, ci împreună cu Apostolii [și cei care au venit după Apostoli], [907] căci predicarea ucenicilor putea fi suspectată că tinde spre glorie, dacă nu ar fi fost susținută de autoritatea învățătorilor, da, de autoritatea lui Hristos; autoritatea care i-a făcut pe Apostoli învățători. 2. Într-adevăr, credința a fost sădită în noi de Ioan și Matei, dintre apostoli, și a fost reaprinsă de Luca și Marcu, dintre oamenii apostolici, care s-au bazat pe aceleași principii în ceea ce privește unicul Dumnezeu Creatorul și Hristosul Său, născut din Fecioară, împlinirea Legii și a profeților. Nu contează că <în Evanghelii> aranjamentul narațiunilor este diferit, atâta timp cât există un acord în esența credinței, în care <ele> nu sunt de acord cu Marcion. 3. Marcion, din partea sa, desigur, nu a atribuit niciun autor Evangheliei sale, ca și cum nu i-ar fi permis <ereticului> să inventeze un nume pentru care să nu fie rușinos să-i distorsioneze însăși esența. Și m-aș putea opri aici, afirmând că nu trebuie să recunoști o lucrare care nu ridică sprâncenele, care nu arată fermitate și nu promite fiabilitate nici prin titlul complet, nici prin indicarea necesară a autorului. 4. Dar preferăm să intrăm în luptă din toate părțile și să nu neglijăm nimic din ceea ce ne poate fi considerat util. Căci dintre acei compilatori <ale Evangheliilor> pe care îi avem, Marcion pare să-l fi ales pe Luca pentru sacrificiu. Dar Luca nu este un apostol, ci un om apostolic, nu un învățător, ci un discipol, mai puțin, desigur, decât un învățător; [908] cel puțin la fel de târziu pe cât este <el> un urmaș al unui apostol ulterior - fără îndoială Pavel, astfel încât, chiar dacă Marcion și-ar fi publicat Evanghelia sub numele lui Pavel însuși, un singur document, lipsit de sprijinul predecesorilor <paulini>, nu ar fi fost suficient pentru credință. 5. Ar fi fost necesară și Evanghelia pe care Pavel a primit-o, pe care a crezut-o și cu care a dorit curând să aibă propria sa Evanghelie în concordanță; căci acesta a fost motivul pentru care a venit la Ierusalim pentru a se întâlni și a se consulta cu apostolii, pentru a nu se strădui accidental în zadar, [909] adică să creadă în conformitate cu ei și să predice în conformitate cu ei. În cele din urmă, după ce a intrat în comunicare cu experții și a ajuns la o înțelegere cu privire la regula credinței, și-au unit mâinile și apoi și-au împărțit îndatoririle predicării, astfel încât au mers la evrei,Pavel, însă, este atât pentru evrei, cât și pentru neamuri.[910] Dacă însuși El, care l-

a luminat pe Luca, a cerut autoritatea predecesorilor săi pentru credința și predica sa, cu cât mai mult voi cere pentru Evanghelia după Luca autoritatea care era necesară pentru Evanghelia învățătorului său?

1. Cu totul altă problemă este dacă Marcion consideră misterul religiei creștine ca având originea în ucenicia lui Luca. Totuși, dacă se întoarce la o perioadă anterioară, atunci are cu siguranță o garanție autentică, datorită căreia a ajuns la Luca, astfel încât Luca a putut fi acceptat prin mărturia sa. 2. Dar Marcion, după ce a dat peste Epistola lui Pavel către Galateni, care îi pedepsește chiar și pe apostoli ca fiind cei care nu se apropie corect de adevărul Evangheliei [911] și, în același timp, îi acuză pe anumiți apostoli falși [912] care denaturează Evanghelia lui Hristos, se străduiește să răstoarne acele Evanghelii care aparțin apostolilor înșiși și sunt publicate sub numele lor sau sub numele unor oameni apostolici, pentru a, trebuie să presupunem, să dea Evangheliei sale credibilitatea pe care o ia de la ele. 3. Ei bine, chiar dacă Petru, Ioan și Iacov, care erau considerați stâlpi, au fost acuzați [de Pavel], [913] motivul pentru aceasta era evident: părea că schimbau masa comună din ipocrizie. [914] Totuși, întrucât Pavel însuși s-a făcut totul pentru toți oamenii, pentru a-i câștiga pe toți, [915] și Petru ar fi putut avea un astfel de plan de a face ceva diferit de ceea ce propovăduia.

3. Mai mult, dacă s-au strecurat apostoli falși, și natura lor este numită, cerând circumcizia și <respectarea> sărbătorilor evreiești. [916] Mai mult, nu pentru predicarea lor, ci pentru modul lor de acțiune au fost înfierați de Pavel, care i-ar fi înfierat în mod egal dacă ar fi greșit în ceva cu privire la Dumnezeu Creatorul sau la Hristosul Său. Este necesar, așadar, să examinăm aceste fapte separat. Dacă Marcion se plânge că apostolii au fost suspectați de ipocrizie și pretenție până la punctul de a denatura Evanghelia, atunci el îl acuză deja pe Hristos, acuzându-i pe cei pe care Hristos i-a ales. Dacă, însă, apostolii au compus o Evanghelie ireproșabilă, fiind învinovățiți doar pentru inconsecvența lor în mesele comune, iar apostolii falși au denaturat adevărul apostolic și din aceasta au provenit Scripturile noastre, [917] atunci care va fi documentul autentic, care <nu> [918] a fost reelaborat de falsificatori? Cel care l-a luminat pe Pavel, iar după el pe Luca? Dar dacă acest document a fost complet distrus, fiind șters din memorie atât de un anumit potop, cât și de un potop de falsificatori, atunci, prin urmare, Marcion nu îl are pe cel adevărat. 5. Sau, dacă acela este cel adevărat, adică cel apostolic, care se află numai în Marcion, cum se dovedește el (adică documentul) [919] a fi consonant cu al nostru, care este considerat a aparține nu apostolilor, ci lui Luca? Sau dacă cel folosit de Marcion nu trebuie atribuit lui Luca doar datorită consonanței sale cu al nostru, care, prin urmare, are și el un nume distorsionat, ci este apostolic, atunci și al nostru, care este consonant cu acesta, este apostolic. „Dar chiar și numele lui este distorsionat.” IV. 1. Prin urmare, trebuie să ne agățăm de firul disputei, [920]întrucât eforturile depuse de ambele părți, fiind egale, nu se pot contracara reciproc. Eu spun că <Evanghelia> mea este adevărată, cea a lui Marcion este a lui; susțin că <Evanghelia> lui Marcion este contrafăcută, cea a lui Marcion este a mea. Cine va judeca între noi dacă nu argumentul timpului, care dă autoritate celui care se dovedește a fi mai vechi și atribuie corupție celui care se dovedește a fi mai recent? Căci pe cât o minciună este o corupție a adevărului, pe atât este necesar ca adevărul să preceadă minciuna. 2. Lucrul va preceda ceea ce a suferit, iar materialul ceea ce îl contrazice; altfel <va fi> foarte absurd ca a noastră (dacă

dovedim că a noastră este mai veche, iar a lui Marcion este mai recentă) să pară falsă înainte de a avea material <pentru denaturare> față de adevăr și ca Evanghelia lui Marcion să fie considerată ca intrând în contradicție cu a noastră înainte de a fi publicată și, în final, să evaluăm ceea ce este mai recent ca fiind mai adevărat, după ce atâtea și atât de mari lucrări și mărturii ale religiei creștine au fost deja publicate, care, desigur, nu ar fi putut fi publicate fără adevărul evanghelic, adică înainte de adevărul evanghelic. 3. Așadar, în ceea ce privește Evanghelia după Luca, din moment ce prezența ei la noi și la Marcion acționează ca mediator <în disputa noastră> cu privire la adevăr, <Evanghelia> noastră este cu atât mai veche decât cea a lui Marcion, încât chiar și Marcion însuși a crezut odată în ea, când a adus bani [921] Bisericii universale la începutul arderii <credinței sale>, care a fost curând lepădată împreună cu el însuși după ce a căzut de la adevărul nostru în erezia sa. Ce <vom face> acum, dacă marcioniții neagă, chiar în ciuda propriei sale scrisori, că a noastră a fost prima sa credință? Dacă nici ei nu recunosc litera? 4. Desigur, „Antitezele" nu numai că admit acest lucru, ci îl și arată. Confirmarea lor este suficientă pentru mine. Căci dacă Evanghelia pe care o numim „După Luca" - să vedem dacă nu este aceeași cu Marcion - este aceeași pe care Marcion, prin antiteze, o denunță ca fiind denaturată de apărătorii iudaismului pentru a o uni cu Legea și cu Profeții, astfel încât aceștia să poată deduce prin intermediul ei și pe Hristos de acolo [922] , atunci, desigur, el nu putea decât să denunțe ceea ce descoperise. 5. Nimeni nu mustră ceea ce va veni mai târziu, despre care nu știe că va veni. Corectarea nu precede ofensa. Cu siguranță, Marcion s-a dovedit a fi primul și singurul corector al Evangheliei, care a rămas pustie din vremea lui Tiberius până în vremea Antoninilor, atât de mult așteptată de Hristos, care deja se pocăise de faptul că se grăbise să-i trimită pe Apostoli fără sprijinul lui Marcion! Fie cum ar fi, erezia este opera nebuniei omenești, nu a puterii divine, o erezie care corectează întotdeauna Evangheliile în acest fel - falsificându-le, întrucât, dacă Marcion este ucenic, el nu este, totuși, mai presus de învățător; [923] iar dacă Marcion este apostol, atunci Pavel spune: Sunt eu,fie că ei, noi predicăm așa, [924] - și dacă Marcion este profet, atunci duhurile profeților vor fi supuse profeților, căci ei nu sunt profeți ai distrugerii, ci ai păcii, [925] chiar dacă Marcion este un înger, atunci cel care predică Evanghelia într-un mod diferit ar trebui numit mai degrabă anatemă, [926] decât predicator al Evangheliei. Așadar, corectând, el confirmă ambele: și că <Evanghelia> noastră este cea anterioară, căci corectează ceea ce a găsit că există; și că cea ulterioară este cea pe care el, după ce a compilat din corecturile noastre, a însușit-o și a reînnoit-o.

1. În concluzie, obținem: dacă este clar că ceea ce a fost întâi este mai adevărat, primul ceea ce <de la început>, <și> ceea ce [927] de la început, care este de la apostoli, va fi cu siguranță la fel de clar că ceea ce a fost transmis de la apostoli va fi inviolabil în Bisericile apostolice. Să vedem ce lapte au luat corintenii de la Pavel, [928] după ce normă au fost instruiți galatenii pe calea cea dreaptă, ce citesc filipenii, tesalonicenii, efesenii, ce proclamă și romanii acum, cărora Petru și Pavel le-au lăsat Evanghelia, pecetluită cu sângele lor. 2. Avem și noi Biserici care sunt ucenicii lui Ioan. Căci chiar dacă Marcion respinge Revelația sa, totuși seria episcopilor, ridicați la începutul lor, va veni la Ioan ca fondator. Astfel, se recunoaște genealogia celorlalte Biserici. Declar, așadar, că printre ei, nu numai printre apostoli, ci și printre toți cei uniți cu ei prin comunitatea sacramentului, această Evanghelie a lui Luca, pe care o apărăm acum, a fost

în uz încă de la publicarea ei, dar cea a lui Marcion este necunoscută majorității. Nu este cunoscută nimănui în așa fel încât să nu fie condamnată pe motiv că este necunoscută majorității. [929] 3. Marcion, desigur, are și „Biserici”, dar propria sa, tot atât de târzie pe cât s-a autoproclamat, despre originea cărora, dacă întrebați, veți descoperi mai ușor că este apostată și nu apostolică, [930] întrucât fondatorul lor este Marcion sau cineva din turma lui Marcion. Fagurii și viespile creează, iar marcioniții creează și ei „Biserici”. Aceeași autoritate a Bisericilor apostolice va apăra și celelalte Evanghelii pe care le avem datorită lor (Bisericilor) și în conformitate cu ele; Vorbesc despre Evangheliile lui Ioan și Matei, deși chiar și despre cea publicată de Marcu se spune cu certitudine că aparține lui Petru, al cărui interpret a fost Marcu. Căci și Evanghelia lui Luca este de obicei atribuită lui Pavel. 4. Dar este permis să considerăm acele Evanghelii pe care le-au publicat ucenicii ca aparținând învățătorilor. Prin urmare, și Marcion ar trebui chemat în judecată din cauza acestora [931] , deoarece, trecându-le cu vederea, a preferat să se ocupe de Evanghelia lui Luca, ca și cum ele, la fel ca această Evanghelie, nu ar fi fost în Biserici de la început. Dar trebuie considerat probabil că au existat mai degrabă de la început, ca fiind mai vechi, deoarece erau apostolice, ca fiind consacrate împreună cu Bisericile însele. Totuși, dacă apostolii nu au publicat nimic, cum se face că au publicat mai degrabă ucenicii, care nu ar fi putut fi ucenici fără o anumită instrucțiune din partea învățătorilor? 5. Dacă se știe atunci că și ele (adică celelalte Evanghelii) au fost în Biserici, de ce nu le atinge Marcion și pe ele, fie pentru a le corecta dacă sunt falsificate, fie pentru a le recunoaște dacă nu sunt corupte? Căci pentru oamenii care denaturează Evanghelia, [932]Este firesc să se străduiască mai mult să denatureze acele <Evanghelii> despre care cunosc autoritatea mai mare. Prin urmare, ei sunt apostoli falși, pentru că i-au portretizat în mod fals pe apostoli. Prin urmare, din moment ce i-ar fi corectat pe cei care aveau nevoie de corecție dacă erau corupți, în aceeași măsură a confirmat că nu erau corupți aceia pe care nu îi considera supuși corecției. 6. Ei bine, atunci a corectat-o pe cea pe care a considerat-o coruptă. Dar a făcut acest lucru fără un motiv întemeiat, căci nu era coruptă. Căci dacă cele apostolice au ajuns intacte, iar Evanghelia după Luca, care este în posesia noastră, este atât de de acord cu pozițiile expuse în ele încât rămâne în uz printre Biserici, atunci devine deja evident că Evanghelia după Luca era, de asemenea, intactă înainte de sacrilegiul lui Marcion. Căci atunci când Marcion și-a întins mâinile spre ea, atunci a devenit diferită de cele apostolice și contrară lor. 7. Prin urmare, îi voi sfătui pe ucenicii săi fie să o schimbe, chiar și târziu, după propria lor imagine, *** [933] astfel încât să pară că coincide [934] cu apostolii. Căci ei o transformă zilnic, conform mustrărilor noastre zilnice. Sau să le fie rușine de învățătorul lor [935] , care se trezește ridiculizat ici și colo, când adevărul evanghelic este uneori trecut cu tăcerea, împiedicat de conștiință să-l distorsioneze și alteori răsturnat fără rușine. Noi folosim aceste principii, expuse în puține cuvinte, care apără - atunci când intrăm cu ușurință în luptă cu ereticii în ceea ce privește credința evanghelică - atât succesiunea timpurilor, care indică originea ulterioară a falsificatorilor, cât și autoritatea Bisericilor, care protejează tradiția apostolică, căci adevărul precede inevitabil falsitatea și vine de la cei care l-au transmis.

1. Dar de aici trecem deja la o altă întrebare, chemând însăși Evanghelia lui Marcion, așa cum am promis, la judecată, intenționând să-i dovedească falsitatea în acest fel. Desigur, tot ceea ce a lucrat, inclusiv pregătirea „Antitezelor”, el adună pentru a, stabilind diferența dintre Vechiul și Noul Testament, să-l stabilească, în consecință, pe Hristosul

său ca separat de Creator, ca aparținând unui alt dumnezeu, ca străin de Lege și de profeți. 2. Desigur, din acest motiv a răzuit tot ce contrazicea opinia sa, fiind de acord cu Creatorul, ca și cum ar fi fost țesut de zeloții Săi, dar a păstrat ceea ce corespundea opiniei sale. Ne vom întoarce la ultimul (adică la cel păstrat) și vom apuca de ultimul: dacă este mai aproape de noi <decât de el>, dacă lovește la presupunerea lui Marcion, va fi clar că primul a fost răzuit din cauza aceluiași viciu de orbire eretică, din cauza căruia ultimul a fost păstrat. 3. Acesta va fi planul și forma micii noastre lucrări, păstrând în același timp, desigur, fără schimbare, cererea pe care o fac ambele părți. Marcion afirmă că un Hristos este cel care, pe vremea lui Tiberius, a fost revelat de un zeu necunoscut pentru mântuirea tuturor popoarelor, celălalt este Cel care a fost destinat de Dumnezeu Creatorul pentru restaurarea statului evreu, Cel care va veni într-o zi. Între ei, Marcion stabilește o mare și completă diferență - cum ar fi cea care există între cel drept și cel bun, între Lege și Evanghelie, între iudaism și creștinism. 4. Aici vom continua respingerea cazului fără a-l examina, [936] o respingere prin care afirmăm că Hristos, celălalt zeu, nu trebuie să aibă nimic în comun cu Creatorul; Totuși, Hristos trebuie declarat ca aparținând Creatorului dacă El a făcut ceea ce a fost stabilit de Creator, dacă Și-a împlinit profețiile, dacă Și-a susținut legile, dacă Și-a îndeplinit promisiunile, dacă Și-a remanifestat miracolele, dacă Și-a transformat deciziile, dacă Și-a revelat în Sine Însuși proprietățile și caracteristicile Sale. Te rog, cititorule, să-ți amintești constant de acest acord și de acest principiu și să continui să investighezi: Hristos aparține lui Marcion sau Creatorului.

1. <Marcion> declară că în al cincisprezecelea an al principatului lui Tiberius [937], Hristos a coborât [938] în orașul galileean Capernaum, desigur din cerul aparținând Creatorului, în care coborâse anterior din al său. A existat, așadar, o oarecare ordine <în prezentarea evenimentelor>, astfel încât să se descrie mai întâi cum a coborât din cerul său? Într-adevăr, de ce m-aș abține să cenzurez ceea ce nu corespunde unei narațiuni consecvente, logice, care întotdeauna <la Marcion> se termină într-o minciună? Să fie spus odată pentru totdeauna clar, datorită căreia în alt loc [939] am discutat deja acest lucru [940] : putea cel care a coborât prin Creator și, în plus, în ciuda Lui, să fie admis de El și apoi lăsat să treacă pe pământ, care, de asemenea, Îi aparține? 2. Acum, însă, deși sunt de acord că a coborât, cer <să se arate> succesiunea ulterioară a evenimentelor din timpul coborârii. Să nu fim atenți la faptul că undeva <în loc de cuvântul a venit> a apărut cuvântul . Cuvântul „ a apărea” sugerează o privire întâmplătoare, neașteptată, în care ochii s-au îndreptat la un moment dat spre ceea ce a apărut brusc; cuvântul „ a veni” <indică acțiunea care, în timp ce se întâmplă, este privită și atrage privirea spre ceea ce se întâmplă. De asemenea, <cuvântul a venit> implică prezența unei succesiuni de evenimente și, astfel, ne face să ne întrebăm sub ce înfățișare, în ce împrejurimi, cu ce grabă sau îndemânare și, de asemenea, la ce oră din zi și din noapte a coborât; și cine l-a văzut coborând, cine a relatat <despre asta>, cine a certificat acest lucru, ceea ce, desigur, nu ar trebui acceptat cu ușurință pe bază de credință de către cel care certifică.

3. Într-adevăr, este scandalos că Romulus l-a avut pe Proculus ca martor al înălțării sale la cer, [941] dar Hristos nu a avut pe nimeni care să anunțe coborârea zeului său din cer, *** [942] ca și cum primul ar fi urcat pe aceeași scară a înșelăciunii într-un mod diferit față de cum coborâse cel de-al doilea. Ce avea, însă, Galileea de-a face cu el, dacă nu era

Hristosul Creatorului, Hristosul pentru începutul căruia predica această regiune era destinată, conform cuvintelor lui Isaia: Beți mai întâi aceasta, faceți <asta> repede, regiunea lui Zabulon și țara lui Neftali și restul care <locuiesc> țărmul <țara> mării și <țara de dincolo> de Iordan, Galileea neamurilor. Voi, popor care stați în întuneric, priviți lumina cea mare; voi, care locuiți pământul, care stați în umbra morții; lumina a răsărit peste voi ? [943] 4. Este bine <pentru noi> că Dumnezeul lui Marcion își revendică și titlul de luminator al neamurilor, pentru ca, având în vedere că a coborât din cer, să coboare mai potrivit în Pont, nu în Galileea. [944] Dar, întrucât atât locul, cât și împlinirea iluminării apar înaintea lui Hristos în conformitate cu ceea ce a fost prezis, începem deja să înțelegem că El este Cel care a fost prezis, arătând în prima Sa arătare că nu a venit să răstoarne Legea și profeții, ci mai degrabă să le împlinească. [945] Căci Marcion a șters cuvintele despre aceasta ca o inserare ulterioară. 5. Dar în zadar neagă el că Hristos a spus ceea ce a împlinit imediat și parțial. Căci El a împlinit profeția referitoare la locul respectiv: din cer direct la sinagogă, [946] așa cum se spune de obicei: „Faceți ceea ce am venit"; Marcion, scoate din Evanghelie și aceste cuvinte: Am fost trimis doar la oile pierdute ale casei lui Israel [947] și: Nu puteți lua pâinea fiilor și s-o dați câinilor [948] - ca să nu pară că Hristos aparține lui Israel. 6. Îmi este de ajuns să fi făcut în loc să fi spus. Scoateți cuvintele Hristosului meu - faptele Lui vor vorbi. Iată, a venit în sinagogă: cu siguranță, la oile pierdute ale casei lui Israel. Iată, El oferă mai întâi pâinea învățăturii Sale israeliților: cu siguranță, le arată preferință ca fii. Iată, El încă nu o dă altora: cu siguranță, îi trece pe lângă ei ca pe câini. Cui i-ar fi dat-o mai degrabă, dacă nu celor care sunt străini de Creator, dacă, mai întâi de toate, nu aparțineau Creatorului? 7.Și totuși, cum a putut fi admis în sinagogă cineva venit atât de pe neașteptate, atât de necunoscut, despre a cărui semințe, despre a cui familie, în cele din urmă, despre <numele din> lista de impozite a lui Augustus, pe care arhivele romane o păstrează ca cea mai fidelă mărturie a Nașterii Domnului, nimeni nu știa nimic până acum? Desigur, ei (evreii) își aminteau că acela a cărui circumcizie nu o cunoșteau nu trebuia admis în Sfânta Sfintelor. Dar chiar dacă toată lumea intra în sinagogă fără discriminare, totuși nu pentru a învăța, decât dacă aceasta era o persoană binecunoscută, testată, dovedită chiar mai devreme pentru îndeplinirea acestei <fapte> sau autorizată din alt loc să îndeplinească această datorie <o persoană>. Și toți erau uimiți de învățătura Lui. Desigur. Pentru că, - spune el, - cuvântul Lui era puternic , [949] - nu pentru că învăța împotriva Legii și a Profeților. Cu siguranță, căci El arăta cuvânt, putere și har divin, mai degrabă ridicând decât distrugând esența Legii și a Profeților. 8. Altfel nu ar fi fost uimiți, ci îngroziți; Nu s-ar fi mirat, ci s-ar fi retras imediat de la cel care răstoarnă Legea și Profeții și, mai ales, de la predicatorul unui alt dumnezeu; căci El nu ar fi putut învăța împotriva Legii și a Profeților și, din acest motiv, împotriva Creatorului, fără a mărturisi mai întâi o zeitate opusă și dușmană. Prin urmare, din moment ce Scriptura nu relatează nimic de acest fel, cu excepția faptului că simpla putere și tărie a cuvântului a provocat uimire, ea (Scriptura) arată mai degrabă că El a învățat conform Creatorului, căci ea (Scriptura) nu a negat acest lucru, decât împotriva Creatorului, căci nu a indicat acest lucru.

8. Și astfel, el trebuie fie recunoscut ca aparținând Celui conform căruia a învățat, fie condamnat ca dublur, dacă a învățat conform Cel împotriva căruia a venit. Duhul demonului strigă acolo: Ce avem noi de-a face cu Tine, Isuse? Tu ai venit să ne distrugi: știu cine ești, Sfântul lui Dumnezeu. 10. Aici nu voi examina din nou dacă acest titlu era

potrivit pentru cel care nu ar fi trebuit să fie numit Hristos, dacă nu aparținea Creatorului (un protest a fost deja făcut cu privire la nume în alt loc); [950] dar acum iau în considerare cum a știut demonul că cel din față era numit așa, dat fiind că nicio prezicere nu fusese făcută vreodată despre el de către un zeu necunoscut și până atunci mut, al cărui sfânt demonul nu-l putea numi - <sfânt> al celui care era necunoscut chiar și Creatorului său (adică al demonului). Ce a produs atunci el (Hristosul lui Marcion) care a mărturisit despre noua zeitate, prin care putea fi considerat un sfânt al unui alt zeu? 11. Doar că a intrat în sinagogă și nici măcar verbal nu a comis nimic împotriva Creatorului. Prin urmare, așa cum demonul nu-L putea recunoaște în niciun fel pe Cel despre care nu avea nicio idee ca fiind Isus și Sfântul lui Dumnezeu, tot așa L-a recunoscut pe Cel pe care îl cunoștea. Căci demonul își amintea atât că profetul prezisese Sfântul lui Dumnezeu, [951] cât și că Isus este numele Domnului [952] în fiul lui Naveh. [953] Și aceasta a aflat de la înger, conform Evangheliei noastre: De aceea, și ceea ce se va naște în tine se va numi Sfânt, Fiul lui Dumnezeu, [954] și-I vei pune numele Isus? 12. Dar cu siguranță avea o oarecare idee despre instituția Domnului - deși era un demon - mai mult decât despre o instituție străină și încă insuficient cunoscută. De fapt, a început cu cuvintele: Ce avem noi de-a face cu tine, Isuse? Nu ca cu un străin, ci ca cu Cel căruia îi aparțin duhurile Creatorului. Căci nu a spus: „Ce avem noi de-a face cu voi?" ci: „Ce avem noi de-a face cu voi?", plângându-se și indignat de soarta sa, pe care o vedea deja, adaugă: Ai venit să ne distrugi. 13. Atât de clar a văzut în Isus pe Fiul lui Dumnezeu Judecătorul și Dumnezeu Răzbunătorul și, ca să spunem așa, un Dumnezeu aprig, și nu pe acel om bun care nu știe să distrugă și să pedepsească. De ce am început de la acest loc? Pentru a arăta că până și demonul L-a recunoscut pe Isus ca nefiind un străin și a confirmat că El nu este un străin, ci aparține Creatorului. „Dar", spui tu, „Isus l-a certat". [955] Desigur, ca unul plin de invidie și insolent în însăși mărturisirea, ca unul care lingușește pe nedrept: ca și cum cea mai mare glorie a lui Hristos, care a vrut ca ucenicii să se laude că nu se supun duhurilor,' [956]dar toga albă a mântuirii era că El a venit pentru distrugerea demonilor și nu mai degrabă pentru mântuirea oamenilor. 14. Sau pentru ce alt motiv L-a mustrat? Dacă pentru că a mințit în toate, atunci, prin urmare, El nu era nici Isus, nici deloc Sfântul lui Dumnezeu; dacă pentru că a mințit în parte, <și anume, în aceasta>, că L-a recunoscut ca Isus și Sfântul lui Dumnezeu, ci Dumnezeu Creatorul, atunci El l-ar fi mustrat pe nedrept pe cel care simțea ceea ce știa că ar trebui să simtă și nu presupunea ceea ce nu știa că ar trebui să presupună: un Isus străin și un sfânt al unui alt dumnezeu. 15. Dar dacă mustrarea nu are o explicație mai credibilă decât a noastră, atunci, prin urmare, demonul nu a mințit deloc și nu a fost mustrat pentru că a mințit; căci <Domnul> Însuși era acel Isus, în afară de Care demonul nu putea recunoaște pe nimeni altcineva; și, mustrând demonul pentru că nu a mințit, Isus a confirmat că El era Cel pe care demonul L-a recunoscut.

1. Conform profeției, Hristos Creatorul urma să fie numit Nazarinean. Din acest motiv, evreii ne numesc pe noi cu acest nume, după El (Hristos). Căci și noi suntem aceia despre care este scris: Nazarinenii sunt mai albi decât zăpada, [957] adică cei care odinioară eram galben-palizi din cauza petelor păcatului și negri din cauza întunericul ignoranței. Dar numele de Nazarinean trebuia să fie potrivit lui Hristos datorită refugiului în care a fost ascuns în copilăria Sa, <în> [958] care, <situat> lângă Nazaret, a coborât, [959] scăpând de Arhelau, fiul lui Irod. [960] 2. Nu am omis acest lucru pentru că Hristosul lui

Marcion a trebuit să respingă tot ceea ce era legat și de pasajele referitoare la Hristos Creatorul; căci Hristosul lui Marcion avea la dispoziție multe orașe din Iudeea care nu erau transmise atât de clar prin profeți lui Hristos Creatorul. Cu toate acestea, Hristos va fi Hristosul profeților oriunde Se va arăta El conform profeților. Totuși, se observă că nici în Nazaret [961] nu a predicat nimic nou, până când, dintr-un alt motiv [dintr-un proverb] [962] a fost, spun ei, respins. [963] Aici, observând pentru prima dată faptul că mâinile au fost puse peste El, trebuie să dau deja o explicație în avans cu privire la esența Sa trupească, că nu poate fi considerat o viziune care se lasă atins și, în plus, plin de brutalitate, fiind ținut, prins și târât spre repezișuri. [964] 3. Căci chiar dacă S-a îndepărtat, <trecând> prin mijloc, [965] <A făcut aceasta> după ce a experimentat deja constrângerea și a fost eliberat ulterior, și anume, după ce a calmat, așa cum era obișnuit, agitația mulțimii sau chiar după ce s-a desprins de ea, totuși fără a o înșela cu un întuneric care, dacă ar fi existat, nu ar fi fost accesibil niciunei atingeri. Căci a atinge, precum și a fi atins, numai trupul poate [966] - există o zicală potrivită chiar și a înțelepciunii seculare. 4. <Să trecem> la subiectul principal: și El Însuși i-a atins curând pe alții, punându-și peste ei mâinile, desigur, care nu puteau să nu fie atinse, El a săvârșit beneficiile vindecării, pe cât de adevărate, pe atât de inimaginabile, pe cât de <adevărate și inimaginabile> erau mâinile cu care le-a săvârșit. Prin urmare, El este Hristosul lui Isaia, care vindecă bolile: El, spune el, ne-a îndepărtat neputințele și a purtat bolile noastre , [967] dar grecii folosesc de obicei verbul a purta [968] în loc de verbul a lua. Îmi este suficient deocamdată să vorbesc despre promisiune în termeni generali. Orice vindecă Hristos, El este al meu. Să trecem acum la felurile de vindecare. 5.Totuși, eliberarea de demoni este și un leac pentru boală. Așadar, duhurile necurate, ca și cum ar fi urmat exemplul deja dat mai devreme, au ieșit <dintre cei posedați> cu mărturie, strigând: Tu ești Fiul lui Dumnezeu. [969] Care Dumnezeu, să fie măcar clar aici. „Dar El i-a certat exact în același fel și le-a poruncit să tacă.” Căci exact în același fel <ca în exemplul precedent> Hristos a vrut să fie recunoscut ca Fiul lui Dumnezeu de oameni, și nu de duhurile necurate, cel puțin de acel Hristos pentru care acest lucru era natural, căci îi trimisese înainte pe cei prin care putea fi recunoscut și care, desigur, erau predicatori mai vrednici <decât demonii>.

6. Se potrivea lui să respingă vestirea duhului necurat, Care avea din belșug [970] vestirea <a Duhului> Celui Sfânt. La rândul său, cel care nu fusese niciodată declarat, dacă totuși voia să fie recunoscut (în zadar venea dacă nu voia acest lucru), nu ar fi disprețuit mărturia vreunei esențe străine, căci [971] el, coborând într-o <esență> străină, nu avea <mărturia> sa proprie.

7. <Să adăugăm acum> că el, ca răsturnător al Creatorului, nu avea nimic mai mult de dorit decât să fie recunoscut de spiritele Sale și să devină cunoscut prin frica lor; doar Marcion neagă posibilitatea ca zeul său să inspire frică, dovedind că nu bunul <zeul> înspăimântă, ci <Dumnezeu-> Judecătorul, Care are mijloacele de intimidare: mânia, cruzimea, judecata, răzbunarea, condamnarea. Dar demonii, desigur, s-au retras din cauza fricii - prin urmare, L-au recunoscut ca Fiul Dumnezeului care inspiră frică: nu ar fi neglijat ocazia de a nu se retrage dacă El nu le-ar fi inspirat frică - iar El, alungându-i prin poruncă și abuz, și nu prin avertisment, ca cel bun, S-a arătat tocmai ca inspirând frică. 8. Sau a strigat la ei pentru că se temeau de El, care nu voia să inspire frică? Dar cum a vrut

El să iasă afară, ceea ce nu ar fi făcut dacă nu le-ar fi fost frică? Așadar, el a cedat necesității, întrucât s-a comportat diferit față de ceea ce cerea natura sa, deși ar fi putut, fiind bun, să-i cruțe imediat; și a permis o altă rușine <— rușinea> ipocriziei, când le-a permis demonilor să se teamă de el ca Fiu al Creatorului, astfel încât să nu mai alunge demonii prin propria sa putere, ci prin puterea Creatorului. 9. <Hristosul lui Marcion> merge în deșert. [972] Și acest loc este obișnuit pentru Creator. [973] Era necesar ca și Cuvântul să apară în trupul unde odinioară a acționat în nor. [974] Înfățișarea locului care era plăcut Legii era potrivită și pentru Evanghelie. Să se bucure, așadar, deșertul, [975] a promis Isaia. Reținut de mulțime, [976] El spune: Trebuie să vestesc și altor cetăți Împărăția lui Dumnezeu . [977] 10. L-a arătat deja pe dumnezeul său undeva? Cred că încă nu. A vorbit și celor care cunoșteau și un alt dumnezeu? Cred că nu. Prin urmare, dacă El nu a anunțat un alt dumnezeu și ei nu cunoșteau niciun alt dumnezeu în afară de Creator, atunci El a proclamat Împărăția aceluiași Dumnezeu pe care Îl știa singur cunoscut ascultătorilor.

1. De ce, dintre atâtea ocupații, Și-a îndreptat El atenția către pescuit, pentru a-i chema pe Simon și pe fiii lui Zebedei [978] la apostolat (căci evenimentul care urma să formeze baza narațiunii nu poate părea simplu), spunându-i lui Petru, îngrozit de enorma captură: Nu te teme, căci de acum încolo vei fi pescar de oameni? [979] 2. Căci spunând acestea, i-a făcut să înțeleagă împlinirea profeției, că El era Cel care a anunțat prin Ieremia: Iată, voi trimite mulți pescari și îi vor prinde, [980] adică oameni. Atunci ei (pescarii), lăsându-și corăbiile, [981] L-au urmat, înțelegând că El era Cel ce a început să facă lucrurile despre care vorbise. Ar fi fost o altă chestiune dacă ar fi vrut să aleagă <pe cineva> dintre armatori,' [982] intenționând să-l facă într-o zi pe armatorul Marcion apostol. 3. Am stabilit deja, sfidând „Antitezele", că poziția fundamentală a lui Marcion nu este deloc ajutată de distincția pe care o presupune între Lege și Evanghelie, întrucât această distincție a fost stabilită și de Creator și chiar prezisă în promisiunea unei noi Legi, a unui nou Cuvânt și a unui Nou Testament. Însă, întrucât el (Marcion) se referă foarte hotărât la un anumit συνταλαίπωρος („co-suferitor") și συν–μισούμενος („co-urător") [983] al său [al lui Hristos] în timpul curățării [984] leprosului, [985] atunci nu m-ar deranja să mă întâlnesc cu el („co-suferitor și co-urător") și să-i explic, în primul rând, sensul legii alegorice, care, folosind exemplul inadmisibilității atingerii unui lepros, mai mult, necesitatea îndepărtării lui de orice comunicare [986] , nu permitea contactul cu o persoană întinată de păcate, cu care apostolul interzice și mâncatul. [987]Căci cel care intră în contact cu un păcătos, primește rănile păcatelor, ca să zicem așa, atingându-le. 4. Și astfel, Domnul, dorind ca Legea să fie mai profund înțeleasă, care semnifică spiritualul prin trup, și pe această bază nu răsturnând, ci mai degrabă ridicând ceea ce dorea să facă mai imediat perceptibil, a atins leprosul, prin care Dumnezeu cu siguranță nu ar fi pângărit, fiind inaccesibil viciului, chiar dacă omul ar putea fi pângărit. Prin urmare, necesitatea respectării Legii și inadmisibilitatea atingerii celui necurat nu vor fi atribuite Celui pe care această atingere nu-l va pângări. 5. Că aceasta este mai potrivită cu Hristosul meu, afirm, arătând că nu este potrivită cu a ta. Căci dacă l-a atins pe lepros ca un adversar al Legii, reducând porunca Legii la nimic prin ignorarea necurăției, cum ar putea fi pângărit cel care nu avea un trup pângărit? Căci o fantomă nu putea fi pângărită. Prin urmare, cel care nu putea fi pângărit, fiind o fantomă, ar fi inaccesibil viciului, nu prin putere divină, ci prin nimicnicia unei fantome; iar cel care este lipsit de ceea ce este

pângărit nu poate părea să disprețuiască necurăția; și astfel, cel care a scăpat de necurăție prin starea sa fantomă, și nu printr-o putere manifestă, nu poate părea să răstoarne Legea. 6. Dacă Elisei, profetul Creatorului, a curățat doar un lepros, Naaman Sirianul [988] , dintre atâția leproși ai lui Israel, aceasta nu vorbește despre alteritatea lui Hristos, ca și cum El ar fi mai bun prin faptul că, fiind un străin, L-a curățat pe leprosul lui Israel, pe care propriul Său Domn nu l-a putut curăța: căci faptul că Sirianul a fost mai ușor curățat semnifică faptul că neamurile sunt mai înclinate! [989] spre curățire în Hristos - lumina celor [990] care sunt acoperiți cu cele șapte pete ale viciilor principale: idolatria, blasfemia, crima, adulterul, desfrânarea, mărturia mincinoasă, înșelăciunea. 7. De aceea l-a spălat de șapte ori, ca și cum ar fi fost o dată pentru fiecare nume, în Iordan: [991] atât pentru a prevesti purificarea întregii săptămâni, cât și pentru că puterea și plinătatea unei singure spălări au fost profețite doar pentru Hristos, care venea să stabilească în țări atât cuvântul scurt [992] , cât și spălarea. Într-adevăr, Marcion găsește un contrast și în aceasta: Elisei a avut nevoie de o substanță, a folosit apă și de șapte ori; dar Hristos a făcut-o cu un singur cuvânt și, rostindu-l o dată, a manifestat imediat un leac. Ca și cum n-aș îndrăzni să apăr cuvântul în sine ca aparținând Creatorului: cel care este primul ar trebui mai degrabă considerat autorul oricărui lucru. 8. Este cu siguranță incredibil că puterea Creatorului, care o dată prin Cuvânt a produs o masă atât de mare a lumii, ar putea printr-un cuvânt să creeze un remediu pentru un singur viciu! [993]Prin ce este recunoscut Hristos Creatorul mai degrabă decât prin puterea cuvântului? Dar „din acest motiv Hristos este diferit, pentru că El acționează diferit față de Elisei, pentru că stăpânul [994] este mai puternic decât slujitorul său”. [995] Ce spui tu, Marcion? Lucrarea este făcută de sclavi la fel ca de stăpânii înșiși? Nu te temi să te rușinezi, dacă negi că Hristos aparține Creatorului pentru că El este mai puternic decât slujitorul Creatorului, pentru că [996] El este mai mare în comparație cu neînsemnătatea lui Elisei, dacă într-adevăr este mai mare? Căci vindecarea este aceeași, deși efectul este diferit. Ce lucru mai mare a arătat Hristosul tău în comparație cu Elisei al meu? Mai mult: ce lucru mare a arătat cuvântul Hristosului tău, care a produs același efect ca râul [997] Creatorului? 9. În conformitate cu aceasta, se desfășoară și restul. Căci i-a interzis să divulge <ce se întâmplase> în măsura în care privea evitarea gloriei omenești și i-a poruncit să urmeze procedura stabilită în măsura în care privea respectarea Legii: Du-te, arată-te preotului și adu darul pe care l-a prescris Moise . [998] Căci El a păstrat prevederile alegorice ale Legii ca având înțelesul profeției în imaginile pe care le-a creat, care însemnau că un om care fusese odată păcătos, de îndată ce era curățit prin cuvântul lui Dumnezeu, trebuia să aducă un dar lui Dumnezeu în templu, adică să ofere rugăciune și mulțumire în biserică prin Hristos Isus, Preotul universal al Tatălui. 10. De aceea El a adăugat: Ca să vă fie o mărturie [999] - fără îndoială, prin aceasta a mărturisit că nu a încălcat Legea, ci a împlinit-o; [1000] Prin aceasta a mărturisit că El era Chiar Acela despre care fusese anunțat că va lua asupra Sa neputințele și bolile lor. [1001] Această explicație a mărturiei, atât de potrivită și necesară, Marcion, lingușitorul Hristosului său, încearcă să o prevină, referindu-se la blândețea și blândețea <a acestui Hristos>. Căci Marcion spune: „A poruncit aceasta ca un om bun și, de asemenea, ca unul care știa [1002] că oricine fusese eliberat de lepră va îndeplini ritualurile Legii.” 11. Prin urmare, în zadar a coborât ca unul care intenționa să răstoarne Legea, cedând executorilor ei. Dimpotrivă, ca unul care le cunoștea caracterul, ar fi trebuit mai degrabă să-i influențeze dinainte pe cei care urmau să fie îndepărtați de Lege, dacă ar fi venit în acest scop. [1003]Ce urmează? A persistat el

în bunătate, adică în a permite respectarea Legii, sau nu? Dacă, fiind bun, a continuat să facă acest lucru, nu va deveni niciodată un subminator al Legii și nici nu va fi considerat ca aparținând unui alt zeu, prin amânarea subminării Legii, prin care <subminare> cineva l-ar putea declara a fi Hristosul unui alt zeu. 12. Dacă nu a continuat să fie bun, când a început ulterior să submineze Legea, atunci mărturia pe care [ulterior] [1004] le-a dat-o la vindecarea leprosului va fi falsă; căci a abandonat bunătatea când a început să submineze Legea. El a devenit deja rău când a devenit un distrugător al Legii, dacă a fost bun când a fost indulgent față de ea. Dar permițând ascultarea de Lege, i-a confirmat bunătatea. Căci nimeni nu tolerează ascultarea de rău.

13. Prin urmare, El este rău atât prin faptul că permite ascultarea de o Lege proastă, cât și și mai rău prin faptul că vine ca un subminator al unei Legi bune. Mai mult, dacă, știind că toți cei care vor fi eliberați de lepră vor face acest lucru, ar fi prescris oferirea unui dar, s-ar putea să nu fi prescris ceea ce știa că se va face de bunăvoie. De ce nu a tăcut, astfel încât omul să asculte de Lege doar de bunăvoie? Căci atunci ar putea părea că a dat dovadă de o oarecare răbdare. 14. Dar își folosește chiar și autoritatea, susținută de greutatea mărturiei. Mărturie despre ce, dacă nu recunoașterea Legii? Desigur, nu contează cum confirmă Legea: fie ca fiind bună, fie ca fiind fără scop, fie ca fiind răbdătoare, fie ca fiind nestatornică, atâta timp cât te pot da jos, Marcion, de pe poziția ta. Aici prescrie împlinirea Legii. 15. Oricare ar fi fost El călăuzit în prescrierea acestui lucru, ar fi putut fi călăuzit de același lucru în rostirea zicalei: N-am venit să stric Legea, ci să o împlinesc . De ce a trebuit, așadar, să șterg din Evanghelie ceea ce se dovedește a fi intact? Căci L-ai recunoscut ca fiind din bunătate ceea ce negi că a spus. Așadar, se știe că El a spus asta, căci El a făcut-o și că tu mai degrabă ai șters cuvintele Domnului din Evanghelie decât creștinii noștri le-au introdus.

1. Și paraliticul este vindecat, și aceasta în adunare, sub ochii poporului. [1005] Căci poporul va vedea, spune Isaia, măreția Domnului și slava lui Dumnezeu. [1006] Ce măreție și ce slavă? Fiți tari, mâini slăbite și genunchi slăbiți (aceasta va însemna paralizie), fiți tari, nu vă temeți ; [1007] nu în zadar repetă profetul „fiți tari” și nici nu adaugă în zadar „nu vă temeți”, căci, odată cu restaurarea membrelor, promite și reînnoirea puterii: Scoală-te și ia-ți patul [1008] și, în același timp, tărie sufletească, ca să nu te temi de cei care vor zice: „ Cine poate ierta păcatele, decât numai Dumnezeu?” [1009] 2. Așadar, ați împlinit deja profeția atât despre vindecarea specială, cât și despre ceea ce urmează. Învățați, de asemenea, de la același profet că Hristos iartă păcatele: Căci, spune el, El va ierta păcatele foarte multora și El Însuși va lua [1010] păcatele noastre. Căci chiar mai sus, în persoana Domnului Însuși <se spune>: Chiar dacă vor fi păcatele voastre ca trandafirul, le voi albi ca zăpada; chiar dacă vor fi ca purpuriul, le voi albi ca lâna , [1011]. Prin trandafir <Isaia> se referă la sângele profeților, prin purpuriu (ca mai glorios) la sângele Domnului. De asemenea, despre iertarea păcatelor <spune> Mica: Cine este Dumnezeu ca Tine? Care îndepărtează nelegiuirea și nu socotește nicio greșeală rămășiței moștenirii Tale; și nu-Și ține mânia ca mărturie, căci El a dorit și mila; Se va întoarce și va avea milă de noi. 3. Dar chiar dacă nimic de genul acesta nu s-ar fi prezis cu privire la Hristos, aș avea exemple ale acestei favoări în Creator, promițându-mi și în Fiul dragostea Tatălui. Îi văd pe niniviteni care au obținut iertarea crimei <lor> de la Creator, [1013] ca să nu spun „la fel și de la Hristos”, care de la început a acționat în

numele Tatălui. Am citit că profetul Natan i-a spus lui David, când și-a mărturisit păcatul împotriva lui Urie: Și Domnul ți-a șters păcatul și nu vei muri ; [1014] așa cum <am citit> că regele Ahab, soțul Izabelei, vinovat de idolatrie [1015] și de sângele lui Nabot, [1016] a meritat iertarea prin pocăință; [1017] <și> [1018] că Ionatan, fiul lui Saul, a ispășit pentru vina ruperii postului printr-o rugăciune de iertare [1019] . [1020] 4.De ce să vorbesc despre oamenii înșiși, atât de des restaurați prin iertarea păcatelor? <Restaurați> desigur de acel Dumnezeu care preferă mila jertfei [1021] și pocăința păcătosului morții sale. [1022] Așadar, va trebui mai întâi să negați că Creatorul a iertat vreodată păcatele și apoi va trebui să demonstrați că El nu a prezis nimic de genul acesta în Hristosul Său: și astfel veți confirma noutatea acestei favoări a lui Hristos, nouă, desigur, dacă dovediți că nu corespunde Creatorului și nu a fost prezisă de Creator. 5. Dar, intrând deja într-o dispută în alt loc despre poziție - dacă poate ierta păcatele de la cine este refuzată puterea de iertare și dacă poate ierta cine este incapabil să condamne; și dacă este potrivit ca cel să scuze împotriva căruia nu s-a făcut nimic - preferăm să reamintim acest lucru aici decât să-l discutăm din nou. 6. În ceea ce privește Fiul Omului, obiecția noastră va fi dublă: nici Hristos nu poate minți că este Fiul Omului, dacă nu este, nici Cel care nu a fost născut dintr-un om, fie din tată, fie din mamă, nu poate fi numit Fiul Omului. Și astfel trebuie considerat ca fiind Fiul omului căruia, tatăl sau mama, trebuie considerat. Dacă Tatăl Său este Dumnezeu, atunci cu siguranță tatăl nu este om; dacă <tatăl> Său [1023] nu este om, rămâne că Mama Sa trebuie să fie om; dacă <mama> Sa [1024] este bărbat, atunci este evident că este Fecioară. Căci Mama Celui Căruia nu i se dă omul ca tată va fi recunoscută ca neavând soț. Mai mult, Cea care va fi recunoscută ca neavând soț este Fecioară. 7. Dar va fi vorba de doi tați, Dumnezeu și om, dacă mama nu este Fecioară. Căci ea va avea un soț, dacă nu este fecioară, și, având un soț, va face doi, Dumnezeu și om, tații celui care va fi fiul atât al lui Dumnezeu, cât și al omului. O astfel de naștere este probabil atribuită în mit lui Castor sau lui Hercule. [1025] Dacă distribuția are loc în acest fel, adică dacă El este Fiul Omului din Mamă, pentru că nu din Tată, și din Mama Fecioarei, pentru că nu dintr-un tată uman, atunci acesta va fi Hristosul lui Isaia, despre care el prezice că va fi conceput de o Fecioară. [1026] 8. Așadar, Marcion, nu pot înțelege din ce motiv admiți că El este Fiul Omului. Dacă <crezi că> El are un tată uman, negi că El este Fiul lui Dumnezeu; dacă El este și Fiul lui Dumnezeu, atunci îl faci pe Hristos Herculele mitului; dacă <crezi că> El are doar o mamă umană, atunci Îl cedezi mie; Dacă <crezi că> nici <Mama, nici> [1027] Tatăl nu sunt oameni, atunci el nu este deloc Fiul Omului, iar cel care a spus că este ceea ce nu este se dovedește inevitabil că a rostit o minciună. 9.Un lucru te poate ajuta în greutățile tale: dacă îndrăznești fie să-l numești om pe zeul tău, pe tatăl tău Hristos, așa cum a făcut Valentinus cu Aeon, [1028], fie să negi că o fecioară este bărbat, ceea ce Valentinus nu a făcut. Cum ar trebui să acționezi acum, din moment ce în Daniel Hristos este definit chiar prin acest titlu de Fiu al Omului? [1029] Nu este aceasta o dovadă suficientă că Hristos a fost prezis de profeți? 10. Căci numindu-Se pe Sine însuși cu acel titlu care a fost prezis pentru Hristos, care aparține Creatorului, El face cu siguranță cunoscut că El este Cel despre care a fost prezis. Aceasta poate părea o simplă comunitate de nume - și totuși noi, apărând poziția despre diferența <celor doi zei>, afirmăm că <el> [1030] nu ar fi trebuit să fie numit nici Hristos, nici Iisus - dar titlul „Fiul Omului”, întrucât apare din întâmplare, este dificil să fie același <în subiecte diferite> împreună cu numele comun - la urma urmei, el (titlul) apare din pură întâmplare - mai ales când nu există niciun motiv, [același,] [1031]

datorită căruia să apară comunitatea. 11. Și prin urmare, [dacă se spune că Hristosul lui Marcion s-a născut și el din om, atunci i se va potrivi și titlul comun <cu Hristos Creatorul>. Și vor fi doi fii ai oamenilor, așa cum vor fi doi Hristoși și doi Iisusi. Prin urmare,] [1032] dacă un nume de familie propriu, pe care cineva îl are în care poate fi explicat, este atribuit și altuia care are un nume comun <cu el> [dar nu un nume de familie], [1033] numele comun va fi suspect și la cel căruia i se atribuie numele de familie comun fără motiv, și rezultă că unul [și același] [1034] ar trebui considerat Cel care este găsit mai potrivit să primească atât numele, cât și numele de familie, în timp ce celălalt este exclus care nu are numele de familie comun, fiind lipsit de motivul <pentru aceasta>. Și nimeni altul nu va fi mai potrivit să le primească pe amândouă decât Cel care a fost înzestrat mai întâi atât cu numele lui Hristos, cât și cu numele de familie al Fiului Omului, adică Iisus Creatorul. 12. El va fi văzut de regele Babilonului în cuptor - al patrulea împreună cu martorii Săi martirizați - ca Fiul Omului; [1035] El va fi descoperit direct lui Daniel însuși ca Fiul Omului, venind cu norii cerului [1036] Judecător, așa cum arată și Scriptura. 13. Am spus, [1037]că <și> aceasta poate fi suficientă în ceea ce privește menționarea profetică despre Fiul Omului. Dar un argument și mai important îmi este oferit de Scriptură prin interpretarea Domnului Însuși. Căci atunci când evreii, care Îl considerau doar ca pe un om și nu știau încă că El era Dumnezeu, care era și Fiul lui Dumnezeu, credeau pe bună dreptate că un om nu poate ierta păcatele, ci numai Dumnezeu, de ce nu le-a răspuns El conform gândurilor lor despre un om, că El avea puterea de a ierta păcatele, arătând spre un om prin cuvintele despre Fiul Omului, dacă nu pentru că a vrut să-i lovească cu chiar numele Fiului Omului din cartea lui Daniel, pentru a arăta că Cel ce iartă păcatele este și om? 14. — Acela, desigur, singurul Fiu al Omului din profeția lui Daniel, care primește puterea [1038] de a judeca și, prin aceasta, desigur, puterea de a ierta păcatele (căci cel ce judecă este și cel ce îndreptățește), astfel încât, după ce acea ofensă ar fi fost înlăturată prin amintirea Scripturii, să poată recunoaște mai ușor, prin iertarea păcatelor, că El Însuși este Fiul Omului. Căci nicăieri până acum El nu Se declarase Fiul Omului, ci pentru prima dată în acest loc, unde a iertat mai întâi păcatele, adică unde a judecat mai întâi, când a îndreptățit. 15. Luați în considerare cu atenție la ce se referă toate acestea partea adversă în respingerea celor spuse. Căci este forțată la nebunia de a apăra <pentru Hristosul său> titlul de Fiu al Omului, pentru a nu-L face mincinos, și de a nega nașterea Lui din om, pentru a nu-L recunoaște ca fiu al unei fecioare. Și dacă autoritatea divină, natura lucrurilor și bunul simț nu admit nebunia eretică, atunci și aici se prezintă o ocazie convenabilă de a vorbi foarte pe scurt despre esența trupului <lui Hristos> împotriva lui Marcion și a fantomelor sale. 16. Dacă <Hristos> se naște - întrucât <este numit> Fiul Omului - dintr-un om, atunci trupul <Său> provine dintr-un trup. Desigur, îți va fi mai ușor să găsești un om născut fără inimă sau creier, precum însuși Marcion, decât fără trup, precum Hristosul lui Marcion. Ei bine, atunci, examinează inima sau creierul lui Pontius.

1. <Marcion> se referă la vameșul ales de Domnul, [1039] ca și cum ar fi un om ales de dușmanul Legii, străin de Lege și neinițiat în iudaism. El uită chiar și de Petru, un om al Legii, și totuși nu numai ales, ci și dobândind mărturia cunoașterii <lui Hristos> dată <lui> de Tatăl. Marcion <probabil> nu citise nicăieri înainte că Hristos a fost prezis ca lumina, [1040] speranța [1041] și așteptarea neamurilor. Cu toate acestea, <Hristos> a arătat clar superioritatea evreilor spunând că este nevoie de medic nu pentru cei sănătoși,

ci pentru cei bolnavi. [1042] 2. Căci dacă El a vrut ca neamurile și vameșii, pe care i-a ales, să fie considerați bolnavi, atunci El a confirmat că evreii, cărora le-a negat nevoia de medic, erau sănătoși. Dacă este așa, atunci <Hristosul lui Marcion> a coborât <din cer> la momentul nepotrivit pentru a răsturna Legea, ca și cum ar fi vindecat o boală, întrucât cei care trăiau după Lege erau sănătoși, care nu aveau nevoie de doctor. 3. Cum se face că a propus parabola doctorului, dar nu a dus-o la îndeplinire? Căci nimeni nu numește doctor pe cei sănătoși sau pe străini, la fel cum omul este <străin> de Dumnezeul lui Marcion, care își are Creatorul și Protectorul și doctorul <trimis> tocmai prin El - Hristos. Din această parabolă rezultă inevitabil că medicul este mai degrabă prevăzut de Cel căruia îi aparțin suferințele. 4. Și de unde vine Ioan? [1043] Deodată - Hristos, deodată - Ioan. Astfel, în Marcion <se întâmplă> tot ce în Creator are propria sa rânduială perfectă. Dar restul despre Ioan este în alt loc. Căci fiecare întrebare care se ridică în fața noastră trebuie să primească un răspuns pe rând. Acum voi trece la dovada că Ioan este de acord cu Hristos, și Hristos este de acord cu Ioan, ca profet al Creatorului [1044] - Hristos Creatorul, și prin urmare, să se rușineze ereticul, făcând în zadar zadarnică numirea lui Ioan. 5. Căci dacă Ioan nu ar fi realizat absolut nimic, fiind, după Isaia, glasul celui ce strigă în pustie și pregătitorul căilor Domnului [1045] prin predicarea și glorificarea pocăinței, [1046] dacă nu L-ar fi botezat pe Domnul Însuși împreună cu alții, [1047] nimeni nu i-ar fi mustrat pe ucenicii lui Hristos care mănâncă și beau, comparându-i cu ucenicii lui Ioan care postesc și se roagă neîncetat, [1048] deoarece, dacă nu ar fi existat nimic comun între Hristos și Ioan și urmașii amândurora, nu ar exista nicio posibilitate de a-i compara și nu ar exista niciun motiv de mustrare. 6. Căci nimeni nu ar fi surprins și nimeni nu ar fi tulburat dacă predicile diferitelor zeități nu ar fi de acord între ele și în ceea ce privește practicile, după ce anterior au divergit în ceea ce privește chestiunea garanților acestor practici. Prin urmare, Hristos a fost al lui Ioan, iar Ioan al lui Hristos,amândoi sunt Creatori și amândoi sunt predicatori și învățători ai Legii și profeților. Dacă[1049] Hristos a respins practica lui Ioan ca aparținând unui alt Dumnezeu și i-ar fi apărat pe ucenicii [Săi] ca având motive întemeiate să se comporte diferit, și anume, ca fiind devotați unei alte zeități ostile, [1050] dar în realitate El, explicând cu umilință că fiii Mirelui nu pot posti cât timp Mirele este cu ei, dar promițând că vor posti după aceea, când Mirele va fi luat de la ei, [1051] nu i-a apărat pe ucenici, ci mai degrabă a încercat să-i justifice, ca și cum ar fi fost mustrați nu fără motiv și nu ar fi respins practica lui Ioan, ci ar fi recunoscut-o [rezervând-o pentru timpul lui Ioan] [1052] ca fiind destinată timpului Său; cu toate acestea, El ar fi respins-o și i-ar fi apărat pe adversarii ei, dacă această practică, care exista deja, nu ar fi fost propria Lui practică. 7. Îl recunosc și pe Hristosul meu după numele Mirelui, despre care psalmul spune: El iese ca un mire din camera nunții, înfățișarea Lui este de la marginea cerurilor și înaintarea Lui până la capătul ei, [1053] - care, bucurându-se în Tatăl, zice: Să se bucure sufletul meu în Domnul, căci M-a îmbrăcat cu haina mântuirii și cu veșmântul bucuriei, ca pe un mire și M-a încununat cu mitră, ca pe o mireasă . ** [1054] Căci El numără printre Sine și Biserica, despre care același Duh Îi spune: Vei fi îmbrăcat cu toate acestea, ca o haină de mireasă. [1055] 8. Hristos o invită și pe această mireasă la Sine prin gura lui Solomon, pe baza chemării neamurilor, dacă ați citit aceasta: Vino, mireasă, din Liban , [1056] menționând pe bună dreptate Libanul, muntele al cărui nume îl folosesc grecii pentru a desemna tămâia, [1057] căci El ia Biserica ca mireasă pentru Sine de la <popoarele care erau în captivitate> idolatriei. Neagă acum, Marcion, că ai înnebunit complet. Iată, tu

ataci și legea Dumnezeului tău. El nu contractează căsătorii, nu permite existența căsătoriilor contractate, nu botează pe nimeni decât pe cei necăsătoriți și eunuci, amână botezul până la moarte sau divorț. De ce atunci Îl faci pe El, Hristos, mire? Acest nume aparține Celui care a unit bărbatul și femeia, și nu Celui care i-a despărțit. 9. Ați căzut și voi în eroare cu privire la acea zicere a Domnului, în care El pare să distingă noul de vechi. [1058] V-ați umflat cu burdufuri vechi și v-ați îmbătat cu vin nou și astfel ați cusut peste cea veche, adică Evanghelia originală, o cârpă de inovație eretică. Aș vrea să știu ce se deosebește aici de acțiunile obișnuite ale Creatorului. Când El poruncește [1059] prin Ieremia: Înnoiți pentru voi un lucru nou, [1060] nu se îndepărtează El de cele vechi? Când prin Isaia declară: Cele vechi au trecut , [1061] Iată lucrul nou pe care îl creez? Nu îndrumă El spre cel nou? Am afirmat anterior că acest scop al celui de dinainte, promis tocmai de Creator, a fost împlinit de Hristos sub autoritatea unuia și aceluiași Dumnezeu, Căruia îi aparțin atât cel vechi, cât și cel nou. 10. Căci cine n-a avut burdufuri vechi nu toarnă vin nou în burdufuri vechi (adică, în principiu, nu-l poate turna), și nimeni nu pune un petic nou la o haină veche, decât cel care are și haina veche; nu face (adică, în principiu, nu poate face) nimic dacă nu trebuie făcut, cine *nu* are ce să facă cu el, dacă ar fi necesar să o facă. Prin urmare, dacă *Hristos* a citat parabola pentru a arăta că El separă inovația Evangheliei de vechimea Legii, atunci prin aceasta El a arătat că ceea ce El a separat Îi aparține și Lui. I. Nu este nevoie să vorbim în mod special despre separarea [1062] a ceea ce este străin, căci nimeni nu-și unește propriul la ceea ce este străin, pentru a putea separa <al său> de ceea ce este străin. Separarea este posibilă datorită existenței unei legături, la dizolvarea căreia are loc. Astfel, El a arătat că acele lucruri pe care le-a separat erau anterior una, așa cum ar fi rămas dacă nu le-ar fi separat. Și totuși [1063] dacă recunoaștem această separare, atunci <o recunoaștem ca fiind realizată> prin transformare, creștere, perfecțiune. Așa cum rodul este separat de sământă, deși rodul provine din sământă, tot așa Evanghelia este separată de Lege, purcezând din Lege, ceva diferit de ea, dar nu străin, distinct, dar nu opus. 12. Și modul în care vorbește Hristos nu este nou. Când oferă comparații, când răspunde la întrebări, respingându-i pe cei care le pun, El purcede din psalmul șaptezeci și șapte: Îmi voi deschide gura , spune El,adică într-o comparație; Voi expune dificultățile, [1064] adică voi interpreta întrebările. Dacă El ar fi vrut să Se arate ca un om dintr-un alt popor, ar fi arătat, desigur, acest lucru prin originalitatea vorbirii Sale.

1. < Revenind la problema > Sabatului, [1065] voi sugera, de asemenea, următoarele: Această problemă nu ar fi putut apărea dacă Hristos nu ar fi predicat despre Dumnezeul Sabatului. Căci nu ar fi existat nicio discuție despre motivul pentru care El a abolit Sabatul, dacă a trebuit să-l aboliască. Mai mult, El ar fi trebuit să-l aboliască dacă ar fi aparținut unui alt dumnezeu și nimeni nu s-ar fi mirat că a făcut ceea ce trebuia să facă. Prin urmare, oamenii s-au mirat pentru că nu era potrivit ca El să-L predice pe Dumnezeul Creatorului și să atace Sabatul Său. 2. Pentru a clarifica fiecare punct fundamental, astfel încât să nu se revină constant la același lucru cu fiecare argument al adversarului, bazat pe o nouă instituție a lui Hristos, se va exprima următoarea propoziție: prin urmare, noutatea fiecărei instituții a fost discutată, deoarece până acum nu s-a raportat nimic despre noutatea divinității și nici nu a fost supusă discuției ***, [1066] și însăși noutatea fiecărei instituții <a lui Hristos> nu poate fi folosită <de adversarii noștri> pentru a dovedi că o altă divinitate a fost demonstrată suficient de Hristos, întrucât este

evident că însăși noutatea, care a fost anunțată de Creator, nu ar trebui să provoace surpriză în Hristos, mai mult, rezultă că mai întâi ar trebui prezentat un alt zeu, iar apoi ar trebui introdusă învățătura lui, căci Dumnezeu dă semnificație învățăturii, și nu învățăturii lui Dumnezeu; cu excepția cazului în care Marcion nu a primit o astfel de scriptură pervertită de la un învățător, ci dintr-o scriptură de la un învățător. 3. Restul Sabatului îl explic astfel: dacă Hristos a desființat Sabatul, atunci El a acționat conform exemplului Creatorului, dacă într-adevăr [1067] în timpul asediului orașului Ierihon, Arca Legământului, purtată în jurul zidurilor timp de șapte zile, [1068] inclusiv Sabatul, prin ordinul Creatorului, prin acțiune a răsturnat Sabatul, așa cum cred și cei care gândesc la fel despre Hristos, neștiind că nici Hristos nu a răsturnat Sabatul, nici Creatorul, așa cum vom arăta în curând. Și totuși, Sabatul a fost încălcat și de Isus atunci, astfel încât și acest lucru ar indica spre Hristos. 4. Chiar dacă El a atacat cu ură cea mai solemnă zi a evreilor ca fiind Hristosul neevreilor, atunci, în ură față de Sabat, El, recunoscându-L pe Creator ca Hristosul Său, L-a urmat pe Cel care a exclamat prin gura lui Isaia: Sufletul meu urăște lunile voastre noi și Sabatele voastre. [1069] Dar știm și în ce sens au fost rostite aceste cuvinte. Dar chiar și în această situație trebuie să începem o apărare viguroasă ca răspuns la o provocare viguroasă. [1070] 5. Acum voi analiza povestea în sine, în care practica lui Hristos părea să distrugă Sabatul. Ucenicilor le era foame în ziua aceea, au frecat în mâini spicele de porumb rupte și au tulburat pacea sărbătorii pregătind mâncare. Hristos îi justifică și devine pârât în cazul insultării Sabatului; [1071] fariseii îi acuză. [1072] Marcion interpretează poziția controversată [1073]ca (îl voi tachina puțin pe <Marcion> cu adevărul Domnului meu) < referitor la > „scris și implicit”. [1074] Căci pretextul <de a afirma o astfel de dispută> este tras din Scriptura Creatorului și din intenția lui Hristos, [1075] ca și cum *** [1076] din exemplul lui David, care a intrat în Templu în ziua de Sabat și a pregătit mâncarea, frângând cu îndrăzneală pâinea punerii înainte. [1077] 6. Căci el și-a amintit, de asemenea, că acest privilegiu (vorbesc despre scutirea de post) a fost dat Sabatului de la început, când însăși această zi a fost revelată <evreilor>. Căci Creatorul, interzicând strângerea manei timp de două zile, a permis <să se facă acest lucru> doar vinerea, [1078] astfel încât, pregătind mâncarea seara, să nu permită foamea la sărbătoarea Sabatului următor. 7. Este în favoarea noastră, așadar, că Domnul a avut același motiv <ca și Creatorul> pentru încălcarea Sabatului, dacă marcioniții doresc acest lucru; Este în favoarea noastră că El, onorând Sabatul prin interzicerea postului, [1079] a împlinit dorința Creatorului. Mai mult, El ar fi încălcat Sabatul, precum și <voința> Creatorului, numai dacă le-ar fi poruncit ucenicilor să postească în Sabat, contrar regulamentului „scris și implicit” de Creator. 8. Și pentru că El nu apără cu fermitate interesele [1080] ucenicilor, ci încearcă să le justifice [1081] , pentru că pune în față nevoia umană ca apărător, pentru că El rezervă Sabatului - în care este mai potrivit să nu te întristezi decât să nu lucrezi - o onoare mai mare, pentru că Îl face pe David și pe tovarășii săi egali în vină și iertare cu ucenicii Săi, pentru că indulgența Creatorului Îi este plăcută, pentru că, urmând exemplul Său, El Însuși apare la fel de bun, <-- pe baza tuturor acestora> se arată a fi străin Creatorului? 9. Atunci fariseii încep să urmărească dacă El va vindeca în ziua de Sabat, pentru a-L acuza, [1082] desigur, ca pe un încălcător al Sabatului și nu ca pe un mărturisitor al noului dumnezeu. Căci peste tot, poate, voi apăra prezența doar a acestei singure circumstanțe, că celălalt [1083] Hristos nu a fost nicăieri predicat. Fariseii, însă, neacordând atenție faptului că Dumnezeu [1084] a prescris condiționat o secțiune de odihnă, o secțiune de un anumit fel, au căzut în eroare completă

în ceea ce privește legea Sabatului. Căci atunci când spune despre ziua de Sabat: Să nu faci toată lucrarea ta în ea, [1085] - spunând „a ta”, El indică lucrarea umană pe care fiecare o face conform meseriei sau ocupației sale și nu cea divină. 10. Lucrarea de mântuire și păstrare nu este omenească, ci propriu-zisă a lui Dumnezeu, așa cum se spune din nou în Lege: Să nu faci, - spune El, -Nicio lucrare în acea <zi> decât ceea ce trebuie făcut pentru fiecare suflet? - adică, pentru eliberarea sufletului, întrucât lucrarea lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletului se poate face și prin om, dar de către Dumnezeu. Și Hristos a intenționat să facă acest lucru, fiind Om precum și Dumnezeu. Prin urmare, dorind să-i conducă la această înțelegere a Legii prin vindecarea mâinii uscate, El întreabă: Este permis să faci bine în Sabat sau nu? Să eliberezi sufletul sau să-l distrugi ? [1086] 11. Pentru ca, permițând lucrarea pe care intenționa să o facă pentru suflet, să le amintească de ce lucrări interzicea legea Sabatului - și anume, omenești - și ce lucrări poruncea - și anume, divine, care trebuiau făcute pentru fiecare suflet - El S-a numit Domnul Sabatului, [1087] pentru că păzea Sabatul ca pe proprietatea Sa. Chiar dacă l-ar fi încălcat, ar fi făcut-o pe deplin ca Domn al acestuia <și> cu și mai multă înțelepciune ca Cel care l-a instituit. 12. Dar, ca Domn, El nu l-a încălcat complet, astfel încât din aceasta se poate vedea deja că nici atunci, când arca a fost purtată în jurul Ierihonului, [1088] Sabatul nu a fost încălcat de Creator. Căci acea lucrare pe care El Însuși o prescrisese și pe care a instituit-o pentru sufletele poporului Său, suflete expuse pericolelor războiului, era tot a lui Dumnezeu. 13. Și dacă undeva El Și-a declarat ura față de Sabate, spunând „Sabatele voastre”, [1089] considerând ca fiind umane și nu ca fiind ale Sale pe cele pe care oamenii, plini de păcate, cinstindu-L pe Dumnezeu cu buzele, dar nu cu inima, [1090] le celebrau fără frică de Dumnezeu, atunci El a dat un alt statut Sabatelor Sale, adică celor care ar fi celebrate conform învățăturii Sale: prin același profet, El le declară ulterior ca fiind adevărate și plăcute și nesupuse profanării. [1091] 14. Tot așa și Hristos, Sabatul, a cărui lege a păstrat-o, nu a desființat-o complet, și mai devreme în lucrarea ucenicilor pentru sufletele <lor>, după ce a muncit, căci a îngăduit ca cei flămânzi să fie mângâiați cu mâncare, iar acum vindecând mâna uscată, adăugând mereu la fapte cuvintele: N-am venit să stric Legea, ci să o împlinesc , [1092] chiar dacă Marcion prin această zicere*** [1093] I-a astupat gura. Căci și aici El a împlinit Legea, interpretând condiția sub care aceasta operează, lămurind diferența faptelor, făcând ceea ce legea odihnei Sabatului face excepție, prin binefacerea Sa făcând chiar ziua Sabatului - sfințită de la început prin binecuvântarea Tatălui [1094] - mai sfântă; adică ziua în care El a acordat ajutor divin, ceea ce adversarul ar fi făcut în alte zile, pentru a nu preaslăvi Sabatul Creatorului și a nu săvârși în el faptele cuvenite lui. 15. Dacă în această zi [1095] profetul Elisei l-a înviat pe fiul mort al femeii sunamite, [1096]atunci tu, fariseule, și tu, Marcion, vedeți că <și> mai înainte lucrarea Creatorului era să arate faptele bune în ziua de Sabat, să elibereze sufletul și nu să distrugă, <și> că Hristos n-a introdus nimic nou care în aparență, în blândețe, în milă, în prefigurare să nu aparțină și Creatorului. Căci și aici <Hristos> împlinește profeția unei vindecări speciale: mâinile slăbite se întăresc, precum genunchii slăbiți ai paraliticului. [1097]

1. Cu siguranță, El aduce vești bune de pace și tot felul de lucruri bune Sionului și Ierusalimului; cu siguranță, El se suie pe munte și petrece noaptea acolo în rugăciune [1098] și cu siguranță Tatăl Îl ascultă. Apoi, desfășoară-i pe profeți și găsește acolo întreaga succesiune de evenimente: Suie-te pe muntele înalt, spune Isaia, tu, care aduci

vești bune Sionului; înalță-ți glasul cu putere, tu, care aduci vești bune Ierusalimului. [1099] Până acum au fost foarte uimiți de învățătura Lui, căci El învăța ca unul care are autoritate. [1100] Și iarăși: De aceea, poporul va cunoaște numele Meu în ziua aceea (ce nume, dacă nu numele lui Hristos?), pentru că Eu sunt Cel ce vorbește , [1101] căci El era Cel ce vorbea atunci în profeți, Cuvântul, Fiul Creatorului. 2. Locuiesc aici , atâta timp cât este timp , pe munți, ca unul care aduce vești bune de pace, ca unul care aduce vești bune; De asemenea, Naum, unul dintre cei doisprezece <profeți minori, spune>: Iată, picioarele Celui ce aduce vești bune de pace sunt rapide pe munte. [1102] Psalmul <vorbește> clar despre glasul rugăciunii nopții către Tatăl: Dumnezeul meu, strig ziua și Tu <nu> asculți; și noaptea , și nu va fi în zadar pentru Mine . [1103] Și într-un alt pasaj, psalmul <vorbește> despre locul și despre același glas: Cu glasul Meu am strigat către Domnul și El M-a auzit din muntele Său cel sfânt. [1104] 3. Numele Lui îți este prezentat, înaintea ta este acțiunea Evanghelistului, înaintea ta este o indicație a locului muntelui, a timpului nopții, a sunetului vocii și a atenției Tatălui, înaintea ta este Hristosul profeților. De ce atunci i-a ales pe cei doisprezece apostoli, [1105] și nu un alt număr? Așa că, pe această bază, Îl pot interpreta ca fiind Hristosul meu, prezis nu numai de cuvintele profeților, ci și de semnele faptelor. [1106] 4. Căci găsesc imaginile acestui număr în Creator: cele douăsprezece izvoare ale Elimului, [1107] cele douăsprezece pietre prețioase de pe haina preoțească a lui Aaron, [1108] cele douăsprezece pietre alese de Isus <Nun> din Iordan și așezate în Arca Legământului. [1109] Căci a fost prezis că apostolii, tocmai în astfel de numere, ca izvoarele și pâraiele, vor uda lumea anterior uscată și pustie a păgânilor, fără știrea lui Dumnezeu - așa cum <El spune> și prin Isaia: Voi pune râuri în pământul fără apă [1110] - ca niște pietre prețioase, ele vor lumina veșmântul sacru al Bisericii, pe care Hristos, Marele Preot al Tatălui, l-a pus, - ca niște pietre pe care adevăratul Isus le-a ales din scăldacul Iordanului și le-a luat în sanctuarul Legământului Său, vor fi tari în credință. 5.Ce argument similar în apărarea numărului <„doisprezece”> există pentru Hristosul lui Marcion? Nu se poate părea că a fost făcut de el din întâmplare, așa cum Hristosul meu pare că nu a făcut-o din întâmplare. Cazul va aparține celui în care se revelează pregătirea pentru această faptă. <Domnul> schimbă numele Simon în numele Petru} , așa cum Creatorul a transformat numele lui Avraam, [1111] Sara [1112] și Abses, [1113] numindu-l pe acesta din urmă Iisus și adăugând silabe primelor două nume. Și de ce <l-a numit> Petru? 6. Dacă datorită puterii credinței, atunci multe substanțe, chiar și solide, ar putea oferi <nume> din <numele> lor. Sau pentru că Hristos este Stânca și Piatra? Căci citim că El a fost pus ca o piatră de poticnire și o stâncă de cădere. [1114] Omit cuvintele rămase. Așadar, El a dorit să-i dea ucenicului Său cel mai iubit un nume din denumirile Sale simbolice ca fiind al său, mai apropiat, cred, decât <orice altul pe care L-a luat> din alte <denumiri>. O mulțime de oameni vin din Tir și din alte regiuni, chiar și de peste mări. [1115] Acest lucru a fost luat în considerare în psalmul: Și iată, străinii și Tirul, și poporul Etiopienilor, erau acolo. Mama Sion, va zice un om, și un om s-a născut în ea, căci Dumnezeu S-a născut om și a ridicat - o, [1116] prin voia Tatălui, ca să știți că atunci Neamurile au venit la El ca la Cel care, fiind Dumnezeu, S-a născut om, pentru a ridica și Biserica din străini prin voia Tatălui. 7. Astfel Isaia: Iată, aceștia vin de departe, și aceștia vin de la miazănoapte și de la mare, și alții din țara Perșilor , [1117] Despre ei iarăși: Ridicați-vă ochii și priviți în jur: toți sunt adunați , [1118] Despre ei jos, privind la necunoscuți și străini: Și veți zice în inima voastră: Cine mi-a născut aceștia? Mai departe: Cine mi-a crescut aceștia? Și unde au fost

aceștia cu mine? [1119] Nu este acesta Hristosul profeților?! Și cine va fi Hristosul marcioniților? Dacă le place perversiunea, cel care nu este Hristosul profeților. [1120]

1. Trec acum la spusele Sale obișnuite, prin care El introduce învățătura Sa specială, la edictul, ca să spunem așa, al lui Hristos: Fericiți cei săraci - căci aceasta va fi inevitabil traducerea cuvântului găsit în textul grecesc - căci a lor este împărăția lui Dumnezeu. [1121] Însuși faptul că El începe cu binecuvântări este propriu Creatorului, Care a sfințit tot ce a creat tocmai prin binecuvântare. [1122] Inima mea a revărsat, spune El, cel mai bun Cuvânt . [1123] 2. Cel mai bun Cuvânt, și anume Cuvântul binecuvântării, va fi cel care este recunoscut ca Începător al Noului Testament pe baza a ceea ce se află în Vechiul. Ce mirare, așadar, dacă <Domnul> a început conversația cu cuvinte de acest fel, în conformitate cu sentimentele Creatorului, care întotdeauna i-a onorat, i-a consolat, i-a apărat pe săraci, pe cei nevoiași, pe cei umiliți, precum și pe văduve și orfani și i-a răzbunat, astfel încât să poți considera această milostivire, ca și cum ar fi privată, a lui Hristos ca un izvoare din izvoarele Mântuitorului? [1124] 3. Într-adevăr, nu știu încotro să mă îndrept cu atâta frecvență a unor astfel de cuvinte, ca și cum <aș fi> într-o pădure sau într-o pajiște sau într-o livadă. Oriunde ar cădea, trebuie să iau fapte. Psalmul exclamă: Faceți dreptate orfanului și nevoiașului, faceți dreptate celui smerit și nevoiaș, izbăviți pe sărac și nevoiaș din mâna păcătosului. [1125] 4. De asemenea, psalmul șaptezeci și unu: El va judeca cu dreptate pe săracii poporului și va mântui pe fiii săracilor ; [1126] Și în pasajul următor, despre Hristos: Toate neamurile Îi vor sluji , [1127] - căci David era conducător peste o semințe iudaică, ca nimeni să nu creadă că s-a spus aceasta despre David, deoarece și el a mijlocit pentru cei smeriți și suferinzi de nevoie, - căci a izbăvit, - spune El, pe cerșetor de la conducător; El va cruța pe cei săraci și nevoiași și va mântui sufletele săracilor, le va răscumpăra sufletele de camătă și nedreptate și numele lor va fi onorat înaintea Lui) 5. De asemenea: Să fie predați păcătoșii în iad, toți neamurile care uită pe Dumnezeu, căci cerșetorul nu va fi complet uitat; răbdarea săracilor nu va pieri complet. [1128] De asemenea: Cine este ca Dumnezeul nostru, care locuiește în locurile preaînalte și privește spre cer și spre pământ; Care ridică pe sărac din țărâna pământului și ridică pe nevoiaș din gunoi, ca să-l așeze cu conducătorii poporului - desigur, în Împărăția Sa? 6. Și mai devreme, în cartea Regilor, Ana, mama lui Samuel, dând slavă lui Dumnezeu în duh, spune: Cine ridică pe sărac din țărâna pământului și <ridică> pe nevoiaș din gunoi, ca să-l așeze cu conducătorii poporului și pe tronuri de slavă}, desigur, regi. Și prin Isaia, cum atacă El asupritorii celor nevoiași! De ce ați ars via Mea și prada săracului este în casele voastre? De ce faceți rău poporului Meu și rușinați fețele săracilor? [1129] Și iarăși: Vai de cei ce scriu rău! Căci cei ce scriu rău scriu lucruri nepotrivite, evitând dreptatea pentru săraci și furând drepturile săracilor poporului Meu. 7. El cere această dreptate și pentru orfani și văduve, care au în egală măsură nevoie de mângâiere: Faceți dreptate orfanului și faceți dreptate văduvei și veniți să ne împăcăm, zice Domnul. Cel în care este o dragoste atât de mare pentru orice stare de umilință [a Creatorului], [1130] va avea și Împărăția promisă de Hristos. 8. Dragostea Lui a fost extinsă de mult timp către cei cărora le este promisă. Căci, chiar dacă credeți că promisiunile Creatorului se refereau la lucruri pământești, iar promisiunile lui Hristos la lucruri cerești, este în favoarea noastră că cerul nu s-a arătat încă a aparține altcuiva decât Aceluia căruia îi aparține pământul; Este în favoarea noastră că Creatorul a promis și mai puțin, astfel încât să pot crede mai ușor în El în mai

mult decât cel care nu și-a construit niciodată credința în propria generozitate pe mai puțin. 9. Fericiți cei flămânzi, căci ei vor fi săturați. [1131] Aș fi putut referi acest lucru la afirmația precedentă, întrucât săracii și nevoiașii sunt cei care sunt flămânzi, dacă Creatorul nu ar fi dat anterior această promisiune într-un mod special, și anume, ca o pregătire pentru Evanghelia Sa; Căci El spune prin Isaia despre cei pe care intenționa să-i cheme de la marginile pământului, desigur, neamurile: Iată, ei vor veni repede și ușor , [1132] repede: ca cei care se grăbesc la sfârșitul timpurilor, ușor: ca cei care nu sunt împovărați de Legea veche, nu vor flămânzi, nici nu vor înseta , [1133] 10. Prin urmare, ei vor fi săturați; și o astfel de <promisiune>, desigur, este dată numai celor care sunt flămânzi și însetați. Și iarăși: Iată, - spune El, - cei care Îmi slujesc Mie vor fi săturați, dar voi veți flămânzi; Iată, cei ce-Mi slujesc Îmi vor bea, dar voi veți înseta [1134]. Să luăm în considerare și această antiteză: nu-I va fi ea de ajutor lui Hristos? Fie ce-o fi, faptul că El promite satisfacție celor flămânzi vine din <Scriptura> Creatorului. Fericiți sunt cei ce plâng, căci ei vor râde. [1135] 11. Luați în considerare zicala lui Isaia: Iată, cei ce-Mi slujesc Îmi se vor bucura, dar voi vă veți rușina; iată, cei ce-Mi slujesc Îmi se vor bucura de bucurie, dar voi veți striga cu întristare în inimă . [1136] Să luăm în considerare și [1137] această antiteză în cuvintele lui Hristos. Desigur, plăcerea și exaltarea în bucurie sunt promise celor care se află în starea opusă: întristare, jale, anxietate. 12. Într-adevăr, psalmul o sută douăzeci și cinci spune:Cei ce seamănă cu lacrimi vor secera cu bucurie. [1138] Mai mult, râsul este la fel de potrivit pentru cei ce se bucură și se bucură, precum plânsul este pentru cei ce sunt triști și întristați. Așadar, Creatorul, prefigurând motivele râsului și ale plânsului, a spus mai întâi că cei ce plâng vor râde. 13. De aceea, Cel ce a început cu mângâierea săracilor, a celor smeriți, a celor flămânzi și a celor care plâng, a vrut să Se descopere imediat Celor cărora le-a arătat prin Isaia: Duhul Domnului este peste Mine, pentru că M-a uns să vestesc săracilor Evanghelia [1139] - fericiți cei săraci, căci a lor este Împărăția cerurilor ; [1140] M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită [1141] - fericiți cei ce flămânzesc, căci ei se vor sătura [1142] să mângâi pe cei asupriți [1143] - fericiți cei ce plâng, căci ei vor râde ; [1144] să dea slavă celor ce jelesc în Sion și bucuria ungerii pentru cenușă și haina slavei pentru duhul greutății , [1145] 14. Dacă Hristos, venind, a împlinit imediat aceasta, [1146] atunci fie El este Cel care a prezis că va veni pentru aceasta, fie, dacă Cel care a prezis nu a venit încă - este ridicol, dar trebuie spus - probabil că i-a încredințat <acest lucru> lui Hristosul lui Marcion. Fericiți veți fi când oamenii vă vor urî și vă vor ocărî și vă vor respinge numele ca fiind lipsit de valoare din cauza Fiului Omului . [1147] 15. Prin aceste cuvinte, El îndeamnă, fără îndoială, la răbdare. Oare Creatorul <îndeamnă acest lucru> mai puțin prin Isaia? Nu vă temeți de ocara oamenilor și nu vă smeriți de disprețul lor. [1148] Ce ocară și ce dispreț? Care va fi pentru Fiul Omului. Cine este acesta? Cel care este de la Creator. Pe ce bază vom dovedi aceasta? 16. Pe baza urii prefigurate și în legătură cu El, [1149] așa cum <se spune> prin Isaia autorilor urii - evreii: Din cauza voastră, numele Meu este hulit printre neamuri , [1150] și în alt loc: Sfințiți pe Cel ce-și osândește sufletul, Cel ce este disprețuit de neamuri, de slujitori și de conducători . [1151] Căci dacă ura a fost prezisă împotriva acelui Fiu al Omului care este de la Creator, iar Evanghelia mărturisește că numele creștinilor, derivat, desigur, din Hristos, va fi urât din cauza Fiului Omului care este Hristos, atunci (Evanghelia) îl face cauza urii pe acel Fiu al Omului care este de la Creator, <acele Fiu al Omului> împotriva căruia a fost prezisă ura. 17. Într-adevăr, dacă El nu ar fi venit încă, ura numelui care se manifestă astăzi nu ar fi putut apărea,

[1152]precede persoana care poartă acest nume. Într-adevăr, El este sfințit de noi și Își condamnă sufletul, dându-l pentru noi, fiind disprețuit de păgâni. Prin urmare, [1153] El, care S-a născut, va fi Fiul Omului, din cauza căruia numele nostru este respins.

1. Așa, spune el, s-au purtat părinții lor cu profeții. [1154] Cât de schimbător este Hristos, când răsturnătorul, când apărătorul profeților! El răstoarnă ca un adversar, câștigându-i pe ucenicii lor la Sine; El apără ca un prieten, mustrându-i pe persecutorii lor. Mai mult, pe cât nu ar fi fost potrivit ca Hristosul lui Marcion să-i apere pe profeți, pentru a căror răsturnare a venit, pe atât se potrivea lui Hristos Creatorul să-i mustreze pe persecutorii profeților, ale căror <prezeții> le-a împlinit în toate; chiar pentru că <era potrivit ca Hristos Creatorul> să facă acest lucru, întrucât a mustra fiii pentru păcatele părinților lor este lucrarea Creatorului mai degrabă decât a cuiva care nu mustră pe nimeni nici măcar pentru propriile sale păcate. 2. „Dar", spui tu, „El nu i-a apărat direct pe profeți, dacă voia să dovedească nedreptatea evreilor: ei, spun ei, au acționat nelegiuit chiar și cu profeții lor." Însă aici nu ar trebui să existe nicio reproș pentru nedreptatea evreilor, care ar trebui mai degrabă lăudați și aprobați dacă i-au ucis [1155] pe cei pentru a căror răsturnare s-a mișcat cel mai bun zeu după atâtea secole. Dar cred că el nu mai este cel mai bun, având deja unele puncte de contact cu Creatorul și nu mai este în întregime zeul lui Epicur. 3. Căci iată, el se întoarce la blesteme și se arată celor care sunt capabili să fie ofensați și mânioși. Căci spune: „Vai!" [1156] Dar se pune întrebarea în fața noastră cu privire la sensul acestui cuvânt, ca și cum s-ar referi nu atât la un blestem, cât la un avertisment. Și ce diferență face acest lucru, când nici măcar un avertisment nu este lipsit de usturimea unei amenințări, mai ales dacă este agravat de cuvântul „Vai"? Atât avertismentul, cât și amenințarea vor aparține celui care este capabil să se mânie. Căci nimeni nu va avertiza sau amenința că va face ceva, decât cel care va pedepsi pentru ceea ce s-a făcut; nimeni nu va pedepsi, decât cel care este capabil de mânie. 4. Alții admit că acest cuvânt implică un blestem, dar susțin că Hristos a pronunțat astfel „Vai!" ca și cum (această exclamație) nu ar veni din propria Sa judecată, ci de la Creator și ar fi vrut să arate severitatea Creatorului pentru a glorifica în acest fel răbdarea Sa, exprimată mai sus în binecuvântări. Ca și cum nu ar fi potrivit cu Creatorul, care Se arată a fi atât unul, cât și celălalt: atât Dumnezeul cel bun, cât și Judecătorul, ca El, după ce a arătat mai întâi bunătate în binecuvântări, să adauge și severitate la aceasta în blesteme în construirea masei ambelor sisteme de educație: [1157] atât pentru dobândirea binecuvântărilor, cât și pentru alungarea blestemelor. 5. Într-adevăr, El a declarat dinainte astfel: Iată, am pus înaintea voastră binecuvântarea și blestemul , [1158]El a prefigurat acest lucru și în ceea ce privește instituția Evangheliei pe care o luăm în considerare. Dar ce fel de om este cel care, pentru a-și sugera propria bunătate, o contrastează cu cruzimea Creatorului? Glorificarea nu este durabilă dacă este susținută de răsturnarea altuia. 6. Dar, arătând cruzimea Creatorului, <Hristos> a confirmat că El este de temut. Dacă cineva este de temut, atunci trebuie să-L asculte mai degrabă decât să-L disprețuiască, iar Hristos începe deja să-l învețe pe Marcion în favoarea Creatorului. Atunci, dacă „Vai!"-ul adresat bogaților aparține Creatorului, atunci nu Hristos este cel iritat de bogați, ci Creatorul, iar Hristos aprobă faptele bogaților, mă refer la mândrie, vanitate, aspirații lumești și neglijarea lui Dumnezeu, din cauza cărora merită „Vai!" de la Creator. 7. Dar cum poate mustrarea bogaților să nu vină de la același Cel care anterior i-a aprobat pe săraci? Fiecare cenzurează opusul a ceea ce aprobă. Dacă, așadar, blestemul bogatului este

atribuit Creatorului, atunci binecuvântarea săracului Îi va fi atribuită Lui, iar întreaga lucrare a lui Hristos va aparține deja Creatorului. Dar dacă binecuvântarea săracului este atribuită zeului lui Marcion, atunci și blestemul bogatului îi va fi dat lui [1159] , și el va deveni deja egal cu Creatorul, pe cât este de bun judecător, și nu va mai fi loc pentru distincția prin care se obțin doi dumnezei, iar odată cu abolirea distincției rămâne de declarat un singur Dumnezeu - Creatorul. 8. Prin urmare, dacă „Vai!" este o expresie a unui blestem sau o expresie mai dură și este adresată de Hristos bogaților, atunci trebuie să dovedesc că și Creatorul îi respinge pe bogați, așa cum am dovedit că El este Avocatul săracilor, astfel încât în această judecată și eu să-L pot arăta pe Hristos ca aparținând Creatorului. El îl îmbogățește [1160] pe Solomon, dar o face pentru că, atunci când i s-a dat de ales, a dorit să ceară ceea ce știa că este plăcut lui Dumnezeu - înțelepciunea și <priceperea> [1161] - și a meritat, de asemenea, să dobândească bogății, pe care nu le-a preferat <înțelepciunii>. [1162] Deși nu este împotriva firii lui Dumnezeu să acorde bogății, prin care bogații primesc mângâiere (solatium): Căci , spune el, ți-ai primit mângâierea (advocatio), [1163] - cu siguranță din bogății, din slava lor și din veniturile acestei lumi [1164] - și cu ajutorul lor săvârșesc multe lucrări de dreptate și iubire. 9. Dar acel „Vai!" În Evanghelie, el presupune că bogații au viciile care însoțesc bogăția, [1165] așa cum [1166] în Deuteronomul lui Moise <Creatorul> spune: Să nu se întâmple, când mănânci și te vei sătura și când îți vei zidi case mari, când ți se vor înmulți turmele și cirezile, argintul și aurul, să nu ți se îngâmfe inima și să nu uiți pe Domnul Dumnezeul tău ; [1167]Așa cum a făcut cu regele Ezechia, care se lăuda cu comorile sale și se lăuda cu ele mai mult decât cu Dumnezeu înaintea celor veniți din Persia, El atacă prin Isaia: Iată, vin zile când tot ce este în casa ta va fi luat și ce au strâns părinții tăi va fi dus în Babilon. [1168] 10. Tot așa, prin Ieremia, El declară: Bogatul să nu se laude cu bogățiile sale și cine se laudă, să se laude cu Dumnezeu , [1169]. Astfel, El atacă prin Isaia pe fiicele Sionului, care se laudă cu podoabele lor din belșugul bogățiilor, [1170] și în alt loc îi amenință pe nobili și pe cei mândri: Orcus [1171] și-a lărgit sufletul și și-a deschis gura și vor coborî cei faimoși, cei mari și cei bogați , [1172] - acesta va fi „Vai!". rostit de Hristos către bogat - și omul va fi smerit , [1173] - desigur, cel înălțat prin bogății - și omul va fi necinstit , [1174] - desigur, cel care a fost onorat pentru averea sa. 11. Despre aceștia vorbește din nou: Iată, Domnul oștirilor va aduce în rușine pe cei ce se laudă cu puterea lor, iar cei mândri vor fi zdrobiți, iar cei trufași vor cădea de sabie . [1175] Cine sunt aceștia dacă nu bogații? Căci ei și-au primit mângâierea (advocatio) [1176] - slava și măreția onorurilor - din bogăție. Îndepărtându-ne de la toate acestea, El spune și în psalmul patruzeci și opt: Nu te teme când omul se îmbogățește și când slava lui se înmulțește, căci atunci când moare, nu va lua nimic cu el și nici slava lui nu va merge cu el? De asemenea, în psalmul șaizeci și unu: Nu pofti bogățiile și, dacă strălucesc, nu vă puneți inima în ele . [1177] 12. În cele din urmă, chiar acest cuvânt „Vai!", anterior, prin profetul Amos, era adresat celor bogați, cufundați în plăceri: Vai, - spune el, - de cei ce dorm pe paturi de fildeș și se topesc în plăceri în paturile lor, care mănâncă iezi din turmele de capre și viței luați din pieptul turmelor de vaci, bătând din palme în sunetul instrumentelor muzicale: ei considerau <toate acestea> ca fiind durabile și nu trecătoare; care beau vin purificat și se ung cu cele mai bune mirodeniiPrin urmare, chiar dacă L-aș fi arătat pe Creator doar ca îndepărtând oamenii de bogății și nu ca condamnându-i pe bogați în avans și cu același cuvânt ca și Hristos, nimeni nu s-ar fi îndoit că amenințarea la adresa bogaților a fost adăugată de El cu ajutorul „Vai!" al lui Hristos, care încercase

să-i îndepărteze pe oameni de ei înainte de povestea <evanghelică> despre ei, adică despre bogății. Căci o amenințare este o anexă la o descurajare. El rostește, de asemenea, „Vai!” celor care s-au săturat, căci vor flămânzi, și celor care râd acum, căci se vor întrista. [1178] Aceasta va corespunde cu ceea ce a fost contrastat mai sus de Creator cu binecuvântările: Iată, cei ce-Mi slujesc Mie se vor sătura, dar voi veți flămânzi , [1179] - desigur, cei ce erau sătui, și: Iată, cei ce-Mi slujesc Mie se vor bucura, dar voi vă veți rușina , [1180] - desigur, cei ce sunt condamnați să plângă, care râd acum. Căci, precum în psalm: Cei ce seamănă cu lacrimi vor secera cu bucurie , [1181] - tot așa în Evanghelie cei ce seamănă cu râs, adică <râs> din bucurie, vor secera cu lacrimi. [1182] Anterior, Creatorul i-a pus pe aceștia unul lângă altul, Hristos, doar împărțind, dar nu schimbând, reînnoindu-i. 14. Vai când oamenii te binecuvântează! Așa au făcut părinții lor cu falșii profeți. [1183] De asemenea, Creatorul îi acuză prin Isaia pe cei care caută binecuvântarea și lauda omenească: Poporul Meu, cei ce te numesc binecuvântat, te rătăcesc și îți strică calea picioarelor}. De asemenea, El interzice cu alte cuvinte să te bazezi deloc pe om, precum și pe slava omenească, de exemplu, prin Ieremia: Blestemat este omul care se încrede în om , [1184] 15. Într-adevăr, în psalmul al o sută șaptesprezecelea El spune: Mai bine este să te încrezi în Dumnezeu decât să te încrezi în om și mai bine să te încrezi în Dumnezeu decât să te încrezi în domni . Astfel, tot ce se poate primi de la om, Creatorul respinge, ca să nu mai vorbim de binecuvântarea <umană>. A-i mustra pe părinții lor (evreii) pentru că glorifică sau binecuvântează profeții falși este la fel de caracteristic Lui ca și a-i mustra pentru că îi chinuie și îi resping pe profeți: [1185] așa cum insulta adusă profeților îl privea doar pe Dumnezeul lor (al profeților), [1186] tot așa favoarea adusă profeților falși nu-I era pe plac doar Dumnezeului profeților.

1. Dar Eu vă spun vouă, declară El, celor care ascultați , [1187] arătând că acest lucru i-a fost încredințat anterior <Îi> de către Creator: Un cuvânt în urechile celor care aud. [1188] Iubiți-vă vrăjmașii și binecuvântați-i pe cei ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă defăimează, [1189] — Creatorul a inclus acest gând într-o singură zicere, <spunând> prin Isaia: Celor ce vă urăsc, spuneți: «Voi sunteți frații noștri». [1190] Căci dacă cei ce sunt vrăjmașii <noștri>, urăsc, blestemă și defăimează, ar trebui numiți frați, atunci, desigur, Cel care a poruncit să-i considerăm frați a poruncit atât să-i binecuvântăm pe cei ce urăsc, cât și să ne rugăm pentru cei ce defăimează. 2. „Hristos ne învață o răbdare complet nouă, interzicând chiar și răsplătirea unei insulte, ceea ce a fost permis de Creator, care cere ochi pentru ochi și dinte pentru dinte; [1191] Dimpotrivă, Hristos ne poruncește să întoarcem și celălalt obraz și, pe lângă haină, să dăm și cămașa.” [1192] Desigur, cu excepția cazului în care Hristos a adăugat [1193] aceasta ca o inserție în concordanță cu învățătura Creatorului. Trebuie afirmat imediat următoarele: a fost învățătura despre răbdare prefigurată de Creator? 3. Dacă prin Zaharia El a prescris: Nimeni să nu poarte pică împotriva fratelui său , [1194] ci nici împotriva aproapelui său; căci El spune din nou: Nimeni să nu-și amintească de răul aproapelui său , [1195] atunci Cel care a introdus uitarea acesteia a introdus o răbdare mult mai mare în ceea ce privește ofensa. Dar când spune: Răzbunarea este a Mea și Eu voi răsplăti , [1196] El ne învață și răbdarea - așteptarea răzbunării. 4. Prin urmare, întrucât este puțin probabil ca Același Cel care interzice nu doar violența de represalii, ci chiar răzbunarea, chiar și amintirea și reflectarea violenței aplicate, [1198] ni se dezvăluie în ce fel a rânduit El ochi pentru

ochi și dinte pentru dinte: nu pentru a permite o a doua violență de represalii, [1199] pe care a interzis-o interzicând răzbunarea, ci pentru a se abține de la prima [pe care a interzis-o!, [1200] arătând despre represalii, astfel încât toți, având în vedere permisiunea celei de-a doua violențe, s-au abținut de la prima. 5. Căci El știa că este mai ușor să prevină manifestarea forței prin represalii imediate decât prin promisiunea răzbunării. Dar ambele trebuiau rânduite în conformitate cu firea și credința oamenilor, astfel încât cel care credea în Dumnezeu să aștepte răzbunare de la Dumnezeu, iar cel a cărui credință în Dumnezeu era slabă să se teamă de pedeapsă [1201].Despre Lege. Acest înțeles al Legii, greu de înțeles, Hristos, Domnul Sabatului și al Legii și al tuturor rânduielilor Tatălui, a revelat și lămurit, poruncindu-ne să întoarcem și celălalt obraz, pentru ca să putem aboli mai sigur violența de răzbunare, pe care Legea însăși a căutat să o prevină prin stabilirea represaliilor; căci violența de răzbunare a fost cu siguranță, de asemenea, restricționată în mod expres de profeții, care interziceau amintirea unei vătămări și lăsau răzbunarea în seama lui Dumnezeu. 6. Prin urmare, dacă Hristos a adăugat ceva, El nu a distrus principiile Creatorului, deoarece porunca Lui nu a fost ostilă, ci cooperantă față de ele. Atunci, dacă luăm în considerare chiar motivul prescripției răbdării și că este atât de completă și perfectă, aceasta nu va fi sănătoasă, decât dacă este legată de Creator, care promite răzbunare, care apare ca Judecător. Dar dacă o povară atât de grea a răbdării - <care constă> nu numai în a nu respinge lovitura, ci și în a întoarce celălalt obraz; nu numai în a nu blestema ca răspuns, ci în binecuvântare; nu numai neținându-mă de cămașă, ci cedând pelerinei - îmi impune cine nu are de gând să mă apere, în zadar îmi prescrie răbdare, fără să-mi arate răsplata pentru <împlinirea> poruncii, vorbesc despre rodul răbdării, care este răzbunarea pe care ar fi trebuit să mi-o acorde, dacă nu o îndeplinește el însuși, sau, dacă nu mi-o acordă, să o îndeplinească el însuși, căci este important pentru educație ca violența să fie răzbunată.

7. Căci prin frica răzbunării este înfrânată orice fărădelege; ba chiar, ea va domni în absența îngrădirilor libertății, gata să scoată amândoi ochii și să smulgă toți dinții, bucurându-se de deplină nepedepsire. Dar aceasta este calitatea celui mai bun și mai bun Dumnezeu: să insulte răbdarea, să deschidă ușa violenței, să nu-i protejeze pe cei cinstiți, să nu-i înfrâneze pe cei necinstiți. 8. Dă oricui îți cere, [1202] - desigur, celui aflat în nevoie, sau celui aflat în nevoie mai mare, dacă este și bogat. Pentru ca nimeni să nu aibă nevoie de un dătător, vi se oferă chipul Creatorului în Deuteronom: [1203] Nu va fi, [1204] spune el, nimeni în nevoie printre voi, pentru ca, binecuvântând, Domnul Dumnezeul vostru să vă binecuvânteze [1205] - adică, <pe voi> dătătorule, care nu îngăduiți apariția celui nevoiaș. 9. Și aici vorbirea este despre mai mult. Căci <Creatorul> poruncește să nu se dea celui ce cere, ci spune: Să nu fie [1206] nimeni în nevoie între voi, - adică „vedeți să nu fie așa ceva”. Cu atât mai puternic poruncește El să se dea celui ce cere, <ceea ce este evident> și din următoarele cuvinte: Dar dacă este cineva în nevoie între frații voștri, nu vă întoarceți inima și nu vă opriți mâna de la fratele vostru în nevoie, ci, deschizându-vă mâna, împrumutați-i cât voiește , [1207] 10. Căci este obiceiul să se dea cu împrumut numai celui ce cere. Dar despre împrumut - mai târziu. Acum, dacă cineva intenționează să afirme că Creatorul a poruncit să se dea fraților, dar Hristos - tuturor celor ce cer, pentru ca aceasta <de la El> să fie nouă și diferită, atunci, desigur, această <poruncă a Lui> va fi una dintre cele prin care Legea Creatorului va fi [1208] în Hristos. Căci Hristos nu a poruncit altfel cu privire la toate decât ceea ce a poruncit

Creatorul cu privire la frații săi. Căci chiar dacă bunătatea arătată față de străini ar fi mai mare, ea nu ar preceda pe cea care se cuvenea anterior vecinilor. 11. Căci cine poate iubi străinii ? [1209] Dar dacă al doilea grad de bunătate este bunătatea față de străini, iar primul față de vecini, atunci Cel care îl are pe primul va avea al doilea grad; <acest lucru> este mai ușor <de admis> decât ca cel care nu îl are pe primul să îl aibă pe al doilea. Astfel, Creatorul, atât în conformitate cu ordinea naturală, a învățat mai întâi bunătatea față de vecini, intenționând ulterior să o îndrepte și către străini, cât și în conformitate cu principiul instituirii Sale mai întâi către evrei, apoi către întreaga omenire. 12. Și de aceea, în timp ce taina a rămas în interiorul granițelor lui Israel, <Creatorul> cu deplină îndreptățire a poruncit mila doar în raport cu frații, dar când L-a dat pe Hristos neamurilor ca moștenire și ca posesiune - granițele pământului [1210] și când ceea ce s-a spus prin Osea a început să se realizeze:Nu poporul Meu - poporul Meu, și cea care nu găsește milă - cea care găsește milă , [1211] - adică semințiа păgână, de acum înainte Hristos a extins legea bunăvoinței paterne la toți, nelipsind pe nimeni nici de compasiune, nici de chemare. Astfel, dacă El a învățat ceva mai mult, a primit și aceasta ca moștenire pentru păgâni. 13. Și precum voiți să vă facă oamenii, faceți-le și voi lor. [1212] Desigur, această poruncă implică și cealaltă parte a sa: „Și precum nu voiți să vă facă oamenii, să nu le faceți și voi la fel”. Dacă aceasta a fost prescrisă de un zeu nou, necunoscut anterior și încă nepropovăduit pe deplin, care nu mă educase încă cu nicio instrucțiune - din care să știu dinainte ce ar trebui să vreau pentru mine și ce nu vreau și, prin urmare, să fac altora ceea ce vreau pentru mine și să nu fac ceea ce nu vreau pentru mine - atunci mi-a lăsat părerea să încline constant când într-o parte, când în cealaltă și nu m-a legat de acordul dintre voință și faptă, astfel încât să fac altora ceea ce aș vrea pentru mine și să nu fac altora ceea ce nu aș vrea pentru mine. 14. Căci el nu a stabilit ce ar trebui să vreau sau să nu vreau pentru mine și pentru alții, astfel încât să pot reglementa problema conform legii voinței și nu pot <deja> [1213] să dau altuia ceea ce aș vrea să primesc de la altul: dragoste, ascultare, mângâiere, protecție și beneficii de acest fel - așa cum pot face altuia ceea ce nu aș vrea să experimentez: violență, nedreptate, insultă, înșelăciune și rău de acest fel. [1214] Tocmai cu această discrepanță dintre voință și faptă acționează păgânii, care nu au fost încă instruiți de Dumnezeu. 15. Căci chiar dacă binele și răul sunt cunoscute prin fire, [1215] aceasta nu privește porunca lui Dumnezeu; numai atunci când este cunoscută, acordul dintre voință și faptă începe să se realizeze prin credință și frica de Dumnezeu. Așadar, Dumnezeul lui Marcion, acum revelat, dacă într-adevăr a fost revelat, [1216] nu ar fi putut publica atât de concis, atât de obscur, atât de neînțeles și mult mai ușor de interpretat după discernământul meu < decât după o anumită normă > un compendiu al acestei porunci - despre care vorbim - un compendiu, a cărui descifrare nu a pregătit-o. 16. Dar Creatorul meu a poruncit deja și pretutindeni celor aflați în nevoie - săracilor, orfanilor și văduvelor - să-i ocrotească, să-i ajute și să le ușureze viața, așa cum și prin Isaia <zice>: Împarte-ți pâinea săracilor și pe cel ce n-are acoperiș adu-l în casa ta și, dacă vezi pe cel gol, acoperă-i <goliciunea>; [1217] și prin Ezechiel despre omul drept: El va da pâinea Lui celor flămânzi și va acoperi pe cei goi [1218] De aceea, chiar și atunci El m-a învățat suficient de bine să fac pentru alții ceea ce aș fi vrut să fac pentru mine.17. În același fel, prescriind: Să nu ucizi, să nu comiți adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb [1219] - <Creatorul> m-a învățat să nu fac altora ceea ce nu aș vrea pentru mine. Și de aceea porunca din Evanghelie va aparține Celui care a pregătit-o mai dinainte, a descifrat-o, a aranjat-o

conform discernământului Său și a prescurtat-o pe bună dreptate deja în compendiu, căci în alt loc s-a prezis că Domnul, adică Hristos, va face un cuvânt scurt pe pământ. [1220]

1. Din acest punct încolo, conversația se îndreaptă spre împrumuturi, când Domnul întreabă: Și dacă dați cu împrumut celor de la care nădăjduiți să primiți înapoi, ce mulțumire aveți ? [1221] Uitați-vă la ce spune Ezechiel în continuare despre același om drept: El nu-și va împrumuta banii cu dobândă [1222] și nici nu va lua profit [1223] - și anume , venitul dintr-un împrumut , adică dobândă. Așadar, primul lucru <al Creatorului> a fost să elimine primirea de dobândă dintr-un împrumut, astfel încât să-I fie mai ușor să pregătească omul pentru posibila pierdere a capitalului împrumutat în sine, dobânda pentru care El învățase deja să ierte.

2. Căci spunem că aceasta a fost lucrarea Legii, care se ocupa de Evanghelie: apoi a format treptat credința unora în conformitate cu splendoarea desăvârșită a doctrinei creștine, cu ajutorul fiecărei porunci de o bunătate încă nearticulată. Într-adevăr, și mai sus: Și zălogul, spune el, îl va returna [1224] „ debitorului, [1225] - desigur, dacă acesta nu este solvabil, căci oare ar fi scris cineva că celui ce este solvabil [, desigur,] [1226] zălogul ar trebui returnat? 3. Mult mai clar în Deuteronom: Nu dormi pe zălogul lui; [1227] Și mai clar mai sus: Iartă orice datorie pe care ți-o datorează aproapelui tău și nu o cere înapoi fratelui tău, căci iertarea Domnului Dumnezeului tău a fost declarată , [1228] 4. Mai mult, atunci când El poruncește să fie iertată o datorie, cu siguranță nu cuiva care nu o va plăti - căci ar fi mai semnificativ dacă <Ar porunci iertarea> cuiva care urma să plătească - când El interzice să fie cerută înapoi, [1229] ce altceva ne învață El - care introduce o pierdere atât de semnificativă în profit - dacă nu că împrumutăm chiar și cuiva care nu intenționează să plătească? Și veți fi fiii lui Dumnezeu. [1230] Nimic nu este mai nerușinat dacă ne face fiii Săi, care, după ce a abolit căsătoria, nu ne-au permis să avem fii. Cum intenționează să-și dea propriul nume pe care l-a distrus? 5. Nu pot fi fiul unui eunuc, cu atât mai puțin să am același Tată ca toți ceilalți. Căci Creatorul universului este la fel de mult Tatăl tuturor, pe cât este un eunuc care nu a creat nicio creatură. Chiar dacă Creatorul nu ar fi unit bărbatul și femeia și nu ar fi dat fii tot felul de animale, I-aș fi aparținut ca fiu înainte de Paradis, [1231] înainte de Cădere, înainte de Exil, înainte ca cei doi să devină din nou unul: [1232] am devenit [1233] fiu de îndată ce m-a zămislit cu mâinile Sale, de îndată ce m-a pus în mișcare cu suflarea Sa. 6. Acum mă numește din nou fiu, zămislindu-mă să nu mai fiu un suflet <viu>, [1234] ci un spirit. Căci El Însuși , spune El, este bun [1235] față de cei nerecunoscători și răi . [1236] Excelent, Marcion! L-ai lipsit cu abilitate de ploaie și soare, [1237] ca să nu pară a fi Creatorul. Dar cine este acest Cel bun care nu a fost încă recunoscut? 7. Cum este bun acela de la care nu au coborât daruri de o asemenea bunătate precum soarele și ploile; care <nu> [1238]El a dat cu împrumut fără intenția de a primi înapoi de la neamul omenesc, asemenea Creatorului, care încă îi tolerează pe oameni - care plătesc o datorie de recunoștință pentru o asemenea generozitate în elementele <oferite de El> mai degrabă idolilor decât Lui - fiind cu adevărat bun și în furnizarea de bunuri spirituale: căci judecățile Domnului sunt mai dulci [1239] decât mierea și fagurele de miere? [1240] Așadar, El îi mustră și pe cei nerecunoscători [1241] El, Care pe bună dreptate aștepta recunoștință de la ei, a căror lumină și ploi te-ai bucurat și tu, Marcion, nerecunoscător. Totuși, <dumnezeul> tău nu se putea plânge de cei nerecunoscători, nemeritând încă

recunoștința. 8. Prescriind și milă, El spune: Fii milostiv, așa cum și Tatăl vostru a avut milă de tine. [1242] Aceasta va însemna: Frânge pâinea celui flămând și adu în casa ta pe cel ce n-are acoperiș și, dacă vezi pe cel gol, acoperă-i <goliciunea> ; [1243] și: Faceți dreptate orfanului și fiți drepți cu văduva , [1244] Recunosc învățătura străveche a Celui care preferă mila jertfei. [1245] Dar dacă altul a poruncit acum mila, din moment ce el însuși este milostiv, atunci de ce nu a fost milostiv cu mine atât de mult timp? 9. Nu judecați, ca să nu fiți judecați; nu condamnați, ca să nu fiți osândiți; iertați și vi se va ierta; dați și vi se va da. O măsură bună, apăsată și care dă pe dinafară, vi se va da în sân. Cu aceeași măsură cu care măsurați, vi se va măsura. [1246] Aceste cuvinte mi se par să indice o recompensă condiționată de merit. De la cine vine, așadar, recompensa? 10. Dacă numai de la oameni, atunci <Hristos> ne învață despre regulile și recompensele omenești și vom asculta pe deplin de oameni; Dacă vine de la Creator ca Judecător și Verificator al meritelor, atunci El ne îndeamnă să-L ascultăm pe Cel de la care, așa cum afirmă <Hristos>, trebuie căutată răsplata și de la care trebuie să ne temem - după cum fiecare a judecat sau a condamnat, sau a iertat, sau a dat pedeapsa; dacă vine de la <zeul Marcion> însuși, atunci și El judecă deja, ceea ce Marcion neagă. 11. Prin urmare, să aleagă marcioniții dacă apostazia de la principiul învățătorului <lor> îi va costa la fel de mult ca recunoașterea lui Hristos ca învățătură în favoarea oamenilor sau a Creatorului. Dar orbul duce pe orb în șanț, [1247] <astfel> unii îl corectează pe Marcion. [1248] Dar ucenicul nu este mai presus de învățător , [1249] Apelles, care din ucenicul a devenit corectorul lui Marcion, ar fi trebuit să-și amintească acest lucru. Ereticul să-și scoată bârna din ochi - și atunci va da vina pe pai, [1250] dacă crede că există unul în ochiul unui creștin. Așadar, așa cum un pom bun nu poate rodi roade rele - întrucât adevărul nu poate rodi erezie,— și un pom rău nu poate aduce roade bune[1251] - întrucât erezia nu poate aduce adevărul, așa că Marcion nu a scos nimic bun din comoara rea [1252] a lui Cerdon, nici Apelles din comoara rea a lui Marcion. 12 Căci aceste cuvinte, pe care Hristos le-a rostit figurativ despre oameni, le vom interpreta cu mai multă dreptate în ceea ce privește persoanele numite decât în ceea ce privește cei doi zei, ca rezultând din ispita produsă de Marcion. Cred că nu am fost pripit insistând asupra acestui [1253] punct până acum și continui să insist asupra lui, conform căruia determin că Hristos nu a revelat nicăieri lumii un alt dumnezeu - sunt surprins că mâinile lui Marcion s-au abținut de la falsificare doar în acest unic [1254] punct , cu excepția cazului în care [a făcut-o pentru că] chiar și tâlharii se tem; Nicio faptă rea nu există fără frică, deoarece este întotdeauna conștientă de ea însăși ca atare și, prin urmare, atât de mult timp evreii nu au cunoscut alt dumnezeu decât Cel în afară de care până atunci nu cunoscuseră pe nimeni și nu numeau alt Domn, [1255] în afară de Cel pe care îl cunoșteau ca fiind singurul. Dacă așa stau lucrurile, pe cine să considerăm ca fiind cel care a spus: De ce Îmi spuneți „Doamne, Doamne ”? [1256] 13. Cel care nu a fost niciodată numit astfel, căci nu a fost predicat nicăieri până acum, sau cel care a fost întotdeauna considerat Domn, căci era cunoscut de la început, adică Dumnezeul iudeilor? Cine ar putea adăuga și: Și nu faceți ce spun Eu ? [1257] Cel care abia acum a început să încerce să-i învețe, sau cel care de la început le-a dat cuvintele Legii și ale Profeților? Cum ar putea să-i certe și pentru neascultare, dacă nu i-ar fi certat niciodată în altă parte? Mai mult, Cel care înainte de Hristos a spus: „ Acest popor Mă onorează cu buzele, dar inima lui este departe de Mine” [1258] - cu siguranță i-a acuzat <acum> de încăpățânarea lor de odinioară. Totuși, cât de absurd este că noul zeu,

noul Hristos, dătătorul de lumină unei noi religii, tocmai <apariție>, îi declară încăpățânați și neascultători pe aceia pe care nu i-a putut supune <anterior> la încercare!

1. În același fel, după glorificarea credinței centurionului, este incredibil că el, care nu a fost atins de credința lui Israel, a recunoscut că nu a găsit o astfel de credință în Israel. [1259] Dar nici după aceea nu l-a putut atinge, fiind încă imatur, să fie recunoscut sau comparat, ca să nu spunem: încă nu vreunul. „Dar de ce nu a putut folosi exemplul credinței altuia?" Pentru că, dacă ar fi fost așa, [Hristosul lui Marcion] ar fi spus că o astfel de credință nu a existat niciodată în Israel. Totuși, spunând că El trebuie să fi găsit o astfel de credință în Israel, *** [1260] și Care a venit să o găsească, adică că El este Dumnezeul și Hristosul lui Israel. 2. Nu ar fi învinovățit-o dacă nu ar fi fost Testerul și Zelotul ei; dar adversarul ar fi preferat ca acela pentru slăbirea și distrugerea căreia, și nu pentru aprobarea căruia a venit, să se fi dovedit a fi așa cum s-a dovedit a fi. El l-a înviat din morți pe fiul văduvei. [1261] Mărturia nu este nouă. Profeții Creatorului au făcut acest lucru, cu atât mai mult <era potrivit ca Fiul Său> să facă acest lucru? 3. Într-o asemenea măsură <era evident că> până în acest moment Hristos nu introdusese niciun alt zeu [1262] încât acolo <unde a avut loc învierea> toată lumea L-a glorificat pe Creator, spunând: Un mare profet s-a arătat printre noi și Dumnezeu a privit asupra poporului Său . [1263] Care Dumnezeu? Cu siguranță Cel al Cărui popor este și din Care vin profeții. Dar dacă ei L-au glorificat pe Creator - și Hristos, auzind și știind <acest lucru>, nu i-a corectat, întorcându-se chiar în rugăciune către Creator cu o mărturie atât de mare despre morții înviați - atunci, fără îndoială, fie că nu a predicat niciun alt Dumnezeu decât Cel pe care L-a lăsat să fie glorificat în beneficiile și minunile Sale, fie se pune întrebarea, de ce le-a permis să greșească atât de mult timp, venind pentru a le vindeca greșeala? 4. Dar „Ioan este ispitit, [1264] auzind despre minunile lui Hristos ca aparținând unui alt <dumnezeu>". Dar voi explica mai întâi motivul ispitei <lui Ioan>, ca să-mi fie mai ușor să demasc ispita ereticului. Când Însuși Domnul Oștirilor, Cuvântul și Duhul Tatălui, lucra deja pe pământ și predica, era necesar ca acea parte a Duhului Sfânt, care, după chipul măsurii prezente în profeți, pregătea căile Domnului, [1265]se îndepărtase deja de Ioan, adică se întorsese la Domnul ca la temelia sa atotcuprinzătoare. 5. Astfel, Ioan, devenind deja un om obișnuit și unul dintre mulțime, a fost ispitit, dar <a fost ispitit> ca om, și nu ca unul care aștepta un alt Hristos sau care Îl recunoștea; Ioan nu avea nimic care să provoace această așteptare, întrucât Hristos nu a învățat nimic <fundamental> nou și nu a făcut nimic <fundamental> nou. Nimeni nu se îndoiește de cineva a cărui existență nu o cunoaște, nu o așteaptă și nu o înțelege; dar Ioan era sigur că nu există alt Dumnezeu în afară de Creator, chiar și ca evreu, <ca să nu mai vorbim că el> [1266] era și profet. Evident, este mai ușor să admitem că cineva se va îndoi [1267] de cineva a cărui existență o cunoaște, dar nu știe dacă este El. Așadar, de teama necunoscutului, Ioan spune: Tu ești cel care vine sau să așteptăm pe altul? [1268] Întrebând pur și simplu dacă Cel pe care Îl aștepta a venit. 6. (Tu ești Cel ce vii? Adică, Cel ce urmează să vină; sau să așteptăm pe altul? Adică, există oare pe altul pe care îl așteptăm, dacă Tu nu ești Cel a cărui venire o așteptăm?] [1269] Căci el aștepta, așa cum presupunea toată lumea, din cauza asemănării mărturiilor, [1270] ca un profet să fie trimis, de la care El să fie distins, adică mai mare, a cărui venire o așteptau, și anume, Domnul Însuși. [1271] Și ispita lui Ioan consta tocmai în îndoiala sa: era El Cel ce venise, Pe care Îl așteptau, Pe care urma să-L [1272] recunoască din faptele prezise. [1273]

<Altfel,> [1274] i-ar fi anunțat Domnul lui Ioan că El urma să fie recunoscut chiar prin aceste fapte? [1275] 7. Întrucât este bine cunoscut că acestea sunt predicțiile referitoare la Hristosul care aparține Creatorului - așa cum am arătat pentru fiecare predicție separat, - atunci este destul de absurd că el (Hristosul lui Marcion) a anunțat necesitatea recunoașterii unui Hristos care face nu aparțin Creatorului, pe baza căruia, mai degrabă, a îndemnat la recunoașterea unui Hristos care aparține Creatorului. Mult mai absurd dacă și Hristos dă mărturie despre Ioan nu de la Ioan, confirmând că este profet și chiar mai mult [1276] - un înger, citând ceea ce este scris despre el: Iată, trimit pe îngerul Meu înaintea feței Tale, care îți va pregăti calea [1277] - amintind în mod potrivit <în abordarea> modului anterior de gândire al ispititului <ulterior> Ioan despre profeție, astfel încât, după ce au confirmat că Ioan Botezătorul a venit deja, să înlăture îndoiala acelei întrebări: Tu ești cel ce vine sau să așteptăm pe altul? [1278]Căci atunci când Înaintemergătorul și-a îndeplinit sarcina, când calea Domnului a fost pregătită, [1279] a devenit necesar să-L cunoaștem pe Cel Căruia I-a slujit Înaintemergătorul.

7. El este mai mare [1280] decât toți cei născuți din femei, dar nu pentru că este subordonat celui mai mic în Împărăția lui Dumnezeu, ci este ca și cum se vorbește despre Împărăția unui singur dumnezeu, în care (împărăție) cel mai mic va fi mai mare decât Ioan, și despre Ioan, care aparține unui alt <dumnezeu>, care este mai mare decât toți cei născuți din femei. Căci vorbește El despre cineva mai mic sau despre Sine din cauza smereniei [1281] - căci El a fost considerat mai mic decât Ioan, deoarece toți s-au grăbit în pustiu mai degrabă la Ioan decât la Hristos: Ce ați ieșit să vedeți în pustiu? [1282] - nu este nicio diferență: este în conformitate cu Creatorul [1283] ca Ioan să fie al Lui - cel mai mare dintre cei născuți din femei, și Hristos sau orice mic care va fi mai mare decât Ioan în Împărăția <lui Dumnezeu> [1284] - de asemenea, Creatorul - și care (cel mic) este acum mai mare decât un profet atât de mare, căci nu s-a ofensat din cauza lui Hristos, ceea ce l-a micșorat atunci pe Ioan. 9. Am vorbit deja despre iertarea păcatelor. Și aici va fi inclus exemplul acelei păcătoase, care mărturisește că ea, stropind picioarele Domnului cu sărutări, udându-le cu lacrimi, ștergându-le cu părul ei, ungându-le cu parfumuri, [1285] a atins adevărul trupului real și nu o fantomă goală și că pocăința păcătosului merita iertare în conformitate cu Creatorul, care este obișnuit să prefere <mila> [1286] jertfei. [1287] Totuși, dacă credința a îndemnat-o la pocăință, atunci, îndreptățită prin pocăința care izvorăște din credință, a auzit de la El: Credința ta te-a mântuit , [1288] - Care a vestit prin Habacuc: Cel drept va trăi din credința lui [1289] .

1. Faptul că Hristos a fost însoțit de femei bogate care Îl slujeau cu averea lor, printre care se afla și soția administratorului regelui, [1290] se găsește în profeție. Căci <Dumnezeu> le cheamă prin Isaia: Femei bogate, ridicați-vă și ascultați glasul Meu , [1291] prezentându-le mai întâi ca ucenici, apoi ca lucrători și slujitori: Fiice <ale speranței, ascultați cuvintele <Mele>. Aduceți-vă aminte de ziua anului [1292] în mijlocul chinurilor, în speranță , căci ele au urmat cu chinuri și pentru speranță au slujit. 2. La fel și în ceea ce privește pildele: [1293] să acceptăm odată pentru totdeauna ca dovedit că această modalitate de explicație a fost promisă de Creator. [1294] Dar să mergem mai departe; Cuvântarea Sa (a Creatorului) către oameni: Cu urechile voastre veți auzi și nu veți auzi , [1295] - i-a dat lui Hristos motiv să insereze adesea în discursul Său: Cine are urechi, să audă , [1296] - nu pentru că Hristos, ca și cum datorită diferenței

Sale <față de Creator> ar fi oferit oportunitatea de a auzi, lucru pe care Creatorul l-a luat, ci pentru că avertismentul a urmat amenințării. [Mai întâi: Cu urechile voastre veți auzi și nu veți auzi; apoi: Cine are urechi, să audă ,] [1297] Căci cei care au avut urechi nu au auzit de bunăvoie, ci au arătat [1298] că au nevoie de urechile inimii, de posibilitatea de a auzi cu care Creatorul le-a negat în viitor și, de aceea, El adaugă prin Hristos: Luați aminte cum ascultați , [1299] adică nu ascultați cu urechile voastre, [1300] <altfel> nu veți auzi, adică <nu veți auzi,> ascultând nu cu inima, ci cu urechile. Dacă pui în <aceste> cuvinte sensul corect, în conformitate cu gândul Celui care a îndemnat la ascultare, [1301] <atunci se va dovedi că,> spunând și: Luați aminte cum ascultați, El i-a amenințat pe cei care nu intenționau să asculte. Desigur, cel mai blând Dumnezeu nu amenință, [1302] deoarece nu judecă și nu se mânie.

4. Aceasta (prezența unei amenințări în cuvintele lui Hristos) este confirmată de următorul gând: Celui ce are i se va da, iar celui ce nu are i se va lua chiar și ce crede că are. [1303] Ce i se va da? O creștere în credință, sau în înțelegere, sau însuși mântuirea. Ce i se va lua? Desigur, ce i se va da. De cine i se va da și de cine i se va lua? Dacă este luat de Creator, atunci va fi dat de El; dacă este dat de Dumnezeul lui Marcion, atunci va fi luat de ei. 5. Totuși, indiferent pe ce bază <Hristos> a amenințat că va lua, aceasta nu va fi o trăsătură a acelui dumnezeu care nu este capabil să amenințe, care nu știe să se mânie. Dar sunt surprins când neagă că este obișnuit să se ascundă lampa, [1304] care s-a ascuns atât de mult timp, fiind o lumină mai mare și <mai> necesară; când promite că toate lucrurile secrete vor fi făcute evidente, [1305] care până acum și-a ascuns zeul, așteptând, cred, nașterea lui Marcion. 6. Să trecem la dovada folosită constant de toți cei care contestă nașterea Domnului. „El Însuși", spun ei, „mărturisește că nu s-a născut, zicând: Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei ?" [1306] Astfel, ereticii transformă întotdeauna afirmațiile simple și directe cu ajutorul conjecturilor <lor> acolo unde doresc, sau invers: ceea ce este spus sub o anumită condiție și cu un anumit scop este lipsit de sensul său, condiționându-l de simplitatea înțelegerii literale a textului, ca în acest loc. 7. Dimpotrivă, spunem, mai întâi, că nu I s-ar fi putut anunța că Mama și frații Lui stăteau afară la ușă, [1307] dorind să-L vadă, dacă nu ar fi existat Mama sau frați, pe care, desigur, cel care i-a anunțat îi cunoștea, fie ca fiind deja cunoscuți, fie ca fiind cunoscuți acolo în momentul în care doreau să-L vadă, fie când ei înșiși s-au făcut să fie anunțați. La această primă presupunere a noastră, răspunsul este dat de obicei din partea opusă: „Dar dacă I s-a anunțat acest lucru ca să-L ispitească?" Dar Scriptura nu spune acest lucru; deoarece indică de obicei ce s-a făcut pentru ispită: Iată, un învățător al legii s-a ridicat, ispitindu-L, [1308] și despre întrebarea referitoare la taxă: Și fariseii au venit la El, ispitindu-L , [1309] astfel încât acolo unde nu menționează ispita, nu admite o interpretare despre ispită. 8. Și totuși, ca o completare deja superfluă la aceasta, cer <să se indice> motivele ispitei: în ce scop L-au ispitit, pomenindu-i pe Mama și frații Lui? Dacă pentru a afla dacă S-a născut sau nu, atunci <trebuie să ne întrebăm> când s-a ridicat întrebarea cu privire la aceasta, la care ar fi răspuns cu ajutorul acelei ispite? Cine s-ar putea îndoi de nașterea Aceluia pe care L-a considerat om? Despre care a auzit că S-a mărturisit Fiul Omului? 9.Pe Care, din cauza tuturor proprietăților <Sale> omenești, nu a îndrăznit să-L considere pe Dumnezeu sau pe Fiul Omului, considerându -L [1310] mai degrabă ca pe un profet, [1311] chiar vreunul mare, dar, desigur, născut? Chiar dacă ar trebui să-L ispitească pentru a investiga nașterea <Sală>, atunci pentru ispită [1312] orice

alt test ar fi <mai> potrivit decât menționarea acelor persoane care s-ar putea să nici nu se fi născut. 10. Spuneți-mi, toți cei născuți au o mamă încă în viață? Toți cei născuți au fost născuți frați? Poate cineva să aibă mai degrabă tați și surori sau să nu aibă pe nimeni? Dar se știe că atunci, sub Augustus, a fost făcut un recensământ în Iudeea de către Sentius Saturninus [1313] , [1314] din documentele căruia i-au putut găsi genealogia. Așadar, temeiul acelei ispite nu este nicidecum solid [1315] , și într-adevăr Mama și frații Lui stăteau afară la ușă, și rămâne de văzut ce sens a dat El cuvintelor Sale, nu fără o aluzie ascunsă: „ Cine este Mama Mea și frații Mei?” - ca și cum ar nega originea și nașterea Lui, dar [și] [1316] <de fapt> din cauza necesității care apărea în această situație și în așteptarea unei înțelegeri condiționate a celor spuse. 11. Căci pe bună dreptate S-a indignat că, în timp ce străinii din casă îi ascultau fiecare cuvânt, cei atât de apropiați <de El> stăteau afară, încercând să-L smulgă de la chestiunea solemnă [1317] 1, El nu a negat atât de mult <nașterea Sa>, cât a renunțat [1318] <la ea>. [1319] Într-adevăr, din moment ce a spus la început: Cine este Mama Mea și cine sunt frații Mei? — adăugând apoi: Numai cei ce ascultă cuvintele Mele și le împlinesc, [1320] — El a transferat denumirile de rudenie de sânge altora pe care i-a considerat mai apropiați datorită credinței <lor>. 12. Dar nimeni nu îndură nimic, afară de cel care are ceea ce îndură el. Prin urmare, dacă îi face mamă și frați pe cei care nu erau așa, cum ar putea nega existența celor care erau? Totuși, faptul că a recunoscut existența Mamei și a fraților <Sali> rezultă din faptul că nu a vrut să-i cunoască, [1321] adică, <nu a vrut să știe> ținând cont de meritele <lor>, <și> nenegând existența aproapelui, învățând prin propriul Său exemplu că cel care preferă tatăl, mama sau frații cuvântului lui Dumnezeu nu este un ucenic vrednic. [1322] 13.Alegând pe alții, El a confirmat existența celor a căror existență a negat-o din cauza nemulțumirii Sale față de ei, pe care i-a înlocuit nu cu alții mai adevărați, ci cu alții mai vrednici. În cele din urmă, nu este nimic măreț în faptul că cel care, *conform lui Marcion*, nu a avut-o, a preferat credința sângelui.

1. Dar cine este cel care poruncește vânturilor și mării? [1323] „Cu siguranță noul conducător și posesor al elementelor, care aparținea Creatorului, care era deja subordonat și înlăturat.” Nu este așa. Dar elementele, care se obișnuiseră în trecut să asculte de slujitorii Săi, l-au recunoscut pe Creatorul lor. Uită-te, Marcion, în cartea Exodului, vezi cum toiagul lui Moise a poruncit Mării Roșii - mai mare decât toate apele Iudeii - ca, despărțindu-se până la fund și întărindu-se într-o stupoare egală de separare de ambele părți, să lase oamenii să treacă pe uscat prin interior, [1324] și ca din nou, la valul aceleiași toiege, când starea naturală se va întoarce, armonia valurilor să înece armata egipteană; [1325] vânturile de sud au servit și ele acestui scop. [1326] 2. Citește și despre cum a apărut o sabie <ca și cum> ar fi împărțit <mai târziu> rasa <evreilor> prin tragere la sorți [1327] când aceasta (poporul evreu) a trecut Iordanul, [1328] al cărei atac și fugă s-au stins în imobilitate când au trecut profeții, așa cum a învățat cu siguranță Isus <Nav>. Ce spui la aceasta? Dacă Hristos este al tău, El nu va fi mai puternic decât slujitorii Creatorului. Dar aș putea folosi doar aceste exemple, dacă Hristos nu ar fi fost precedat de prezicerea acelei <călătorii a Lui> pe mare [1329] . 3. Într-adevăr, când a traversat <marea>, s-a împlinit psalmul, care spune: Domnul este peste multe ape ; [1330] când El risipește valurile mării, se împlinește Habacuc, care spune: Cel ce risipește apele <prin> trecerea Lui ; [1331] Când marea este oprită de amenințările Sale, Naum încheie și el, spunând: Cel ce amenință marea și o usucă , [1332] - desigur, de

vânturile care au agitat-o. Pe ce bază vreți să-L apăr pe Hristos ca fiind al meu? Pe baza exemplelor <din Vechiul Testament> sau a profeților Creatorului? 4. Ei bine, ce credeți voi, cei care credeți că <profeții> au prezis un războinic războinic și înarmat - <prezit> nu figurativ, nu alegoric, <nu ca El să fie Cel> Care urma să poarte război spiritual în duh împotriva dușmanilor spirituali cu o armată spirituală și arme spirituale - când descoperiți că într-un singur om o mulțime de demoni s-a declarat legiune, [1333] desigur, una spirituală, înțelegeți că și Hristos trebuie gândit ca un cuceritor al dușmanilor spirituali, înarmat spiritual și războinic spiritual și, astfel, El este Cel Care urma să lupte cu o legiune, inclusiv cu demoni, astfel încât să poată deveni evident că psalmul declara și despre acest război: Domnul este puternic, viteaz în război} 5. Într-adevăr, El, Care era sortit să lupte cu ultimul dușman - moartea,[1334]a devenit triumfător datorită trofeului crucii. Legiunea a mărturisit despre Isus ca Fiul cărui Dumnezeu? Fără îndoială, despre Cel ale cărui chinuri și abis [1335] le cunoșteau și de care se temeau [1336] . Căci nu se poate presupune că până acum nu cunoșteau acțiunea pe pământ a puterii unui zeu nou și necunoscut, căci este improbabil ca Creatorul să nu știe despre acest lucru. Căci, dacă odată nu a cunoscut alt zeu în afară de Sine Însuși, cu siguranță era conștient de cel care lucra deja sub cerul Său. 6. Și ceea ce Domnul este conștient, toți slujitorii <trebuie> să știe deja ** [1337] în aceeași lume și în limitele firmamentului, unde divinitatea străină <a apărut> să locuiască. Prin urmare, din moment ce Creatorul ar fi știut despre asta - dacă ar fi existat - și ființele supuse Lui, ea nu există, din moment ce demonii nu cunoșteau pe nimeni altcineva decât pe Hristos Dumnezeul lor. [1338] Căci nu ar fi cerut ceea ce își aminteau că ar trebui să ceară altuia, Creatorului, [1339] și anume eliberarea din abisul Creatorului. Mai mult, au primit aceasta. [1340] 7. Pentru ce merit? Pentru că au mințit, făcându-L Fiul Dumnezeului celui aprig? Și ce va fi cel care a cooperat cu mincinoșii, care i-a tolerat pe cei care l-au necinstit <pe el>? <Nu,> ci pentru că nu au mințit, pentru că L-au recunoscut pe Dumnezeul abisului și <Dumnezeul> lor; Astfel, <permițându-le ceea ce au cerut>, El Însuși a confirmat că El este Cel pe care demonii L-au recunoscut, Isus, Fiul lui Dumnezeu Judecătorul [1341] și Dumnezeu Răzbunătorul. Iată câteva dintre trăsăturile „nesemnificației” și „slăbiciunii” Creatorului <prezent> în Hristos - căci și eu vreau <temporar> să-I atribui ignoranța; „Permiteți-mi să fac asta de dragul ereticului: o femeie care suferea de o scurgere de sânge L-a atins, [1342] și El nu știe cine este. 8. Cine, spune el, M-a atins? [1343] Chiar și în ciuda scuzelor oferite de ucenici, [1344] El continuă cu încăpățânare să vorbească despre ignoranța Sa: Căci am simțit puterea care a ieșit din Mine.” [1345] Ce spune ereticul? Știa Hristos cine L-a atins? Și de ce a vorbit ca și cum nu ar fi știut? Desigur, pentru a evoca recunoașterea femeii, pentru a condamna frica ei. Astfel, Adam a fost odată căutat de Creator, [1347] ca și cum nu ar fi știut unde se afla: Adam, unde ești? [1348] Îl aveți atât pe Creator îndreptățit împreună cu Hristos, cât și pe Hristos egalat cu Creatorul. 9. „Dar chiar și aceasta <a făcut-o> ca adversar al Legii, și întrucât Legea interzice cuiva să atingă o femeie care are o scurgere de sânge, [1349]„într-atât încât a fost dispus nu numai să-i permită să fie atinsă, ci chiar să-i dea vindecare.” O, Dumnezeule, binefăcător nu din fire, ci din cauza rivalității! Dar dacă descoperim că credința femeii merita o astfel de răsplată când El a spus: Credința ta te-a mântuit, [1350] atunci cine ești tu să vezi rivalitate în acea faptă pe care Domnul Însuși o arată a fi făcută ca răsplată pentru credință? 10. Dar vrei să reprezinți această credință ca fiind credința care a determinat-o pe <femeie> să neglijeze Legea. Și cine va crede că o femeie care până acum nu cunoștea niciun <nou>

[1351] dumnezeu, neinițiată încă în nicio lege nouă, a încălcat Legea la care aderase până atunci? Mai mult, din cauza cărei credințe a încălcat-o? Crezând în ce dumnezeu? Disprețuindu-L pe Creator, de dragul cui? Căci, desigur, s-a atins de <Hristos> din cauza credinței. Dacă din cauza credinței în Creator, atunci cum a încălcat Legea Lui, care nu cunoștea niciun alt dumnezeu? Căci a încălcat-o (Legea) - dacă a încălcat-o - în măsura în care aceasta> din cauza credinței în Creator. 11. Cum vor fi atunci [1352] consecvente cele două: că ea a încălcat atât <legea>, cât și a încălcat-o din cauza acelei credințe pentru care nu ar fi trebuit să o încalce? Vă voi spune. Mai presus de toate, a fost acea credință prin care a avut încredere că Dumnezeul ei a preferat mila decât jertfa însăși, [1353] prin care a fost convinsă că acest Dumnezeu era activ în Hristos, prin care, dacă L-a [1354] atins, nu L-a atins ca pe un om sfânt sau ca pe un profet, pe care l-ar fi știut ca fiind supus întinarii conform naturii umane, ci ca pe Dumnezeu Însuși, care, așa cum a prevăzut ea, nu putea fi pătat de nicio murdărie. 12. Prin urmare, ea nu a interpretat în mod nechibzuit pentru ea însăși Legea, care însemna că ceea ce era întinat era întinat, <dar> nu Dumnezeul pe care îl aștepta în Hristos. Dar și-a amintit, de asemenea, că Legea vorbea despre fluxul de sânge lunar sau legat de naștere [1355] natural și obișnuit , care are loc în conformitate cu proprietățile naturale și nu din cauza bolii; [1356] dar curgerea ei - pentru a cărei <încetare>, după cum știa ea, nu era necesară o anumită perioadă de timp, ci ajutorul milei divine - era legată de boală [1357] . 13. Și astfel, ea poate părea că nu încalcă Legea, ci că o abordează diferit. Aceasta va fi acea credință care a adus și înțelegere: Dacă nu credeți, spune el, nu veți înțelege , [1358]Hristos, aprobând credința acelei femei, care credea numai în Creator, a răspuns că El era Dumnezeul credinței ei, aprobat de El. Nu voi trece cu vederea faptul că atunci când femeia a atins veșmântul Lui, [1359] care cu siguranță îmbrăca un trup și nu o fantomă, existența unui trup a fost confirmată în El; <nu voi trece cu vederea> nu pentru că am continua deja să luăm în considerare această întrebare, ci pentru că are legătură cu problema în discuție. 14. Căci dacă trupul nu ar fi adevărat, o fantomă, desigur, nu ar putea fi pângărită, fiind un vid. Prin urmare, cel care, prin <esența sa> necorporală, nu putea fi pângărit, cum a vrut <să pară> a fi un adversar al Legii? A mințit cel care s-a pângărit pe sine necredincios.

1. El trimite ucenici să predice Împărăția lui Dumnezeu. [1360] Oare a spus El chiar aici ce Dumnezeu? El le interzice să ia mâncare sau îmbrăcăminte pe drum. [1361] Cine ar fi putut porunci aceasta dacă nu Cel care hrănește corbii, [1362] și îmbracă florile câmpului, [1363] care prescrisese anterior ca nici măcar gura boului care treierează să nu fie înăbușită, [1364] dându-i posibilitatea de a scoate hrană din munca sa, căci lucrătorul este vrednic de răsplata sa. [1365] Fie ca Marcion să răstoarne aceste <poziții biblice>, dacă ar putea fi înțelese. Dar când Hristos poruncește ca praful de pe picioarele celor de care <ucenicii> nu au fost acceptați, El poruncește ca acest lucru să se facă ca o mărturie. [1366] 2. Nimeni nu mărturisește despre ceea ce nu este destinat judecății: Cel care poruncește ca lipsa de bunătate umană să fie văzută, îl amenință pe Judecător. Faptul că Hristos nu a introdus niciun zeu nou a fost demonstrat de opinia generală, conform căreia unii îl asigurau pe Irod că Hristos Iisus era Ioan, alții că Ilie, alții că unul dintre vechii profeți. [1367] Oricare ar fi fost El, cu siguranță nu ar fi înviat [1368] pentru a predica un alt zeu după înviere. El hrănește oamenii în deșert, [1369] adică, după vechiul Său obicei. 3. Sau, dacă nu a fost aceeași măreție care a săvârșit această minune, atunci, în consecință, <Hristosul lui Marcion> este deja inferior Creatorului, Care nu o zi, ci

patruzeci de ani, [1370] nu cu materia mai mică a pâinii și peștelui, ci cu mană din cer, nu aproximativ cinci mii, [1371] ci șase sute de mii de oameni [1372] a mântuit. 4. Dar pentru că a fost aceeași măreție, El a dorit ca hrana săracă nu numai să fie suficientă, ci chiar să fie din belșug, în conformitate cu exemplul antic. Căci tot așa, în timpul foametei din timpul lui Ilie, ultimele resturi din hrana modestă a văduvei din Sarepta [1373] , prin binecuvântarea profetului, au fost suficiente pentru tot timpul foametei. Aveți a treia carte a Regilor. 5. Și dacă o descoperiți pe a patra, veți găsi întreaga această secvență a acțiunilor lui Hristos în legătură cu acel om al lui Dumnezeu care a poruncit să i se aducă cele zece pâini de orz ca să fie distribuite poporului, [1374] iar slujitorul său, comparând în același fel mulțimea oamenilor și nesemnificația hranei, a răspuns: Ce anume? Să dau eu aceasta în fața a o sută /miiR de oameni? Dați, spune el, și vor mânca, căci așa vorbește Domnul: Vor mânca și vor lăsa resturi, după cuvântul Domnului. [1375] O, Hristoase, <arătându-te> celor bătrâni în fapte noi! [1376]6. Când Petru, așadar, a văzut aceste lucruri și le-a comparat cu cele anterioare și le-a înțeles nu doar ca petrecute înainte, ci și ca prefigurand deja viitorul și I-a răspuns Domnului pentru toți: „ Tu ești Hristosul ” , [1377] el L-a putut percepe doar ca Hristosul, pe care Îl cunoștea din Scripturi, pe care Îl văzuse deja în fapte. Domnul Însuși confirmă acest lucru, nefiind spus niciun cuvânt contrar până în acest moment; [El îl confirmă] chiar poruncind tăcerea. [1378] Căci dacă Petru nu-L putea mărturisi ca altul decât Creatorul, iar Domnul a poruncit ca ei (apostolii) să nu spună nimănui, atunci, desigur, El nu a vrut ca ceea ce simțea Petru să fie făcut public. 7. „Desigur”, spui tu, „căci sentimentele lui erau greșite și Domnul nu a vrut să se răspândească o minciună”. Dar El a dat un alt motiv pentru tăcere, pentru că Fiul Omului trebuie să sufere multe, să fie respins de bătrâni, cărturari și preoți, să fie ucis și să învie a treia zi. [1379] Întrucât același lucru a fost prezis cu privire la Hristos Creatorul, așa cum vom demonstra în cele din urmă la locul său, El arată că El este Cel cu privire la care a fost prezis acest lucru. 8. Cu siguranță, chiar dacă acest lucru nu ar fi fost prezis, El ar fi dat acel motiv pentru tăcerea prescrisă de El, care nu indică eroarea lui Petru: necesitatea îndurării suferinței. Domnul spune: Cine vrea să-și mântuiască viața o va pierde, dar cine o pierde pentru Mine o va mântui . [1380] Cu siguranță Fiul Omului a rostit această judecată. Priviți, așadar, împreună cu regele Babilonului în cuptorul său aprins și veți găsi acolo ca și cum l-ar fi Fiul Omului [1381] - căci El nu exista încă cu adevărat, adică nu era încă născut din om - care deja plănuia atunci această finalizare a lucrurilor. El mântuiește sufletele a trei frați care plănuiau să-i distrugă de dragul lui Dumnezeu, dar a distrus sufletele caldeenilor - suflete pe care aceștia au preferat să le mântuiască prin idolatrie. Ce fel de învățătură nouă este aceasta, ale cărei mărturii sunt străvechi? 9. Mai mult, ni se înfățișează înaintea prezicerile martiriilor - despre cele care vor veni în viitor și destinate să primească răsplată de la Dumnezeu: Iată, zice Isaia, cum piere cel drept - și nimeni nu răspunde cu inima lui, iar oamenii drepți sunt luați - și nimeni nu ia aminte. [1382] Când se întâmplă acest lucru într-o măsură mai mare decât în persecuții? *** [1383] Sfinții Săi , [1384]— desigur, nu simplu, nu comun <pentru toți> conform legii firii, ci acela semnificativ și militant pentru credință, în care cel ce își distruge sufletul pentru Dumnezeu îl mântuiește. 10. Dar pentru ca și aici să-L recunoașteți pe Judecător, Care va răsplăti dobândirea nedreaptă a sufletului <adică a vieții> cu distrugerea lui și pierderea bună a sufletului cu mântuirea lui, [1385] El îmi arată un Dumnezeu Gelos, care răsplătește răul cu rău: El, - spune El, - pe cine se va rușina de Mine, și Eu voi fi rușinat , [1386] * * * [1387] întrucât numai

Hristosul meu dă motiv de rușine, a cărui cale a vieții este foarte rușinoasă, încât este deschisă chiar și ridicolului ereticilor, care denunță [1388] cu atâta răutate de cât sunt capabili, toată urâciunea nașterii și a hrănirii și nevrednicia trupului <Salu> însăși. Totuși, cum se poate rușina cineva de cineva care nu dă niciun motiv pentru aceasta? 11. Nu condensat ***' în pântecele unei Fecioare, ci al unei ființe feminine și, deși nu din sământă, totuși, conform legii esenței trupești - din sânge și umezeală; nefiind apărut > în aparență ca carne înainte de formarea formei, nefiind numit făt după dobândirea contururilor, nefiind <în final> eliberat de chinul de zece luni, nefiind aruncat pe pământ prin contracții dureroase bruște împreună cu impuritățile acumulate de-a lungul unei perioade atât de lungi de timp, prin cloaca corpului și nefiind întâmpinat imediat lumina cu lacrimi din cauza [1389] primei răni în timpul <tăierii> cordonului său ombilical și nefiind spălat cu grijă și nefiind supus unui tratament cu sare și miere și nefiind deja dedicat în scutece în giulgiuri funerare și nefiind apoi apăsat pe faldurile murdare <ale hainelor> mamei, împovărătoare pentru sfârcuri, un bebeluș de mult timp, devenind cu greu tânăr, transformându-se încet într-un bărbat, dar aruncat din cer, imediat adult, imediat gata, imediat Hristos, spirit, putere și numai dumnezeu. Totuși, <așa cum> nu este adevărat cel ce nu este văzut, tot așa nu este capabil să provoace un sentiment de rușine pentru blestemul crucii, [1390] de adevărul de care a fost lipsit de trup. 12. De aceea nu putea spune: Cine se va rușina de Mine? [1391] <Hristosul> nostru a trebuit să rostească aceste cuvinte: Puțin mai prejos decât îngerii de către Tatăl , [1392] un vierme și nu un om, ocara omului și disprețul poporului , [1393] întrucât El a dorit atât de mult ca noi să fim vindecați prin loviturile aplicate Lui, [1394] pentru ca mântuirea noastră să fie confirmată prin rușinea Lui. Și pe bună dreptate S-a oferit pe Sine însuși ca jertfă pentru omul Său, pentru chipul și asemănarea Sa, [1395] și nu pentru alții, astfel încât omul, din moment ce nu se simțea rușinat să se închine la o piatră și la o bârnă, [1396]cu aceeași statornicie, fără să-ți fie rușine de Hristos, căci nerușinarea idolatriei a adus satisfacție lui Dumnezeu prin nerușinarea credinței. Ce dintre cele de mai sus corespunde Hristosului tău, Marcion, care ar putea fi considerat pe bună dreptate vrednic de rușine? Desigur, ție însuți ar trebui să-ți fie rușine, născocind un astfel de <Hristos și Dumnezeu>.

1. [1397] Ar fi trebuit să-ți fie rușine mai mult decât orice altceva, că recunoști că el, retrăgându-se pe munte, li s-a arătat ochilor [lui Petru, Ioan și Iacov] împreună cu Moise și Ilie, [1398] pentru a căror răsturnare s-a arătat. Trebuie să presupunem că aceasta a însemnat glasul din ceruri: Acesta este Fiul Meu iubit, ascultați-l [1399] - adică nu Moise și nu Ilie. În acest caz, un singur glas ar fi fost suficient, fără apariția lui Moise și a lui Ilie. Căci, în a stabili pe cine să asculte cineva, El ar fi interzis astfel să asculte pe oricine altcineva. 2. Sau a permis ca Isaia, Ieremia și ceilalți, pe care nu i-a arătat, să fie auziți, dacă a interzis <ascultarea celor> pe care i-a arătat? Acum, chiar dacă prezența lor ar fi necesară, cu siguranță nu s-ar arăta în conversație, ceea ce este un indiciu al relațiilor de prietenie, și într-o comunitate de strălucire, [1400] ceea ce este un exemplu de manifestare a respectului și milei <față de ei>, ci într-o anumită impuritate, care ar servi drept dovadă <a respingerii> lor, mai mult, <s-ar arăta> în întunericul Creatorului, pentru a cărui risipire a fost trimis <Hristosul lui Marcion>, foarte departe de strălucirea <acestului> Hristos, care urma să le separe cuvintele și chiar scrierile de Evanghelia sa. 3. Așa [1401] îi arată El ca fiind străini de Sine - comunicând cu ei? Așa învață El că este

necesar să-i abandonăm pe cei pe care îi apropie de Sine? Așa îi coboară El pe cei pe care îi ridică cu razele Sale? Ce ar face Hristosul lor? Presupun că, întorcând totul cu susul în jos, El le-ar fi arătat așa cum ar fi trebuit Hristosul lui Marcion <să le arate>, sau <să le arate> [1402] cu Sine însuși, cu altcineva, și nu cu profeții Săi. Dar ce este atât de potrivit lui Hristos Creatorul, încât să nu-Și arate vestitorii alături de El? Să fie vizibil cu cei de care a fost văzut în revelație? Să vorbească cu cei care au vorbit despre El? Să împărtășească slava Sa cu cei de care a fost numit Domnul slavei? Cu începătorii Săi, [1403] dintre care unul a fost cândva educatorul poporului, altul altădată reformatorul lui; unul întemeietorul Vechiului Testament, altul desăvârșitorul Noului. [1404] 4. Și astfel Petru, recunoscându-i pe deplin pe tovarășii Hristosului său, dă sfaturi <cu privire la> inseparabilitatea de El [1405] : Este bine pentru noi să fim aici - este bine, desigur, unde sunt Moise și Ilie. - Și să facem aici trei corturi: unul pentru Tine, unul pentru Moise și unul pentru Ilie. [1406] „Dar: necunoscând ce a spus” [1407] . În ce fel necunoscând ? Pur și simplu din greșeală sau din cauza a ceea ce apărăm în chestiunea noii profeții unirea extazului, adică a freneziei, cu harul? 5.Căci un om care este în duh, mai ales când contemplă slava lui Dumnezeu sau când Dumnezeu vorbește prin el, este în mod necesar lipsit de simțuri, și anume, este întunecat de puterea divină. Deși avem o dispută despre aceasta cu cei care înțeleg mintea, [1408] este ușor, totuși, să dovedim extazul lui Petru. Căci cum ar fi putut el să-i recunoască pe Moise și pe Ilie [dacă nu era în duh?] [1409] - din moment ce poporul <evreu> nu avea nici imagini cu ei, nici statui, nici asemănări, din moment ce Legea interzicea acest lucru - dacă nu i-a văzut în duh? Și, prin urmare, ceea ce a spus, când, trebuie să presupunem, [1410] era în duh și nu în simț, nu ar fi putut ști. 6. Totuși, dacă nu știa [1411] ca unul care s-a înșelat, pentru că l-a considerat pe Hristos ca aparținând lor <adică Moise și Ilie>, atunci devine evident că Petru de mai sus, când a fost întrebat de Hristos cine Îl considerau a fi, a spus despre ceea ce aparține Creatorului: Tu ești Hristosul , [1412] deoarece, dacă L-ar fi recunoscut atunci ca aparținând unui alt zeu, nici aici nu s-ar fi înșelat. Dar dacă s-a înșelat aici pentru că s-a înșelat mai sus, atunci, în consecință, trebuie să admiteți că nicio zeitate nouă nu fusese revelată de Hristos până în acea zi și că Petru nu s-a înșelat la momentul respectiv, deoarece Hristos nu revelase nimic asemănător până în acel moment și El nu ar trebui încă considerat ca aparținând niciunui alt zeu decât Creatorului, a cărui întreagă cartă a exprimat-o și aici. 7. El ia trei dintre ucenici ca martori ai viziunilor și vocii viitoare. [1413] Și aceasta aparține Creatorului: În prezența a trei , spune el, fiecare cuvânt va rămâne în vigoare . [1414] Se retrage pe munte. Recunosc aspectul locului. Căci Creatorul i-a inițiat și pe foștii oameni printr-o viziune și prin vocea Sa la munte. [1415] Era necesar ca la acea înălțare să fie confirmat și Noul Testament, unde a fost alcătuit Vechiul, sub același nor care înconjura <muntele>, [1416] despre care nimeni nu se îndoia că a fost cules din aerul aparținând Creatorului - cu excepția cazului în care <Hristosul lui Marcion> și-a coborât norii, [1417] căci el însuși și-a croit o cale prin cerul Creatorului. 8. Sau a folosit el în același fel nebulozitatea Creatorului, luând-o cu împrumut? Acum, deci, nici norul nu a tăcut, ci s-a auzit glasul obișnuit din cer și i s-a dat Noul Testament al Tatălui despre Fiu, căruia [1418] în psalmul al doilea <Tatăl spune>: Tu ești Fiul Meu, astăzi Te-am născut [1419] - despre Care și prin Isaia <se spune>: Cine se teme de Dumnezeu? Să audă glasul Fiului Său. [1420] 9. Așadar, prezentându-L deja, - Este acesta Fiul Meu? — Cu siguranță vrea să spună [1421]„Pe Care L-am făgăduit.” Căci dacă El a făgăduit odată și mai târziu spune: Aceasta este, atunci dreptul de a folosi vocea prezentatorului în indicarea a ceea ce

a fost făgăduit aparține Celui care a făgăduit odată și nu aceluia căruia i s-ar putea răspunde: „Și cine ești tu însuți, care zici: Acesta este Fiul Meu, despre care nu L-ai făcut cunoscut mai înainte, nici nu ai dezvăluit despre tine însuți cine erai mai înainte?” Așadar, ascultați-L. [1422] 10. Pe cine , dacă nu Acela despre care [1423] a declarat de la bun început că trebuie ascultat, numindu-L profet, căci oamenii trebuiau să-L considere și ei profet? Un profet, spune Moise, vă va ridica Dumnezeu dintre fiii voștri (vorbește despre originea <Salu> după trup); ca mine, ascultați-L. [1424] Și oricine nu-L ascultă, sufletul lui va fi smuls din poporul Său [1425] Tot așa și Isaia: Cine dintre voi se teme <de Dumnezeu>? [1426] Să asculte de glasul Fiului Său [1427] - glasul pe care Însuși Tatăl se pregătea să-l recomande: căci El confirmă, - spune <despre El Isaia>, - cuvintele Fiului Său , [1428] - și anume, cu zicerea: Acesta este Fiul Meu iubit, ascultați-L. [1429] 11. Dacă deci dreptul de a fi ascultat a trecut de la Moise și Ilie la Hristos, nu a trecut ca de la un Dumnezeu la un alt Hristos, ci de la Creator la Hristosul Său, în conformitate cu apostazia Vechiului Testament și venirea Noului Testament: Nu un ambasador, spune Isaia, nu un mesager, ci Domnul Însuși îi va mântui [1430] - deja predicând și împlinind personal Legea și profeții. [1431] 12. Așadar, Tatăl i-a predat Fiului noi ucenici, arătându- i mai întâi pe Moise și Ilie lângă El într-o strălucire semnificativă și, astfel, condonându-i pe amândoi, ca și cum ar fi ajuns deja la limita slujirii și glorificării, pentru ca, de dragul lui Marcion, să se poată confirma faptul că Hristos avea o comunitate de strălucire cu Moise și Ilie. Și întreaga formă a acestei viziuni o găsim și în Habacuc, unde Duhul uneori <vorbește> în numele apostolilor: Doamne, am auzit sunetul Tău și m-am înspăimântat , - ce altceva decât din acel glas ceresc: Acesta este Fiul Meu iubit, ascultați-L ? [1432] Am privit cu atenție lucrările Tale <și> m-am uimit , [1433] - în ce moment mai mult decât atunci când Petru, văzând strălucirea Lui, nu a știut ce spune? - Între două fățuri vii vei fi recunoscut [1434] - printre Moise și Ilie, pe care Zaharia i-a văzut și el sub forma a două măsline și a două ramuri de măslin. [1435] 13. Căci ei sunt aceia despre care i s-a spus: Doi fii ai belșugului stau înaintea Domnului întregului pământ. [1436] Și din nou același Habacuc: Puterea a acoperit cerurile [1437] - cu siguranță cu acel nor, [1438] și: Strălucirea Lui va fi ca lumina, [1439] - cu siguranță aceea cu care au strălucit chiar și hainele Lui. [1440] Și dacă ne amintim de promisiunea dată lui Moise, ea se va împlini <exact> aici. 14. Căci atunci când Moise a dorit să vadă forma Domnului, zicând: Dacă am găsit har la Tine, arată-Te mie, ca să Te pot vedea clar, [1441] dorind să vadă acea formă în care El urma să ducă viața de om, pe care Moise o cunoștea, fiind profet; totuși, fața lui Dumnezeu, așa cum auzise deja Moise, nimeni nu o va vedea viu. [1442] - Și acest cuvânt, spune <Dumnezeu>, pe care l-ai rostit, îl voi face pentru tine. [1443] 15. Și din nou Moise: Arată-mi slava Ta. [1444] Și Domnul, ca și mai înainte, <spune> despre ceea ce va veni: Să ies Eu cu slava Mea? - și ce urmează. Și chiar la sfârșit: Și atunci vei vedea viitorul Meu? nu coapsele, nu gambele, ci acea slavă pe care <Moise> a dorit să o vadă, destinată revelației în vremurile ulterioare, în care Dumnezeu I-a promis că Se va descoperi față în față, spunându-i și lui Aaron: Și dacă va fi printre voi un profet, Îmi voi fi cunoscut de el într-o vedenie și îi voi vorbi într-o vedenie, nu ca lui Moise; gură în gură îi voi vorbi într-o formă clară - desigur, <într-o formă clară> a unui om care intenționa să-Și ia asupra Sa - nu într-o ghicitoare? 16. Căci chiar dacă Marcion ar fi dorit ca Moise să fie revelat nu ca vorbind cu Domnul, [1445] ci stând <lângă El>, totuși, chiar stând gură în gură, el (Moise) a stat față în față - cu El [1446] - spune el, - nu „separat de El”, [1447] - în slava Lui [1448] , cu

atât mai puțin în vedere. Luminat de această slavă, s-a îndepărtat de Hristos în niciun alt fel decât se îndepărta de obicei de Creator, așa cum a lovit ochii fiilor lui Israel, [1449] așa cum acum a lovit <ochii> lui Marcion cel orbit, care nu a văzut că și el ridicase acest argument împotriva sa.

1. Îmi iau rolul lui Israel. Hristosul lui Marcion să stea și să strige: O, urmași necredincioși, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suporta? [1450] Va trebui să audă imediat de la mine: „Oricine ai fi, o, administratorule, spune-ne mai întâi cine ești și de unde [1451] vii, [1452] și ce drept ai împotriva noastră? Până acum tot ce ai avut este de la Creator. Evident, dacă vii de la El și acționezi pentru El, acceptăm ocara <tă>. 2. Dar dacă vine de la altul, aș vrea să spui că ne-ai încredințat vreodată din ceea ce îți aparține, în care ar trebui să credem, astfel încât să poți ocroti necredința, fiind <în realitate> unul care nu ni s-a revelat niciodată? De cât timp ai început să acționezi printre noi, astfel încât să te poți plânge de timp? În ce <împrejurări> ne-ai îndurat, astfel încât să-ți poți atribui răbdare? De îndată ce apari, precum măgarul din fântâna lui Esop, deja ragi." [1453] [Și eu iau rolul ucenicilor, asupra cărora <Hristosul lui Marcion> se năpustește: O, oameni necredincioși, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suporta?] [1454] Aș avea, desigur, tot dreptul să resping acest atac al său în felul următor: „Oricine ai fi, o, administratorule, [1455] spune-ne mai întâi cine ești și de unde vii și ce drept ai împotriva noastră? 3. Până acum, mi se pare, ai aparținut Creatorului, de aceea te-am urmat, recunoscând totul din El în tine. Și dacă vii de la El, acceptăm ocara ta. Dar dacă acționezi pentru altul, te rog să-mi spui ce ne-ai încredințat vreodată din ceea ce îți aparține numai ție, în care ar trebui să credem, astfel încât să poți mustra necredința, fiind <în realitate> cel care încă nu a raportat nici măcar despre propriul său cap? De cât timp ai început să acționezi printre noi, astfel încât să te poți referi la timp? În ce <împrejurări> ne-ai tolerat, astfel încât să te poți lăuda cu răbdarea ta? De îndată ce ai apărut aici, ca măgarul din fântâna lui Esop, și deja rage."] [1456] 4. Cine nu ar face astfel să respingă nedreptatea ocării, dacă l-ar fi considerat pe <Hristos> ca fiind al lui, care nu ar fi trebuit încă să se plângă? Nu i-ar fi atacat, dacă, vizitându-i mai devreme în Lege, în profeți, în minuni și beneficii, nu ar fi fost convins constant de infidelitatea lor. Dar <spui:> „Iată, Hristos îi iubește pe <copiii> mici, învățând că astfel de copii ar trebui să fie cei care își doresc întotdeauna să fie mari; [1457] Creatorul a trimis urși asupra băieților, răzbunându-l pe profetul Elisei, care a suferit ocări din partea lor (a băieților)." [1458]5. O antiteză foarte nerușinată, care compară lucruri atât de diferite: copiii mici și băieții - o vârstă încă nevinovată și <o vârstă> deja supusă judecății, capabilă să insulte, ca să nu mai vorbim de blasfemie. De aceea, ca un Dumnezeu drept, nu i-a cruțat nici măcar pe băieții răi, cerând onoare pentru vârsta mai înaintată, cu atât mai mult de la cea mai tânără; și ca un Dumnezeu bun, iubește atât de mult copiii mici, încât în Egipt a făcut bine moașelor [1459] care au ascuns nașterile evreilor, [1460] expuși pericolului din cauza decretului faraonului. [1461] 6. Deci această favoare a lui Hristos <față de copii> este în acord cu <favoarea> Creatorului. Dar acum <în fața noastră este zeul lui Marcion, care respinge căsătoria: cum poate părea că iubește <copiii> mici, a cărui cauză este în întregime și complet căsătoria? Cine urăște sămânța va blestema inevitabil rodul. Acest <dumnezeu> trebuie cu siguranță considerat mai feroce decât regele egiptean. 7. Într-adevăr, Faraon nu a permis <doar> ca pruncii să fie alăptați, acesta nu <le permite> să se nască>, luându-le chiar și zece luni de viață în pântecele <mamei> lor. Dar cât de ușor

este să considerăm dragostea pentru copiii mici ca aparținând Celui Care, după ce a binecuvântat căsătoria pentru propagarea neamului uman, [1462] a promis să binecuvânteze <prin Hristos> și rodul căsătoriei însăși, [1463] care începe în copilărie! 8. <Declari:> „Creatorul, la cererea lui Ilie, arată o lovitură de foc asupra acelui profet fals.” [1464] Recunoaște severitatea Judecătorului și, dimpotrivă, <blândețea> lui Hristos, <mustrându-i> pe ucenicii care au condamnat acel sat samaritean la aceeași pedeapsă. [1465] Să admită și ereticul că această blândețe a lui Hristos a fost promisă de același Judecător foarte sever: El nu se va certa, spune el, nici nu va striga, nici glasul Lui [1466] nu se va auzi pe străzi: o trestie frântă nu va frânge, nici inul care fumegă nu va stinge . [1467] 9. Despre un astfel de om, cel puțin, se poate afirma cu mult mai mare certitudine că El nu a intenționat să ardă oamenii. Căci chiar și atunci Ilie spune: Domnul nu este în foc, ci într-o suflare blândă. [1468] Dar de ce îl respinge Domnul cel mai milostiv [1469] pe cel care se oferă ca un astfel de tovarăș de nedespărțit cu El? [1470] Dacă pentru că a spus cu aroganță sau cu ipocritate: Te voi urma oriunde vei merge, [1471]— apoi, după ce a condamnat aroganța sau ipocrizia ca fiind supuse respingerii, <Hristos> S-a arătat a fi Judecător. 10. Și, în orice caz, El l-a condamnat pe cel pe care l-a respins, adică pe cel care nu va atinge mântuirea. Căci, așa cum El cheamă la mântuire pe cel pe care nu-l respinge sau pe cel pe care El Însuși îl cheamă din proprie inițiativă, tot așa îl condamnă la distrugere pe cel pe care îl respinge. Când răspunde <omului> care se referă la înmormântarea tatălui său, [1472] spune: Lasă morții să-și îngroape morții, dar du-te și propovăduiește Împărăția lui Dumnezeu [1473] - atunci El confirmă clar ambele legi ale Creatorului: și <legea> despre preoție din cartea Leviticului, care interzice preoților să ia parte la înmormântarea chiar și a părinților: Niciun preot <să> intre în vreun suflet decedat, - spune El, < și să nu se pângărească cu tatăl său <și cu mama sa > [1474] - [1475] - și <legea> despre dedicarea <nazireilor> din cartea Numeri; până la urmă, chiar și celui [1476] care s-a dedicat lui Dumnezeu, <Creatorul>, printre altele, poruncește să nu intre în niciun suflet decedat, nici măcar într-un tată, mamă sau frate. [1477] 11. Cred însă că l-a destinat pentru hirotonire și pentru preoție, [1478] pe care l-a instruit să predice Împărăția lui Dumnezeu. Sau, dacă nu este așa, trebuie declarat extrem de nelegiuit cel care, fără niciun motiv din Lege, le-a poruncit fiilor săi să neglijeze înmormântarea părinților lor. Și când îi interzice celui de-al treilea, care era pe cale să-și ia rămas bun primul de la cei dragi, să privească înapoi, [1479] urmează învățătura Creatorului: și nu a vrut ca cei pe care i-a eliberat din Sodoma să acționeze în acest fel. [1480]

1. El alege și alți șaptezeci de apostoli, [1481] pe lângă cei doisprezece. De ce doisprezece, după același număr de izvoare din Elim, dacă nu șaptezeci, după același număr de palmieri? [1482] Antitezele sunt produse în mare parte de o diferență de scop, nu de putere. Dar cel care nu a ținut cont de diferența de scop, a judecat cu ușurință această diferență ca fiind o diferență de putere. „Creatorul face ca plecarea fiilor lui Israel să fie împovărată, pe lângă povara aluatului, și cu acele vase și haine de aur și argint jefuite; [1483] Hristos, însă, le-a poruncit ucenicilor să nu ia nici măcar un toiag pe drum.” [1484] 2. Căci aceia au mers în deșert, dar aceștia au fost trimiși în cetăți. [1485] Luați în considerare scopurile propuse - și veți înțelege că este una și aceeași putere care, după lipsă și abundență, a ordonat echiparea <slujitorilor> Săi, așa cum a limitat-o din cauza abundenței care venea în cetăți, așa cum anterior o sporise din cauza nevoii care

venea în deșert. Le-a interzis chiar să poarte încălțăminte cu ei, [1486] căci el era același sub a cărui conducere oamenii din deșert nu au purtat încălțăminte atâția ani. [1487] „Nu saluta pe nimeni pe drum ”, spune el . [1488] 3. O, Hristoase <al lui Marcion>, răsturnătorul profeților, de la care ai preluat și aceasta! Elisei, când l-a trimis pe slujitorul său Ghezin într-o călătorie ca să învie pe fiul mort al șunamitei, după cum ne amintim, i-a poruncit astfel: Încinge-ți mijlocul și ia toiagul meu în mână și du-te: pe oricine întâlnești pe drum, nu-l binecuvânta - adică nu-l saluta - și celui ce te binecuvântează, nu-i răspunde , [1489] - adică nu răspunde la salut. Căci ce este o binecuvântare într-o călătorie, dacă nu un salut reciproc la întâlnire? 4. Așa și acele cuvinte ale Domnului, [1490] <poruncindu-le ucenicilor> în orice casă intrau, să spună „pace lui”, [1491] - din același exemplu. Căci și Elisei a poruncit aceasta: când <slujitorul său> intră la sunamita, să-i spună: Pace soțului tău, pace fiului tău. [1492] Acestea vor fi mai degrabă antitezele noastre, unindu-L pe Hristos <cu Creatorul> și nu despărțindu-L. Lucrătorul este vrednic de plata sa, [1493] - cine a spus aceasta cu mai multă dreptate decât Dumnezeu Judecătorul? Căci și aceasta este lucrarea judecătorului - să-l onoreze pe lucrător cu plata sa. Fiecare recompensă se bazează pe judecată. Acum și aici este confirmată Legea Creatorului, Care hotărăște că și boii care lucrează sunt vrednici de plată: Nu pune botniță gurii bouului când treierează . [1494] 5. Cine arată o asemenea <bunătate> față de oameni, dacă nu Cel care <o arată> și față de vite? Și dacă Hristos declară că lucrătorii sunt vrednici de salariu, atunci El justifică porunca Creatorului menționată mai sus despre confiscarea vaselor de aur și argint de la egipteni. [1495] Căci cei care au muncit la construirea de case de țară și orașe pentru egipteni, [1496] lucrătorii vrednici de salariu, desigur, nu au fost instruiți să comită o crimă, ci să ramburseze salariile pe care altfel nu le-ar fi putut cere de la conducători. Astfel, El a confirmat și că Împărăția Cerurilor nu este nici nouă, nici neauzită, poruncind ca apropierea ei să fie vestită. Căci se poate spune despre ceea ce a fost odată departe că s-a apropiat. 6. Dar dacă nu ar fi fost niciodată înainte, înainte de a se apropia, atunci nu s-ar putea spune despre ceea ce nu a existat niciodată departe că s-a apropiat. Tot ceea ce este nou și necunoscut este neașteptat. Tot ceea ce este neașteptat, atunci când este anunțat, pentru prima dată în acel moment, cunoaște timpul pentru prima dată. Totuși, chiar și înainte de aceasta, nu putea nici să întârzie până când nu a fost anunțat, nici să se apropie din momentul în care a început să fie anunțat. 7. El adaugă, de asemenea, că ar trebui să le spună celor care nu le-au primit: Să știți însă că Împărăția lui Dumnezeu este aproape. Dacă El nu poruncește aceasta ca o amenințare, atunci o poruncește în zadar. Ce contează pentru ei că Împărăția este aproape, dacă nu este aproape cu judecata? Adică, <că este aproape> pentru mântuirea celor care au acceptat anunțul ei, ***. [1497] Din această cauză - dacă o amenințare nu poate <fi> fără împlinirea ei - îl primiți pe Dumnezeu executorul în Cel care amenință și pe Dumnezeu Judecătorul în ambele. Așadar, El poruncește ca praful să fie scuturat de pe cei <care nu le vor primi> ca o mărturie a țării lor respinse [1498] , [1499] ca să nu mai vorbim de comunicarea ulterioară cu ei. 8 Căci dacă El nu va răzbuna în niciun fel lipsa relațiilor umane și a ospitalității, de ce prefață aceasta cu cuvinte despre o mărturie care, în orice caz, prefigurează o amenințare? Mai mult, din moment ce Creatorul în Deuteronom interzice și primirea în tovărășie a amoniților și a moabiților, pentru că aceștia au refuzat în mod inuman și neospitalier provizii poporului <evreu> care a ieșit din Egipt, [1500] va deveni evident că interdicția de tovărășie vine la Hristos de acolo, unde <pentru prima dată> prinde contur. Cine vă respinge pe voi, Mă respinge pe Mine .

Așa îi spune și Creatorul lui Moise: Nu pe voi v-au disprețuit, ci pe Mine. [1501] Căci Moise este tot atât de apostol, pe cât sunt apostolii profeți. 9. Autoritatea ambelor slujbe, <venind> de la același Domn al apostolilor și profeților, trebuie să fie egală.Cine va da acum puterea să calce peste șerpi și scorpioni? [1502]Este El Domnul tuturor făpturilor vii sau un Dumnezeu care nu a <creat> nici măcar o șopârlă? Dar <este deosebit de bine pentru noi> că Creatorul a promis această putere prin Isaia și copiilor mici: să-și întindă mâna în vizuina aspidelor și în bârlogul urmașilor lor și să nu sufere niciun rău. [1503] 10. Și noi, desigur, știm - de fapt, dacă păstrăm sensul literal al Scripturii, nici măcar fiarele nu vor putea face rău acolo unde există credință - că scorpionii și șerpii sunt numiți alegoric duhuri ale răului, al căror prinț însuși, sub numele de șarpe, [1504] un dragon și oricare dintre cele mai evidente fiare, figurează în Creator, care a dat această putere <de a călca în picioare șerpi> mai întâi Hristosului Său, așa cum psalmul nouăzeci <spune> Lui: Vei călca peste aspidă și peste bazilică și vei călca în picioare leul și dragonul ; [1505] precum Isaia: În ziua aceea, Domnul Dumnezeu va întinde o sabie sfântă, mare și puternică - și anume, Hristosul Său, - peste acel dragon, peste acel șarpe mare și zvârcolitor, și-l va nimici în ziua aceea [1506] 11. Dar când același <profet spune>: Se va numi o cale curată și o cale sfântă și nimic necurat nu va trece pe ea și nicio cale necurată nu va fi acolo; ci cei împrăștiați vor merge pe ea și nu se vor pierde; și nu va mai fi leu acolo și niciuna dintre cele mai periculoase fiare nu se va urca pe ea și nici nu va apărea acolo [1507] - atunci, din moment ce prin „cale” se referă la credința, prin care vom ajunge la Dumnezeu, El promite deja atunci chiar această cale, adică credința, această îmblânzire a fiarelor și supunerea lor. 12. În cele din urmă, puteți constata că vremurile făgăduinței se apropie, dacă citiți ce precede: Întăriți-vă, mâini slăbănoage și genunchi slăbănogiți : [1508] atunci se vor deschide ochii orbilor și urechile surzilor vor auzi; atunci șchiopul va sări ca un cerb și limba muților va fi înțeleasă. [1509] Prin urmare, când a declarat beneficiile vindecării, atunci a supus sfinților Săi scorpioni și șerpi; [1510] Acesta este El care a primit mai întâi această putere de la Tatăl, pentru a o împărtăși altora și <acum> a manifestat-o conform ordinii indicate în profeție.

1. Cum poate fi numit Domn al cerurilor cel care nu este mai întâi arătat a fi Creatorul <său>? Căci <Hristos> spune: Te mulțumesc și Te preaslăvesc <Te> Doamne al cerurilor, că ai descoperit celor mici lucrurile ascunse de cei înțelepți și pricepuți. Ce este aceasta? Și a cui? Și de cine sunt ascunse? Și de cine sunt revelate? Dacă cele ascunse și revelate sunt de la Dumnezeul lui Marcion, atunci de ce nu a trimis El nimic <în lume> mai înainte în care să poată fi ceva ascuns: nici profeți, nici pilde, nici viziuni, nici dovezi ale faptelor, cuvintelor sau numelor, care (dovezile) erau ascunse de alegorii și imagini sau de ceața ghicitorilor? 2. Ci „și-a ascuns însăși măreția, pe care o revela chiar atunci prin Hristos”. Acest lucru este foarte nedrept. Căci ce păcat au comis cei înțelepți și pricepuți pentru ca un dumnezeu să fie ascuns de ei, pentru a cărui cunoaștere înțelepciunea și priceperea lor nu erau suficiente? Nu le-a indicat acest dumnezeu calea printr-o anunțare a faptelor <său> sau urme după care cei înțelepți și pricepuți să poată fi călăuziți? Deși, chiar dacă ar fi păcătuit în vreun fel față de dumnezeul necunoscut anterior - acum cunoscut, [1511] - totuși, nu ar fi trebuit să vadă în el un zelot care pare diferit de Creator. 3. Prin urmare, dacă nu a trimis dinainte materia în care ar ascunde ceva și nu ar fi existat persoane care să păcătuiască împotriva lui de care să ascundă

<aceasta>, și nu ar fi trebuit să ascundă, chiar dacă ar fi existat, atunci nu va mai fi revelatorul care nu a fost ascunzitorul - astfel, nu va fi Domnul cerurilor, nici Tatăl lui Hristos - ci <El va fi> Cel căruia i se potrivesc toate <aceasta>. Căci El a ascuns-o, trimițând dinainte Scriptura cu obscuritate profetică, pentru ca credința să merite o înțelegere a acestei Scripturi - căci dacă nu crezi, nu vei înțelege; [1512] El a avut, de asemenea, oameni înțelepți și pricepuți care au fost vinovați înaintea Lui, care nu L-au căutat pe Dumnezeu, care puteau fi înțeleși din propriile Sale fapte multe și mari, [1513] sau care au filosofat în mod pripit despre El și și-au lăsat invențiile ereticilor; [1514] și, în final, El este un zelot. [1515] 4. Căci ceea ce Hristos mulțumește a fost anunțat anterior prin Isaia: Voi nimici înțelepciunea înțelepților și voi ascunde priceperea celor pricepuți ; [1516] după cum în alt loc El indică faptul că El a ascuns și va descoperi: Și le voi da comori ascunse, le voi descoperi comori nevăzute; [1517] și din nou: Cine altcineva va risipi semnele ventrilocilor și profețiile din inimă, întorcându-i pe înțelepți și răsturnându-le gândurile ? [1518] 5. Și dacă El L-a definit pe Hristosul Său ca Luminător al neamurilor: Te-am făcut lumină pentru neamuri , [1519]— pe care îi interpretăm ca fiind copilași, adică cei care odinioară erau copii în mintea lor și prunci din cauza ignoranței, dar acum au devenit mici din cauza insignifianței credinței, — atunci, desigur, ne este mai ușor să credem că același Dumnezeu a revelat prin Hristos celor mici, care anterior ascunsese și promisese revelație prin Hristos. 6. Sau, dacă Dumnezeul lui Marcion a făcut manifest ceea ce anterior fusese ascuns de Creator, atunci, în consecință, a lucrat pentru Creator, explicând lucrările Sale. Dar „pentru răsturnare”, spui tu, „pentru a-i expune”. Prin urmare, a trebuit să-i expună celor de care Creatorul îi ascunsese — de cei înțelepți și inteligenți. Căci dacă ar fi acționat din bunătate, cunoașterea ar fi trebuit să fie dobândită de cei cărora le-a fost refuzată, și nu de copiii mici, pe care Creatorul nu i-a lipsit de nimic. 7. Și totuși, cred că am dovedit până acum că în Hristos se găsește ridicarea Legii și a Profeților, mai degrabă decât distrugerea. El spune că toate lucrurile I-au fost predate de către Tatăl. [1520] Poate veți crede <asta> dacă Hristos aparține Creatorului, Căruia îi aparțin toate lucrurile, căci Creatorul i-a dat Fiului, ca nefiind inferior Lui, tot ce a creat prin El, adică prin Cuvântul Său. Dar dacă <Hristos este> acel administrator, [1521] ce este „totul” care I-a fost dat de Tatăl? Ceea ce aparține Creatorului? 8. Prin urmare, ceea ce tatăl i-a dat fiului este bun, iar Creatorul este deja arătat a fi bun, Căruia îi aparține „tot” binele, și nu mai este bun cel care s-a strecurat în binele altuia pentru a-l da fiului său, învățând <în același timp> să se abțină de la ceea ce este al altuia. Desigur, este complet sărac cel care nici măcar nu a putut da un dar fiului său decât din <proprietatea> altuia. Sau dacă nimic din proprietatea Creatorului nu i-a fost dat de Tatăl, [și cum își însușește El omul, care aparține Creatorului? Sau dacă i-a fost dat un singur om, atunci omul nu este „totul”. Însă Scriptura afirmă că „totul” a fost predat Fiului. 9. Dar chiar dacă interpretați „totul” ca <toate> rasele umane, adică ca toate neamurile, atunci predarea lor către Fiu este opera Creatorului: Îți voi da neamurile ca moștenire și marginile pământului ca stăpânire a Ta . Sau dacă el însuși ar fi avut [1522] un „tot” al său, pe care [1523] l-ar fi predat fiului său împreună cu omul, care aparține Creatorului, arată-mi ca exemplu ceva din „totul” în confirmarea acestui lucru, astfel încât să cred cu același motiv că „totul” aparține Aceluia, căruia nu văd nimic aparținând, așa cum cred că chiar și ceea ce nu văd aparține Aceluia căruia îi aparține universul pe care îl văd. 10. Dar <voi spuneți:> „ Nimeni nu știe cine este Tatăl decât Fiul și cine este Fiul decât Tatăl [căci nimeni nu-L cunoaște pe Tatăl decât Fiul și pe Fiul decât Tatăl

[1524]], [1525] și cel căruia Fiul îi descoperă , [1526]— și astfel Hristos a propovăduit un Dumnezeu necunoscut.” Căci și alți eretici găsesc sprijin în această zicere, afirmând în dispută că Creatorul este cunoscut tuturor: atât de Israel prin relații de prietenie, cât și de păgâni prin fire. [1527] Dar cum mărturisește El Însuși că nu este cunoscut nici de Israel — căci Israel nu M-a cunoscut și poporul Meu nu M-a înțeles — [1528] — nici de păgâni? 11. Căci El spune: Iată, nu mai este niciunul dintre păgâni. [1529] De aceea i-a considerat ca picături dintr-o găleată, [1530] iar Sionul ca un turn de veghe lăsat într-o vie. [1531] Ei bine, vedeți dacă sunt confirmate cuvintele profetice, care mustră ignoranța oamenilor cu privire la Dumnezeu, care a existat până la <venire> Fiului. Căci de aceea a adăugat că Tatăl va fi cunoscut celui căruia Fiul Îl descoperă, pentru că El Însuși a fost Cel despre care s-a anunțat că a fost pus de Tatăl ca o lumină [1532] pentru neamuri, [1533] care ar fi, desigur, luminați cu privire la Dumnezeu și, de asemenea, pentru Israel, printr-o cunoaștere mai completă a lui Dumnezeu. 12. Prin urmare, mărturiile potrivite pentru Creator nu vor fi de niciun folos în dovedirea existenței unui alt dumnezeu, deoarece numai cele care nu sunt potrivite pentru Creator vor putea fi de folos în dovedirea existenței unui alt dumnezeu. Și dacă acordați atenție următoarelor cuvinte: Fericiți sunt ochii care văd ceea ce vedeți voi: căci vă spun că profeții n-au văzut ceea ce vedeți voi [1534], atunci <veți descoperi că> sunt legate în sens de ceea ce s-a spus mai sus: Nimeni nu L-a cunoscut pe Dumnezeu așa cum ar fi trebuit, pentru că nici măcar profeții n-au văzut ceea ce a devenit vizibil în Hristos. 13. Într-adevăr, dacă Hristos nu ar fi fost al meu, El nu ar fi pus în acest loc menționarea profeților. Căci ce este de mirare dacă nu au văzut lucrările unui dumnezeu necunoscut revelate după atâtea secole, dacă nu au fost considerați vrednici să vadă ceea ce nu preziseseră niciodată? [1535] Care ar fi atunci fericirea celor care au văzut atunci [ceea ce alții pe bună dreptate nu ar putea vedea], [1536] decât dacă ar fi doar cei care ar putea vedea lucrările Dumnezeului lor, chiar și pe cele pe care le-au prezis, dar nu le-au văzut? [1537] Căci aceasta ar fi fericirea lor, deoarece ar vedea ceea ce alții doar au prezis. 14. Într-un cuvânt, vom arăta și am arătat deja că ceea ce a fost revelat în Hristos a fost prezis și totuși ascuns de profeții înșiși, astfel încât să fie ascuns de cei înțelepți și pricepuți [1538] ai acestui veac. În adevărata Evanghelie, învățătorul Legii, apropiindu-se de Domnul, spune: Ce să fac ca să dobândesc viața veșnică? [1539]În Evanghelia eretică există doar cuvântul „viață”, fără a se menționa „veșnică”, astfel încât s-ar părea că învățătorul întreba despre acea viață pe care Creatorul promite <să o facă> lungă, [1540] și, prin urmare, Domnul îi dă un răspuns conform Legii: „ Iubește-l pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată puterea ta ” , [1541] căci <el> întreba despre viața Legii. [1542] 15. Dar învățătorul Legii știa cu siguranță cum putea dobândi viața despre care se vorbește în Lege, astfel încât să nu întrebe despre acel ale cărui reguli chiar le-a învățat. Dar, întrucât morții fuseseră deja înviați de Hristos, el, înviat la nădejdea vieții veșnice prin exemplele <vieții> care este reînnoită, ** [1543] dacă o nădejde mai înaltă nu necesită ceva mai mult de respectat, a întrebat din acest motiv despre moștenirea vieții veșnice. Așadar, Domnul, care nu este nici El însuși altul, nici nu introduce vreo poruncă nouă în afară de cea care este potrivită în mod special pentru tot felul de mântuire, viață lungă și veșnică, îi oferă însăși esența Legii: să-L iubească pe Domnul nostru Dumnezeu cât mai mult posibil. 16. În cele din urmă, chiar dacă ar fi întrebat și Hristos ar fi răspuns despre viața lungă pe care o dăruiește Creatorul, și nu despre viața veșnică pe care o dăruiește Dumnezeul lui Marcion, cum va ajunge <învățătorul Legii> la cea veșnică? În

orice caz, într-un alt mod decât cea lungă. Căci, în conformitate cu diferența de recompense, trebuie presupusă și o diferență între fapte. Prin urmare, nu prin dragostea pentru zeul lor [1545] vor ajunge marcioniții la viața veșnică, așa cum închinătorul Creatorului <va ajunge> la viață lungă. 17. Dar cum se poate ca cel care promite viață veșnică să nu fie mai iubit, dacă Cel care promite viață lungă ar trebui să fie iubit? Prin urmare, atât viața, cât și cealaltă se află sub puterea aceluiași <Dumnezeu>, întrucât există aceleași cerințe pentru dobândirea atât a uneia, cât și a celeilalte vieți, [1546] este necesar ca Hristos să acorde același [1547] lucru pe care Creatorul îl învață: să-L iubim, întrucât și aici funcționează poziția conform căreia este mai necesar să credem că mai marele este în Cel care a dobândit mai întâi mai micul decât în cel căruia nimic mai puțin nu i-a dobândit mai înainte vreo încredere în raport cu mai marele.

18. Chiar dacă cuvântul „veșnic” ar fi fost adăugat de poporul nostru, [1548] îmi este de ajuns că Hristos [al lui Marcion] - cel care cheamă la viața veșnică, nu la una lungă - fiind întrebat despre cea lungă, pe care o distrugea, nu l-a îndemnat mai degrabă pe om la cea veșnică, pe care o introducea. Ce, vă întreb, i-ar fi făcut Hristos Creatorului, dacă cel care l-a îndemnat pe om să-L iubească pe Creator nu ar fi aparținut Creatorului? El, cred, ar fi negat că Creatorul ar trebui iubit.

1. Când într-un anumit loc el (Hristosul lui Marcion) se ruga acelui tată suprem, [1549] privind cu mare nerușinare și frivolitate cerul Creatorului, Care, atât de crud și feroce, ar fi putut să-l lovească cu grindină și fulgere, așa cum a putut să-l răstignească în Ierusalim, unul dintre ucenici, venind la el, i-a spus: Doamne, învață-ne să ne rugăm așa cum Ioan i-a învățat pe ucenicii săi , [1550] - și anume, <conform opiniei lui Marcion> „pentru că <ucenicul> credea că trebuie să se roage altfel unui alt dumnezeu”. Cel care presupune aceasta să dovedească mai întâi că Hristos propovăduiește un alt dumnezeu.

2. Căci nimeni nu a vrut să învețe cum să se roage înainte de a ști cui să se roage. Așadar, dacă <ucenicul> a învățat deja acest lucru, dovedește-l. Dacă nu poți dovedi până aici, să știi că a cerut un model de rugăciune către Creator, Căruia i s-au rugat și ucenicii lui Ioan. Dar, întrucât Ioan a introdus și el o anumită nouă ordine de rugăciune, ucenicul lui Hristos, nu fără motiv, a presupus că este necesar să-L întrebe despre acest lucru, astfel încât ei (ucenicii lui Hristos), în conformitate cu instituția Învățătorului lor, să se roage nu la un alt dumnezeu, ci altfel. 3. Prin urmare, Hristos nu i-a dat ucenicului cunoașterea rugăciunii înainte de cunoașterea lui Dumnezeu Însuși. Astfel, Hristos l-a învățat pe ucenicul să se roage Aceluia pe care Îl cunoștea deja. Gândește-te, în cele din urmă, ce Dumnezeu este indicat prin conținutul rugăciunii. Cui îi voi spune: „Tată”? [1551] Celui care nu a făcut nimic pentru a mă crea, de la care nu am început, sau Celui care, creând și instruind, m-a adus la ființă? De la cine îl voi cere pe Duhul Sfânt? [1552] 4. De la Cel care nu dăruiește nici măcar duhul păcii [1553] , sau de la Cel în mâna căruia îngerii devin duhuri, [1554] al cărui Duh la început se mișca pe fața apelor? [1555] Să doresc eu venirea Împărăției [1556] Aceluia despre care n-am auzit niciodată ca Rege al slavei, [1557] sau a Acelui în mâna căruia sunt chiar și inimile împăraților? [1558] Cine îmi va da pâine zilnică? [1559] Cel care nici măcar nu mi-a creat mei, sau Cel care a dat zilnic pâinea îngerilor din ceruri poporului Său? [1560] Cine îmi va ierta păcatele? [1561] Cel care, fără să judece, nu le reține, sau Cel care, dacă nu le va lăsa să plece, le va reține

pentru a judeca? 5. Cine nu ne va lăsa să fim duși în ispită? [1562] Cel de care ispititorul nu se poate teme sau Cel care de la început l-a condamnat pe îngerul ispititor? [1563] Cel care imploră astfel un alt dumnezeu și nu Creatorul, nu se roagă la El, ci Îl dezonorează. Prin urmare, de la cine voi cere ca să primesc? De la cine voi căuta ca să găsesc? La cine voi bate ca să mi se deschidă? [1564] Cine poate da celui ce cere, [1565] decât Cel căruia îi aparțin toate lucrurile, al căruia îi aparțin eu însumi, cel care cer? Ce am pierdut atunci de la acel dumnezeu, ca să caut și să găsesc de la El? 6. Dacă înțelepciunea și priceperea, atunci Creatorul le-a ascuns. [1566]Prin urmare, voi căuta de la El. Dacă mântuirea și viața, atunci le voi căuta și de la Creator. Nu cauți nimic dacă vrei să-l găsești într-un alt loc decât acela unde este ascuns și poate fi descoperit. Așadar, nu voi bate într-un alt loc decât acela din care am fost expulzat. În cele din urmă, dacă a primi, a găsi și a fi admis sunt rodul muncii și al hărniciei pentru cel care a cerut, a căutat și a bătut, să înțelegi că Creatorul prescrie și promite acest lucru. 7. Căci acel zeu cel mai bun, venind de bunăvoie să ajute un om care nu-i aparține, nu i-a prescris nicio muncă și sârguință. Căci el nu mai este cel mai bun dacă nu dă de la sine celui care nu cere, nu-l ajută pe cel care nu caută să găsească și nu deschide celui care nu bate. Creatorul putea porunci acest lucru prin Hristos, astfel încât omul, din moment ce păcătuise și L-a jignit pe Dumnezeul său, prin munca și sârguința sa, când cere, primește, când caută, găsește și când bate, intră. 8 Așadar, parabola dinainte îl face pe cerșetorul de pâine din timpul nopții un prieten, și nu un străin, iar pe cel care bate <-- și anume > la un prieten, [1567] și nu la un străin. Omul este mai degrabă prieten al Creatorului (chiar dacă L-a jignit) decât al zeului Marcion. Așadar, el (omul) bate la Cel <să bată> la Care avea dreptul, A cărui ușă o știa, despre a cărui pâine a fost informat, care dormea cu copiii, [1568] a cărui naștere I-a plăcut. Chiar și faptul că bate târziu [1569] aparține Creatorului: ora târzie aparține Celui Ceea ce deține veacul și apusul veacului; dar nimeni nu putea bate târziu la un zeu nou, care tocmai răsărise. Și ușa aparține Creatorului, [1570] Care - la care nu bătuseră înainte [1571] - o încuiase anterior în fața păgânilor. 9. O, acest zeu! [1572]

Se ridică <din pat> și dă <pâine>, chiar dacă nu încă ca un prieten, dar, totuși, nu ca un străin. „Ci ca un insistent”, spune el. Dar zeul nou apărut nu putea experimenta atât de repede insistenta cuiva. Recunoaște, așadar, și pe tatăl pe care îl pomenești și tu [1573] ca Creator. El este Cel care știe de ce au nevoie fiii. Într-adevăr, celor care au cerut pâine le-a dat mană din cer [1574] , iar celor care au vrut carne le-a trimis prepelițe, [1575] și nu șarpe în loc de pește [1576] , nici scorpion în loc de ou. [1577] A Lui îi va fi refuzul de a da răul în loc de bine, Căruia îi aparțin amândouă. Totuși, Dumnezeul lui Marcion, neavând scorpion, nu poate spune că nu va da ceea ce nu are, dar El <va putea spune> Cine, având scorpion, nu-l dă. 10. Tot așa va da și El Duhul Sfânt, [1578] Cine are chiar și un nesfânt. După ce <Hristos> a scos demonul mut, [1579] pentru a corespunde cu Isaia în această metodă de tratament, [1580] au spus și despre El că scoate demonii cu ajutorul lui Beelzebul, [1581] El spune: Dacă Eu scot demonii cu ajutorul lui Beelzebul , cu ajutorul cui îi scot fiii voștri ? [1582] Prin aceste cuvinte, ce altceva indică El dacă nu că scoate cu ajutorul Aceluia cu al cărui ajutor și fiii lor, adică prin puterea Creatorului? Căci dacă crezi că cuvintele „Dacă Eu prin Beelzebul — prin cine fiii voștri?” — trebuie înțelese ca și cum i-ar certa pe cei care scot prin Beelzebul, atunci propoziția precedentă, că Satana nu poate fi dezbinat împotriva lui însuși, te contrazice. [1583] Așa că nu au scos afară prin Beelzebul, ci, așa cum am spus, prin puterea Creatorului; pentru a clarifica

acest lucru, El adaugă: Dar dacă Eu scot dracii cu degetul lui Dumnezeu, nu este Împărăția lui Dumnezeu aproape de voi? [1584] Căci acei vrăjitori ai lui Faraon care au fost chemați împotriva lui Moise [1585] au numit puterea Creatorului degetul lui Dumnezeu: Acesta este degetul lui Dumnezeu, [1586] ceea ce trebuia să însemne că și cel mic este totuși excepțional de puternic. [1587] Și Hristos, arătând acest lucru, fiind o amintire și nu unul care șterge din memorie trecutul (vorbește despre <faptele Sale anterioare>), a numit puterea lui Dumnezeu degetul lui Dumnezeu, o putere care trebuie înțeleasă ca aparținând nu altuia, ci Aceluia prin care <în Scriptură> a fost numită așa. Prin urmare, Împărăția Celui era aproape, a cărui putere era numită degetul. 12. Așadar, pe bună dreptate, El a apelat la parabola omului puternic cu arma, pe care un alt om mai puternic l-a biruit [1588], despre prințul demonilor, numit mai sus Belzebul și Satana, arătând că a fost învins de degetul lui Dumnezeu, și nu de Creator, care a fost supus de un alt zeu. Totuși, cum ar putea Împărăția Celui ce - chiar dacă păstrează lumea intactă - zeul mai puternic al lui Marcion ar putea părea chiar și în acest fel că l-a cucerit, să stea totuși în limitele sale, cu legile și proprietățile sale, dacă marcioniții, dispărând în pământ, [1589] nu ar muri conform legii Sale (a Creatorului), adesea învățată chiar și de scorpion că Creatorul nu este învins? 13. O femeie din mulțime strigă că binecuvântat este pântecele care L-a purtat și sânii care L-au supt; [1590] iar Domnul: Dimpotrivă, binecuvântați sunt cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu și îl împlinesc . [1591] Ce se întâmplă atunci? [1592] El își respinsese anterior atât Mama, cât și frații Săi, [1593] preferându-i pe cei care ascultau de Dumnezeu și se supuneau lui; [1594] într-adevăr, nici Mama Sa nu L-a ajutat aici. Nu-Și negase anterior nașterea, întrucât, aflându-se din nou într-o situație similară, le-a atribuit ucenicilor fericirea atribuită pântecelui și sânilor Mamei Sale, ceea ce nu ar fi făcut dacă Ea nu ar fi existat.

1. Prefer să justific în altă parte ceea ce marcioniții condamnă la Creator. Aici este suficient dacă se găsește și în Hristos < Marcion >. Aici este arătat a fi nestatornic, inconstant, frivol, învățând una și făcând alta: poruncește ca oricui cere să i se dea, [1595] dar el însuși nu dă semn celor care cer; [1596] și-a ascuns lumina de oameni atât de mult timp - și neagă că lampa ar trebui ascunsă, ci susține că ar trebui așezată pe un sfeșnic, pentru ca ea să poată da lumină tuturor; [1597] interzice blestemul ca răspuns [1598] - cu atât mai mult, desigur, <aceasta privește primul> blestem - și rostește „Vai!” fariseilor și învățătorilor Legii. [1599] Cine <este> [1600] Hristos, care este atât de asemănător cu Dumnezeul meu, dacă nu Însuși Hristosul acestui Dumnezeu? 2. Am stabilit deja de mai multe ori că El nu putea fi în niciun fel etichetat drept un distrugător al Legii dacă proclama un alt dumnezeu. Prin urmare, fariseul care L-a invitat la masă și s-a gândit în sinea lui de ce Cel care propovăduia Dumnezeul Legii nu Și-a spălat mâinile înainte de a Se așeza, conform Legii. [1601] Dar Isus i-a explicat Legea, spunând că ei (fariseii) curăță exteriorul paharului și al farfuriei, dar interiorul lor este plin de jaf și nedreptate; <a explicat> pentru a arăta că la Dumnezeu prin puritatea vaselor trebuie înțeleasă puritatea oamenilor; <și> [1602] întrucât fariseul s-a gândit și la om - nu la paharul nespălat - <Hristos> spune și: Voi spălați exteriorul paharului - adică carnea - dar nu vă curățați interiorul - adică sufletul, adăugând: Nu a creat Cel ce a creat exteriorul - adică carnea - și interiorul - adică sufletul? [1603] 3. Acestea fiind spuse, El a arătat clar că puritatea originii externe și interne a omului se întoarce la același Dumnezeu, Căruia îi aparțin ambele, preferând mila nu numai spălării omului, ci chiar jertfei. [1604] Căci El

adaugă: „Dați de pomană ce aveți și toate vor fi curate între voi”. Și dacă un alt dumnezeu poate încredința <să îndeplinească> milă, atunci, totuși, <poate face acest lucru> nu înainte de a fi recunoscut. Mai mult, aici devine evident și faptul că mustrarea adusă lor (fariseilor) privește <ideile lor> nu despre Dumnezeu, ci despre rânduielile Celui care le-a prescris atât figurativ - curățirea vaselor, cât și explicit - faptele de milă. 4. Astfel, El îi ceartă pe cei care iau legume ca zeciuială, dar neglijează chemarea <la judecată> și dragostea lui Dumnezeu. [1605]Chemarea și iubirea către ce dumnezeu, dacă nu către Cel a cărui rudenie și mentă o aduc, conform monedelor Legii, ca zeciuială? Căci întregul scop al reproșului era că se ocupau de lucruri neînsemnate, <slujind,> desigur, Celui pentru Care, care spune: Iubește-L pe Domnul Dumnezeul tău, care te-a chemat din Egipt, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată puterea ta , [1606] - nu au îndeplinit o slujbă mai semnificativă. Totuși, timpul nu ar fi permis ca Hristos să ceară o iubire atât de pripită, ba chiar atât de imatură, în raport cu un dumnezeu nou și recent apărut, ca să nu spun - încă nemanifestat. 5. De asemenea, când îi acuză pe cei care caută primul loc și saluturi onorabile, [1607] El împlinește învățătura Creatorului, care îi numește pe astfel de prinți conducători sodomiți, [1608] care interzice chiar și încrederea în conducători, [1609] mai mult, El declară cel mai nefericit în toate pe omul care își pune nădejdea în om. [1610] Și dacă cineva caută întâietatea pentru a se lăuda că este mulțumit de alții, atunci Același Care a interzis astfel de favoruri < nepermițând > [1611] să aibă încredere și să se bazeze pe om, i-a certat și pe cei care caută întâietatea. 6. <Hristos> îi atacă și pe învățătorii Legii înșiși, pentru că ei îi împovărează pe alții cu poveri greu de purtat, pe care ei înșiși nu vor să le atingă cu degetul, [1612] < El atacă > fără, însă, să cadă < asupra > poverilor Legii, așa cum < ar face cineva care o urăște >. Căci cum poate fi un urător El, Care i-a acuzat aici pe cei care au neglijat lucrurile principale ale Legii, milostenia, chemarea și dragostea față de Dumnezeu? Cine nici măcar nu a urât aceste poveri grele, ca să nu mai vorbim de zeciuiala din rută și curățirea paharelor? Într-adevăr, El ar fi considerat mai degrabă necesar să-i scuze dacă nu ar fi putut purta ceea ce era greu de purtat. Dar ce poveri învinovățește El? 7. Pe care ei înșiși, de bunăvoie, le-au sporit, învățând învățături, poruncile oamenilor [1613] pentru propriul lor câștig, unind casă cu casă, ca să ia ce era al aproapelui lor, [1614] călcând în picioare poporul, [1615] iubind darurile, căutând o recompensă, jefuind pe săraci de partea lor cuvenită, pentru ca văduva să le devină prada și orfanul prada lor. [1616] Despre ei același Isaia: Vai de voi, cei puternici în Ierusalim , [1617] - și iarăși - care vă cer și vă stăpânesc. [1618]Cine face aceasta mai mult decât învățătorii Legii? Dacă nu-I plăceau lui Hristos, nu-I plăceau Lui ca fiind ai Săi. Căci El nu i-ar învinovăți deloc pe învățătorii Legii altuia. 8. De ce au auzit atunci „Vai!” chiar și pentru că au zidit morminte pentru profeții uciși de părinții lor, [1619] - vrednici mai degrabă de laudă, dovedind prin această faptă de evlavie dezacordul lor cu faptele părinților, [1620] - dacă <Hristos> nu a fost un zelot, pe care marcioniții îl hulesc pentru că El ia după sine păcatele părinților de la fii până la a patra generație? [1621]

9. Și ce cheie posedă învățătorii Legii, [1622] dacă nu interpretarea Legii? La înțelegerea căreia ei înșiși nu au ajuns, și anume, nu au crezut - căci dacă nu crezi, nu vei înțelege , [1623] - și nu i-au lăsat pe alții să intre, întrucât învățau mai degrabă poruncile și doctrinele oamenilor. [1624] Ce anume ar trebui considerat El, Care i-a mustrat atât pe cei care nu au intrat, cât și pe cei care nu le-au permis altora accesul, un adversar al Legii

sau un apărător al ei? Dacă un adversar, trebuie să fi fost mulțumit de cei care au blocat accesul la Lege; dacă un apărător, atunci El nu mai este un dușman al Legii. 10. Dar „a spus toate acestea pentru a-L defăima pe Creator ca fiind feroce, împotriva căruia se cuvine «Vai!» celor care au păcătuit". Și cine nu s-ar teme mai mult să-l irite pe cel feroce prin apostazia sa? Cu atât mai mult, prin urmare, a învățat <Hristos> să obțină favoarea Celui pe care L-a arătat a fi de temut. Astfel, Hristos Creatorul trebuia să acționeze.

1. Este de așteptat, așadar, ca Lui să nu-I placă ipocrizia fariseilor, care Îl iubesc pe Dumnezeu cu buzele lor, dar nu cu inima lor. [1625] Feriți-vă , le spune El ucenicilor Săi, de aluatul fariseilor, care este ipocrizia, [1626] și nu de predicarea <lor> despre Creator. Fiul îi urăște pe cei care se împotrivesc Tatălui și nu dorește ca <urmașii> Săi să se comporte astfel față de El și nu față de altul, față de care s-a arătat ipocrizie, [1627] de a cărui pildă (ipocrizie) ucenicii ar fi trebuit să se teamă. 2. Astfel, <când> [1628] El interzice să se urmeze exemplul fariseilor, El interzice să se urmeze și față de El față de care fariseii erau ipocriți. Întrucât, așadar, El a mustrat ipocrizia lor - care, desigur, ascundea necredința secretă ascunsă în inimă și întunecată de ceremonii superficiale; <ipocrizie> care, deținând cheia cunoașterii, nici nu intră în sine și nici nu permite altora să intre, [1629] — El adaugă: Nu este nimic ascuns care să nu se arate și nimic secret care să nu se cunoască , [1630] pentru ca nimeni să nu creadă că le dă o revelație și o cunoaștere a unui Dumnezeu necunoscut și ascuns anterior, când le amintește că până și ceea ce șopteau și vorbeau între ei — de exemplu, când spuneau despre El: El scoate dracii numai cu ajutorul lui Beelzebul, [1631] — se va manifesta și va fi pe buzele oamenilor datorită propovăduirii Evangheliei. [1632] 3. Apoi, întorcându-se către ucenici, <Hristos> spune: Vă spun vouă, prieteni, nu vă temeți de cei ce vă pot ucide și după aceea nu vor avea nicio putere asupra voastră , [1633] - dar Isaia le va spune mai devreme: Vedeți cum este răpit cel drept - și nimeni nu-i ia aminte ; [1634] - Vă voi arăta de cine ar trebui să vă temeți: temeți-vă de Cel care, după ce ucide, are puterea să trimită în iad - adică, desigur, de Creator; - Așadar, vă spun, temeți-vă de El . [1635] Și aici mi-ar fi de ajuns: Pe Cel căruia poruncește să fie temut, El îi interzice să jignească, iar pe Cel căruia îi interzice să jignească, El îi poruncește să ispășească; iar Cel care prescrie acest lucru Îi aparține Lui, să stârnească frică față de Cel ce este, să prevină ofensa și să ispășească pe Cel ce Îi pasă. 4. Dar mă pot adresa următoarelor: Căci vă spun că, pe oricine Mă mărturisește înaintea oamenilor, îl voi mărturisi și Eu înaintea lui Dumnezeu? - cei care Îl mărturisesc pe Hristos înaintea oamenilor trebuie uciși, [1636] cu siguranță neputând suferi nimic mai mult din partea lor după ce sunt uciși. [1637]Aceștia sunt, așadar, cei pe care El i-a avertizat mai sus să nu se teamă doar de a fi uciși; căci vorbește mai întâi despre inadmisibilitatea fricii de crimă, pentru ca apoi să adauge cuvinte despre necesitatea mărturisirii: Și oricine Mă tăgăduiește înaintea oamenilor va fi tăgăduit înaintea lui Dumnezeu, [1638] de El, desigur, care l-ar mărturisi pe cel ce a mărturisit. 5. Căci dacă El mărturisește <înaintea lui Dumnezeu> pe mărturisitor, atunci El este Cel care îl va tăgădui chiar și pe cel care tăgăduiește. Mai mult, dacă mărturisitorul este cel care nu are nimic de temut după crimă, atunci cel care tăgăduiește va fi cel care are ceva de temut chiar și după moarte. Prin urmare, din moment ce ceea ce provoacă frică după moarte aparține Creatorului, și anume pedeapsa Gheenei, rezultă că cel care tăgăduiește este sub puterea Creatorului. Dar dacă el este cel care tăgăduiește, atunci mărturisitorul,

care după crimă nu va suferi nimic din partea omului, ar suferi evident din partea lui Dumnezeu dacă tăgăduiește. Și astfel, Hristos, arătând că cei care L-au tăgăduit trebuie să se teamă de Gheena Creatorului, Se arată a fi al Creatorului. 6. După amenințarea privind negarea, urmează o reamintire a ororii blasfemiei: Oricui vorbește împotriva Fiului omului, i se va ierta; dar oricui vorbește împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta? Și dacă atât iertarea, cât și iertarea păcatelor Îl implică pe Dumnezeu Judecătorul, atunci Aceluia, care nu iartă blasfemia, îi va aparține <și> [1639] Duhul Sfânt, pe Care este cu neputință să-L blasfemiezi și <a Celui> care ucide chiar și în Gheenă, <Hristos> pe Care este cu neputință să-L tăgăduiești. 7. Dar dacă Hristos înlătură și blasfemia de la Creator, atunci nu știu cum ar putea veni El ca adversar al Său. Sau dacă prin aceasta expune severitatea Creatorului, care nu iartă blasfemia și ucide chiar și în Gheenă, rezultă că duhul acelui alt dumnezeu poate fi blasfemiat, iar Hristosul Său respins și că închinarea Sa nu este diferită de neglijență: așa cum nu se așteaptă nicio pedeapsă pentru neglijență, tot așa nici răsplată pentru închinare. <Urmașilor Săi> aduși în fața autorităților pentru a fi interogați, <Hristos> le interzice să reflecteze asupra răspunsului. [1640] Căci Duhul Sfânt, spune el, vă va învăța în ceasul acela ce trebuie să spuneți. [1641] 8. Dacă o astfel de mărturie este disponibilă de la Creator, atunci porunca Îi va aparține Lui, al cărei exemplu a precedat-o. În cartea Numeri, profetul Balaam, care a fost chemat de regele Balak să rostească un blestem asupra lui Israel, cu care regele acesta urma să se angajeze în luptă, [1642] fiind imediat umplut de Duh, a rostit nu blestemul pe care venise să-l rostească, ci binecuvântarea cu care Duhul i-a inspirat-o chiar în acel ceas, [1643] după ce declarase mai întâi în fața mesagerilor regelui și, curând, și în fața regelui însuși, că va rosti orice îi va pune Dumnezeu în gură. [1644]Acestea sunt învățăturile „noi” ale „noului” Hristos, pe care slujitorii Creatorului le-au inițiat odată! 9. Iată <un alt> exemplu care arată clar diferența dintre Moise și Hristos: Moise, când frații se certau, a acționat de bunăvoie ca mediator și l-a certat pe cel vinovat: De ce îți lovești aproapele? Și acesta primește o respingere: Cine te-a pus pe tine învățător sau judecător peste noi? [1645] Hristos, însă, când cineva I-a cerut să rezolve o dispută despre împărțirea unei moșteniri între el și fratele său, a refuzat ajutorul Său chiar și într-o chestiune atât de nobilă. [1646] Prin urmare, Moise al meu, luptând pentru pacea între frați și rezistând nedreptății, se dovedește a fi mai bun decât Hristosul tău. 10. „Dar Hristos este al celui mai bun dumnezeu, care nu este judecător: Cine ”, spune El, „ M-a pus pe Mine judecător peste voi? [1647] .” Nu a putut găsi nicio altă scuză pentru a nu folosi acele cuvinte prin care un om necinstit și un frate rău l-au alungat pe apărătorul integrității și evlaviei? [1648] Pe scurt, <Hristosul lui Marcion> a aprobat cuvintele rele prin folosirea lor și o faptă rea prin refuzul de a stabili pacea între frați. Nu a fost El indignat că Moise a fost forțat să fugă din cauza acelor cuvinte și, prin urmare, în același caz al fraților care se certau, a vrut să-i facă de rușine amintindu-și chiar acele cuvinte? Evident că așa este. Căci El Însuși, adică Duhul Creatorului, era atunci în Moise, care a auzit un astfel de lucru. 11. Cred că în alt loc am arătat deja suficient că Dumnezeul nostru condamnă mândria bogăților, detronându-i pe conducători înșiși și ridicându-i pe săraci din grămada de bălegar. [1649] De la El va veni și parabola bogatului care se distrează cu roadele câmpurilor sale, [1650] căruia Dumnezeu îi spune: Nebunule, în noaptea aceasta îți vor cere sufletul; și ce ai pregătit, al cui va fi? [1651] Tot așa și regele <Ezechia>, [1652] lăudându-se înaintea perșilor cu comorile și cămările plăcerilor sale, a auzit <vorbit> prin Isaia blestemul. [1653]

1. Cine nu ar vrea să avem grijă de hrana sufletului și de îmbrăcămintea trupului, [1654] dacă nu El, care a pregătit mai dinainte aceste lucruri pentru om și apoi, oferindu-le, barează pe bună dreptate calea de a le îngriji, ca și cum ar fi un adversar al generozității Sale; care a destinat substanța sufletului însăși să fie superioară hranei și a dat substanței trupului însăși o formă mai bună decât o tunică; [1655] ai cărui corbi nu seamănă, nu seceră, nu adună, și totuși sunt hrăniți de El; [1656] ai cărui crini și ierburi nu țes și nu torc, și totuși sunt îmbrăcați de El; al căruia aparține și Solomon, întrecându-i pe toți în glorie și totuși nemaipomenit decât orice floare? [1657] 2. Totuși, nu este nimic mai pripit decât ca cineva să prescrie cu indiferență ceea ce a oferit altul, chiar dacă primul este un blasfemiator al celui de-al doilea. În general, dacă el, ca un blasfemiator al Creatorului, nu vrea să ne gândim la astfel de fleacuri despre care nici corbii, nici crinii nu se deranjează, adică la ceea ce, din cauza nesemnificației sale, este accesibil fără efort, atunci acest lucru va deveni clar puțin mai târziu. Între timp, de ce îi acuză El (pe ucenici) că au puțină credință, [1658] - credință în cine? 3. Acea credință pe care încă nu o puteau arăta perfectă în raport cu Dumnezeul nou revelat, abia acum recunoscându-L, sau acea credință pe care, chiar pe această bază, ar fi trebuit să o arate în raport cu Creatorul, astfel încât să creadă că El Însuși va da <tot ce este necesar> neamului uman, și să nu se gândească la asta? Într-adevăr, când adaugă: Căci aceasta caută păgânii acestei lumi, [1659] - adică cei care nu cred în Dumnezeu Creatorul și Dătătorul a toate, El i-a mustrat pe cei pe care nu a vrut să-i vadă egali cu păgânii pentru mica lor credință în același Dumnezeu în care i-a numit pe păgâni necredincioși. Mai departe, când adaugă: Dar Tatăl știe că aveți nevoie de aceste lucruri [1660] — voi întreba mai întâi pe care Tată l-a avut în minte Hristos? 4. Dacă Tatăl lor, atunci Hristosul lui Marcion indică spre Creator [1661] și afirmă că El este bun cel care știe de ce au nevoie fiii Săi; [1662] celălalt dumnezeu al său, atunci cum știe El că omul are nevoie de hrană și îmbrăcăminte, din care El nu a prevăzut nimic? Căci dacă ar fi știut, le-ar fi prevăzut. Totuși, dacă ar fi știut [1663] ce era necesar pentru om și totuși nu le-a prevăzut, atunci nu le-a prevăzut nici din răutate, nici din slăbiciune. Recunoscând că acest lucru este necesar pentru om, <Hristos> a confirmat, desigur, că acest lucru este bine - căci nimic rău nu este necesar - și El nu va mai fi unul care devalorizează lucrările și condescendența Creatorului, astfel încât Eu să pot desăvârși ceea ce sunt mai presus de mine [1664].5. Mai mult, dacă altul (adică Creatorul) a pregătit și <acum> oferă lucruri pe care le știe a fi necesare omului, atunci cum poate însuși <Hristosul lui Marcion> să le promită? Este el cu adevărat bun în detrimentul altora? Căci spune: Căutați Împărăția lui Dumnezeu și vi se va da pe deasupra [1665] - trebuie să presupunem, prin ei (adică Hristosul lui Marcion). Și dacă prin ei, atunci ce fel de persoană este cea care va oferi ceea ce este al altuia? Dacă prin Creator, căruia îi aparțin toate lucrurile, atunci cine este cel care promite lucrurile altuia? Dacă acestea (hrana și îmbrăcămintea) sunt adăugate la împărăție, supuse întoarcerii pe locul al doilea, atunci locul al doilea va aparține Celui căruia îi aparțin primele; Ale Lui sunt hrana și îmbrăcămintea, cărora îi aparține împărăția. Astfel, întreaga promisiune aparține Creatorului. 6. Dacă esența pildelor [1666] și dezvăluirea deplină a asemănării [1667] nu indică un alt <dumnezeu>, ci doar Acela cu Care sunt înrudite în toate, atunci suntem robi - căci Dumnezeu este Stăpânul nostru [1668] - și trebuie să ne încingem mijlocul, [1669] adică să ne eliberăm de lanțurile unei vieți meschine și deșarte și să avem și lămpi aprinse, adică gânduri aprinse de credință și strălucitoare cu faptele

adevărului, și astfel să-L așteptăm pe Stăpân, adică pe Hristos. De unde se întoarce El? Dacă din căsătorie, [1670] atunci El aparține Creatorului, Căruia îi aparține căsătoria; dacă Hristos nu aparține Creatorului, atunci Marcion însuși, fiind invitat, nu ar fi mers la nuntă, privind la dumnezeul său, care blestemă căsătoria. Pilda nu ar fi avut nicio legătură cu Domnul, dacă El nu ar fi fost Cel Cu care căsătoria nu contrazice. 7. De asemenea, în ceea ce privește următoarea parabolă, cel care compară cu Creatorul pe acel hoț, a cărui oră, dacă ar fi știut tatăl familiei, nu ar fi permis ca casa lui să fie subminată, se înșală amarnic. [1671] Căci cum poate Creatorul, Domnul fiecărui om, să pară a fi un hoț? Nimeni nu-și fură și nu-și subminează propria casă, ci mai degrabă fură cel care se coboară în casa altuia și înstrăinează un om de Domnul său. Mai mult, când ni-l arată pe diavol ca pe un hoț, a cărui oră, dacă un om ar fi știut-o de la bun început, nu s-ar fi permis niciodată să fie subminat, El ne poruncește, prin urmare, să fim pregătiți, pentru că Fiul Omului va veni la ora la care nu ne gândim [1672] - nu ca și cum ar fi un hoț, ci ca Judecător tocmai al celor care nu au fost pregătiți și nu s-au ferit de hoț. 8. Prin urmare, dacă El este Fiul Omului, Îi rezerv statutul de Judecător și, în Judecător, Îl apăr ca <Fiu> al Creatorului. [1673]Dacă, însă, <Hristosul lui Marcion> în acest loc, sub numele de Fiul Omului, îl desemnează pe Hristos, care aparține Creatorului, pentru a-L declara hoț, a cărui venire nu o cunoaștem, atunci aveți ceea ce a fost scris mai sus, că nimeni nu este hoț al bunurilor sale, păstrând în același timp prevederea că, în măsura în care El îl declară pe Creator vrednic de frică, în acea proporție, acționând în interesele Sale, El aparține Creatorului. 9. Prin urmare, când Petru a întrebat dacă a spus parabola numai lor sau tuturor - adică pentru ei și pentru toți cei care vor deveni capetele Bisericilor - Hristos oferă o comparație cu administratorii: acela dintre ei care își va trata bine tovarășii de slugă în absența stăpânului, la întoarcerea sa va fi pus peste toate bunurile; și cel care va acționa altfel, la întoarcerea stăpânului în ziua în care nu a gândit, în ceasul în care nu a știut, adică la întoarcerea Fiului Omului, care aparține Creatorului, Hristos, nu un hoț, ci un Judecător, va fi separat, iar partea lui i se va atribui împreună cu necredincioșii. [1674] 10. Prin urmare, prin urmare, El fie ni-L prezintă aici pe Domnul-Judecător, <pentru> [1675] și acolo (adică mai înalt) să învețe <asta>, fie, dacă <îl prezintă> pe cel mai bun zeu, El confirmă deja că și El este un judecător, chiar împotriva voinței ereticului. Căci ei (adică ereticii) încearcă să îndulcească [1676] sensul celor spuse, referindu-l la zeul lui Marcion, ca și cum ar fi doar o chestiune de echilibru și blândețe să desparți <pe cineva> și să-i atribui o parte cu necredincioșii și ca și cum acesta, fiind <doar> întors la propria stare, nu ar fi tras la răspundere. Ca și cum acest lucru în sine nu li s-ar întâmpla celor condamnați! Ce prostie! Care va fi sfârșitul celor despărțiți? Nu este oare pierderea mântuirii? Căci ei sunt despărțiți de cei care vor găsi mântuirea. Care este, de asemenea, starea necredincioșilor? Nu este oare condamnare? 11. Sau dacă cei despărțiți și necredincioșii nu suferă nimic, atunci la fel și cei abandonați și credincioșii nu vor primi nimic. Dar dacă cei abandonați și credincioșii primesc mântuirea, atunci cei despărțiți și necredincioșii o vor pierde inevitabil. Aceasta va fi o judecată, iar Cel care o stabilește aparține Creatorului. Pe cine altcineva, în afară de cel care Îl răsplătește pe Dumnezeu după meritele Sale, recunosc eu în cel care își bate sclavii cu puține sau cu multe lovituri și le cere după ceea ce le-a încredințat? [1677] Pe cine mă învață <Hristos> să ascult, dacă nu pe Cel care răsplătește? 12. Hristosul vostru exclamă: Am venit să trimit foc pe pământ} - acel cel mai bun, care nu posedă niciun iad, care puțin mai devreme i-a împiedicat pe ucenici să ceară foc asupra unui sat renumit

pentru neospitaliera sa. [1678] Când a ars el (Hristosul lui Marcion) Sodoma și Gomora cu o ploaie de foc? [1679] Când <despre el> [1680] se cânta:Un foc va merge înaintea Lui și va mistui pe dușmanii Lui, [1681] când a amenințat prin Osea: Voi trimite un foc peste cetățile lui Iuda , [1682] sau prin Isaia: S-a aprins oare un foc în mânia Mea? [1683] Poate că El [nu] [1684] minte, decât dacă El este Cel care Și-a scos glasul din rugul de mărăcini, care ardea și el. 13. Nu contează pe ce înțelegere a focului insisti. [1685] Chiar dacă este o imagine, atunci tocmai pentru motivul că El ia elementul meu (adică focul Creatorului) pentru a-Și exprima gândul, El este al meu cel care îl folosește pe al meu. Lui îi va aparține imaginea focului, Căruia îi aparține adevăratul foc. El Însuși va explica mai bine calitatea acestui foc, adăugând: Credeți că am venit să aduc pace pe pământ? Nu, vă spun, ci dezbinare . [1686] A fost scris „sabie”, [1687] dar Marcion îl corectează. 14. Ca și cum dezbinarea n-ar fi lucrarea sabiei! De aceea, Cel ce neagă pacea insistă și asupra focului distrugerii. Cum este bătălia, așa este și conflagrația, cum este sabia, așa este și flacăra; nici una, nici alta nu sunt potrivite Domnului <tău> [1688] . În cele din urmă, <Hristos> spune: Tatăl va dezbina împotriva fiului, și fiul împotriva tatălui, și mama împotriva fiicei, și fiica împotriva mamei, și nora împotriva soacrei, și soacra împotriva norei . [1689] Dacă această bătălie între rude a fost prezisă de trâmbița profetului chiar în aceste cuvinte, [1690] mă tem că Mica nu l-a prezis pe Hristosul lui Marcion? 15. Și de aceea El îi declară ipocriți pe acei care judecă fața cerului și a pământului, dar nu cunosc acel timp; [1691] Aceasta se referă la timpul în care El, după ce a împlinit tot ce a fost prezis cu privire la El [1692] și nu a învățat în alt mod decât era așteptat, urma să fie recunoscut. Dar cine ar putea cunoaște vremurile celui care nu avea mijloace să le recunoască ca fiind ale sale? Pe bună dreptate îi mustră El pentru că refuză să judece singuri ce este drept. [1693] El prescrie anterior acest lucru prin Ezechiel: Faceți dreptate și pace ; [1694] prin Ieremia: Faceți dreptate și echitate ; [1695] prin Isaia: Judecați pentru orfan, faceți dreptate cu văduva , [1696] imputând și viei din Sorec vina de a nu fi făcut dreptate, ci de a fi strigat. [1697]16. Prin urmare, Cel care i-a învățat să facă <asta> prin poruncă, le-a cerut să facă <asta> și prin libertatea acordată lor. Cel care a semănat porunca insistă asupra rodirii ei. Și ce poate fi mai absurd decât porunca de a judeca cu dreptate, venind de la unul care L-a răsturnat pe Dumnezeu Judecătorul? Căci chiar și judecătorul care trimite la închisoare și nu-l scoate afară până când nu este plătit ultimul cadran, [1698] ei (ereticii) îl interpretează ca fiind Creatorul, din invidie și rea-voință. La care trebuie să răspund, adoptând aceeași poziție. De câte ori este subliniată severitatea Creatorului, tot atât de des se constată că Hristos aparține Aceluia, Căruia Îi obligă la ascultare prin intermediul terorii.

1. Cum răspunde El din nou la întrebarea despre vindecarea în ziua de Sabat? Nu își dezleagă fiecare dintre voi măgarul sau boul din iesle, în ziua de Sabat, și-l duce să bea? [1699] De aceea, acționând conform prevederilor Legii, El a confirmat și nu a încălcat Legea, care poruncește să nu se lucreze decât ceea ce se face pentru fiecare suflet, [1700] cu atât mai mult pentru sufletul omului. Este clar că insist peste tot asupra caracterului adecvat al pildelor. <Hristos> spune: Împărăția cerurilor este asemenea unui grăunte de muștar , [1701] pe care un om l-a primit și l-a sădit în grădina sa} 2. Cine trebuie înțeles prin <acest> om? Cu siguranță, Hristos, Care, [1702] chiar dacă este Hristosul lui Marcion, a fost numit Fiul Omului, Care a primit de la Tatăl sămânța Împărăției, adică cuvântul Evangheliei, și l-a sădit într-o grădină, desigur, în această lume. Luați în

considerare, dacă vreți, în om, dar din moment ce El a spus: „în grădina sa”, și nici lumea, nici omul nu aparțin acelui <dumnezeu>, ci aparțin Creatorului, atunci, în consecință, cel care a plantat în ale sale este arătat ca aparținând Creatorului. [1703] Sau dacă <ereticii>, pentru a evita această capcană, înțeleg prin om <din parabolă> nu mai pe Hristos, ci omul care primește sămânța Împărăției și o plantează în grădina inimii sale, atunci <această> chestiune în sine nu este potrivită pentru nimeni altcineva decât Creatorul. 3. În ceea ce privește următoarea parabolă, mă tem cu adevărat că nu cumva se va dovedi a semnifica împărăția unui alt dumnezeu. [1704] Căci <Hristos> o compară (împărăția) cu aluatul, [1705] și nu cu pâinea nedospită, care este mai aproape de Creator. [1706] Această presupunere este potrivită și pentru cei care sunt săraci în dovezi. Prin urmare, voi respinge această vorbă goală cu ceva similar, spunând că și drojdia corespunde împărăției Creatorului, întrucât după ea vine cuptorul brutarului [1707] sau braziera Gheenei. Căci cum se poate ca Dumnezeu cel mai blând să aibă această împărăție, după care vine și căldura judecății cu astringența ei acră, care provoacă lacrimi? [1708] 4. De câte ori S-a arătat El deja ca Judecător, iar în Judecător, Creator? De câte ori respinge [1709] și, respingând, condamnă? Ca aici: Când se va scula tatăl familiei [1710] , cu ce scop, dacă nu pentru ceea ce a spus Isaia: Când se va scula El să cutremure pământul? — și va închide ușile [1711] — desigur, pentru a nu-i lăsa să intre pe cei răi, cărora, când vor bate, El le va răspunde: Nu știu de unde sunteți [1712] și din nou, enumerând ce au mâncat și ce au băut înaintea Lui și pe ulițele lor i-a învățat [1713].[adăugă:] [1714] Depărtați-vă de la Mine, toți cei care lucrați fărădelege ; [1715] — acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților [1716] — unde? 5. Trebuie să presupunem că, afară, după ce ușa este închisă, vor fi cei care nu vor fi admiși; în consecință, pedeapsa va fi aplicată de Cel Care nu i-a admis ca pedeapsă — „când îi vor vedea pe drepți intrând în Împărăția Cerurilor, dar ei înșiși sunt ținuți înapoi la uși”. [1717] De cine? Dacă de Creator, atunci cine îi va primi pe drepți în Împărăția dinăuntru? Bunul Dumnezeu? De ce are nevoie atunci Creatorul acolo [1718] ? Să-i păstreze pentru pedeapsă pe cei pe care adversarul Său nu i-a admis? Ar trebui mai degrabă să fie primiți de El, dacă se ajunge la asta, în ciuda adversarului. 6. Dar chiar și acel <dumnezeu bun>, intenționând să nu-i admită pe cei răi, trebuie, desigur, fie să știe, fie să nu știe că Creatorul îi va reține pentru pedeapsă. Prin urmare, fie el, dacă sunt reținuți împotriva voinței sale, se dovedește a fi mai puțin decât Cel care se reține, cedându-I împotriva voinței sale; fie el, dacă dorește să fie așa, a pronunțat el însuși sentința că așa trebuie să fie și nu va fi mai bun decât Creatorul, fiind el însuși autorul necinstirii Creatorului. Dacă nu se întâmplă în vreun fel ca un <Hristos> să fie considerat a pedepsi, iar celălalt a elibera, atunci atât judecata, cât și Împărăția vor aparține unuia și, atâta timp cât ambele aparțin unuia, Cel care dă sentința aparține și Creatorului.

1. Pe cine poruncește El să invite la cină sau la masă? [1719] Pe cei pe care i-a indicat anterior prin Isaia: Frânge-ți pâinea celui flămând și adu-i în casa ta pe cei săraci care n-au acoperiș, [1720] – adică pe cei care nu pot răsplăti pentru dragostea de omenire arătată. Dacă Hristos interzice căutarea răsplății, promițând-o la înviere, [1721] atunci El acționează în acest fel după exemplul Creatorului, Care nu este mulțumit de oamenii cărora le place să primească daruri și se străduiesc să obțină răsplată. [1722] Gândiți-vă și la ce parte se potrivește cel mai bine parabola omului care invită <la cină>. [1723] Un om a făcut o cină și a invitat pe mulți , [1724]

2. Desigur, ceea ce este pregătit pentru cină semnifică belșugul vieții veșnice. Afirm, în primul rând, că străinii și cei care nu sunt legați de niciun drept nu sunt de obicei invitați la cină; desigur, această <invitație> se referă mai degrabă la membrii casei și la rude. Prin urmare, a invita este lucrarea Creatorului, căruia îi aparțin cei invitați atât prin Adam, în măsura în care sunt oameni, cât și prin părinți, în măsura în care sunt evrei, și nu lucrarea celui căruia nu îi aparțineau nici prin natură, nici prin drept preferențial. 3. Apoi, dacă cel care a pregătit cina trimite după oaspeți, [1725] atunci și cina aparține Creatorului. Care a trimis să-i amintească pe oaspeți, care fuseseră invitați anterior prin părinți, și să-i amintească prin profeți, și nu celui care nu a trimis pe nimeni să-i amintească și care nu făcuse nimic înainte pentru a-i chema, ci El însuși a coborât brusc, invitându-i imediat ce a devenit cunoscut, adunându-i imediat ce i-a invitat, făcând aceeași oră ora cinei și ora invitației la cină. Cei invitați încep să găsească scuze <, refuzând> [1726] 4. Dacă <sunt invitați> de un alt zeu, atunci o fac pe bună dreptate, căci au fost invitați pe neașteptate; dacă fără un motiv întemeiat, atunci nu pe neașteptate; și dacă nu au fost invitați pe neașteptate, atunci de Creator, de care <au fost invitați> înainte. Invitația Lui a fost cea pe care au respins-o atunci, mai întâi spunându-i lui Aaron: Fă-ne zei care să meargă înaintea noastră [1727] și apoi ascultând cu urechea și nu auzind, [1728] și anume, invitația lui Dumnezeu, care vorbește prin Ieremia în strânsă legătură cu această parabolă: Ascultă glasul Meu și Eu voi fi Dumnezeul tău [1729] și tu vei fi poporul Meu și vei umbla pe toate căile Mele pe care ți le poruncesc, [1730] aceasta este invitația lui Dumnezeu și ei nu au ascultat, spune El, și nu și-au întors urechea, acesta este refuzul poporului, ci s-au dus la ceea ce și-au dorit cu inimile lor rele : [1731] „Am cumpărat un ogor” și „am dobândit boi” și „mi-am luat o soție”. [1732] 5. Și El adaugă: Și v-am trimis pe robii Mei, prorocii (acesta va fi Duhul Sfânt, amintindu-le oaspeților) ziua și înainte de ivirea zorilor, și poporul Meu n-a ascultat, nici nu și-a întors urechile, ci și-a împietrit gâtul. [1733] De îndată ce i s-a spus acest lucru tatălui familiei, el, indignat - bine <pentru noi> că s-a indignat, căci Marcion neagă că zeul său se poate indigna; astfel, și datorită acestui <Hristos> - al meu - poruncește ca înlocuitorii pentru cei invitați să fie luați de pe străzile și aleile orașului. [1734] Să vedem dacă este cu același sentiment cu care din nou prin Ieremia: Am devenit Eu o pustietate pentru casa lui Israel sau o țară pustie?— adică, nu am oare pe cine să aleg sau din care să aleg? — Căci poporul Meu a zis: «Nu venim la voi». [1735] 6. Așadar, <tatăl familiei> a trimis să cheme și pe alții din același oraș, încă. Apoi, fiindcă era mult loc, le-a poruncit să se adune de-a lungul drumurilor și al gardurilor, [1736] adică deja pe noi, din neamuri străine, cu acea zel, desigur, cu care <spune> în Deuteronom: Îmi voi întoarce fața de la ei și voi arăta ce li se va întâmpla în zilele de pe urmă — adică, că alții le vor lua locul în stăpânire — căci sunt o generație perversă, fii în care nu este credință. M-au făcut gelos pentru ceea ce nu este Dumnezeu și M-au provocat la mânie cu idolii lor, iar Eu îi voi face geloși pentru ceea ce nu este popor, ci cu un popor nebun îi voi provoca la mânie [1737] – adică, cu noi, de a căror nădejde se plâng evreii, [1738] de care, după cuvântul Domnului, nu vor avea parte, [1739] de vreme ce Sionul a fost părăsit ca un turn de veghe într-o vie și o gardă într-un câmp de castraveți, [1740] după ce și el a respins noua invitație în Hristos. 7. Ce, în enumerarea acestor evenimente, corespunzătoare rânduielilor și prezicerilor Creatorului, poate corespunde cu aceluia, a cărui ordine acțiuni și rânduieli, după ce au îndeplinit totul deodată, nu sunt de acord cu parabola? [1741] Sau care va fi prima sa invitație și care va

fi avertismentul ulterior? Mai întâi unii trebuie <după ce au refuzat> să-și ceară scuze, apoi alții trebuie să vină. Acum vine să-i invite pe amândoi în mod egal, din cetate și de dincolo de garduri, contrar a ceea ce este expus în parabolă. 8 Și nu-i mai poate judeca ca disprețuindu-i pe cei pe care nu i-a invitat niciodată înainte, cărora li se adresează abia acum. Sau dacă îi judecă pentru viitor, pentru faptul că ei vor disprețui invitația sa, atunci, prin urmare, el prezice și adunarea păgânilor în locul celor invitați anterior în viitor. Evident, va veni din nou [1742] a doua oară: [să predice păgânilor. Și dacă] [1743] vine, cred, nu ca unul care intenționează încă doar să invite oaspeți, ci deja ca unul care se pregătește să-i găzduiască. Totuși, voi, care interpretați invitația la acea cină ca o *invitație la* o sărbătoare cerească de satisfacție și bucurie spirituală, amintiți-vă că promisiunile pământești de vin, ulei, pâine și orașul în sine simbolizează și *beneficii* spirituale cu Creatorul.

1. Cine caută oaia și moneda pierdută? [1744] Nu este el cel care le-a pierdut? Și cine le-a pierdut? Nu este el cel care le-a deținut? Cine le-a deținut atunci? Nu este el cel căruia îi aparțineau? Dacă deci omul nu aparține nimănui decât Creatorului, atunci El l-a deținut; pe cel căruia îi aparținea, l-a pierdut; pe cel care l-a deținut, l-a căutat; pe cel care a pierdut, l-a găsit; pe cel care a căutat, s-a bucurat, [1745] l-a găsit. Prin urmare, mărturia ambelor pilde nu este de niciun folos celui căruia nu-i aparțin nici oaia, nici moneda, adică omului. Căci <zeul lui Marcion> n-a pierdut, pentru că nu le deținea; n-a căutat, pentru că n-a pierdut; n-a găsit, pentru că n-a căutat; și n-a bucurat, pentru că n-a găsit. Și a te bucura de pocăința unui păcătos, adică de găsirea a ceea ce s-a pierdut, este propriu Celui care a declarat mai înainte că El preferă pocăința unui păcătos morții sale. [1746]

1. El Însuși explică căror doi stăpâni le neagă posibilitatea de a le sluji, căci este inevitabil ca unul să fie insultat, celălalt să primească protecție, [1747] atunci când vorbește despre Dumnezeu și mamona. [1748] Tot așa, dacă nu aveți pe nimeni care să vă interpreteze pe cine a vrut El să înțeleagă prin mamona, puteți învăța <asta> de la El Însuși. Căci, sfătuindu-ne să dobândim o dispoziție prietenoasă față de noi înșine cu ajutorul lucrurilor lumești, după exemplul acelui sclav care, fiind scos din afaceri, îi ajută pe debitorii stăpânului reducându-i datoriile pentru a-și asigura propria protecție, [1749] <Hristos> spune: Și Eu vă spun: Faceți-vă prieteni cu mamona nedreptății , [1750] adică cu bani, ca acel sclav. 2. Căci știm cu toții că banii sunt autorul nedreptății și conducătorul întregii lumi. Văzând că lăcomia îi făcea pe farisei robi ai banilor, El le-a aruncat <le> aceste cuvinte: Nu puteți sluji lui Dumnezeu și mamonei} Aici fariseii, lacomi de bani, au început să râdă, [1751] pentru că au înțeles că banii se numesc mamona, ca nimeni să nu creadă că prin mamona ar trebui să înțeleagă Creatorul și că Hristos îi eliberează de robia Creatorului. Acum ce? Mai bine să înțelegeți din aceasta că Hristos a arătat unicitatea lui Dumnezeu. La urma urmei, El a numit doi stăpâni: Dumnezeu și mamona, Creatorul și banii. Deci, nu puteți sluji lui Dumnezeu - desigur, Celui Căruia păreau să-i slujească - și mamonai [1752] - căreia îi aparțineau într-o măsură mai mare. 3. Dar dacă S-ar fi revelat ca un alt <dumnezeu>, S-ar fi arătat nu doi, ci trei domni, căci Creatorul este și Domn, întrucât El este Dumnezeu și, desigur, mai Domn decât mamona și ar trebui venerat de om [1753] mai mult, întrucât El este mai Domn. Căci cum se întâmplă că Cel care L-a numit pe Mamona Domn și a legat-o în vorbirea Sa cu Domnul [1754] a tăcut despre Domnul Însuși, [1755] adică despre Dumnezeu

Creatorul? [1756] Sau, poate, tăcând despre El, <Hristos> a recunoscut necesitatea de a-I sluji Lui (adică Creatorului), dacă a negat posibilitatea de a-L sluji doar Lui Însuși și lui Mamona? Astfel, atunci când a revelat un singur Dumnezeu (L-ar fi numit pe Creator dacă El Însuși S-ar fi revelat ca altul), [1757] L-a numit pe Creator, pe care [nu L-a] revelat [ca Domn], fără a menționa un alt [dumnezeu]. [1758]

4. Și astfel se va lămuri ce se înțelege prin cuvintele: <Dacă> [1759] în mamona nedreaptă nu ați fost credincioși, cine vă va încredința ceea ce este adevărat? [1760] - adică în bani nedrepți și nu Creatorului, pe care chiar și Marcion Îl consideră drept - și: Dacă nu ați fost credincioși în ceea ce este străin, cine vă va da ce este al meu? [1761] Căci ceea ce este nedrept trebuie să fie străin slujitorilor lui Dumnezeu. Dar cum ar putea Creatorul, Dumnezeul propriu al rasei evreiești, să fie străin fariseilor? Dacă, așadar, nu în legătură cu Creatorul, ci în legătură cu mamona se rostesc următoarele cuvinte: „Cine vă va încredința ceea ce este mai adevărat?" [1762] și „Cine vă va da ce este al Meu?" [1763] - atunci cel care este, ca să zicem așa, un străin [1764] < de Creator>, <așa> vorbește despre <acordarea> milei unui alt Dumnezeu. 5. Căci în acest caz s-ar putea părea că El a spus așa, dacă, mustrându-i pentru infidelitatea lor față de Creator, și nu față de mamona, prin menționarea Creatorului, S-a făcut <prin această> distincție aparținând unui alt dumnezeu, [1765] care nu intenționează să acorde adevărul său celor infideli Creatorului, întrucât El poate părea că aparține altuia în cazul în care nu este prezentat ca fiind complet lipsă de legătură cu ceea ce se discută. [1766] 6.. Dacă fariseii, justificându-se în fața oamenilor, au pus în om speranța unei recompense, [1767] atunci El i-a certat, având în minte același lucru ca profetul Ieremia: Nenorocit este omul care se încrede în om. Și dacă El adaugă: Dar Dumnezeu vă cunoaște inimile [1768] - El ne amintește de puterea acelui Dumnezeu Care S-a numit pe Sine o lampă, [1769] testând rinichii și inimile. [1770] Dacă El atinge subiectul mândriei: Ceea ce este preaslăvit printre oameni este urât lui Dumnezeu [1771] — atunci El pune înaintea ochilor lui Isaia: Căci ziua Domnului oștirilor este împotriva oricărui om mândru și arogant, împotriva oricărui om înălțat și înalt, și ei vor fi smeriți [1772] 7. Pot deja concluziona de ce dumnezeul lui Marcion s-a ascuns atâtea secole. Presupun că a așteptat până a aflat toate acestea de la Creator. Așadar, știa <acest lucru> pe vremea lui Ioan - și abia atunci a apărut ca să proclame Împărăția lui Dumnezeu, zicând: Legea și Prorocii sunt până la Ioan, din care vreme este proclamă Împărăția lui Dumnezeu [1773] 8. Ca și cum nu l-am recunoaște pe Ioan ca o anumită graniță trasată între vechi și nou, la care iudaismul se termină și de unde începe creștinismul, fără a presupune în același timp că o altă putere a realizat desăvârșirea Legii și a Profeților și a pus temelia Evangheliei, în care se află „Împărăția lui Dumnezeu" [adică Hristos Însuși]. [1774] Într-adevăr, dacă am dovedit că [1775] dispariția vechiului și venirea noului în locul său au fost prezise de Creator, [1776] și dacă Ioan este revelat ca Înaintemergător și pregătitor al căilor Domnului, [1777] care vine să prezică Evanghelia și să facă cunoscută Împărăția lui Dumnezeu, și din faptul că Ioan a venit este evident că acest <Hristos din Evanghelia lui Marcion> va fi tocmai Cel care l-a urmat [1778] pe Ioan ca Înaintemergător, și dacă vechiul s-a sfârșit și noul a început prin Ioan, atunci nu va fi surprinzător că <acest lucru> se întâmplă în conformitate cu instituirea Creatorului, astfel încât ** [1779] ar fi mai ușor de confirmat prin orice alt fapt decât sfârșitul Legii și al Profeților în Ioan și nașterea din el a Împărăției lui Dumnezeu. [1780] 9. De aceea, să treacă cerul și pământul , precum și

Legea și Profeții, mai repede decât o singură lovitură din cuvintele Domnului; Căci cuvântul lui Dumnezeu, spune Isaia, rămâne în veac; întrucât în Isaia deja atunci Hristos, adică Cuvântul și Duhul Creatorului, l-a prevestit pe Ioan, glasul celui care strigă în pustie: Pregătiți calea Domnului , [1781] <Ioan> care vine, pentru ca istoria Legii și a Profeților să fie de acum înainte completă prin împlinirea <lor> și nu prin răsturnare, și ca Împărăția lui Dumnezeu să fie proclamată de Hristos, în această măsură El a adăugat că elementele vor trece mai devreme decât cuvintele Sale, confirmând și că ceea ce a spus despre Ioan nu va trece.

1. „Dar Hristos interzice divorțul, zicând: Oricine își divorțează soția și ia pe alta comite adulter, <și> [1782] cine se căsătorește cu o femeie divorțată este și el adulter, [1783] — pentru a interzice divorțul în acest fel, El face ilegală căsătoria cu o femeie divorțată, — Moise în Deuteronom a permis divorțul: Dacă un bărbat ia o soție și locuiește cu ea, și se întâmplă ca ea să nu găsească milă la el, pentru că se găsește în ea ceva indecent, el scrie o carte de divorț și o pune în mâna ei și o trimite afară din casa lui , [1784] Vedeți diferența dintre Lege și Evanghelie, Moise și Hristos?” 2. Desigur. Căci nu ați acceptat acea Evanghelie, <Evanghelia> aceluiași adevăr și același Hristos, în care El, interzicând divorțul, răspunde la o anumită întrebare despre acesta: Moise, din cauza împietririi inimilor voastre, a prescris o carte de divorț; dar de la început nu a fost așa , [1785] - întrucât, după cum se știe, Cel care a creat bărbatul și femeia a spus: vor fi doi într-un singur trup; ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă , [1786] 3. Căci, răspunzând astfel, El a apărat atât porunca lui Moise ca fiind a Lui, cât și a restaurat învățătura Creatorului ca Hristos aparținându-I. Dar, din moment ce trebuie să fii respins pe baza a ceea ce recunoști, mă voi lupta cu tine ca și cum Hristosul <al tău> [1787] ar fi și al meu: nu ar justifica El, interzicând căsătoria și în același timp arătându-se a fi un adversar al Celui [1788] care a unit bărbatul și femeia, [1789] mai degrabă decât să anuleze porunca lui Moise <despre divorț>? Ei bine, atunci, lasă acest Hristos, care învață lucruri contrare lui Moise și Creatorului, să fie al tău pe cât va fi al meu, dacă arăt că <nu învață> lucruri contrare. 4. Căci spun că El a interzis aici divorțul condiționat: dacă cineva își lasă soția pentru a se căsători cu alta: Oricine, spune el, își lasă soția și se căsătorește cu alta a comis adulter, și oricine se căsătorește cu o femeie divorțată este, de asemenea, adulter ; [1790] <a te căsători> cu o femeie divorțată <este interzis> din același motiv, desigur, pentru care nu este permis să divorțezi pentru a lua pe alta; căci cel care se căsătorește cu o femeie divorțată ilegal ca și cum nu ar fi divorțată este adulter.

4. Căci o căsătorie care a fost desfăcută ilegal este păstrată; <a> [1791] în timp ce căsătoria este păstrată, căsătoria este adulter. Prin urmare, El a interzis condiționat divorțul de soție, dar nu a interzis-o în mod absolut; și ceea ce nu a interzis în mod absolut, a permis în alte cazuri, când lipsește motivul pentru care a interzis-o; și <iată> [1792] El nu mai învață lucruri contrare lui Moise, a cărui preceptă o păstrează într-un anumit sens, nu spun încă că o confirmă. Sau dacă negi că Hristos permite divorțul deloc, cum poți desface o căsătorie fără a uni un bărbat și o femeie și fără a-i admite la sacramentele Botezului și Euharistiei pe cei care au fost uniți în altă parte, decât dacă aceștia conspiră între ei împotriva bucuriei de roadele căsătoriei ca împotriva Creatorului Însuși? În orice caz, ce va face soțul tău dacă soția lui comite adulter? Va trăi cu ea? Dar <știi> că apostolul „tu” nu permite membrilor lui Hristos să se unească cu o desfrânată.

[1793] 6. Astfel, Hristos se prezintă și ca apărător al dreptății divorțului. Pe această bază, și Moise primește sprijinul Său, recunoscând [1794] divorțul din același motiv ca și Hristos: Dacă se găsește ceva indecent la o femeie. [1795] Într-adevăr, în Evanghelia după Matei <Hristos> spune: Oricine își divorțează soția, afară de cazul de adulter, o face să comită adulter. [1796] De asemenea , este declarat adulter cel care se căsătorește cu o femeie divorțată. Totuși, dacă nu există niciun motiv de adulter, atunci Creatorul nu desparte ceea ce El Însuși a unit, întrucât același Moise, în alt loc, afirmă că cel care se căsătorește [1797] din cauza violenței comise <de el> nu va putea niciodată divorța de soția sa. [1798] 7. Și dacă o căsătorie contractată prin violență este păstrată, cu cât mai mult ar trebui păstrată una contractată de bunăvoie, prin consimțământ reciproc? Ceea ce este confirmat și de autoritatea profetică: Nu divorța de soția tinereții tale. [1799] Așadar, îl aveți pe Hristos, care, din proprie voință, calcă pe urmele Creatorului, permițând și interzicând divorțul. Ți se pare, din orice perspectivă ai privi-o, că este și Providența căsătoriei, pe care nu dorește să o distrugă interzicând divorțul și nici, permițând dizolvarea, să o păstreze cu necinste în acest caz. Rușinați-vă, voi care nu-i uniți pe cei pe care chiar și Hristosul „al vostru” i-a unit; rușinați-vă, voi care îi separați fără vina pentru care Hristosul „al vostru” a vrut și el să-i separe. 8. Trebuie să arăt acum și de unde a tras Domnul această zicere și în ce scop a folosit-o. Căci astfel va deveni mai clar că El nu a căutat să-l răstoarne pe Moise inserând brusc în text referința la divorț, căci aceasta nu a apărut brusc, fiind înrădăcinată în aceeași referință a lui Ioan. [1800]Căci Ioan, mustrându-l pe Irod pentru că se căsătorise, împotriva Legii, cu soția fratelui său decedat, [1801] care avusese o fiică cu ea - deși Legea permitea această <căsătorie cu sora fratelui>, ba mai mult, o prevedea - doar în cazul în care fratele murea fără copii - pentru ca să i se adauge sămânță de către fratele său și din coasta sa <adică soția sa> - [1802] - a fost aruncat în închisoare de același Irod, [1803] și ulterior ucis. [1804] 9. După ce l-a pomenit, așadar, pe Ioan, Domnul, fiind, desigur, înflăcărat [1805] <de mânie> din cauza morții sale, a întors imaginile căsătoriei interzise de Lege și ale adulterului împotriva lui Irod, declarând adulter chiar și pe cel care s-a căsătorit cu femeia părăsită de soțul ei, [1806] pentru a face și mai gravă răutatea lui Irod, care s-a căsătorit cu femeia părăsită de soțul ei - nu mai puțin prin desfacerea căsătoriei, ci și prin moarte, [1807] - și din moment ce acest frate a avut o fiică cu ea, atunci cel puțin pe această bază <Irod a acționat> ilegal - <s-a căsătorit> conform poruncii poftei, și nu a Legii, și de aceea l-a ucis și pe profet, apărătorul Legii. 10. Ceea ce am discutat despre aceasta va fi util pentru următoarea poveste despre bogatul care suferă în iad și despre săracul care se odihnește în sânul lui Avraam. [1808] Într-adevăr, această poveste, în ceea ce privește forma exterioară a Scripturii, este dezvăluită pe neașteptate, dar în ceea ce privește direcția gândirii, ea este strâns legată de menționarea lui Ioan, care a fost supus unor rele tratamente, și de mustrarea usturătoare la adresa lui Irod, care se căsătorise bolnav; <povestea> descrie sfârșitul amândurora: chinul lui Irod și mângâierea lui Ioan, astfel încât Irod însuși să audă: Moise și profeții sunt acolo, să-i asculte . [1809]

11. Însă Marcion se întoarce în cealaltă direcție, și anume, el plasează în iad atât răsplata Creatorului, constând în chinuri sau în mângâiere, stabilită pentru cei care au fost ascultători de Lege și de profeți, dar face sânul și limanul Hristosului și Dumnezeului său ceresc. Vom răspunde și la aceasta [1810] , întrucât însăși Sfânta Scriptură convinge ochii celui care recunoaște în iad sânul lui Avraam [destinat] omului sărac. Căci unul,

după cum mi se pare, este iadul, celălalt este sânul lui Avraam. Într-adevăr, <Scriptura> spune că un mare abis separă aceste regiuni și împiedică trecerea de ambele părți. [1811] 12. Însă bogatul nu și-ar fi ridicat ochii, și asta de departe, [1812] dacă nu ar fi vorbit despre un <loc> mai înalt și despre o adâncime îndepărtată, <privind> peste acea distanță enormă dintre înălțime și abis. Din aceasta devine clar pentru orice persoană inteligentă care a auzit vreodată de Elicia [1813] că există o anumită limită într-un anumit loc, care se numește sânul lui Avraam, pentru primirea sufletelor fiilor săi chiar și din neamurile <păgâne> - tatăl, după cum se știe, al multor neamuri, [1814] să fie numărat printre neamul lui Avraam [și] [1815] în conformitate cu aceeași credință, datorită căreia Avraam a crezut în Dumnezeu, [1816] nu sub jugul Legii [1817] și fără semnul circumciziei. [1818] 13. Prin urmare, * [1819] această regiune, să o numim sânul lui Avraam, încă nu cerească, ci mai înaltă decât iadul, deocamdată oferă mângâiere sufletelor celor drepți, până când distrugerea universului va aduce, desăvârșind pedeapsa, învierea tuturor, căci atunci se va descoperi făgăduința cerească [1820] - pe care Marcion o revendică în numele <zeului> său, [1821] ca și cum nu ar fi fost anunțată de Creator - <făgăduința> pentru care Hristos se înalță la cer, potrivit lui Osea, [1822] desigur, pentru ai Săi, unde există și un loc veșnic, despre care Isaia <vorbește>: Cine vă va vesti despre locul veșnic? [1823] 14. Desigur, acesta nu poate fi decât Hristos, umblând în adevăr, vorbind despre calea cea dreaptă, urând nedreptatea și fărădelegia . [1824] Și dacă făgăduința unui loc veșnic este dată și înălțarea la cer este creată de Creator, care a făgăduit și că sămânța lui Avraam va fi „ca stelele cerului”, [1825] desigur, ca o consecință a făgăduinței cerești, atunci de ce, păstrând această făgăduință, nu poate fi numit sânul lui Avraam un anumit receptacul temporar al sufletelor credincioșilor, în care s-ar contura deja imaginea viitorului și s-ar pregăti un anumit veșmânt alb al ambelor judecăți? 15. De asemenea, vă îndemn pe voi, ereticilor, cât timp sunteți încă în viață, *[1826] Moise și profeții, [1827] propovăduind un singur Dumnezeu, Creatorul, propovăduind și un singur Hristos care Îi aparține, și atât judecățile, pedepsele, cât și mântuirea veșnică, sunt în singurul Dumnezeu, care ucide și dă viață. [1828] „Cu siguranță”, spune <Marcion>, „aducerea aminte a Dumnezeului nostru a poruncit din cer să nu ascultăm de Moise și de profeți, ci de Hristos: ascultați-L pe El .” [1829] <Și a făcut-o> pe bună dreptate. Căci atunci apostolii ascultaseră deja suficient de Moise și de profeți, urmându-L pe Hristos pentru că au crezut în Moise și în profeți. 16. Și Petru nu ar fi putut spune: Tu ești Hristosul , [1830] dacă nu i-ar fi auzit mai întâi pe Moise și pe profeți și nu i-ar fi crezut, singurii care până atunci L-au vestit pe Hristos. Așadar, această credință a lor a meritat să fie confirmată chiar și de un glas din ceruri, poruncindu-le să-L asculte pe Acela despre Care învățaseră mai înainte ca evanghelist al păcii, evanghelist al lucrurilor bune, [1831] anunțând locul veșnic, [1832] creându-le înălțarea Sa la cer. [1833] 17. În lumea de dincolo se spune: Moise și profeții sunt acolo, să-i asculte , [1834] - despre cei care nu au crezut deloc sau au crezut greșit [1835] <că> Moise și profeții au anunțat pedepsele postume pentru lăudăroșenia cu bogății și pentru lăudarea cu lux, dar ei au fost numiți de acel Dumnezeu Care îi doboară pe conducători de pe tronuri [1836] și îi ridică pe săraci din gunoi. [1837] Așadar, din moment ce deosebirea dintre una și cealaltă [1838] sentință corespunde Creatorului, este necesar să se stabilească o distincție nu între zeități, ci între obiectele luate în considerare.

1. Întorcându-se acolo către ucenici, El spune: „Vai!” către autorul ispitelor: ar fi fost mai bine pentru el dacă nu s-ar fi născut sau dacă ar fi fost aruncat în abis cu o piatră de moară legată de gât, decât dacă ar fi ispitit pe unul dintre acești micuți, [1839] desigur, dintre ucenicii Săi. Vedeți ce pedeapsă amenință. La urma urmei, nimeni altcineva nu se va răzbuna pentru ispita ucenicilor Săi. 2. Recunoașteți-L, așadar, atât ca Judecător, cât și ca Cel care își proclamă grija pentru ai Săi cu aceeași emoție cu care a făcut-o Creatorul mai devreme: Cine te atinge pe tine, se va atinge ca și cum ar fi lumina ochilor Mei? Unul și același sentiment al Unul și același <vorbitor>. El poruncește să-l certe pe fratele păcătos; [1840] Cine nu a făcut aceasta a păcătuit cu siguranță, fie din ură dorind ca fratele său să rămână în păcat, fie din părtinire cruțându-l: aveți [1841] cartea Leviticului: Să nu-ți urăști fratele în sufletul tău, ci să-ți mustre aproapele cu o mustrare - desigur, chiar și pe fratele tău - și nu vei primi păcatul pentru el. [1842] 3. Și nu este de mirare dacă El învață așa, Care îți interzice, de asemenea, să disprețuiești vitele fratelui tău, când le găsești rătăcind pe drum, și să nu le aduci înapoi fratelui tău, [1843] ca să nu mai vorbim de a-l aduce în fire. Ci îți poruncește să-ți ierți fratele care a păcătuit împotriva ta chiar și de șapte ori. [1844] Nu este suficient, desigur. La urma urmei, despre mai mult <se spune> de către Creator, Care nici măcar nu stabilește o măsură, atribuind <iertarea> ad infinitum: Nu-ți aduce aminte de răul fratelui tău? — și ne poruncește să nu-l acordăm celui care cere <doar>, ci și celui care nu cere. Căci El nu vrea să ierți greșeala, ci să o uiți. 4. Va fi treaba noastră să aflăm cât de extinsă poate fi interpretată legea referitoare la leproși în ceea ce privește tipurile acestei boli și examinarea de către marele preot [1845] , dar este treaba lui Marcion să contrasteze acest lucru cu meschinăria Legii, pentru a confirma și aici că Hristos este adversarul ei, lăsând în urmă toate prescripțiile Legii și în tratamentul a zece leproși, pe care, după ce le-a poruncit pur și simplu să meargă să se arate preoților, i-a curățit pe drum fără să-i atingă și fără un cuvânt, prin putere tăcută și numai prin voința sa. [1846]5. Ca și cum ar fi necesar, după ce s-a declarat odată că Hristos vindecă boli și infirmități și acest lucru ar fi fost confirmat prin fapte, să se raționeze despre proprietățile vindecării sau să se invoce Creatorul în Hristos înainte de Lege, dacă El ar fi făcut ceva diferit față de ceea ce prescrisese prin Lege; întrucât, desigur, Domnul face lucrurile prin Sine Însuși sau prin Fiul Său diferit decât prin slujitorii Săi profeții, în special mărturiile puterii și autorității, care, fiind mai glorioase și mai eficiente ca aparținându-I personal, pot diferi de cele făcute de asistenții Săi. Dar lucruri de acest fel au fost deja spuse în altă parte, în dovada dată anterior. 6. Mai mult, chiar dacă El ar fi afirmat anterior că erau mulți leproși în Israel în zilele profetului Elisei și niciunul dintre ei nu a fost curățit în afară de Naaman Sirianul, [1847] cu siguranță numărul nu vorbește despre o diferență de zei în scopul de a-L răsturna pe Creatorul care vindecă pe unul și de a-L prefera pe Cel care a curățit zece. Căci cine se va îndoi că mai mulți pot fi vindecați de Cel care a vindecat pe unul decât zece de Cel care nu a vindecat niciodată pe niciunul înainte? 7. Dar prin această afirmație El acuză, mai presus de toate, necredința sau mândria lui Israel, deoarece, deși erau mulți leproși acolo și nu era nevoie de profeți, când mărturia a fost proclamată, nimeni nu s-a grăbit la Dumnezeu acționând prin profet. Întrucât El Însuși era adevăratul Pontif al lui Dumnezeu Tatăl, El i-a supravegheat conform a ceea ce era secret în Lege, care îl indică pe Hristos ca adevăratul Judecător și Curățitor al oamenilor de întinăciune. Dar chiar și ceea ce era manifest în Lege, El le poruncește: Duceți-vă, arătați-vă preoților . De ce le-a poruncit astfel, dacă intenționa să-i curățe mai înainte? A făcut-o El, ca un batjocoritor al Legii, pentru a le

arăta celor care erau vindecați pe drum că Legea, împreună cu preoții înșiși, nu aveau nicio importanță? 8. Cel căruia Hristos i se va părea atât de plin de prejudecăți [1848] să creadă ce vrea. Cu siguranță trebuie găsită o interpretare mai demnă și mai potrivită pentru credință: ei au fost vindecați pentru că au ascultat, primind porunca de a merge, conform Legii, la preoți. Căci este incredibil ca împlinitorii Legii să merite să fie vindecați de distrugătorul Legii. Dar de ce nu i-a poruncit El nimic de genul acesta fostului lepros? [1849] Pentru că Elisei nu i-a <prescris nimic> sirianului Naman; [1850] și totuși nu rezultă din aceasta că <Elisei> nu aparținea Creatorului. Am răspuns suficient, dar cel care crede înțelege și ceva mai profund. 9. Ei bine, atunci, aflați și motivele <pentru această metodă de purificare>. Chestiunea a avut loc în Samaria, [1851] de unde, apropo, era unul dintre leproși. [1852] Samaria se despărțise de Israel, primind această schismă din cele nouă seminții, care, fiind smulse de profetul Ahia,au fost colonizate de Ieroboam în Samaria. [1853]Și, în general, samaritenii au fost întotdeauna mândri de munții lor și de fântânile părinților lor, așa cum în Evanghelia după Ioan, femeia samariteancă, în conversație cu Domnul la fântână, <spune>: Ești Tu mai mare? [1854] - 10. și ce urmează după aceste cuvinte; și din nou: Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că noi trebuie să ne închinăm în Ierusalim , [1855] Așadar, Cel ce prin Isaia a spus „Ghebre!” Celor care își pun nădejdea în muntele Samariei , [1856] fiind deja considerat vrednic să-l restaureze, cu o intenție anume le poruncește preoților să se arate - desigur, cei care sunt doar acolo unde este Templul, subordonându-se - căci de la evrei vine mântuirea [1857] - Samaria către Iudeea: deși samaritenii sunt israeliți, <dar> la urma urmei, întreaga făgăduință dată seminției lui Iuda [1858] a fost [Hristos!, [1859] - pentru ca <leproșii> să știe că în Ierusalim sunt atât preoți, cât și un Templu, și rădăcina religiei, și sursa, și nu fântâna, mântuirii. 11. Din acest motiv, când i-a văzut recunoscând nevoia de a împlini Legea în Ierusalim, deja supuși îndreptățirii prin credință, i-a vindecat nu după rânduiala stabilită de Lege. Prin urmare, fiind surprins că acest om, un samaritean, unul dintre cei zece, și-a amintit, fiind eliberat <de boală>, de necesitatea de a-I mulțumi lui Dumnezeu, El nu-i poruncește să aducă un dar conform Legii, [1860] întrucât adusese deja destule, dându-I laudă lui Dumnezeu, întrucât tocmai această înțelegere a Legii dorea Domnul. Dar cărui dumnezeu i-a mulțumit samariteanul, când nici măcar israelitul încă nu are nicio idee despre un alt dumnezeu? Cui altcineva, dacă nu Aceluia căruia toți cei vindecați de Hristos înainte? Și a auzit: Credința ta te-a mântuit? - întrucât a înțeles că trebuie să aducă o adevărată ofrandă Dumnezeului Atotputernic, și anume, mulțumire, la adevăratul Templu și la adevăratul Său Pontif - Hristos. 12. Dar fariseii par să nu-L poată întreba pe Domnul despre împărăția unui alt dumnezeu: când va veni? Până când un alt dumnezeu nu a fost anunțat de Hristos, iar El <par să nu fi răspuns despre împărăția unui alt dumnezeu și nu despre Cel despre care a fost întrebat. Împărăția lui Dumnezeu nu vine, spune el, odată cu viziunea ei și nu zic: Iată, aici, iată, acolo; căci iată, Împărăția lui Dumnezeu este în voi [1861] . Cine va interpreta cuvintele „este în voi” altfel decât în sensul că este aproape, în puterea voastră, dacă ascultați, dacă împliniți porunca lui Dumnezeu? 13. Și dacă Împărăția lui Dumnezeu este în poruncă, puneți-l pe Moise lângă ea, conform antitezelor noastre, și obțineți o singură afirmație. Porunca, spune el,Nu este în înălțime și nici departe de tine. Nu este în cer, ca să poți zice: Cine se va sui în cer și ni-l va trimite, ca noi, când îl vom auzi, să-l facem? Nici dincolo de mare, ca să poți zice: Cine va naviga peste mare și ni-l va aduce, ca noi, când îl vom auzi, să-l facem? Cuvântul este aproape de tine, în gura ta, în inima ta

și în mâinile tale, ca să-l poți face? Aceasta ar însemna: „Nu aici, nici acolo, căci iată, Împărăția lui Dumnezeu este în tine.” 14. Următoarele cuvinte împiedică îndrăzneala eretică de a dovedi că Domnul le-a răspuns despre Împărăția Creatorului, despre care a fost întrebat, și nu despre ai Săi. Căci spunând că Fiul trebuie mai întâi să sufere multe și să fie respins înainte de venirea Sa, [1862] în timpul căreia Împărăția va fi descoperită așa cum este, <Hristos> arată și Împărăția, despre care a răspuns, ai Săi care așteptau patima și respingerea Lui. Și fiind Cel care era destinat să fie respins, iar după aceea să fie recunoscut, acceptat și înălțat, El a luat chiar și cuvântul respins de acolo, unde în alegoria lui David despre piatră au fost prezise ambele Sale revelații: prima - respinsă, a doua - glorificată. 15. Piatra - spune El - pe care au respins-o zidarii a ajuns să fie pusă în capul unghiului: a făcut aceasta Domnul? Căci este o nebunie dacă credem [1863] că Dumnezeu a prezis ocara sau slava unei anumite pietre solide [1864] , să nu-L vestim sub forma unei pietre, pe care Îl vestise anterior atât sub forma unei stânci [1865] , cât și sub forma unui munte. [1866] Dar dacă <Hristosul lui Marcion> vorbește despre propria Sa venire, de ce Îl compară Dumnezeul cel blând și blând cu zilele cumplite și înfricoșătoare ale lui Noe și Lot? [1867] De ce ne îndeamnă El să ne amintim de soția lui Lot [1868] - care nu a disprețuit porunca Creatorului fără pedeapsă - dacă El nu vine cu judecata răzbunării pentru poruncile Sale? 16. Chiar dacă El (Dumnezeul lui Marcion) se răzbună, asemenea Lui (Creatorului), dacă judecă, atunci nu ar fi trebuit să mă instruiască prin mărturiile Celui pe care Îl răstoarnă, ca să nu se creeze impresia că mă instruiește. Dacă și aici nu vorbește despre propria sa venire, ci despre venirea lui Hristos cel evreu, să așteptăm acum să vedem dacă nu o va prezice pe a Sa, considerând deocamdată că El aparține Celui pe care Îl prezice pretutindeni. [1869]

1. Într-adevăr, îndemnând la perseverență și stăruință în rugăciune, El oferă parabola judecătorului, care a fost forțat de insistența și încăpățânarea cererilor insistente ale văduvei să o asculte. [1870] Prin urmare, El arată că trebuie să-L implorăm pe Dumnezeu Judecătorul, și nu pe El, dacă El <în opinia ta> nu este judecător. Dar El <și> [1871] a adăugat că Dumnezeu [1872] îi va răzbuna pe aleșii Săi. [1873] Prin urmare, dacă Răzbunătorul este Cel care este și Judecătorul, [1874] atunci, prin urmare, <Hristos> L-a recunoscut pe Creator ca fiind cel mai bun Dumnezeu, reprezentându-L ca Răzbunătorul pentru aleșii Săi, care strigă către El zi și noapte. În orice caz, când El introduce în narațiune Templul Creatorului și descrie două persoane care se roagă cu atitudini spirituale diferite, un fariseu în mândrie și un vameș în smerenie, <spunând> că unul a plecat respins din cauza aceasta, celălalt îndreptățit, [1875] învățând în acest fel, desigur, cum ar trebui să se roage, El afirmă aici și că trebuie să se roage Aceluia de la Care urma să primească învățătura despre rugăciune, respingând mândria și justificând smerenia. 2. Nu găsesc în Hristos nici un templu, nici pe cei care se roagă, nici o curte care să aparțină unui alt dumnezeu și nu Creatorului: El ne poruncește să ne rugăm Lui în smerenie ca Cel care înalță pe cei smeriți, [1876] nu în mândrie, ca Cel care doboară pe cei mândri. [1877] Pe cine altcineva îmi arată El cui ar trebui să se roage? Cum să mă rog? Cu ce nădejde? Cred că nimeni. Într-adevăr, am arătat că rugăciunea pe care El a învățat-o este potrivită Creatorului. Cu totul altceva este dacă El, ca Dumnezeu cel mai bun și bun în Sine Însuși, nu vrea să i se roage. 3. „Dar cine este cel mai bun”, spune El, „ dacă nu există un singur Dumnezeu?” [1878] Nu este vorba că El a arătat că unul dintre doi zei este cel mai bun; ci <El afirmă> că există „un singur” Dumnezeu cel mai bun, Care este

astfel cel mai bun, fiind singurul Dumnezeu. Și cu siguranță cel mai bun este Cel care trimite ploaie peste cei drepți și cei nedrepți și face soarele Său să răsară peste cei buni și cei răi, [1879] tolerând, hrănind și sprijinind chiar și pe marcioniți. 4. Mai mult, când a fost întrebat de un anumit om: Învățător bun, ce să fac ca să pot dobândi viața veșnică? [1880] - El a cerut un răspuns cu privire la poruncile Creatorului - dacă le cunoaște, [1881] adică dacă le îndeplinește - pentru a mărturisi că viața veșnică se realizează prin poruncile Creatorului; și după ce a confirmat că a păzit toate poruncile principale încă din tinerețe, [1882] <Hristos> spune: Un lucru îți lipsește: vinde tot ce ai și dă săracilor și vei avea comoară în cer; apoi vino și urmează-Mie. [1883]5. Haide, Marcion, și toți „tovarășii de suferință" și „împreună cu el" [1884] , eretici, ce veți îndrăzni să spuneți? Oare Hristos a desființat poruncile de dinainte: să nu ucizi, să nu comiți adulter, să nu furi, să nu mărturisești strâmb, să iubești pe tată și pe mamă [1885] - sau le-a păzit și a adăugat ce lipsea - deși această poruncă a distribuirii generoase către cei nevoiași este împrăștiată peste tot în Lege și în Profeți - pentru a demasca pe acel păzitor deșert al poruncilor, ca fiind gata să considere banii mult mai valoroși <decât poruncile>? 6. De aceea, și aici în Evanghelie, <zicerea> rămâne neatinsă: N-am venit să stric Legea și Profeții, ci să împlinesc [1886]. În același timp, El a înlăturat îndoielile cu privire la restul, arătând clar că atât numele de „Dumnezeu" [1887] , cât și „cel mai bun" [1888] , „viața veșnică" [1889] și „comoară în ceruri" [1890] , cât și El Însuși aparțin Aceluia, ale cărui porunci le-a desăvârșit, le-a păstrat și le-a extins, fiind totodată supuse recunoașterii, în conformitate cu cuvintele lui Mica, care spune în acest loc: Ți-a spus oare omul ce este bine? Sau ce cere Domnul de la tine, decât să faci dreptate, să iubești mila și să fii gata să-L urmezi pe Domnul Dumnezeul tău? [1891] 7. Căci „omul" este Hristos, care proclamă ceea ce este bine, <și anume> cunoașterea Legii: Poruncile, spune el, le știți, „să faceți dreptate": Vindeți, spune el, ce aveți, [1892] „iubiți mila": și dați, spune el, celor nevoiași, „fiți gata să mergeți cu Domnul": și veniți , spune el, „ urmați-Mă") 8. Atât de clar împărțit în seminții, popoare, familii și case a fost semința evreiască de la bun început, încât nimeni nu putea rămâne cu ușurință necunoscut prin origine, fie și numai datorită existenței listelor recent întocmite ale recensământului augustan, probabil încă atârnate la vedere, pentru ca toți să le vadă. Acum, Isus al lui Marcion - <deși> [1893] și nu exista nicio îndoială cu privire la nașterea celui care părea a fi om - desigur, ca persoană nenăscută, nu putea exista pedigree în societate, dar trebuia considerat unul dintre cei care erau considerați necunoscuți într-un fel sau altul. 9. Așadar, când orbul a auzit că El trece de ce a exclamat: Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă [1894] - dacă nu pentru că era considerat Fiul lui David, adică provenind din familia lui David, nu întâmplător: prin Mamă și frați, [1895]care, desigur, datorită faimei <lor>, i-au fost raportate odată (orbului)? „Dar cei care mergeau înainte l-au certat pe orb să tacă." [1896] Pe bună dreptate, căci a făcut zgomot, și nu pentru că a mințit despre Fiul lui David. Sau <dacă nu sunteți de acord> dovediți că cei care l-au certat știau că Isus nu era Fiul lui David, astfel încât să se considere că, prin urmare, i-au prescris tăcerea orbului. 10. Dar chiar dacă ați dovedi <acest lucru>, v-ar fi mai ușor să presupuneți [1897] că nu știau, decât că Domnul ar putea tolera un anunț fals despre Sine. „Dar Domnul este răbdător." Dar, totuși, el nu este un apărător al erorii. Dimpotrivă, cum ar fi putut el, demascatul Creatorului, să nu înlăture mai înainte această orbire a acestui om, astfel încât să nu-l mai considere pe Isus Fiul lui David? Dar ca să nu-I necinstiți răbdarea și să nu-I atribuiți nicio pretenție [să negați că El este Fiul lui David], [1898] El a

confirmat foarte clar proclamația orbului, atât prin răsplata în sine, care consta în vindecare, [1899] , cât și prin siguranța credinței: Te-a mântuit credința ta, zice el ? 11. Ce credeți că a crezut orbul? Că Iisus a venit de la un alt dumnezeu ca să-L demaste pe Creator, să răstoarne Legea și Profeții? Că El nu era Cel predestinat din rădăcina lui Iese [1900] și din rodul coapselor lui David, [1901] care răsplătește și pe orbi? [1902] Dar cred că pe atunci nu existau încă orbi ca Marcion, că o astfel de credință era cea a acelui orb cu care era îmbogățit când a strigat: Iisuse, Fiul lui David. 12. El știa că El este el (Fiul lui David) și voia ca toți să cunoască credința <acest> om și i-a dat-o, să vadă mai bine și să se împărtășească de lumina adevărată, de asemenea, vederea exterioară, [1903] pentru ca și noi să putem învăța regula credinței și, în același timp, să aflăm despre răsplata pentru ea: cine vrea să vadă, să creadă că Iisus este Fiul lui David din neamul Fecioarei; cine nu crede așa, nu va auzi de la El: Credința ta te-a mântuit și, astfel, vei rămâne orb, căzând în antiteză, care ea însăși cade în antiteză. Căci așa îl călăuzește de obicei orbul pe orb. 13. Într-adevăr, dacă, <după părerea ta> Hristos, dintr-un sentiment de contradicție, l-a ajutat pe orb - dorind să arate prin aceasta că El nu este Fiul lui David, fiind excelent în spirit și bun cu orbul, pe care David a ordonat să fie ucis - <că> odată David, când s-a întors <la puterea sa> în Sion, a fost insultat de orbii care se opuneau intrării sale, [1904] - <care erau în general> o imagine a oamenilor, tot orbi, care într-o zi nu vor vrea să-i dea lui Hristos, Fiul lui David, ocazia de a intra - atunci de ce a spus că dă aceasta credinței, [1905]și, în plus, fals? Dar chiar și această <mențiune> a „Fiului lui David” <oferă> [1906] o antiteză care trebuie tocită de ceea ce este conținut în ea. 14. Într-adevăr, din moment ce [1907] David a fost insultat de orb, iar acum un om cu aceeași f [1908] carne se arată pentru a-L implora pe Fiul lui David, atunci lui, cerându-i cumva iertare, Fiul lui David, având milă, i-a redat vederea, dând confirmarea credinței, cu care a înțeles exact ce trebuia să-I ceară Fiului lui David. Dar, cred, David a fost insultat de insolența oamenilor și nu de starea sănătății lor.

1. Și casa lui Zacheu dobândește mântuirea. [1909] Pentru ce merite? Oare credea el și el că Hristos a venit de la <dumnezeul> [1910] Marcion? Dar în urechile tuturor se auzea încă glasul orbului: Miluiește-mă, Iisuse, Fiul lui David [1911] - și: tot poporul L-a lăudat pe Dumnezeu [1912] - <Dumnezeul> nu al lui Marcion, ci al lui David. Într-adevăr, Zacheu, deși străin, [1913] totuși, inspirat aparent de o oarecare cunoaștere a Scripturilor grație comunicării sale cu evreii - chiar mai <semnificativ> dacă nu-l cunoștea pe Isaia - a îndeplinit poruncile sale: Frânge- ți pâinea , spune el, celui flămând și adu-l în casa ta pe cel ce n-are acoperiș deasupra capului [1914] - aceasta a făcut-o tocmai când L-a găzduit pe Domnul, primindu-L în casa sa, [1915] - și dacă vezi pe cel gol, acoperă-l [1916] - aceasta a promis-o tocmai când a donat jumătate din averea sa pentru toate lucrările de milostenie, [1917] a rupt lanțurile contractelor încheiate cu forța, [1918] a acordat ajutor celor asupriți [1919] și a anulat toate înregistrările nedrepte, zicând: Și dacă am luat ceva de la cineva, recurgând la acuzația mincinoasă, voi da înapoi împătrit. [1920] De aceea spune Domnul: Astăzi este mântuirea acestei case. [1921] 2. El a mărturisit despre puterea mântuitoare a ceea ce prescrisese profetul Creatorului. Dar când spune: Căci Fiul Omului a venit să mântuiască ce era pierdut, [1922] nu mai insist că El a venit să mântuiască ce era pierdut, cu Care era și de la Care ceea ce a venit să mântuiască s-a pierdut, ci trec la o altă întrebare. Nu există nicio îndoială că vorbim despre om. 3. Întrucât el este alcătuit din două esențe, trup și suflet, trebuie să examinăm din cauza

căreia dintre ele pare să fie pierdut. Dacă din cauza trupului, atunci trupul a pierit, sufletul nu. Ceea ce s-a pierdut este mântuit de Fiul Omului, prin urmare și trupul își găsește mântuirea. Dacă din cauza sufletului a pierit, atunci distrugerea sufletului este destinată să se transforme în mântuire: carnea, care nu a pierit, este mântuită. Dacă omul întreg piere prin ambele entități, este necesar ca omul întreg să fie mântuit; și opinia ereticilor care neagă mântuirea cărnii este respinsă. Și apartenența lui Hristos la Creator este deja confirmată, Care, în acord cu Creatorul, a făgăduit mântuirea întregului om. 4. De asemenea, parabola sclavilor care sunt judecați conform relatării despre banii împrumutați de la stăpân, [1923] Îl arată <pe tine> [1924] pe Dumnezeu ca judecător și în partea sentințelor severe, nu numai a acuzatorilor, [1925]dar și luarea a ceea ce cineva consideră proprietatea sa. [1926] Și dacă în ea (parabola) este vorba despre Creator, „crud, luând ce n-a pus și secerând ce n-a semănat", [1927] atunci și aici sunt instruit de Cel ai cărui bani <parabola> învață să dau cu dobândă.

1. Hristos știa de unde venea botezul lui Ioan. Dar de ce a întrebat El ca și cum nu ar fi știut? Știa că fariseii nu-I vor răspunde. [1928] Dar de ce a întrebat El în zadar? Nu era oare pentru a avea ocazia să-i judece după ceea ce era pe buzele sau în inimile lor? Considerați, așadar, și aceasta ca o justificare a Creatorului și o echivalare a lui Hristos <al vostru> cu El și considerați ce ar fi urmat mai departe dacă fariseii ar fi răspuns la întrebare. Să presupunem că ar fi răspuns că botezul lui Ioan era uman și ar fi fost uciși cu pietre imediat. [1929] Un anumit Marcion s-ar fi ridicat împotriva lui Marcion, care ar fi spus: „O, «cel mai bun» dumnezeu, o, dumnezeu «dușman» față de tot ceea ce se poate găsi în Creator! Știind că oamenii se îndreaptă spre margine, El Însuși i-a îndrumat spre abis." 2. Așa vorbesc <ereticii> despre Creator, vorbind despre legea referitoare la copac. „Dar botezul lui Ioan a venit din cer." [1930] Și de ce, spune Hristos, nu L-ați crezut? [1931] Prin urmare, Cel care dorea ca ei să-l creadă pe Ioan, Cel care îi mustra pentru necredința lor, aparținea Aceluia ale cărui mistere le-a săvârșit Ioan. În orice caz, atunci când le dă, nevrând să răspundă la ceea ce ei <despre această chestiune>, un răspuns potrivit: Și nu vă voi spune cu ce putere fac aceasta ; El a întors rău pentru rău. 3. Dați Cezarului lucrurile care sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu lucrurile care sunt ale lui Dumnezeu. [1932] Ce va fi al lui Dumnezeu, care să fie ca denarul Cezarului? Cu siguranță chipul și asemănarea Lui. Așadar, El poruncește ca omul să fie returnat Creatorului, după chipul, asemănarea, cu numele și din materialul A Cărui monedă a fost bătut. Dumnezeul lui Marcion să-și caute moneda: Hristos poruncește ca „dinarul" unui om să fie returnat „Cezarului" său. Nu unui străin; decât dacă există o necesitate, *** [1933] care nu are propriul său denar. 4. Este o cerință justă și potrivită ca, în orice întrebare, conținutul răspunsului să se refere la subiectul întrebării. Dar este treaba unui nebun să răspundă un lucru celui care întreabă altul: cu atât mai puțin ar trebui să fie potrivit lui Hristos ceea ce nu se potrivește nici măcar unui om <obișnuit>. Saducheii, negatorii învierii, intenționând să întrebe despre aceasta, I-au oferit Domnului o poveste din Lege despre o femeie care, conform prescripției Legii [1934], s-a căsătorit cu șapte frați care au murit în ordine: soția cui soț ar trebui considerată după înviere? [1935] 5. Acesta era subiectul întrebării, aceasta era esența întrebării; Hristos trebuia să răspundă la ea. Nu se temea de nimeni, astfel încât să pară fie că evită întrebările, fie că arată în treacăt prin ele ceea ce altfel nu învăța deschis. Așa că a răspuns că fiii acestui veac se căsătoresc, [1936] - vedeți cât de relevant este acest lucru, căci întrebarea era despre

veacul viitor; intenționând să spună că în el nimeni nu se căsătorește,[1937] El a declarat mai dinainte că ei se vor căsători aici, unde vor și muri, dar cei pe care Dumnezeu i-a socotit vrednici de stăpânirea veacului acesta și de învierea din morți nu se însoară și nu se mărită, fiindcă nu vor mai muri, fiindcă se dovedesc a fi ca îngerii lui Dumnezeu, fiind făcuți fii ai învierii. [1938]

6. Întrucât, așadar, conținutul răspunsului nu trebuie adresat nimic altceva decât subiectului întrebării - dacă subiectul întrebării este epuizat de acest conținut al răspunsului - atunci răspunsul Domnului nu implică nimic altceva decât ceea ce rezolvă întrebarea: aveți momente cu căsătorie admisă și refuzată, care nu izvorăsc din întrebarea despre ele însele, ci din întrebarea despre înviere, aveți și confirmarea învierii în sine și tot ceea ce au încercat să afle saducheii, care nu au întrebat despre un alt zeu și nu au încercat să afle despre propria lege maritală. 7. Dar dacă îl obligați pe Hristos să răspundă la ceea ce nu a fost întrebat, negați că El ar putea răspunde la ceea ce a fost întrebat, prins, trebuie să presupunem, de înțelepciunea saducheilor. Pe lângă ceea ce trebuie spus acum și după obiecția fundamentală [1939], voi prelua invențiile însoțitoare <ale ereticilor>. Căci atunci când dau peste textul Scripturii: pe cine Dumnezeu l-a socotit vrednic de veacul acela, [1940] — când citesc, ei îl aleargă [1941] <în așa fel [1942] <încât să lege cuvintele „al veacului acela”> cu „Dumnezeu”, astfel încât, datorită acestui fapt, obțin „dumnezeul veacului acela”, în timp ce ar trebui citit astfel: „și pe care Dumnezeu l-a socotit vrednic”, astfel încât, atunci când se împarte <propoziția> în acest loc după „Dumnezeu”, <cuvintele> „al veacului acela” se referă la următoarele, adică: pe care Dumnezeu l-a socotit vrednic de posedarea veacului acela și a învierii. 8. Căci întrebarea nu era despre Dumnezeu, ci despre împrejurările veacului acela: a cui soție să devină după învierea în veacul acela. Tot așa și în ceea ce privește căsătoria însăși, <ereticii> distorsionează răspunsul, astfel încât cuvintele „copiii acestui veac se însoară și sunt dați în măritare ” [1943] se dovedesc a fi spuse despre poporul Creatorului, care permite căsătoria, și ei înșiși (ereticii), pe care dumnezeul acelui veac, adică altul, i-a considerat vrednici de înviere, nu se mai căsătoresc aici, căci nu sunt copii ai acestui veac. ***, [1944] întrucât, fiind întrebat despre căsătoria acelui veac, și nu despre aceasta, El a negat căsătoria despre care a fost întrebat. 9. Astfel, cei care <corect> au înțeles însăși semnificația cuvântului, zicerea și împărțirea <dintre cuvinte>, nu au învățat nimic altceva decât ceea ce ținea de subiectul întrebării, și chiar scribii spun: Învățătorule, bine ai vorbit. [1945] Căci El a confirmat învierea, <în care au crezut scribii>, arătând chipul ei, contrar opiniei saducheilor. În cele din urmă, El nu a contrazis mărturia celor care credeau că a răspuns având în vedere acest lucru. 10. Acum, dacă scribii L-au considerat pe Hristos Fiul lui David, iar David însuși Îl numește Domn, [1946] ce înseamnă aceasta pentru Hristos altceva decât David? Corecta El eroarea scribilor? <Nu.> Dar David L-a onorat pe Hristos, pe care L-a declarat Domn mai degrabă decât Fiul lui David, [1947]ceea ce nu ar fi potrivit pentru un disprețuitor al Creatorului. Și cât de potrivită este interpretarea din partea noastră! Căci El, pe care orbul îl numise mai înainte „Fiul lui David”, [1948] ceea ce trecuse cu tăcere când cărturarii nu erau prezenți, li se dezvăluie acum cu intenția ca El, pe care orbul, conform învățăturii cărturarilor, îl proclamase a fi singurul Fiu al lui David, să-l arate și pe El (pe David) ca Domn, răsplătind credința orbului, prin care îl considera Fiul lui David, dând în același timp o lovitură tradiției cărturarilor, conform căreia nu-L recunoșteau ca Domn. Tot ceea ce

ținea de slava lui Hristos, care aparține Creatorului, nu putea fi păzit cu atâta zel decât de Hristos Creatorul.

1. Dreptul de proprietate asupra numelor a fost stabilit anterior de <noi>: că acesta aparține Celui care L-a anunțat mai întâi pe Hristosul Său oamenilor și L-a redenumit Isus. De aici și obrăznicia celui care declară că mulți vor veni sub numele său, [1949] care nu-i aparține, decât dacă este Hristosul și Isus al Creatorului, care are dreptul de proprietate asupra numelor; a celui care interzice, de asemenea, acceptarea lor, [1950] cu care el însuși este egal, venind și el sub un nume fals: dacă <acest lucru> nu este așa, atunci a fost lucrarea Lui [1951] să-i avertizeze pe ucenici să nu cedeze înșelăciunii legate de nume, Care, prin dreptul de proprietate asupra numelui, deținea autenticitatea acestuia. 2. Mai departe, vor veni cei care vor spune: Eu sunt Hristosul ; [1952] voi, care ați primit un astfel de nume, îl veți primi; căci acesta nu a venit [1953] sub propriul său nume. Ce se întâmplă acum? Când va veni Însuși Domnul numelor, Hristosul și Isus al Creatorului, Îl veți respinge? Dar cât de greșit, cât de nedrept, cât de nevrednic de cel mai bun Dumnezeu, că nu-L primiți pe Cel ce vine sub numele Său, voi care ați primit pe Altul sub numele Său! 3. Să vedem ce semne desemnează El pentru vremuri: războaie, cred, și împărăție <care se ridică> împotriva unei împărății, și neam împotriva unui neam, și ciumă, și foamete, și cutremure, și teroare, și minuni din cer, [1954] toate câte se potrivesc unui Dumnezeu aspru și crud. Când adaugă că acest lucru trebuie să se întâmple, [1955] cine Se arată El a fi? Unul care Îl răstoarnă sau Îl aprobă pe Creator? El confirmă necesitatea îndeplinirii ale cărui decrete, <deși> sunt la fel de teribile pe cât sunt de crude, El, fiind cel mai bun, ar fi trebuit să le înlăture mai degrabă decât să le pună, dacă nu-I aparțineau Lui. 4. Dar înainte de aceste evenimente, așa cum le prezice El, vor începe persecuțiile și suferințele, desigur, de dragul martiriului [1956] și pentru mântuire. Aveți profeția lui Zaharia: Domnul, zice el, Cel Atotputernic îi va păzi și îi vor nimici și îi vor ucide cu pietre cu praștii și le vor bea sângele ca vinul și vor umple cupe <cu el>, ca la altar, și Domnul îi va mântui în ziua aceea, ca pe oi, poporul Său, căci pietrele sfinte se rostogolesc. [1957] 5. Și ca să nu credeți că acest lucru este prezis cu privire la suferințele pe care urmau să le îndure din partea străinilor din cauza atâtor războaie, luați în considerare tipurile <de suferință>. Nimeni în prezicerile despre purtarea războaielor cu arme potrivite nu menționează lapidarea, care este mai potrivită pentru adunări populare și pentru rebeliune neînarmată; [1958]Nimeni nu măsoară râurile de sânge care curg atât de mult în război după capacitatea paharelor și nici nu le compară cu stropirea unui altar cu sânge; nimeni nu numește acele oi care pier complet înarmate în război, luptând ele însele cu aceeași sălbăticie; ci <îi numesc> pe cei care sunt uciși fiecare la locul său, plini de răbdare, mai degrabă dându-se <chinurilor> decât răzbunându-se. 6. În cele din urmă, spune: căci pietrele sfinte se rostogolesc, și nu „căci ostașii luptă”. Căci <cele menționate de Zaharia> sunt pietrele și temeliile pe care suntem ridicați, fiind stabiliți, după Pavel, pe temeliile apostolilor [1959] care - pietrele sfinte, expuse disprețului universal - se rostogolesc <în întreaga lume>. Aici, așadar, El ne interzice și să ne gândim la ceea ce trebuie să răspundem în fața tribunalelor, [1960] fiind Cel care i-a inspirat lui Balaam ceea ce nu a gândit, ba chiar opusul a ceea ce a gândit; [1961] și i-a promis lui Moise, care și-a invocat tăcerea, buze <care vorbesc curat>. [1962] Și El a revelat chiar înțelepciunea căreia nimeni nu i se poate împotrivi prin Isaia: Acesta va zice: Eu sunt al lui Dumnezeu - și <acesta> [1963] va striga: În numele lui Iacov - și altul

va fi înscris în numele lui Israel . [1964] 7. Căci ce este mai înțelept și mai de netăgăduit decât o mărturisire simplă și deschisă în numele martirului, [1965] „devenind mai puternic cu Dumnezeu” [1966] (așa se traduce numele Israel)? Și nu este surprinzător dacă Cel care primise de la Tatăl darul predicării la momentul potrivit a fost împiedicat să preînțeleagă: Domnul Îmi dă limbajul învățăturii, ** [1967] când trebuie să rostesc un cuvânt , [1968] - decât dacă Marcion Îl prezintă pe Hristos, care nu este supus Tatălui. 8. Nu am nevoie să arăt din nou persecuția din partea rudelor și blasfemia prezisă pentru nume, desigur, din cauza urii [1969] <față de El>. „Dar prin răbdare, spune el, vă veți mântui pe voi înșivă, [1970] — despre care <răbdare>, trebuie să ne gândim, <vorbește> psalmul: Răbdarea celor drepți nu va pieri până la sfârșit? căci și în alt loc: Glorioasă este moartea celor drepți, [1971] — fără îndoială din cauza răbdării; căci și Zaharia: Cununa va fi pentru cei ce răbd. [1972] 9. Dar ca să nu îndrăzniți să dovediți că apostolii au fost chinuiți de evrei ca vestitori ai unui alt dumnezeu, amintiți-vă că profeții, care au suferit același lucru din partea evreilor, au fost totuși apostoli nu ai unui alt dumnezeu, ci ai Creatorului. Dar, după ce au arătat după aceasta timpul pustiirii, când Ierusalimul va începe să fie înconjurat de armate, [1973]”El enumeră deja semnele sfârșitului final: minunile lunii, soarelui și stelelor și pe pământ nenorocirile neamurilor, [1974] lovite ca de vuietul unei mări înfuriate, în așteptarea nenorocirilor care planează asupra lumii. [1975] Că puterile cerești însele trebuie să fie zdruncinate, [1976] uitați-vă la Ioel: Și voi da minuni în cer și pe pământ, sânge și foc și un stâlp de fum: soarele se va preface în întuneric și luna în sânge, înainte ca ziua Domnului, cea mare și slăvită . [1977] Îl aveți și pe Habacuc: Pământul se va sfâșia de râuri, neamurile Te vor vedea și vor suferi în naștere: adâncul, stropind cu ape în timp ce se mișcă, și-a scos sunetul, o frică sublimă de El s-a ivit: soarele și luna s-au oprit la locul lor, strălucirea Ta va ieși la lumină, fulgerul va fulgera - scutul Tău - în furtuna Ta vei despica pământul și în indignarea Ta vei răsturna neamurile. [1978] 10. Cred că ceea ce a proclamat Domnul este în acord cu ceea ce a fost proclamat de profeți cu privire la răsturnările lumii și ale globului, la elemente și la națiuni. Ce spune Domnul după aceasta? Și atunci vor vedea pe Fiul Omului venind din cer cu cea mai mare putere. Când se va întâmpla aceasta, vă veți ridica și vă veți ridica capetele, căci răscumpărarea voastră [1979] este aproape, desigur, în timpul Împărăției, a cărei pildă va fi adăugată mai jos. [1980] 11. Tot așa și voi, când veți vedea toate aceste lucruri întâmplându-se, să știți că Împărăția lui Dumnezeu este aproape. Aceasta va fi ziua cea mare și glorioasă a Domnului, [1981] venind din cer ca Fiul Omului, după Daniel: Iată, El vine pe norii cerului ca Fiul Omului! [1982] — și așa mai departe — și I s-a dat putere împărătească , [1983] — pentru a cere, pentru care <, așa cum se spune> în parabolă, S-a dus, lăsând banii robilor pentru a face profit, [1984] — și toate neamurile — pe care Tatăl I le-a făgăduit în psalm: Cere-Mi și-Ți voi da neamurile de moștenire [1985] — și toată slava care-I slujește și puterea Lui veșnică, care nu se va lua, și Împărăția Lui, care nu se va nimici , [1986] — căci nu vor muri, nici nu se vor căsători în ea, ci vor fi ca îngerii. [1987] 12. Despre aceeași venire a Fiului Omului și consecințele ei <se spune> în Habacuc: Ai ieșit pentru mântuirea poporului Tău, ca să mântuiești pe unsul Tău [1988]— cu siguranță cei care se vor ridica și își vor ridica capetele, fiind mântuiți în timpul Împărăției. Prin urmare, când aceste poziții referitoare la promisiuni vor fi de acord între ele, așa cum sunt și cele referitoare la zguduiri, datorită acordului dintre cele spuse de profeți și de Domnul, atunci nu veți putea stabili aici nicio distincție pentru a atribui Creatorului, adică lui Dumnezeu, sălbăticia, zguduirile — pe

care cel mai bun zeu nici nu ar fi trebuit să le permită, cu atât mai puțin să le aștepte — ci celui mai bun zeu pentru a imputa promisiuni pe care Creatorul, necunoscându-l, nu le-ar fi putut face dinainte. Sau, dacă El a dat promisiunile Sale, care nu diferă de promisiunile lui <al vostru> [1989] Hristos, El va fi egal în milă [1990] cu cel mai bun zeu și se va părea că Hristosul vostru nu a promis mai mult decât Fiul meu al Omului. 13. Însuși cursul narațiunii evanghelice, de la întrebarea ucenicilor [1991] până la parabola smochinului [1992], îl veți găsi atât de profund > datorită legăturii semantice referitoare atât ici, cât și colo la Fiul Omului, încât atât tristețea, cât și bucuria, atât șocurile, cât și promisiunile se vor raporta la El și nu veți putea separa de El partea <din aceste manifestări> care este opusă <Lui>. 14. Căci, din moment ce venirea Fiului Omului a fost rânduită între cele două rezultate, rezultatul tulburării și rezultatul făgăduințelor, este necesar ca atât nenorocirile neamurilor, cât și speranțele sfinților să fie atribuite numai Fiului Omului, căci El este plasat la mijloc în așa fel încât este [1993] comun ambelor rezultate, venind să completeze prin venirea Sa una, adică nenorocirile neamurilor, și să înceapă cealaltă, adică speranțele sfinților, astfel încât, dacă recunoști venirea Fiului Omului ca aparținând Hristosului meu - pentru a-I atribui astfel necazurile viitoare care preced venirea Lui - ai fost nevoit să-I atribui și binecuvântările care încep odată cu venirea Lui, ** * [1994] ai fost nevoit să-I atribui și necazurile 15. care preced venirea Lui. Căci venirea Fiului Omului este la fel de legată de venirea Sa prin precederea Sa, pe cât este legată venirea binecuvântărilor Sale de succesiunea Sa. Așadar, căruia dintre cei doi Hristoși îi atribuiți unicului Fiu al Omului, cărui rol i-ar aparține atât distribuirea binecuvântărilor, cât și a necazurilor? L-ați făcut fie pe Creator cel mai bun, fie pe Dumnezeul vostru crud din fire. 16. În cele din urmă, gândiți-vă la conținutul pildei în sine: Uitați-vă [1995] la smochin și la toți pomii: când dau rod, oamenii știu că vara este aproape; tot așa și voi, când vedeți aceste lucruri întâmplându-se, să știți că Împărăția lui Dumnezeu este aproape.Căci, așa cum rodirea pomilor vestește venirea verii, precedând-o, tot așa conflictele de pe glob prevestesc Împărăția, anticipând-o. Acum, fiecare semn este proprietatea celui al cărui semn este și un semn este pus pe fiecare proprietate de către cel căruia îi aparține. 17. Prin urmare, dacă conflictele sunt semne ale Împărăției, așa cum rodirea este un semn al verii, atunci, în consecință, Împărăția aparține și Creatorului, Căruia îi sunt atribuite conflictele, care sunt semne ale Împărăției. <La aceste cuvinte> „preabunul Dumnezeu” a prefațat afirmația că acest lucru trebuie să se întâmple, [1996] atât de teribil, atât de înfricoșător, fără îndoială prefigurat de profeți și de Lege: astfel, El nu a răsturnat Legea și profeții, confirmând necesitatea împlinirii a ceea ce au prezis ei. 18. El adaugă, de asemenea, că cerul și pământul nu vor trece decât dacă totul se va împlini. [1997] Despre ce vorbim? Dacă este vorba despre ceea ce a fost prezis de Creator, [1998] atunci este firesc ca elementele să se angajeze să pună în aplicare planul Domnului lor; dacă este vorba despre ceea ce <vine> de la cel mai bun zeu, atunci nu știu dacă cerul și pământul vor tolera împlinirea a ceea ce a fost stabilit de un rival. Dacă Creatorul permite acest lucru, atunci El nu este un Dumnezeu gelos. Ei bine, atunci să treacă cerul și pământul acum [1999] - căci așa le-a rânduit Domnul, [2000] - dacă numai cuvântul Lui poate rămâne pentru totdeauna - căci așa a prezis și Isaia, [2001] - să fie avertizați și ucenicii: Ca nu cumva inimile lor să fie vreodată împovărate de lăcomie, beție și grijile acestei vieți și ca ziua aceea să nu vină peste ei pe neașteptate ca o cursă [2002] - desigur, pe cei care L-au uitat pe Dumnezeu din cauza abundenței și a gândurilor despre lucrurile lumești - acesta va fi avertismentul lui Moise [2003] - astfel, Cel care a

rostit anterior acest avertisment va elibera din cursa acestei zile. 19. Existau și alte locuri în Ierusalim potrivite pentru învățătură și existau locuri în afara Ierusalimului potrivite pentru singurătate. Dar El învăța în Templu în timpul zilei, [2004] fiind Cel care a profețit prin Osea: În Templul Meu M-au găsit și a existat o înțelegere cu ei [2005] , dar noaptea Se retrăgea pe Muntele Măslinilor; [2006] căci așa a declarat Zaharia: Și picioarele Lui vor sta pe Muntele Măslinilor [2007]. Existau și ore potrivite pentru ascultare: trebuiau să se adune în zori, [2008] căci El, după ce a spus: Domnul îmi dă limba învățăturii , adaugă: El a atras la Mine urechea dimineața ca să asculte , [2009] Dacă aceasta este răsturnarea profețiilor, care va fi împlinirea lor?

1. El știa și [2010] când va pătimi, [2011] a cărui pătimire Legea o reprezenta simbolic [2012] . Într-adevăr, dintre atâtea sărbători evreiești, El a ales ziua Paștelui. Căci, în legătură cu această taină, Moise a spus: Acesta este Paștele Domnului [2013]. De aceea, El își declară intenția: Am dorit să mănânc Paștele cu voi înainte de a pătimi. [2014] O, nimicitorul Legii, care ai vrut să păstrezi chiar și Paștele! Trebuie să fi fost plăcerea berbecului evreiesc [2015] . Sau era El același care, menit să fie jertfit ca o oaie și ca o oaie înaintea celui ce-l tunde, nu a intenționat să-Și deschidă gura, [2016] a vrut să umple cu realitate imaginea Sângelui Său mântuitor? 2. Ar fi putut fi trădat de orice străin, așa că nu trebuie să spun că și în aceasta s-a împlinit psalmul: Cel ce a mâncat pâine cu Mine și-a ridicat călcâiul împotriva Mea [2017]. Ar fi putut fi trădat fără răsplată. Căci ce nevoie era de un trădător al Celui care, arătându-se înaintea ochilor întregului popor, ar fi putut mai degrabă să fie prins decât trădat. Dar aceasta i-ar fi convenit unui alt Hristos, și nu Celui care a împlinit profețiile. Căci este scris: pentru că au vândut pe cel drept [2018]. Într-adevăr, atât mărimea, cât și soarta ulterioară a răsplatei s-au întors după pocăința lui Iuda și au fost date pentru a cumpăra țarina olarului, așa cum se spune în Evanghelia după Matei [2019] , au fost prefigurate de Ieremia: Și au primit treizeci de arginți, prețul a ceea ce a fost evaluat - sau onorat - și i-au dat pentru țarina olarului. [2020]

3. După ce a declarat, așadar, că dorește să mănânce Paștele ca fiind al Său - căci este nedemn de Dumnezeu să dorească ceva ce nu-I aparține - El a făcut pâinea pe care a primit-o și a împărțit-o ucenicilor Trupul Său, zicând: Acesta este Trupul Meu, [2021] adică „chipul Trupului Meu”. [2022] Căci nu ar exista nicio imagine dacă nu ar exista un Trup propriu-zis. Totuși, o esență goală, care este o fantomă, nu ar putea avea o imagine. Sau, dacă El a transformat pâinea într-un trup pentru Sine, deoarece a fost lipsit de adevărul trupului, atunci trebuie să fi renunțat la pâine pentru noi. Răstignirea pâinii ar corespunde absurdității lui Marcion. De ce atunci numește pâinea trupului său și nu o dovleac, care era în locul inimii lui Marcion, care nu înțelege vechimea acestei imagini a Trupului lui Hristos, vorbind prin Ieremia: Au urzit un complot împotriva Mea, zicând: Veniți, să punem lemne pe pâinea Lui [2023] - și anume crucea - pe Trupul Său. 4. Așadar, El, interpretul antichității, a arătat suficient de clar ce voia atunci să desemneze drept pâine, numind Trupul Său pâine. Tot așa, menționând paharul la încheierea Legământului pecetluit cu Sângele Său [2024], El a confirmat realitatea Trupului <Său>. Căci sângele nu poate fi decât într-un trup de carne. Într-adevăr, chiar dacă <ereticii> ne prezintă un trup lipsit de proprietățile cărnii, în el, dacă nu este de carne, cu siguranță nu va fi sânge. 5. Astfel, dovada corporalității se va baza pe mărturia cărnii, dovada cărnii -

pe mărturia sângelui. Și să recunoști în vin imaginea antică a Sângelui, Isaia te va ajuta: Cine, spune el, este Cel ce vine din Edom, culoarea roșie a hainelor Sale din Bosor? Atât de frumos în haină - în severitate cu tărie? De ce sunt hainele și veșmintele Tale roșii - ca dintr-un teasc plin de struguri călcați în picioare ? [2025] Căci Duhul profetic - ca și cum L-ar contempla deja pe Domnul mergând la suferință, îmbrăcat, desigur, în trup ca și cum ar fi suferit în el - denotă prin culoarea roșie a veșmintelor veșmintele însângerate ale trupului, călcate în picioare și stoarse de puterea suferinței, ca pe un teasc, întrucât și de acolo coboară oamenii, ca și cum ar fi pătați cu sânge din cauza culorii roșii a vinului. Mult mai clar, cartea Genezei, în binecuvântarea lui Iuda - din această semințe urma să vină neamul lui Hristos după trup [2026] - îl înfățișa deja atunci pe Hristos în Iuda: Își va spăla , spune el, haina în vin și învelișul în sângele strugurilor, [2027] - arătând trupul prin haină și înveliș, iar sângele prin vin. Astfel, acum Cel care atunci a desemnat sângele prin vin și-a sfințit Sângele în vin.

1. Vai, spune el, de acel <om> prin care Fiul Omului este trădat , [2028] Deci se știe deja că cuvântul vai trebuie înțeles ca un strigăt de blestem sau amenințare și considerat ca aparținând <cuiva> mânios și insultat, cu excepția cazului în care Iuda era destinat să comită o crimă atât de mare fără pedeapsă. Dar [2029] dacă este fără pedeapsă, atunci cuvântul vai este lipsit de sens; dacă nu este fără pedeapsă, atunci, desigur, <Iuda> trebuia pedepsit de Cel pe care l-a trădat. Mai mult, dacă <Hristosul vostru>, știind <despre viitor>, i-a permis omului pe care îl acceptase ca tovarăș al său să hotărască asupra unei astfel de crime, atunci nu ar trebui să mai spuneți despre Creator cu privire la Adam ceea ce se va întoarce și împotriva zeului vostru: că fie nu a știut, nefiind împiedicat pe cel care intenționa cu prudență să păcătuiască, fie nu l-a putut împiedica dacă ar fi știut, [2030] fie nu a vrut, dacă ar fi știut și ar fi putut, și prin urmare trebuie condamnat ca rău cel care a permis omului său să piară din cauza păcatului. 2. Prin urmare, vă sfătuiesc să-L recunoașteți (pe Hristos) ca Creator, mai degrabă decât, contrar propriei voastre învățături, să-L faceți egal pe cel mai bun dumnezeu. Căci El vă arată un Dumnezeu gelos, [2031] când îl condamnă mai degrabă pe Petru, care a spus ceva cu îndrăzneală, [2032] la renunțare [2033] <decât să-l salveze de la cădere>. De asemenea, El urma să fie trădat cu o sărutare; [2034] aceasta, desigur, se referă la Hristosul profeților, care este, fără îndoială, Fiul Celui pe care poporul L-a onorat cu buzele sale. [2035] Când a fost adus la judecată, l-au întrebat dacă El este Hristosul. [2036] Despre ce Hristos puteau cere evreii, dacă nu pe al lor? De ce atunci nici măcar atunci nu le-a prezentat pe altul? „Ca să sufere”, spuneți voi, adică ca El, cel mai bun, să-i incite la crimă pe cei care până atunci rămăseseră în ignoranță. Totuși, El ar fi suferit chiar dacă ar fi vorbit. 3. Căci dacă vă spun , spune el, nu veți crede , [2037]. Și ei, neputând să creadă, ar fi insistat să ceară execuția lui. Și de ce n-ar fi suferit mai degrabă, dacă s-ar fi arătat a aparține unui alt dumnezeu și, prin urmare, un adversar al Creatorului? Nu, așadar, pentru a suferi, S-a abținut atunci să Se arate altora; ci pentru că ei doreau să obțină o mărturisire de pe buzele Lui, neintenționând, totuși, să-L creadă pe Cel care mărturisea, fiind cei care urmau să-L recunoască pe baza lucrărilor Sale care împlineau Scripturile. Prin urmare, a se ascunde era lucrarea Celui pe care ei urmau să-L cunoască singuri. 4. Și totuși, El, întinzându-Și mâna către ei, spune: De acum înainte Fiul omului va ședea la dreapta puterii lui Dumnezeu [2038].Căci El Se arată a fi „Fiul Omului” [2039] din [2040] profeția lui Daniel și „șezând la dreapta lui Dumnezeu” [2041] din Psalmul lui David.

Așadar, fiind luminați de aceste cuvinte și de o comparație a Scripturilor cu privire la Cine dorea să fie considerat, ei spun: De aceea Tu ești Fiul lui Dumnezeu. [2042] Ce dumnezeu, dacă nu Cel pe care Îl cunoșteau ca fiind singurul? Ce dumnezeu, dacă nu Cel care, așa cum își aminteau, i-a spus în Psalm Fiului Său: Șezi la dreapta Mea ? [2043] „Dar <voi spuneți> El răspunde: Voi spuneți , [2044] ca și cum <ar fi vrut să spună>: nu Eu.” 5. Dimpotrivă, când au început să întrebe din nou, [2045] El a confirmat că El era Cel despre care spuneau. Cum veți dovedi că ei, întrebând și nu <ca Hristos> [2046] afirmând, au spus: De aceea Tu ești Fiul lui Dumnezeu ? Căci ei - din moment ce El arătase indirect, prin Scripturi, că trebuia considerat Fiul lui Dumnezeu - a înțeles-o astfel: De aceea Tu ești Fiul lui Dumnezeu, ceea ce nu vrei să te declari deschis. Așadar, El „voi spuneți ” a răspuns afirmativ, și proclamația Lui a fost atât de afirmativă încât ei s-au încăpățânat să țină la ceea ce implica. XLII. 1. Căci când a fost adus înaintea lui Pilat, au început să-L acuze că se declară a fi Hristos Regele, [2047] fără îndoială „Fiul lui Dumnezeu, care va veni să șadă la dreapta lui Dumnezeu”. Dar ei, neștiind cu siguranță dacă El se numea Fiul lui Dumnezeu, L-ar fi acuzat pe baza unui alt nume, dacă nu ar fi decurs din cuvintele Sale „Voi spuneți ” că El era Cel despre Care vorbeau. Și când Pilat a întrebat: „ Ești Tu Hristosul? ”, El a răspuns exact în același fel: „ Voi spuneți ” [2048] ca să nu pară că a răspuns mai pe larg din frica autorităților. 2. Așadar, Domnul S-a înfățișat înaintea curții și Și-a adus poporul înaintea curții; Domnul Însuși a venit la curte cu bătrânii și prinții poporului , [2049] conform lui Isaia, și din acel moment a început să împlinească tot ce era scris despre suferința Sa: îndată semințiile s-au stârnit și poporul a plănuit un lucru deșert; regii pământului s-au ridicat și conducătorii s-au adunat împotriva Domnului și împotriva Hristosului Său . [2050] „Semințiile” sunt romanii care erau cu Pilat; „națiunile” sunt semințiile lui Israel; „regii” <au fost reprezentați> de Irod; [2051] „prinții” de marii preoți. 3. Într-adevăr, El, trimis ca dar lui Irod, [2052]a confirmat autenticitatea cuvintelor lui Osea. Căci el profețise despre Hristos: Și-L vor duce legat ca o jertfă [2053] la împărat? Irod s-a bucurat când L-a văzut pe Isus, dar n-a auzit niciun cuvânt de la El. [2054] Căci , ca un miel înaintea celui ce-l tunde, n-a deschis gura, [2055] fiindcă Domnul îi dăduse limba învățăturii, [2056] ca să știe când [2057] trebuie să vorbească; acea limbă, desigur, pe care apoi a confirmat-o prin tăcerea sa ca fiind lipită, conform cuvintelor psalmului, de gâtul său. [2058] 4. Și lui Baraba, care i-a întrecut pe toți în răutate, i se dă viață ca un om bun, dar pentru Hristos, care i-a întrecut pe toți în dreptate, cer moartea ca pentru un ucigaș. [2059] Dar răstignesc doi răufăcători lângă el, [2060] ca să fie numărat printre criminali. [2061] Hainele Sale [2062] , <parțial> [2063] împărțite între soldați și parțial date <unuia dintre ei> prin tragere la sorți, [2064] Marcion, desigur, a îndepărtat având în vedere profeția psalmului: Au împărțit hainele Mele între ei și pentru veșmântul Meu au aruncat sorți . [2065] Îndepărtați în acest caz și crucea însăși. Căci același psalm nu tace despre asta: Mi-au străpuns mâinile și picioarele. [2066] Acolo citim despre tot ce privește sfârșitul: Câinii m-au înconjurat, adunarea [2067] de răufăcători m-a asediat . [2068] Toți cei ce priveau la Mine își bateau joc de Mine; ziceau cu buzele și clătinau din cap: S-a încrezut în Dumnezeu, să-L scape El.} [2069] La ce <acum> mai este mărturia hainelor? Obține un câștig din minciuna ta: haina lui Hristos este întregul psalm. 5. Și iată, stihiile se clatină. [2070] Căci Domnul lor a suferit. Totuși, dacă inamicul ar fi fost învins, cerul ar fi fost luminat de lumină, soarele ar fi dansat în razele sale mai devreme, ziua s-ar fi oprit mai devreme, privind cu plăcere la Hristos Marcion atârnat pe cruce. Aceste dovezi mi-ar fi

fost de folos, chiar dacă nu ar fi fost prezise: Cerurile, spune Isaia, le voi acoperi cu întuneric , [2071] - aceasta va fi ziua despre care vorbește și Amos: Și se va întâmpla în ziua aceea, zice Domnul, că soarele va apune la amiază , [2072] - aveți și o indicație a ceasului al șaselea, [2073] - și se va face întuneric pe pământ. [2074] Și perdeaua Templului s-a rupt, [2075]când îngerul a năvălit, lăsând-o pe fiica Sionului ca pe un turn de veghe în vie și ca pe o colibă în câmpul de castraveți. [2076] 6.0, Cât de stăruitor continuă Hristos să Se descopere [2077] și în psalmul treizeci! El a strigat către Tatăl: *** [2078] ca, chiar și murind, să împlinească profețiile din cuvântul Său care a murit. [2079] Acestea zicând, Și-a dat duhul} [2080] Cine? Duhul însuși sau trupul duhul? Dar duhul nu se putea da pe sine însuși. Unul este Cel care se dă, altul este cel care se dă. Dacă duhul este dat, trebuie neapărat să fie dat de altcineva. Și dacă El ar fi doar un duh, s-ar spune mai degrabă că a plecat decât că și-a dat duhul. Cine și-a dat atunci duhul dacă nu trupul, care respiră atunci când o are și, în consecință, o dă atunci când este lipsit de ea? 7. În cele din urmă, dacă nu era carnea, ci o fantomă a cărnii, și exista și o fantomă a duhului, iar duhul s-a dat pe sine și, dându-și drumul, a plecat, atunci, fără îndoială, fantoma a plecat când duhul, care era o fantomă, a plecat, iar fantoma cu duhul <nu> a fost nicăieri de găsit. Și prin urmare nimic nu a rămas pe cruce, nimic nu a atârnat după ce fantoma a fost dată, nimic nu i s-a cerut lui Pilat, nimic nu a fost dat jos de pe cruce, nimic nu a fost înfășurat într-un giulgiu, nimic nu a fost pus într-un mormânt nou? [2081] Dar nu este așa. Ce a fost? Dacă o fantomă, atunci, prin urmare, duhul era încă în ea. Dacă duhul a plecat, [2082] prin urmare, fantoma l-a luat <cu ea>. 8. Rămâne o obrăznicie eretică să spunem că a rămas o fantomă a unei fantome, dar, desigur, [2083] Iosif știa că era un trup cu care acționase foarte pios, acel Iosif care nu era de acord cu evreii în chestiunea privind crima lor, [2084] un om binecuvântat care nu a venit la sfatul celor răi și nu a stat pe calea păcătoșilor și nu a șezut pe scaunul infecției. [2085]

1. Era necesar, desigur, ca profeția să fi fost profețită despre omul care a săvârșit îngroparea Domnului și care era deja pe bună dreptate binecuvântat, dacă profeția nu trecea sub tăcere slujba acelor femei care au venit la mormânt înainte de zori cu mirodeniile pregătite. [2086] Căci așa spune Osea: Și vor căuta fața Mea; înainte de zori se vor scula pentru Mine, zicând: Veniți, să ne întoarcem la Domnul, căci El ne-a lovit și ne va îngriji; El ne-a lovit și va avea milă de noi; El ne va vindeca în două zile și a treia zi vom învia. [2087] 2. Căci cine nu va crede că aceste cuvinte au revenit iar și iar în mintea acelor femei în mijlocul durerii abandonului lor prezent - din cauza căruia păreau ele însele lovite de Domnul - și a speranței învierii Sale - din cauza căreia credeau [2088] că vor fi înviate? Așadar, trupul Lui nu a fost găsit, mormântul Lui a fost luat din mijloc, potrivit lui Isaia. [2089] Dar în același loc au apărut doi îngeri. [2090] Aceștia erau apărătorii obișnuiți ai Cuvântului lui Dumnezeu, confirmați de doi martori. [2091] Isaia a prevăzut și întoarcerea femeilor din mormânt [2092] și din acea viziune a îngerilor: Femei, spune el, [veniți,] [2093] care veniți din viziune, veniți , [2094] - să vestiți, desigur, învierea Domnului. 3. Totuși, este bine <pentru noi> că ucenicii au persistat în necredință, pentru ca până la sfârșit apărarea noastră să poată continua, afirmând că Isus S-a declarat ucenicilor a fi nimeni altul decât Hristosul profeților. Căci când doi dintre ei plecau pe drumul lor, iar Domnul li s-a alăturat, fără să arate cine este și chiar ascunzându-Și cunoștința despre ceea ce se întâmplase, [2095] au spus: Noi credeam că El este Mântuitorul lui Israel, [2096] - desigur, Hristosul lor, adică <Hristosul>

Creatorului. 4. Până la urmă, El nu S-a declarat pe Sine însuși a fi altceva. Cu toate acestea, ei nu L-ar fi considerat ca aparținând Creatorului, iar El, fiind considerat ca aparținând Creatorului, nu ar fi tolerat o astfel de opinie despre El, dacă nu ar fi fost Cel care era considerat. Sau El Însuși va fi găsit a fi autorul erorii și un pretins apărător al adevărului, ceea ce este contrar titlului de cel mai bun zeu. Dar chiar și după înviere, El li S-a arătat ca nimeni altul decât Cel care, după ei, Îl considerau ei a fi. <El> a coborât asupra lor într-un mod clar: O, nebunilor și înceti cu inima în necredința <voastră> în tot ceea ce [2097] - „v-a spus". [2098] Ce a spus El? Că aparține unui alt zeu? Dovediți-o și mă predau. 5. Nu au spus îngerii același lucru [2099] femeilor:Vă amintiți ce v-a spus în Galileea, spunând că Fiul Omului trebuie să fie trădat și răstignit și să învie a treia zi ? [2100] De ce ar trebui, dacă nu pentru că nu a fost scris de Dumnezeu Creatorul? Așadar, i-a atacat ca fiind ofensați doar de Patimi și ca având îndoieli cu privire la credința în înviere anunțată de femei; și din cauza tuturor acestora, nu credeau că El era cine credeau ei că este. Prin urmare, vrând ca ei să creadă că El era cine credeau ei că este, El a confirmat că El era cine credeau ei că este, și anume, Hristosul Creatorului, Mântuitorul lui Israel. 6. Acum, în ceea ce privește adevărul trupului, ce ar putea fi mai clar? Când erau confuzi dacă nu cumva era o fantomă, ba chiar când credeau că este așa, <El spune>: De ce sunteți tulburați? Și de ce vi se strecoară gânduri în inimile voastre? Uitați-vă la mâinile și la picioarele mele, căci eu însumi sunt, întrucât duhul nu are oase, așa cum vedeți în mine [2101] 7. Marcion, cred, nu a vrut să elimine din Evanghelia sa unele dintre lucrurile care îl contrazic, cu intenția ca, pe baza a ceea ce ar fi putut elimina și nu a eliminat, să poată nega că a eliminat ceea ce a eliminat <de fapt> sau să spună că a eliminat-o pe bună dreptate; [2102] și nu a cruțat nimic în afară de ceea ce a răsturnat printr-o interpretare perversă nu mai puțin decât prin distrugere. De aceea insistă să spună aceasta: „Duhul nu are oase, așa cum vedeți în mine ", ca și cum cuvintele „așa cum vedeți în mine" s-ar referi la duh, [2103] adică „<așa cum vedeți> Eu nu am oase", așa cum duhul nu are oase. Dar care este sensul acestei tortuozități, când El ar fi putut pur și simplu să declare: „Căci un duh nu are oase, așa cum nici voi nu le vedeți în Mine"? 8. De ce îi îndeamnă atunci să se uite la mâinile și picioarele Sale, [2104] care părți ale corpului sunt alcătuite din oase, dacă El nu avea oase? De ce adaugă: și să știți că Eu sunt, [2105] El, desigur, pe Care Îl cunoșteau mai înainte ca fiind trupesc? Sau, dacă El era în sensul deplin al cuvântului o fantomă, de ce le-a mustrat că Îl considerau o fantomă? Totuși, din moment ce ei încă nu credeau, El a cerut mâncare, [2106] pentru a arăta că și El avea dinți. 9. Se pare că noi am împlinit promisiunea. L-am arătat pe Iisus Hristos profeților în învățăturile, zicerile, experiențele, sentimentele, minunile, patimile <Sale>, chiar și în înviere, <L-am arătat> ca nimeni altul decât <Hristos> Creatorul, deoarece, trimițând apostolii să predice la toate neamurile, [2107] El, împlinind psalmul, a poruncit ca glasul lor să ajungă în fiecare țară și cuvintele lor până la marginile pământului. [2108]Mi-e milă de tine, Marcion; în zadar ai trudit. Căci Hristos Iisus, în Evanghelia ta, este al meu.

Cartea a V-a

1. Nu există nimic fără început, în afară de Dumnezeu singur. Întrucât acesta, ca fiind principalul, determină starea tuturor lucrurilor, este necesar ca el să fie și principalul în considerarea lor, astfel încât să se poată obține informații despre starea lor; căci nu poți

înțelege cum este ceva dacă nu ești sigur de existența sa, după ce i-ai aflat mai întâi sursa. Și de aceea, ajungând la acest subiect în lucrarea mea, eu, ca un nou discipol și urmaș al lui (Marcion), și nu al altcuiva, îi cer lui Marcion să-mi arate și sursa Apostolului Pavel; totuși, nu voi crede nimic în afară de aceasta, că nimic nu trebuie crezut cu priză (între timp, a crede în orice va fi considerat cu priză fără a-i cunoaște sursa); și voi insista pe bună dreptate asupra necesității de a avea grijă să se desfășoare această investigație, deoarece sunt informat ca apostol despre cineva pe care nu-l găsesc în lista apostolilor din Evanghelie. [2109] 2. Mai mult, când aud că a fost ales ulterior de Domnul, [2110] deja odihnindu-se în ceruri, cred că se poate spune despre neprevedere, dacă Hristos nu știa [2111] mai înainte că Pavel va fi nevoie de El, ci a decis - când îndatoririle apostolilor fuseseră deja distribuite și aceștia fuseseră trimiși să facă lucrarea care le-a fost încredințată - că el ar trebui inclus printre ei, acționând conform situației și nu conform prevederii, conform necesității, ca să spunem așa, și nu conform voinței. Prin urmare, armatorule pontic, dacă nu ai primit niciodată bunuri furate sau de contrabandă la bordul navelor tale, dacă nu ai furat sau contrafăcut niciodată marfă, aș vrea ca tu, care ești mai precaut și mai de încredere în treburile divine, să ne spui prin ce semn îl accepți pe Pavel ca apostol, cine i-a pecetluit semnul <acest> titlu, cine ți l-a încredințat, cine ți-a încărcat <nava>, astfel încât să ni-l poți oferi cu încredere. 3. Ca să nu dovedească faptul că aparține Celui care a furnizat toate dovezile apostoliei sale, [2112] „el însuși”, spune <Marcion>, „s-a declarat apostol, și nu de la oameni și nu prin om, ci prin Iisus Hristos”. [2113] Desigur, oricine se poate declara <cineva>, dar afirmația sa este confirmată de autoritatea altuia. Unul scrie, altul semnează, al treilea pune o pecete, al patrulea înregistrează. Nimeni nu este în același timp declarant și martor pentru sine. În plus, ați citit cu siguranță că vor veni mulți care vor zice: Eu sunt Hristosul . [2114]Dacă există cineva care se numește în mod fals Hristos, cu cât mai curând va exista unul care se declară apostol al lui Hristos? Până acum am fost sub masca unui ucenic sau a unui cercetător, pentru ca de acum înainte să încep să vă zdrobesc credința, pe care nu o puteți dovedi, și să vă jenez nerușinarea: faceți afirmații și nu acceptați ceea ce ați putea face afirmații. Hristos și apostolul să aparțină acum [2115] unui alt <dumnezeu>, în timp ce ei primesc confirmare doar din Scriptura Creatorului. 5. Într-adevăr, chiar și cartea Genezei mi-a promis odată pe Pavel. Căci Iacov, printre acele imagini și binecuvântări profetice către fiii săi, spune, întorcându-se către Beniamin: Beniamin, un lup răpitor, va mânca dimineața și va da mâncare seara? Căci el a prevăzut dinainte că din semința lui Beniamin va veni Pavel, [2116] lupul răpitor care mănâncă dimineața, adică cel care în tinerețea sa va asupri oile Domnului ca un prigonitor al Bisericilor, iar apoi seara va da hrană, adică la bătrânețe va hrăni oile Domnului ca un învățător al neamurilor. [2117] 6. Într-adevăr, atât cruzimea inițială a lui Saul în prigonirea lui David, [2118] cât și apoi primirea binelui pentru rău, pocăința și satisfacția, [2119] nu au prefigurat nimic altceva decât pe Pavel în Saul, conform descendenței dintr-o singură semințe, [2120] și pe Iisus în David, conform descendenței Fecioarei. [2121] Dacă nu vă plac aceste mistere ale imaginilor, atunci această istorie a lui Pavel, pe care nu trebuie să o negați, mi-a fost cu siguranță relatată de „Faptele Apostolilor”. [2122] Prin ele îl arăt pe prigonitorul care a devenit apostol nu din oameni și nu prin om; [2123]Prin ele încep să-l cred, prin ele nu te las să-l aperi și nu mă dau în lături de la a spune: „Atunci îl tăgăduiești pe Apostolul Pavel?” Nu-l blasfemiez pe cel pe care îl apăr. 7. Neg pentru a te obliga să aduci argumente; neg pentru a dovedi că este al meu. Sau, dacă te uiți la credința noastră,

acceptă ceea ce o confirmă; dacă mă chemi pe mine să o accept pe a ta, arată ceea ce o pregătește. Sau dovedește că ceea ce crezi există, sau dacă nu dovedești, cum crezi? Sau cine ești tu, care crezi împotriva Aceluia prin care numai ceea ce crezi poate fi dovedit? 8. Primește acum și un apostol pe baza mărturiei mele, așa cum <l-ai primit deja> pe Hristos; apostolul meu, precum și pe Hristos. Și aici vom lupta pe aceleași linii și vom contesta chiar din punctul de vedere al obiecției deja pregătite, a cărei esență este că apostolul, a cărui apartenență la Creator este negată și a cărui ostilitate față de Creator este chiar proclamată, nu trebuie să învețe nimic în conformitate cu Creatorul, nici să accepte nimic de genul acesta, nici să dorească ceva de genul acesta, ci trebuie să predice de la bun început un alt dumnezeu cu aceeași constanță cu care a smuls <oamenii> de Legea Creatorului. Căci este incredibil ca, în timp ce îi îndepărtează pe oameni de iudaism, să nu arate și credinței cărui dumnezeu îi îndepărtează, căci nimeni nu poate trece de la Creator fără să știe la cine trebuie să treacă. 9. Căci fie, dacă Hristos ar fi revelat deja un alt dumnezeu, <această revelație ar fi trebuit să fie> urmată de mărturia apostolului, astfel încât acesta să poată fi considerat ca aparținând tocmai acelui dumnezeu pe care Hristos îl revelase, deoarece apostolul nu l-a putut ascunde pe cel care fusese deja revelat de Hristos; [2124] Sau, dacă Hristos nu a revelat nimic de genul acesta despre un zeu <nou>, cu atât mai mult apostolul trebuie să-l fi revelat pe unul pe care altul nu-l putea <revela>, în care, fără îndoială, nu ar trebui să crezi, dacă nu ar fi fost revelat de apostol. Acest argument a fost pregătit de noi dinainte, astfel încât de acum înainte să putem deja declara că vom dovedi în același mod că niciun alt zeu nu a fost propovăduit de apostol, așa cum am dovedit că el nu a fost propovăduit de Hristos. Voi face aceasta pe baza Epistolelor lui Pavel însele, desigur, a căror reducere, chiar și în raport cu numărul lor, poate fi judecată dinainte după forma Evangheliei, care a deja <devenit> eretică. [2125]

1. Recunoaștem, de asemenea, că principala Epistolă împotriva iudaismului este cea în care Apostolul îi instruiește pe galateni. Căci salutăm această întreagă abolire a Legii vechi ca provenind din instituirea Creatorului: deja în această expunere <noastră> am vorbit adesea despre reînnoirea prezisă de profeții Dumnezeului nostru. Dar dacă Creatorul a promis că cele vechi vor trece - și anume, la venirea celor noi, [2126] - și Hristos a desemnat timpul acestei îndepărtări [2127] - Legea și profeții până la Ioan , [2128] - stabilind o marcă de hotar în Ioan între una și cealaltă ordine: încetarea celei vechi și începutul cel nou, atunci este necesar ca Apostolul, de asemenea, în Hristos, revelat după Ioan, să desființeze cele vechi și să stabilească cele noi - și astfel să promoveze credința nu într-un alt dumnezeu, ci în Creator, în care a fost prezisă și dispariția celor vechi. [2129] 2. Atât răsturnarea Legii, cât și ridicarea Evangheliei sunt, așadar, în avantajul meu în această Epistolă, în ceea ce privește presupunerea galatenilor că Hristos, care trebuie presupus a fi Creatorul, trebuie crezut, în timp ce Legea Creatorului este păstrată; căci până atunci li se păruse incredibil ca Legea să fie abolită de Creatorul ei. Mai mult, dacă ar fi învățat anterior de la Apostol despre un Dumnezeu complet diferit, ei înșiși ar fi ghicit că trebuie să renunțe la Legea acelui Dumnezeu pe care l-ar fi abandonat urmând pe altul. Căci cine s-ar aștepta ca cel care a acceptat un nou Dumnezeu să continue să fie învățat despre necesitatea de a urma noi reguli? 3. Căci, din moment ce aceeași divinitate a fost predicată în Evanghelie care fusese întotdeauna cunoscută în Lege, iar regulile nu erau aceleași, esența întrebării era aceasta: Ar trebui

Legea Creatorului abolită în Hristos, Autorul Evangheliei? Excludeți această poziție, și întrebarea devine inutilă. Dacă, însă, problema ar deveni inutilă, când toți ar recunoaște că trebuie să se îndepărteze de ordinea stabilită de Creator prin credința într-un alt dumnezeu, atunci apostolul nu ar avea niciun motiv să propovăduiască atât de insistent ceea ce credința însăși ar fi prescris. 4. Întreaga Epistolă, așadar, nu a fost destinată altui scop decât să propovăduiască faptul că abolirea Legii este în conformitate cu instituirea Creatorului, despre care vom oferi acum dovezi. Mai mult, dacă <Pavel> nu menționează niciun dumnezeu nou - pe care nicăieri nu l-ar fi menționat mai probabil decât în acest caz, și anume, justificând abolirea Legii prin această singură și suficientă afirmație a unei noi divinități - atunci este clar ce vrea să spună atunci când scrie: Mă minunez că v-ați îndepărtat atât de repede de Cel ce v-a chemat prin har, la o altă evanghelie, [2130]— altuia în felul vieții — nu în religie; în reguli — nu în divinitate; căci Evanghelia lui Hristos urma să cheme din Lege — la har, și nu de la Creator — la un alt dumnezeu. 5. Căci nimeni nu i-a îndepărtat de la Creator, astfel încât s-ar părea că trec la o altă Evanghelie atunci când se presupune că trec la Creator. Într-adevăr, adăugând că o altă Evanghelie nu există deloc, [2131] <apostolul> afirmă apartenența la Creator a ceea a cărui existență o apără. Căci dacă Creatorul promite și Evanghelia — vorbind prin Isaia: Cel ce aduce vești bune Sionului, suie-te pe muntele înalt; Cel ce aduce vești bune Ierusalimului, înalță-Și glasul în puterea Lui?, de asemenea — apostolilor: Cât de potrivite sunt picioarele celor ce aduc vești bune de pace, celor ce aduc vești bune și neamurilor, căci El spune și: În Numele Lui se vor încrede neamurile? — adică, în numele lui Hristos, căruia <Creatorul> îi spune: Te-am numit lumină pentru neamuri? — și există și Evanghelia noului dumnezeu, pe care, după cum afirmi, apostolul a apărat-o atunci, atunci, prin urmare, există deja două Evanghelii ale doi dumnezei, iar apostolul va minți, spunând că cealaltă <Evanghelie> nu există deloc, [2132] deși există o alta, și ar putea să-și apere Evanghelia, dovedindu-i superioritatea și nedefinind-o ca fiind singura. Dar, poate, pentru a ieși din ea, vei spune: „De aceea a adăugat: Chiar dacă un înger din cer propovăduiește o altă evanghelie, să fie anatema?” — întrucât știa că și Creatorul va predica evanghelia. 6. Ei bine, atunci cazi din nou în propria ta capcană. Căci în asta ești prins: la urma urmei, afirmația existenței a două Evanghelii nu poate aparține cuiva care neagă existența celeilalte <Evanghelii>. Totuși, gândul lui Pavel este clar, începând propoziția cu sine însuși: Dar dacă noi sau un înger din cer va propovădui o evanghelie altfel, să fie anatema. [2133] Căci aceasta este spusă ca exemplu. Totuși, dacă el însuși nu a intenționat să propovăduiască o evanghelie altfel, atunci, desigur, acest lucru se aplică și îngerului. Prin urmare, a menționat îngerul pentru a <arăta> cât de puțin ar trebui oamenii să creadă atunci când <nu ar trebui să creadă> nici un înger [nici un apostol], [2134] și nu pentru a atribui îngerul Evangheliei Creatorului. 7. Apoi, relatând pe scurt istoria transformării sale dintr-un persecutor într-un apostol, [2135] el confirmă ceea ce este scris în Faptele Apostolilor, unde se găsește ceea ce este relatat în această Epistolă, <și anume> că unii au intervenit, [2136] vorbind despre necesitatea circumciziei și a respectării Legii lui Moise, [2137] și că apoi apostolii, cărora li s-a adresat această întrebare, prin voia Duhului au anunțat inutilitatea punerii de poveri asupra oamenilor, [2138]ceea ce nici părinții înșiși nu puteau suporta. Și dacă și în această privință Faptele Apostolilor sunt de acord cu Pavel, devine clar de ce le respingeți, și anume pentru că nu predică alt dumnezeu decât Creatorul și un Hristos care nu aparține altuia decât Creatorului, când împlinirea făgăduinței Duhului Sfânt nu este confirmată de nimic

altceva decât mărturia Faptelor Apostolilor; [2139] desigur, este incredibil că ei au făcut ecou parțial apostolului, - prezentându-i istoria în conformitate cu propria sa mărturie - și parțial l-au contrazis, proclamând în Hristos divinitatea Creatorului în așa fel încât Pavel, primind de la apostoli ideea de a abandona Legea, nu le-a urmat predica.

1. Mai departe, Pavel scrie că după paisprezece ani a venit la Ierusalim <pentru a recurge> la protecția lui Petru și a restului apostolilor, pentru a discuta cu ei principiul evangheliei sale: dacă nu trudise sau nu trudise în zadar atâția ani, adică dacă nu predica ceva diferit de ei. [2140] Atât de mult își dorea să primească aprobare sau sprijin de la cei pe care, dacă vreți, intenționați să-i considerați foarte apropiați de iudaism. 2. Dar când spune că nici Tit nu a fost circumcis, [2141] el începe deja să arate că problema circumciziei, din cauza apărării continue a Legii, a fost ridicată de cei pe care îi numește din acest motiv frați falși și contrafăcuți, [2142] care nu încetează niciodată să insiste asupra a altceva decât continuarea Legii datorită credinței pe care, fără îndoială, o păstrează în Creator și astfel pervertesc Evanghelia, nu prin coruperea Scripturilor, prin care ar putea inventa un Hristos care aparține Creatorului, ci prin păstrarea vechilor reguli, astfel încât să nu abandoneze Legea Creatorului. 3. De aceea, spune el, din cauza fraților falși, prefăcuți, care s-au strecurat ca să ne spioneze libertatea pe care o avem în Hristos, ca să ne înrobească, noi [2143] nu am cedat nici măcar o oră să ne supunem . [2144] Căci trebuie să fim atenți la ce înseamnă aceasta și de ce se vorbește despre asta aici, iar denaturarea Scripturii va deveni clară. Când <apostolul> spune mai întâi: „ Dar nici măcar Tit, care era cu mine, deși era grec, n-a fost silit să se circumcidă ”, apoi adaugă: „ din cauza fraților falși ” [2145] și așa mai departe, începe să expună motivul care l-a determinat să acționeze diferit, [2146] arătând de ce a făcut ceea ce nu ar fi făcut [și nu ar fi arătat], [2147] dacă ceea ce a făcut nu s-ar fi întâmplat din cauza a ceea ce a făcut. 4. Căci aș vrea să spuneți: dacă acei frați falși nu s-ar fi strecurat ca să-și păstreze libertatea, oare s-ar fi supus pentru a se supune? Nu cred. Prin urmare, au cedat, întrucât existau unii pentru care trebuiau să cedeze. Căci aceasta era potrivit unei credințe noi și încă îndoielnice în ceea ce privește respectarea Legii, întrucât chiar și apostolul însuși se îndoia dacă nu alergase sau alerga în zadar. 5. Prin urmare, frații falși care vegheau asupra libertății creștine trebuiau induși în rătăcire, ca să nu o amăgească în sclavia iudaismului, înainte ca Pavel să știe că nu alergase în zadar, înainte ca predecesorii săi să-i fi dat mâna dreaptă, înainte ca el să fi acceptat cu consimțământul lor [2148] slujba de a predica neamurilor. [2149]Prin urmare, el a cedat pentru o vreme necesității și astfel are motiv să-l circumcidă pe Timotei [2150] și să-i aducă pe cei tunși în Templu, [2151] lucru relatat [2152] în „Faptele Apostolilor”; fapte care sunt atât de adevărate încât par a fi în armonie cu apostolul, care mărturisește că a devenit evreu pentru evrei, pentru a câștiga evrei și trăind sub Lege de dragul celor care erau sub Lege [2153] - și de dragul acelor <frați falși> care se strecuraseră - și pentru toți, în vremurile din urmă, a devenit totul, pentru a câștiga pe toți. [2154] 6. Dacă această înțelegere trebuie să provină din cele spuse, atunci nimeni nu se va îndoi că Pavel este un predicator al acelui Dumnezeu și Hristos căruia îi aparține Legea; deși <Pavel> a exclus <această Lege>, uneori, totuși, în funcție de împrejurări, a permis <o>, ceea ce ar fi imediat supus anulării dacă <apostolul> ar proclama un nou dumnezeu. Ei bine, <pentru noi> este bine că Petru, Iacov și Ioan i-au dat lui Pavel mâna dreaptă și au decis asupra distribuirii slujirii, astfel încât Pavel <a predicat> neamurilor, la fel și celor circumcișii, doar ca aceștia să-și

amintească de săraci: [2155] și aceasta este în conformitate cu Legea Creatorului, prețuind pe săraci și nevoiași, așa cum s-a dovedit în <examinarea mea> a Evangheliei voastre. 7. Este destul de evident că întrebarea privea doar Legea, în timp ce devenea clar ce din Lege trebuia păstrat. „Dar el îl mustră pe Petru, care calcă adevărul evangheliei cu un pas nesigur.” [2156] Cu siguranță o face, dar nimic altceva decât inconstanța hranei sale, pe care <Petru> o varia în funcție de numărul celor prezenți, temându-se de cei circumciși, [2157] și nu din cauza vreunei diferențe [2158] de divinitate, din cauza căreia <Pavel>, care nu l-a cruțat pe Petru nici măcar în chestiunea mai puțin importantă a dublei conduite, ar fi ieșit față în față și împotriva celorlalți, dacă ar fi crezut așa cum doresc marcioniții. [2159] 8. Cât despre restul: să continue apostolul, afirmând că omul este îndreptățit nu prin faptele Legii, ci prin credință; [2160] <credința> însă în același Dumnezeu, căruia îi aparține și Legea. Căci <Pavel> nu s-ar fi străduit atât de mult să separe credința de Lege, pe care însăși diferența de divinitate, dacă ar fi existat, ar fi separat-o fără ajutorul său. Avea toate motivele să nu reconstruiască ceea ce distrusese. [2161] Și Legea trebuia distrusă din momentul în care glasul lui Ioan s-a auzit în pustie: Pregătiți căile Domnului , [2162] ca pâraiele, dealurile și munții să fie plini și jos, cei strâmbi și aspri, drepti și nivelați, [2163] adică dificultățile Legii, ușurința Evangheliei. Și-a amintit că sosise deja timpul pentru psalm:Să le rupem legăturile și să le lepădăm jugul lor; din acel moment neamurile s-au stârnit și oamenii au cugetat lucruri deșarte ; [2164] regii pământului s-au ridicat și conducătorii s-au adunat împotriva Domnului și împotriva Hristosului Său, [2165] - pentru ca omul să fie îndreptățit prin libertatea credinței și nu prin robia Legii, [2166] - căci cei drepți trăiesc prin credință. [2167] 9. Dacă profetul Habacuc a declarat aceasta, adică aveți și voi un apostol care îi întărește pe profeți, precum și pe Hristos <îi întărește>. Prin urmare, credința în care va trăi cel drept va fi în acel Dumnezeu, căruia îi aparține și Legea, în care cel ce lucrează nu va fi îndreptățit. În același fel, dacă Legea conține un blestem, [2168] și credința o binecuvântare, [2169] atunci le aveți pe amândouă, oferite de Creator: Iată, am pus înaintea voastră , spune El, un blestem și o binecuvântare? Nu poți menține distincția - chiar dacă există una între lucrări, nu există nicio distincție între autorii <lor> - care este stabilită de unicul Autor. Este evident cât de mult ne ajută explicația dată de însuși Apostolul, de ce Hristos a devenit blestem pentru noi, [2170] adică corespunde credinței în Creator. 10. Căci, pentru că Creatorul a declarat: Blestemat este oricine atârnă pe lemn , [2171] Hristos nu va părea a aparține unui alt dumnezeu și, prin urmare - chiar și atunci - blestemat de Creator în Lege. Sau [2172] cum ar putea Creatorul să-l blesteme dinainte pe cel a cărui existență nu o cunoștea? De ce atunci nu este mai potrivit Creatorului să-Și condamne propriul Fiu la propriul Său blestem decât cu dumnezeul tău să-și condamne <fiul> la un blestem, și asta pentru un străin? În cele din urmă, dacă această acțiune față de Fiul Său pare sălbatică la Creator, atunci pare la fel și la dumnezeul tău; dar dacă este rațională la al tău, atunci este mai mult la al Meu și la al Meu. 11. Căci este mai ușor să crezi că El a prevăzut o binecuvântare pentru om prin blestemul lui Hristos, care a pus odată înaintea omului atât blestemul, cât și binecuvântarea, decât cel care nu ți-a declarat niciodată niciunul dintre ele. „Primim, deci, binecuvântare duhovnicească prin credință”, [2173] spune <Marcion>; cu siguranță prin aceea prin care cei drepți vor trăi, [2174] potrivit Creatorului.

Iată, așadar, ce spun: credința aparține acelui Dumnezeu căruia îi aparține credința după modelul harului. [2175] Și când adaugă: Căci voi toți sunteți fii ai credinței, [2176] apare ceea ce a răzuit mai sus diligența eretică, și anume menționarea lui Avraam, unde apostolul afirmă că suntem fii ai lui Avraam prin credință; [2177] în conformitate cu această mențiune, el a vorbit și aici despre „fii ai credinței". Dar cum sunt ei fii ai credinței? Și a cui credință, dacă nu a lui Avraam? 12. Căci, dacă Avraam a crezut și aceasta i s-a socotit <lui> [2178] ca dreptate, [2179] și de atunci a meritat dreptul de a fi numit tatăl multor neamuri, [2180] și suntem mai îndreptățiți prin credința în Dumnezeu *** [2181] așa cum a fost Avraam și moștenim viața așa cum omul drept trăiește prin credință, atunci rezultă că atât mai sus <Pavel> ne-a declarat fii ai lui Avraam ca părinte al credinței, cât și aici - fii ai credinței prin care Avraam a primit făgăduința de a deveni părinte al neamurilor. Însuși faptul că <Pavel> separă credința de circumcizie, nu intenționează oare să ne declare fii ai lui Avraam, care am crezut, rămânând în trupul nestricăcios? [2182] În cele din urmă, credința unui zeu nu se poate apropia de modelul stabilit de un alt Dumnezeu, astfel încât să atribuie dreptatea celor care cred, astfel încât să permită celor drepți să trăiască <prin credință>, [2183] astfel încât să-i numească pe păgâni fii ai credinței. Toate acestea aparțin Celui care le știa mai dinainte.

1. După aceeași mențiune <omisă de Marcion> despre Avraam, [2184] deși este [2185] infirmată de însăși gândul <din Epistolă>, el spune: Până acum am vorbit după chipul omului: când eram copii, eram oare supuși elementelor lumii ca să le slujim? Dar aceasta nu este spusă conform obiceiului omenesc. Căci acesta nu este un exemplu, [2186] ci adevărul însuși. Căci care copil - cu siguranță un copil în rațiune, precum păgânii - nu este supus elementelor lumii, pe care le consideră Dumnezeu? Și ceea ce <Pavel> a spus după chipul omului a fost acesta: Dar totuși nimeni nu disprețuiește testamentul omenesc și nu adaugă la el? 2. Căci referindu-se la exemplul testamentului uman păstrat constant, el a păzit divinul. Dar făgăduințele au fost date lui Avraam și seminței sale. El nu a spus „urmași", ca și cum ar fi fost din mulți, ci „sămânță", ca de unul singur, care este Hristos? Să se rușineze buretele [2187] al lui Marcion! Poate că examinez pasajele pe care le-a exclus fără o nevoie specială, deoarece este mai puternic respins de ceea ce a reținut. Dar când a venit împlinirea timpului, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său , El, desigur, care este Dumnezeul chiar și al timpurilor însele, din care constă epoca; El care a stabilit și semnele timpurilor: soarele, luna, [2188] constelațiile și stelele; El, în cele din urmă, care a rânduit și a prezis revelarea Fiului Său la sfârșitul timpului: În zilele de pe urmă se va descoperi muntele Domnului [2189] și: În zilele de pe urmă voi turna Duhul Meu peste orice făptură?, conform lui Ioel. El a amânat împlinirea timpului, Căruia îi aparținea atât începutul, cât și sfârșitul timpului. 3. Dar ce a făcut acel dumnezeu inactiv, dumnezeul absenței oricărei fapte și preziceri și, prin urmare, un dumnezeu nepreocupat de niciun timp, care să aducă împlinirea timpului și amânarea a ceea ce era deja destinat să se împlinească? Dacă nimic, atunci este suficient de absurd ca El să amâne vremurile Creatorului, în timp ce Îl slujește <astfel> pe Creator. În ce scop L-a trimis El pe Fiul Său? Să-i răscumpere pe cei care erau sub Lege , [2190] adică să facă din ce e strâmb o cale dreaptă și din ce e aspru o cărare netedă , [2191] după Isaia, pentru ca cele vechi să treacă și să înceapă cele noi: [2192] O lege nouă din Sion și cuvântul Domnului din Ierusalim? — și ca noi să putem primi înfierea , [2193] desigur, neamurile, care nu erau fii. 4. Căci El Însuși va fi o lumină pentru neamuri , [2194] și în Numele Lui neamurile se

vor încrede. [2195]Așadar, ca să arate că suntem fii ai lui Dumnezeu, El a trimis Duhul Său în inimile noastre, strigând: Avva, Tată. [2196] Căci în zilele de pe urmă , zice El, voi turna Duhul Meu peste orice făptură. [2197] Prin a cui milă, dacă nu prin Acela căruia îi este făgăduința milei? Cine este Tatăl, dacă nu Creatorul? 5. Așadar, după aceste bogății, nu a fost nevoie să ne întoarcem la elementele slabe și sărace. [2198] Romanii numesc de obicei și elementele rudimentelor alfabetizării. Prin urmare, <Pavel> nu a vrut să-i îndepărteze <pe galateni> de Dumnezeul acestor elemente prin minimizarea elementelor universului - chiar dacă, spunând mai sus: „dacă slujiți celor ce sunt prin fire dumnezei”, [2199] pedepsește eroarea superstiției fizice, adică naturale, care considera elementele a fi Dumnezeu, el, totuși, nu-L învinovățește pe Dumnezeul elementelor - el însuși arată ce înțelege prin elemente, și anume, temeliile Legii: păziți zilele și lunile, anotimpurile și anii. [2200] 6. Și Sabatele, cum presupun, și „cinele curate”, [2201] și posturile și zilele mari. Căci era necesar să le refuze, precum și circumcizia, în conformitate cu porunca Creatorului, Care <spune> și prin Isaia: Nu voi suporta lunile voastre noi, Sabatele și ziua mare; posturile și sărbătorile voastre și ritualurile sacre le urăște sufletul Meu ; [2202] Și prin Amos: Urăsc, am respins ritualurile voastre sacre și nu simt mirosul <jertfei> adunărilor voastre solemne. [2203] Și, de asemenea, prin Osea: Voi îndepărta toată veselia ei și ritualurile ei sacre, Sabatele ei, lunile ei noi și toate sărbătorile ei . [2204] 7. „El a desființat”, spuneți voi, „ceea ce El Însuși a instituit”. Mai bun El decât altul; sau dacă altul, atunci, în consecință, el a susținut decizia Creatorului, înlăturând ceea ce El a condamnat și El. Dar întrebarea de ce Creatorul a abolit legile Sale nu este pentru discuția noastră prezentă. Întrucât însăși abolirea Legii vine de la Creator, atunci pentru a confirma că apostolul nu a instituit nimic împotriva Creatorului, a fost suficient pentru noi să dovedim intenția Lui de a le desființa. 8. Dar, așa cum hoții scapă uneori ceva din prada lor care devine o dovadă, tot așa cred că Marcion a lăsat ultima mențiune a lui Avraam, deși nu există nimic altceva ce <el> ar fi trebuit să șteargă mai întâi, chiar dacă a schimbat parțial această mențiune. Căci, dacă Avraam a avut doi copii, unul din roabă și altul din femeia liberă, dar cel din roabă s-a născut trupește, iar cel din femeia liberă, prin făgăduință - ceea ce este o alegorie (adică, vorbește despre altceva), întrucât acestea sunt două legăminte (sau „două arătări”, așa cum le găsim interpretate <la Marcion>):unul de pe Muntele Sinai pentru sinagoga evreilor, după Lege zămislind în robie, celălalt zămislind mai presus de orice putere, tărie, stăpânire și orice nume care se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor; în această sfântă Biserică, care este mama noastră, am făcut un jurământ , [2205] - și <dacă> apostolul> pe această bază adaugă: Așadar, fraților, nu suntem fii ai roabei, ci ai femeii libere, [2206] - apoi, desigur, a arătat că nobila origine a creștinismului are o alegorie misterioasă în fiul lui Avraam născut din femeia liberă, așa cum robia legală a iudaismului <o are> în fiul roabei și astfel acelui Dumnezeu îi vor aparține ambele instituții, în Care găsim schița ambelor instituții. 9. Nu cumva chiar faptul că spune: În conformitate cu această libertate Hristos ne-a eliberat [2207] - nu confirmă că eliberatorul [2208] este același care este stăpânul? Căci nici măcar Galba nu i-a eliberat [2209] pe sclavii altora, hotărând mai degrabă să-i elibereze pe cei care erau liberi. [2210] Prin urmare, El acordă libertatea celui care avea robia Legii. Și, într-adevăr, nu era potrivit ca cei care fuseseră eliberați să fie împinși înapoi sub jugul robiei, adică al Legii, când psalmul se împlinise deja: Să rupem legăturile lor și să lepădăm jugul lor de la noi [2211] după ce conducătorii [2212] s-au adunat împotriva Domnului și împotriva Hristosului Său [2213] 10. Și astfel,

<apostolul> a insistat ca însăși semnul robiei [2214] - circumcizia - să fie îndepărtat de la cei care au fost eliberați din robie, [2215] îndepărtat, desigur, prin puterea predicării profetice; <a insistat,> amintindu-și de ceea ce s-a spus prin Ieremia: Și circumcideți prepuțul inimii voastre [2216] căci și Moise <zice>:

Circumcideți împietrirea inimilor voastre, [2217] adică nu firea. În cele din urmă, dacă <Pavel> a respins circumcizia <ca> venind de la un alt dumnezeu, atunci de ce neagă că în Hristos necircumcizia, la fel ca circumcizia, are vreo putere? [2218] 11. Căci ar fi trebuit să prefere opusul a ceea ce lupta, dacă ar fi venit de la un dumnezeu ostil circumciziei. Mai mult, întrucât atât circumcizia, cât și necircumcizia proveneau de la același Dumnezeu, ambele au devenit inutile în Hristos din cauza preferinței credinței; acea credință despre care este scris: Și neamurile vor crede în Numele Lui ; [2219] acea credință pe care, vorbind despre ea ca fiind împlinită prin dragoste, [2220] o arată și ca aparținând Creatorului. Căci dacă vorbește despre dragostea față de Dumnezeu, atunci iată <porunca> Creatorului: Iubește-L pe Dumnezeu cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată puterea ta ; [2221] dacă este vorba despre iubirea aproapelui tău, atunci atât cuvintele, cât și aproapele tău ca pe tine însuți [2222] aparțin Creatorului. 12. Și cel ce te tulbură va purta condamnarea [2223] De la care dumnezeu? De la cel mai bun? Dar el nu judecă. De la Creator? „Dar nici El nu-l va condamna pe apărătorul circumciziei.” Și dacă nu există nimeni altcineva în afară de Creator care ar putea judeca, atunci, prin urmare, El îi va condamna pe apărătorii Legii doar pentru că El Însuși a decretat că Legea și-a pierdut puterea. [2224] Ce se întâmplă atunci, dacă <Pavel> o confirmă (Legea) în măsura în care ar trebui? Căci el spune: Toată Legea se împlinește în voi: iubește-ți aproapele ca pe tine însuți [2225] 13. Sau dacă vrea ca cuvântul împlinit să fie înțeles ca și cum <Legea> nu s-ar mai împlini, atunci, în consecință, nu vrea ca eu să-mi iubesc aproapele ca pe mine însumi, astfel încât această <poruncă> și-ar pierde și ea puterea odată cu Legea. Dar această poruncă trebuie respectată întotdeauna. Prin urmare, Legea Creatorului a fost aprobată chiar și de adversarul <Său> și nu a suferit nicio pierdere din cauza acesteia, ci a primit o reducere, [2226] când întreaga sa esență (a Legii) era deja redusă la o singură poruncă. Dar nici măcar acest lucru nu este potrivit pentru nimeni altcineva să facă într-o măsură mai mare decât autorul. Și, mai mult, când <apostolul> spune: Purtați poverile unii altora și astfel împliniți legea lui Hristos, [2227] atunci, din moment ce acest lucru nu poate fi fără dragostea aproapelui ca față de sine, devine clar că cuvintele Iubiți-vă aproapele ca pe voi înșivă, prin care se proclamă: Purtați poverile unii altora, sunt legea lui Hristos, care aparține Creatorului și, astfel, Hristos aparține Creatorului, din moment ce legea Creatorului este a lui Hristos. 14. Vă înșelați, Dumnezeu nu este batjocorit?Însă cineva poate ridiculiza Dumnezeul lui Marcion, care nu știe nici să se mânie, nici să se răzbune. Căci ce seamănă omul, aceea va și secera? Prin urmare, <aceasta> este amenințată de Dumnezeul pedepsei și al judecății. Făcând bine ochiului, să nu obosim? - și: Cât timp avem, să facem bine? Negați faptul că Creatorul a poruncit să facem bine și lăsați zeitatea opusă să aibă învățătura opusă. Mai mult, dacă <apostolul> prezice pedeapsa, atunci de la același Dumnezeu va veni atât recolta stricăciunii, cât și a vieții. [2228] 15. La vremea potrivită vom secera? - căci și Eclesiastul spune: Un timp pentru fiecare lucru? Dar chiar și pentru mine, slujitorul Creatorului, lumea este răstignită - dar nu Dumnezeul lumii - și eu pentru lume - dar nu pentru Dumnezeul lumii. Căci <cuvântul> pace <apostolul> l-a folosit în legătură cu

modul de viață al lumii, prin renunțarea la care noi împreună cu ea (lumea) suntem răstigniți și murim unii față de alții. [El numește persecutorii lui Hristos.] [2229] Când <apostolul> adaugă că poartă rănile lui Hristos pe trupul său [2230] - desigur, răni trupești de la lanțuri, [2231] - el declară deja deschis că trupul lui Hristos, ale cărui răni le arată ca fiind trupești, nu este imaginar, ci adevărat și autentic.

1. Introducerea <mea> la Epistola precedentă a îndrumat <studiul> astfel încât nu am luat în considerare introducerea <lui Pavel>, fiind încrezător că o pot examina și în alt loc, ceea ce este obișnuit, desigur, <pentru Pavel> și același lucru în toate Epistolele. Nu spun că se adresează celor cărora le scrie nu cu cuvinte de salut, ci cu cuvintele: Har și pace : [2232] ce are el, răsturnătorul iudaismului, de-a face cu obiceiul iudaic încă păstrat? Într-adevăr, chiar și astăzi evreii se adresează <unul altuia>, dorind pace, iar în trecut se salutau unii pe alții în acest fel în Scriptură - dar înțeleg că el a confirmat prin slujba sa ceea ce fusese prezis de Creator: Cât de potrivite sunt picioarele celor ce aduc vești bune, care aduc vești bune ale păcii. [2233] 2. Căci el propovăduiește pacea cea bună, adică harul lui Dumnezeu, [2234] și știa de necesitatea de a prefera această pace [2235] . Întrucât el, proclamând aceasta (har și pace) de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Isus, [2236] folosește expresiile obișnuite, care corespund și misterului nostru <de credință>, atunci cred că se poate înțelege despre care Dumnezeu Tatăl și Domnul Isus se vorbește doar din particularitățile <harului și păcii>: cărui <zeu> îi corespund mai mult. 3. În primul rând, declar că Tatăl și Dumnezeu [2237] trebuie recunoscuți ca nimeni altul decât Creatorul și Organizatorul atât al omului, cât și al universului; apoi, că Tatăl, datorită autorității <Sale>, este dat și numele de Domn, pe care prin Tatăl îl primește și Fiul; în cele din urmă, că harul și pacea nu aparțin numai Celui de care au fost prezise, ci <și> Celui care a fost ofensat. Căci iertarea [2238] are loc numai în prezența unei ofense, iar pacea are loc numai în prezența războiului. 4. Însă atât poporul <evreu> - din cauza încălcării poruncilor - cât și întreaga omenire - din cauza nesocotirii naturii [2239] - au păcătuit și s-au răzvrătit împotriva Creatorului. Însă Dumnezeul lui Marcion nu putea fi ofensat atât pentru că este necunoscut, cât și pentru că nu știe să se mânie. Prin urmare, ce iertare <poate veni> de la cineva care nu a fost ofensat? Ce pace - de la cineva împotriva căruia nu a existat nicio răzvrătire? 5. <Apostolul> spune că crucea lui Hristos este o nebunie pentru cei sortiți pieririi, dar puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu pentru cei care moștenesc mântuirea, [2240] și, pentru a arăta din ceea ce urmează, adaugă: Căci este scris:

Voi nimici înțelepciunea celor înțelepți și voi nimici priceperea celor chibzuiți. [2241] Dacă aceste cuvinte aparțin Creatorului și se referă la lucrarea crucii, care este considerată nebunie, [2242] atunci crucea, și prin cruce, de asemenea, Hristos, se va referi la Creator, prin care a fost prezis ceea ce se referă la cruce. 6. Sau dacă Creatorul, ca o persoană invidioasă, a luat înțelepciunea pentru ca crucea lui Hristos, adică adversarul Său, să fie considerată nebunie, atunci cum poate Creatorul să proclame ceva despre crucea lui Hristos, care nu-I aparținea, pe care nu-l știa când a prezis? Și de ce, într-adevăr, primesc unii mântuirea de la Dumnezeul cel mai bun, [2243] care este plin de milă, crezând că crucea este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu, în timp ce alții, pentru care crucea lui Hristos este considerată nebunie, sunt distruși? Dacă nu este așa, atunci <lucrarea> Creatorului [2244] va fi pedeapsa pierderii înțelepciunii și a priceperii

pentru o insultă <adusă Lui> și de către poporul <evreu> și de către rasa umană. 7. Acest lucru va fi confirmat de următoarele cuvinte, când <apostolul> spune: N-a făcut Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii? [2245] Și, de asemenea, când adaugă aici pentru ce motiv <A făcut aceasta>: Întrucât, în înțelepciunea lui Dumnezeu, lumea nu L-a cunoscut pe Dumnezeu prin înțelepciune, a binevoit Dumnezeu prin nebunia [2246] predicării să mântuiască pe credincioși [2247]. Dar mai întâi voi raționa despre lume , întrucât cei mai ingenioși eretici de aici mai mult decât în orice alt loc interpretează lumea ca fiind stăpâna lumii , dar noi înțelegem <prin lume> un om care este în lume, ținând cont de modul simplu de exprimare verbală a gândirii umane, când ceea ce conține, folosim mai des în loc de ceea ce este conținut: „circul a strigat", „forul a vorbit" și „basilica a făcut zgomot", adică acei <oameni> care se aflau în aceste locuri au strigat, au vorbit și au făcut zgomot. Așadar, întrucât omul, și nu Dumnezeul lumii, nu L-a cunoscut pe Dumnezeu în înțelepciunea în care [2248] ar fi trebuit să-L cunoască, și evreii în înțelepciunea Scripturilor și întregul neam <uman> în înțelepciunea faptelor, atunci același Dumnezeu, Care nu a fost recunoscut prin înțelepciunea Sa <în înțelepciune>, a hotărât să zdrobească înțelepciunea omenească cu prostie, mântuind pe toți cei care credeau în propovăduirea cea nebună a crucii. [2249] 8. Căci evreii vor semne, <evreii> care ar fi trebuit deja să creadă în Dumnezeu, iar grecii caută înțelepciunea , [2250]<Greci> care își ridică propria înțelepciune, și nu a lui Dumnezeu. Totuși, dacă s-ar predica un nou dumnezeu, unde ar păcătui evreii, dorind semne pe care să le dea credință, sau grecii, căutând înțelepciunea, pe care s-ar baza mai mult? Astfel, însuși faptul pedepsei atât asupra evreilor, cât și asupra grecilor, Îl arată clar pe Dumnezeu ca zeloți și judecători, care, prin pedeapsa inerentă unui zeloți și judecători, a înnebunit înțelepciunea lumii. Și dacă disputa apare de la Cel ale cărui Scripturi sunt folosite, atunci, prin urmare, apostolul, raționând despre Creatorul greșit înțeles, învață, desigur, necesitatea înțelegerii Creatorului. [2251] 9. Chiar și faptul că îl proclamă pe Hristos ca fiind o piatră de poticnire pentru evrei, [2252] confirmă profeția Creatorului despre El, vorbind prin Isaia: Iată, am pus în Sion o piatră de poticnire și o stâncă de cădere , [2253] „Și Stânca era Hristos", [2254] chiar și Marcion păstrează <aceste cuvinte>. Ce este atunci acea nebunie a lui Dumnezeu care este mai înțeleaptă decât oamenii, dacă nu crucea și moartea lui Dumnezeu? Ce este acea slăbiciune a lui Dumnezeu care este mai puternică decât oamenii, [2255] dacă nu nașterea și trupul lui Dumnezeu? Dar dacă Hristos nu S-a născut din Fecioară și nu a fost format din trup și, prin urmare, nu a suferit cu adevărat nici răstignirea, nici moartea, atunci nu a fost nimic nebun sau slab în El și Dumnezeu nu a ales lucrurile nebunești ale lumii pentru a-i rușina pe cei înțelepți, nici Dumnezeu nu a ales lucrurile slabe ale lumii pentru a-i rușina pe cei puternici, nici lucrurile josnice, neînsemnate și disprețuite, care nu există , [2256] adică ceea ce nu există cu adevărat, pentru a rușina ceea ce există?!, adică ceea ce există cu adevărat. Căci din ceea ce a instituit Dumnezeu nu este nimic cu adevărat mic, josnic și disprețuit, [2257] ci acestea sunt ceea ce a instituit omul. Dar la Creator chiar și faptele antice pot fi considerate nebunie, slăbiciune, josnicie, neînsemnătate și disprețuire. 10. Ce este mai nechibzuit, ce este mai slab decât cerința lui Dumnezeu pentru jertfe sângeroase și arderi de tot fumegânde? [2258] Ce este mai slab decât curățirea paharelor [2259] și a paturilor? [2260] Ce este mai rușinos decât adăugarea de și mai multă necinste [2261] unei firi deja rușinate? [2262] Ce este la fel de josnic ca numirea unei răzbunări egale în severitate cu crima? [2263] Ce este la fel de disprețuitor ca abținerea de la mâncare?

[2264] Din câte știu eu, fiecare eretic ridiculizează întregul Vechi Testament. Căci Dumnezeu a ales lucrurile nebune ale lumii ca să-i facă de rușine pe cei înțelepți, [2265] - Dumnezeul lui Marcion <n-a făcut> nimic de genul acesta, căci nu caută să expună contrariul cu contrariul -ca nimeni să nu se laude, ca nu cumva, după cum este scris: „Cine se laudă, să se laude în Dumnezeu” . [2266] În cine? Desigur, în Cel care a rânduit aceasta. Cu excepția cazului în care Creatorul ne-a rânduit să ne lăudăm în Dumnezeul lui Marcion.

1. Prin toate acestea, așadar, arată despre ce fel de înțelepciune a lui Dumnezeu vorbește printre cei desăvârșiți, [2267] și anume, înțelepciunea Celui care a luat înțelepciunea de la înțelepți și a făcut priceperea celor inteligenți zadarnică, [2268] care a făcut nebună înțelepciunea lumii, [2269] alegând nebunia ei și destinand-o mântuirii. El spune că acea înțelepciune era ascunsă [2270] care locuia în ceea ce este nebunesc, neînsemnat și josnic, care era ascunsă sub chipuri, alegorii și ghicitori, care urma să fie revelată mai târziu în Hristos, care a fost pus ca o lumină pentru neamuri [2271] de către Creator, care a promis prin glasul lui Isaia că va descoperi comori nevăzute și ascunse. [2272] 2. Căci este greu de imaginat că un zeu ar ascunde ceva care nu a făcut absolut nimic în care ceva să poată fi considerat ascuns. El Însuși, dacă ar exista, nu s-ar fi putut ascunde, ca să nu mai vorbim de vreuna dintre tainele Sale. Însă Însuși Creatorul este la fel de bine cunoscut ca misterele Sale, care erau practicate în mod deschis în Israel, dar erau obscure în sensul lor, în care era ascunsă înțelepciunea lui Dumnezeu, destinată să fie explicată la timpul potrivit printre oamenii perfecți, dar stabilită în planul [2273] lui Dumnezeu înainte de veacuri. [2274] 3. Cui aparțin atunci veacurile, dacă nu Creatorului? Căci dacă veacurile sunt compuse din vremuri, iar vremurile sunt alcătuite din zile, luni și ani, iar zilele, lunile și anii sunt semnificați de sorii, lunile și constelațiile aparținând Creatorului, pe care El le-a stabilit în acest scop - căci El spune: Și vor fi luni și ani pentru semne , [2275] atunci este clar că și veacurile aparțin Creatorului și tot ceea ce se spune că a fost stabilit înainte de veacuri nu aparține nimănui altcuiva decât Aceluia căruia îi aparțin veacurile. 4. Sau <dacă Marcion nu este de acord cu aceasta> să dovedească faptul că zeul său are veacuri, să arate lumea însăși în care acestea sunt considerate <trecătoare>, un vas al vremurilor și unele dintre semnele sau instrumentele lor. [2276] Dacă nu arată nimic, revin la întrebarea mea: de ce <zeul lui Marcion> a stabilit slava noastră înainte de veacuri [2277]Creatorul? S-ar putea părea că a stabilit înainte de veacuri acea <slavă> care ar fi fost revelată <de ei> la începutul veacului. Dar, din moment ce face aceasta când toate veacurile Creatorului aproape au expirat, se dovedește că a stabilit în zadar înainte de veacuri, și nu în limitele lor, ceea ce urma să reveleze aproape după <sfârșitul> veacurilor. 5. Căci graba în stabilire nu se potrivește cuiva căruia îi aparține încetineala în revelație. Dar ambele sunt potrivite pentru Creator: atât să stabilească înainte de veacuri, cât și să reveleze la sfârșitul veacurilor, căci ceea ce El a stabilit și a revelat a dat la mijlocul veacurilor în imagini, ghicitori și alegorii. Dar, din moment ce <apostolul> adaugă referitor la slava noastră că niciunul dintre prinții acestui veac nu a cunoscut-o - totuși, dacă ar fi știut-o, nu L-ar fi răstignit niciodată pe Domnul slavei, [2278] - ereticul dovedește că prinții acestui veac L-au răstignit pe Domnul ***, [2279] adică pe Hristos, un alt dumnezeu, [2280] pentru a întoarce și aceasta împotriva Creatorului. 6. Ei bine, celui căruia i-am arătat mai sus de ce slava noastră ar trebui considerată [2281] ca venind de la Creator, trebuie să i se pară o chestiune stabilită faptul că slava care era secretă la

Creator se găsește în mod natural ca fiind necunoscută tuturor puterilor și autorităților Creatorului - întrucât nici măcar slujitorilor nu li se permite să cunoască planurile stăpânilor lor, ca să nu mai vorbim de acei îngeri apostați și de chiar conducătorul apostaziei, diavolul - astfel încât pot insista că, ca urmare a vinovăției, ei au fost și mai îndepărtați de orice cunoaștere a decretelor Creatorului. [2282] 7. Dar nu mai este potrivit pentru mine să interpretez „prinții acestui veac" ca puteri și autorități ale Creatorului, căci apostolul atribuie acesteia din urmă ignoranța <a Domnului slavei>, [2283] La urma urmei [2284] conform Evangheliei noastre, însuși diavolul L-a recunoscut pe Isus în timpul ispitei, [2285] și, conform Scripturii comune <cu ereticii>, duhul necurat știa că El era Sfântul lui Dumnezeu, că Se numea Isus și că a venit spre nimicirea lor (a demonilor). [2286] De asemenea, parabola omului puternic înarmat, pe care un altul, mai puternic, l-a biruit și i-a pus stăpânire pe echipament, [2287] * * * , [2288] dacă este înțeleasă de Marcion ca o parabolă despre Creator, atunci Creatorul nu a mai putut nici să rămână în ignoranță cu privire la Domnul [2289] slavei, fiind învins de El, nici să-L răstignească pe cruce pe Acela cu care nu a putut să se descurce; și rămâne <să presupunem> că - după părerea mea, acest lucru este plauzibil - puterile și autoritățile Creatorului L-au răstignit pe Domnul [2290] slavei, Hristosul lor, cunoscându-L, cu acea disperare și exces de răutate cu care sclavii cufundați în crime nu ezită să-și omoare stăpânii; căci este scris în mine [2291] că Satana a intrat în Iuda. [2292] 8. Potrivit lui Marcion, apostolul, tot în acest loc [2293]nu permite ca necunoașterea Domnului slavei să fie atribuită puterilor Creatorului; căci el (apostolul) nu dorește ca acestea să fie înțelese de „prinții acestui veac". [2294] Și dacă, după cum se pare, nu a vorbit despre principii spirituale, atunci a vorbit despre puteri pământești: despre primul popor, desigur, neinclus printre neamuri, despre conducătorii săi înșiși, despre regele Irod, precum și despre Pilat și despre cel prin care puterea mai puternică a acestui veac, măreția romană, își exercită conducerea. 9. Astfel, când dovezile părții opuse se prăbușesc, [2295] explicațiile noastre sunt ridicate. [2296] Dar voi încă insistați că slava noastră aparține dumnezeului vostru și este ținută secretă de el. Și de ce atât dumnezeul <vostru>, cât și apostolul <vostru> se bazează încă pe aceeași Scriptură? Ce îl face (adică pe apostol) să apeleze peste tot la cuvintele profeților? Căci cine a cunoscut gândul Domnului și cine au fost sfetnicii Lui? Acestea sunt <cuvintele> lui Isaia. [2297] Ce legătură are el (adică apostolul dumnezeului vostru) cu referirile la cuvintele Dumnezeului nostru? 10. Într-adevăr, <citind> afirmația <apostolului>, vorbind despre sine ca despre un arhitect înțelept, [2298] descoperim că întemeietorul învățăturii divine este astfel numit Creatorul prin Isaia. Căci el spune: Voi lua din Iudeea, - printre altele, - pe arhitectul înțelept! [2299] Nu a primit atunci însuși Pavel [2300] destinul de a fi luat din Iudeea, adică din iudaism, pentru construirea creștinismului, cel care vine să pună singura temelie, care este Hristos? Căci Creatorul vorbește despre aceasta și prin același profet: Iată, pun ca temelie a Sionului o piatră prețioasă, glorioasă, și cine crede în ea nu se va rușina. [2301] 11. Dacă Dumnezeu nu s-ar fi proclamat <aici> constructorul unei structuri pământești, astfel încât <din aceste cuvinte ale Sale> să nu se poată trage concluzia că El indică spre Hristosul Său, Care urma să devină temelia pentru cei care cred în El. Dacă, în funcție de modul în care fiecare va construi pe această temelie - vorbim despre crearea unei doctrine demne sau nedemne - lucrarea sa va fi încercată prin foc, dacă răsplata sa îi va fi plătită prin foc, [2302] atunci <un astfel de curs de acțiune> aparține Creatorului, întrucât prin intermediul focului se îndeplinește judecata [2303] asupra structurii noastre [2304] ,

desigur, ridicată pe temelia Sa, adică pe Hristosul Său. Nu știți voi că sunteți templul lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? [2305] Dacă omul este un accesoriu, un produs, o imagine și o asemănare [2306] - și carne prin pământ, iar suflet prin suflare [2307]— Creatorul, așadar, Dumnezeul lui Marcion locuiește în întregime în ceea ce nu-i aparține; dar dacă nu este așa, atunci noi suntem templul Creatorului. [2308] 12. Și oricine distruge templul lui Dumnezeu, <el însuși> va fi distrus, [2309] — desigur, de Dumnezeul templului. Amenințând cu răzbunătorul, <apostolul> l-a amenințat pe Creator. Fiți nebuni, ca să fiți înțelepți} [2310] De ce? Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie la Dumnezeu. [2311] „ Cu care Dumnezeu?" Dacă cele spuse mai înainte nu ne conduc la înțelegerea acestui lucru, atunci este bine <pentru noi> că aici <apostolul> a adăugat: Căci este scris: Cel ce prinde pe înțelepți în răutatea lor [2312] și iarăși: Domnul cunoaște gândurile înțelepților, că ele (gândurile) sunt deșarte [2313] 13. Căci prin noi se va stabili în toate cazurile că el (adică apostolul) nu putea folosi nicio zicere a acelui Dumnezeu pe care trebuia să-L răstoarne [2314] , dacă <în același timp> nu învăța în interesul Său. Prin urmare, - spune el, - nimeni să nu se laude în om , [2315] Și aceasta corespunde învățăturii Creatorului: Nenorocit este omul care se încrede în om , [2316] și: Mai bine este să te încrezi în Dumnezeu decât să te încrezi în om ; [2317] astfel, și să te lauzi <mai bine în Dumnezeu decât în om>.

1. Și El va aduce la lumină lucrurile ascunse în întuneric [2318] - cu siguranță prin Hristos - El care a promis că Hristos va deveni o lumină pentru neamuri, [2319] și care [2320] S-a numit pe Sine o lampă care cercetează rinichii și inimile. [2321] De la El va veni laudă pentru fiecare, [2322] de la Care vine opusul laudei, ca de la Judecător. „Desigur", spui tu, „el (apostolul) cel puțin aici înțelege prin «lume» pe Dumnezeul lumii, declarând: Am devenit un spectacol pentru lume, și pentru îngeri, și pentru oameni, [2323] - căci dacă prin cuvântul lume i-ar fi desemnat pe oamenii lumii, nu i-ar fi menționat pe oameni după aceea." Dimpotrivă, ca să nu raționați astfel, providența Duhului Sfânt a arătat ce sens a dat apostolul cuvintelor: Am devenit un spectacol pentru lume: pentru îngerii care slujesc lumii și pentru oamenii cărora le slujesc. 2. Căci omul cu o asemenea fermitate, trebuie presupus, se temea să nu spună, Duhul Sfânt, adresându-se în special în Epistola către fiii pe care <acest om> i-a zămislit în Evanghelie, [2324] să numească deschis pe Dumnezeul lumii, împotriva <Caruia> părea că predică doar făcând-o deschis. Nu spun că <apostolul în mod specific>, în conformitate cu Legea Creatorului [2325], a fost nemulțumit de un bărbat care avea soția tatălui său [2326] - chiar dacă urma regula religiei populare sau <sau> de stat, [2327] - dar atunci când îl condamnă să fie predat Satanei, [2328] se dovedește a fi vestitorul Dumnezeului care condamnă. Nu contează ce înțeles a dat <apostolul> cuvintelor: Căci distrugerea trupului, pentru ca duhul să fie mântuit în ziua Domnului , [2329] atâta timp cât a rostit o sentință atât despre distrugerea trupului, cât și despre mântuirea duhului și, poruncind „să îndepărtăm răul din mijlocul celor ce sunt", [2330] ne-a amintit de sentința foarte des auzită a Creatorului. [2331] 3. Curățați aluatul vechi, ca să vă faceți o plămădeală nouă, fiindcă sunteți azimi. [2332] Prin urmare, azimile erau chipurile noastre cu Creatorul. Tot așa și: Hristos, Paștele nostru, a fost junghiat [2333] De ce este Hristos Paștele, dacă Paștele nu a fost un chip al lui Hristos prin asemănarea sângelui mântuitor al mielului și [2334] Hristos? De ce ne-a aplicat nouă și lui Hristos comparații cu triumfurile [2335] Creatorului, dacă nu au fost ale noastre? 4. Îndepărtându-ne de la depravare, <apostolul>

face evidentă învierea firii pământești. Trupul , spune el, nu este pentru depravare, ci pentru Domnul, iar Domnul pentru trup [2336] - „așa cum templul este pentru Dumnezeu și Dumnezeu pentru templul.” [2337]Atunci va pieri templul pentru Dumnezeu și Dumnezeu pentru templu? Dar vedeți: *Pe Cel* pe care Dumnezeu [2338] L-a înviat și *Care> ne va învia pe noi, [2339] *L-a înviat și în trup, căci trupul este pentru Domnul și Domnul este pentru trup. Și este bine că adaugă: Nu știți că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Hristos? [2340] Ce va spune ereticul? Mădularele lui Hristos, care nu ne mai aparțin, [2341] nu vor învia? Căci am fost cumpărați cu un preț mare. [2342] 5. Este clar că nu exista niciun preț, dacă Hristos era o fantomă și nu poseda nicio proprietate trupească cu care să poată plăti pentru trupurile noastre. Prin urmare, și Hristos a avut ceea ce ne face capabili să fim răscumpărați, și dacă El a răscumpărat aceste trupuri pentru ceva mare, în privința căruia [2343] desfrâul nu este permis, ca în privința mădularelor lui Hristos, și nu a noastre, El va păstra cu siguranță pentru Sine întreg ceea ce a cumpărat cu un preț mare. Și cum Îl vom slăvi acum pe Dumnezeu, cum Îl vom purta într-un trup [2344] care este sortit să piară? 6. A venit timpul să înceapă controversa despre căsătorie, pe care Marcion o interzice cu mai multă încăpățânare decât Apostolul. Căci Apostolul, chiar dacă acordă preferință binelui abstinenței, totuși permite încheierea căsătoriei și bucuria roadelor ei și sfătuiește mai degrabă să rămânem în căsătorie decât să divorțăm. [2345] Hristos într-adevăr interzice divorțul, [2346] dar Moise îl permite: [2347] Marcion, lipsindu-și credincioșii de toate formele de concubinaj - căci nu contează cum stau lucrurile cu noii săi convertiți - prescriind divorțul înainte de căsătorie, a cui voință o urmează: pe a lui Moise sau a lui Hristos? 7. Însă Apostolul, [2348] prescriind unei femei să nu-și părăsească soțul sau, dacă l-a părăsit, să rămână necăsătorită sau să se împace cu soțul ei, [2349] a permis atât divorțul, fără a-l exclude complet, cât și a aprobat căsătoria, interzicând mai întâi desfacerea lui și dorind să restabilească ceea ce a fost desfăcut accidental. Și ce temeiuri dă <Apostolul> pentru abstinența? 8. Căci timpul este scurtat , [2350] dar m-am gândit: „Căci în Hristos este un alt dumnezeu”. Și totuși de la El vine scurtarea timpului, de la Care va veni și ceea ce corespunde scurtării. Nimeni nu acționează după timpul altuia. Îți faci dumnezeu din nimic, Marcion, care este într-un fel limitat de timpul Creatorului. Desigur, prescriind că cineva trebuie să se căsătorească numai în Domnul / astfel încât niciunul dintre credincioși să nu se căsătorească cu un păgân, <apostolul> susține Legea Creatorului, care interzice căsătoria cu străini. [2351] 9. Dar, deși există cei numiți zei, fie în cer, fie pe pământ, [2352]— este clar ce vrea să spună: nu că ar fi presupuse a fi cu adevărat <zei>, ci <a spus asta> pentru că există unii care sunt numiți așa, deși nu sunt <zei>. Căci a început cu idolii, intenționând să raționeze despre lucrurile jertfite idolilor: Știm că un idol nu este nimic. [2353] Dar nici măcar Marcion nu neagă că Creatorul este Dumnezeu. Prin urmare, nu se poate părea că apostolul L-a plasat pe Creator printre cei care sunt numiți zei, dar totuși nu sunt ei, deoarece, chiar dacă ar fi, am avea un singur Dumnezeu Tatăl, de la care sunt toate lucrurile , [2354] <De la care avem toate lucrurile>, dacă nu de la Acela căruia îi aparțin toate lucrurile? Ce este aceasta? Despre aceasta vi s-a spus mai sus: Toate lucrurile sunt ale voastre, fie Pavel, fie Apolo, fie Chifa, fie lumea, fie viața, fie moartea, fie prezentul, fie viitorul . [2355] 10. Cu atât mai mult îl face pe Creatorul tuturor lucrurilor Dumnezeu, de la care vine pacea, viața și moartea, care nu pot aparține unui alt zeu. De la El, așadar, printre altele, vine Hristos. Învățând că fiecare ar trebui să trăiască din belșug prin propria muncă, [2356] a prefațat exemplele [2357] de războinici, păstori, țărani, dar nu a existat

nicio putere de convingere divină în ele [2358] . Apoi, involuntar, se referă la Legea Creatorului, pe care a răsturnat -o [2359] - căci nu avea nimic asemănător de la zeul său - și spune: Nu lega gura boului care treierează, [2360] și adaugă:

Sunt boii o considerație pentru Domnul? [2361] Cine este milostiv [2362] față de oameni, chiar și față de boi? Căci aceste lucruri sunt scrise , spune el, pentru noi? 11. Prin urmare, când spune: Căci aceste lucruri sunt scrise pentru noi , el confirmă, după cum credem, alegoria Legii și patronajul ei asupra celor care trăiesc conform Evangheliei și, în consecință, apartenența predicatorilor Evangheliei la nimeni altul decât Cel căruia îi aparține Legea, care i-a prevăzut. Dar Apostolul nu a vrut să se folosească de puterea Legii, deoarece a preferat să lucreze degeaba. [2363] El a atribuit acest lucru propriei glorii, negând că cineva ar distruge-o, [2364] și nu răsturnării Legii, a cărei utilizare ulterioară a aprobat-o de către altcineva. 12. Dar iată, orbul Marcion s-a împiedicat de stânca [2365] din care au băut părinții noștri în pustiu [2366]. Căci dacă acea stâncă era Hristos [2367] - cu siguranță aparținând Creatorului, căruia îi aparținea și poporul - atunci de ce a trebuit <apostolul> să interpreteze imaginea unui mister străin? Nu era oare pentru a afirma că <faptele> antice simbolizau originea lui Hristos din acest popor? Într-adevăr, pregătindu-se să expună soarta ulterioară a poporului, <apostolul> prefațează: Dar aceste lucruri au devenit exemple pentru noi [2368] . 13. Spuneți-mi, au fost date oamenilor ca exemple ale unui alt zeu și, în plus, necunoscut de către Creator, sau un alt zeu a împrumutat exemple de la un Dumnezeu străin și, în plus, ostil? Mă sperie <zeul lui Marcion> în propriile sale interese, [2369] lipsindu-mă de credință, <sau> [2370] <Adversarul său> (adică Creatorul) mă va apropia de el? Dacă acum păcătuiesc în același fel ca poporul <evreu>, [2371] voi suferi la fel sau nu? Dar dacă nu este același lucru, atunci în zadar mă poruncește să mă tem de ceea ce nu voi experimenta. De la cine voi suferi? Dacă de la Creator, atunci <voi suferi ceea ce> [2372] pedepsește El de obicei? Și cum se poate ca El să pedepsească pe cineva care a păcătuit împotriva rivalului Său și, dimpotrivă, să nu-l susțină, fiind un Dumnezeu gelos? Dacă de la acel dumnezeu, - dar El nu știe cum să pedepsească. Astfel, întreaga propunere a apostolului se dovedește a fi lipsită de orice sens, dacă nu este pentru * [2373] învățătura Creatorului. 14. În cele din urmă, concluzia apostolului corespunde introducerii sale: Cum li s-au întâmplat aceste lucruri a fost scris pentru avertizarea noastră, sub care a venit sfârșitul veacurilor. [2374]

O, Creator, care deja îi vezi pe creștinii străini de Tine și îi mustri! Voi trece acum peste lucrurile care au fost deja spuse; dar voi analiza pe scurt unele. O mare dovadă în favoarea unui alt zeu este permisiunea de a mânca toate alimentele contrare Legii! [2375] Ca și cum noi înșine nu am recunoaște că poverile Legii au fost îndepărtate, ci <îndepărtate> de Cel Care le-a impus, Care a promis reînnoirea. Așadar, Cel Care a retras <anumite> alimente, a restaurat ceea ce oferise inițial. [2376] Totuși, dacă ar exista un alt zeu, răsturnătorul Dumnezeului nostru, atunci mai întâi le-ar interzice <următorilor> Săi să mănânce din proviziile <Adversarului> Său.

1. Capul soțului este Hristos. [2377] Care Hristos? Cel care nu este creatorul suveran al soțului? Căci cuvântul „cap” <apostolul> l-a folosit, însemnând autoritate; [2378] și autoritatea nu va aparține nimănui altcuiva decât creatorului suveran. Mai mult, capul cărui soț? Desigur, cel despre care <apostolul> adaugă: Căci bărbatul nu trebuie să-și

acopere capul, fiindcă este chipul lui Dumnezeu , [2379] Prin urmare, dacă el este chipul Creatorului - căci El, adică Hristos, Cuvântul Său, care trebuie să devină Om, spune: Să facem om după chipul și asemănarea Noastră , [2380] - atunci cum pot avea ca cap pe altul decât Cel a cărui chip sunt?

2. Căci, din moment ce sunt chipul Creatorului, nu este loc în mine pentru un alt cap. Și de ce ar avea o femeie autoritate asupra unui cap? [2381] Dacă pentru că a fost creată din bărbat și de dragul bărbatului, conform instituției Creatorului, atunci și în acest caz apostolul nu a ignorat nici domnia Lui, pe baza a cărui instituție interpretează fundamentele <aceste> reguli. <Apostolul> adaugă și: De dragul îngerilor . Care dintre ei? Adică, ale cui? Dacă apostații Creatorului, atunci <adaugă aceasta> pe bună dreptate, astfel încât persoana [2382] care i-a sedus, [2383] să poarte vreun semn prin veșmântul smereniei și întunecarea frumuseții. Dar dacă de dragul îngerilor unui alt zeu, atunci de ce se teme, dacă nici măcar marcioniții înșiși nu poftesc femei? 3. Am arătat deja adesea că ereziile sunt reprezentate de Apostol ca ceva rău printre lucruri rele [2384] și că cei care evită ereziile ca fiind rele trebuie considerați vrednici. În același fel, vorbind despre Evanghelie, am demonstrat deja prin intermediul misterului pâinii și al sângelui în sine adevărul Trupului și Sângelui Domnului, [2385] respingând natura lor iluzorie, conform lui Marcion; dar și faptul că fiecare mențiune a judecății [2386] indică Creatorul ca Dumnezeu Judecătorul, a fost discutat pe aproape fiecare pagină a acestei lucrări. 4. Acum despre darurile spirituale. [2387] Declar că și acestea sunt promise *** [2388] de Creator în raport cu Hristos, <declar aceasta,> bazându-mă pe acea poziție stabilită anterior, foarte dreaptă, cred, conform căreia prevederea trebuie considerată lucrarea nimănui altul decât a Celui a cărui promisiune este recunoscută. Isaia a declarat: „Va ieși oare o mlădiță din rădăcina lui Iese și o floare [din rădăcină] [2389] va ieși din mlădiță și se va odihni oare Duhul lui Dumnezeu peste El?” Apoi enumeră speciile Sale: Îl va umple oare duhul înțelepciunii și al priceperii, duhul sfatului și al puterii, duhul cunoașterii și al evlaviei, duhul fricii de Dumnezeu? Căci, folosind figura unei flori, el indică spre Hristos, care urma să iasă dintr-o mlădiță perfectă din rădăcina lui Iese, adică dintr-o Fecioară [2390] din linia lui David, fiul lui Iese; în acest Hristos întreaga esență a Duhului trebuia să rămână, nu ca și cum ar fi fost dată ulterior Celui care <de fapt și așa> a fost întotdeauna Duhul lui Dumnezeu, chiar înainte de întrupare - ca nu cumva pe acest temei să dovediți că profeția se referă la acel Hristos, [2391]”care era destinat să primească Duhul Dumnezeului său doar ca om, <descinzând> exclusiv din linia lui David, - ci pentru că din momentul în care El a strălucit în trup, a primit din rădăcina lui David, toată acțiunea harului spiritual a început inevitabil să se odihnească asupra Lui, iar printre evrei a încetat și s-a sfârșit, 5. ceea ce mărturisește însăși starea lucrurilor, întrucât de atunci nu mai este suflare a Duhului Creatorului printre ei (evrei), arhitectul înțelept și inteligent [2392] și consilierul și profetul [2393] a fost luat din Iudeea, pentru ca așa să fie: Legea și Profeții până la Ioan [2394] Aflați acum cum <apostolul> a proclamat că darurile vor coborî de la Hristos înălțat la cer: [2395] S-a înălțat în sus, - adică la cer; A dus robia la captivi, - adică moartea sau robia umană; a dat un dar [2396] fiilor oamenilor [2397] - adică daruri [2398] pe care le numim daruri. El vorbește elegant despre „fiii oamenilor” și nu pur și simplu despre „oameni”, arătându-ne a fi fiii oamenilor, adică cu adevărat umani, apostolici. 6. Căci <Pavel> spune: În Evanghelie v-am născut [2399] — și: Fiii Mei, pe care îi voi zămisli din nou în durere [2400] . Așadar, acum s-a împlinit

făgăduința Duhului, dată [2401] prin Ioel: În vremurile din urmă [2402] voi turna Duhul Meu peste orice făptură} și fiii și fiicele lor vor prooroci} și peste slujitorii și roabele Mele [2403] voi turna Duhul Meu. [2404] 7. Și, desigur, dacă Creatorul a promis harul Duhului până în zilele din urmă, iar Hristos în zilele din urmă a apărut ca Dătător de daruri spirituale, conform cuvântului apostolului: Dar când s-a împlinit vremea, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său , [2405] - și din nou: Căci vremea este acum scurtată , [2406] - atunci este evident și din profeția vremurilor din urmă că acest har al Duhului se referă la Hristos, Cel care le-a vestit mai dinainte. Comparați, în cele din urmă, ideile apostolului și Isaia. 8. Unuia, - spune <apostolul>, - prin Duh i se dă cuvântul înțelepciunii. Găsim imediat duhul înțelepciunii la Isaia. Altuia - cuvântul cunoașterii. Acesta va fi un cuvânt de înțelegere și sfat. Altuia - credința în același Duh [2407]. Acesta va fi duhul evlaviei și al fricii de Dumnezeu. Altuia - darul vindecărilor, altuia - minunile. Acesta va fi duhul puterii. Alteori, proorocia, altuia, deosebirea duhurilor, altuia, felurile limbilor, altuia, tălmăcirea limbilor; acesta va fi duhul cunoașterii. [2408]9. Vedeți cum apostolul este de acord cu profetul în prezentarea distribuirii aceluiași Duh și în interpretarea particularităților <manifestărilor Sale>. Pot spune: însuși faptul că <apostolul> [2409] a comparat unitatea trupului nostru, care există (unitate) > prin multe și diferite mădulare, cu totalitatea diferitelor daruri, [2410] indică faptul că Domnul atât al trupului omenesc, cât și al Duhului Sfânt este Unul și același; <Domnul> Care n-a voit ca virtuțile darurilor să fie în trupul <unui> duh, pe care (adică virtuțile) <ale mădularelor> [2411] nu le-a pus într-un <singur> trup omenesc; Care l-a învățat și pe apostol să prefere dragostea tuturor darurilor [2412] în porunca principală, pe care și Hristos a confirmat-o: 10. Să iubești pe Domnul cu tot sufletul tău, cu toată puterea ta și cu tot sufletul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuți. [2413] Și dacă [2414] <apostolul> menționează că era scris în Lege că Creatorul va vorbi în alte limbi și cu alte buze, [2415] atunci, din moment ce prin această mențiune confirmă darul limbilor, nu poate părea aici să confirme un alt dar [2416] prin intermediul preștiinței date de Creator. 11. În mod similar, <apostolul>, poruncind femeilor [2417] tăcerea în biserică, astfel încât să nu spună nimic, cel puțin în scopul învățării [2418] - însă, el arată deja, prin impunerea unui văl chiar și femeii care profețește [2419] , [2420] că și ele au dreptul să profeticească - primește puterea de a domni asupra femeilor [2421] de la Lege, [2422] pe care, așa cum am mai spus-o odată, nu ar fi trebuit să o considere altfel decât pentru răsturnarea ei. 12. Dar pentru a termina subiectul darurilor spirituale, însăși starea de fapt existentă va trebui să arate care dintre noi este pripit în a atribui aceste daruri Dumnezeului nostru și dacă poziția noastră poate fi opusă următoarelor: și dacă Creatorul le-a promis și el [2423] - destinate a fi realizate la timpul potrivit, în Hristosul său și în poporul său - pentru Hristosul său care nu a fost încă revelat, destinat doar evreilor. Așadar, să aducă Marcion darurile [2424] dumnezeului său: niște profeți, care, însă, nu ar vorbi conform simțului omenesc, ci conform Duhului lui Dumnezeu, care ar prezice atât viitorul, cât și ar face manifest ceea ce este ascuns în inimă; [2425] să aducă un psalm, [2426]o viziune, o rugăciune, dar numai spirituală, în extaz, adică în nebunie, dacă <la aceasta> s-a adăugat și interpretarea limbii; să-mi dovedească că o femeie profețește și ea cu el [2427] dintre faimoasele sale soții mari, distinse prin sfințenie; [2428] voi spune: dacă toate acestea sunt prezentate de mine cu mai multă ușurință în acord, desigur, cu regulile, regulamentele și instrucțiunile Creatorului, atunci, fără îndoială, atât Hristos, cât și

Duhul, și apostolul vor aparține Dumnezeului meu. Cel care dorește să ceară declarația mea oficială <despre aceasta> o primește.

1. Însă marcionitul nu va face o astfel de afirmație, <un marcionit> căruia [2429] nici atunci <va fi necesar> să i se explice, [2430] al cărui Hristos nu este încă revelat în primul rând: așa cum trebuie să-L așteptăm pe al meu - Cel care a fost prezis inițial, tot așa nu trebuie să fim așteptați și noi (adică pe Hristosul lui Marcion), căci el nu a fost <prezis> inițial. Prin urmare, este mai bine [2431] pentru noi să credem în Hristosul care va veni, decât pentru un eretic să creadă în oricare altul. [2432] 2. Mai întâi trebuie să luăm în considerare în ce sens unii atunci (adică pe vremea lui Pavel) negau învierea morților. Desigur, în același sens ca și acum: pentru că învierea trupului este întotdeauna negată. Cu toate acestea, mulți dintre înțelepții, apărând divinitatea sufletului, îi promit mântuirea, iar oamenii de rând înșiși îi onorează pe morți pe baza presupunerii pe baza căreia speră că sufletele lor sunt păstrate; Totuși, este evident că trupurile sunt fie distruse imediat de foc, fie de animale, sau chiar și cele îngropate cu cea mai mare grijă sunt totuși distruse de timp. [2433] Prin urmare, dacă apostolul îi atacă pe cei care neagă învierea [cărnii], [2434] atunci, desigur, el apără împotriva lor ceea ce ei au negat, și anume, învierea cărnii. Acesta este răspunsul tău pe scurt.

3. Restul este o povară. Într-adevăr, însuși faptul că vorbim despre învierea morților impune apărarea sensurilor corecte ale cuvintelor „mort” <și „înviere">. [Astfel, cuvântul] [2435] „mort” este doar ceea ce a pierdut sufletul prin care a trăit; trupul este ceea ce pierde sufletul și, pierzându-l, devine mort, deci cuvântul „mort” corespunde trupului. Mai mult, dacă învierea este <învierea> morților, iar mortul nu este altceva decât trupul, atunci învierea va fi <învierea> trupului. 4. Astfel, cuvântul „înviere” nu revendică nimic altceva decât ceea ce a căzut. Căci se poate spune că ceea ce nu a căzut niciodată, care a stat mereu jos, s-a ridicat. Dar numai ceea ce a căzut se poate ridica; căci prin virtutea ridicării sale repetate - pentru că a căzut - se spune că se ridică (se ridică). Căci silaba război [2436] indică întotdeauna o acțiune repetată. Spunem, așadar, că trupul cade în pământ prin moarte, așa cum mărturisește însăși starea existentă a lucrurilor conform Legii Creatorului. Căci trupului i s-a spus: Tu ești pământ și în pământ vei merge [2437] . Astfel, ceea ce este din pământ se va întoarce în pământ; ceea ce se va întoarce în pământ cade; ceea ce cade se ridică (este înviat). 5. Căci prin om este moartea și prin om este învierea [2438] . Aici, sub numele de om, care este alcătuit din trup, așa cum am afirmat deja adesea, mi se arată trupul lui Hristos. Și dacă suntem cu toții însuflețiți în Hristos așa cum suntem mortificați în Adam, [2439] atunci, din moment ce în Adam suntem mortificați în trup, suntem inevitabil și însuflețiți în Hristos [2440] . Totuși, asemănarea nu se menține dacă însuflețirea în Hristos nu este unită cu mortificarea în Adam într-una și aceeași esență. Dar <apostolul> introduce o altă remarcă despre Hristos, care nu poate fi omisă de dragul argumentului de față. 6. Căci <va fi mai ușor> să dovedim învierea trupului, cu cât mai bine arăt apartenența lui Hristos la acel Dumnezeu în Care ei cred în învierea trupului. Când <apostolul> spune: Căci El trebuie să domnească până când Își va face pe vrăjmașii Săi așternut pentru picioarele Sale [2441] - deja prin aceasta Îl arată pe Dumnezeu ca Răzbunător și pe această bază pe Cel care L-a făgăduit pe Hristos următoarele: Șezi la dreapta Mea, până când Îți voi face pe vrăjmașii Tăi așternut pentru picioarele Tale. Domnul va trimite un toiag tăriei din Sion și

El va domni în mijlocul vrăjmașilor tăi împreună cu tine [2442] 7. Dar trebuie să dovedesc că aceste Scripturi, de care și evreii încearcă să ne priveze, vorbesc în favoarea mea. <Evreii> susțin că acest psalm a profețit despre <regele> Ezechia, căci el a șezut la dreapta Templului și Dumnezeu i-a respins și i-a nimicit pe vrăjmașii Săi; [2443] de aceea, din acest motiv, restul cuvintelor:„Înainte de luceafărul dimineții, din pântece Te-am născut” [2444] este adresată lui Ezechia și se referă la nașterea sa. Publicăm Evanghelii, a căror credibilitate trebuie să le dovedim acestor <oameni> în această mare lucrare, care declară nașterea Domnului ca fiind noaptea, astfel încât ar fi fost „înainte de luceafărul dimineții”, <despre o naștere nocturnă> mai ușor de înțeles atât prin stea, [2445] cât și prin mărturia îngerului care a anunțat păstorilor noaptea că Hristos s-a născut chiar în acel moment, [2446] și prin locul nașterii; căci ei vin la han [2447] noaptea. 8. Poate că există un mister în faptul că Hristos s-a născut noaptea, care trebuie să devină lumina adevărului pentru întunericul ignoranței. Și Dumnezeu nu ar fi spus: Te-am născut, dacă nu <s-ar fi adresat> adevăratului Fiu. Căci chiar dacă <Creatorul> spune despre întregul popor: Am născut fii , [2448] El nu adaugă: din pântece. De ce adaugă atunci: din pântece, complet în zadar, ca și cum ar exista vreo îndoială că vreunul din popor s-a născut din pântece, dacă nu pentru că dorea să existe o înțelegere mai precisă a ceea ce îl privește pe Hristos: Din pântece Te-am născut, adică numai din pântece, fără sămânță de om, atribuind trupului <ceea ce> [2449] este din pântece, Duhului - ceea ce este din <Duhul> Însuși? La aceste cuvinte adaugă: [2450] Tu ești preot pe vecie. Dar Ezechia nu a fost preot și, chiar dacă ar fi fost, <n-ar fi fost> pe vecie. După rânduiala, spune el, a lui Melhisedec. [2451] 9. Ce legătură are Ezechia cu Melhisedec, preotul Celui Preaînalt și necircumcis, care l-a binecuvântat pe Avraam cel circumcis [2452] , după ce primise deja zeciuiala? [2453] Dar rânduiala lui Melhisedec va fi potrivită lui Hristos, căci Hristos, Marele Preot special și legitim al lui Dumnezeu, numit atunci pontif al preoției necircumcise printre neamuri, care erau destinate să-L primească cu mai multă ușurință [2454] , când va veni în sfârșit, va binevoi să accepte și să binecuvânteze circumcizia și neamul lui Avraam, care este destinat într-o zi să-L recunoască. [2455] Există un alt psalm care începe astfel: Dumnezeule, dă judecata Ta împăratului, adică lui Hristos care va domni, și dreptatea Ta fiului împăratului, [2456] adică poporului lui Hristos. 10. Căci fiii Lui sunt cei care sunt născuți din nou în El. Dar se mai spune că acest psalm profețește lui Solomon. Dar ceea ce este potrivit numai lui Hristos nu va dovedi că și restul nu se referă la Solomon, ci la Hristos? Va fi bine , [2457] spune el,ca ploaia pe lână [2458] și ca picăturile care curg pe pământ [2459] - descriind coborârea sa calmă și imperceptibilă din cer în trup. Solomon, însă, chiar dacă a coborât de undeva, <a coborât> totuși, nu ca ploaia, căci nu din cer. Dar voi sugera tot ceea ce este și mai evident. 11. El va domni, spune el, de la mare la mare și de la râu până la marginile pământului [2460] - aceasta este dată doar lui Hristos; apropo, Solomon a domnit doar o mică Iudee. Toți împărații se vor închina Lui - căruia toți, dacă nu lui Hristos? Și toate neamurile Îi vor sluji [2461] - căruia toți, dacă nu lui Hristos? Numele Lui să fie în veci - al cui nume, dacă nu lui Hristos? Înaintea soarelui va dăinui numele Lui - căci înaintea soarelui - Cuvântul lui Dumnezeu, adică Hristos. 12. Și toate neamurile vor fi binecuvântate în El - niciun neam nu este binecuvântat în Solomon, ci fiecare în Hristos. Și ce dacă acest psalm Îl descoperă ca Dumnezeu? Și Îl vor numi binecuvântat [2462] căci binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israel, care singur face minuni. Binecuvântat este numele slavei Lui și tot pământul va fi plin de slava Lui [2463] 13.

Solomon, dimpotrivă, îndrăznesc să spun, și-a pierdut chiar și slava pe care o avea în Dumnezeu, fiind condus de o femeie la idolatrie. [2464] Așadar, când în mijlocul psalmului există și sintagma: Vrăjmașii Lui vor linge țărâna [2465] - cu siguranță, aruncată sub picioarele Lui, [2466] - se va referi la ceea ce am citat acest psalm și l-am apărat ca vorbind în favoarea mea, pentru a confirma că atât slava împărăției, cât și supunerea vrăjmașilor, conform instituirii Creatorului, nu vor fi primite de nimeni altul decât de Cel care trebuie considerat ca aparținând Creatorului.

1. Să ne întoarcem acum la înviere, pentru a cărei demonstrație am vorbit suficient în alt loc, în cartea dedicată ei [2467] , în opoziție cu ereticii; dar nici aici nu lăsăm această chestiune fără atenție, de dragul celor care nu sunt familiarizați cu acea scurtă lucrare. Ce vor face , spune el, cei care sunt botezați pentru morți, dacă morții nu înviază? [2468] Nu contează care este obiceiul: calendele februarie vor corespunde probabil cu acesta în ceea ce privește rugăciunile pentru morți. [2469] Așadar, nu începeți imediat să-l stigmatizați pe apostol, ca și cum ar fi devenit un nou inventator <al acestui obicei> sau un garant al lui, cu scopul de a stabili învierea trupului cu atât mai sigur pe cât o fac cei care sunt botezați pentru morți fără beneficiu datorită credinței lor în înviere. 2. Căci într-un alt loc <apostolul> apare înaintea noastră ca stabilind doar botezul. [2470] Prin urmare, a fi botezat pentru „morți” înseamnă și a fi botezat pentru „trupuri” – căci am arătat că mortul este trupul – *** [2471] ce vor face cei care sunt botezați pentru trupuri, dacă trupurile nu înviază? Și luăm această poziție cu atât mai corect, cu cât apostolul a dedicat și al doilea raționament trupului: Dar unii vor zice: Cum înviază morții? În ce trup vor veni? [2472] 3. Căci după ce a fost demonstrată învierea, a cărei posibilitate fusese negată, a fost necesar să se ia în considerare proprietatea trupului, <o proprietate> care nu este accesibilă vederii. Dar este potrivit să se argumenteze despre aceasta cu alți <eretici>. Căci Marcion, respingând complet învierea cărnii și promițând mântuirea doar sufletului, ridică întrebarea nu despre proprietate, ci despre esență. Mai mult, <Marcion> este, de asemenea, destul de clar mustrat pe motiv că apostolul raționează despre proprietatea trupului de dragul celor care spun: Cum înviază morții? În ce trup vor veni? Căci a declarat deja că trupul va învia, dacă a început să raționeze despre proprietatea trupului. 4. În cele din urmă, dacă dă exemple de bob de grâu sau ceva similar, cărora <boabe> Dumnezeu le dă trupul pe care îl dorește, dacă <apostolul> spune că fiecare dintre semințe are propriul său trup, astfel încât există un trup pentru oameni, altul pentru vite și păsări și astfel că există trupuri cerești și pământești și o slavă pentru soare, alta pentru lună și alta pentru stele, [2473] nu prezice el o înviere trupească și trupească, pe care o afirmă prin intermediul unor exemple trupești și trupești? Nu o promite el și în persoana Celui Dumnezeu, de la care ia exemple? Tot așa și învierea , [2474] spune el. 5. În ce fel? Asemenea bobului, trupul este semănat, trupul este înviat. În cele din urmă, dizolvarea trupului în pământ a numit-o semănat, căci este semănat în stricăciune.*** [2475] în onoare, în putere? Ceea ce este propriu ceea ce se întâmplă în dizolvare, aceluia i se potrivește și ceea ce se întâmplă în înviere, adică trupului. [Așa și cu grâul. I [2476] Dar dacă îndepărtezi de la înviere trupul pe care l-ai dat dizolvării, în ce va consta diferența rezultatului? Prin urmare, dacă trupul sufletesc este semănat , [2477] cel spiritual se ridică, [2478] atunci - deși sufletul sau duhul are un anumit corp al său, astfel încât s-ar putea părea că trupul sufletesc semnifică sufletul și trupul spiritual duhul - el nu spune din acest motiv că sufletul va deveni spirit la înviere, ci că trupul, care, născându-se cu

sufletul și trăind datorită sufletului, poate fi numit sufletesc, va fi spiritual atunci când datorită spiritului se va ridica în veșnicie. 6. Într-un cuvânt, dacă nu sufletul, ci trupul este semănat în stricăciune, atunci când este putrezit în pământ, atunci nu va mai fi sufletul cel care este trupul însuflețit, ci carnea, care era trupul însuflețit, dacă spiritualul se ridică din cel însuflețit, așa cum spune și el mai jos: Nu este spiritualul primul? ***. [2479] Pentru a justifica aceasta, el vorbește puțin mai sus și despre Hristos Însuși: Primul om Adam a devenit un suflet viu, cel de pe urmă Adam un duh dătător de viață , [2480] chiar dacă cel mai nechibzuit eretic nu a vrut să fie așa; căci l-a înlocuit <în textul Epistolei> pe ultimul „Adam" cu ultimul „Domn", temându-se că noi, dacă l-ar fi lăsat și pe [Domnul ca] [2481] pe ultimul „Adam" <ca primul>, am afirma că Hristos în cel de pe urmă Adam aparține aceluiași căruia îi aparține și primul. 8. Dar înșelăciunea este evidentă. Căci de ce <se spune despre> primul Adam, dacă nu pentru că există și un cel de pe urmă Adam? Există succesiune doar între egali și cei care au același nume, sau esență, sau creator. Căci, deși printre diferite <obiecte> ceva poate fi primul și ceva ultimul, <aceasta poate fi doar între obiecte> aparținând unui singur creator. Totuși, dacă creatorul este diferit, deși el însuși poate fi numit ultimul, totuși ceea ce a introdus este primul și ultimul <va fi> dacă este egal cu primul. Dar nu este egal cu primul, căci nu aparține aceluiași creator. În același fel, el va fi respins în numele omului. 9. Primul, spune el , este omul din pământ , [2482] pământesc, al doilea este Domnul din cer . [2483] Cum este al doilea, dacă El nu este om, așa cum a fost primul? Sau este și primul Domn, dacă al doilea? Dar - este suficient: dacă în Evanghelie <Marcion> folosește numele Fiului Omului pentru Hristos, nu poate nega că El este Om, iar în om - Adam. 10. Următoarele cuvinte îl pun și pe El (Marcion) la încercare . Căci atunci când apostolul spune:Cum este cel de pe pământ, adică omul, așa sunt și cei de pe pământ, adică oamenii; și prin urmare: Cum este omul de pe cer, așa sunt și oamenii de pe cer. [2484] Căci nu putea să-i pună în contrast pe oamenii cerești, care nu sunt oameni, cu oamenii pământești, străduindu-se mai atent să distingă, sub același nume, starea și speranța lor <prezentă>. Căci îi numește pământești și cerești după starea și speranța lor, dar în egală măsură oameni care, după scopul lor, sunt atribuiți lui Adam sau lui Hristos. Și de aceea, deja pentru a induce speranța în cel ceresc, <apostolul> spune: Precum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm și noi chipul celui ceresc , [2485] referindu-se nu la acea [2486] substanță a învierii, ci la sistemul de reguli al timpului prezent. 11. Căci spune: „Să îndurăm", nu „Vom îndura", ca o poruncă și nu ca o promisiune, dorind să umblăm așa cum a umblat el și să ne îndepărtăm de forma pământească, adică de omul vechi; forma care este lucrarea trupului. Ce adaugă, în cele din urmă? Căci spun aceasta, fraților, pentru că trupul și sângele nu vor dobândi Împărăția lui Dumnezeu , [2487] adică lucrările trupului și ale sângelui, de care a lipsit Împărăția lui Dumnezeu în Epistola către Galateni, [2488] fiind obișnuit și în alte locuri să numească ființa în loc de lucrările ființei, ca atunci când spune că cei ce sunt în trup nu pot fi plăcuți lui Dumnezeu. [2489] Căci când putem fi plăcuți lui Dumnezeu, dacă nu cât timp rămânem în acest trup? 12. Căci presupun că nu există alt timp pentru acțiune. Dar dacă, deși suntem așezați în trup, ne ferim de faptele trupului, nu vom fi în trup, depășind nu substanța trupului, ci vina lui. Și dacă sub numele trupului ni se poruncește să lepădăm faptele, și nu substanța trupului, atunci faptele trupului, și nu substanța trupului, sunt cele cărora li se refuză împărăția lui Dumnezeu sub numele trupului. 13. Căci nu ceea în care se săvârșește răul este condamnat, ci ceea ce se săvârșește. A da otravă este o crimă, dar paharul în care se dă nu este vinovat. [2490]

Astfel, trupul este vasul faptelor trupului, iar sufletul este cel care pregătește în el otrava unei fapte rele. Dar dacă sufletul, vinovat de faptele trupului, merită împărăția lui Dumnezeu purificându-se de ceea ce a făcut în trup, cum poate trupul, fiind doar un slujitor, să rămână condamnat? Ar trebui paharul pedepsit, iar otrăvitorul îndreptățit? Și totuși, desigur, noi apărăm pentru trup nu Împărăția lui Dumnezeu, ci învierea substanței sale, ca o ușă către Împărăție, prin care ei intră. 14.Însă învierea este una, împărăția alta. Căci mai întâi învierea, apoi împărăția. Spunem, așadar, că trupul învie, dar moștenește împărăția schimbată. Căci morții vor învia nestricăcioși, adică cei care erau stricăcioși când trupurile lor s-au destrămat în țărână, iar noi vom fi schimbați într-o clipă, într-o clipă din ochi ; [2491] căci este necesar ca acest stricăcios, spune apostolul, arătând, desigur, spre trupul său , să se îmbrace în nestricăciune, iar acest muritor, în nemurire , [2492] pentru ca, desigur, substanța să devină potrivită pentru împărăția lui Dumnezeu; căci vom fi ca îngerii, [2493] va fi o schimbare a cărnii, dar a cărnii înviate. Sau, dacă trupul nu este, cum se va îmbrăca în nestricăciune și nemurire? 15. Prin urmare, fiind diferită prin schimbare, ea moștenește apoi împărăția lui Dumnezeu, nemaidevenind carne și sânge, ci trupul pe care i-l va da Dumnezeu. Și de aceea, pe bună dreptate apostolul <spune> Carnea și sângele nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu , [2494] atribuind aceasta schimbării care urmează învierii. 16. Dar dacă atunci se împlinește cuvântul scris de Creator: unde este, moartea, [victoria, unde] [2495] efortul tău ? Unde este, moartea, boldul tău [2496] - și acest cuvânt, <rostit> prin profetul <Osea>, [2497] aparține Creatorului - atunci lucrarea, adică Împărăția, va aparține Celui al cărui cuvânt se împlinește în Împărăție. Și nu mulțumește niciunui alt dumnezeu pentru că ne-a dat ocazia să obținem victoria, [2498] desigur, asupra morții, decât Aceluia de la Care a primit cuvântul care batjocorește moartea, cuvântul care triumfă.

1/ Chiar dacă cuvântul Dumnezeu a devenit un nume comun prin eroare omenească, întrucât mulți sunt numiți dumnezei în lume și se crede în ei, totuși prin binecuvântatul Dumnezeu al Domnului nostru Iisus Hristos [2499] nu se va înțelege nimeni altul decât Creatorul, Care a binecuvântat totul - aveți cartea Genezei [2500] - și este binecuvântat de toate - aveți cartea profetului Daniel; [2501] în același fel, dacă chiar și un dumnezeu steril [2502] poate fi numit tată , [un nume mai potrivit nimănui decât Creatorul] [2503] Tatăl, însă, al milei [2504] va fi același Care a fost adesea numit milostiv, plin de compasiune, bogat în milă. 2. Aveți în cartea lui Iona un exemplu al milei Sale, [2505] pe care a arătat-o ninivitenilor care L-au implorat, [2506] gata să se încline în fața plânsului lui Ezechia [2507] și să-l ierte pe Ahab, soțul Izabelei, care L-a implorat, sângele lui Nabot, [2508] și arătându-i imediat clemență [2509] față de David care și-a recunoscut păcatul, [2510] preferând, desigur, pocăința morții păcătosului, [2511] s-ar crede, din cauza înclinației [Sale] spre milă. Dacă zeul lui Marcion a făcut sau a rostit așa ceva, îl recunosc drept „părintele milei”. 3. Dar dacă <Marcion> îi atribuie acest titlu din momentul în care a fost revelat, ca și cum ar fi devenit „părintele milei” din momentul în care a început să elibereze rasa umană, totuși negăm că el <este părintele milei> [2512] și [2513] <pare a fi așa> din momentul în care este numit revelat. Căci dacă faptul că el există ar fi fost cunoscut dinainte, atunci ar fi fost posibil [2514] să i se atribuie <acest titlu>. Căci ceea ce este atribuit este un accident, iar ceea ce este incidental este precedat de manifestarea lucrului însuși cu care se produce accidentul. Prin urmare, <Marcion> nu poate atribui ceva celui pe care îl revelează <doar> atunci când îi atribuie ceva; [2515]

mai ales când ceea ce este atribuit celui care nu a fost revelat anterior aparține deja altuia. <Căci> [2516] se va nega că el este <cineva> în măsura în care ceea ce dovedește acest lucru aparține Celui care a fost deja revelat. 4. Tot așa și Noul Testament [2517] nu va aparține nimănui altcuiva decât Celui care l-a făgăduit; [2518] și dacă [2519] <Noul Testament> nu este din literă, ci din Duhul său [2520]— în aceasta va fi <noutatea sa>, — atunci <El> [2521] tocmai Cel ce [2522] a sculptat litera pe tablele de piatră, a spus și despre Duh: Voi turna din Duhul Meu peste orice făptură; [2523] și dacă litera ucide, iar Duhul dă viață, [2524] prin urmare, ambele aparțin Celui ce spune: Voi ucide și voi da viață, voi lovi și voi vindeca} [2525] Anterior am apărat dubla putere a Creatorului - și Judecătorului și Binelui - ucigând cu litera prin Lege și dând viață prin Duh prin Evanghelie. <Aceste fapte> nu pot crea doi dumnezei, care, fiind opuși, erau atribuite anterior unui singur <Dumnezeu>. 5. <Pavel> menționează și vălul lui Moise, cu care acesta și-a acoperit fața, la care fiii lui Israel nu puteau privi. [2526] Dacă <menționează aceasta> pentru a confirma strălucirea mai mare a Noului Testament, care rămâne în glorie, în comparație cu Vechiul, care urma să fie desființat, atunci aceasta este în conformitate cu credința mea, care preferă Evanghelia Legii. Și vedeți dacă nu este mai degrabă a mea <decât a voastră>: căci va fi posibil să așezi ceva mai jos acolo unde există și ceva care este așezat mai sus. Și când <apostolul> spune: Dar capacitatea lumii de a percepe este estompată , [2527] - cu siguranță nu în Creator, ci în oamenii care sunt în lume, căci <Pavel> spune despre Israel: Până în ziua de azi, același văl este pe inima lor, [2528] - atunci arată că vălul de pe fața lui Moise era un tip al vălului de pe inima oamenilor, [2529] căci nici acum Moise nu este perceput prin inima lor, ca în acele vremuri - prin față. 6. Ce anume, așadar, în ceea ce-l privește pe Pavel, a fost ascuns până acum în Moise, dacă Hristosul Creatorului, prezis de Moise, nu a venit încă? Din ce motiv, <spun eu> mai clar, [2530] sunt inimile evreilor numite acoperite până acum, dacă <conform lui Marcion> prezicerile lui Moise nu s-au împlinit încă, adică <prezerile> despre Hristos, în Care evreii trebuiau să-L înțeleagă (adică pe Moise)? Ce treabă ar fi avut pentru apostolul unui alt Hristos faptul că evreii nu au înțeles taina Dumnezeului lor, dacă vălul de pe inimile lor nu avea nicio legătură cu orbirea, din cauza căreia nu l-au deslușit pe Hristosul prezis de Moise? 7. În cele din urmă, ce urmează: Când se va întoarce la Dumnezeu, vălul va fi luat, [2531] - el vorbește, de fapt, pentru evreul, care are vălul lui Moise, <pentru evreul> care, atunci când se va întoarce la credința lui Hristos, va înțelege, [2532]pe care Moise a prezis-o despre Hristos. Dar cum va fi luată vălul Creatorului în Hristos de un alt dumnezeu, ale cărui taine Creatorul nu le-a putut ascunde, <taine> desigur, necunoscute, ale unui <dumnezeu> necunoscut? 8. Așadar, spune el că noi, deja cu o față descoperită - desigur, <fața> inimii, care este acoperită printre evrei - contemplându-L pe Hristos, suntem transformați în același chip din slavă (și anume, în cel în care Moise a fost transformat din slava Domnului) - în slavă. [2533] Astfel, <apostolul>, după ce a înfățișat strălucirea trupească a lui Moise din comuniunea cu Domnul și vălul trupesc din cauza slăbiciunii oamenilor și după ce a adăugat la aceasta revelația spirituală și strălucirea spirituală în Hristos - ca și cum ar veni de la Domnul, - spune el, - a duhurilor , [2534] - mărturisind că întreaga istorie a lui Moise a fost un tip al lui Hristos, necunoscut printre evrei, dar recunoscut printre noi. 9. Știm că unele judecăți pot părea ambigue din cauza pronunției sau din cauza modului de împărțire a propoziției, atunci când există ocazia de a pronunța sau de a împărți sintagma într-un fel sau altul. Tocmai de asta a profitat Marcion, citind-o astfel: în care dumnezeul acestui veac, [2535]

- pentru ca, după ce L-a arătat pe Creator ca fiind dumnezeul acestui veac, să poată introduce un alt dumnezeu al altei epoci. Noi, dimpotrivă, spunem că sintagma trebuie împărțită astfel: în care dumnezeul acestui veac a orbit mințile necredincioșilor (= a orbit mințile necredincioșilor acestui veac). În care: în evreii necredincioși, în unii dintre care Evanghelia rămâne acoperită de vălul mozaic până în ziua de azi. Căci pe cei care L-au iubit cu buzele lor, dar cu inima lor departe de El, [2536] Dumnezeu le-a amenințat: Cu urechile voastre veți auzi , dar nu veți auzi, cu ochii voștri veți vedea , dar nu veți vedea și: Dacă nu credeți și nu înțelegeți ; [2537] și: Voi lua înțelepciunea înțelepților și voi nimici priceperea celor chibzuiți? 10. Desigur, aceste amenințări ale Sale nu se refereau la ascunderea Evangheliei dumnezeului necunoscut. Astfel, chiar dacă <ar trebui să scrie:> Dumnezeul acestui veac, El a orbit inima necredincioșilor acestui veac, care a refuzat să-L cunoască pe Hristosul Său, pe Care era necesar să-L înțeleagă pe baza Scripturilor. Și după ce m-am mulțumit în acest punct cu analiza a ceea ce admite o dublă citire într-una sau alta diviziune a sintagmei, astfel încât această citire să nu ajute dușmanul, astfel încât acesta să nu ** [2538] obțină victorii de bunăvoie , pot, în general, să sar peste această dispută. 11. Ca răspuns [2539] la varianta mai simplă [2540], va fi mai convenabil să interpretăm dumnezeul [2541] acestui veac ca fiind diavolul, care a rostit, după cuvintele profetului: Voi fi ca Cel Preaînalt, Îmi voi pune scaunul de domnie în nori?— întrucât toată superstiția acestei epoci este a ei înșiși, orbind inimile necredincioșilor și, mai presus de toate, <inima> apostatului Marcion. El nici măcar nu a observat concluzia contradictorie a perioadei: Căci Dumnezeu, care a zis: „Să strălucească lumina din întuneric", a strălucit în inimile noastre ca să dea lumină cunoașterii <slavei> Sale [2542] în fața lui Hristos} [2543] 12. Cine a zis: „Să fie lumină"} [2544] „ Și în ceea ce privește iluminarea lumii, Cine îi spune lui Hristos: „ Te-am făcut lumină pentru neamuri" [2545] — adică pentru cei ce stau în întuneric și în umbra morții? [2546] Cel căruia duhurile, în prestiința viitorului, îi răspund în psalm: Lumina feței Tale, Doamne , este pecetluită peste noi [2547], [2548] dar fața lui Dumnezeu este Hristos Domnul, din care apostolul spune și mai sus: Cine este chipul lui Dumnezeu? Prin urmare, dacă Hristos este fața Creatorului, care spune: Să fie lumină , atunci Hristos [și] [2549] apostolul, și Evanghelia, și vălul, și Moise, și întreaga <această> serie, conform mărturiei încheierii perioadei în Pavel>, aparține Creatorului, Dumnezeului acestui veac, și cu siguranță nu celui care nu a spus niciodată: Să fie lumină. (Aici trec peste analiza unei alte Epistole, pe care o numim Epistola către Efeseni, dar ereticii o numesc Epistola către Laodiceeni. 13. Căci <apostolul> spune că păgânii își amintesc cum în acea vreme - când erau fără Hristos, înstrăinați de Israel, fără părtășie, legăminte și nădejde a făgăduinței - erau și ei în lume fără Dumnezeu, [2550] deși, desigur, <acea lume venea> de la Creator. Prin urmare, dacă <apostolul> a spus că păgânii erau fără Dumnezeu, iar dumnezeul lor este diavolul, și nu Creatorul, atunci este clar că prin dumnezeul [2551] acestui veac trebuie să-l înțelegem pe cel pe care păgânii l-au acceptat în locul lui Dumnezeu, și nu pe Creatorul, pe care nu-L cunosc.) 14. Cum se întâmplă atunci că comoara din vasele de lut [2552] <adică din trupurile> [2553] ale noastre este considerată a nu aparține aceluiași, A căruia sunt și vasele? Dacă este „slava" [2554] lui Dumnezeu că o comoară atât de mare este conținută în vase de lut, iar vasele de lut aparțin Creatorului, atunci Creatorului, ale cărui vase semnifică perfecțiunea puterii lui Dumnezeu, îi aparțin atât slava, cât și puterea însăși, căci a fost încredințată [2556] vaselor de lut în acest scop, pentru ca perfecțiunea ei să fie confirmată. 15. Totuși, nu va

exista nicio slavă și, prin urmare, nicio putere - ci mai degrabă necinste și slăbiciune - cu un alt dumnezeu, a cărui perfecțiune a fost asumată de vase de lut și de cele ale altora. Și dacă vasele de lut sunt acelea în care, potrivit <apostolului>, suferim atât de mult, în care purtăm chiar și umilirea Domnului,[2557] atunci dumnezeul <al lui Marcion> este foarte nerecunoscător și nedrept dacă nu intenționează să învie și acea substanță în care, pentru credința în el, se îndură atât de mult, în care și moartea lui Hristos este purtată, în care și desăvârșirea puterii este sfințită. Dar <apostolul> declară: ca și viața lui Hristos să se descopere în trupul nostru [2558] - desigur, așa cum moartea Lui este purtată în trup. Deci, despre ce viață a lui Hristos vorbește el? Despre cea pe care o trăim acum în El? 16. Dar cum în următoarele cuvinte îndeamnă el nu la cele vizibile și temporale, ci la cele nevăzute și veșnice, adică nu la prezent, ci la viitor? [2559] Și dacă vorbește despre viața viitoare a lui Hristos, afirmând că aceasta se va arăta în trup, [2560] el proclamă limpede învierea trupului, afirmând că omul nostru din afară se strică, [2561] dar [2562] nu prin pierzarea veșnică după moarte, ci prin osteneli și greutăți, despre care a vorbit mai înainte, adăugând: Și nu vom obosi. [2563] Într-adevăr, afirmând că și omul nostru dinăuntru se înnoiește zi de zi, el arată aici ambele: atât stricăciunea trupului din cauza chinurilor ispitelor, cât și înnoirea sufletului din contemplarea celor făgăduite.

1. Că, *** [2564] locuința noastră pământească, vom avea o casă veșnică, nefăcută de mâini omenești, în ceruri, [2565] <apostolul> nu spune în sensul că casa făcută de mâini omenești, <casa> Creatorului, va pieri complet, fiind distrusă după <moartea noastră>. Căci pare să discute acest lucru de dragul <a calma> frica de moarte și pentru a potoli tristețea despre însăși putrezirea și prin următoarele cuvinte, [2566] când adaugă că gemem din cauza acestui cort al trupului pământesc, dorind să ne îmbrăcăm cu ceea ce este din cer: [2567] Dacă, chiar dacă suntem dezbrăcați [2568], nu vom fi găsiți goi , [2569] adică: vom primi înapoi ceea ce am pierdut, și anume trupul; și din nou: Căci noi, cei ce suntem în acest cort al trupului , gemem, pentru că suntem împovărați, dorind nu să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm. [2570]

2. Căci aici a exprimat clar ceea ce afirmase pe scurt în Prima Epistolă: ***Și morții vor învia nestricăcioși,*** cei care au murit deja, ***iar noi vom fi schimbați*** , [2571] cei care vor fi prinși în trup de Dumnezeu aici. Căci și ei vor învia nestricăcioși, și anume, după ce au primit înapoi trupul și acel întreg, astfel încât din acel moment vor fi nestricăcioși, iar aceștia, având în vedere ultimul moment al timpului și având în vedere meritele <dobândite de ei în timpul> asupririlor Anticristului, [2572] vor primi, dar fiind schimbați, o reducere a morții, [2573] mai degrabă îmbrăcați în acel <trup> care este din cer, decât după ce s-au lepădat de trup. 3. Așadar, dacă aceștia îmbracă în trupul lor ceea ce este ceresc, atunci, desigur, și morții vor primi înapoi trupul, pentru ca și ei să îmbrace în el nestricăciunea din cer, căci și despre ei spune apostolul: ***Este necesar ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nestricăciune, iar acest trup muritor, în nemurire*** . [2574] Cei sunt îmbrăcați când primesc înapoi trupul, aceștia îl îmbracă peste el, căci nu au pierdut trupul și de aceea apostolul nu a

spus întâmplător: ***nu voind să se dezbrace de*** trup, ***ci să fie îmbrăcați*** , [2575] adică, nu voind să experimenteze moartea, ci să fie preveniți de viață, pentru ca acest trup muritor să fie absorbit de viață, fiind smuls din moarte prin schimbarea care i se pune peste cap. **4.** Așadar, întrucât a arătat că este mai bine să nu ne întristăm de faptul că moartea ar putea veni mai devreme, spune că avem de la Dumnezeu arvuna [2576] Duhului, [2577] ca și cum am fi primit o garanție a aceleiași nădejdi a veșmântului exterior și că suntem departe de Domnul atâta timp cât rămânem în trup, [2578] și, prin urmare, ar trebui să considerăm că este bine să plecăm din trup și să fim cu Domnul, [2579] pentru a putea și noi accepta moartea de bunăvoie. Și mai spune că trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, pentru ca fiecare să primească ceea ce a făcut prin trup, fie bine, fie rău. [2580] 5. Căci dacă răsplata pentru merite este atunci, cum pot fi unii chiar acum considerați ca fiind cu Domnul? [2581] Și după ce a menționat tribunalul și examinarea faptelor bune și rele, a arătat spre Judecătorul care pronunță o sentință de achitare sau condamnare și a confirmat prezența trupească [2582] a tuturor. Căci ceea ce se face prin trup nu poate fi judecat fără trup. Căci Dumnezeu este nedrept dacă cineva este pedepsit sau sprijinit nu prin ceea ce a acționat. **6.** ***Deci, dacă o făptură nouă a fost făcută în Hristos, cele vechi au trecut, iată, toate lucrurile s-au făcut noi?*** atunci s-a împlinit profeția lui Isaia. [2583] Dacă El poruncește și să ne curățim de necurăția cărnii și a sângelui,[2584] atunci nu esența *** [2585] va primi Împărăția lui Dumnezeu. [2586] Dacă <apostolul> intenționează să predea Biserica ca o fecioară sfântă lui Hristos, [2587] desigur, ca o mireasă Mirelui, atunci imaginea nu poate fi unită cu dușmanul < realității în sine care stă în spatele acestei imagini. Dacă <apostolul> îi numește pe apostolii falși lucrătorii trădători care își schimbă înfățișarea, [2588] desigur, din cauza ipocriziei, atunci îi mustră ca fiind vinovați de un curs de acțiune incorect și nu de o predică incorectă. Așadar, disputa era despre regulile de conduită și nu despre divinitate. 7. Dacă <se spune:> ***Satana este transformat într-un înger de lumină*** , [2589] atunci aceste cuvinte nu pot fi atribuite Creatorului. Căci s-ar spune despre Creator, care este Dumnezeu și nu un înger, că El este transformat în Dumnezeul luminii și nu într-un înger, dacă <aici> nu s-ar referi la Satan, pe care atât noi, cât și Marcion îl cunoaștem ca înger. 8. <Eu> am o carte separată „Despre Paradis”, [2590] care abordează orice întrebare care ar putea apărea pe acest subiect. Aici, poate, mă voi minuna de faptul că un zeu care nu are nicio instituție pământească ar putea avea propriul său paradis [2591] ; cu excepția cazului în care ar fi folosit și el paradisul Creatorului prin harul Său, așa cum <a folosit> lumea Sa. Dar, cu toate acestea, înălțarea omului la cer este un exemplu <al faptelor> Creatorului cu Ilie. [2592] Mă voi minuna și mai mult că Dumnezeul cel mai bun, [2593] care evită pedepsele și cruzimea, nu a trimis nici măcar propriul său înger, Satan, ci pe al Creatorului, să-l lovească [2594] pe apostolul său și nu a cedat, fiind rugat de trei ori de acesta. [2595] Așadar, Dumnezeul lui Marcion s-a ocupat și el de îmbunătățirea oamenilor după exemplul Creatorului, care privește cu neplăcere la cei aroganți și [2596] îi detronează pe conducători. [2597] Sau El este cel care i-a dat lui Satan putere asupra trupului lui Iov, [2598] pentru ca puterea să se arate în

slăbiciune? [2599] 9. De ce criticul galatenilor încă respectă forma Legii, poruncind ca fiecare cuvânt să fie confirmat de trei martori? [2600] De ce predicatorul celui prea blând Dumnezeu amenință că nu-i va cruța pe păcătoși, [2601] și chiar mai mult, afirmă că însăși puterea de a acționa, atunci când este prezent, îi este dată de Dumnezeu mai sever? [2602] Neagă acum, eretice, că frica este inspirată de Dumnezeul tău, al cărui apostol o inspiră.

1. Întrucât mica mea lucrare este aproape terminată, ceea ce întâlnim în mod repetat trebuie acum considerat doar pe scurt, iar unele lucruri care s-au întâmplat mai frecvent trebuie omise cu totul. Căci este păcat pentru mine, care am dovedit atât de des că denigrarea Legii nu oferă dovada existenței unui alt Dumnezeu în Hristos, să intru încă o dată într-o dispută cu privire la Lege (vorbim despre acea denigrare care a fost prezisă și promisă de Creator în legătură cu Hristos), <dar trebuie făcut>, deoarece însăși această Epistolă [2603] pare, în cea mai mare parte, să desființeze Legea. **2.** Dar am arătat adesea că Apostolul a predicat pe Dumnezeu Judecătorul, iar în Judecător Răzbunătorul, iar în Răzbunător Creatorul. De aceea, și aici, când spune: ***Căci nu mi-e rușine de Evanghelie; Căci este puterea lui Dumnezeu pentru mântuirea fiecărui credincios, atât evreu, cât și grec*** , ***întrucât dreptatea lui Dumnezeu în ea este descoperită din credință în credință}*** - fără îndoială, el atribuie atât Evanghelia, cât și mântuirea unui Dumnezeu drept, și nu unui Dumnezeu bun - spun aceasta în conformitate cu diviziunea ereticului - care transferă de la credința Legii la credința Evangheliei, a Lui, desigur, și Evanghelia Lui, căci spune că mânia <lui Dumnezeu> este descoperită din cer împotriva răutății și nedreptății oamenilor care ascund adevărul <în> nedreptate. [2604] 3. Mânia cărui dumnezeu? Desigur, Creatorului. Prin urmare, adevărul va aparține și Aceluia, a Căruia este și mânia, care trebuie descoperită pentru răzbunarea adevărului. El a adăugat, de asemenea: ***Știm că judecata lui Dumnezeu*** este ***conformă cu adevărul*** , și El Însuși a aprobat mânia din care vine judecata în apărarea adevărului și, pe de altă parte, a confirmat apartenența adevărului la același Dumnezeu, a cărui mânie a aprobat-o, după ce a aprobat judecata. Cu totul altceva este dacă Creatorul mânios se răzbună pentru adevărul unui alt zeu, care este reținut în nedreptate. 4. Câte gropi a săpat Marcion, în primul rând, în această Epistolă, înlăturând ceea ce el (Marcion) dorea, va fi clar datorită integrității Scripturii noastre. Îmi este suficient să iau ceea ce nu a observat ca fiind supus distrugerii în același fel, ca <confirmare> a neglijenței și orbirii sale. Căci ce dacă ***Dumnezeu judecă secretele oamenilor?*** atât pe cei care au păcătuit sub Lege, cât și pe cei care sunt fără Lege [2605] - căci chiar și aceștia din urmă <deși> [2606] nu cunosc Legea, ci prin fire fac faptele Legii, [2607] - atunci, desigur, El Îl va judeca pe Dumnezeu, căruia îi aparțin atât Legea, cât și natura însăși, care este înlocuitorul Legii pentru cei care nu cunosc Legea. Cum va judeca atunci? 5. ***Conform Evangheliei*** , spune el, ***prin Hristos?*** Prin urmare, atât Evanghelia, cât și Hristos aparțin Celui căruia îi aparțin Legea și natura, care prin Evanghelie și Hristos va primi protecție de la Dumnezeu la acea judecată,despre care [2608]mai sus <s-a spus>: ***în conformitate cu adevărul?*** Prin urmare, așa

cum <căci> [2609] apărarea lor [2610] mânia din cer poate fi revelată [2611] numai de Dumnezeul mâniei, tot așa aici [2612] ideea, fiind legată de perioada precedentă, [2613] în care s-a vorbit despre judecata Creatorului, nu poate fi atribuită unui alt dumnezeu care nu judecă și nu este mânios, ci Celui căruia îi aparțin aceste lucruri, vorbesc despre judecată și mânie; și Lui îi va aparține inevitabil și ceea ce trebuie să fie împlinită judecata și mânia; Evanghelia și Hristos. **6.** Și de aceea <apostolul> îi atacă pe încălcătorii Legii, care învață să nu fure - și să fure, [2614] ca un om aparținând Dumnezeului Legii, și nu ca arătând, astfel, către Creatorul Însuși, Care, interzicând furtul, [2615] a ordonat prin înșelăciune să fure aur și argint de la egipteni: [2616] <ereticii> atribuie astfel și alte <acuzații> relatării Sale. Adică, <după Marcion,> apostolul se temea să-L blesteme pe față pe Dumnezeu, pe care nu se temea să-L abandoneze. 7. Deloc, el a vorbit împotriva evreilor în acest fel pentru a rosti [2617] apoi o mustrare profetică: ***Din cauza voastră este blasfemiat numele lui Dumnezeu*** [2618] Cât de absurd se dovedește în acest caz că el însuși Îl blasfemiază pe Cel care Îl blasfemiază <printre păgâni> pe cei răi! <Apostolul> preferă tăierea împrejur a inimii față de tăierea împrejur a prepuțului. Însă cu [2619] Dumnezeul Legii, ***circumcizia inimii*** s-a realizat - nu prin fire, ***ci prin Duh - nu prin literă}*** [2620] Și dacă aceasta este circumcizia după Ieremia: ***Şi circumcideți-vă prepuțul inimii*** , [2621] - precum și după Moise: [2622] ***Şi circumcideți-vă împietrirea inimilor voastre,*** [2623] - atunci al Lui este Duhul care circumcide inima, Căruia și litera, care taie firea, al Lui este și ***iudeul care este în ascuns,*** [2624] al Căruia și ***iudeul care este pe dinafară*** , [2625] căci Apostolul nu ar vrea să numească un iudeu rob care nu aparține Dumnezeului iudeilor. 8. Atunci Legea, acum ***dreptatea lui Dumnezeu prin credința în Hristos*** , [2626] Care este această diferență? Dumnezeul tău slujește instituției Creatorului ca un rob, dedicându-I timp Lui și Legii Sale? Sau toate acestea Îi aparțineau atunci Lui, A cui este acum? A Lui este Legea, A cui este credința în Hristos? Există o distincție între instituții, nu între zei. 9. <Apostolul> îndeamnă ca <noi> cei îndreptățiți prin credința în Hristos, și nu prin Lege, să avem pace cu Dumnezeu. [2627]Cu care? Cu Cel ai cărui dușmani nu am fost niciodată sau cu Cel a cărui lege și natură ne-am răzvrătit? Căci dacă pacea se cuvine Celui cu care a fost război, vom fi îndreptățiți pentru El, iar Hristos, prin credința în care vom fi îndreptățiți, va aparține Celui cu care se cuvine într-o zi să-i aducem pe dușmanii Săi la pace. **10.** ***Dar Legea,*** spune <apostolul>, a venit ***mai târziu, pentru ca fărădelegea să se înmulțească.*** De ce? ***Pentru ca harul să se înmulțească și mai mult*** . [2628] Harul cărui Dumnezeu, dacă nu al Celui a cărui Lege? Cu excepția cazului în care Creatorul a introdus Legea pentru a oferi ocupație harului unui alt dumnezeu și, în plus, unui rival, ca să nu spunem necunoscut, pentru ca, ***așa cum*** păcatul a domnit împreună cu El ***până la moarte, tot așa harul să domnească spre dreptate și viață prin Isus Hristos*** [2629] <la> [2630] adversarul Său. **11.** De aceea, Legea Creatorului a închis totul sub păcat și a adus întreaga lume la judecată și a închis toate gurile, ca nimeni să nu se laude cu ea (cu Legea), pentru ca harul să fie păstrat spre glorificarea lui Hristos, care nu a aparținut Creatorului, ci lui Marcion! 12. Având în vedere analiza problemei în discuție, pot spune în avans

următoarele cu privire la esența lui Hristos. Căci <apostolul> spune că am murit față de Lege <prin trupul lui Hristos>. [2631] „Prin urmare, există trupul lui Hristos. «Se poate spune că <Hristos are> un trup, dar nu neapărat carne». [2632] Dar oricare ar fi esența <trupului>, atunci când <apostolul> vorbește despre trupul Celui despre care adaugă că a înviat din morți, [2633] nu se poate vedea aici alt trup decât trupul cărnii, în raport cu care a fost proclamată legea morții. 13. Dar iată, <apostolul> mărturisește în favoarea Legii și o îndreptățește prin păcat: ***Ce vom zice atunci? Că Legea este păcat? Doamne ferește!*** [2634] Rușinează-te, Marcion, [Doamne ferește] [2635] de apostolul, care vrea să avertizeze împotriva acuzației Legii: ***dar eu nu cunosc niciun păcat decât prin Lege?*** 14.0, cea mai mare glorificare a Legii care rezultă din aceste cuvinte, prin care <nu> [2636] păcatul a fost lăsat să rămână ascuns! Prin urmare, nu Legea a fost cea care a corupt, ci păcatul, prin ocazia oferită de poruncă. [2637] De ce îi atribui Dumnezeului Legii vina pe care apostolul nu îndrăznește să o atribuie Legii? Dar adaugă: ***Legea este sfântă și porunca ei este dreaptă și bună?***15. Dacă onorează astfel Legea Creatorului, nu știu cum se poate răsturna pe Sine Însuși? Cine face distincția între doi dumnezei, unul drept, celălalt bun, deși El trebuie considerat amândoi, a cărui poruncă este atât bună, cât și dreaptă? Dacă <apostolul> afirmă și că Legea este spirituală, [2638] desigur, atât că este profetică, cât și că este figurativă. Căci trebuie să afirm și pe această bază că Hristos a fost prefigurat figurativ în Lege și, prin urmare [2639] putea fi recunoscut de toți evreii.

1. Dacă Tatăl L-a trimis în asemănarea cărnii păcatului, [2640] atunci din acest motiv carnea care era vizibilă în El nu va fi numită fantomă. Căci mai sus <apostolul> a atribuit păcatul cărnii și l-a declarat a fi legea păcatului, locuind în propriile sale mădulare și rezistând legii minții. [2641] Din acest motiv, așadar, <conform cuvintelor apostolului> Fiul a fost trimis în asemănarea cărnii păcatului, pentru a răscumpăra carnea păcatului printr-o esență similară, adică printr-o carne care ar fi asemenea cărnii păcătoase, deși ea însăși nu este păcătoasă. [2642] Într-adevăr, puterea lui Dumnezeu va consta și în a aduce mântuirea <cărnii> într-o esență egală <cu ea>. **2.** Căci nu ar fi nimic mare dacă Duhul lui Dumnezeu ar răscumpăra carnea, dar ar fi dacă carnea ar face acest lucru, fiind asemenea cărnii păcătoase, deoarece este carne, dar nu carne a păcatului. Astfel, asemănarea va fi legată de numele păcatului și nu de esența înșelătoare. Căci apostolul nu ar fi adăugat „păcat” dacă ar fi vrut să sugereze noțiunea de asemănare cu esența pentru a-i nega adevărul; căci nu ar fi putut scrie decât „în asemănarea cărnii”, nu „în asemănarea cărnii păcatului”. Dar, din moment ce a spus apoi astfel: „carnea păcatului”, el a confirmat atât esența, adică carnea, cât și a atribuit asemănarea viciului esenței, adică păcatului. 3. Să admitem acum că întrebarea era despre asemănarea cu esența: chiar și din acest motiv nu va fi negată adevărul. „De ce este atunci similar, <dacă> [2643] este adevărat?” Pentru că este <adevărat>, dar nu din sămânță: prin poziție este similar și adevărat, prin origine - nu, nu este similar. Totuși, în lucruri opuse nu există asemănare. Spiritul nu ar fi numit asemănarea cărnii - deoarece carnea nu este capabilă să fie ca spiritul - ci ar fi numit fantomă dacă ar părea a fi ceea ce nu

este. Dar este numită asemănare pentru că este ceea ce pare. Este atunci când există ceva egal cu altul. Dar o fantomă, în măsura în care este doar o fantomă, nu este o asemănare. 4. Și aici, însă, <apostolul>, explicând în ce sens nu vrea să rămânem în trup [2644] — deși suntem în trup — și anume, să nu rămânem în faptele trupului, arată că cu acest gând a scris: ***Carnea și sângele nu vor dobândi Împărăția lui Dumnezeu*** , [2645] — condamnând nu substanța, ci faptele ei; <întrucât> noi, cât suntem încă în trup, nu putem să le facem, ele vor fi atribuite vinovăției nu a substanței, ci a modului de a trăi. În același fel, dacă ***trupul este mort prin păcat*** — de unde rezultă că există moarte, nu a sufletului, ci a trupului, [2646] — dar ***duhul este viață prin dreptate*** [2647] *** [2648] căreia i se datorează moartea prin păcat, adică trupului. [2649] 5.Căci nu pentru altul este ceva [2650]este restaurată decât cea a celui care a pierdut-o și, în consecință, va exista o înviere a trupurilor dacă există o înviere a morților. [2651] Căci <apostolul> adaugă: ***Cel ce a înviat pe Hristos din morți, va învia și trupurile voastre muritoare?*** Astfel, <apostolul> a confirmat atât învierea trupului - fără de care nimic [2652] nu poate fi numit trup [2653] sau înțeles ca muritor - cât și a dovedit că Hristos a avut o substanță trupească, deoarece exact în același mod vor fi înviate și trupurile noastre muritoare, așa cum El a înviat; „exact în același mod” <înseamnă> în niciun alt mod decât în trup. **6.** Și aici sar peste prăpastia enormă creată de partea ruptă a Scripturii, dar îl prind pe apostol, care dă mărturie lui Israel că ei (evreii) au râvnă pentru Dumnezeu - pentru a lor, desigur - dar nu datorită priceperii. [2654] Căci el spune: ***Necunoscându-L pe Dumnezeu și căutând să-și întărească propria dreptate, nu s-au supus dreptății lui Dumnezeu; Căci Hristos este scopul Legii, spre dreptatea oricui crede.*** [2655] 7. Pe aceasta se va construi argumentul ereticului, ca și cum Dumnezeul cel Mai Înalt nu ar fi cunoscut de evrei, care au ridicat dreptatea lor împotriva Lui, adică dreptatea Legii lor, fără a-L accepta pe Hristos, scopul Legii. De ce atunci <apostolul> își dă propria mărturie despre râvna lor pentru Dumnezeul lor, dacă nu le mustră necunoașterea aceluiași Dumnezeu, că sunt mișcați de râvnă pentru Dumnezeu, dar nu de înțelegere, adică necunoașterea Lui, din moment ce nu cunosc rânduielile Sale în Hristos, care trebuia să stabilească împlinirea Legii și, astfel, să aibă grijă de propria lor dreptate în ciuda Lui? 8. Și chiar Însuși Creatorul confirmă ignoranța lor cu privire la El: ***Israel nu M-a cunoscut și poporul nu M*** - a înțeles [2656] - și că își afirmă mai mult propria dreptate: ***Învățând ca doctrine poruncile oamenilor*** [2657] - și că s-au adunat împotriva Domnului și împotriva Hristosului Său [2658] , desigur, din cauza ignoranței. Așadar, nimic care corespunde Creatorului nu poate fi prezentat în favoarea unui alt dumnezeu, căci <altfel> în alte locuri apostolul i-ar fi mustrat pe nedrept pe evrei pentru ignoranța dumnezeului necunoscut. 9. Căci în ce au păcătuit ei, dacă au afirmat dreptatea Dumnezeului lor împotriva Aceluia pe care nu-L cunoșteau? Dar <apostolul în Marcion> exclamă:

O, adâncul bogățiilor și înțelepciunii lui Dumnezeu… Și căile Lui sunt de nepătruns? De unde vine acest strigăt? Din amintirea, desigur, a Scripturilor pe care le recitise anterior, din contemplarea misterelor pe care le discutase mai

sus [2659] în legătură cu credința în Hristos, care izvorăște din Lege. [2660] Dacă Marcion a îndepărtat în mod deliberat aceste <Scripturi și mistere>, de ce exclamă apostolul său brusc, neavând înaintea lui nicio bogăție a lui Dumnezeu, atât de sărac și nevoiaș cum <trebuie să fie> cel care nu a creat nimic, nu a prezis nimic și, în cele din urmă, nu a deținut nimic, ca unul care s-a coborât în ceea ce nu era al său? Dar atât apostolul, cât și bogățiile aparțin Creatorului, <bogății> ascunse anterior, acum dezvăluite. Căci El a promis astfel: ***Și le voi da comori ascunse, le voi descoperi nevăzutul.*** [2661] **10.** De aici vine, așadar, exclamația: ***O, adâncul bogățiilor și înțelepciunii lui Dumnezeu!*** Acel Dumnezeu ale cărui comori sunt deja dezvăluite. Aceasta este din Isaia, iar ceea ce urmează este luat din cartea aceluiași profet: ***Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Cine l-a oferit un dar și îl va primi înapoi*** ? [2662] Voi, care ați luat atât de mult din Scripturi, de ce ați păstrat aceasta, ca și cum aceasta nu ar aparține Creatorului? **11.** Să ne uităm la poruncile, <pretențioase> care aparțin în mod clar noului dumnezeu: ***Urăști,*** - spune el, - ***răul și țineți-vă de bine*** [2663] - căci Creatorul a spus cu totul altceva: [2664] ***Îndepărtați răul de la voi înșivă*** [2665] - și: ***Depărtați-vă de rău și faceți binele*** [2666] ***Plini de dragoste frățească unii pentru alții*** [2667] - căci acestea nu sunt același lucru: ***Iubiți-vă aproapele ca pe voi înșivă*** [2668] ***Bucurați-vă în nădejde*** [2669] - desigur, în Dumnezeu, căci - ***este mai bine să nădăjduiți în Domnul decât să nădăjduiți în conducători*** [2670] ***Îndurați greutăți*** ? [2671] - căci - ***Domnul te va asculta în ziua necazului*** [2672] [ai un psalm]. [2673] ***Binecuvântează și nu blestema*** , [2674] - cine te va învăța aceasta <mai bine> decât Cel care a întemeiat toate lucrurile cu binecuvântări? [2675] **12.** ***Nu fiți trufași, ci urmați pe cei smeriți, nu vă fiți înțelepți?*** [2676] - căci ei aud de la Isaia: „Vai!” [2677]

Nu răsplătiți nimănui răul pentru rău [2678] ***și nu vă aduceți aminte de nelegiuirea fratelui vostru.*** [2679] ***Nu vă răzbunați singuri,*** [2680] ***căci răzbunarea este a Mea și Eu o voi răzbuna, zice Domnul*** . [2681] ***Fiți în pace cu toți <oamenii>*** . [2682] 13. De aceea, Legea taliei nu a permis pedeapsa pentru nedreptate, ci a înfrânat planul cu frica de pedeapsă. De aceea, cu deplină îndreptățire, <apostolul> a încheiat toate preceptele Creatorului în porunca Sa principală: ***Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți.*** [2683] Dacă această adăugare la Lege vine chiar din Lege, atunci nu mai știu cine este Dumnezeul Legii; mă tem, poate, de dumnezeul lui Marcion. Dacă Evanghelia lui Hristos este împlinită datorită acestei porunci, însă, ceea ce aparține lui Hristos nu aparține Creatorului, atunci de ce ne mai certăm? 14. Fie că Hristos a spus sau nu: ***Am venit <n-am> venit să desființez Legea, ci să împlinesc*** , [2684] — în zadar a încercat Marcion să elimine această afirmație: dacă Evanghelia nu împlinește Legea — iată, Legea a împlinit Evanghelia. Este bine, totuși, că în concluzie <apostolul> amenință cu judecata lui Hristos, [2685] cu siguranță Judecătorul și Răzbunătorul, cu siguranță aparținând Creatorului, <amenință el,> afirmând fără îndoială că este necesar să cerem milă de la Acela pe care Îl arată a fi înfricoșător, chiar dacă ar predica <pe altcineva>.

1. Nu voi fi împovărat cu luarea în considerare a epistolelor mai scurte. Există gust în lucrurile mărunte. Evreii și-au ucis profeții. [2686] Pot spune: „Ce treabă are aceasta cu apostolul unui alt zeu, și unul mai bun pe deasupra, despre care se spune că nu condamnă păcatele nici măcar ale propriilor săi închinători și care el însuși, răsturnându-i, îi distruge într-un fel pe aceiași profeți?” Ce rău a comis Israel împotriva lui, dacă i-a ucis pe cei pe care el însuși i-a respins, dacă înaintea <Israel> a confirmat o sentință ostilă împotriva lor? „Dar <Israel> a păcătuit împotriva propriului său Dumnezeu”: cel care era înrudit cu victima a dat vina pe crimă; cu siguranță oricine altcineva l-ar putea învinovăți, dar nu dușmanul victimei. Dar el (apostolul lui Marcion) nu i-ar fi mustrat, imputându-le și vina execuției Domnului, spunând: ***care L-au ucis atât pe Domnul, cât și pe profeții lor,*** [2687] - deși „ai lor” este o inserare a ereticului. 2. Căci ce este special dacă Hristos, propovăduind un alt dumnezeu, a fost distrus de cei care i-au ucis pe profeții Dumnezeului lor? <Există> [2688] o figură de stil care „întărește” <afirmația? - că l-au ucis atât pe Domnul, cât și pe slujitorii Săi. Mai mult, dacă L-au ucis pe Hristosul unui dumnezeu și pe profeții unui alt Dumnezeu, atunci <apostolul> compară impietatea [2689] și nu subliniază creșterea acesteia. Dar nu ar putea fi vorba de o comparație a impietății: prin urmare, <avem în fața noastră o creștere a impietății> și o creștere a impietății ar putea exista numai dacă ar fi realizată în raport cu Unul și același Dumnezeu [2690] sub ambele nume. Prin urmare, Hristos și profeții aparțin Unul și aceluiași Dumnezeu. 3. Ce este sfințenia noastră, pe care <apostolul> o numește voia lui Dumnezeu, poate fi învățată [2691] din contrariul, pe care îl interzice, căci spune: ***Abțineți-vă de la curvie*** [2692] - nu de la căsătorie - ***fiecare trebuie să ştie să-şi păstreze vasul în cinste?*** În ce fel? ***Nu în poftă, ca păgânii.*** Pofta, însă, nu este atribuită căsătoriei printre păgâni, ci unei desfrânări speciale, nefirești și monstruoase [2693] - <sfințenia> este întotdeauna [2694] opusul urâțeniei și impurității, excluzând nu căsătoria, ci pofta, păstrând vasul nostru în cinste căsătorie. Dar trebuie să analizez acest loc, fără a uita că este necesar să preferăm o alta, adică o sfințenie mai completă, punând abstinența și fecioria mai presus de căsătorie, dar nu interzicând-o. Căci mă gândesc la cei care îl răstoarnă pe Dumnezeul căsătoriei, și nu la susținătorii castității. 4. <Apostolul> spune despre cei care rămân până la venirea lui Hristos, că ei, împreună cu cei care, murind în Hristos, vor învia mai întâi, vor fi luați pe nori în văzduh ca să-L întâmpine pe Domnul, [2695] Îmi amintesc că, văzându-i chiar atunci, ființele cerești s-au minunat de acest Ierusalim cel mai înalt [2696]și prin Isaia au proclamat: ***Cine este acesta care zboară spre Mine ca norii şi ca porumbeii cu puii lor?*** [2697] Dacă Hristos pregătește această înălțare pentru noi, Hristos va fi Cel despre care Osea <vorbea>: ***Care Îşi zideşte înălţarea spre ceruri*** , [2698] - desigur, pentru Sine și pentru ai Săi. Atunci, de la cine să aștept acum <asta>, dacă nu de la Cel de la care am auzit? 5. Ce duh <apostolul> nu poruncește să fie stins și ce profeții interzice El să fie neglijate? [2699]

Desigur, conform lui Marcion, nu spiritul Creatorului și nu profeția Creatorului. Căci ceea ce <apostolul> distruge, el însuși a stins deja și a disprețuit și nu poate

interzice ceea ce el însuși [2700] a făcut. Prin urmare, lui Marcion trebuie să i se arate astăzi în „Biserica” sa spiritul lui Dumnezeu, care nu poate fi stins, și profețiile care nu pot fi disprețuite. Și dacă a prezentat ceea ce consideră el <acest spirit>, să știe: orice ar fi, îl vom judeca după exemplul darului și puterii spirituale și profetice, astfel încât să poată prezice viitorul și să dezvăluie secretele inimii [2701] și să explice misterele. [2702] **6** Când nu va arăta sau dovedi nimic de genul acesta, noi, din partea noastră, vom prezenta atât spiritul, cât și profețiile Creatorului, proclamând voia Lui. Și astfel se va ști despre ce vorbea apostolul, și anume, ce trebuia să se împlinească în Biserica acelui Dumnezeu, prin a cărui existență lucrează atât Duhul Său, [2703] cât și promisiunea este extinsă. **7.** Ei bine, acum voi, care tăgăduiți mântuirea firii și - dacă vreodată ceva de acest fel primește numele de trup - o interpretați ca orice altceva decât o substanță carnală, vedeți cum apostolul a împărțit toate substanțele prezente în noi, dându-le anumite nume și le-a pus pe toate într-o singură rugăciune pentru mântuire, dorind ca duhul, trupul și sufletul nostru să fie păstrate fără prihană la venirea Domnului și Mântuitorului nostru Hristos! [2704] 8. Într-adevăr, <apostolul> a vorbit atât despre suflet, cât și despre trup - entități distincte, deoarece sunt două. Căci, deși sufletul [și] [2705] este un anumit corp de o natură specială, așa cum este și spiritul, când, totuși, atât trupul, cât și sufletul sunt numite separat, [2706] sufletul, care nu are nevoie de numele general „trup”, are un nume propriu, <atunci> primul rămâne firii, care, nefiind numit printr-un <nume> propriu, folosește în mod necesar unul comun. Căci nu văd în om nicio altă substanță, în afară de spirit și suflet, căreia i s-ar aplica numele de trup, cu excepția cărnii, recunoscând-o sub numele de trup ori de câte ori nu este menționată; mai ales <aceasta se va întâmpla> în acest loc, când ea, numită trup, este numită pe propriul său nume.

1. Suntem forțați să repetăm anumite lucruri încontinuu, pentru a întări ceea ce este legat de ele. Spunem că și aici Domnul este proclamat de apostol ca răsplătitor al ambelor feluri de merite, fie Creatorul, fie, așa cum susține Marcion, egal cu Creatorul, în Care este drept să-i răsplătim pe cei vinovați cu necaz, iar pe noi, cei care suntem ofensați, cu odihnă în descoperirea Domnului Isus, venind din cer cu îngerii puterii Sale și într-o flacără de foc. [2707] Dar ereticul a stins flacăra și focul, eliminându-le din text, pentru a nu-L face, desigur, Dumnezeul nostru. Totuși, inutilitatea eliminării lor este evidentă. **2.** Căci atunci când apostolul scrie că Domnul va veni să se răzbune pe cei care nu-L cunosc pe Dumnezeu și nu ascultă de Evanghelie, despre care <apostolul> spune că vor suferi pedeapsa pierzării veșnice [2708] ***de la fața Domnului și de la slava puterii Sale,*** [2709] rezultă de aici că El aduce flacăra focului, venind, desigur, să pedepsească. Astfel, atât prin aceasta, contrar dorinței lui Marcion, Hristos pare a aparține Dumnezeului cel aprins, cât și prin faptul că îi pedepsește și pe cei care nu-L cunosc pe Domnul, adică pe păgâni, Creatorului. 3. Căci <apostolul> i-a plasat separat *** [2710] pe cei care nu ascultă de Evanghelie: fie că sunt creștini păcătoși sau evrei. Mai mult, a-i pedepsi pe păgâni, care probabil nu cunosc Evanghelia, nu este potrivit pentru acel Dumnezeu care este prin natura sa necunoscut și nu este revelat nicăieri decât în Evanghelie, fiind

necunoscut tuturor. Creatorul trebuie cunoscut în mod natural, învățând din lucrările Sale și apoi examinându-L pentru a obține o idee mai completă despre El. Prin urmare, se cuvine ca Acela, pe care este imposibil să nu-L cunoști, să-i pedepsească pe cei ce nu-L cunosc pe Dumnezeu. Însuși faptul că spune: ***din prezența Domnului și din slava puterii Sale*** - folosind cuvintele lui Isaia din același motiv, îl presupune pe același [2711] Domn care se ridică să distrugă pământul. [2712] **4.** Cine este atunci ***omul păcatului, fiul pierzării*** , [2713] care trebuie să fie descoperit înainte de venirea Domnului, înălțându-se mai presus de tot ce se numește Dumnezeu și de orice sfințenie, pregătindu-se să stea în templul lui Dumnezeu și să se dea drept Dumnezeu? [2714] După noi, acesta este Anticristul, așa cum ne învață profețiile vechi și noi, de exemplu, Apostolul Ioan, care spune că Anticriștii, premergătorii duhului Anticristului, au intrat deja în lume, negând că Hristos a venit în trup [2715] și reducându-L pe Isus la nimic, desigur, în Dumnezeu Creatorul; dar după Marcion, nu știu dacă acesta nu este Hristosul Creatorului. Căci El, potrivit lui Marcion, nu a venit încă. Oricare dintre cei doi ar fi, mă întreb de ce va veni cu toată puterea, semnele și minunile mincinoase. [2716] **5.** ***Pentru că***, - spune <apostolul>, - ei nu au primit dragostea adevărului, pentru a fi mântuiți; și din această cauză, vor fi <inspirați de> rătăcire, astfel încât <vor crede minciuna, astfel încât> [2717] toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au fost de acord cu neadevărul, [2718] vor fi condamnați. Prin urmare, dacă vorbim despre Anticristul prezis de Creator, atunci Creatorul va fi același Dumnezeu care îl trimite (pe Anticrist) să-i împingă în rătăcire pe cei ce n-au crezut adevărul, <necesar> pentru a fi mântuiți; adevărul și mântuirea vor aparține aceluiași Celui care îi răzbună, îngăduind rătăcirea, adică Creatorului, Căruia îi este potrivită însăși zelul, care se manifestă prin faptul că îi captivează cu înșelăciune pe cei pe care nu i-a captivat cu adevărul. [2719] Dacă, însă, nu este vorba despre Anticrist, conform învățăturii noastre, atunci este vorba despre Hristosul Creatorului, conform învățăturii lui Marcion. **6.** Dar cum se face că <zeul lui Marcion> L-a trimis pe Hristos, care aparține Creatorului, pentru a-și răzbuna adevărul? Și dacă <Marcion> este de acord cu privire la Anticrist, voi spune exact în același fel: cum se face că Satana, îngerul Creatorului, este găsit necesar pentru el (zeul lui Marcion) și apoi ucis de el, [2720] destinat să îndeplinească funcția de a induce în eroare în interesul Creatorului? Pe scurt, dacă este fără îndoială că atât îngerul, cât și adevărul și mântuirea aparțin Celui căruia îi aparțin mânia, gelozia și trimiterea erorii împotriva celor care disprețuiesc și trădează, precum și împotriva celor ignoranți - astfel încât Marcion însuși s-a retras din poziția sa, recunoscând că și zeul său este unul gelos - față de cine este mai potrivit să te mânii? 7. Cred că Aceluia care de la început a dat naturii (adică creației) lucrări, beneficii, dezastre și profeții care mărturiseau <despre El>, pentru a da cunoștință despre El, dar cu toate acestea nu a fost cunoscut, <și> nu [2721] Aceluia care a fost introdus doar prin textul Evangheliei, care, nefiind susținută de nimic, propovăduiește un alt dumnezeu într-un mod obscur. Prin urmare, Acelui căruia îi aparține executarea răzbunării, Aceea îi va aparține și cauza acesteia; mă refer la Evanghelie, adevăr și mântuire. Dar porunca de a lucra pentru cel ce vrea să mănânce [2722] aparține învățăturii Celui care a poruncit să nu se oprească gura boului care treierează. [2723]

1. Considerăm că această epistolă este adresată efesenilor, și nu laodiceenilor, pe baza autorității adevărului care este în Biserică; dar Marcion, fiind un cercetător foarte zelos în această chestiune, încearcă să denatureze și titlul. Însă titlul epistolei nu are nicio importanță, deoarece apostolul a scris tuturor, adresându-se unora, predicând, desigur, acel Dumnezeu în Hristos căruia îi corespunde ceea ce se predică. Cui va fi atunci potrivit, ***conform bunei plăceri pe care El a decretat-o mai înainte în taina voinței Sale, distribuirea împlinirii timpurilor*** - vorbind în conformitate cu ceea ce semnifică acest cuvânt la greci - ***recapitularea*** [2724] - adică o întoarcere la început sau o povestire de la început - ***în Hristos a tuturor lucrurilor care sunt în cer și pe pământ*** [2725] dacă nu Aceluia căruia îi vor aparține toate lucrurile de la început, și, de asemenea, începutul însuși, de la care sunt atât timpurile, cât și împlinirea timpurilor și distribuirea împlinirii, prin care toate lucrurile în Hristos sunt povestite până la început? 2. Dar cu un alt dumnezeu, căruia nu-i aparține nicio lucrare, ce început poate exista, adică din care vin toate lucrurile? Ce vremuri fără început? Ce împlinire fără vremuri? Ce distribuire fără împlinire? Și, în general, ce a făcut El deja pe pământ, încât să se poată vorbi despre o distribuire continuă a împlinirii vremurilor pentru povestirea tuturor lucrurilor în Hristos, chiar și a ceea ce este în cer?

3. Dar nici măcar în cer nu putem concepe lucruri, oricare ar fi ele, făcute de altcineva decât de Cel prin care tot ce a fost făcut pe pământ este cunoscut tuturor. Și dacă este imposibil să atribuim acest „tot” de la început altcuiva decât Creatorului, cine va crede că este recalculat de un alt <dumnezeu> într-un alt Hristos, și nu de Creatorul său și nu în Hristosul său? Dacă aparține Creatorului, va fi inevitabil diferit de dumnezeul neobișnuit. Dacă este diferit, atunci este contrar. Atunci cum poate fi recalculat contrariul în cel prin care este răsturnat în general? Căci ce fel de Hristos proclamă următoarele cuvinte când <apostolul> spune: ***Ca noi, care am nădăjduit mai întâi în Hristos, să fim spre lauda slavei <Sale>*** ? [2726] Căci cine s-ar putea „încrede mai întâi”, adică să se încreadă în Dumnezeu înainte de a veni, dacă nu evreii, cărora Hristos le-a fost prezis de la început? 4. Cel care, așadar, a fost prezis, a fost și prezis mai întâi. Într-adevăr, <apostolul> aplică aceasta la sine însuși, adică la evrei, pentru a face o distincție atunci când se adresează neamurilor: ***În care și voi, după ce ați auzit cuvântul adevărului, Evanghelia, în care ați crezut și ați fost pecetluiți cu Duhul Sfânt al făgăduinței Lui,*** [2727] Ce făgăduință? Aceea făcută prin Ioel: ***În zilele de pe urmă voi turna Duhul Meu peste orice făptură,*** [2728] adică și peste neamuri. Astfel, atât Duhul, cât și Evanghelia vor fi în acel Hristos, în care își puseseră nădejdea mai dinainte, când El a fost prezis. 5. Dar ***Tatăl slavei*** [2729] este Acela al cărui Hristos este cântat în psalm ca Împăratul slavei care se ridică: ***Cine este acest Împărat al slavei? Domnul oștirilor este acest Împărat al slavei*** [2730] de la El se cere ***duhul înțelepciunii*** , [2731] de la Care și acest fel de <daruri> spirituale sunt enumerate printre cele șapte duhuri de către Isaia; [2732] *El va da* ***ochi luminați inimii*** [2733] *Care a dat lumină și ochilor din afară, Cui nu-i place orbirea oamenilor:* ***Și cine este orb, dacă nu robii Mei? Și robii lui Dumnezeu și-au***

pierdut vederea; [2734] ***6.*** *cu El rămân* ***bogățiile moștenirii în sfinți*** [2735] *Care a făgăduit această moștenire când a chemat neamurile:* ***Cereți-Mi*** *și* ***vă voi da neamurile moștenire*** [2736] *Și-a* ***realizat puterea în Hristos, înviindu-L din morți și așezându-L la dreapta Lui, supunându-l totul,*** [2737] *Care a mai zis:* ***Șezi la dreapta Mea, până voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut al picioarelor Tale*** [2738] *căci în alt loc Duhul <zice> Tatălui despre Fiul:* ***Ai pus toate lucrurile sub picioarele Lui*** [2739] *Dacă dintre acestea*După ce am dedus citate din Epistolă> care se referă la Creator, un alt dumnezeu și un alt Hristos, să-L căutăm acum pe Creator. 7. Cred că Îl găsim clar <Pe El> atunci când <apostolul> vorbește despre cei morți în păcate, [2740] în care au umblat, ***după vârsta acestei lumi, după prințul văzduhului, care lucrează în fiii necredinței.*** [2741] Dar nici aici Marcion nu poate interpreta lumea ca fiind dumnezeul lumii. Căci ceea ce este creat nu seamănă cu Creatorul, ceea ce este făcut nu seamănă cu cel care l-a făcut, lumea nu seamănă cu Dumnezeu. Dar Prințul care domnește peste veacuri nu va fi numit prințul văzduhului. 8. Căci cel care domnește peste ceva superior nu este niciodată desemnat prin intermediul a ceva inferior. Chiar dacă <acest> lucru inferior i se atribuie. Dar <Creatorul> nu pare să producă necredință, de care atât evreii, cât și păgânii se pot plânge mai degrabă de Sine Însuși. Așadar, este suficient că ceea ce se spune nu-l convine Creatorului. Și dacă există cineva căruia i se potrivește mai mult, atunci cu siguranță apostolul a știut-o mai bine <decât tine>. Cine este acesta? Fără îndoială, cel care i-a înălțat pe fiii necredinței către Însuși Creatorul, posedând acest aer, așa cum relatează profetul cuvintele sale: ***Îmi voi pune tronul în nori, mă voi face asemenea Celui Preaînalt*** [2742] 9. Acesta va fi diavolul, pe care în alt loc - dacă <ereticii> admit că apostolul ar trebui citit în acest fel - îl recunoaștem ca dumnezeul acestui veac. Căci el a umplut întreaga lume cu o divinitate falsă. Dacă una astfel de divinitate nu ar exista în mod clar, atunci ceea ce s-a spus s-ar putea referi totuși la Creator. Dar dacă apostolul fusese anterior în iudaism, nu a introdus păcatele în ***care ne aflam cu toții,*** [2744] pentru că dădea de înțeles că Creatorul era stăpânul păcatelor și prințul acestui văzduh, ci pentru că în iudaism era unul dintre fiii necredinței, avându-l pe diavol la lucru când prigonea Biserica [2745] și pe Hristos, care aparținea Creatorului, [2746] din această cauză spune: ***Am fost noi fii ai mâniei?*** 10. Dar <spune: > ***după fire,*** - astfel încât, din moment ce Creatorul i-a numit pe evrei fii, ereticul nu ar dovedi că Creatorul este stăpânul mâniei. Căci atunci când <apostolul> a spus: ***eram după fire fii ai mâniei,*** - iar evreii erau fii ai Creatorului nu după fire, ci prin alegerea părinților, - el a atribuit fiii mâniei firii, nu Creatorului. Adăugând în final: ***asemenea celorlalți,*** [2747] - desigur, cei care nu sunt fii ai lui Dumnezeu - el atribuie firii comune a tuturor oamenilor păcatele, poftele trupești, necredința și mânia, în timp ce diavolul prinde totuși firea pe care a infectat-o deja, aruncând sămânța păcatului. [2748] **11.** ***Noi,*** - spune **<apostolul>** , - ***suntem lucrările Lui,întemeiată în Hristos.***[2749] Căci una este să faci, alta să întemeiezi. Dar ambele <apostolul> le-a dat unuia. Dar omul este opera Creatorului: prin urmare, același lucru întemeiat în Hristos este cel care a și făcut. Căci în ceea ce privește esența <se poate spune că> El ne-a <făcut>, în ceea ce privește harul, El a

creat. **12.** Luați în considerare următoarele cuvinte: ***Aducând aminte că odinioară erați neamuri în trup, pe care ei îi numeau necircumcişi, cei ce se numesc circumcişi în trup, făcute de mână, căci erați pe atunci fără Hristos, înstrăinați de cetățenia lui Israel şi nepărtaşi la legăminte şi la făgăduința lor, fără nădejde şi fără Dumnezeu în lume.*** [2750] Dar fără care Dumnezeu erau neamurile și fără care Hristos? Cu siguranță, Acela căruia îi aparținea cetățenia lui Israel, legămintele și făgăduința. ***Dar acum,*** spune el, ***voi <sunteți> în Hristos, care odinioară erați departe, v-ați apropiat în sângele Lui.*** [2751] De cine erau ei odinioară departe? De la cei despre care vorbește mai sus: de la Hristos, care aparține Creatorului, de la comunitatea lui Israel, de la legăminte, de la nădejdea făgăduinței, de la Dumnezeu Însuși. **13.** Dacă este așa, atunci neamurile în Hristos se apropie acum de cei de care erau atunci departe. Dar dacă noi ne-am apropiat în Hristos de comunitatea lui Israel, care face parte din religia lui Dumnezeu Creatorul, și de legăminte, și de făgăduință, și de Dumnezeul lor Însuși, atunci este destul de ridicol dacă Hristos, al unui alt dumnezeu, ne-a îndrumat pe noi, care eram departe, către Creator. **14.** Apostolul și-a amintit că aceasta a fost profețită despre chemarea neamurilor, care urmau să fie chemate de departe: ***Cei ce erau departe de Mine s-au apropiat de dreptatea Mea.*** [2752] Căci este la fel de adevărat ca pacea Creatorului a fost proclamată în Hristos, așa cum am arătat adesea. ***El Însuşi,*** așadar, spune El, ***pacea noastră, făcând din doi unul,*** și anume, evreiesc și păgân, [2753] care este aproape și care este departe, ***dărâmând zidul urii care era la mijloc în trupul Său*** . [2754] Dar Marcion a îndepărtat <cuvântul> ***propriu,*** pentru a atribui <cuvântul> ***trupului*** [2755] urii, ca și cum răutatea trupească [nu] [2756] urii vrăjmașe față de Hristos. Și dacă am spus <așa> în altă parte, <voi spune> și aici: O, nu un marrucian, [2757] ci un pontic, negi aici trupul Celui al cărui sânge l-ai recunoscut mai sus? 15. Dacă ***El a abolit*** (literalmente: a golit) ***Legea poruncilor prin cuvintele Sale*** , [2758] atunci, desigur, prin împlinirea Legii; [2759] căci este deja abolit ***„Să nu comiți adulter*** ” [2760] când se spune: „și să nu privești cu poftă”; [2761]***„Să nu ucizi”*** [2762] este desființat atunci când se spune „și să nu vorbești de rău”; [2763] nu poți face din cel care cooperează cu Legea dușmanul ei. ***Ca să găsească în Sine doi*** [2764] — același Cel care a întemeiat, care a și făcut, după cum s-a spus mai sus: ***căci suntem lucrările Lui, întemeiați în Hristos,*** [2765] — într- ***un om nou, făcând pace*** , [2766] — dacă este cu adevărat nou, atunci cu adevărat un om, și nu o fantomă, ci nou, întrucât [2767] într-un mod nou născut din Fecioară prin Duhul lui Dumnezeu — pentru a ***-i împăca pe amândoi cu Dumnezeu,*** [2768] — Dumnezeu, pe care atât unul, cât și celălalt popor, atât evreu, cât și păgân, l-au jignit, ***într-un singur trup,*** spune el, ***când a ucis ura din el prin cruce*** : [2769] astfel, și aici, trupul în Hristos, care putea îndura crucea, este descoperit a fi carne. 16. De vreme ce El vestește pacea celor de aproape și celor de departe, noi, primind împreună cu ei acces la Tatăl, [2770] ***nu mai*** suntem ***străini şi oaspeți, ci conaționali cu sfinții şi membri ai casei lui Dumnezeu*** [2771] - ai Aceluia, desigur, de care, așa cum am arătat mai sus, eram înstrăinați și departe - ***zidiți pe temelia apostolilor.*** Ereticul i-a ***îndepărtat şi pe proroci*** , [2772] uitând că Domnul a

pus în Biserică atât apostoli, cât și proroci, dacă nu cumva s-a temut [2773] ca zidirea noastră în Hristos să fie găsită a sta pe vechea temelie a profeților, deși apostolul însuși nu a încetat niciodată să ne învețe, adresându-se profeților. Căci de unde a primit numele lui Hristos ca piatră de temelie, [2774] dacă nu din cuvintele psalmului: ***Piatra pe care au lepădat-o zidarii a ajuns să fie pusă în capul unghiului*** ? [2775]

1. Nu mă mir de nebunia abrevierii eretice a textului, <mă întreb> dacă elimină silabe, când în majoritatea cazurilor ocupă pagini întregi. [2776] Apostolul spune că aceluia, ***care a venit ultimul dintre toți,*** i s-a dat harul ***de a-i lumina pe toți. Referitor la aceasta> care este distribuția tainei, ascunsă din veșnicie în Dumnezeu, care a întemeiat toate lucrurile?*** Ereticul a înlăturat prepoziția „ ***în”*** și a făcut textul astfel: „din veșnicie ascunsă de Dumnezeu, care a întemeiat toate lucrurile”. Dar înșelăciunea este evidentă. 2. Căci apostolul adaugă: ***ca principiile și puterile din regiunile supraceresti să devină cunoscute prin Biserică înțelepciunea mult felurită a lui Dumnezeu?*** Despre ale cui principii și puteri vorbește? Dacă despre cele care aparțin Creatorului, atunci cum se face că acest Dumnezeu a vrut să-și arate înțelepciunea principiilor și puterilor Sale, dar nu a vrut-o Sieși, când nici puterile fără capul lor nu ar putea ști nimic? Sau, dacă nu l-ar fi numit pe Dumnezeu aici ca și cum însuși capul le-ar aparține lor (principatelor și puterilor), atunci ar fi declarat că „taina este ascunsă de principatele și puterile Celui care a întemeiat toate lucrurile”, referindu-se la ele în același mod. 3. Dar dacă <apostolul> spune că era ascunsă de El [2777], atunci ar fi trebuit să spună că I-a fost făcută cunoscută [2778] . Prin urmare, nu „de la Dumnezeu” era ascunsă, ci „în Dumnezeu”, Întemeietorul a toate, era ascunsă de principatele și puterile Sale. Căci ***cine a cunoscut mintea Domnului și cine a fost sfetnicul Lui?*** [2779] Prins aici, ereticul va merge probabil pe altă cale, pentru a putea spune că dumnezeul său a dorit să facă cunoscută principatelor și puterilor sale distribuirea tainei sale, pe care Dumnezeu, Întemeietorul a toate, nu o cunoștea. Și de ce ar trebui să invoce cineva ignoranța unui Creator străin, îndepărtat la mare distanță, când chiar și casa celui mai înalt zeu era în ignoranță? 4. Dar Creatorul cunoștea și viitorul. Oare chiar nu-I era cunoscut <El> că sub cerul Său mina <Pământului Său> urma să fie dezvăluită? Prin urmare, <și> [2780] aceasta confirmă ceea ce am afirmat mai sus. Căci dacă Creatorul urma să cunoască vreodată acel mister ascuns al celui mai înalt zeu și <dacă> Scriptura includea cuvintele: „ascuns de Dumnezeu, care a întemeiat toate lucrurile”, atunci <apostolul> ar fi trebuit să adauge astfel: „pentru ca înțelepciunea cea felurită a lui Dumnezeu să-I fie cunoscută”, și după aceasta: „și autorităților și stăpânirilor” oricărui zeu, împreună cu care Creatorul urma să o cunoască. Astfel, omisiunea este evidentă, care chiar și în acest fel este readusă la adevărul său. 5. Acum vreau să încep o dispută cu tine despre alegoriile apostolice, care, potrivit tău, nu aveau modele profetice: [2781] ***„A luat captivi*** ”, spune <apostolul>, „ ***captivi*** ” . [2782]Cu ce arme? În ce bătălii? În devastarea cărui popor? În distrugerea cărei cetăți? Ce femei, ce copii sau ce regi mărunți a pus cuceritorul în lanțuri? Într-adevăr, când David cântă despre Hristos ca fiind „încins cu o sabie la coapsă” [2783] sau despre Isaia ca „primind prada Samariei

și puterea Damascului” [2784]. Îl faceți un războinic vizibil. 4. Prin urmare, recunoașteți atât armamentul Său, cât și campania Sa militară ca fiind spirituale, dacă ați înțeles deja că vorbim despre captivitate spirituală, astfel încât să recunoașteți și această captivitate ca aparținându-I, fie și numai pentru motivul că Apostolul a luat această mențiune a captivității de la profeți, de la care a primit poruncile: ***Lăsând la o parte minciuna, fiecare dintre voi să spună adevărul aproapelui său*** [2785] - și: ***mâniați-vă și nu păcătuiți*** - pentru ca [2786] în aceleași cuvinte ca și psalmul [2787] să-Și poată exprima gândul ***: - să nu apună soarele peste mânia voastră*** ; [2788] ***să nu aveți părtășie cu lucrările întunericului,*** [2789] — căci cu ***cei drepți veți fi drept și cu cei răi veți deveni răi,*** [2790] — și: ***Îndepărtați răul din mijlocul vostru*** [2791] — și: ***leșiți din mijlocul lor și nu vă atingeți de lucru necurat*** ; [2792] ***separați-vă, voi, care purtați vasele Domnului*** [2793] 7. Așadar, expresia „a fi îmbătat cu vin rușinos” [2794] vine de unde sunt mustrați cei care îi îmbată pe sfinți: ***Și le-au dat sfinților Mei vin să bea,*** [2795] — pe care lui Aaron și fiilor lui le era interzis să-l bea când se apropiau de lucrurile sfinte. [2796] Și a învăța să cânte lui Dumnezeu în psalmi și imnuri [2797] aparține celui care știa că cei care beau vin cu tamburine și psalterii sunt mai mult condamnați de Dumnezeu. [2798] Prin urmare, căruia îi găsesc poruncile, temeliile poruncilor sau adăugirile <la acestea>, Lui îl recunosc pe apostol ca aparținând. 8. Dar pe ce temei afirmă <apostolul> că soțiile ar trebui să fie supuse soților? [2799] ***Căci soțul,*** spune el, ***este capul soției*** , [2800] Spune-mi, Marcion, dă dumnezeul tău autoritate legii sale referindu-se la lucrarea Creatorului? Și mai rău, desigur, când împrumută o definiție de acolo (din Lege) atât pentru Hristosul său, cât și pentru „Biserica” sa: ***După cum Hristos este capul Bisericii*** . [2801] De asemenea, când <apostolul> spune: ***Cine își iubește soția își iubește trupul, așa cum Hristos iubește Biserica*** , [2802]— vezi că Hristosul tău și „Biserica” ta sunt comparate cu lucrarea Creatorului. Ce onoare i se arată trupului sub numele de Biserică! 9. ***Nimeni,*** — spune <apostolul>, — nu- ***și urăște propriul trup*** — cu excepția, desigur, numai Marcion — ***ci îl hrănește și îl prețuiește, așa cum Hristos face cu Biserica*** , [2803] Dar <din moment ce> [2804] numai tu l-ai urât (adică trupul), după ce i-ai luat învierea, va trebui să urăști și Biserica, deoarece este la fel de iubită de Hristos. Dar Hristos a iubit trupul ca și Biserica. Oricine va simți sentimente tandre chiar și pentru imaginea miresei, ba mai mult, o va prețui și o va onora și o va împodobi cu o cunună. Asemănarea are o comunitate de onoare cu originalul. Ar trebui să mă obosesc acum să dovedesc că bărbatul și Hristos, femeia și Biserica, trupul și duhul au unul și același Dumnezeu, când apostolul însuși citează cuvintele Creatorului și, în plus, le analizează? ***De aceea, omul își va părăsi tatăl și amândoi vor fi într-un singur trup. Această taină este mare.*** [2805] **10.** Este suficient, însă, dacă aceste <cuvinte> ale Creatorului sunt pentru apostol mari taine, <care> pentru eretici sunt <taine> neînsemnate. [2806]

Dar eu zic , declară el, ***cu privire la Hristos și la Biserică*** [2807]: Aveți o interpretare, nu o respingere a sacramentului. El arată că imaginea sacramentului a fost prefațată de Cel căruia îi aparținea, desigur, sacramentul.

Ce părere are Marcion despre asta? Creatorul nu putea pregăti imagini pentru un zeu necunoscut, iar dacă pentru unul cunoscut, atunci pentru unul dușman; și cel mai înalt zeu nu ar trebui să împrumute nimic de la cel inferior și mai degrabă supus răsturnării. [2808] **11.** ***Fiii să asculte de părinții lor*** , [2809] într-adevăr, deși Marcion i-a înlăturat; ***Căci aceasta este prima poruncă din făgăduință*** , [2810] - Legea spune: ***Cinstește pe tatăl tău și pe mama*** ta [2811] ***și pe părinții tăi, crește-ți copiii în învățătura și învățătura Domnului*** , [2812] - căci ați auzit ce li s-a spus celor de demult: ***Spune aceste lucruri în urechile fiilor tăi și pe fiii tăi în urechile fiilor lor!*** Ce nevoie am de doi dumnezei, dacă există o singură învățătură? Și dacă sunt doi, îl voi urma pe Cel care a învățat primul. **12.** Dar dacă avem o luptă împotriva conducătorilor lumii, [2813] o, câți zei creatori există deja! Într-adevăr, de ce nu aș insista că ar fi trebuit să fie numit un conducător al lumii, dacă acesta denota Creatorul, căruia îi aparțineau puterile despre care <apostolul> a vorbit mai devreme? Mai mult, din moment ce mai sus ne îndeamnă să ne îmbrăcăm cu arme cu care să putem rezista uneltirilor diavolului, [2814] el (apostolul) arată deja că diavolului îi aparține ceea ce adaugă la diavol: puterile și conducătorii acestui întuneric, [2815] pe care îi atribuim și diavolului. Sau, dacă prin diavol se înțelege Creatorul, cine va fi diavolul Creatorului? Sau, așa cum există doi zei, tot așa există și doi diavoli și <de aici —> puteri și conducători ai lumii la plural? 13. Dar cum este Creatorul în același timp atât diavolul, cât și Dumnezeu, când diavolul nu este în același timp atât zeu, cât și diavol? Căci fie amândoi sunt zei, dacă amândoi sunt diavoli, fie Cel care este Dumnezeu nu este diavolul, așa cum diavolul nu este un zeu. Mă întreb: din cauza cărei calomnii [2816] este aplicat Creatorului chiar cuvântul „diavol”? Poate că El a adus împotriva celui mai înalt zeu o anumită acuzație, la care El Însuși a fost supus de un arhanghel și unul care a mințit. Căci El le-a interzis <oamenilor> să mănânce din acel pom, nu pentru că nu vor deveni zei, [2817] ci pentru că nu vor muri din cauza încălcării <poruncii>. [2818] Și ***duhurile răului*** nu-L vor desemna pe Creator pentru motivul pentru care <apostolul> adaugă: ***în ceruri*** . [2819]14. Căci știa că în ceruri sunt duhuri ale răului, <duhuri> îngeri care erau seducători în ceea ce privește fiicele oamenilor. [2820] Și cum se putea ca, cu expresii ambigue și Dumnezeu știe ce enigme, să-L ocărască pe Creator, care, deja închis pentru libertatea predicării, a arătat, fără îndoială, Bisericii fermitate în proclamarea sacramentului cu buzele deschise, <fermitate> pe care le-a încredințat <efesenilor> să o ceară pentru ei înșiși [2821] de la Dumnezeu. [2822]

1. Obișnuiesc, atunci când declar că cazul este retras în respingerea tuturor ereziilor, să vorbesc pe scurt despre mărturia vremurilor, apărând primatul domniei noastre [a credinței] asupra fiecărei erezii ulterioare. Apostolul va aproba acum acest lucru, vorbind despre speranța pusă în ceruri: ***despre care ați auzit în cuvântul adevărului Evangheliei, care a venit la voi, precum și în întreaga lume*** . [2823] Căci dacă tradiția Evangheliei s-a răspândit deja pretutindeni, cu cât mai mult acum? **2.** Mai mult, dacă ceea ce s-a răspândit pretutindeni este al nostru, <și a făcut-o> mai mult decât orice eretic, ca să nu mai vorbim de tradiția lui Marcion, care a trăit sub Antoninus, atunci a noastră va fi apostolică. Dar dacă

tradiția lui Marcion ar umple întreaga lume, nu ar putea să-și dovedească originea apostolică. Căci și din aceasta va fi clar că apostolicul este ceea ce a umplut mai întâi lumea, și anume Evanghelia acelui Dumnezeu, Care a proclamat și aceasta cu privire la predicarea sa (a Evangheliei): ***Glasul lor va merge în orice țară și cuvintele lor până la marginile lumii.*** [2824] **3.** <Apostolul> spune că Hristos este chipul Dumnezeului nevăzut. [2825] Noi spunem însă că Tatăl lui Hristos este nevăzut, știind că în trecut Fiul a fost întotdeauna vizibil ca chip al Său sub numele de Dumnezeu, dacă era vizibil cuiva; ca nu cumva aici <Marcion> să facă această distincție între Dumnezeul vizibil și cel nevăzut, deoarece în vremurile străvechi Dumnezeul nostru era definit în felul următor: ***Nimeni nu poate vedea pe Domnul și să rămână viu.*** **4.** Dacă Hristos nu este născut înainte de creație [2826] ca Cuvântul Tatălui, prin Care toate lucrurile au fost făcute [2827] și fără Care nimic nu a fost făcut; [2828] Dacă toate lucrurile [2829] din cer și de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie principate, fie puteri [2830] , nu ar fi fost întemeiate în El; dacă toate lucrurile [2831] în ansamblu nu ar fi fost întemeiate prin El și în El, [2832] - căci aceste poziții nu trebuie să-i placă lui Marcion - atunci cu siguranță apostolul nu ar fi scris atât de simplu: ***Și El Însuși înaintea tuturor*** [2833]. Căci cum este El înaintea tuturor, dacă nu înaintea tuturor? Cum înaintea tuturor, dacă nu este născut înainte de creație, dacă nu este Cuvântul Tatălui? Pe ce temeiuri se va dovedi că El a fost înaintea tuturor, Cel ce a venit în existență după toate? Cine poate ști că El a fost primul, de a cărui existență nu știa? 5. Și cum a considerat El că este bine ca toată plinătatea să locuiască în El? [2834] În primul rând, ce este această plinătate, dacă nu <plinătatea> a tot ceea ce Marcion a minimalizat, întemeiat în Hristos în cer și pe pământ, îngeri și oameni, dacă nu <plinătatea> acelor tronuri, domnii, principate și puteri nevăzute și vizibile?[2835] Sau, dacă „pseudo-apostolii” noștri și predicatorii iudaizanti ai Evangheliei au introdus aceasta de bunăvoie, să prezinte Marcion plinătatea Dumnezeului său, [2836] care nu a întemeiat nimic. Totuși, cum se face că rivalul și răsturnătorul Creatorului a dorit ca plinătatea Lui să locuiască în Hristosul său? Mai mult, pentru cine împăcă El toate lucrurile din nou în Sine, creând pace prin sângele crucii Sale, [2837] dacă nu pentru El, pe care toate lucrurile în totalitatea lor l-au ofensat, împotriva căruia s-au răzvrătit încălcând <porunca>, căruia, în cele din urmă, îi aparțineau? Căci se putea împăca cu ceea ce era străin și se putea împăca din nou - cu nimeni altcineva decât cu al său. **6.** Tot așa și nouă, odată înstrăinați și vrăjmași prin înrădăcinarea în fapte rele, [2838] El întoarce mila Creatorului, pe care L-am ofensat cinstind creatura în locul Lui. [2839] Dar dacă <apostolul> spune că Biserica este Trupul lui Hristos - întrucât aici spune că împlinește în <trupul său> ceea ce rămâne din poverile lui Hristos pentru Trupul Său, care este Biserica, [2840] - nu separă prin aceasta complet menționarea trupului de substanța trupului. Într-adevăr, el spune și mai sus că suntem împăcați în Trupul Său prin moarte, [2841] desigur în acel Trup în care El, care a murit prin trup și nu prin Biserică, a putut muri, [2842] de dragul Bisericii, desigur, înlocuind trupul cu trupul, cel trupesc cu cel spiritual. 7. Dar dacă ne îndeamnă să ne ferim de discursurile elegante și de filosofia ca de o înșelăciune deșartă, care este în

conformitate cu elementele lumii [2843] - vorbind nu despre corespondența cu cerul și pământul, ci despre corespondența cu științele și învățătura lumească, și anume, tradiția oamenilor [2844] care vorbesc elegant și filozofează - va fi o sarcină lungă și aparține unei alte lucrări să demonstrăm că prin această zicere sunt condamnate toate ereziile, care constau în puterea discursurilor elegante și a regulilor filosofiei. Dar să admitem că Marcion, care Îl prostește pe Dumnezeul său, [2845] pentru a nu-l declara de temut, principiul fundamental al credinței sale ca provenind de la școala lui Epicur; <Marcion>, care plasează chiar și propozițiile din pridvorul stoicilor lângă Dumnezeu Creatorul, neagă învierea trupului, pe care, la fel ca el, nicio filosofie nu o recunoaște. 8. Adevărul nostru este atât de departe de invențiile ei încât se teme să provoace mânia lui Dumnezeu și crede cu tărie că El a creat totul din nimic și promite că va restaura același trup și nu se rușinează că Hristos s-a născut din pântecele Fecioarei, deși filozofii și ereticii și păgânii înșiși râd de asta. ***Căci Dumnezeu a ales nebunia lumii ca să-i încurce pe cei înțelepți,*** [2846] El, fără îndoială, Care, având în vedere această instituție a Sa, a amenințat dinainte că va distruge înțelepciunea înțelepților. [2847]Prin această simplitate a adevărului, opusă discursurilor elegante și filosofiei, nu putem raționa pervers. 9. În cele din urmă, dacă Dumnezeu ne va învioara cu Hristos, iertându-ne păcatele noastre, [2848] atunci nu putem crede că păcatele sunt iertate cuiva față de care nu au fost comise, din moment ce nu era cunoscut înainte. Ei bine, atunci, când <apostolul> spune: ***Nimeni să nu vă judece în mâncare şi băutură şi în ceea ce priveşte ziua sfântă, luna nouă şi Sabatul, care sunt o umbră a anului viitor, dar trupul este Hristos*** , [2849] ce ți se pare, Marcion? Nu mai discutăm despre Lege, decât dacă luăm în considerare faptul că aici <apostolul> învață cum <Legea> a fost desființată, și anume, în trecerea de la umbră la trup, adică de la imagini la adevăr, iar acesta este Hristos. Prin urmare, umbra aparține și Aceluia căruia îi aparține trupul, adică Legea aparține și Aceluia <căruia> [2850] îi aparține Hristos. Atribuie Legea unui Dumnezeu, iar pe Hristos unui alt Dumnezeu, dacă poți separa o anumită umbră de corpul căruia îi aparține umbra. Hristos aparține evident Legii, dacă El este corpul umbrei. 10. Dacă <apostolul> îi mustră pe unii care, pe baza viziunilor îngerilor [2851] , spun că trebuie să ne abținem de la mâncare - ***să nu atingem, să nu gustăm*** [2852] - dorind să acționăm cu smerenie, neținându-ne de Cap [2853], atunci nu lovește prin aceasta Legea și pe Moise, ca și cum, pe baza superstiției angelice, ar fi declarat interzicerea anumitor alimente. 11. Căci se știe că Moise a primit Legea de la Dumnezeu <și nu de la îngeri>. În cele din urmă, aceste reguli - ***conform poruncilor*** - spune el - ***și învățăturii oamenilor*** [2854] - le-a atribuit celor care nu se țin de Cap, adică de El Însuși, în Care totul este rezumat [2855] [în Hristos], [2856] fiind întoarse la început, inclusiv distincția [2857] alimentelor. Cât despre restul poruncilor, care sunt exact aceleași, atunci trebuie să ne mulțumim cu explicația <noastră> dată în alt loc despre cum au venit de la Creator, Care, intenționând să creeze totul nou, [2858] când a prezis că cele vechi vor trece și a prescris: înnoiți pentru voi o nouă ***noutate*** [2859] - deja învățat atunci să se dezbrace de omul vechi și să se îmbrace cu cel nou [2860] .

1. Când <apostolul> vorbește despre diversitatea predicării — că unii oameni, datorită încrederii lor în legăturile Sale, predică cuvântul cu mai multă îndrăzneală, alții din cauza invidiei și a certurii, unii chiar din cauza gloriei cuvântului, mulți din cauza iubirii, unii din cauza geloziei și alții chiar din cauza rivalității, îl predică pe Hristos, [2861] — <rezultă că> aici, fără îndoială, a existat un motiv de cenzură a predicării în sine pentru diferența de opinii, care produce o atât de mare diversitate de aspirații. Dar, declarând doar motivele pentru care aspirațiile sunt diferite, și nu regulile sacramentelor, el afirmă că, cu toate acestea, au fost predicați un singur Hristos și un singur Dumnezeu al Său, deși intenția <predicatorilor> ar putea fi orice s-ar dori, și de aceea spune: ***Nu mă interesează dacă Hristos este predicat pentru aparență sau cu adevărat*** , [2862] — căci un singur <Hristos> a fost predicat, <indiferent dacă a fost> pentru aparență sau din credință adevărată. 2. Căci el a menționat adevărul în legătură cu credința predicării [2863] și nu în legătură cu credința regulii în sine, [2864] întrucât regula era una singură, iar credința unora dintre cei care predicau era adevărată, adică simplă, în timp ce a altora era prea învățată. Și din moment ce acesta este cazul, este evident că Hristosul care a fost întotdeauna predicat era același. Căci dacă apostolul ar fi introdus un Hristos cu totul diferit, noutatea problemei ar fi făcut o diferență. Căci nu ar fi lipsit cei care ar fi interpretat predicarea Evangheliei în orice caz cu privire la Hristosul care aparține Creatorului, întrucât chiar și astăzi în fiecare loc sunt mai mulți oameni care aderă la opiniile noastre decât la cele eretice. Prin urmare, nici aici apostolul nu ar fi păstrat tăcerea cu privire la existența diferenței și la critica <a sa> a acesteia. Astfel, atunci când nu există nicio critică a diferenței, noutatea nu este confirmată. 3. Desigur, marcioniții cred și ei aici că apostolul îi susține în ceea ce privește esența lui Hristos, că a existat, spun ei, o fantomă a trupului în Hristos, atunci când spune că ***<el>, fiind în chipul lui Dumnezeu, nu a considerat o răpire să fie egal cu Dumnezeu, ci S-a golit pe Sine Însuși, luând chip de rob,*** nu ființă adevărată, ***și în asemănarea omului,*** nu în om, ***și descoperit prin om în înfățișare,*** [2865] nu în esență, adică nu prin trup. **4.** Ca și cum înfățișarea, și asemănarea, și chipul [2866] nu ar însoți și esența. Este bine, totuși, că în alt loc <apostolul> îl numește pe Hristos chipul [2867] Dumnezeului nevăzut. [2868] Este oare posibil, așadar, ca aici, unde Îl plasează în chipul [2869] lui Dumnezeu, Hristos să nu fie în egală măsură Dumnezeu cu adevărat, dacă nu a fost și om cu adevărat, fiind în chip de om? Căci ici și colo adevărul va fi inevitabil exclus dacă chipul, asemănarea și forma [2870] sunt atribuite unei fantome. Și dacă în chip [2871]și în asemănarea [2872] lui <Dumnezeu> [2873] ca Fiu al Tatălui El este cu adevărat Dumnezeu, atunci este predeterminat că Cel ce este revelat și după chipul și asemănarea omului ca Fiu al Omului este cu adevărat om. 5. Căci ***<apostolul> a scris „revelat*** ” cu intenție: adică cu adevărat ***om.*** Căci ceea ce este revelat este cunoscut a exista. Așa cum [2874] S-a revelat ca Dumnezeu prin minuni, tot așa [2875] și ca Om prin trup, întrucât <apostolul> nu ar fi declarat „supus morții” pe cineva care nu rămâne în substanță muritoare. Și mai mare este ceea ce a adăugat: ***și moartea pe cruce*** [2876] Căci nu ar fi creat o atmosferă de cruzime preamărind puterea agoniei, [2877] pe care ar fi cunoscut-o ca o fantomă aparentă [2878] , care a

înșelat-o mai degrabă decât a testat-o și care s-a arătat în suferință nu prin forță, ci prin joc. **6.** Ce considera el anterior câștig? [2879] Ceea ce a enumerat mai sus: slava trupului în semnul circumciziei, descendența din rasa iudaică dintr-un evreu, onoarea seminției lui Beniamin, demnitatea veșmântului fariseic. [2880] Acum el consideră aceasta ca fiind o pierdere pentru sine: nu Dumnezeu, ci inerția evreilor. Dacă judecă aceasta a fi gunoi, [2881] este din cauza comparației cu cunoașterea lui Hristos și nu din cauza respingerii lui Dumnezeu Creatorul, nemaiavând propria sa dreptate, care vine din Lege, ci cea care este prin El Însuși, adică prin Hristos, de la Dumnezeu. [2882] „Deci", spui tu, „din această distincție rezultă că Legea nu este de la acel dumnezeu căruia îi aparține Hristos." Destul de ingenios. Ei bine, atunci, acceptă ceva mai ingenios. Căci atunci când spune: ***nu ceea ce este din Lege, ci ceea ce este prin El Însuși*** , [2883] nu ar fi spus „prin El Însuși" despre unul diferit de Cel căruia îi aparținea Legea. 7. „ ***A noastră*** ", spune <apostolul>, „este ***cetățenia în ceruri*** , [2884] Recunosc vechea promisiune a Creatorului către Avraam: ***Și voi face sămânța ta ca stelele cerului.*** [2885] De aceea ***o stea se deosebește de alta în slavă.*** [2886] Și dacă Hristos, venind din cer, preface trupul umilinței noastre într-unul asemănător cu trupul slavei Sale, [2887] atunci, prin urmare, acest trup al nostru, care este umilit în suferință, aruncat în pământ prin însăși legea morții, va învia. Căci cum se va transforma dacă nu există? Sau dacă <aceasta> se spune despre cei care, prinși în trup în momentul venirii Domnului [2888] , vor trebui să fie schimbați, [2889] ce vor face cei „care vor învia primii"? [2890]Nu vor avea ei din ce să fie schimbați? Dar ***împreună cu ei,*** spune el, ***vom fi răpiți în nori ca să-L întâmpinăm pe Domnul*** [2891]. Dacă cei ce sunt înviați împreună cu ei, atunci, desigur, și cei ce sunt schimbați împreună cu ei.

1. Numai această epistolă, prin scurtimea ei, a scăpat de falsificarea lui Marcion. Dar sunt surprins că acesta, după ce a acceptat scrisoarea scrisă unui singur om, le-a respins pe cele două către Timotei și una către Tit, dedicate ordinii ecleziastice. Cred că a dorit chiar să falsifice numărul epistolelor.

Amintește-ți, cititorule, că cele discutate anterior am dovedit <în această carte> pe baza <epistolelor> apostolului și, dacă am făcut ceea ce a fost amânat pentru această carte, nu considera [2892] superfluă repetiția de aici, prin care am confirmat poziția inițială, și nu considera suspectă amânarea de acolo, prin care am înlăturat-o la momentul respectiv. [2893] Dacă te uiți prin întreaga lucrare și nu mă condamna <pe mine> aici pentru> redundanță și acolo pentru> incertitudine.

Lista abrevierilor

Aes. Prom. — ***Eschil.*** Prometeu legat

Apul. Flor. — ***Apuleius.*** din Florida

Confesiunea ***lui Augustin***

Aug. De civ. — ***Augustin.*** Cetatea lui Dumnezeu

Aul. Gell. — ***Aulus Gellius.*** Nopți la mansardă

Cic. Cat. I — ***Cicero.*** Primul discurs împotriva lui Catilina

Cic. Or. — ***Cicero.*** Orator

Cic. R. R. — ***Cicero.*** Despre stat

Cl. Paed. — ***Clement din Alexandria.*** Educator

Cl. Protr. — ***Clement din Alexandria.*** Îndemn către neamuri

Cl. Strom. — ***Clement din Alexandria.*** Stromata

Diog. — ***Diogenes Laërtius.*** Despre viața, învățăturile și spusele unor filozofi celebri

EURO. Iph. Taur. - ***Euripide.*** Ifigenia în Tauris

Eur. Med. - ***Euripide.*** Medeea

Eus. — ***Eusebiu.*** Istoria Bisericii

Instituția ***Gaius*** — Instituții ***Gaius***

Nog. Er. - ***Horațiu.*** Epistole

Nog. Od. — ***Horațiu.*** Ode

Nog. Sat. — ***Horațiu.*** Satire

Hrd. — ***Herodot.*** Istorie

Hig. - ***Gigin.*** Mituri I. - Iliada.

Iren. — ***Irineu din Lyon.*** Împotriva ereziilor

poftă. Apol. — ***Justin Filosoful.*** Apologie

poftă. Dial. — ***Justin Filosoful.*** Dialog cu Trifon Evreul.

Iuv. - Juvenal. Satire.

Lact. Div. Inst. — ***Lactantius.*** Instituții divine.

Liv. — ***Liviu.*** Istoria de la întemeierea orașului.

Lucr. — ***Lucrețiu.*** Despre natura lucrurilor.

Mart. — ***Marțial.*** Epigrame.

Min. - **Minucius Felix.** Pleacă.

Mit. — Primul mitograf al Vaticanului.

Od. — Odiseea.

Orig. Cels. — ***Origen.*** Împotriva lui Celsus.

Ovid. Ars — ***Ovid.*** Știința iubirii.

O. Rapid. — ***Ovid.*** Fasti.

Ou. Met. — ***Ovidiu.*** Metamorfoze.

Pers. — **Persană.** Satire.

Paus. — ***Pausanias.*** Descrierea Eladei.

Platon și Tim. — ***Platon.*** Timeu.

Plaut. Sige. — ***Plaut.*** Curculion.

Plaut. Trin. - ***Plautus.*** Om cu trei monede.

Plin. — ***Pliniu cel Bătrân.*** Istorie naturală.

Plin. Iun. — **Pliniu cel Tânăr.** Scrisori.

Plot. Επη. — ***Plotin.*** Enneade.

Plut. Alex. — ***Plutarh.*** Alexandru.

Plut. Rom. — ***Plutarh.*** Romulus.

Plut. Simp. — ***Plutarh.*** Discuții la masă.

Ps. — Apoll. — ***Pseudo-Apolodor.*** Biblioteca mitologică.

Sen. Dial. — **Seneca cel Tânăr.** Dialoguri.

Sen. Nat. quaest. — ***Seneca cel Tânăr.*** Întrebări despre natură.

Sen. Epist. — ***Seneca cel Tânăr.*** Scrisori morale către Lucilius.

Sil. — ***Silius Italicus.*** Războiul punic.

Strab. — **Strabon.** Geografie.

Seu. Galba — ***Suetonius.*** Galba.

Seu. Nero - ***Suetonius.*** Nero.

Tas. Ann. - ***Tacitus.*** Anale.

Tat. - ***Tațian.*** Discurs împotriva grecilor.

Ter. Eun. — ***Terence.*** Eunuc.

Tert. - Tertulian.

Ad mart. — Către martiri.

Ad nat. — Către păgâni.

Adaugă-le. - Soției.

Av. Marc. - Împotriva lui Marcion.

Adv. Herm. - Împotriva lui Hermogenes.

Adv. Iud. — Împotriva evreilor.

Adv. Rtah. - Împotriva lui Praxeus.

Adv. Val. - Împotriva Valentinienilor.

Apol. — Apologetic.

De an. — Despre suflet.

De bapt. — Despre botez.

De earn. — Despre trupul lui Hristos.

De cor. — Despre cunună.

De cult. - Despre îmbrăcămintea femeilor.

De ex. — Despre încurajarea castității.

De fuga - Despre fugă în timpul persecuției.

De idol. — Despre idolatrie.

De ieiun. — Despre post.

De top. - Despre monogamie.

De or. — Despre rugăciune.

De prieten. — Despre pelerină.

De praescr. — Despre prescripție < împotriva > ereticilor

De pud. — Despre modestie

De res. — Despre învierea trupului

De spect. — Despre ochelari

De test. — Despre mărturia sufletului

De virg. vel. — Despre vălurile fetelor

Scorp. — Scorpiak

Theoph. — ***Teofil din Antiohia.*** Epistola către Autolycus

Verg. Aep. — ***Virgil.*** Eneida

Verg. Georg. — ***Virgil.*** Georgice.

Note

1. Rossi S. Minucio, Giustino e Tertulliano nel loro rapporti col culto di Mitra // Giomale italianodi filologia. 1963.16. Nr. 1. P. 23-24,28; ClaussM. Mithras und Christus//HistorischeZeitschrift. 1986. Bd. 243,2. Ridicare. S. 268.

2. Rauch G. Der ЕíππΙιβ der stoischen Philosophie auf die Lehrbildung Tertullians. Halle, 1890.

3. Barnes T. D. Tertullian: un studiu istoric și literar. Ediția a 2-a. Oxford, 1985. P. 13-21; Rankin D. Tertullian și biserica. Cambridge, 1995. P. 38-40.

4. Fredouille J.-C. Tertullien et la conversion de la culture antique. Paris, 1972. P. 85.

5. Monceaux P. Histoire litteraire de l'Afrique chrctienne. T. 1: Tertullien et les origines. Paris, 1901. P. 215.

6. Becker C. Tertullians Apologeticum. Werden und Leistung. Miinchen, 1954. S. 96-99.

7. Schneider A. Le premier livre „Ad nations” de Tertullien. Neuchatel, 1968. P. 30-31.

8. Fredouille J.-C. op. cit. p. 86, n. 73.

9. Ibidem, p. 86.

10. Ibidem, p. 87-88.

11. Hagendahl N. Von Tertullian zu Cassiodor. Die profane iiterarische Tradition in dem lateinischen christlichen Schrifttum//Studia Graeca et Latina Gothoburgensia. 1983. Vol. 44. S. 13.

12. Fredouille J.-C. op. cit. p. 86.

13. Ibidem, p. 86, nr. 69.

14. Braun R. „Deus Christianorum”. Recherches sur le vocabulaire doctrinal de Tertullien. Paris, 1962. P. 30-35.

15. „Galateni poate fi considerată o scrisoare exhortatorie cu unele trăsături apologetice.” Vezi: AuniD. Noul Testament și mediul său literar. Traducere din engleză de V. V. Polosin, editată de A. L. Khosroev. Sankt Petersburg, 2000. P. 204.

16. Heck E. Μή θεομαχεῖν oder: Die Bestrafung des Gottesverachters: Untersuchungen zu Bekampfung und Aneignung romischer religio bei Tertullian, Cyprian und Lactanz // Studien zur klassischen Philologie. Frankfurt pe Main; Berna; New York, 1987. Bd. 24. S. 23.

17. Vdovichenko A. V. Apologia creștină. Scurtă prezentare generală a tradiției //Apologeții creștini timpurii din secolele I-IV. Traduceri și cercetări. Moscova, 2000. P. 23.

18. Swift LJ Forensic Retoric în Tertulian's Apologeticum//Latomus. Revue d'etudes latines. 1968. T. 27. Fasc. 4. p. 877.

19. Cf.: Heck E. Op. cit. S. 18.

20. Următoarea este o traducere a acestui capitol: „1. Totuși, așa cum am spus mai sus, durerea noastră este inevitabilă, deoarece niciun oraș care ne-a vărsat sângele nu va rămâne nepedepsit. Așa cum <a fost> sub guvernatorul Hilarian, când oamenii strigau după pământ (ageae) pentru înmormântări creștine: «Să nu le fie pământ!»” Ei înșiși nu mai aveau pământ de treierat (ageae), căci nu își strânseseră recolta. 2. Este evident, însă, că ceea ce trebuiau să-i amintească rasei umane era, desigur, potopul care avusese loc înainte din cauza necredinței și nedreptății umane. <Oamenii> care au văzut luminile care recent atârnau noaptea deasupra zidurilor Cartaginei știu ce amenințau acestea. Iar cei care au fost uimiți <de vuiet> știu ce însemnau tunetele precedente. 3. Acestea sunt toate semne ale mâniei teribile a lui Dumnezeu, despre care trebuie, pe cât putem, să proclamăm și să vă avertizăm, în timp ce ne rugăm <la Dumnezeu> ca această mânie să fie locală. Căci cei care interpretează manifestările sale particulare în mod diferit o vor experimenta la momentul potrivit în toată plenitudinea și completitudinea ei. Căci soarele din districtul Utica, când lumina <sa> era aproape eclipsată, a fost un semn miraculos, în măsura în care un astfel de lucru nu se putea întâmpla în timpul unei eclipse obișnuite cu el, fiind în zenit și în locuința sa. Aveți astrologi, <întrebați-i despre asta>. 4. Vă putem spune, de asemenea despre moartea unor guvernatori care, la sfârșitul vieții lor, și-au dat seama că păcătuiseră atunci când torturau creștini. Vigelius Saturninus, care a fost primul care a ridicat sabia împotriva noastră aici, și-a pierdut vederea. Claudius Lucius Germinianus în Cappadocia, înfuriat că soția sa trecuse la această sectă, a început să se poarte cu cruzime cu creștinii. Și în el, abandonat de toți cei din reședința sa, lovit de o boală contagioasă, au început să mișune viermi. „Nimeni să nu știe <despre asta>”, a spus el, „ca să nu se bucure creștinii și femeile creștine să nu nădăjduiască!” Mai târziu, dându-și seama de greșeala sa - la urma urmei, sub tortură i-a forțat pe unii să renunțe la credințele lor - a murit aproape ca un creștin. Caecilius Capella a strigat la catastrofa care s-a abătut asupra Bizanțului: „Bucurați-vă, creștini!” 5. Dar cei care cred că nu au fost pedepsiți se vor înfățișa totuși înaintea judecății Domnului în ziua aceea. Vă dorim ca <această> avertizare să rămână doar o avertizare, întrucât atunci când același Caecilius l-a condamnat pe Mavilus din Adrumetum să fie sfâșiat de fiare sălbatice, boala a urmat imediat, iar acum din același motiv - stricăciunea sângelui” (Traducere de L. V. Bratukhina).

21. Povestea despre Capella se referă la distrugerea orașului, care luase partea lui Pescennius Niger, de către împăratul Septimius Severus la sfârșitul anului 195 - începutul anului 196, adică cu un an și jumătate înainte de scrierea Apologeticii. Vezi: Herodian. Istoria puterii imperiale după Marcus. Moscova, 1996. P. 212, nota 34.

22. Hecke. Op. cit. p. 145.

23. Pe baza acestei referințe, J. W. F. Borleffs concluzionează că Apologetica „a fost scrisă puțin după iunie 197, după întoarcerea împăratului Severus la Roma” / Vezi: Borleffs JW Ph. De Tertulliano et Minucio Felice. Groningae, 1926. P. 9-10. Potrivit lui T. D. Barnes, Apologetica a fost scrisă în toamna anului 197 sau ceva mai târziu. Vezi: Barnes T. D. Tertullian: a historical and literary study. P. 34.

24. Frend WHC Martiriul și persecuția în Biserica primară. Oxford, 1965, p. 365.

25. Borleffs JW Ph. Op. cit. p. 9-10.

26. „Apologiile creștine timpurii din secolele II-IV nu sunt nicidecum caracterizate de un caracter defensiv, «protector». În esență, operele Părinților Bisericii sunt pamflete religioase, pline de atacuri dure împotriva religiei tradiționale și a structurii statale consfințite de aceasta.” Vezi: Bolșakov A.P. Apologiile creștine timpurii: origine și conținut // Orientul Antic și Lumea Clasică. Tranzacțiile Departamentului de Istorie a Lumii Antice, Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Moscova. Numărul 5. Moscova, 2002. P. 162.

27. Afirmația lui M. von Albrecht conform căreia „Tertulian, cu Apologeticum-ul său, creează într-o oarecare măsură un gen nou. La greci, discursul defensiv și chemarea la convertirea la credința lor existau doar separat” este destul de controversată. Vezi: Albrecht M., von. Istoria literaturii romane / Traducere din germană de A. I. Lyubzhina. Moscova, 2005. Vol. 3. P. 1670.

28. Cf.: „Acum, Cătălina, continuă pe calea pe care ai mers” (Cic. Cat., 1,5,10; trad. V. O. Gorenstein).

29. Amman A. Calea Părinților. O scurtă introducere în patristică. Traducere din franceză. Moscova, 1994. P. 49.

30. Hagendahl N Von Tertullian zu Cassiodor. S. 19.

31. E. Heck, încercând să demonstreze că Tertulian avea deja în Apol. intenția de a da exemple de pedepsire a persecutorilor (vezi: Heck E. Op. cit. S. 143-144), nu ia în considerare dorința sa de a rămâne în limitele unui singur gen. Autorul cartaginez poate scrie cu bucurie în lucrarea sa nedefensivă „Despre spectacole” adresată creștinilor despre chinurile postume ale asupritorilor lor, poate face aluzie la aceste pedepse în Apol., 48, 15, însă evită avertismentele și învățăturile într-un discurs, deși nu este destinat a fi citit în sala de judecată, ci totuși formal legat de elocvența judiciară. „La urma urmei, «Apologetica» nu este altceva decât o apărare judiciară a creștinilor, realizată conform tuturor regulilor argumentării juridice.” Vezi: Durov V. S. Literatura creștină latină a secolelor III-V. Sankt Petersburg, 2003. P. 13. Avertismentele și învățăturile sunt mai degrabă în concordanță cu genul de îndemn sau mesaj.

32. A se vedea: Albrecht M., von. op. cit. p. 1665.

33. Stolyarov A. A. Tertullian. Epocă. Viață. Învățătură //Tertullian. Opere alese / Trad. din latină, ed. comună și comp. A. A. Stolyarova. M., 1994. P. 23.

34. „Deși Biblia era deja în latină la acea vreme, Tertulian a preferat să o citească în greacă și a tradus textul el însuși.” Vezi: Albrecht M., von. Op. cit. P. 1669.

35. Metzger B. M. Traduceri timpurii ale Noului Testament. Sursele, transmiterea, limitele lor / Traducere din engleză de S. Babkina. Moscova, 2002. P. 305-306.

36. Sidwell K. Reading Medieval Latin, Cambridge, 1995. P. 29.

37. Toe E. Textologia Vechiului Testament. Pe. din engleza K. Burmistrova. G. Yastrebova. M., 2001. P. 133.

38. Ibidem, p. 128.

39. Ronsch N. Itala und Vulgata. Das Sprachidiom der urchristlichen Itala und der katholischen Vulgata unter Beriicksichtigung der romischen Volkssprache durch Beispiele erlautert. 2. Ausg. Marburg, 1875. S. 3.

40. Metzger B. M. Critică textuală a Noului Testament. Tradiția manuscriselor, apariția distorsiunilor și reconstrucția originalului / Traducere din engleză de V. S. Kuznetsova, D. V. Dmitrieva, O. Yu. Moscova, 1996. P. 87.

41. Metzger B. M. Textologia Noului Testament... p. 129.

42. Durov V. S. Literatura creștină latină din secolele III-V. P. 9.

43. Rotisch N. Op. cit. S. 3-4.

44. Metzger B. M. Canonul Noului Testament. Origine, dezvoltare, semnificație / Traducere din engleză de D. Gzgzyan. Ediția a 3-a. Moscova, 2001. P. 158.

45. Weber E. Zwei Gedanken zum Mithraskult//Hyperboreus. 2001. Vol. 7. Fasc. 1-2. P. 329-331.

46. Exemple de utilizare de către apologet a diferitelor forme de cuvinte cu rădăcinile fer-, tul-, la și prefixul trans-: Ad nat.: se referă la îndreptarea acuzațiilor împotriva acuzatorilor înșiși (I, 11,5); despre transplantarea unui copac (1, 12, 11); despre transferul numelui lui Dumnezeu către zei falși (II, 4, 6); despre o interpretare alegorică (II, 12, 20); despre transferul cuiva în rai (II, 15, 1); despre înlocuirea unuia cu altul (II, 16, 2). Ad mart.: despre transferul din închisoare (adică din lume) într-un refugiu (adică în închisoare) (2, 4); despre

transferul imaginar al unei persoane prin sufletul său (2, 10). Apol.: despre transferul harului către cineva (21, 6); despre transferul venerației de la unul la altul (21, 27); Despre transferul (punerea) speranței asupra cuiva (24:4); Despre răspândirea cuvântului lui Dumnezeu (31:1); Despre transformarea înfățișării lumii (48:12). De test.: Despre migrarea sufletului de la om la animale (4:2, cf. De an., 32:2; 32:4; 32:7-8). De praescr.: Despre trecerea la o altă evanghelie (27:3, cf. Adv. Marc., 120:4 și 6; V 2:4-5). Scorp.: Despre transferul în cer a tot ceea ce pedepsește creștinii (10:9; cf. 10:13). Adv. Herm.: Despre „eliberarea” lui Dumnezeu de rău de către Hermogenes (11:2); Despre transformarea în bine (37:1; cf. 37:3 și 43:2); Despre metamorfoze (39:1). De pal.: despre schimbarea hainelor (4:2); despre trădarea firii și a modestiei (4:8). Adv. Val.: despre transferarea lui Achamot pe vârf (31:1). De an.: despre referirea unui cuvânt la cineva (35:3); despre transferarea lui Ilie (35:6); despre transferarea lui Ilie și Enoh (50:5, cf.: De res., 58:9; Adv. Iud., 2:13 și 4:6 - despre Enoh). De cam.: despre transferul de sânge (20:6). De res.: despre privarea de propria proprietate (30:1); despre transferul membrilor în viața veșnică (47:8); despre mutarea în veșnicie (60:4). Adv. Iud.: despre utilizarea metaforică a numelor locurilor în loc de păcatele inerente acestora (9:13, cf.: Adv. Marc., III, 13:9); Despre schimbarea unui nume anterior (9:21, cf. Adv. Marc., III, 16:3). De bapt.: Despre transferul duhului de la Ioan la Domnul (10:5); Despre aducerea lui Israel în pustie (20:4). De or.: Despre pahar din Luca 22:42 (4:5, cf. De fuga. 8:4); Despre asigurarea hranei (29:1). Ad them.: Despre trecerea la o stare angelică (1:1,4). De cult.: Despre schimbarea patriei (II, 6:1). Adv. Marc.: Despre atribuirea celei mai înalte măreții lui Dumnezeu (1:4,3); Despre transferul în paradis (II, 4:4; II, 10:3); Despre convertirea la rău (II, 10:4); Despre transferul în Împărăția Cerurilor (III, 24:6). Despre transferul proprietății dobândite în Babilon (IV, 15,9); Despre transferul numelui rudelor de sânge către alții (IV, 19, 11; 26, 13); Despre faptul că numai ceea ce posedă o persoană poate fi transferat (IV, 19,12); Despre transferul autorității de învățătură a lui Moise și Ilie către Hristos (IV, 22,11); Despre transferul (adică privarea) credinței (V, 7, 13); Despre trecerea de la credința în Lege la credința în Evanghelie (V, 13,2); Despre separarea referinței la trupul lui Hristos de substanța cărnii (V, 19,6); Despre trecerea de la umbră (adică de la imagini) la carne (adică la adevăr) (V, 19,9). De cor.: Despre transferul coroanei (15,3). De idol.: Despre transferul unei obligații (21, 3). De ex.: despre trecerea de la cuvinte rostite în propria persoană la cuvinte rostite în persoana Domnului (3:6). De fuga: despre mutarea unui munte (14:1). De sus: despre atribuirea stării noastre lui Hristos (5:6).De ieiun.: despre transferul slujitorului la Ilie (9:5). Adv. Prax.: despre aducerea oamenilor de la mai mulți zei la unul singur (3:1); despre alternanță (27:12). În celelalte lucrări ale lui Tertulian, formele cuvintelor în cauză lipsesc.

47. Vezi unitatea frazeologică nihil enim ad Andromacham, „<aceasta> este nelalocul lui”, „nu este la obiect” în lucrarea lui Tertulian „Despre modestie” (Tert. De pud., 8,11); cf.: Strab. VIII, 6,23 (381); Plut. Symp., 1,1,5 (615a). În acest caz, Homer ar juca același rol ca Pușkin într-o întrebare de genul „va lucra Pușkin?”

48. „Homer încoronat” este menționat de Tertulian în Cartea a II-a din „Către păgâni”: „Platon a hotărât ca acuzatorii zeilor - poeții - să fie dați afară, iar Homer însuși, deși încoronat (ipsum Homerum sane coronatum), să fie expulzat din Republică” (Tert. Ad nat., II, 7, 11). Chiar deasupra pasajului în cauză se spune: „Claudius va spune că până și cerul din cântecele lui Homer este încoronat (coronatum) cu stele (cf.: II. XVIII, 485), - cu siguranță de Dumnezeu, cu siguranță pentru om” (Tert. De cor., 13, 8); în capitolul al șaptelea s-a spus despre poeții care au scris despre coroane. Cf.: „Homer este condamnat să fie păun, dar nu glorificat prin aceasta. El se va bucura mai mult de răsplata acestei lumi, fiind considerat părintele nobilelor arte, căci va prefera frumusețea gloriei sale frumuseții cozii sale” (Tert. De an., 33, 8).

49. Weber E. Op. cit. p. 330, p. 21.

50. „Reprezentanții gnosticismului sunt împărțiți în orientali sau sirieni și occidentali sau alexandrini. Ofiții, Saturnilus, Basilides, Cerdon și Marcion aparțin primilor, în timp ce Carpocrates și Valentinus aparțin celui de-al doilea. În gnosticismul oriental, influența dualismului persan viu este mai vizibilă, în timp ce în occidental, sau alexandrin, platonismul și, într-o oarecare măsură, neopitagorismul sunt clar vizibile.” Vezi: Posnov, M. E. Istoria Bisericii Creștine (înainte de divizarea Bisericilor - 1054). Bruxelles, 1964. Pagina 144. A. F. Losev notează următoarele cu privire la această diviziune a gnosticilor: „M. E. Posnov înțelege și el această diviziune tematic, în timp ce pentru noi este doar teritorială” (Losev, A.F. Istoria esteticii antice. Rezultatele unei dezvoltări milenare. Cartea 1. Moscova, 1992. P. 259).

51. Marcion, fiind un armator bogat, „a contribuit cu 200.000 de sesterți la comunitatea creștină din Roma” (vezi: Sveshchskaya I.S. Creștinismul timpuriu: Pagini de istorie. Moscova, 1987. P. 146) și „a preluat aproape imediat o poziție de conducere în comunitatea romană” (Ibid. P. 266), însă, în cele din urmă, „a fost exclus din comunitatea creștină romană, iar contribuția sa i-a fost chiar returnată” (Ibid. P. 268).

52. „<...> Marcion a fost unul dintre cei mai educați oameni dintre creștinii acelei vremuri. Tocmai educația sa i-a permis să creeze «Antiteza» – o comparație între Legea evreiască și Evanghelia lui Hristos, al cărei scop principal este de a descoperi contradicțiile și inconsecvențele dintre ele.” Vezi: Svetlov R.V. Neoplatonismul antic și exegeza alexandrinară. Sankt Petersburg, 1996. P. 43.

53. Karsavin L. P. Sfinții Părinți și Învățători ai Bisericii. Moscova, 1994. P. 36.

54. „Care este valoarea suferinței și a morții dacă sunt doar o aparență? Care este scopul lor? Nu este oare pentru ca Demiurgul cel drept să poată pierde pe bună dreptate dreptul asupra celor mântuiți prin uciderea nedreaptă a Celui Drept? Sau pentru ca, murind doar aparent, Hristos să poată coborî în iad și să-i salveze pe cei care s-au întors la el în iad, adică nu pe drepții din Vechiul

Testament, ci pe Cain, sodomiții și păgânii?” Vezi: Sven-tsitskaya I.S. Op. cit. P. 37.

55. E. Evans are un articol „Tertullian’s Commentary on the Marcionite Gospel”//Studia Evangelica. Berlin, 1959. P. 699-705.

56. Kurginyan S. Medvedev și dezvoltarea//„Zavtra”. 2008. Nr. 18 (754). P. 1-2.

57. Organizația secretă Thule era strâns legată de naziști. Vezi: Goodrick-Clarke N. Rădăcinile oculte ale nazismului. Cultele ariene secrete și influența lor asupra ideologiei naziste. Sankt Petersburg, 1993. Pp. 162-169.

58. Losev A. F. Observații critice asupra dialogului „Cratilus” // Platon. Lucrări proprii. În 4 volume. Moscova, 1990. Vol. 1. P. 831.

59. Verlinsky A. L. Învățături antice despre originea limbajului. Sankt Petersburg, 2006. P. 118.

60. Literal: „ospitalier” (greacă). Se referă la Marea Neagră.

61. Un șovinism roman aparte. Cf.: „...în Orientul cald și în Sud, popoarele sunt mai numeroase și talentele sunt mai strălucitoare, în timp ce toți sarmații se disting prin mințile lor inerte” (Tert. De an., 25, 7).

62. Cf.: Hrd. I, 216.

63. Malunt militare quam nubere. Marcion a interzis căsătoria. Cf.: „Dido... a preferat să se ardă decât să se căsătorească (maluit... uri quam nubere)” (Tert. De ex., 13, 4) — condamnarea unei a doua căsătorii.

64. liquores ignibus (conjectură: nivibus) redeunt. Raționamentul lui T. D. Barnes cu privire la aceste cuvinte este curios: „... frigul glacial al regiunii este descris în detaliu. Dar apare o discrepanță: alături de pâraie înghețate și munți înzăpeziți, apar acolo lacuri încinse. Editorii corectează textul, înlocuind focul cu zăpada. De fapt, memoria lui Tertullian l-a dezamăgit din nou” (Barnes T. D. Tertullian: un studiu istoric și literar. Ediția a 2-a. Oxford, 1985. P. 199). Mai departe, savantul englez se referă la Herodot (Hrd. IV 28). Trebuie menționat că Tertullian evident nu se referea la „lacurile încinse” în care se transformă lichidele: Herodot a vorbit despre apariția noroiului atunci când se face foc, iar autorul cartaginez transmite aici destul de precis, deși lapidar, gândul „părintelui istoriei”.

65. râuri <...>, munți <...> - o descriere a frigului tipică scriitorilor antici. Cf.: „Vedeți cum Soractus stă orbitor de alb din cauza zăpezii adânci, iar pădurile nu mai pot suporta povara, iar râurile s-au oprit din cauza frigului sfâșietor” (Nog. Od., I, 9,1-4).

66. Cf.: Eur. Iph. Taur.

67. Cf.: Eur. Med.

68. Cf.: Aes. Prom.

69. Marcion s-a născut în Sinope, un oraș de coastă din Paflagonia, fondat de greci la mijlocul secolului al VIII-lea î.Hr. și, prin urmare, cu greu poate fi considerat „barbar”; înainte de întemeierea Sinopei, însă, „barbarii” cimmerieni care fugiseră de sciți au găsit refugiu în aceste locuri (Hrd. IV, 12).

70. Sed nihil tarn barbarum ac triste apud Pontum... Ovidiu s-a plâns de natura aspră a Pontului în „Elegiile sale îndurerate (Tristia)” și „Scrisori din Pont (Epistulae ex Ponto)”, scrise în exil la Tomi, pe coasta Mării Negre. Ernst Nöldechen consideră că, după ce a scris despre barbarul și tristul Pont, Tertullian „a privit înapoi la Ovidiu” (Noldechen E. Tertullian's Erdkunde//Zeitschrift Kir kirchliche Wissenschaft und kirchliches Leben. 1886. 6. S. 320).

71. În antichitate, Dunărea în cursul său inferior se numea Istria.

72. Joc de cuvinte: castrator camis castor.

73. Diogene, la fel ca Marcion, provenea din Sinope.

74. Cf.: Diog. VI, 41.

75. Vorbim despre compoziția: Tert. De praescr.

76. Simpligadele (literalmente „Ciocnire”) sunt două mici insule stâncoase din strâmtoarea Bosfor, la intrarea în Pontul Euxin. Conform miturilor, ele se depărtau uneori, alteori se ciocneau, distrugând tot ce naviga printre ele. După trecerea navei argonauților, Simpligadele au încetat să mai fie un pericol pentru marinari. Tertulian a apelat în repetate rânduri la imagini care existau în mitologia păgână pentru a-și exprima mai clar gândurile. De exemplu, el îndeamnă la ura față de aur, care i-a distrus pe strămoși (cf. Ex. Cap. 32), spunând că pentru creștini a fost întotdeauna, și mai ales acum, nu o epocă „de aur”, ci una „de fier” (tempora Christianis semper, et nunc vel maxi-me, non auro sed ferro transiguntur) (Tert. De cult., II, 13, 6). Infirmând credința în transmigrația sufletelor, Tertulian notează că nici măcar Platon, care ar putea fi considerat un Nestor datorită „mierii elocvenței” (ob mella facundiae) (cf.: II. I, 247-249), nu își amintește cine a fost într-o viață trecută (Tert. De an., 31, 6). În același tratat (50, 3), el, vorbind despre rezervoare uimitoare, inclusiv o piscină vindecătoare care exista în Iudeea înainte de Hristos (Ioan 5:2-4), menționează și mlaștinile stigiene, care, potrivit poetului, înlătură moartea, dar nu l-au salvat pe fiul lui Tetide (Stygias paludes poeta tra-didit mortem diluentes, sed et Thetis filium planxit). Mai departe (Tert. De an., 50, 4) autorul afirmă că magia nu alungă

moartea și nu reînnoiește viața: Medeei nu i s-a dat puterea de a întineri un bărbat, chiar dacă ar fi putut face acest lucru cu un berbec (hoc enim ne Medeae quidem licuit in hominem, etsi licuit in vervecem) (cf.: Ou. Met., VII, 312-321). În mod similar, imaginile mitologice au fost folosite de unul dintre cei mai înfocați luptători împotriva culturii grecești antice, Tațian, care a comparat cărțile păgânilor cu labirinturile, iar cititorii lor cu butoiul Danaidelor (Tat. 26).

77. Miercuri: Matei 7: 17-18.

78. Vezi: Isaia 45:7.

79. Conjectura lui Kroymann (Aesch. Kroyschamp). În manuscris (Codex Montepessulanus 54, secolul al XI-lea): „diferit de Creator”. În ceea ce privește conjecturile lui Kroymann, trebuie spus de la bun început că multe dintre ele sunt extrem de controversate. Întrucât traducerea a fost totuși efectuată conform ediției lui Kroymann (selectată pentru publicare în 1954), corecturile sale au fost incluse în text, dar interpretările manuscrisului în aceste cazuri sunt prezentate în note.

80. Miercuri: Matei 13:33; Bineînțeles. 13:20-21.

81. Despre Kerdon, vezi: Iren. 1,27, 1; III, 4,3; Eus. Ill, 21; IV, 10-11.

82. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cât de ușor le este orbilor să presupună că au deslușit doi zei”.

83. Miercuri: Matei 15:14; 23: 16; 24; Bineînțeles, 6:39.

84. Cuvintele excluse de editor ca interpolări sunt incluse între paranteze pătrate.

85. Rearanjamentul lui Kroymann. În manuscris: „Prin urmare, este necesar să existe doar unul care să fie cel mai mare în absența a ceva egal cu acesta.”

86. Interpolare, conform lui Kroymann.

87. Inserție Kroymann.

88. Marcion nu recunoștea Vechiul Testament, așa că referirea la profet nu a fost convingătoare pentru el.

89. Vezi: Isaia 40:25.

90. Interpolare, conform lui Kroymann.

91. Inserție Kroymann.

92. Mentalitatea imperială, eurocentrică a lui Tertulian, „globalistul” antic, este evidentă.

93. Interpolare, conform lui Kroymann.

94. Este vorba despre gnosticul Valentinus.

95. Până acum se pare că am raționat ca și cum Marcion ar introduce doi zei egali. Căci atunci când am afirmat că Dumnezeu, fiind cel mai mare, trebuie considerat singurul, lipsindu-L de posibilitatea de a fi egal cu oricine, am raționat despre acești zei ca și cum ar fi doi egali. Cu toate acestea, învățând că prin însăși natura celui mai mare nu pot fi egali, am demonstrat pe deplin că nu pot exista doi. Mai mult, suntem conștienți că Marcion introduce zei inegali: unul judecător, feroce, războinic, celălalt blând, pașnic, excepțional de bun și foarte amabil. 2. Să examinăm și această ipoteză: dacă măcar diferența permite coexistența a doi zei, dacă egalitatea nu o face. Ei bine, și aici același criteriu al celui mai mare ne va favoriza, întrucât determină întreaga stare a divinității.

96. Valentinus a propovăduit despre Pleroma („Plenătatea”) Divinității, constând din treizeci de eoni (entități spirituale), dintre care unii au dat naștere altora.

97. Miercuri: Verg. Aen., VIII. 43 de cuvinte

98. Inserție Kroymann.

99. Vezi: Psalmul 82/81:1.

100. Vezi: Psalmul 82/81:6.

101. La care se face referire, conform lui Tertulian, în pasajele biblice pe care le citează în acest capitol.

102. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Cine se numește Dumnezeu și”.

103. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<mulțumită> căreia”.

104. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „principiul celui mai mare, care nu permite comparația”.

105. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „(tema) sa”.

106. În acest text, cuvintele „dumnezeu”, „el” și „alții”, referindu-se la dumnezeul lui Marcion și la Hristos, sunt scrise cu literă mică.

107. Cf. mai sus: Tert. Adv. Marc., I, 7, 7.

108. Tertulian folosește participiul prostitutas.

109. Pausanias scrie că atenienii au un port la Phalerum, unde, pe lângă sanctuarul Demetrei și templele Atenei și Zeus, există altare pentru zei și eroi numiți „necunoscuți” (Paus. 1,1,4). Apostolul Pavel a vorbit cu aprobare despre altarul „zeului necunoscut”: „În toate privințele vă văd ca pe niște oameni foarte religioși; căci, trecând pe acolo și privind lucrurile voastre sacre, am găsit și un altar cu inscripția: «Zeului necunoscut». Pe Cel pe care vă închinați în neștiință, vi-L vestesc” (Faptele Apostolilor 17:22-23). Tertulian menționează acest altar nu numai în Adv. Magus, ci și în Ad nat., unde, după ce a spus că Varro a împărțit zeii romani în definiți (certi), nedefiniți (incerti) și aleși (electi), se întreabă de ce au nevoie de cei nedefiniți, dacă există definiți. „Poate”, sugerează sarcastic apologetul, „au vrut să profite de prostia atică, întrucât atenienii au un altar dedicat «zeilor necunoscuți»” (Tert. Ad nat., II, 9, 3-4).

110. Conform lui Aulus Gellius, sacrificiile erau aduse unor zei nespecificați după cataclisme naturale, în cazurile în care pontifii nu știau care zeu anume fusese jignit și trebuia să fie împăcat (Aul. Gell. II, 28).

111. Ideea este că totul, inclusiv familiaritatea și certitudinea, este cunoscut prin comparație.

112. În original, un joc de cuvinte: „...incerta, certe...”

113. ...indeterminabiles quaestiones, quas apostolus non amat. Cf.: 1 Tim. 1: 4. Tertulian se referă în mod repetat la acest pasaj din Prima Epistolă către Timotei. Cf.: infinitas enim quaestiones apostolus prohibet „Căci apostolul interzice disputele nesfârșite” (Tert. De an., 2, 7).

114. Inserție Kroymann.

115. Interpolare, conform lui Kroymann.

116. Cf.: Tert. De test., 2.

117. Aluzie la Marcion.

118. Interpolare, conform lui Kroymann.

119. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Accept.”

120. O altă interpretare a textului este posibilă: „Căci cine este cunoscut prin propriile sale proprietăți altfel decât prin cele ale altora?”

121. Adică, în acest spațiu nu există o astfel de zeitate.

122. Inserție Kroymann.

123. Aici Tertulian prezintă viziunea lui Euhemer asupra zeilor.

124. Cicercula. Lathyrus Cicera, o plantă erbacee din familia leguminoaselor.

125. Triptolemus este fiul legendarului rege al lui Celeus (sau Eleusis), care a primit de la Demeter un car tras de dragoni/șerpi înaripați (Ps.-Apoll. I, 5, 2; cf.: Hyg. 147; Ov. Met., V, 642-649), pentru a putea răspândi grâu în întreaga lume. Se credea că Triptolemus a fost primul care a ara, a semănat și a cules recolta (Ov. Fast., IV, 559-560).

126. Inserție Kroymann.

127. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ce” („De ce i-a păsat atât de mult de faima sa încât a apărut chiar și în rușinea cărnii, o rușine cu atât mai mare dacă carnea este falsă? Căci este mai dezgustător dacă cel care a luat asupra sa blestemul Creatorului, fiind spânzurat pe un copac, a simulat doar o esență trupească”).

128. Miercuri: Deut. 21:23; Galateni 3:13.

129. Cf. Isaia 45:22-23.

130. Interpolare, conform lui Kroymann.

131. Interpolare, conform lui Kroymann.

132. Sau: „a crede în Dumnezeu care S-a manifestat prin faptele Sale”.

133. Discrepanța, conform lui Kroymann. Cuvintele ar fi putut să cadă: „Aș fi preferat să o facă”.

134. Adică, κόσμος.

135. Într-un alt loc, Tertulian îi numește pe filosofi „patriarhii ereticilor” (Tert. De an., 3,1; Tert. Adv. Herm., 8,3).

136. Astfel de „cataloage” de opinii filozofice erau foarte frecvente în perioada analizată. Cf.: „Filosofii ne-au dat elementele ca principii, glorificându-l pe: Thales din Milet – apa, Anaximene, care era și el din Milet, – aerul... Parmenide din Eleea a făcut zei ai focului și pământului, dintre care Hippasus din Metapont și Heraclit din Efes considerau doar focul drept zeu” (Cl. Protr., 64, 2).

137. Thales a fost un filosof grec (a doua jumătate a secolului al VII-lea – prima jumătate a secolului al VI-lea î.Hr.) din Milet, unul dintre „cei șapte înțelepți”; un

reprezentant al filosofiei naturale ioniene. Despre el, vezi: Diog. I, 22-44. Thales credea că apa este începutul a tot (vezi: Diog. I, 27).

138. Heraclit a fost un filosof grec (a doua jumătate a secolului al VI-lea – prima jumătate a secolului al V-lea î.Hr.) din Efes. Despre el, vezi: Diog. IX, 1-16 (despre focul ca început, vezi: IX, 8).

139. Anaximene a fost un filosof grec (secolul al VI-lea î.Hr.), adept al lui Thales și Anaximandru. El credea că totul provine din aer atunci când acesta este condensat sau rarefiat. Despre el, vezi: Diog. II, 3-5.

140. Anaximandru a fost un filosof grec (sfârșitul secolului al VII-lea – prima jumătate a secolului al VI-lea î.Hr.) din Milet, reprezentant al filosofiei naturale ioniene. Anaximandru credea că baza a tot ceea ce există este materia primă – apeironul („infinit”). Despre el, vezi: Diog. II, 1-2.

141. Strato a fost un filosof din prima jumătate a secolului al III-lea î.Hr., conducător al școlii peripatetice; printre lucrările sale, Diogenes Laërtius menționează cartea „Despre ceruri”. Despre el, vezi: Diog. V, 58-60.

142. Zenon din Kition (prima jumătate a secolului al IV-lea – prima jumătate a secolului al III-lea î.Hr.) – fondatorul școlii stoice. Despre el, vezi: Diog. VII, 1-160. Diogenes Laërtius relatează că, potrivit lui Zenon, cel mai înalt dintre toate este focul, numit eter, în care au apărut mai întâi stelele, apoi planetele, apoi aerul, apoi apa și pământul (vezi: Diog. VII, 137).

143. Comparați cu: Platon. Tim., 40a-b.

144. Interpolare, conform lui Kroymann.

145. Gimnosofii erau filosofi asceți indieni antici. Vezi: Apul. Flor., 6; Cl. Strom., Ill, 7,60,3-4. Cf.: Strab. XVI, 2, 39; Cl. Strom., 1,15, 71,4; IV, 4,17,3 și în alte locuri. Pentru răspunsurile la Alexandru cel Mare din partea gimnosofilor pe care i-a capturat, vezi: Plut. Alex., 64.

146. „Aer” - άήρ, „Hera” - „Ηρα.

147. V. Burkert scrie că castrarea în cultul Cibelei semnifica recolta, tăierea mâinilor de către gali semnifica rănirea anuală a pământului cu un fiardă de plug, iar abluțiunea Mamei Zeilor din Almon sugera irigarea pământului. „Aceste explicații, transmise de Tertulian (cf.: Aug. De civ., VII, 24), provin evident de la gali sau de la adepții lor, care aveau nevoie să găsească un sistem în nebunia lor” (vezi: Burkert W. Ancient mystery cults. Cambridge, Mass., Londra. 1987. P. 81). Sursa lui Tertulian pentru acest pasaj a fost, după toate probabilitățile, Varro, care a stabilit o echivalență simbolică între Juno și aer, Marea Mamă și pământul cultivat, care a văzut în Vesta imaginea focului și care a acordat o semnificație

alegorică Pietrelor (vezi: Pέρΐη J. Mythe et Allcgorie. Les origines grecques et les contestations judco-chretiennes. Paris, 1958. P. 344-345). Pépin explică cuvintele lui Tertulian despre Jupiter ca simbol al elementului focos prin faptul că Varro a comparat acest zeu cu eterul, identificând în același timp eterul cu focul. Cât privește corespondența bazată pe jocul de cuvinte Ζεύς „Zeus” - ζέω „a fierbe”, dintre Zeus și esența clocotită, incandescentă, joc folosit în alegoria stoică, așa cum o arată, de exemplu, cuvintele lui Atenagora (Aihen., 22), atunci, potrivit savantului francez, această corespondență a fost adăugată de Tertulian însuși sau era deja conținută în opera lui Varro.

148. Cf. 2 Corinteni 12:9.

149. Cf.: „... țânțarii scot un sunet puternic, având ascultători chiar și în întuneric: arată-mi unde sunt trâmbița și sulița în gura lor”, vezi: Tert. De an., 10, 5.

150. Cf. 2 Corinteni 12:2.

151. Adică, în care sunt botezați marcioniții.

152. Compară cu: Matei 10:24; 6:40.

153. Probabil că aceasta se referă la compluvium, o deschidere pătrată mare în acoperișul unei case romane prin care apa de ploaie cădea în impluvium, un bazin situat sub compluvium.

154. Aceasta se referă la apostolul Pavel, ale cărui zece epistole (cu excepția unui număr de pasaje care contraziceau învățăturile lor) marcioniții le-au recunoscut împreună cu Evanghelia după Luca.

155. În anul 29 d.Hr.

156. Înainte de 208 d.Hr. Momentul redactării tratatului.

157. Cf.: „...și bunul zeu al lui Marcion va fi încorporat în ceva, inclus și înconjurat de o altă putere, care trebuie să fie în mod necesar mai mare decât el, deoarece ceea ce conține este mai mare decât ceea ce este conținut; ceea ce este mai mare este mai puternic și mai puternic, iar ceea ce este mai mare, mai puternic și mai puternic, acela va fi Dumnezeu” (Iren. II, 1, 2, trad. de O. P. Preobrajenski).

158. Interpolare, conform lui Kroymann.

159. Cf.: Iren. II, 25, 2; Sen. Nat. quaest., VII, 27,3-5. Cf. și: „Și Cântecul Nou a aranjat armonios toate celelalte și a adus discordia elementelor în armonie, astfel încât întregul univers să devină o consonanță pentru ea. A dat libertate mării, dar a împiedicat-o să acopere pământul; pământul, mai înainte mobil, l-a solidificat și l-a pus ca graniță pentru mare, năvala focului l-a slăbit cu aerul, ca și cum ar

amesteca modul dorian cu cel lidian, iar frigul aspru al aerului l-a îmblânzit cu un amestec de foc, combinând armonios voci atât de diferite” (Cl. Protr., 5, 1).

160. Inserție Kroymann.

161. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „creații mai vizibile”.

162. Inserție Kroymann.

163. Punctul în care Luna, deplasându-se spre nord, traversează ecliptica. Se credea că o persoană născută în acest moment va atinge o poziție înaltă în societate.

164. Conform lui Plutarh, Consus, al cărui altar Romulus se presupune că l-a găsit în pământ, era considerat fie zeul Bunului Sfat, fie Poseidon Călărețul (Plu. Rom., 14). Titus Livy vorbește despre Romulus pregătind jocuri solemne în onoarea lui Neptun Călărețul, numite Consualia (Liv. 19,6). Cf.: Myth., II, 89,1-4; Tas. Ann., XII, 24.

165. Titus Tatius, regele sabinelor, a luptat împotriva romanilor ca răzbunare pentru răpirea femeilor sabine. După încheierea păcii, a domnit împreună cu Romulus. Cf.: Liv. 1,10,1-14,3; Plut. Rom., 17-23; Cic. RP II, 7, 13.

166. Cloacina (Cluacina) - „Purificatoarea” - un epitet al lui Venus. Pliniu cel Bătrân relatează că romanii și sabinii, care hotărâseră să se lupte pentru fetele răpite, când și-au depus armele, au efectuat ritualuri de purificare în locul unde pe vremea sa existau statui (signa) ale lui Venus Cloacina (Plin. XV, 119-120). Templul lui Venus Purificatoarea este menționat de Livius (Liv. III, 48.5) și Plautus (Plaut. Cure., 471).

167. Tullus Hostilius a fost al treilea rege roman. Titus Livy povestește despre jurământul lui Tullus de a întemeia un sanctuar pentru frică și confuzie (Liu. 1,27,7-8).

168. Informații despre Alburnus se găsesc în următoarele pasaje: „Exista un vechi decret conform căruia un comandant nu putea număra pe nimeni printre zei fără aprobarea senatului. Acest lucru îl preocupa pe M. Aemilius când venea vorba de zeul său Alburnus” (Tert. Apol., 5, 1; cf.: Ibid. 6, 7-8 - despre expulzarea lui Liber Tatăl, a lui Serapis, a lui Isis și a lui Harpocrate); „...așa cum s-a întâmplat cu M. Aemilius, care a făcut un jurământ zeului Alburnus” (Tert. Ad nat., 110, 17). P. Agad, citând citate din autorii creștini Minucius Felix, Tertulian, Lactantius și Fericitul Augustin, unde discuția este despre îndumnezeirea oamenilor, ajunge la concluzia că pasajul din „Octavia” a lui Minutius (25.8), care vorbește despre Romulus, Picus, Tiberinus, Consus, Pilumnus, Februs, Volumnus, Acvorus, Februis, Volum Palcus, Acvoris, Laurentia și Florus, se întoarce la Varro. „La el”, crede cărturarul, „întoarceți-vă și aceste patru

fragmente din Tertulian”. Agad nu consideră necesar să arate mai detaliat că aceștia provin dintr-un singur loc, „căci zeii introduși de Romulus, Tatius și Hostilius, despre care citim în lucrarea Adv. Marc. (118.4), au fost introduși de Varro, conform lui Augustin. El a afirmat ceva similar despre Părintele Liber (Ad nat., I 10, 16) în cartea a 14-a a Antichităților, din care fragmente sunt păstrate de Augustin (Aug. De civ., VI 9). În cele din urmă, vorbind despre zeii egipteni (Ad nat., I, 10, 17), Tertullian însuși se referă la Varro. Prin urmare, nu ezit să-i atribui lui Varro ceea ce este relatat mai sus de Tertullian.” (Într-o notă la acest loc, Agahd adaugă: „... cu excepția lui Antinous.”) Eruditul continuă apoi: „Din aceasta rezultă că Varro a stabilit pe rând care zei, în ce ordine și cu ce drept au fost acceptați printre zeii publici romani” (Agahd R. M. Terenti Varronis Antiquitatum rerum divinarum libri I XIV XV XVI/Praemissae sunt quaestiones Varronianae auctore R. Agahd. Lipsiae, 1898. P. 67). Nu pare pe deplin dovedit că Tertullian și-a obținut informațiile despre Alburnus de la Varro. În două locuri (Tert. Apol., 5, 1; Ad nat., 110,14) Tertullian vorbește despre Alburnus fără a menționa alți zei care apar la Minucius, Lactantius și Fericitul Augustin, unde acești autori l-au folosit probabil pe Varro. Niciunul dintre ei nu spune nimic despre Alburnus. Nu este clar de ce Tertulian l-a ales pe Alburnus dintr-o serie de exemple oferite de Varro și s-a referit la el de trei ori - mai întâi pentru a demonstra puterea Senatului asupra zeilor, apoi când enumera persoanele care au fondat culte. Augustin îi numește pe Romulus, Titus Tatius, Numa și Hostilius printre autorii zeificării (Aug. De civ., IV, 23). Toți au fost regi. Lactantius (Lact. Div. Inst., I, 20, 11-12) îl menționează, pe lângă Tatius și Tullus Hostilius (despre care vorbește și Minucius Felix: Min. 25, 8), și pe Marcus Marcellus, dar Agad însuși nu îndrăznește să restaureze textul lui Varro din cuvintele acestui scriitor bisericesc (Ibid. P. 68). Mai mult, zeitatea Muntelui Alburnus (cf. Verg. Georg., III, 146-148) aparține unei serii diferite de zei decât Cone, Cloacina și Pavor. Metellus (sau M. Aemilius), la fel ca Hadrian, nu au fost regi, iar informațiile despre ei sunt probabila fost împrumutată de Tertulian dintr-un catalog ulterior de apoteoze.

169. Hadrian (76-138) - împărat din 117 d.Hr.

170. Antinous a fost unul dintre favoritele lui Hadrian, care s-a înecat în Nil în 130. Orașul Antinoopolis a fost fondat în onoarea sa, a fost ridicat un templu, au fost realizate statui și s-au bătut monede. Cf.: „Împăratul roman a proclamat cu respect în Egipt și, se poate spune fără prea multă exagerare, și în Elada, un alt nou zeu al favoritului său, frumosul și înfloritorul Antinous, pe care l-a consacrat în același mod în care Zeus l-a consacrat pe Ganimede” (Cl. Protr., 49, 1).

171. Aceasta se referă la a treia carte a acestui tratat.

172. Antoninus Pius a fost împărat roman între 138 și 161. A fost succedat de fiul său adoptiv, Marcus Aurelius Antoninus (a domnit între 161 și 180).

173. Vacanță, „câine”, adică asociat cu răsăritul stelei Sirius (latină: Canicula „câine mic”) din constelația Canis Major. Apariția acestei stele (în a doua jumătate a lunii iulie) a coincis cu o perioadă de căldură teribilă, drept urmare aceste fenomene au fost adesea asociate între ele, inclusiv în literatura romană (vezi: Verg. Georg., IV, 425; Hor. Od., 1,17,17-18; III, 13,9; Hor. Sat., II, 5,39-40; Ou. Ars., II, 231). Potrivit lui Virgil, căldura lui Sirius, aducând sete și afecțiuni muritorilor bolnavi, întristează cerul cu o lumină amenințătoare (Verg. Aen., X, 273-275; cf.: III, 141). Tertulian, vorbind despre vântul „câine” care l-a adus pe Marcion, face aluzie și la cinicul (filosoful „câine”) Diogene, care provenea din Sinope, orașul natal al lui Marcion. Sunt posibile și alte asocieri, de exemplu, cu Tert. Adv. Marc., 1,18,1 (despre influența stelelor asupra soartei marcioniților).

174. Conform unei alte interpretări: „În ce an exact al domniei lui Antoninus cel Bătrân a suflat vântul de vacanță al salvării lui Marcion din Pontul său, nu m-am obosit să investighez.”

175. Un joc de cuvinte: Pius, Pius - literal: „evlavios”.

176. De fapt, Tiberius a murit pe 16 martie 37, iar Antoninus Pius a devenit împărat pe 19 iulie 138.

177. Cf. Gal. 2:9.

178. Cf. Gal. 2:14.

179. Cf. Gal. 2:2.

180. Inserare de van der Vliet.

181. Cf. Gal. 2:11-14.

182. Cf. 1 Corinteni 9:22.

183. Cf. 1 Corinteni 9:20.

184. Cf. Gal. 2:9.

185. Vezi: 1 Corinteni 15:1.

186. Cf. Gol. 2:4.

187. Cf. Gal. 1:6-7.

188. Cf. Gal. 4:10.

189. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și în alte părți”.

190. Cf. Ieremia 38:31-32 (conform Septuagintei); 31:31-32 (Vulgata).

191. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și prin Ieremia”.

192. Cf. Ieremia 4:3-4.

193. Vezi: Osea 2:11.

194. Vezi: Isaia 1:3-14.

195. Vezi: Ps. 2:3. Conform psalmului, aceste cuvinte aparțin popoarelor care s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu și a lui Hristos.

196. Vezi: Psalmul 2:1-2.

197. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ce”.

198. Comparați: 1 Corinteni 8:1-13; 10:14-33.

199. Compară cu: 1 Corinteni 11:3-16.

200. Compară cu: 1 Corinteni 7:1-16.

201. Compară cu: 1 Corinteni 15:12-58.

202. Ideea de succesiune, transmitere și fir de legătură a fost un principiu foarte important pentru „materialistul” Tertulian, care a apelat la el nu numai în demonstrarea adevărului Bisericii Catolice, ci și în alte cazuri. El a afirmat, de exemplu, că în fiecare om există un „vlăstar” (tradux) (cf. Tert. De an., 36:4) al sufletului lui Adam, din care „vine toată această abundență de suflete” (Ibid. 27:9), iar veriga de legătură dintre om înainte de învierea cărnii și după ea sunt dinții, care servesc drept semințe ale trupurilor (Tert. De res., 42:7-8). Despre continuitatea bunătății lui Dumnezeu, vezi mai jos, I:22:6.

203. Discrepanța, conform lui Kroymann: „dacă este imposibil să o dovedești”.

204. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „era necesar”.

205. Adică Marcion. Mulții anticriști care au apărut deja în vremurile apostolice sunt menționați în / Ioan 2:18.

206. Aceasta este probabil o chestiune de „prescripție” împotriva ereticilor, când argumentele lor sunt respinse fără nicio considerație pe motiv că ereziile lor sunt tardive și tot adevărul rezidă doar în Bisericile apostolice.

207. Docetismul a fost o parte importantă a hristologiei lui Marcion.

208. Cf. 1 Corinteni 15:56.

209. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

210. Acest capitol, conform lui Kroymann, ar fi trebuit să înceapă cu § 11 al capitolului precedent.

211. În această privință, poate părea curioasă judecata Fericitului Augustin, potrivit căreia răul este o diminuare a binelui până la dispariția lui completă (Aug. Conf., III, 7,12). Cf.: Plot. Επη., III, 2,5 (όλως δε τό κακόν ελλειψιν άγαθοῦ θετέον).

212. Miercuri: Luni 5:44; OK. 6:27.

213. Compară cu: Lev. 19:18; Matei 5:43; 19:19; 22:39; Marcu 12:31; Worth 10:27; Iacov 2:8; Roma 13:9; Galateni 5:14.

214. Non destructum, sed potius exstructum. Miercuri: Matt. 5:17.

215. Interpolare, conform lui Kroymann.

216. Vezi Matei 5:20.

217. O lacună în text. Probabil că lipseau cuvintele „cu toate acestea, se întâmplă”.

218. Acest capitol, conform lui Kroymann, ar fi trebuit să înceapă cu § 11 al capitolului precedent. dă drumul, actorul însoțește cuvintele cu un gest, iar toți ceilalți artiști le arată oamenilor ce pot face” (Apul. Flor., 18. Trad. S. P. Markish).

219. Vezi: Matei 5:48.

220. Inserție Kroymann.

221. Adică, inerentă doar „zeului bun” și prezentă în întregime în el.

222. În tratatul său Despre suflet, Tertulian scrie ceva similar: „Căci, deși trupul este păcătos... nu este lipsit de glorie prin propriul său nume. Căci el însuși nu percepe sau nu simte nimic pentru a-l înclina sau a-l incita la păcat. Nu-i așa? Este un slujitor, și nu un slujitor precum un sclav sau un prieten mai tânăr - numele ființelor vii - ci precum o cupă sau un alt corp similar, și nu un suflet” (Tert. De an., 40,2).

223. Vezi: Gen. 2:7-8.

224. Vezi Gen. 3:18.

225. Interpolare, conform lui Kroymann.

226. Velleius, în tratatul lui Cicero „Despre natura zeilor”, expunând învățătura lui Epicur, spune următoarele: „... zeul nu face nimic, nu este împovărat de nicio ocupație, nu își asumă nicio treabă. El se bucură de înțelepciunea și virtutea sa și știe sigur că va experimenta întotdeauna aceste mari și eterne plăceri” (Cic. De nat., I, 19,51. Trad. M. I. Rizhsky). Vezi și: Lucr. V, 146-176.

227. „...quod beatum et incorruptibile sit neque sibi neque alii molestias praestet - hanc enim sententiam ruminans Marcion...”. Potrivit lui Diogenes Laërtius, Epicur este autorul următoarei zicale: „O ființă binecuvântată și nemuritoare nici nu are griji în sine și nici nu provoacă probleme altora (adică μακάριον και άφθαρτον ούτε αύτο πράγματαωά πράγματα ύτο πράγματαωά πούχατα παρέχει), și de aceea nu este supus nici mâniei, nici bunăvoinței: toate astfel de lucruri sunt caracteristice celor slabi” (Diog. X, 139. Traducere de M. L. Gasparov). Cf.: „Căci aceeași natură care a sădit în noi ideea zeilor înșiși ne-a întipărit și în minți că ar trebui să-i considerăm eterni și binecuvântați. Și dacă este așa, atunci este adevărată și cunoscuta zicală (ilia sententia) a lui Epicur, că ceea ce este etern și binecuvântat nici nu are necazuri în sine, nici nu cauzează necazuri altora (quod beatum aetemumque sit id nec habere ipsum negotii quicquam nec exhibere alteri). Așa că atât mânia, cât și mila îi sunt străine, deoarece toate aceste lucruri sunt manifestări ale slăbiciunii” (Cic. De nat., 1,17,45. Trad. M. I. Rizhsky). Folosirea de către Tertulian a unor cuvinte diferite în redarea citatului lui Epicur față de cea a lui Cicero nu poate mărturisi nici împotriva, nici în favoarea împrumutului de către autorul creștin al acestui pasaj din opera lui Marcus Tullius, deoarece Quintus Septimius aproape întotdeauna schimba textul original și foarte rar indica sursa sa; în acest caz, el simplifică cuvintele lui Epicur folosind un verb, „praestet”, în loc de două („εχει <... > παρέχει,” cf. „habere <...> exhibere”). Pe de o parte, cuvântul „incoruptibile” al lui Tertulian este o traducere exactă a cuvântului „άφθαρτον” din citatul lui Diogene despre Epicur, iar cuvântul molestias („poveri”, „anxietate”), la fel ca la Diogene (cu „πράγματα”), este la plural, în timp ce la Ciceronegotii este la singular (quiquac). Pe de altă parte, Velleius în Cicero, caracterizându-l pe zeul care, spre deosebire de zeii lui Epicur, este închis în lume, constată că un astfel de zeu „este implicat în necazuri împovărătoare și dureroase (est inplicatus molestis negotiis et operosis)” (Cic. De nat., I, 20, 52); În Tertulian, după cum ne amintim, în locul „negotium” al lui Cicero există „molestiae”, un substantiv cu aceeași rădăcină ca și adjectivul din Cicero.

228. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Ce dorință.”

229. Interpolare, conform lui Kroymann.

230. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la urma urmei”.

231. Motus animi (sic!).

232. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dar.”

233. Conform lui Kroymann, textul latin conține două părți interschimbabile: „...care și-a exprimat reticența și care în zadar nu reacționează la ceea ce s-a întâmplat, cel care <exprimându-și reticența> a reacționat la ceea ce nu ar trebui să se întâmple” = „când nu a dorit să se întâmple; căci exprimându-și reticența a interzis-o” - iar ultima parte a fost scrisă de Tertulian mai devreme.

234. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „acesta <ceva> trebuie interzis”.

235. Inserție Kroymann.

236. Compară cu: Matei 23:33 ex.

237. Compară cu: Matei 8:12; 13:42 și 50; 22:13; 24:51; 25:30; 13:28.

238. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Și răul.”

239. Cf.: Tert. Adv. Marc., I, 23, 7: „Un astfel de «eliberator» este condamnat chiar și în acest secol, ca să nu mai vorbim de un răpitor.” Tertulian nu face aluzie, evident, la răpitori pentru răscumpărare, ci la cei care, prin răpire, își însușesc sclavii altora, pe care sunt obligați să-i îmbuneze, de teama denunțării lor.

240. Lit.: „adulter”.

241. Tertulian vorbește în detaliu despre inadmisibilitatea creștinilor să participe la spectacolele de circ în tratatul său „Despre spectacole” (Tert. De spect., 8-9).

242. Aceasta se referă la luptele dintre gladiatori și cu animale. Vezi despre aceasta: Tert. De spect., 12.

243. Tertulian vorbește și despre esența demonică a spectacolelor scenice și a artei teatrale (la urma urmei, teatrul este templul lui Venus) în tratatul său „Despre spectacole” (Tert. De spect., 10).

244. Pliniu cel Tânăr, într-o scrisoare către împăratul Traian, relatează: „Am hotărât să-i eliberez pe cei care au negat că sunt creștini sau că au fost creștini atunci când, urmându-mă, i-au chemat pe zei, au adus o jertfă de tămâie și vin înaintea imaginii tale, pe care am poruncit să fie adusă în acest scop împreună cu statuile zeilor și, în plus, L-au blasfemiat pe Hristos: adevărații creștini, spun ei, nu pot fi obligați să facă niciunul dintre aceste lucruri” (Plin. Jun. X, 96, 5. Traducere de M. E. Sergeenko).

245. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cel pe care”.

246. Conform unei alte interpretări: „că va fi smuls ca și cum ar fi pierdut din vedere. Doar dacă nu cumva.”

247. Formarea ironică a gradului comparativ dintr-un adjectiv relativ. Tertulian nu este singurul autor antic care folosește această tehnică pentru a-și face gândurile mai vii. Sappho, de exemplu, folosește următoarea imagine: „mult mai dulce decât harpa, mai auriu decât aurul (χρύσω χρυσοχέρα)” (Sappho, fr. 122, 123 Bergk, 156LP/138D).

248. Cf. Exod 20:5; 34:14; Naum 1:2.

249. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „aș pleca dacă aș fi judecător”.

250. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar fi putut elibera”.

251. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Căci ar fi supus dacă ar fi condamnat de la început”.

252. Cf.: „O, mistere cu adevărat sfinte, o, lumină pură! Port o torță ca să văd cerul și pe Dumnezeu; inițiindu-mă, devin fără păcat, iar Domnul săvârșește sacramentul și, conducându-mă la lumină, îl marchează pe inițiat cu o pecete și îl dăruiește pe credincios Tatălui sub ocrotirea sa în vecii vecilor” (Cl. Protr., 120, 1).

253. Discursul este evident despre faptul că Marcion a interzis căsătoria.

254. Cuvintele „Ce voi spune despre deșertăciunea doctrinei care sfințește esența sfântă?” apar în manuscrisul de mai sus, în Tert. Adv. Marc., 1,28,4 („În același fel, când sfințenia impune o povară sau o glorie atât de mare asupra cărnii celei mai slabe și lipsite de valoare, ce voi spune despre deșertăciunea doctrinei care sfințește esența sfântă, de ce îi împovărează pe cei slabi sau îi împodobește pe cei nevrednici?”), dar Croymann le transferă aici. Definiția „esență sfântă” cu greu se poate referi la carne, căreia Marcion i-a refuzat mântuirea, sau la suflet, care trebuia eliberat de puterea Creatorului.

255. Miercuri: Apoc. 2:6,14-15; Iren. 1.26, 3.

256. În acest sens, următoarea afirmație a lui Tertulian despre cuvintele Apostolului Pavel este foarte instructivă (1 Cor. 7:9): „După părerea mea, ar trebui să numim bine doar acel lucru care merită acest nume, fără a ne justifica prin comparație... dacă un lucru este recunoscut ca fiind bun doar în comparație cu un rău, atunci susțin că este doar un rău mai mic, care pare bun în comparație cu un rău mai mare. Fără această comparație, se poate spune pur și simplu: Este mai bine să te căsătorești, fără a explica la ce este preferată căsătoria? Și din moment ce nu se poate spune direct: «Căsătoria este mai bună», nu ar trebui să se spună și că este un bine. Căsătoria aici este doar ceva mai bun în

comparație cu ceva mai rău. Prin urmare, atunci când se spune: Este mai bine să te căsătorești decât să arzi, aceasta este același lucru cu a spune: «Este mai bine să fii cu un singur ochi decât orb». Lăsând la o parte comparația, nimeni, desigur, nu va spune: «Este mai bine» sau «este bine să fii strâmb» (Tert. De ex., 3, 8-10. Trad. E. Yunz).

257. Aici este evident rigorismul lui Tertulian Montanistul.

258. Cf. Gen. 1:28.

259. Interpolare, conform lui Kroymann.

260. Vezi: Gen. 1:28.

261. Vezi: Exod 20:14.

262. Vezi: Exod 20:17.

263. Cf. Le. 20: 11-12, 14, 17, 19-21.

264. Vezi Levitic 20:13.

265. Cf. Lev. 20:15-16.

266. Adică, conform montaniștilor.

267. Is colliget, qui sparsit. Cf.: „Este un timp pentru a arunca pietrele și un timp pentru a strânge pietrele împreună (tempus spargendi lapides et tempus colligendi); un timp pentru a îmbrățișa și un timp pentru a refuza să îmbrățișați” (Ecl. 3, 5).

268. Nu există un echivalent al acestui pasaj în Biblie (cf. Matei 3:10; Luca 13:6-9). Despre dragostea lui Tertulian pentru exemplele împrumutate din agricultură (mai sus l-a comparat pe Dumnezeul lui Marcion cu un țăran stângaci care irigă un pământ care nu aduce roade, Tert. Adv. Marc., 1,28,4; vezi: Tert. Adv. Marc., II, 4,2), vezi: Tertulian. Apschogetik. Spre scapulă/Tradus din latină, articol introductiv, comentariu și index de A. Yu. Bratukhin. Sankt Petersburg, 2005. pp. 205-207, nota 163.

269. Scriptura spune contrariul: Ioan 4:37-38.

270. Vezi: 1 Corinteni 7:29.

271. Cf. mai sus: Tert. Adv. Marc., 1, 28, 2-3.

272. Tertulian a făcut aici aluzie evident involuntară la secera lui Saturn (cf. Theop. Ad nat., II, 12, 10-11, 14, 17).

273. Conjectura propusă de Kellnerus. În manuscris: „după tăiere”.

274. Așadar, în manuscris. Oehler sugerează conjectura: „recoltă, recoltă”.

275. Vezi: 2 Corinteni 12:9.

276. Cf. Exod 1:22.

277. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „dacă ar fi vorbit deschis”.

278. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Ați merita recunoștință, o, boereticilor, dacă ați fi vorbit împotriva decretului Creatorului.”

279. Kroymann notează că Tertulian, atunci când a compus a treia lucrare, a creat două cărți (I și II) dintr-una dintre cărțile sale scrise anterior. Procedând astfel, a adăugat cuvinte care se găsesc acum la sfârșitul primei cărți (Tert. Adv. Marc., 1,29,9) și la începutul celei de-a doua (Tert. Adv. Marc., II, 1, 1).

280. Interpolare, după van der Vliet.

281. Interpolare, conform lui Kroymann.

282. Interpolare, conform lui Kroymann.

283. Vezi: Isaia 40:13-14.

284. Vezi: Romani 11:33.

285. Cf. 1 Corinteni 2:11.

286. Cf. 1 Corinteni 1:21.

287. Cf. 1 Corinteni 1:25.

288. Cf. 1 Corinteni 2:14.

289. Cf. Luca 8:18; 19:26; Marcu 4:25; Matei 13:12; 25:29.

290. Lit.: „către olar”.

291. Inserție Kroymann.

292. Interpolare, conform lui Kroymann.

293. Inserție Kroymann.

294. Cf. Gen. 1:14.

295. Interpolare, conform lui Kroymann.

296. Adică lumea noastră.

297. Adică Împărăția Cerurilor.

298. Vezi: Ps. 45(44): 2.

299. Compară cu: Tert. Adv. Marc., 1, 2, 1.

300. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „A altoit un copac bun pe unul rău.”

301. Vezi: Gen. 1:3-4 și următoarele.

302. Cf. Gen. 1:27.

303. Vezi: Gen. 1:26.

304. Cf. Gen. 2:7.

305. Vezi Gen. 2:19.

306. Cf. Gen. 2:8.

307. Vezi: Gen. 2:18.

308. Despre comparația dintre Eva și Maria, vezi și: poftă. Dial., 100.5; Iren. V, 19.1; Tert. De cam., 17, 5-6.

309. Vezi: Gen. 2:17.

310. Cuvintele: „Bunătatea a dat, de asemenea, un motiv pentru respectarea acestei legi: În ziua în care veți mânca, veți muri negreșit. Ea a arătat cu multă bunătate rezultatul la care va duce încălcarea legii, ca nu cumva ignorarea pericolului să contribuie la neglijarea ascultării”, potrivit lui Kroymann, aparțin celei de-a doua ediții. Cuvintele: „Mai mult, dacă motivul pentru stabilirea legii a apărut mai întâi, atunci a urmat motivul pentru respectarea ei, ca pentru încălcare să fie aplicată pedeapsa; totuși, Cel care a vorbit despre ea nu a vrut ca aceasta să urmeze”, sunt în bună concordanță cu cuvintele din: Tert. Adv. Marc., II, 4, 5.

311. Un alt indiciu că Marcion provine din același oraș ca și „filosoful câinelui” Diogene.

312. Cf. Apoc. 22:15; cf. Matei 7:6, Filipeni 3:2.

313. Compară cu: Ioan 10:25, 38; 14:11; cf.: Ioan 5:36.

314. Unii eretici, precum Hermogenes, împotriva căruia Tertulian a scris o lucrare, credeau că materia, sursa răului, este eternă și că Dumnezeu creează lumea din ea.

315. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „prin intermediul căreia (prevederea)”.

316. Inserție Kroymann.

317. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „libertate și oportunitate”.

318. Cf. Deuteronom 30:15.

319. Cf.: „Ce greșeli fac oamenii care sunt dornici să-și extindă dreptul de stăpânire peste mări, care se consideră cei mai fericiți dintre toți dacă ocupă multe provincii prin forța militară, adăugând altele noi la cele vechi și nu știu în ce constă puterea nelimitată, divină! A comanda singur este dreptul celui mai mare dintre conducători (ignari quod sit illud ingens parque dis regnum: imperare sibi maximum imperium est)” (Sen. Epist., 113, 30).

320. Cântărețul la mancipare. Juristul roman Gaius (secolul al II-lea d.Hr.) relatează că la mancipare (o cumpărare și vânzare executată special) trebuie să fie prezenți cel puțin cinci martori, iar cel care ține cântarul de cupru, numit cântăreț (Gaius. Inst., I, 119). Dacă aceste condiții nu erau îndeplinite, tranzacția era invalidă.

321. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Căci în apărarea statorniciei și fidelității bunului Dumnezeu, care trebuie să privească decretele Sale raționale <...>”.

322. Un joc de cuvinte: „Consecința acestui fapt a fost că Dumnezeu a renunțat (secederet din se-cedere) la libertatea de a acționa conform libertății care fusese odată încredințată omului (concessa din con-cedere), adică a început să păstreze în Sine previziunea și puterea Sa, prin intermediul cărora ar fi putut împiedica (intercesisse din inter-cedere) omul, începând să-și folosească libertatea pentru a face rău, să cadă în necaz.”

323. Conform lui Kroymann, cuvintele „Nu ar fi părut El atunci, atunci când S-a opus, mai înșelat [mai devreme] prin ignoranța viitorului? Cine nu ar spune că a

fost indulgent, ca și cum nu ar cunoaște problema? Dar dacă știa că omul își va folosi instituția în detrimentul său, ce ar putea fi mai demn de Dumnezeu decât inflexibilitatea, decât fidelitatea față de oricare dintre instituțiile Sale? Să fie responsabilitatea conștiinței omului dacă a folosit greșit ceea ce a primit în cel mai bun mod posibil. Omul însuși să fie vinovat de încălcarea legii pe care nu a vrut să o asculte, și nu Dumnezeu. Sau Însuși Legiuitorul a încălcat legea nepermițând ca preceptul Său să fie îndeplinit?" fac parte dintr-o versiune anterioară a tratatului. Prin urmare, al cincilea paragraf care urmează trebuie atașat imediat celui de-al treilea.

324. Conform lui Kroymann, cuvintele „Nu ar fi părut El atunci, atunci când S-a opus, mai înșelat [mai devreme] prin ignoranța viitorului? Cine nu ar spune că a fost indulgent, ca și cum nu ar cunoaște problema? Dar dacă știa că omul își va folosi instituția în detrimentul său, ce ar putea fi mai demn de Dumnezeu decât inflexibilitatea, decât fidelitatea față de oricare dintre instituțiile Sale? Să fie responsabilitatea conștiinței omului dacă a folosit greșit ceea ce a primit în cel mai bun mod posibil. Omul însuși să fie vinovat de încălcarea legii pe care nu a vrut să o asculte, și nu Dumnezeu. Sau Însuși Legiuitorul a încălcat legea nepermițând ca preceptul Său să fie îndeplinit?" fac parte dintr-o versiune anterioară a tratatului. Prin urmare, al cincilea paragraf care urmează trebuie atașat imediat celui de-al treilea.

325. Interpolare, conform lui Kroymann.

326. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu nu l-a chemat doar pe om la viață".

327. Restitutum.

328. Compară: Ezek. 18:23; 33:11; 2 Petru 3:9.

329. Institut.

330. Vezi: Ps. 104/103:4. Este curios că Tertulian folosește aici cuvântul apparitor „un funcționar inferior, un slujitor tehnic inferior (lictor, scrib etc.)". Vulgata folosește cuvântul ministru „slujitor".

331. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „A Lui".

332. „sufrire" - πνοή (cf.: Gen. 2:7), „duh" – πνεύμα (cf.: Gen. 1:2).

333. Cf.: „Dar prezenta cercetare mă obligă să numesc sufletul spirit, întrucât respirația este atribuită unei alte esențe (adică spirit). Întrucât considerăm aceasta ca fiind o proprietate a sufletului, pe care îl recunoaștem ca fiind omogen și simplu, este necesar să-l declarăm spirit sub o anumită condiție: nu datorită unei stări, ci datorită unei acțiuni, nu ca esență, ci ca materie, pentru că respiră și

nu pentru că este propriu-zis spirit. Căci și a sufla înseamnă a respira. Astfel, sufletul, pe care îl definim prin particularitatea sa, adică ca suflare, îl declarăm aici ca fiind spirit prin necesitate; totuși, contrar lui Hermogenes, care declară că este alcătuit din materie și nu din suflarea lui Dumnezeu, îl considerăm propriu-zis o suflare. Căci el, ignorând mărturia Scripturii însăși, schimbă suflarea în spirit, astfel încât sufletul să poată fi considerat a fi alcătuit mai degrabă din materie decât din duhul lui Dumnezeu, deoarece este incredibil ca duhul lui Dumnezeu să ajungă la păcat și apoi la judecată. De aceea, afirmăm acolo că sufletul este o suflare și nu o spirit, conform Scripturii și conform distincției de spirit, iar aici îl declarăm a fi spirit cu reticență, în conformitate cu asemănarea dintre respirație și suflare. Acolo întrebarea este despre esență; căci a respira este un act al esenței” (Tert. Dean., 11, 1-2).

334. Adflatus.

335. Spiritus.

336. Aurulă.

337. Interpolare, conform lui Kroymann.

338. Compară: Ioan. 4:24 (πνεϋμα ό θεός).

339. Adică o persoană.

340. Inserție de Kroymann. În manuscris: „și respirația, adică imaginea”.

341. Cf. Gen. 2:7.

342. Cf. Evrei 1:14.

343. Cf. 1 Corinteni 6:3.

344. Inserție Kroymann.

345. Vezi: Psalmul 104/103:4.

346. Cuvântul grecesc διάβολος înseamnă „calomniator”.

347. Cf. Gen. 3:1.

348. Vezi Gen. 3:4.

349. Cf. Gen. 3:5.

350. Inserție Kroymann.

351. Cf. Gen. 3:1.

352. Primul act de creație este crearea lumii ideale (Gen. 1:1 2:3); al doilea act de creație este crearea lumii reale (Gen. 2:4-25).

353. Conform lui E. Evans, ideea că animalele din Gen. 2:18-20 sunt îngeri este o fantezie a lui Tertulian.

354. Cf. Gen. 2:8.

355. Cf. Luca 10:18.

356. Compară cu: Luca 10:18; cf. Isaia 14:12; Verset deschis 9:1.

357. A die conditionis <... > conditus ut a bono conditore <... > conditionum.

358. Ex quo <... > apparuerunt laesurae tuae, — Tertulian nu se străduiește să citeze cu precizie nici măcar textul biblic pe care el însuși tocmai l-a citat: donee inventae sunt laesurae tuae.

359. Vezi Ezechiel 28:16.

360. Lit.: „măsoară prevederi”.

361. Lit.: „Judecător și sever.” Aceste cuvinte contrazic afirmația din Tert. Adv. Marc., II, 12, 3.

362. Trebuie menționat că în polemica sa cu ereticii care respingeau martiriul, Tertulian, vorbind despre cruzimea Dumnezeului creștin (crudelem deurn, qui non intellegit, credit - Tert. Scorp., 7, 5), face chipul Său asemănător cu chipul lui Saturn (Vezi: Stockmeier P. Gottesverstandnis und Sa-tumkult bei Tertulian//Studia patristica. 1979. Vol. 17. S. 830, 832).

363. Vezi Gen. 3:16.

364. Vezi: Gen. 1:28.

365. Cf. Gen. 2:20-22.

366. Vezi Gen. 3:17.

367. Cf. Gen. 3:18.

368. Vezi Gen. 3:19.

369. Inmunis. Cf.: „fără constrângere (inmunis) <...> pământul a dat totul” (Ov. Met., I, 101-102).

370. Cf. Gen. 2:16.

371. Vezi Gen. 3:21.

372. Două versiuni combinate: 1) „căci bunătatea, dacă nu este guvernată de dreptate, pentru a fi dreaptă, nu va fi bunătate”, 2) „căci bunătatea nu va fi bunătate dacă este nedreaptă”.

373. Cf. Gen. 1:4.

374. Cf. Gen. 1:5.

375. Cf. Gen. 1:7.

376. Cf. Gen. 1:10.

377. Cf. Gen. 1:16.

378. Interpolare, conform lui Kroymann.

379. Vezi Gen. 2:9.

380. Vezi Matei 7:13.

381. Cf. Hos. 6:6; Prov. 21:3; Matt. 9:13; 12:7.

382. Vezi Ezechiel 33:11.

383. Vezi: Deut. 6:5; Matei 22:37; Marcu 12:30; Luca 10:27 și în alte locuri.

384. Vezi: Leu 19:14.32; Proverbe 24:21; 1 Petru 2:17.

385. Vezi: Isaia 45:7.

386. Pedeapsa cu moartea: O persoană a mâncat fructul interzis și, prin urmare, nu a dorit să rămână nemuritoare. Există o interpretare „a dorit”.

387. Cf. Gen. 7:11-23.

388. Vezi Gen. 19:24.

389. Cf. Exod 7:14-11:10.

390. Cf. Exod 4:21; 10:20.

391. Vezi Exod 5:2.

392. Vezi Exod 5:4.

393. Cf. Exod 1:11-14; 5:7-19.

394. Vezi Exod 32:35.

395. Comparați cu: 2 Regi 2:23-24.

396. Interpolare, conform lui Kroymann.

397. Cf. Exod 20:5; 34:7; Numeri 14:18; Ps. 109/108:14; Ieremia 32:18 și în alte locuri.

398. Kroymann corectează textul astfel: „astfel încât atât favoarea, cât și defavoarea să treacă asupra întregii familii”.

399. Compară: Jer. 31/38: 29; Ezek. 18:2-4.

400. Conjectură de A. Engelbrecht. În manuscris: „Providența lui Dumnezeu a determinat totul.”

401. Kroymann plasează aceste cuvinte la sfârșitul capitolului 14.

402. Cf. Exod 15:6 și în alte locuri.

403. Cf. 2 Regi 19:16 și în alte locuri.

404. Cf. 2 Samuel 22:10 și în alte locuri.

405. În lucrarea sa Împotriva lui Praxeas (Tert. Adv. Prax., 7), Tertulian scrie: „Căci cine va nega că Dumnezeu este un trup, chiar dacă Dumnezeu este Duh? Căci Duhul este un trup de felul său după chipul său (Quis enim negabit Deurn corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis).”

406. O lacună, conform lui Kroymann. Lipsește un cuvânt care înseamnă „va fi tulburat” sau „va fi confuz”.

407. Interpolare?

408. Vezi Luca 9:62.

409. Vezi Matei 5:45.

410. Cf. Hos. 6:6; Prov. 21:3.

411. Cf. Iona 3:1-10.

412. Compară cu: 2 Regi 20:1-5.

413. Cf. Dan. 4:31-33.

414. Compară cu: 1 Samuel 14:38-45.

415. Vezi 2 Samuel 12:13.

416. Vezi: Exod 20:12-17.

417. Cf. Exod 21:1; Morm 15:12; Ieremia 34:14.

418. Cf. Lev. 25:4-6.

419. Inserție Kroymann.

420. Cf. Deuteronom 25:4.

421. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de care erezie însetează?”

422. Vezi: Exod 21:24.

423. Vezi Exod 21:25.

424. Vezi: Rom. 12:19; ebr. 10:30; Miercuri: Deut. 32:35.

425. A se tuta, — corectură de Kroymann. În manuscris: astuta „viclean”; există o lectură aestuata „arzător”.

426. Cf. Lev. 11:1-47.

427. Cf. Gen. 1:21-25.

428. Cf. Numeri 11:4-8.

429. Frigescunt. Cf.: sine Cerere et libero friget Venus „fără Ceres (= pâine) și Liber (= vin) Venus (= dragoste) se răcește” (Ter. Eun., 732).

430. Vezi: Exod 32:6.

431. Corecție de Kroymann. În manuscris: „În cele din urmă, pentru ca o persoană obișnuită cu o dietă modestă și nerafinată și care nu mai dorește nimic prea rafinat, să se poată pregăti mai ușor pentru postul în Dumnezeu.”

432. Vezi: Isaia 1:11.

433. Vezi: Isaia 1:12.

434. Cf. Lev. 6:28; 11:32-33; 15:2, 2 Regi 21:13; Marcu 7:8.

435. În lege. În Septuaginta: έν τφ νόμφ. „<...> έν este prepoziția cea mai frecvent utilizată în documentele traduse din ebraică sau aramaică, în textul grecesc original apare mult mai rar. Motivele acestui fenomen sunt: a) frecvența ridicată a prepoziției Э în ebraică și aramaică, b) traducătorii documentelor semitice reprezentau de obicei Л cu έν, c) absența sau utilizarea rară în limbile semitice a prepozițiilor care ar putea avea ca echivalent în greacă διά, εις, κατά, περί, πρός și ύπό”. Vezi: Martin RA, Dovezi sintactice ale surselor semitice în documentele grecești. 1974. P. 5. Cf.: Idem. Critică sintactică a literaturii ioanine, a epistolelor catolice și a relatărilor despre patimi din Evanghelie//Studii în Biblie și creștinismul timpuriu. Vol. 18.1989. P. 165-166.

436. Vezi: Psalmul 1:2.

437. Compară cu: Isaia 1:16-17; Deuteronom 10:18.

438. Diligere quaestiones. Vezi: Deut. 19:18. În acest sens, comparația cu Tert. De an., 2,7 este interesant: „infinitas enim quaestiones apostolus prohibet (căci apostolul interzice disputele nesfârșite).”

439. Miercuri: Deuteronom 22: 13-19, 26-29.

440. Miercuri: Deut. 19:16-19; Ref. 23:1.

441. Vezi: Isaia 58:7.

442. Vezi: Psalmul 34/33:14-15.

443. Vezi: Psalmul 4:5.

444. Cf. Psalmul 1:1.

445. Vezi: Ps. 133/132: 1.

446. Vezi: Ps. 1:2. Despre construcția cazului prepozițional în Lege, vezi mai sus.

447. Cf. Psalmul 118/117:9.

448. Vezi: Psalmul 1:3.

449. Cf. Psalmul 24/23:4-5.

450. Vezi: Psalmul 33/32:18-19.

451. Vezi: Psalmul 34/33:20.

452. Vezi: Psalmul 115:6 = 116:15.

453. Adică eretici.

454. Sepiile, fiind creaturi vii fără solzi, erau considerate alimente nekosher, cf. Lev. 11:10-12; Deut. 14:10.

455. O altă interpretare: „ei dispersează (adică transformă în nimic) eforturile fiecărui individ <demascatul lor> atunci când acesta a fost aproape încoronat cu succes.”

456. Cf. comparații similare colorate la Clement din Alexandria: „... pe ipocriții care emană otravă și minciuni, care complotează împotriva dreptății, i-a numit odată urmași de viperă. Dar dacă vreunul dintre acești șerpi se pocăiește de bunăvoie, urmând cuvântul Său, va deveni om al lui Dumnezeu. Pe alții îi numește alegoric lupi în blană de oaie, sugerând prădători în formă umană. Și toate aceste animale sălbatice și aceste pietre, acest cântec ceresc le-a transformat în oameni ascultători de el” (Cl. Protr., 4, 3). „Dar lăsați sălbăticia voastră să fie fermecată de cântecul ceresc. Ascultați scurta noastră grai și scuipați din voi otrava mortală, ca să fiți eliberați de distrugere, așa cum șerpii sunt eliberați de pielea lor veche. Ascultați-mă și nu vă astupați urechile, nu blocați calea cuvintelor, ci primiți-le cu sufletul vostru! „Excelent este medicamentul nemuririi: ridicați-vă și nu vă mai târați, căci vrăjmașii Domnului vor linge țărâna, spune Scriptura, ridicați-vă capetele de la pământ, priviți spre cer, admirați-i priveliștea, încetați să mai complotați împotriva călcâielor drepților și să îngreunați calea spre adevăr. Deveniți raționali și inofensivi! Atunci Domnul, poate, vă va da aripile simplității (El a intenționat să le ofere oamenilor născuți pe pământ), astfel încât, părăsind găurile voastre, să puteți locui în ceruri” (Cl. Protr., 106, 1-3).

457. Cf. Exod 3:22; 11:2; 12:35-36.

458. Cf. Exod 1:14.

459. Conjectura lui Kroymann. Conform manuscriselor, „și totuși egiptenii au renunțat pe bună dreptate la pretențiile lor”.

460. Adică, numărul egiptenilor care și-au pierdut vasele de aur și argint din cauza evreilor este mai mic decât numărul egiptenilor care folosesc orașele și satele construite de evrei.

461. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar fi anunțat”.

462. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu prin puținele cești și boluri ale bogaților, care sunt peste tot mai puțini <decât restul>, ci prin tot și averea lor <...>”.

463. Compară cu: Ref. 20:9-10; 23:12; Deut. 5:12-14.

464. Vezi: Iosua 6:3-4.

465. Vezi: Exod 20:9-10.

466. Conjectura lui Kroymann. O altă interpretare: „s-a dus să adune lemne de foc”.

467. Cf. Numeri 15:32-36.

468. Conjectura lui Kroymann.

469. Vezi: Exod 20:5.

470. Miercuri: Num. 21: 8-9; poftă. Dial., 94.

471. Cf. Exod 25:18-22.

472. Vezi: Tert. Adv. Marc., II, 18.3.

473. Vezi: Isaia 1:11.

474. Vezi: Isaia 40:28.

475. Vezi Gen. 4:4.

476. Vezi Gen. 8:21.

477. Conjectură a lui van der Fleet. Conform manuscriselor: „și nu cu o inimă plină de <disponibilitate> și pentru alte manifestări de supunere”.

478. Cf. Isaia 1:11.

479. Kroymann consideră că există o lacună aici. Traducerea cuvintelor lipsă ar putea fi: „Așadar, Dumnezeu respinge și slujirea poporului Său”.

480. Cf. Isaia 1:11.

481. Vezi: Isaia 1:13.

482. <sufletul meu urăște «poporul tău»> - inserare în ediția lui Jacob Pamelius (Anvers, 1579).

483. Compară cu: 1 Samuel 9:15-17.

484. Compară cu: 1 Samuel 15:1-35.

485. Comparați: 3 Regi. II: 1-13.

486. Conform lui Kroymann, există aici o lacună: „nu întotdeauna”.

487. Vezi: 1 Samuel 15:11.

488. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „glorificări”.

489. Vezi: 1 Samuel 9:2.

490. Vezi: Ion. 3: 10.

491. Vezi: Iona 4:2.

492. 1 Conform unei alte interpretări: „a refuza să afirme”.

493. 0 Conform lui Kroymann, există aici o lacună: „Dumnezeu Creatorul a intenționat să aducă la îndeplinire pedeapsa pe care intenționa să o aducă împotriva ninivitenilor <...>”.

494. Vezi: Isaia 45:7.

495. Vezi: Ieremia 18:11.

496. Vezi, de exemplu: ??

497. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Și chiar dacă Creatorul s-ar pocăi de acel rău, și anume de respingerea creației și condamnarea ei <...>”.

498. Aceasta se referă la cuvântul μετάνοια.

499. Vezi: Gen. 3:9.

500. Vezi Gen. 3:10.

501. Vezi Gen. 3:11.

502. În mod similar, Sfântul Teofil al Antiohiei a remarcat că Dumnezeu, întrebând unde se află Adam, nu a făcut-o din ignoranță, ci pentru a-l determina pe om la pocăință (Teofil II, 26).

503. Cf. Isaia 10:14.

504. Cf. Isaia 66:1 și în alte locuri.

505. „și” - inserție Kroymann.

506. Lepus - corectură de Kroymann. În manuscris - lupus „lup”.

507. Vezi Gen. 4:9.

508. Vezi Gen. 4:10.

509. Interpolare.

510. Vezi Matei 12:37.

511. Vezi: Gen. 3:22.

512. „ni” - inserție Kroymann.

513. Vezi Gen. 4:11.

514. Cf. Gen. 4:14-15.

515. Vezi: Gen. 18:21.

516. Cf. Isaia 45:23.

517. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Ar fi putut să vrea.”

518. Vezi: Exod 32:10.

519. Vezi: Exod 32:32.

520. Vezi: Filipeni 2:8.

521. Justin a scris deja că în Vechiul Testament Dumnezeu Fiul li s-a arătat oamenilor (vezi: pofta. Dial., 56).

522. Să nu-l acuzăm pe Tertulian, care s-a lăsat dus de jocul de cuvinte, de arianism: Quern ex semetipso profendo filium fecit et exinde omni dispositioni suae voluntatique praefecit.

523. Vezi: Psalmul 8:6.

524. Interpolare. Kroymann, însă, presupune că aici sunt legate două variante: 1) faptul că deja studiază omul de atunci încolo; 2) faptul că studiază deja de la bun început ceea ce El era destinat să devină în cele din urmă.

525. Vezi: Matei 11:27.

526. Vezi: Exod 33:20.

527. Această ordine este sugerată de Kroymann. În manuscris: „Dar chiar și pentru noi Hristos este primit în persoana lui Hristos.”

528. Inserție Kroymann.

529. Kroymann sugerează o lacună aici și sugerează inserarea unui cuvânt care înseamnă „dreptate”: „severitatea Judecătorului, <manifestată> în conformitate cu meritele faptelor, corespunzătoare dreptății, mustră ca cruzime.”

530. Corecție de Kroymann. În manuscris: „care”.

531. Vezi: Heraclit.Fragmenta.No.33,ed.Marcovich = No.60,edd.Diels—Kranz.

532. Cf. Gen. 6:6 și în alte locuri.

533. Cf. Exod 3:22; 11:2; 12:35.

534. Vezi: Exod 21:24.

535. Inserție Kroymann.

536. Kroymann exclude acest cuvânt aici.

537. Conform lui Kroymann, există o lacună aici; cuvântul lipsă ar putea însemna „va părea”.

538. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „esența în zeități”.

539. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

540. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „că ea dorea să-și arate bunătatea”.

541. Interpolare, conform lui Kroymann.

542. „din natură, care” - corectură de Kroymann. În manuscris: „și din natură”.

543. Adică, problema. Conjectura lui Kroymann. În manuscris, acest cuvânt se referă la pregătire.

544. Lit.: „credință (fides) care trebuie să creadă (credere)”.

545. Vezi: Marcu 13:22; Matei 24:24.

546. Conform unei alte interpretări: „să le submineze credința”.

547. Kroymann sugerează o lacună aici, considerând că lipsă de cuvânt trebuie să însemne „a fi condamnat”. Altfel, traducerea ar trebui să fie: „Cine nu putea <fi> mai târziu decât oricine”.

548. Inserție Kroymann.

549. Kroymann, pe lângă aceasta, sugerează și o altă interpretare: „cu atât mai mult ele (miracolele) pot fi interpretate ca având legătură cu Creatorul și cu nimeni altcineva <...>”.

550. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în special împotriva lui Hristos care aparține Creatorului, care vine și este întărit <...>”.

551. 1 Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „profeți”.

552. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „necesită”.

553. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Domnul”.

554. Inserție Kroymann.

555. Joaca de cuvinte: paenitentia <...> patientiae.

556. Kroymann exclude acest cuvânt.

557. Lit.: „cald”.

558. Lit.: „fierbinte”.

559. Despre prezicerea viitorului ca și cum ar fi despre prezent sau trecut, vezi: Iust. Dial., 114.

560. Vezi: Isaia 50:6.

561. Vezi Ioel 3:18.

562. Vezi: Exod 3:8.

563. Vezi: Isaia 41:18-19.

564. Vezi: Isaia 43:20. Traducere conform Septuagintei.

565. Adică Apostolul Pavel recunoscut de marcioniți.

566. Cf. Deuteronom 25:4.

567. Cf. 1 Corinteni 9:9-10.

568. Cf. Ex. 17:6; Num. 20: 7-11.

569. Cf. 1 Corinteni 10:4.

570. Cf. Gol. 4:22-26.

571. Vezi Gen. 2:24.

572. Cf. Efeseni 5:31-32.

573. Corecție de Kroymann. În manuscris: „altul”.

574. Dreptul maritim se bucura de o mare autoritate.

575. Adică lui Marcion.

576. Tertulian spune textual: „Dar când acestea sunt amânate până la disputa despre patimi, va fi suficient să ne întoarcem la acele profeții <...>”.

577. Vezi: Isaia 29:14.

578. Vezi: Isaia 6:9-10.

579. Cf. Isaia 29:13.

580. Cf. Am. 4:13.

581. Există o corecție: „Amosu”.

582. Vezi: Isaia 42:19.

583. Vezi: Isaia 1:2-3.

584. Persona spiritus nostri Christus dominus. Vezi: Plângerea. 4:20. În Septuaginta: πνεύμα προσώπου ήμών Χριστός κυρίου. În Vulgata: spiritus oris nostri Christus dominus.

585. Vezi: Isaia 1:4.

586. Conform unei alte interpretări: „căci nu-L puteau primi ca pe un străin, despre care nu fusese niciodată anunțat nimic, întrucât nu-L puteau primi nici măcar pe Acela despre care fusese întotdeauna prezis.”

587. Inserție Kroymann.

588. Tertulian folosește cuvântul planus, împrumutat din limba greacă. Astfel (πλάνος) preoții cei mai de seamă și fariseii L-au caracterizat pe Hristos înaintea lui Pilat în Matei 27:63.

589. Compară cu: Matei 15:14; 6:39.

590. Cf. Isaia 53:7.

591. Vezi: Isaia 53:2-3.

592. Cf. Romani 9:33; 1 Petru 2:7; Isaia 8:14.

593. Cf. Psalmul 8:6; Evrei 2:9.

594. Cf. Psalmul 22/21:7.

595. Compară cu: Isaia 28:16; Ps. 118/117:22; / Petru 2:4-7.

596. Cf. Efeseni 2:21.

597. Compară: Dan. 2: 31-35 și pofta. Dial., 70.

598. Vezi: Daniel 7:13-14.

599. Vezi: Psalmul 45/44: 3-4.

600. Cf. Psalmul 8:6.

601. Cf. Ps. 8:7 (după Vulgate, Ps. 8:8, posuisti sub pedibus eius); 1 Cor. 15:27; Efes. 1:22 (subiecit sub pedibus eius). Traducerea latină urmează cea greacă: Septuaginta folosește și prepoziția (υποκάτω în Ps. 8:7 și τοω 1 Cor. 15:27 și Efes. 1:22). Tertulian nu are prepoziție: subiciet omnia pedibus eius, poate sub influența celebrelor versuri ale lui Vergiliu: „Fericiți cei care au putut cunoaște temeliile lucrurilor, / Cei care au aruncat cu îndrăzneală la picioarele lor toată

frica și Soarta, nesupus rugăciunilor și zgomotul lacom al lui Acheron (qui potgnos causas) inexorabile fatum / subiecit pedibus strepitumque Acherontis auari (Verg. Georg., II, 490-492, trad. S. Shervinsky).

602. Compară cu: Zah. 12:10; In. 19:37.

603. Lit.: „trib după trib”. Triburile erau inițial numele dat celor trei diviziuni în care era împărțit poporul roman. Cf. Zah. 12:12.

604. Vezi: Ieremia 17:9 (conform Septuagintei).

605. Vezi: Isaia 53:8.

606. Cf. Zah. 3:3-5.

607. Cf. Lev. 16:5-10.

608. Cf. 1 Ioan 2:18 și 22.

609. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Hristos”.

610. Cf. 2 Corinteni 6:14.

611. Nihil solido ab inani, nihil plenum a vacuo... În Vulgata, cuvintele ebraice vαı Tin [tohu wabohQ] „haos și gol” din sintagma „pământul era haos și gol” (Gen. 1:2) sunt traduse inanis et vacua „căscat și gol”. O reminiscență similară apare la Tertulian în disputa sa cu păgânii: „Cred că apare o îndoială cu privire la puterea lui Dumnezeu, care din ceea ce nu exista, ca dintr-o moarte goală și căscată (de morte vacationis et inanitatis), a înviat un corp atât de mare al lumii, animat de Duhul, care dă viață tuturor sufletelor și slujește ca un exemplu clar de înviere umană ca o mărturie pentru voi” (Tert. Apol., 48, 7).

612. Vezi: 1 Corinteni 15:3-4.

613. Vezi Gen. 3:19.

614. Cf. 1 Corinteni 15:2.

615. Cf. 1 Corinteni 15:14.

616. Cf. 1 Corinteni 15:15.

617. Compară cu: 1 Corinteni 15:7-18.

618. Cf. Gen. 18:1-22.

619. Cf. Gen. 19:1-22.

620. Vezi: Luca 20:36.

621. „tacit angelos spiritus et apparitores suos ignem flagrantem”. Vezi: Ps. 104/103: 4. În Tert. Adv. Marc., II, 8, 2 această frază are o formă diferită: „qui facit spiritus angelos et apparitores flammam ignis”.

622. Corecție de Kroymann. În manuscris: „unor <nedemni>”.

623. Lit.: „mură”, conform Vulgatei.

624. Vezi Exod 3:2.

625. Vezi Exod 14:19.

626. Această propoziție poate fi înțeleasă ca o obiecție din partea marcioniților (zeul lor, prefăcându-se că ia trup, ca și cum l-ar fi atins – fingendo – acesta) sau ca o continuare a gândirii autorului (Creatorul a glorificat trupul uman prin modelarea lui – fingendo – acesta).

627. Eusebiu Pamphilus îl citează pe un anume Rhodo, originar din Asia, care a studiat la Roma sub îndrumarea lui Tațian, despre diferitele tendințe ale ereziei lui Marcion. Rhodo relatează că Apelles, „respectat pentru demnitatea sa civilă și vârsta venerabilă, recunoaște un principiu (μίαν αρχήν) și vorbește despre profeții ca venind de la un spirit potrivnic (ἐξ άνπκειμένου πνεύματος), crezând în cuvintele unei fecioare posedate pe nume Philumena” (Eus. V, 13,2).

628. Vezi: Luca 11:27.

629. Cf. Luca 8:20.

630. Kroymann a mutat această propoziție aici. În manuscris, aceasta era plasată după cuvintele „la timpul potrivit”.

631. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „atunci”.

632. Tertulian, mai mult decât alți scriitori creștini, a recurs la explicații de natură fiziologică (Labriolle P., de. La physiologie dans l'œuvre de Tertullien/ / Archives generates de médecine. 1906. 83 An nee. 197 Vol. T. 1. P. 1319). El vorbește despre studiile sale medicale în Tert. De an., 2, 6. În capitolul 25 vorbește în detaliu despre sarcină și naștere, precum și despre avortul forțat; vezi și: Tert. De an., 37, 2-4.

633. Spus cu ironie.

634. Asindeton.

635. Corecție de Kroymann. În manuscris: „condamnare la moarte”.

636. Cf. Isaia 7:14.

637. Cf. Isaia 8:4.

638. Vezi: Matei 1:23.

639. Interpolare, conform lui Kroymann.

640. Vezi: Galateni 3:27.

641. Conform ediției lui Jacob Pamelius. În manuscris: „promisiuni”.

642. Vezi: Isaia 8:4.

643. Butyro.

644. Lit.: „a sfâșia”. Un joc de cuvinte: lanceare quam lancinare.

645. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a trăit”.

646. Vezi: Isaia 7:14.

647. Cron. 15:20; Gen. 24:43; Exod 2:8; Isaia 7:14; Cântarea Cântărilor 1:3 (în Cron. 15:20 și Ps. 46:1 discursul este despre cântarea cântecului de către o voce de femeie). Vezi: Konkordanz zum hebraeischen Alten Testament / Ausgearbeitet und geschrieben von G. Lisowsky, 1993, Stuttgart. S. 1072. Cf.: The Brown—Driver—Briggs Hebrew and English Lexicon. Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers, 1999. P. 761. Cuvântul rfrra [bstulahl], care apare mult mai frecvent în Vechiul Testament, are sensul de „fecioară”.

648. 1 Corecție de Kroymann. În manuscris: „s-ar putea crede”.

649. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dar <Scriptura>, vorbind despre semnul unei nașteri fără precedent, <...>”.

650. Cf. Is. 7:15 și Tert. Adv. Marc., III, 13,3. În textul ebraic există cuvântul hem'ah „cheag, lapte coagulat” (The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. P. 326), „unt, lac coagulat, butyrum” (Konkordanz zum hebraeischen Alten Testament. S. 503), care este tradus în Septuaginta: βούτυρον, în Vulgata: butyrum „unt <animal>”. În Is. 7:21-22 spune: „Și se va întâmpla în ziua aceea, cine va păzi o vacă și două oi, din cauza abundenței laptelui pe care îl dau, va mânca unt (hem'ah); «cu unt (πκοπ) și miere vor fi hrăniți toți cei ce vor rămâne în

țară» (Versiunea King James), cf.: «a se tăvăli ca brânza în unt». Rețineți că «untul și mierea» din Isaia 7:15 și 22 sunt uneori comparate cu «laptele (з*7П [halab]) și mierea» din Țara Promisă (Ex. 3:8 și 17; Deut. 6:3 și 11:9, etc.; la Tertulian mai jos, Tert. Adv. Marc., III, 16.4: «curgând cu miere și lapte — melle et lacte — Țara Promisă») (Biblia în traducere rusă cu anexe. Ediția a 2-a. Bruxelles: Izdvo „Viața cu Dumnezeu", 1983. P. 1997). Să luăm în considerare validitatea acestei paralele. Pe lângă locurile menționate mai sus (Isaia 7:15 și 22), cuvântul hen'ah apare de șapte ori în Vechiul Testament (spre deosebire de mult mai frecventul halab): Deut. 32:14 (cântecul lui Moise: Dumnezeu a hrănit pe Israel cu „unt de vacă și lapte de oi"); 2 Samuel 17:29 (vezi mai jos); Iov 20:17 (despre nestatornicia fericirii celui rău: el nu va privi <mult> la pâraie, râuri, pâraie de miere și unt [adică smântână]); Iov 29:6 (γώπ = Iksp, despre fericirea din viața anterioară a lui Iov); Gen. 18:8 (vezi mai jos); Judecători 5:25: „a cerut apă, și i-a dat lapte; în paharul celor puternici a scos unt [adică smântână]"; Prov. 30:33: „Storcarea laptelui [adică agitarea] produce unt, stoarcerea nasului [adică lovirea] produce sânge, stoarcerea mâniei [adică stimularea ei] produce o ceartă." În toate aceste cazuri, untul/smântâna acționează, într-un fel sau altul, ca un produs. Cât privește imaginea „țării în care curge lapte și miere" (Exod 3:8, 17; 13:5; 33:3; Levitic 20:24; Num. 13:27-28; 14:8; 16:13 — despre Egipt[!]; 16:14 1Bmop. 6:3; 11:9; 26:9, 15; 27:3; 31:20; Isaia 11:6; Ieremia 11:5; 32:22; Ezechiel 20:6, 15), aceasta este o unitate frazeologică (cf.: „râuri de lapte, maluri de jeleu"), care nu permite (spre deosebire de sintagmele cu pkop [hem'ah]) variații (în Ioel 4/3:18 sunt menționați munți în care curge vin și dealuri în care curge miere). În Numeri 13:27/28, spionii le arată lui Moise și lui Aaron roadele Țării Promise și spun că aceasta, de fapt, curge cu lapte și miere. Totuși, este evident că roadele arătate nu erau aceste produse abstracte. Prin urmare, se poate concluziona că, deși anumite asocieri cu Exod 3:8 și altele pot apărea atunci când se citește Isaia 7:15 (cf. Cântarea Cântărilor 4:11), o paralelă mult mai importantă cu Isaia 7:15 este oferită de cele două pasaje menționate mai sus: Gen. 18:8 și 2 Samuel 17:29. Gen. 18:8 povestește despre Avraam care a găzduit trei bărbați care, potrivit Părinților Bisericii, urmau să prezicămisterul Treimii; Isaia vorbește despre hrana umană pentru Pruncul Divin. 2 Samuel 17:29 relatează ofranda de miere, unt/smântână etc. lui David și poporului cu el: Pruncul prefigurat de Isaia, care este numit în repetate rânduri sămânța/fiul lui David în Scriptură (2 Samuel 7:12; Psalmul 89/89:4-5; Ieremia 23:5; Matei 1:1; 22:42; Luca 2:4; Ioan 7:42; Romani 1:3; 2 Timotei 2:8), urma să se împărtășească din hrana lui David. Cu toate acestea, Scriptura nu menționează nicăieri împărtășirea cu lapte și miere, cu care curge Țara Promisă.

651. Interpolare conform lui Kroymann.

652. Adică, gustând smântână și miere.

653. Cf. Isaia 8:4.

654. Adică „Evanghelia” ta. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<tu,> ultimul”.

655. Conjectura lui Kroyman. În manuscris: „Hristos în copilărie”.

656. Vezi Matei 2:11.

657. Vezi: Zah. 14:14.

658. Vezi: Psalmul 72/71:15.

659. Vezi: Psalmul 72/71:10.

660. Arabia includea uneori Siria, sudul Mesopotamiei și o parte din Egipt.

661. Siria era împărțită în Siria Superioară și Siria Inferioară (sau „Scoală”, Coele-Siria), a cărei capitală era Damasc.

662. Cf. 1 Regi 12:25-33. După captivitatea din Sihem, samaritenii au construit un templu.

663. Cf. Isaia 1:10.

664. Vezi: Ezechiel 16:3.

665. Vezi: Isaia 1:2.

666. Miercuri: Apocalipsa 11:8; Isaia 19:1 și următoarele; 1 Samuel 6:6.

667. Miercuri: Apocalipsa 14:8; 17:5; 18:10.

668. Cf.: Matei 2:12.

669. Ensem. Septuaginta folosește cuvântul ρομφαία.

670. Vezi: Ps. 45/44:5. Citat din Septuaginta. Cf.: „și întinde <arcul> și prosperă și domnește (καί εντεινον أس κατευοδοδ KS βασίλευε)”. Text ebraic: ٦٦٦٨٦ ع لالأة — „și prosperă <în> frumusețea ta, mergi într-un car”. Probabil, autorii textului grecesc au perceput forma ٦٦٦٨٠ „și <în> frumusețea ta” (ך: 'ו-صآ „și”, ٦٦٨ „podoabă, glorie”, ך „ta”) ca o formă a verbului ٦٦٦٦ „a păși, a îndruma” (pin–ך). Verbul п1?ﾐﾐ în verbul Qal înseamnă „6اط?ط norocos”, în verbul Hifil - „a aduce noroc”; Verbul ادت înseamnă „a călări”, „a merge într-un car”.

671. Ibidem.

672. Ensem. Textul grecesc folosește cuvântul ρομφαία.

673. Cf. Apocalipsa 19:21.

674. Cf. Apocalipsa 2:12.

675. Cf. Efeseni 6:12.

676. Cf. Matei 10:34–35; vezi și Matei 19:29; Marcu 10:29; Luca 14:26.

677. Gladium spiritus.

678. Vezi: Efeseni 6:14-17. Cf. Descrierea armatei lui Hristos de către Clement din Alexandria: „Trâmbița răsunătoare, sunând, a chemat ostașii și a declarat război. Nu-și va aduna oare Hristos, care a dus cântecul păcii până la marginile pământului, ostașii făcători de pace? Cu adevărat, omule, El a recrutat cu ajutorul propriului Său sânge și cuvânt o armată neîntinată de sânge și a predat ostașilor Împărăția Cerurilor. Trâmbița lui Hristos este Evanghelia: El a dat semnalul pe ea și noi am auzit. Să luăm armura păcii, îmbrăcându-ne cu pieptarul dreptății, luând scutul credinței, punându-ne cu coiful mântuirii și să ascuțim sabia Duhului, adică cuvântul lui Dumnezeu. Cu aceste cuvinte, apostolul ne așază într-un rang non-militar. Aceasta este armura noastră invulnerabilă; înarmați cu ea, ne vom împotrivi celui rău. Să stingem săgețile Lui arzătoare cu vârfurile sulițelor noastre, umede de la scufundarea în apă și tari de la călirea Cuvântului! Să aducem mulțumire și laudă lui Dumnezeu și să-L cinstim în mod cuvenit” (Cl. Protr., 116, 2–4).

679. Hanc machaeram. Cf. Matei 10:34. În textul grecesc, Efeseni 6:17 și Matei 10:34 folosesc cuvântul μάχαιρα, care în ambele cazuri este tradus prin cuvântul gladius în Vulgata. Tertulian păstrează cuvântul grecesc în discursul lui Hristos. În tratatul său Împotriva lui Marcion, Tertulian folosește cuvântul machaera de mai multe ori.

680. Vezi: Psalmul 45/44:6.

681. Ibidem.

682. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cum <…> așa”.

683. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „domnilor”.

684. Vezi: 1 Corinteni 8:5.

685. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „establishments” (plural).

686. Vezi Matei 9:16–17.

687. Tertulian folosește din nou cuvântul planus din Matei 27:63.

688. Cf. Isaia 29:14.

689. Miercuri: Maleahi 4:5; Matei 16:14; Matei 6:15; Luca 1:17; 9:8, 19; Ianuarie 1:21.

690. O batjocură destul de ofensatoare la adresa marcioniților extrem de antiiudaici.

691. Compară cu: Num. 27:18; 11:28; Deut. 34:9; Isaia Nou 1:1–9.

692. Auses (AYIH), adică Osee, conform Vulgatei {Numeri 13:9/8 și 17/16).

693. Naue (NAYH), adică Nun, conform Vulgatei (Numeri 13:9/8 și 17/16).

694. Iisus ('Ιησούς); conform Vulgatei – Iosue (Num. 13:17/16). În ebraică (fără vocale) „Osee” - «أتــألا» [hose' a], „Iosue” -.؛ шт ئهةهىق*. Numele Domnului în ebraică este تــأامم' [yesua].

695. Cf. Numeri 14:29–31.

696. Comparați: Ref. 3:8 și 17; Deut. 6:3 și 11:9 etc.

697. Inserție Kroymann.

698. Compară cu Isaia Nou 5:2–8.

699. Petra enim Christus. Miercuri: 1 Cor. 10:4: „ή πέτρα δε ήν ό Χριστός”.

700. Cf.: „Și astfel, vechii evrei rătăcind prin deșert au devenit o parabolă, după ce au experimentat consecințele amenințării: căci se spune că nu au intrat în odihnă din cauza necredinței; înainte, după ce l-au urmat pe succesorul lui Moise, au învățat în cele din urmă în practică că nu vor fi mântuiți în alt mod decât crezând în Isus <Nun>” (Cl. Protr., 85, 2).

701. Superillum. Septuaginta: έπ' αύτω „pe ea”, Vulgata: in illo „în ea”.

702. Vezi: Exod 23:20–21.

703. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „confirmată în mod repetat”.

704. Cuvintele scrise cu caractere italice sunt traduceri ale cuvântului *raēscriptio*.

705. Citat din Septuaginta.

706. Vezi: Isaia 53:2–3.

707. Vezi: Isaia 52:14.

708. Fragmentul „Orice <…> a fost proclamat” din manuscris este plasat înainte de citatele din Isaia. Kroymann îl plasează după acestea. Traducerea, conform manuscrisului, este următoarea: „Oricare ar fi fost acel corp nefericit, în măsura în care era tangibil, în măsura în care era privit, dacă era inestetic, dacă era lipsit de glorie, dacă era disprețuit, atunci Hristos va fi al meu. Căci exact așa a fost El descris în profeții, în înfățișare și înfățișare.”

709. Vezi: Psalmul 45/44:3.

710. Cf. Psalmul 45/44:4.

711. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „formă necorporală”.

712. Cf. Psalmul 22/21:7.

713. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „voi proclamați”.

714. Vezi Coloseni 2:9.

715. Compară cu: Isaia 11:1.10; Roma 15:12.

716. Conform Septuagintei: „O vlăstă va ieși din rădăcina lui Iese și o floare va răsări din rădăcină”. O floare, flos, este menționată în acest loc și în Vulgata. În textul ebraic, cuvântul folosit înseamnă „vlăstar, care taie”, care apare, pe lângă locul indicat, doar în trei locuri: Isaia 14:19; 60:21; Daniel 11:7.

717. Vezi: Isaia 11:2–3.

718. Conjectura lui Kroymann din manuscris: „întreaga varietate de mărturii spirituale nu corespundea”.

719. Vezi: Isaia 53:3.

720. Vezi: Isaia 53:7.

721. Cf. Isaia 42:2.

722. Cf. Isaia 42:3.

723. Inserție Kroymann.

724. Tertulian vorbește până acum doar despre prefigurare (Croymann).

725. Kroymann exclude acest cuvânt.

726. Greacă: παιδός.

727. Vezi: Isaia 50:10.

728. Vezi: Isaia 53:4; Matei 8:17.

729. Între propriul Hristos și Hristosul Creatorului.

730. Vezi: Deuteronom 21:23.

731. Interpretarea lui Kroymann. O altă interpretare: „Am amânat.”

732. În hostiam.

733. Lignum. Cf. Geneza 22:6–7. Septuaginta și Vulgata folosesc pluralul: ta ξύλα/ligna.

734. În victimă.

735. Lignum.

736. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și nu”.

737. „bou sălbatic” în textul original; în Septuaginta: „unicorn”, în Vulgata: „rinocer”.

738. Vezi: Deuteronom 33:17.

739. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „interpretează”.

740. Vezi: Gen. 49:5. Citat din Septuaginta.

741. Lit.: „ficat”.

742. Vezi: Gen. 49:6. Citat din Septuaginta.

743. Cf. Exod 17:10–13.

744. Cf. Exod 20:4,23; Levitic 19:4; 26:1.

745. Ligno.

746. Cf. Numeri 21:8-9.

747. A ligno. Vezi: Ps. 96/95: 10; cf.: 1 Cron. 16: 31. În textele ebraice, grecești și latine ale acestui psalm nu există cuvintele „din copac”, dar Iustin se referă la ele

în poftă. Apol., 1,41, și în poftă. Dial., 73, el îi acuză pe evrei că au eliminat aceste cuvinte din psalm.

748. Inserție Kroymann.

749. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „chiar dacă”.

750. Cf. Romani 5:14.

751. Conform lui Kroymann, cuvintele „slavă nouă” pot fi plasate înaintea cuvintelor „veacuri noi”: „noul Rege al noii slave a noilor veacuri, Hristos Isus”.

752. Lignum.

753. Vezi: Ieremia 11:19.

754. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

755. Cf. Luca 22:19; Matei 26:26; Matei 14:22.

756. Nu este vorba despre simbolismul Trupului lui Hristos în Sfintele Daruri, ci despre faptul că Domnul transformă pâinea în Sfintele Daruri după chipul Trupului Său.

757. Vezi: Psalmul 22/21:17.

758. Vezi: Ps. 22/21: 22; <al meu> - inserare de Kroymann.

759. Vezi: Isaia 57:2. Traducere conform Septuagintei, unde spune: „Mormântul lui va fi în pace, îndepărtat din mijlocul lui (ήρται έκτου μέσου)”; cf.: Coloseni 2:14; 2 Tesaloniceni 2:7.

760. În Septuaginta: „cel puternic”.

761. Vezi: Isaia 53:12.

762. Interpolare.

763. Cf.: „Când suferim, citim despre ceea ce suferim; când ne amintim de asta, se confirmă. Împlinirea a ceea ce a fost prezis este, cred, o mărturie sigură a divinității. Astfel, prin aceasta, dobândim deplină încredere în viitor, deja, desigur, confirmat, căci a fost prezis în același timp cu ceea ce se confirmă zilnic. Aceleași cuvinte se aud, aceleași scrieri mărturisesc, același spirit îndeamnă” (Tert. Apol., 20,3-4).

764. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ad diversas sententias”.

765. Inserție Kroymann.

766. Poate că ar trebui să se citească: „și Hristosului Său”.

767. Vezi: Psalmul 2:7–8.

768. Vezi: Isaia 42:6–7.

769. Vezi: Isaia 55:4–5.

770. Vezi: Isaia 55:3. Citat din Septuaginta.

771. Vezi: Ps. 132/131: I.

772. Interpolare, conform lui Kroymann.

773. Conjectură. În manuscris: „în primul”.

774. Cf. 2 Regi 7:13.

775. Compară cu: 1 Corinteni 3:16; 6:19; 2 Corinteni 6:16.

776. Vezi 2 Samuel 7:14.

777. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Trebuia să se ia în considerare Hristos”.

778. Vezi 2 Samuel 7:13.

779. Vezi 2 Samuel 7:15.

780. Comparați cu: 3 Regi 11:1–8.

781. Cf. 1 Regi 11:14. Citat din Septuaginta. O altă posibilă interpretare: „Căci Satana a ridicat împotriva lui un adversar edomit.”

782. Interpolare, conform lui Kroymann.

783. Cu punctuație diferită: „te referi deja la prozeliți. Întrebi: Cine <…>”.

784. Adică, afirmi că creștinii păgâni care s-au întors către Creator sunt prozeliți.

785. Sau: „când”.

786. Vezi: Isaia 42:4, conform Septuagintei.

787. Vezi: Isaia 2:2.

788. Cf. Ianuarie 2:19,21.

789. Cf. Efeseni 1:21.

790. Vezi: Isaia 2:3.

791. Zibinas, un grecism rar; cf. ζιβύνη, găsit în Isaia 2:4 și Ieremia 6:23.

792. Vezi: Isaia 2:4.

793. Adică, după apostoli, mântuirea păgânilor nu vine din întoarcerea la legea lui Moise, ci la Hristos.

794. Vezi: Isaia 52:7.

795. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a avut ecou”.

796. Vezi: Psalmul 19/18:5.

797. Cf. Isaia 2:3.

798. Vezi: Isaia 46:12–13. Textul diferă de Septuaginta.

799. Vezi: Isaia 52:11.

800. Cf. Isaia 52:10. În Septuaginta: „El își va deschide mâna cea sfântă”.

801. Vezi: Psalmul 2:3.

802. Vezi: Psalmul 2:1–2.

803. Vezi: Isaia 57:1. Un citat din Septuaginta, unde, însă, este spus altfel: „din fața nedreptății, cel drept va fi luat (adică mântuit)”.

804. Vezi: Înțelepciunea 2:12.

805. Aceste cuvinte nu se găsesc în Septuaginta. În original și în Vulgata: „în mijlocul orașului”.

806. Vezi: Ezechiel 9:4. ᛫ Tau nu se găsește în Septuaginta, dar thau apare în Vulgata, în original: ת [taw] „<a pune> un semn”.

807. Compară cu: Matei 12:49–50; Roma 8:29.

808. Cf. Efeseni 1:5.

809. Vezi: Psalmul 22/21:26.

810. Vezi: Maleahi 1:10–11.

811. Cf. Isaia 2:20. Septuaginta spune: „În ziua aceea, omul își va lepăda urâciunile de argint și de aur, pe care le-a făcut ca să se închine lucrurilor deșarte și liliecilor”. În manuscrisul lui Tertulian este folosit cuvântul noctivus „vătămător”; „bufniță” - noctua. În Vulgata: „<…> să se închine cârtițelor și liliecilor”.

812. Cf. Isaia 3:1–3.

813. Cf. Isaia 5:6. Cuvântul „Sorech” lipsește atât din Septuaginta, cât și din Vulgata. În valea Sorech („vie”) locuia Dalila, pe care Samson o iubea (Judecători 16:4).

814. Cf. Isaia 5:7.

815. Cf. Isaia 5:4. În Septuaginta: „(via) a dat spini (άκάνθας)”.

816. Coroana de spini a fost țesută și pusă peste Domnul de către soldații romani. Cf. Matei 27:29; Marcu 15:17; Ioan 19:2.

817. Cf. Isaia 5:7.

818. Cf. Matei 27:23; Marcu 15:8,13–14; Luca 23:18,21,23; Ioan 19:6,12,15.

819. Compară cu: 2 Regi 1:21; 1 Regi 17:1; Aga 1:10.

820. Cf. Luca 16:16.

821. Vezi: Isa. 52:5; cf.: Ezek. 36:20–23.

822. Se pare că aceasta se referă la zvonul răspândit de marii preoți și bătrânii evrei despre furtul trupului Domnului de către ucenici (cf. Matei 28:11–15). Este puțin probabil ca Tertulian să sugereze că evreii ar fi cei care au răspândit zvonuri rele despre creștini în vremurile ulterioare. În Tert. Ad nat., 114:1 (cf. Tert. Apol., 16:12), este adevărat că este menționat un anumit evreu care și-a trădat religia, care a oferit publicului o imagine în care Dumnezeul creștin este înfățișat într-o togă cu urechi de cal (măgar), cu o copită la un picior și cu o carte.

823. Împărat roman între anii 14 și 37 d.Hr. Hristos a fost răstignit sub el.

824. Împărat roman din 69 până în 79. Sub domnia sa, Ierusalimul a fost cucerit.

825. Cf.: „și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că n-ai cunoscut vremea cercetării tale” (Luca 19:44, Traducere sinodală).

826. Tertulian se referă la așa-numitul „Război Evreiesc” (67–70), a cărui descriere detaliată este conținută în lucrarea cu același nume a lui Josephus Flavius. Distrugerea Templului, care a avut loc în timpul acestui război, a fost prezisă de Domnul. Cf.: Matei 24:2; Marcu 13:2; Luca 21:6. Hristos vorbește despre asediul și distrugerea viitoare a Ierusalimului în Luca 19:43–44.

827. Cf. Isaia 1:7–8.

828. Cf. Isaia 1:3-4; și, de asemenea, Deuteronom 29:24-25.

829. Cf. Isaia 1:20.

830. Vezi: Psalmul 59/58:12.

831. În neliniște. În Septuaginta: „în întristare”.

832. Vezi: Isaia 50:11.

833. Vezi: Isaia 53:9.

834. Vezi Matei 27:64.

835. Vezi: Isaia 53:9.

836. Cf. Matei 26:14-16; Marcu 14:10-11; Luca 22:3-6.

837. Compară cu: Matei 28:11–15.

838. Conform lui Kroymann, prin Iuda Tertullian se referă la evrei.

839. Cf. Matei 21:12; Marcu 11:15; Luca 19:45; Ianuarie 2:15.

840. Cf. Matei 21:23; Marcu 11:27; Luca 20:1.

841. Cf. Exod 20:5; 34:14; Deut. 4:24; 5:9; 6:15; Naum 1:2.

842. Cf. Luca 16:22.

843. Adică, felul în care îți înfățișezi zeul.

844. Miercuri: Deut. 32:39; Iov 5:18.

845. Cf. Isaia 45:7.

846. De spe fidelium este una dintre operele pierdute ale lui Tertulian.

847. Tertulian a fost un chiliast.

848. Cf. Gal. 4:26.

849. Cf. Apocalipsa 20:6.

850. Conjectura lui Kroymann. În manuscris, acest cuvânt se referă la Ierusalim.

851. Cf. Apocalipsa 21:2.

852. Cf. Filipeni 3:20.

853. Cf. Ezechiel 48:30–35.

854. Miercuri: Apocalipsa 21:9–14.

855. Aceasta se referă la montaniști.

856. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ceresc”.

857. Et mundi destructione et iudicii conflagratione commissa, demutati in atomo in angelicam substantiam <…> transferemurm caeleste regnum. Compară: Et istas ego receperim causas, <...> et illam quae in conflagratione nostris placet hoc quoque transferendam puto (Sen. Nat. Quaest., Ill, 29.2).

858. Compară: 1 Cor. 15:52: ένάτόμφ.

859. Compară cu: 1 Corinteni 15:52–53.

860. Interpolare.

861. Vezi Gen. 22:17.

862. Adică Evanghelia după Luca distorsionată de marcioniți.

863. Vezi: Luca 12:31.

864. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „promisiuni”.

865. Vezi: Gen. 27:39.

866. Cf. Gen. 28:12–13.

867. Tertulian îl respinge pe Marcion, care afirma că morții dintre evrei locuiesc în lumea de dincolo.

868. Kroymann sugerează o lacună aici: „și, din moment ce Domnul stă sus, atât aceasta, cât și aceea se îndeplinesc conform judecății Domnului”.

869. Vezi Gen. 28:16.

870. Vezi Gen. 28:17.

871. Vezi: Ioan 2:19–21.

872. Vezi: Ioan 10:7.

873. Inserție Kroymann.

874. Vezi: Am. 9:6.

875. Vezi: Isaia 49:18.

876. Nici Septuaginta, nici Vulgata nu menționează vulturii. În Septuaginta: „Cine sunt aceștia care zboară (πέτανται) ca norii și ca porumbeii cu puii lor (σύν νεοσσοΐς)?” Cf.: Iov 5:7: „<…> dar puii (νεοσσοί) de vultur zboară (πέτονται) spre locuri înalte.” În original: „și scânteile zboară în sus.”

877. Vezi: Isaia 60:8.

878. Si:. 1 Tesaloniceni A: 17.

879. Vezi Dan. 7:13.

880. Cf. 2 Corinteni 5:8.

881. Lit.: „promisiuni”.

882. Vezi: Isaia 1:2.

883. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

884. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Oare pentru că Hristosul vostru promite Împărăția cerurilor, fără a avea cer, (lit.: cum) l-a prezentat pe om, fără a avea trup?”

885. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a marii (promisiuni)”.

886. Adică Evanghelia după Luca, pe care Marcion a recunoscut-o parțial.

887. Cf.: „Cartea e a mea, Fidentin, pe care o citești cu voce tare: /Când citești prost, începe să fie a ta” (Mart. I, 38).

888. Cf. Isaia 2:3.

889. Cf. Isaia 2:4.

890. Cf. Tert. Adv. Mag., IП, 21,3, unde se folosește viitorul verbului.

891. Tertulian folosește un grecism rar. Vezi nota la citatul corespunzător din Tert. Adv. Marc., III, 21,3.

892. Cf. Isaia 2:4.

893. Cf. Isaia 51:4.

894. Vezi: Ps. 19/18: 8. Citatul este conform Septuagintei, unde însă este folosit „suflete” (plural).

895. Vezi: Isaia 43:18.

896. Inserție Kroymann.

897. Sancta et fidelia Dauid. În Tert. Adv. Marc., III, 20,5: religiosa et fidelia Dauid.

898. Vezi: Isaia 55:3. Citat conform Septuaginta.

899. Kroymann a transferat cuvintele „al Său” în acest loc al textului. În manuscris: „pentru a arăta că acest Testament se va împlini în Hristos. Pe El, < coborând din linia lui David prin Maria, 8. l-a prezis figurativ în ramura care va veni din rădăcina lui Iese.”

900. Vezi: Isaia 11:1.

901. Vezi: Maleahi 1:10–11.

902. Vezi: Deuteronom 32:39.

903. Vezi: Isaia 45:7.

904. Adică canonic.

905. Traducere conform punctuației lui Kroymann.

906. Apostolici. A nu se confunda cu termenul adoptat în patrologie, referindu-se la „oamenii apostolici” – Sfinții Clement al Romei, Ignațiu Purtătorul de Dumnezeu, Policarp al Smirnei și alții.

907. Interpolare, conform lui Kroymann.

908. Miercuri: Matei 10:24; Bineînțeles, 6:40.

909. Cf. Gal. 2:2.

910. Cf. Gal. 2:9.

911. Miercuri: Gol. 2:11–14.

912. Cf.: Gal. 2:4. „Falșii apostoli” din Noul Testament sunt menționați doar în 2 Cor. 11:13 (vezi: Schmoller A. Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament. Stuttgart, 1994. S. 530).

913. Cf. Galateni 2:9.

914. Personarum respectu.

915. Cf. 1 Corinteni 9:19.

916. Cf. Galateni 2:3-4.

917. Digestiv.

918. Inserție Kroymann.

919. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și cum se dovedește a fi în armonie cu a noastră <ceea> care este considerată a aparține nu apostolilor, ci lui Luca?”

920. Funis ergo ducendus est. Cf.: Imperat aut servit collecta pecunia cui–que, / tortum digna sequi potius quam ducere funem. „Banii servesc sau stăpânesc pe oricine i-a mântuit; / este mai bine să nu tragi cu ei o frânghie răsucită, ci să-i urmezi” (Nog. Ep., 1,10,47–48).

921. Compară cu: Faptele Apostolilor 4:34–35.

922. Adică din iudaism.

923. Vezi Matei 10:24.

924. Vezi: 1 Corinteni 15:11.

925. Vezi: 1 Corinteni 14:32–33.

926. Adică blestemat, excomunicat. Miercuri: Galateni 1:8.

927. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care și”.

928. Cf. 1 Corinteni 3:2.

929. Interpretarea lui Kroymann.

930. Joc de cuvinte: Facilius apostaticum invenias quam apostolicum <…>.

931. Adică Evangheliile după Matei, Ioan și Marcu.

932. Tertulian îi are în vedere pe acei „apostoli falși” care, conform învățăturii lui Marcion, au denaturat Evangheliile.

933. Kroymann sugerează o lacună aici și sugerează inserarea cuvintelor: „sau după chipul și asemănarea lor – propria lor imagine”.

934. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „păreau să coincidă”.

935. Inserție Kroymann.

936. Praescriptio.

937. Comparați: Luca 3: 1. Tiberius Claudius Nero - împărat roman între 14 și 37 d.Hr. după PX

938. Descendisse. Cf.: Και κατηλθεν εις Καφαρναούμπόλιν Γαλιλαίος — Et descendit in Caphamaum civitatem Galilaeae — Și având în vedere aceasta {Luca 4:31). Sarcina lui Tertulian aici este de a explica folosirea în Evanghelia după Luca a verbului care indică mișcarea în jos. Κατηλθεν este aoristul verbului κατέρχεσθαι „a coborî, a coborî”. Trebuie menționat că forme ale acestui verb în Noul Testament se găsesc, pe lângă locul în cauză, o dată în Epistola lui Iacov (Iacov 3:15) și de paisprezece ori în texte aparținând lui Luca (Luca 9:7/Faptele Apostolilor 8:5; 9:32; 11:27; 12:19; 13:4; 15:1,30; 18:5,22; 19:1; 21:3,10; 27:5); în Luca acest verb, împreună cu sensul de „a coborî”, are și semnificațiile de „a veni”, „a sosi”.

939. Comparați: Tert. Adv. Marc., III., 23, 7.

940. Adică ceea ce nu corespunde unei narațiuni consecvente, logice (Kroymann).

941. Cf. Liv. 1, 16, 5–8.

942. Kroymann sugerează o lacună aici: „astfel încât să putem continua să ne desfășurăm activitatea în acest fel deocamdată”.

943. Vezi: Isaia 9:1–2 (citat conform Septuaginta); Matei 4:15–16.

944. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „astfel încât să fie mai puternic să coboare din cer, însă, mai degrabă să coboare în Pont decât în Galileea”.

945. Cf.: Matei 5:17.

946. Vezi Luca 4:16,21.

947. Vezi: Matei 15:24.

948. Vezi: Matei 15:26.

949. Vezi: Luca 4:32.

950. Tertulian a scris despre numele Emanuel în Adv. Marc., III, 12, despre numele Hristos în Adv. Marc., III, 15, despre numele Isus în Adv. Marc., III, 16.

951. Compară cu: Ps. 16/15:10; Faptele Apostolilor 2:27.

952. Cf. Deuteronom 28:10.

953. Naue (NAYH), adică Nun, conform Vulgatei (Numeri 13:9/8 și 17/16); cf. Tert. Adv. Marc., III, 16,3.

954. Vezi: Luca 1:35.

955. Increpuit. Miercuri: Luke. 4:35 (έπετίμησεν).

956. Cf. Luca 10:20.

957. Vezi: Plângerile. 4:7. Citat din Septuaginta.

958. Inserție Kroymann.

959. Descendent.

960. Cf. Matei 2:22–23.

961. 0 Ca în sinagoga din Capernaum.

962. Interpolare. Aluzie la proverbul despre doctor: Luca 4:23.

963. Cf. Luca 4:29.

964. Ibidem.

965. Cf.: Luca 4:30.

966. Tanger(e) en(im) et tangi nisi corpus nulla potest res. Cm.: Lucr. 1.304. Trans. de F. A. Petrovsky. Tertulian a folosit acest citat și într-o altă lucrare, vezi: De an., 5, 6.

967. Vezi: Isaia 53:4.

968. Fireină.

969. Vezi: Luca 4:41.

970. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „au fost sfinți din belșug”.

971. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la care”.

972. Cf.: Luca 4:42.

973. Cf., de exemplu: Exod 3:1–2; 19:1–3.

974. Cf. Exod 13:21.

975. Cf. Isaia 35:1.

976. Cf. Luca 4:42.

977. Vezi: Luca 4:43.

978. Cf. Luca 5:1–11.

979. Vezi: Luca 5:10.

980. Vezi: Ieremia 16:16.

981. Nauclis.

982. Nauiculariorum.

983. Conform lui A. Harnack, așa îi numea Marcion pe oricare dintre oamenii cu aceleași idei ca el.

984. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în raport cu purificarea”.

985. Cf. Luca 5:12–14. Pare curios să comparăm Luca 5:12–14 cu Marcu 1:41, care spune că Hristos, mâniindu-se (όργισθείς) pe lepros (variant: mișcat de milă, σπλαγχνασ–θείς, peste el), „Și-a întins mâna, l-a atins și i-a zis: «Da, voiesc, fii curățit!»”. Nemulțumirea lui Hristos față de lepros este explicată prin interdicția din Vechiul Testament ca acești pacienți să apară în locuri publice, vezi: Lev. 13:46; Numeri 5:2; 2 Regi 15:5. Vindecarea unui lepros este menționată și în Matei 8:2–4, cf. Luca 17:12–14; Cu toate acestea, aceste pasaje nu vorbesc despre sentimentele lui Hristos. Academicienii observă că este mai ușor de explicat înlocuirea cuvântului όργισθείς cu cuvântul σπλαγχνισθείς de către copiști decât înlocuirea inversă. Cu toate acestea, se susține că, în primul rând, natura dovezilor externe în favoarea lui όργισθείς este mai puțin expresivă decât natura dovezilor în favoarea lui σπλαγχνισθείς. În al doilea rând, două pasaje din Marcu în care Hristos este prezentat ca fiind mânios (3:5) sau indignat (10:14) nu i-au determinat pe copiști să corecteze textul (vezi: Metzger B. M. Un comentariu textual asupra Noului Testament grecesc. Stuttgart, 1994. P. 650). La ultima observație s-ar putea obiecta că în Marcu 3:5 și 10:14 ar fi foarte dificil (mult mai dificil decât în Marcu 1:41) să se înlocuiască cuvintele μετ' όργής „cu mânie” și ήγανάκτησεν „s-a indignat” cu cuvinte cu sens opus: „Și S-a uitat împrejur la ei cu mânie, întristat de împietrirea inimii lor <…>” (Marcu 3:5); „Când a văzut Isus <aceasta>, S-a indignat și le-a zis: «Lăsați copilașii să vină la Mine!»” (Marcu 10:14). Cercetătorii textuali sugerează că lectura όργισθείς a fost fie sugerată de forma έμβριμησάμενος („mâniat”) din Marcu 1:43, fie a apărut din confuzia dintre cuvinte similare în aramaică (cf. siriacă ethraham, „i s-a făcut milă” și ethraem „s-a mâniat”), vezi: Metzger B. M. Op. cit. P. 65. Să analizăm aceste două explicații pentru înlocuirea lui σπλαγχνισθείς cu όργισθείς de către copiști. În Evanghelia după Marcu, forma verbului έμβριμάσθαι apare doar în două locuri (Marcu 1:43 și 14:5. Vezi: Schmoller A. Op. cit. S. 163). ΒΛίκ. 14:3–5 ne spune că atunci când o femeie a spart un vas și a turnat mir prețios pe capul lui Hristos, care se afla la acea vreme în casa lui Simon leprosul, „unii dintre ei s-au indignat (άγανακτοδντες)” (o altă lectură: „Ucenicii Lui s-au indignat, διεπονοΰντο”), <…> au murmurat împotriva ei (ένεβ–ριμώντο). Prezența paralelismului în Marcu 1:41–43 (όργισθείς și έμβριμη–σάμενος) și în Marcu 14:3–5 (άγανακτοΟντες [sau διεπονοΰντο] și ένεβριμώντο) sugerează că în acest caz nu avem de-a face cu înlocuirea lui „σπλαγχνισθείς” cu „όργισθείς” de către copiști sub influența formei „έμβριμησάμενος” găsită mai jos, ci cu utilizarea de către compilatorul textului grecesc, și posibil și a celui aramaic, a unui anumit set de cuvinte în anumite contexte. Astfel, în Marcu. 10:13–14, împreună cu verbul care înseamnă „a se mânia” (ήγανάκτησεν), apare un cuvânt care înseamnă „a mustra, a ocărî” (έπετίμησαν). Se pare că apariția unui cuvânt provoacă automat apariția celuilalt. Se știe căcă zicerile Evangheliei în aramaică s-au jucat cu „jocuri de cuvinte, asonanțe, aliterații și rime” (vezi: Averintsev S. S. De pe malurile Bosforului până pe malurile Eufratului. Moscova, 1987. P. 20). Aceasta explică unele combinații aparent ciudate, de exemplu, despre căderea fiului (bega) și a taurului (beira) în fântână (bëga); copiștii greci înlocuiesc „fiu” cu „măgar” (Luca 14: 5) (vezi: Averintsev S. S. Op. cit. P. 21). Întrebări apar și la citirea pasajului nostru. De exemplu, de ce se spune că Hristos „s-a mâniat”

(έμβριμησάμενος) pe lepros după cuvintele că l-a curățit? Cercetătorii traduc acest participiu prin „mișcat de un sentiment profund pentru el” (vezi: Rogers Jr. K. L. O nouă cheie lingvistică și exegetică a textului grec al Noului Testament. St. Petersburg, 2001. P. 151). Motivul unora dintre aceste neajunsuri constă probabil în versiunea aramaică a Evangheliei care nu a supraviețuit, ale cărei fraze, atunci când au fost traduse în greacă, pierzându-și sunetul și specificitatea, s-au dovedit a fi oarecum stângace și de neînțeles. Presupunând că interpretarea όργισθείς a apărut din confuzia dintre cuvinte similare în aramaică (sir. ethraham „i s-a făcut milă” și ethraem „s-a mâniat”), ne vedem nevoiți să atribuim această interpretare epocii compunerii textului grecesc, adică epocii formării canonului Noului Testament, justificându-i pe copiști, care, văzându-și de treabă, cu greu ar fi luat în considerare cuvintele aramaice. Mai notăm că în Evanghelia după Marcu, forme de σπλαγχνίζεσθαι, cu excepția lui Mc. 1:41, apar de trei ori. În toate aceste cazuri, cu excepția lui Mk. 1:41, la ei există un obiect: „Mi-a făcut milă de ei” έσπλαγχνίσθη έπ’ αύτσύς (6:34), „Mi-e milă de popor” σπλαγχνίζομαι έπΐί τον όχλον, „îndurare” (8:2). σπλαγχνισθεΐζέφ' ήμας (9:22). Obiectul verbului σπλαγχνίζεσθαι se află și în Mat. 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; Luca 7:13. Nu există niciun complement direct cu acest verb în Luca 10:33 și 15:20 în construcția „văzându-l, I s-a făcut milă de el” și în Matei 20:34, unde se poate presupune influența versiunii corectate a lui Marcu 1:41. Rețineți că în Noul Testament complementul este absent, cu excepția Matei 5:25 și Apocalipsa 12:17, imediat după formele verbului όργίζεσθαι, cf. Matei 18:34; 22:7; Luca 14:21; 15:28; Efeseni 4:26; Apoc. 11:18. Fără a susține că interpretarea όργισθείς (această interpretare se găsește în manuscrisul grecesc D, secolul al V-lea, Cambridge; este reflectată în manuscrisele latine: a, secolul al IV-lea, Vercelli, ff2, secolul al V-lea, Paris, r1, secolul al VII-lea, Dublin) este cea originală din Marcu 1:41, trebuie menționat că interpretarea σπλαγχνασθείς nu poate fi considerată în prezent singura corectă.După cuvintele „L-a curățit” se spune că Hristos „s-a mâniat” (έμβριμησάμενος) pe lepros? Cercetătorii traduc acest participiu prin „mișcat de un sentiment profund pentru el” (vezi: Rogers-Jr. K. L. O nouă cheie lingvistică și exegetică a textului grec al Noului Testament. Sankt Petersburg, 2001. P. 151). Motivul unora dintre neclarități se datorează probabil versiunii aramaice a Evangheliei care nu s-a păstrat, ale cărei variante de frază, atunci când au fost traduse în greacă, pierzându-și sunetul și specificitatea, s-au dovedit a fi oarecum stângace și de neînțeles. Presupunând că interpretarea όργισθείς a apărut din confuzia dintre cuvinte similare în aramaică (siriac ethraham „i s-a făcut milă” și ethraem „s-a mâniat”), ne vedem nevoiți să atribuim această interpretare epocii compunerii textului grecesc, adică epocii formării canonului Noului Testament, justificându-i pe copiști, care, văzându-și de treabă, cu greu ar fi luat în considerare cuvintele aramaice. De asemenea, observăm că în Evanghelia după Marcu, formele lui σπλαγχνίζεσθαι, cu excepția Marcu 1:41, apar de trei ori. În toate aceste cazuri, cu excepția Marcu... 1:41, cu ei există un complement direct: „Mi-a fost milă de ei” έσπλαγχνίσθη έπ’ αύτσύς (6:34), „Mi-a fost milă de oameni” σπλαγχνίζομαι έπΐί τον όχλον (8:2), „având milă de noi” σπλαγχνισθεΐζέφ' ήμας (9:22). Complejul verbului σπλαγχνίζεσθαι se găsește și în Matei 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; Luca 7:13. Nu există complement direct cu

acest verb în Luca 10:33 și 15:20 în construcția „văzându-L, I s-a făcut milă” și în Matei 20:34, unde se poate presupune influența versiunii corectate a lui Marcu 1:41. Rețineți că în Noul Testament complementul este absent, cu excepția Matei 5:25 și Apocalipsa 12:17, imediat după formele verbului όργίζεσθαι, cf. Matei 18:34; 22:7; Luca 14:21; 15:28; Efeseni 4:26; Apocalipsa 11:18. Fără a susține că lectura όργισθείς (această lectură se găsește în manuscrisul grecesc D, secolul al V-lea, Cambridge; este reflectată în manuscrisele latine: a, secolul al IV-lea, Vercelli, ff2, secolul al V-lea, Paris, r1, secolul al VII-lea, Dublin) este cea originală din Marcu 1:41, trebuie menționat că lectura σπλαγχνασθείς nu poate fi considerată în prezent singura corectă.După cuvintele „L-a curățit” se spune că Hristos „s-a mâniat” (έμβριμησάμενος) pe lepros? Cercetătorii traduc acest participiu prin „mișcat de un sentiment profund pentru el” (vezi: Rogers-Jr. K. L. O nouă cheie lingvistică și exegetică a textului grec al Noului Testament. Sankt Petersburg, 2001. P. 151). Motivul unora dintre neclarități se datorează probabil versiunii aramaice a Evangheliei care nu s-a păstrat, ale cărei variante de frază, atunci când au fost traduse în greacă, pierzându-și sunetul și specificitatea, s-au dovedit a fi oarecum stângace și de neînțeles. Presupunând că interpretarea όργισθείς a apărut din confuzia dintre cuvinte similare în aramaică (siriac ethraham „i s-a făcut milă” și ethraem „s-a mâniat”), ne vedem nevoiți să atribuim această interpretare epocii compunerii textului grecesc, adică epocii formării canonului Noului Testament, justificându-i pe copiști, care, văzându-și de treabă, cu greu ar fi luat în considerare cuvintele aramaice. De asemenea, observăm că în Evanghelia după Marcu, formele lui σπλαγχνίζεσθαι, cu excepția Marcu 1:41, apar de trei ori. În toate aceste cazuri, cu excepția Marcu... 1:41, cu ei există un complement direct: „Mi-a fost milă de ei” έσπλαγχνίσθη έπ’ αύτσύς (6:34), „Mi-a fost milă de oameni” σπλαγχνίζομαι έπΐ τον όχλον (8:2), „având milă de noi” σπλαγχνισθεΐςέφ' ήμας (9:22). Complejul verbului σπλαγχνίζεσθαι se găsește și în Matei 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; Luca 7:13. Nu există complement direct cu acest verb în Luca 10:33 și 15:20 în construcția „văzându-L, I s-a făcut milă” și în Matei 20:34, unde se poate presupune influența versiunii corectate a lui Marcu 1:41. Rețineți că în Noul Testament complementul este absent, cu excepția Matei 5:25 și Apocalipsa 12:17, imediat după formele verbului όργίζεσθαι, cf. Matei 18:34; 22:7; Luca 14:21; 15:28; Efeseni 4:26; Apocalipsa 11:18. Fără a susține că lectura όργισθείς (această lectură se găsește în manuscrisul grecesc D, secolul al V-lea, Cambridge; este reflectată în manuscrisele latine: a, secolul al IV-lea, Vercelli, ff2, secolul al V-lea, Paris, r1, secolul al VII-lea, Dublin) este cea originală din Marcu 1:41, trebuie menționat că lectura σπλαγχνασθείς nu poate fi considerată în prezent singura corectă.că în Evanghelia după Marcu formele lui σπλαγχνίζεσθαι, cu excepția lui Mc. 1:41, apar de trei ori. În toate aceste cazuri, cu excepția lui Mk. 1:41, la ei există un obiect: „Mi-a făcut milă de ei” έσπλαγχνίσθη έπ’ αύτσύς (6:34), „Mi-e milă de popor” σπλαγχνίζομαι έπΐ τον όχλον, „îndurare” (8:2). σπλαγχνισθεΐςέφ' ήμας (9:22). Obiectul verbului σπλαγχνίζεσθαι se află și în Mat. 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; Luca 7:13. Nu există niciun complement direct cu acest verb în Luca 10:33 și 15:20 în construcția „văzându-l, I s-a făcut milă de el” și în Matei 20:34, unde se poate presupune influența versiunii corectate a lui Marcu 1:41. Rețineți că în Noul Testament

complementul este absent, cu excepția Matei 5:25 și Apocalipsa 12:17, imediat după formele verbului όργίζεσθαι, cf. Matei 18:34; 22:7; Luca 14:21; 15:28; Efeseni 4:26; Apoc. 11:18. Fără a susține că interpretarea όργισθείς (această interpretare se găsește în manuscrisul grecesc D, secolul al V-lea, Cambridge; este reflectată în manuscrisele latine: a, secolul al IV-lea, Vercelli, ff2, secolul al V-lea, Paris, r1, secolul al VII-lea, Dublin) este cea originală din Marcu 1:41, trebuie menționat că interpretarea σπλαγχνασθείς nu poate fi considerată în prezent singura corectă.că în Evanghelia după Marcu formele lui σπλαγχνίζεσθαι, cu excepția lui Mc. 1:41, apar de trei ori. În toate aceste cazuri, cu excepția lui Mk. 1:41, la ei există un obiect: „Mi-a făcut milă de ei” έσπλαγχνίσθη έπ’ αύτσύς (6:34), „Mi-e milă de popor” σπλαγχνίζομαι έπΐί τον όχλον, „cu compasiune” (8:2). σπλαγχνισθεΐζέφ' ήμας (9:22). Obiectul verbului σπλαγχνίζεσθαι se află și în Mat. 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; Luca 7:13. Nu există niciun complement direct cu acest verb în Luca 10:33 și 15:20 în construcția „văzându-l, I s-a făcut milă de el” și în Matei 20:34, unde se poate presupune influența versiunii corectate a lui Marcu 1:41. Rețineți că în Noul Testament complementul este absent, cu excepția Matei 5:25 și Apocalipsa 12:17, imediat după formele verbului όργίζεσθαι, cf. Matei 18:34; 22:7; Luca 14:21; 15:28; Efeseni 4:26; Apoc. 11:18. Fără a susține că interpretarea όργισθείς (această interpretare se găsește în manuscrisul grecesc D, secolul al V-lea, Cambridge; este reflectată în manuscrisele latine: a, secolul al IV-lea, Vercelli, ff2, secolul al V-lea, Paris, r1, secolul al VII-lea, Dublin) este cea originală din Marcu 1:41, trebuie menționat că interpretarea σπλαγχνασθείς nu poate fi considerată în prezent singura corectă.

986. Cf. Lev. 13:44–46.

987. Cf. 1 Corinteni 5:11.

988. Comparați cu: 2 Regi 5:9–18.

989. Traducerea este provizorie.

990. Cf. Luca 2:32.

991. Vezi 2 Regi 5:14.

992. Cf. Romani 9:28.

993. Spus cu ironie.

994. Adică, Creatorul la crearea lumii.

995. Adică Elisei în timpul curățirii leprosului.

996. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care”.

997. Vezi 2 Regi 5:14.

998. Vezi: Luca 5:14.

999. Vezi: Luca 5:14.

1000. Vezi Matei 5:17.

1001. Cf. Isaia 53:4.

1002. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și amabil, pe lângă asta, și bine informat”.

1003. Kroymann plasează aceste două propoziții în acest loc. În manuscris, ele se află în § 13 după cuvintele: „se va face de bunăvoie”.

1004. Interpolare conform lui Kroymann.

1005. Cf. Luca 5:17–26.

1006. Vezi: Isaia 35:2.

1007. Vezi: Isaia 35:3–4.

1008. Vezi: Luca 5:4.

1009. Vezi: Luca 5:1.

1010. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „duce departe”.

1011. Vezi: Isaia 1:18.

1012. Vezi: Mich. 7: 18–19.

1013. Vezi Iona 3:10.

1014. Vezi: 2 Samuel 12:13.

1015. Comparați cu: Z Tsar. 21:26.

1016. Comparați cu: Z Tsar. 21:1–19.

1017. Comparați cu: ZTsar. 21:29.

1018. Inserție Kroymann.

1019. Cf.: 1 Samuel 14:45. Conform Bibliei, Ionatan a fost eliberat de popor.

1020. Compară cu: 1 Samuel 14:27.

1021. Cf. Hos. 6:6; Prov. 21:3.

1022. Vezi Ezechiel 33:11.

1023. Inserție Kroymann.

1024. Inserție Kroymann.

1025. Pollux și Hercule erau considerați de obicei fiii lui Jupiter (respectiv, din Leda și Alcmena), în timp ce Castor și Iphicles erau considerați fiii soților muritori ai femeilor numite (Vezi: Ps. - Apoll. III, 10,7; II, 4,8).

1026. Cf. Isaia 7:14.

1027. Inserție Kroymann.

1028. În ereticul Valentinus, în al doilea cuaternar de eoni care curg din Abis (Βυθός) și Tăcere (Σιγή), a fost plasat Omul ('Ανθρωπος), soțul Bisericii.

1029. Vezi Dan. 7:13.

1030. Inserție Kroymann.

1031. Interpolare, conform lui Kroymann.

1032. Kroymann exclude acest pasaj din textul lui Tertulian.

1033. Kroymann exclude aceste cuvinte din textul lui Tertulian.

1034. Kroymann exclude aceste cuvinte din textul lui Tertulian.

1035. Nebucadnețar spune că înfățișarea celui de-al patrulea, umblând prin mijlocul focului împreună cu Șadrac, Meșac și Abednego, care au fost aruncați în cuptor (cf. Dan. 3:22), este „ca Fiul lui Dumnezeu” (cf. Dan. 3:91–93). Despre Fiul Omului se vorbește în Dan. 7:13; cf. Dan. 10:16.

1036. Vezi Dan. 7:13.

1037. Vezi mai sus: Adv. Marc., IV, 10.9.

1038. Vezi Dan. 7:14.

1039. Compară cu Luca 5:27–32.

1040. Vezi Matei 16:17.

1041. Cf. Isaia 51:5.

1042. Cf. Luca 5:31.

1043. Compară cu Luca 5:33–35.

1044. Corecție de Kroymann. În manuscris: „cu profetul Creatorului ca”.

1045. Vezi Isaia 40:3.

1046. Cf. Matei 3:1–2; Marcu 1:4; Luca 3:3.

1047. Cf. Matei 3:13–16; Marcu 1:9–10; Luca 3:21; Ianuarie 1:29–34.

1048. Cf. Luca 5:33.

1049. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dar.”

1050. Kroymann sugerează aici continuarea mentală a sintagmei: „atunci lucrurile ar fi stat altfel”.

1051. Compară cu Luca 5:34–35.

1052. O interpolare, conform lui Kroymann. O altă interpretare: „păstrând-o pentru circumstanțele lui Ioan”.

1053. Vezi: Psalmul 19/18:6–7.

1054. Kroymann sugerează o lacună aici: „M-a împodobit cu podoabe”. Vezi: Isaia 61:10.

1055. Vezi: Isaia 49:18.

1056. Vezi: Cântarea Cântărilor 4:8.

1057. Liban — Liban, un lanț muntos din Siria; tămâie — arbore de tămâie; tămâie.

1058. Cf. Luca 5:36–39.

1059. Corecție de Kroymann. În manuscris: „comandat”.

1060. Vezi: Ieremia 4:3.

1061. Vezi: 2 Corinteni 5:17.

1062. Vezi: Isaia 43:19.

1063. Lectură conform lui Kroymann. Conform unei alte lecturi - „astfel”: „Și totuși recunoaștem această separare astfel: prin transformare, creștere, perfecțiune, așa cum fructul este separat de sământă, deși fructul provine din sământă. Tot așa și Evanghelia este separată de Lege, izvorând din Lege, diferită de cealaltă, dar nu străină, distinctă, dar nu opusă.”

1064. Vezi: Psalmul 78/77:2.

1065. Cf. Luca 6:1–5.

1066. Kroymann sugerează o lacună aici: „ar fi fost, dacă ar fi fost raportat”. Conform unei alte interpretări a textului: „întrucât nu a fost supus discuțiilor <noua zeitate>”.

1067. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de când”.

1068. Cf. Iosua 6:3–4.

1069. Vezi: Isaia 1:14.

1070. Conjectura lui Kroymann. Conform unei alte interpretări: „Indiferent în ce sens au fost spuse aceste cuvinte, știm că într-o astfel de situație trebuie să se procedeze la o apărare decisivă împotriva unei provocări decisive.”

1071. Reus est sabbati laesi. Cf.: Laesa majestas „majestate insultată”, adică înaltă trădare. Creștinii erau adesea acuzați de această crimă: „Fiecare creștin putea fi adus în judecată pentru încălcarea legii privind venerarea Cezarului, dar era pedepsit nu ca creștin și nu pentru creștinism, ci doar ca adversar al cultului Cezarilor, ca persoană vinovată de maiestate.” Vezi: Posnov M. E. Istoria Bisericii Creștine (înainte de divizarea Bisericilor - 1054). Bruxelles, 1964. P. 93.

1072. Compară: Luca. 6:1–5. Tertulian are asindeton.

1073. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „prevederi”.

1074. Lit.: „despre Scriptură și voință”, adică, conform lui Kroymann, o dispută despre textul Legii și intenția Legiuitorului. O astfel de dispută, conform lui Marcion, a avut loc între farisei și Hristos, care se presupune că au interpretat sofistic cuvintele Legii și nu au acționat în conformitate cu ele.

1075. În loc de Creatorul așteptat. Cf. mai jos: Adv. Marc., IV, 12,7, la sfârșit.

1076. Aici, conform lui Kroymann, există o lacună: „a nu fi plecat” (adică a nu fi urmat exemplul lui David).

1077. Compară cu: 1 Samuel 21:2–6.

1078. Cf. Exod 16:5.

1079. Trebuie menționat că, conform Canonului Apostolic 66, clericii care postesc (vorbim despre cei care respectă un post strict) sâmbăta sau duminica sunt destituiți, iar laicii sunt excomunicați. Cf.: Canonul 55 al Sinodului din Trullo și Canonul 18 al Sinodului Local din Gangra. Singura excepție de la această regulă este postul strict din Sâmbăta Mare.

1080. Conjectura lui Kroymann. Manuscrisul folosește timpul trecut al verbului.

1081. Comparați cu: Tert. Adv. Marc., IV, 11, 6.

1082. Cf. Luca 6:7.

1083. Kroymann oferă următoarea reconstrucție: „că un alt <dumnezeu> nu a fost nicăieri propovăduit de Hristos”.

1084. Conjectura lui Kroyman. În manuscris: „El”.

1085. Vezi: Exod 20:10.

1086. Vezi: Exod 12:16.

1087. Cf. Luca 6:5.

1088. Compară cu Isaia 6:3–4.

1089. Cf. Isaia 1:14.

1090. Cf. Isaia 29:13.

1091. Compară cu: Isaia 58:13; 56:2.

1092. Vezi: Matei 5:17.

1093. Conform lui Kroymann, există aici o lacună: „prin ștergerea acestei zicale”.

1094. Cf. Gen. 2:3.

1095. Biblia nu spune că învierea copilului a avut loc în Sabat. Dimpotrivă, spune că ziua în care mama lui s-a dus la profet pe Muntele Carmel nu era Sabat (2 Regi 4:23, 25).

1096. Comparați cu: 2 Regi 4:32–37.

1097. Cf. Isaia 35:3.

1098. Cf. Luca 6:12.

1099. Vezi: Isaia 40:9.

1100. Vezi: Marcu 1:22; Matei 7:29; cf. Luca 4:32.

1101. Vezi: Isaia 52:6.

1102. Vezi: Nahum 1:15; cf.: Isa. 52:7.

1103. Vezi: Psalmul 22/21:3.

1104. Vezi: Psalmul 3:5.

1105. Compară cu Luca 6:13–16.

1106. Conjectură a lui Kroymann. În manuscris: „De ce a ales el <Hristosul lui Marcion> doisprezece apostoli și nu un alt număr, astfel încât pe această bază să nu-l pot interpreta drept Hristosul meu, prezis nu numai de cuvintele profeților, ci și de semnele faptelor?”

1107. Cf. Numeri 33:9.

1108. Cf. Exod 28:17–21.

1109. Biblia nu spune că pietrele au fost puse în Arca Legământului. Vezi Isaia 4:4–9.

1110. Vezi: Isaia 43:19.

1111. Cf. Gen. 17:5.

1112. Vezi Gen. 17:15.

1113. Adică Osea, cf.: Num. 13:17.

1114. Cf. Isaia 8:14.

1115. Compară cu Luca 6:17–19.

1116. Vezi: Psalmul 87/86:4–5.

1117. Vezi: Isaia 49:12.

1118. Vezi: Isaia 49:18.

1119. Vezi: Isaia 49:21.

1120. „Perversiunea” constă evident în faptul că Hristos este inseparabil de tradiția profeților.

1121. Vezi: Luca 6:20.

1122. Cf. Gen. 1:22.

1123. Vezi: Psalmul 45/44:2.

1124. Cf. Isaia 12:3.

1125. Vezi: Psalmul 82/81: 3–4.

1126. Vezi: Psalmul 72/71:4.

1127. Vezi: Psalmul 72/71:11.

1128. Vezi: Psalmul 9:18–19.

1129. Vezi: Isaia 3:14–15.

1130. O inserție, conform lui Kroymann.

1131. Vezi: Luca 6:21.

1132. Vezi: Isaia 5:26.

1133. Vezi: Isaia 49:10.

1134. Vezi: Isaia 65:13.

1135. Vezi: Luca 6:21.

1136. Vezi: Isaia 65:14.

1137. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Luați în considerare”.

1138. Vezi: Psalmul 126/125:5.

1139. Vezi: Isaia 61:1.

1140. Vezi: Matei 5:3; Bineînțeles, 6:20.

1141. Vezi: Isaia 61:1.

1142. Vezi: Luca 6:21.

1143. Vezi: Isaia 61:2.

1144. Vezi: Luca 6:21.

1145. Vezi: Isaia 61:3.

1146. Joaca de cuvinte: Naes si statim admissus Christus administravit.

1147. Vezi: Luca 6:22.

1148. Vezi: Isaia 51:7.

1149. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Întrucât soarta lui a fost prezisă”.

1150. Vezi: Isa. 52: 5; ROM. 2:24.

1151. Sursa citatului este necunoscută.

1152. Despre ura păgânilor față de numele creștin, vezi capitolul al treilea din Apologetica lui Tertulian.

1153. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

1154. Vezi: Luca 6:23.

1155. Se folosește verbul suggillare. Mai sus, acțiunile lui Hristos față de persecutorii profeților au fost desemnate prin cuvintele suggillans („reproș”) și suggillatio („reproș”, tradus: „a reproșa”) (Tert. Adv. Marc., IV, 15, 1).

1156. Vezi: Luca 6:24.

1157. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „enormitatea construcției ambelor sisteme educaționale”.

1158. Vezi: Deuteronom 30:19.

1159. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „al său”.

1160. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „pentru ca și în această judecată să-L pot arăta pe Hristos ca aparținând Creatorului, care îmbogățește <…>”

1161. Comparați cu: 3 Regi 3:9–10.

1162. Cf. 1 Regi 3:13.

1163. Vezi: Luca 6:24.

1164. Cuvintele „Căci”, spune el, „ți-ai primit mângâierea, desigur, din bogății, din slava lor și din veniturile acestei lumi” le plasează Kroymann aici. În manuscris, acestea sunt mai jos, după cuvintele „el atribuie bogaților viciile care însoțesc bogățiile”.

1165. O altă traducere posibilă: „Dar viciile care însoțesc bogăția îndreaptă «Vai!»-ul Evangheliei asupra celor bogați.”

1166. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „desigur”.

1167. Vezi: Deuteronom 8:12–14.

1168. Vezi: Isaia 39:6; cf.: 2 Regi 20:12–17.

1169. Vezi: Ieremia 9:23–24; cf.: 1 Corinteni 1:31; 2 Corinteni 10:17.

1170. Compară cu: Isaia 3:16–25.

1171. Tertulian folosește numele lumii subterane din mitologia romană pentru a desemna lumea de dincolo. Septuaginta folosește cuvântul ϛίδης.

1172. Vezi: Isaia 5:14.

1173. Vezi: Isaia 5:15.

1174. Ibidem.

1175. Vezi: Isaia 10:33–34. Traducere conform Septuagintei.

1176. Cf. Luca 6:24.

1177. Vezi: Psalmul 62/61:11.

1178. Cf. Luca 6:25.

1179. Vezi: Psalmul 49/48: 17–18.

1180. Vezi: Psalmul 62/61:11.

1181. Vezi: Amos 6:4–6.

1182. Cf. Luca 6:25.

1183. Cf. Luca 6:26.

1184. Vezi: Ieremia 17:5.

1185. Vezi Matei 23:37.

1186. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu l-ar privi pe Dumnezeul lor”.

1187. 1 Vezi: Luca 6:27.

1188. Vezi: Isaia 65:13.

1189. Vezi: Luca 6:27–28.

1190. Vezi: Isaia 66:5. Citat din Septuaginta.

1191. Cf. Exod 21:24.

1192. Cf. Luca 6:29; Matt. 5:39–40. Et super tunicam pallio quoque cedi. Cf. tunica propior palliost (= pallioest) „cămașa este mai aproape decât mantia” (Plaut. Trin., 1154).

1193. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Desigur, Hristos ar fi adăugat.”

1194. Vezi: Zah. 7:10.

1195. Vezi: Zah. 8:17.

1196. Vezi: Deut. 32:35; Roma. 12:19; ebr. 10:30.

1197. Rearanjament Kroymann. În manuscris: „și dinte pentru dinte, ochi pentru ochi”.

1198. Qui non modo vicem, sed etiam ultionem, etiam recordationem et re-cogitationem injuriae prohibiție. În traducerea din 1870: „care interzice nu numai toate represaliile, ci chiar și gândul răzbunător sau amintirea unei vătămări.” Tradus în 1972: „care interzice nu numai represaliile, nu doar răzbunarea, ci chiar și amintirea și amintirea vătămării.”

1199. Talio.

1200. Interpolare conform lui Kroymann.

1201. Taliones. Conjectura lui Kroymann. În manuscris, ambele cuvinte sunt la genitiv singular.

1202. Vezi: Luca 6:30.

1203. O altă traducere posibilă: „pentru ca nimeni să nu fie în nevoie, în Deuteronom ai stabilit o imagine a Creatorului pentru dătător”.

1204. Indicativ la timpul viitor.

1205. Vezi: Deuteronom 15:4.

1206. Conjunctiv prezent.

1207. Vezi: Deuteronom 15:7–8.

1208. Conform lui Kroymann, cuvântul care înseamnă „împlinit” lipsește aici.

1209. Conform lui Kroymann, există aici o lacună: „cu excepția celui care și-a iubit mai întâi aproapele”.

1210. Chiasm. Miercuri: Ps. 2:8.

1211. Vezi: Romani 9:25; cf.: Osea 2:23; 2:1.

1212. Vezi: Luca 6:31.

1213. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și ar putea”.

1214. Adică, porunca noului zeu - întrucât nu a spus dinainte ce ar trebui dorit pentru sine și pentru ceilalți - este lipsită de sens și poate fi ignorată.

1215. Cf. Romani 2:14.

1216. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<chiar dacă> a fost descoperită tocmai acum, tot a fost descoperită.” Corssen exclude ultimul cuvânt ca interpolare.

1217. Vezi: Isaia 58:7.

1218. Vezi: Ezechiel 18:7.

1219. Vezi: Exod 20:13–16.

1220. Cf. Isaia 10:23 (conform Septuagintei).

1221. Vezi: Luca 6:34.

1222. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a dat”.

1223. Vezi: Ezechiel 18:8.

1224. Vezi: Ezechiel 18:7.

1225. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „te vei întoarce”.

1226. Kroymann exclude acest cuvânt ca interpolare.

1227. Vezi: Deuteronom 24:12–13.

1228. Vezi: Deuteronom 15:2.

1229. Conform unei alte interpretări: „este mai semnificativ atunci când El interzice să i se ceară înapoi chiar și de la cel care este pe cale să o dea înapoi.”

1230. Vezi: Luca 6:35.

1231. Despre acest fel de „preexistență” vezi: C/. Protr., 6,4: „Înainte de crearea cosmosului, noi existam, fiind mai întâi născuți în Dumnezeu Însuși, pentru că eram meniți să venim la ființă.” Cf.: „El ne-a ales în El înainte de întemeierea lumii” (Efeseni 1,4).

1232. Cf. Gen. 2:24.

1233. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „doi într-unul. Am devenit din nou unul.” Conform conjecturii lui Corssen: „Și dacă Creatorul nu ar fi unit bărbatul și femeia și dacă nu ar fi oferit și fii pentru tot felul de animale, eu nu aș fi existat. Am devenit fiul lui înainte de paradis, înainte de cădere, înainte de exil, înainte ca cei doi să devină din nou unul.”

1234. Cf. Gen. 2:7.

1235. Lit.: „plăcut, dulce (suauis)”. Tertulian a tradus cuvântul grecesc χρηστός („bun, amabil”) cu un cuvânt care înseamnă „dulce” datorită următorului citat din Psalmul 19/18:11.

1236. Vezi: Luca 6:35.

1237. Vezi Matei 5:45.

1238. Inserție Kroymann.

1239. Dulciora.

1240. Vezi: Psalmul 19/18:10–11.

1241. În Luca 6:35.

1242. Vezi: Luca 6:36.

1243. Vezi: Isaia 58:7. Aici, la Tertulian, citatul biblic are o formă diferită față de cea de mai sus: Adv. Marc., IV, 16,16.

1244. Vezi: Isaia 1:17.

1245. Vezi: Osea 6:6.

1246. Vezi: Luca 6:37–38.

1247. Cf. Luca 6:39.

1248. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ei cred”.

1249. Vezi: Luca 6:40.

1250. Compară cu Luca 6:41–42.

1251. Cf. Luca 6:43.

1252. Cf. Luca 6:45.

1253. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „aici”.

1254. Conform lui Kroymann, în chestiunea plasării unui alt zeu undeva în Evanghelie.

1255. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Pe Dumnezeu”.

1256. Vezi: Luca 6:46.

1257. Ibidem.

1258. Vezi: Isaia 29:13; Matei 15:8; Marcu 7:6.

1259. Cf. Luca 7:2–9.

1260. Aici Kroymann sugerează o lacună: „El a arătat că El este Cel căruia îi revine credința lui Israel”. Conform unei alte interpretări a acestui pasaj: „spunând că o astfel de

credință <El nu a găsit-o în Israel>, <El spune că o astfel de credință> trebuie să fi găsit-o în Israel”.

1261. Compară cu Luca 7:12–15.

1262. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Domnilor”.

1263. Vezi: Luca 7:16.

1264. Compară cu: Luca 7:18–23.

1265. Cf. Isaia 40:3; Matei 3:3; Marcu 1:3; Luca 3:4; Ioan 1:23.

1266. Inserție Kroymann.

1267. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ca și cum s-ar fi îndoit”.

1268. Vezi: Luca 7:19.

1269. Interpolare, conform lui Kroymann.

1270. Cf. Luca 9:7.

1271. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de cine se distinge, adică mai mare, și anume, Domnul Însuși, a cărui venire era așteptată”.

1272. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar fi trebuit să știe”.

1273. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „prin fapte prezise”.

1274. Inserție Kroymann.

1275. Conform unei alte interpretări: „Pe care trebuia să-l recunoască din faptele prezise, așa cum Domnul i-a anunțat lui Ioan că El urma să fie recunoscut chiar prin aceste fapte.”

1276. Cf. Luca 7:26.

1277. Vezi: Luca 7:27.

1278. Vezi: Luca 7:19.

1279. Compară cu: Luca 3:4; Isaia 40:3.

1280. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a servit celui mai mare”.

1281. Conjectură a lui Kroymann. În manuscris: „dacă vorbește despre cineva mic din umilință sau despre Sine însuși.”

1282. Vezi: Luca 7:24.

1283. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „același lucru și Creatorului”.

1284. Inserție Kroymann.

1285. Cf. Luca 7:38.

1286. Inserție Corssen.

1287. Cf. Osea 6:6.

1288. Vezi: Luca 7:50.

1289. Vezi: Habacuc 2:4.

1290. Cf. Luca 8:2–3.

1291. Vezi: Isaia 32:9.

1292. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „anul lui Dumnezeu”.

1293. Cf. Luca 8:4.

1294. Cf. Psalmul 49/48:5.

1295. Vezi: Isaia 6:9.

1296. Vezi: Luca 8:8.

1297. Interpolare.

1298. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a arătat”.

1299. Vezi: Luca 8:18.

1300. Cuvintele: „adică să nu ascultați cu urechile” se găsesc într-un singur codex.

1301. Cf. Luca 8:8.

1302. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „este numit cel mai blând zeu”. Există și o conjectură: „amenințǎ” (spusă sarcastic).

1303. Vezi: Luca 8:18.

1304. Cf. Luca 8:16.

1305. Cf. Luca 8:17.

1306. Vezi: Matei 12:48; Bineînțeles, 8:21.

1307. Cf. Luca 8:20.

1308. Vezi: Luca 10:25.

1309. Vezi: Matei 16:1; Lit. 8:11; cf. Ls. 11:16. Problema taxelor se află în Matei 22:15–18; Marcu 12:13–15; Marcu 20:20–23.

1310. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „numărătoare”.

1311. Compară cu: Luca 7:16; Matei 21:46.

1312. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „sub ispită”.

1313. Consul în anul 19 î.Hr. A fost proconsul în Africa (Tertulian îl menționează în De pal., 1,2), legat al Siriei în perioada 9-6 î.Hr. Josephus Flavius a scris despre el de mai multe ori în „Antichitățile iudaice”.

1314. Cf. Luca 2:1.

1315. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu era durabilă”.

1316. Interpolare, conform lui Kroymann.

1317. Cf. Marcu 3:31.

1318. Kroymann oferă următoarea interpretare: „Căci El, având pe deplin dreptate să fie indignat de faptul că, în timp ce străinii dinăuntru îi ascultau cu atenție fiecare cuvânt, afară stăteau oameni atât de apropiați și, în plus, Îl smulgeau de la sarcina solemnă, nu a negat atât de mult <nașterea Sa>, cât a renunțat la <rudele Sale>.”

1319. Să nu ne mirăm că primul autor creștin latin, în ale cărui opere există multe alte afirmații eronate (de exemplu, despre corporalitatea lui Dumnezeu, despre supunerea Fiului etc.), scrie într-un mod similar despre Maica Domnului.

1320. Vezi: Matei 12:48, 50; Bineînțeles, 8:21.

1321. Kroymann plasează această sintagmă aici. În manuscris este mai jos, după cuvintele: „un discipol vrednic”.

1322. Compară cu: Matei 10:37; 14:26.

1323. Compară cu: Luca 8:24–25.

1324. Cf. Exod 14:16,21–22.

1325. Cf. Exod 14:26–28.

1326. Cf. Exod 14:21. Septuaginta menționează și vântul de sud.

1327. Cf. Iosua 14:1–9:51.

1328. Cf. Iosua 3:7–17. Kroymann, pe baza a 2 Regi 2:14 (luând în considerare Iosua 3:15–17), oferă următoarea corecție a acestui pasaj corupt: „Citiți, dacă doriți, și despre cum mantia (adică mantaua) lui Ilie a devenit o sabie pentru a despărți apele Iordanului în timpul traversării <profetului peste acest râu>, al cărui atac și fugă pentru a sta nemișcat în timpul trecerii profeților, desigur, l-a învățat și pe Isus <Navin>.”

1329. Compară cu: Luca 8:22–25.

1330. Vezi: Psalmul 29/28:3.

1331. Vezi: Hab. 3:10, conform Septuagintei.

1332. Vezi: Naum 1:4.

1333. Cf. Luca 8:30.

1334. Compară cu: 1 Corinteni 15:26.

1335. Cf. Luca 8:31.

1336. Demoni. În Tertulian, Anacoluth.

1337. Aici Kroymann sugerează o lacună: „ar fi fost necesar pentru <ea>”. O traducere din manuscris ar putea arăta astfel: „ceea ce Domnul este conștient ar fi devenit deja cunoscut tuturor slujitorilor din aceeași lume și în limitele firmamentului, unde divinitatea străină a început să locuiască”.

1338. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în măsura în care ea nu exista, demonii nu cunoșteau pe nimeni altcineva decât pe Hristos, Dumnezeul lor”.

1339. Punctuație conform lui Kroymann. Conform manuscrisului: „Căci nu ar cere de la altul ceea ce își aminteau că ar trebui să ceară de la Creator.”

1340. Compară cu Luca 8:32–33.

1341. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Isus Judecătorul și Fiul lui Dumnezeu Răzbunătorul”.

1342. Compară cu Luca 8:43–44.

1343. Vezi: Luca 8:45.

1344. Ibidem.

1345. Vezi: Luca 8:46.

1346. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a testa”.

1347. Adăugire de Kroymann.

1348. Vezi: Gen. 3:9.

1349. Cf. Lev. 15:19–24.

1350. Vezi: Luca 8:48.

1351. Inserție Kroymann.

1352. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la urma urmei”.

1353. Vezi: Hos. 6: 6; cf.: Prov. 21:3.

1354. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în Hristos, ca și cum”.

1355. Cf. Levitic 12:4–6.

1356. 1 Tertulian uită următoarele cuvinte din Biblie: Lev. 15:25-27.

1357. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ea a suferit de o sângerare din cauza unei boli, pentru <oprirea> căreia <…>”.

1358. Vezi: Isaia 7:9.

1359. Cf. Luca 8:44.

1360. Cf. Luca 9:1–2.

1361. Cf. Luca 9:3.

1362. Cf. Psalmul 147/146:9, Iov 38:41.

1363. 4 miercuri. OK. 12:27–28.

1364. Cf. Deuteronom 25:4.

1365. Cf. Luca 10:7.

1366. Cf. Luca 9:5.

1367. Cf. Luca 9:7–8.

1368. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a înviat”.

1369. Compară cu: Luca 9:10–17.

1370. Cf. Exod 16:35.

1371. Cf. Luca 9:14.

1372. Cf. Exod 12:37.

1373. Comparați cu: 3 Regi 17:7–16.

1374. Cf. 2 Regi 4:42.

1375. Vezi 2 Regi 4:43–44.

1376. Cf. Luca 9:13.

1377. Cf. Luca 9:20.

1378. Cf. Luca 9:21.

1379. Cf. Luca 9:22.

1380. Vezi: Luca 9:24.

1381. Vezi Dan. 3:92.

1382. Vezi: Isaia 57:1.

1383. Kroymann sugerează o lacună aici: „Dar moartea este și glorioasă”, spune David. Manuscrisul spune: „decât persecuția sfinților Săi”.

1384. Vezi: Psalmul 116:15/115:6.

1385. Cf. Luca 9:24.

1386. Vezi: Luca 9:26.

1387. Kroymann sugerează o lacună aici: „Astfel, Hristos este și al meu”.

1388. A ridiculiza.

1389. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

1390. Cf. Gal. 3:13.

1391. Cf. Luca 9:26.

1392. Vezi: Psalmul 8:6.

1393. Vezi: Psalmul 22/21:7.

1394. Cf. Psalmul 53:5.

1395. Cf. Gen. 1:26.

1396. Cf. Ezechiel 20:32.

1397. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „La urma urmei”.

1398. Cf. Luca 9:30.

1399. Vezi: Luca 9:35.

1400. Vezi Luca 9:31.

1401. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Deci în”.

1402. Inserție Kroymann.

1403. Principal - funcționarul superior dintr-un oraș municipal.

1404. Consummator novi. Miercuri: Mal. 4: 5–6; Matt. 11:14; BINE. 1:17; Tert. De an., 35, 5–6.

1405. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „din cauza inseparabilității <lor> de El”.

1406. Vezi: Luca 9:33.

1407. Citat din Luca 9:33, la care se refereau marcioniții.

1408. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „întunecat de forță. Divin, deși avem o dispută cu clarvăzătorii în această privință.”

1409. Interpolare, conform lui Kroymann.

1410. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar fi spus”.

1411. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu știe”.

1412. Vezi: Marcu 8:29; Matei 16:16; Luca 9:20.

1413. Cf. Luca 9:28.

1414. Vezi: Deuteronom 19:15.

1415. Cf. Exod 19:16–20.

1416. Cf. Exod 19:16; Luca 9:34.

1417. Kroymann evidențiază aici parantezele.

1418. Vezi: Psalmul 2:7.

1419. Vezi: Isaia 50:10.

1420. Vezi: Luca 9:35.

1421. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „implicit”.

1422. Vezi: Luca 9:35.

1423. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Ascultați, așadar, pe Cel despre Care”.

1424. Vezi: Deut. 18:15; Faptele Apostolilor 3:22.

1425. Vezi: Faptele Apostolilor 3:23; Deuteronom 18:19.

1426. Inserție Kroymann.

1427. Vezi: Isaia 50:10.

1428. Vezi: Isaia 44:26.

1429. Vezi: Luca 9:35.

1430. Vezi: Isaia 63:9. Citat din Septuaginta.

1431. Vezi Matei 5:17.

1432. Vezi: Luca 9:35.

1433. Excidi mente. Vezi: Hab. 3:2. Citatul este din Septuaginta, unde forma ἐξέστην este folosită de la verbul ἐξίστασθαι (ἐξ–ίσιασθαι). Cuvântul στάσις „a sta în picioare”, din care se formează latinescul exstasis prin prefixare, este un derivat al verbului ϊστασθαι. Citatul de către Tertulian (autorul unei întregi lucrări dedicate extazului, care, din păcate, nu a ajuns până la noi) în capitolul care tratează extazul (Adv. Marc., IV, 22,4), a unui pasaj cu un cuvânt cu aceeași rădăcină nu pare a fi întâmplător.

1434. Vezi: Hab. 3:2. Citat din Septuaginta.

1435. Compară cu: Zah. 4:3, 11–12.

1436. Vezi: Zah. 4:14. Citat din Septuaginta.

1437. Vezi: Habacuc 3:3.

1438. Cf. Luca 9:34.

1439. Vezi: Hab. 3:4.

1440. Vezi Luca 9:29.

1441. Vezi: Exod 33:13.

1442. Vezi: Exod 33:20.

1443. Vezi: Exod 33:17.

1444. Vezi: Exod 33:18.

1445. Cf. Luca 9:30–31. Cuvintele despre conversația lui Hristos cu profeții din Vechiul Testament au fost excluse din Evanghelie de către Marcion.

1446. Vezi: Luca 9:32.

1447. „cu el”, spune el, „nu «despărțit de El»” - paranteză.

1448. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „spre glorie”.

1449. Cf. Ex. 34:29–30. Observ că Tertulian, urmând Septuaginta, nu face aici greșeala făcută mai târziu de Fericitul Ieronim, care a tradus cuvintele Pentateuhului, „și Moise nu știa că pielea feței lui strălucea [qaran]” {Ex. 34:29) astfel: „et ignorabat quod comuta esset facies sua” („și nu știa că fața lui era cu coarne”). Acest lucru se explică prin faptul că verbul лр [qm] în forma Qal avea sensul de „a emite raze”, iar în forma Hifil – „a arăta (a crește) coarne” (vezi: Ps. 69/68:32).

1450. Vezi: Luca 9:41.

1451. Cf.: „Cine ești? De unde ești?” este o formulă homerică. Vezi, de exemplu: OcL XIX 105.

1452. Conjectură a lui Kroymann (cf. Luca 12:42). În manuscris: „venind” (cf. Luca 7:19).

1453. Referitor la citatul de mai sus, A. d'Ales notează că această fabulă este menționată doar aici. Vezi: Ales A., de. Tertullien helleniste//Revue des etudes grecques. 1937. Vol. 50. P. 333. Tertulian se referă la imaginile esopiene doar în locul indicat și în Adv. Val. (12.4), unde apare „ciocul lui Esop”. Aceasta se referă la fabula lui Esop (101) „Ciocul și păsările”, în care ciocul, pentru ca Zeus să o aleagă rege peste păsări, a ridicat penele altor oameni și s-a împodobit cu ele. De ambele ori, personajele esopiene sunt folosite pentru a-l ridiculiza pe ereticul Hristos. Este posibil ca apologetul să fi fost familiarizat cu adaptări ale fabulelor lui Esop, similare cu cele conținute în satirele lui Ennius și ale altor satirici romani.

1454. Vezi: Luca 9:41.

1455. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „venind”.

1456. Interpolare, conform lui Kroymann.

1457. Cf. Luca 9:46–48.

1458. Comparați cu: 2 Regi 2:23–24.

1459. Cf. Exod 1:20.

1460. Cf. Exod 1:17.

1461. Cf. Exod 1:15–16.

1462. Cf. Gen. 1:28.

1463. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a promis <cu această> binecuvântare și rodul căsătoriei însăși”.

1464. Cf. 2 Regi 1:9–12, unde însă nu se spune nimic despre profetul fals.

1465. Compară cu: Luca 9:51–56.

1466. Introducere de Kroymann.

1467. Vezi: Isaia 42:2–3; Matei 12:19–20.

1468. Comparați cu: 3 Regi. 19:12.

1469. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

1470. Compară cu: Luca 9:57–58.

1471. Vezi: Luca 9:57.

1472. Vezi: Luca 9:59.

1473. Vezi: Luca 9:60.

1474. Introducere de Kroymann.

1475. Vezi: Levitic 21:11.

1476. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „acolo”.

1477. Cf. Numeri 6:6–7.

1478. Aceasta se referă la bărbatul din Luca 9:59–60.

1479. Compară cu: Luca 9:61–62.

1480. Cf. Gen. 19:17.

1481. Miercuri: Luca 10: 1.

1482. Cf. Ex. 15:27; Num. 33:9.

1483. Cf. Exod 12:34–36.

1484. Miercuri. Luca 10:4; Matei 10:10.

1485. Miercuri: Luca 10: 1.

1486. Miercuri: Luca 10:4.

1487. Cf. Deuteronom 29:5.

1488. Cf. Luca 10:4.

1489. Vezi 2 Regi 4:29.

1490. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Tot așa și Domnul, că...”.

1491. Cf. Luca 10:5.

1492. Cf. 2 Regi 4:26.

1493. Vezi: Luca 10:7.

1494. Vezi: Deuteronom 25:4.

1495. Cf. Exod 12:34–36.

1496. Cf. Exod 1:11–14.

1497. Aici Kroymann sugerează o lacună: „și spre distrugerea celor care nu au acceptat-o”.

1498. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de el. Se ține de.”

1499. Cf. Luca 10:11.

1500. Miercuri: Deuteronom 23:3–4; Numeri 22:3–6.

1501. Vezi: 1 Samuel 8:7.

1502. Cf.: Luca 10:19.

1503. Cf. Isaia 11:8–9.

1504. Cf. Gen. 3:1–5.

1505. Vezi: Psalmul 91/90:13.

1506. Vezi: Isaia 27:1.

1507. Vezi: Isaia 35:8–9.

1508. Vezi: Is. 35:3 — invalescite, manus dimissae et genua resoluta. Mai sus, Adv. Marc., IV, 10, 1, acest citat biblic are o formă puțin diferită: convalescite, manus dimissae et genua dissoluta.

1509. Vezi: Isaia 35:5–6.

1510. Vedeți Luca 10:19.

1511. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „unui zeu necunoscut, considerat acum cunoscut”.

1512. Vezi: Isaia 7:9.

1513. Cf. Romani 1:20.

1514. Compară cu: Tert. De an., 3.1; Tert. Adv. Herm., 8.3.

1515. Cf. Exod 20:5.

1516. Vezi: Isaia 29:14.

1517. Vezi: Isaia 45:3.

1518. Vezi: Isaia 44:25.

1519. Vezi: Isaia 49:6.

1520. Vezi Luca 10:22.

1521. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „venind”.

1522. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „are”.

1523. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „al său, care este «totul»”.

1524. Vezi: Matei 11:27.

1525. Interpolare.

1526. Vezi Luca 10:22.

1527. Miercuri. Roma. 1:19–20.

1528. Vezi Isaia 1:3.

1529. Vezi Isaia 55:5 (?)

1530. Vezi Isaia 40:15.

1531. Cf. Isaia 1:8.

1532. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „iluminare”.

1533. Cf. Isaia 49:6.

1534. Vezi: Luca 10:23–24.

1535. Cuvintele „dacă nu ar fi fost vrednici să vadă ceea ce nu preziseră niciodată?”, Kroymann le plasează aici. În manuscris, acestea sunt mai jos, după cuvintele: „[ceea ce alții, pe bună dreptate, nu au putut vedea]”.

1536. Interpolare, conform lui Kroymann.

1537. Corssen reconstruiește textul astfel: „Care a fost fericirea celor (adică a ucenicilor) care au văzut apoi ceea ce alții (adică profeții) nu au putut vedea corect, din moment ce nu au atins viziunea a ceea ce nu a fost niciodată prezis, cu excepția cazului în care aceștia erau cei care puteau vedea faptele Dumnezeului lor, dar nu le vedeau, chiar dacă le-au prezis?”

1538. Vezi: Isaia 29:14.

1539. Vezi: Luca 10:25.

1540. Cf. Exod 20:12.

1541. Vezi: Luca 10:27; Deuteronom 6:5.

1542. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „despre legea vieții”.

1543. Kroymann sugerează o lacună aici: „îndoielnic”.

1544. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „atinge”.

1545. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „al tău”.

1546. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „întrucât trebuie folosite aceleași cerințe ale ambelor vieți”.

1547. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „este necesar ca Hristos să acorde și ceea ce ne învață Creatorul: să-L iubim”.

1548. Adică creștini ortodocși.

1549. Miercuri: Luca 11: 1.

1550. Ibidem.

1551. Cf. Luca 11:2.

1552. În textul Evangheliei, denaturat de Marcion, se aflau cuvintele: „Duhul Tău Sfânt să vină peste noi și să ne curățească”.

1553. Cf. 1 Corinteni 2:12.

1554. Compară cu: Ps. 104/103:4; Tert. Adv. Marc., II, 8.2; III, 9, 7.

1555. Cf. Gen. 1:2.

1556. Cf. Luca 11:2.

1557. Miercuri, de exemplu: Ps. 24/23: 7–10.

1558. 2 Cf. Prov. 21:1.

1559. Cf. Luca 11:3.

1560. Miercuri: Prem. 16:20.

1561. Cf. Luca 11:4.

1562. Ibidem.

1563. Cf. Gen. 3:14.

1564. Cf. Luca 11:9.

1565. Cf. Luca 11:10.

1566. Cf. Isaia 29:14, Iov 17:4.

1567. Cf. Luca 11:5–8.

1568. Cf. Luca 11:7.

1569. Cf. Luca 11:5.

1570. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Creatorul este cel care a încuiat ușa.”

1571. 3 Inserare de Kroymann.

1572. Conform uneia dintre presupuneri: „Cine a încuiat-o mai întâi în fața păgânilor, la care evreii bătuseră mai întâi.”

1573. Compară cu: Luca 11:11–13.

1574. Cf. Exod 16:13–31.

1575. Se folosește grecismul din ortigometra Septuaginta. Cf. Numeri 11:31–32.

1576. Cf. Luca 11:11.

1577. Cf. Luca 11:12.

1578. Cf. Luca 11:13.

1579. Cf. Luca 11:14.

1580. Cf. Isaia 29:18.

1581. Lit.: „în Belzebub”. Cf.: ἐν Βεελζεβούλ (Luca 11:15). Despre utilizarea prepoziției ἐν (în latină în) „în” în Biblie, vezi nota către Adv. Marc., II, 19,1.

1582. Vezi: Luca 11:19.

1583. Cf. Luca 11:18.

1584. Vezi: Luca 11:20.

1585. Cf. Exod 7:11.

1586. Vezi: Exod 8:19.

1587. Parantează a lui Kroymann. Altfel: „degetul lui Dumnezeu este ceea ce trebuia să semnifice micul, care este însă excepțional de puternic.”

1588. Vezi: Luca 11:21–22.

1589. Cf. Gen. 3:19.

1590. Cf. Luca 11:27.

1591. Vezi: Luca 11:28.

1592. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Căci”.

1593. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „El își respinsese anterior mama sau frații în acest fel.”

1594. Compară cu: Luca 8:21; Matei 12:48–50.

1595. Cf. Luca 6:30.

1596. Cf. Luca 11:29.

1597. Miercuri: Luca 11:33.

1598. Cf. Luca 6:28.

1599. Compară cu: Luca 11:42–52.

1600. Inserție Kroymann.

1601. Compară cu Luca 11:37–38.

1602. Inserare de Kroymann.

1603. Vezi: Luca 11:39–40.

1604. Cf. Hos. 6:6; Prov. 21:3.

1605. Vezi Luca 11:42.

1606. Vezi: Deuteronom 6:5.

1607. Cf. Luca 11:43.

1608. Cf. Isaia 1:10.

1609. Cf. Psalmul 118/117:9.

1610. Vezi Ieremia 17:5.

1611. Introducere de Kroymann.

1612. Vezi Luca 11:46.

1613. Vezi: Matei 15:9; cf.: Isaia 29:13. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: învățătură <ca> poruncile doctrinei oamenilor.”

1614. Cf. Isaia 5:8.

1615. Conjectura lui Kroymann. Cf.: Isaia 3:15. În manuscris: „chemând poporul”.

1616. Vezi: Isaia 10:2.

1617. Vezi: Amos 6:1 (?).

1618. Vezi: Isaia 3:12.

1619. 1 Cf. Luca 11:47.

1620. Vezi Luca 11:48.

1621. Cf. Exod 20:5.

1622. Vezi Luca 11:52.

1623. Vezi Isaia 7:9.

1624. Miercuri Coloseni 2:22; Isaia 29:13.

1625. Cf. Isaia 29:13.

1626. Vezi: Luca 12:1.

1627. Conjectura lui Kroymann. Conform lecturii manuscrisului: „și nu în raport cu altul, în raport cu care ipocrizia ar fi permisă”.

1628. Inserare de Kroymann.

1629. Vezi Luca 11:52.

1630. Cf. Luca 12:2.

1631. Vezi: Matei 12:24.

1632. Vezi Luca 12:3.

1633. Vezi: Luca 12:4.

1634. Vezi: Isaia 57:1.

1635. Silence: Luca 12: 5.

1636. Corecție de Kroymann. În manuscris: „va fi ucis înaintea poporului”.

1637. Cf. Luca 12:4.

1638. Vezi: Luca 12:9.

1639. Introducere de Kroymann.

1640. Cf.: Luca 12: I.

1641. Vezi: Yak. 12: 12.

1642. Cf. Numeri 22:1–6.

1643. Cf. Num. 23:7–10, 18–24; 24:1–9, 15–24.

1644. Cf. Num. 22: 7–8, 15–19, 36–38.

1645. Vezi: Exod 2: 13–14.

1646. Compară cu: Luca 12:13–14.

1647. Vezi: Luca 12:14.

1648. Adică Moise, cf. Exod 2:14.

1649. Cf. Psalmul 113/112:7.

1650. Miercuri: Luca 12: 16–19.

1651. Vezi: Luca 12:20.

1652. Inserare de Kroymann.

1653. Compară cu: Isaia 39:2, 5–7.

1654. Cf. Luca 12:22.

1655. Cf. Luca 12:23.

1656. Cf. Luca 12:24.

1657. Cf. Luca 12:27.

1658. Cf. Luca 12:28.

1659. Vezi: Luca 12:30.

1660. Ibidem.

1661. Punctuația lui Kroymann. Conform manuscrisului: „Dacă <Hristosul lui Marcion> indică spre Creatorul lor.”

1662. Inserare de Kroymann.

1663. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „știe”.

1664. Compară cu: Tert. Adv. Marc., IV, 29.2.

1665. Vezi: Luca 12:31.

1666. Miercuri: Luca 12: 36 de cuvinte.

1667. Adică derivarea unei corespondențe complete între imaginea conținută în ele și prototipul său.

1668. Cf. Luca 12:36–37.

1669. Cf. Luca 12:35.

1670. Vezi Luca 12:36.

1671. Cf. Luca 12:39.

1672. Vezi Luca 12:40.

1673. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Creatorul”.

1674. Compară cu: Luca 12:41–46.

1675. Inserție de Kroymann.

1676. Pun: temperare tentant.

1677. Comparați cu: Luca 12:47–48.

1678. Compară cu: Luca 9:54–55.

1679. Cf. Gen. 19:24.

1680. Inserare de Kroymann.

1681. Vezi: Ps. 97/96: 3.

1682. Vezi: Osea 8:14.

1683. Vezi: Ieremia 4:4; cf.: 21:12.

1684. Interpolare, conform lui Kroymann.

1685. Conform unei alte interpretări sugerate de editori: „Când a ars Sodoma și Gomora cu o ploaie de foc, când s-a cântat: Focul va merge înaintea Lui și va arde pe dușmanii Lui, când a amenințat prin Osea: Voi trimite foc peste cetățile lui Iuda sau prin Isaia: Foc se aprinde din indignarea Mea - El, poate, nu minte. Dacă El nu este Cel care Și-a scos glasul din rugul de mărăcini, care ardea și el, uită-te la ce înțelegere a focului te trezești că insisti.”

1686. Vezi: Luca 12:51.

1687. Cf. Matei 10:34. Aici Tertulian îi atribuie lui Marcion o corecție pe care acesta nu a făcut-o.

1688. Inserare de Kroymann.

1689. Vezi: Luca 12:52–53.

1690. Cf. Mhh. 7:6.

1691. Vezi: Luca 12:56.

1692. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „despre ei”.

1693. Cf. Luca 12:57.

1694. 3 Vezi: Ezechiel 8:16.

1695. Vezi: Ieremia 22:3.

1696. Vezi: Isaia 1:17.

1697. Cf. Isaia 5:7.

1698. Compară cu: Luca 12:58–59.

1699. Vezi: Luca 13:15.

1700. Cf. Exod 12:1 b, conform Septuagintei.

1701. Sămânța de muștar este menționată de cinci ori în Noul Testament. De trei ori este asemănată cu Împărăția Cerurilor/Împărăția lui Dumnezeu (Matei 13:31; Marcu 4:31;

Luca 13:19), iar de două ori credința este descrisă ca o sămânță de muștar (Matei 17:20; Luca 17:6).

1702. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de când”.

1703. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Creatorul”.

1704. Spus cu ironie.

1705. Vezi Luca 13:21.

1706. Cf. Exod 12:15, 17–20.

1707. Clibanus, cf.: κλίβανος (Λίφ. 6:30, Ακ. 12:28). Drojdia, sarea și cuptorul pentru pâine sunt menționate în același context de medicul grec din secolul al II-lea după Galen î.Hr. (Galenus. De victu attenuante, 32, 7).

1708. Kroymann a plasat această propoziție aici. În manuscris se află la sfârșitul § 2 după cuvintele „cu excepția Creatorului”.

1709. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „expulzează”.

1710. Vezi: Luca 13:25.

1711. Vezi: Luca 13:25.

1712. Vezi: Luca 13:25.

1713. Vezi Luca 13:26.

1714. Interpolare, conform lui Kroymann.

1715. Vezi: Luca 13:27.

1716. Vezi: Luca 13:28.

1717. Denaturarea de către Marcion a cuvintelor din Luca 13:28.

1718. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „acolo”.

1719. Miercuri, 14:12–14.

1720. Vezi Isaia 58:7.

1721. Cf. Luca 14:1.

1722. Cf. Isaia 1:23.

1723. Miercuri, 14: 16–24.

1724. Vezi Luca 14:16.

1725. Vezi Luca 14:17.

1726. Comparați cu: Luca 14:18–20.

1727. Vezi: Exod 32:1.

1728. Cf. Isaia 6:9.

1729. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Pe Domnul”.

1730. Vezi: Ieremia 7:23.

1731. Vezi: Ieremia 7:24.

1732. Vezi: Luca 14:18–20.

1733. Vezi: Ieremia 7:25–26.

1734. Vezi Luca 14:21.

1735. Vezi: Ieremia 2:31.

1736. Vezi Luca 14:23.

1737. Vezi: Deuteronom 32:20–21.

1738. Conjectura lui Semlerus. În manuscris: „a cărui speranță o poartă evreii”. Corssen: „a cărui masă o disprețuiesc evreii”.

1739. Vezi Luca 14:24.

1740. Vezi Isaia 1:8.

1741. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Atunci când se enumeră aceste evenimente, corespunzătoare decretelor și predicțiilor Creatorului,...”

1742. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „pentru asta”.

1743. Interpolare, conform lui Kroymann.

1744. Vezi Luca 15:4,8.

1745. Cf. Luca 15:5–7, 9–10. Modul în care Tertulian tratează parabola oii pierdute în Scorpiacum este curios: „Dumnezeu a prevăzut dinainte <…> slăbiciunile firii omenești, uneltirile vrăjmașului, înșelăciunea <a înfățișării exterioare> a lucrurilor, cursele veacului, precum și pericolele la care trebuie expusă credința după botez și pe foarte mulții care vor pieri din nou după mântuire, după ce și-au murdărit haina de nuntă (cf. Matei 22:1–14), după ce nu au dat untdelemn pentru lămpile lor (cf. Matei 25:1–13), care trebuie căutați pe munți și în râpe împădurite și cărați înapoi pe umerii oamenilor (qui requirendi per monies et saltus, et humeris essent reportandi)” {Tert. Scorp., 5:9). Pe de o parte, aluzia la parabola în cauză indică spre munți, nu spre deșert; cf.: „Dacă un om are o sută de oi și una din ele se pierde, nu lasă el pe cele nouăzeci și nouă în munți (in montibus) și se duce să caute pe cea pierdută?” {Matei 18:12); „Care dintre voi, dacă are o sută de oi și pierde una din ele, nu lasă pe cele nouăzeci și nouă în pustie (in deserto) și se duce după cea pierdută până o găsește?” (Luca 15:4). Pe de altă parte, parabola vorbește despre cel care găsește oaia și o pune pe umeri (imponit in umeros suos) (Luca 15:5), ceea ce nu este menționat în Matei 18:10-14. Mai mult, la Tertulian se caută oaia pierdută în munți și nu se lasă pe celelalte. În cele din urmă, autorul latin folosește „râpe împădurite” (saltus). Când încercăm să interpretăm fragmentul din Scorpiacus, ne confruntăm cu două întrebări: 1) de ce munții, locul unde drepții care nu s-au abătut de la calea cea dreaptă, devin locul unde stau păcătoșii rătăciți în Tertulian; 2) de ce apar râpe împădurite alături de munții din parabola lui Matei (18:12)? Cel mai simplu răspuns ar fi următorul: Tertulian, care nu era cunoscut pentru acuratețea sa nici măcar atunci când cita, își putea permite să facă abateri semnificative de la sursă în aluzia sa. Totuși, întrucât aceste abateri sunt o manifestare a unei anumite tendințe, vom încerca să o explicăm. Vorbim despre acordarea munților împăduriți (mai mult, menționarea munților poate fi pur și simplu un omagiu adus tradiției evanghelice) statutului unei anumite „țări îndepărtate”, unde fiul risipitor și-a risipit averea, trăind desfrânat (Luca 15:13). Trebuie menționat că Tertulian nu a fost în întregime independent în modificarea textului Noului Testament. Mai mult, el a acționat ca un fel de corector al lui Hristos, care a împrumutat imaginea oii pierdute de la profetul Ieremia: „Poporul Meu a ajuns oi pierdute; păstorii lor le-au alungat din cale, le-au dus la munți; din munți s-au dus în dealuri, și-au uitat patul” (Ieremia 50:6, în Septuaginta - 27:6; cf.: „Duceți-vă mai degrabă la oile pierdute ale casei lui Israel”, Matei 10:6). Să spunem de la bun început că Tertulian nu putea folosi doar textul lui Ieremia. Nu se vorbește acolo despre purtarea pe umeri a oilor pierdute. (Isaia 40:11 spune că Dumnezeu „va aduna mieii în mâna Lui și va mângâia pe cele însărcinate”; există și o variantă: „și le va purta la sânul Lui”). Este curios că imaginea „bunului păstor” care poartă o oaie pe umeri a existat și la păgâni și a fost întruchipată într-o statuie celebră.Prin urmare, se poate argumenta că fragmentul de la Scorpiacum analizat combină informații nu din două, ci din trei texte biblice: Matei 18:12 (despre munți), Luca 15:13 (despre a fi purtat pe umeri), Ieremia 50:6 (despre munți și despre deal ca loc de rătăcire). Este posibil, totuși, ca Tertulian să fi completat Luca 15:13 direct din Ieremia 50:6 (fără a face referire la Matei 18:12). În acest caz, scriitorul cartaginez a înlocuit dealul cu o defileu (sau pădure) împădurită. Ni se pare probabil că tendința menționată mai sus de a transforma pădurea într-un loc unde domnește răul (deșertul ar putea fi, de altfel, considerat și un loc similar, vezi, de exemplu, ispita lui

Hristos în deșert, Matei 4:1; Marcu 1:13; Luca 4:1-2) poate fi explicată prin preferințele personale ale lui Tertulian, care probabil au fost influențate și de textele Vechiului Testament. Să luăm în considerare acele locuri din operele sale în care sunt folosite alte cuvinte cu un sens similar: silva „pădure", lucus „dumbravă sacră; pădure". Silva. 1.0 Mulțimea de oameni sfâșiați de fiare sălbatice în păduri (in silvis suis) este descrisă în Epistola „Către martiri" (Tert. Ad mart., 6:1). 2. Faptul că din sămânța crucii, venerată involuntar de păgâni ca bază a idolilor, cresc păduri de statui (simulacrorum silvae), este relatat în prima carte „Către păgâni" (Tert. Ad nat., 1,12,13). 3. El numește superstițiile romane o pădure care trebuie tăiată (silva caedenda) {Tert. Ad nat., II, 9, 2). 4. Imaginea „vechilor desișuri de legi neglijate (veterem et squalentem silvam legum), tăiate și doborâte cu noile topoare ale decretelor și edictelor imperiale" este folosită de el în „Apologetică" {Tert. Apol., 4,7). 5. „Desișurile gnostice (silvas)" sunt menționate în tratatul împotriva valentinienilor {Tep. Adv. Val., 39, 2). 6. În tratatul său Despre suflet, Tertulian recunoaște: „Nu sunt ignorant de abundența (lit.: pădurea) de material pe această temă pe care o au filosofii (nec ignoro quanta sit silva materiae istius apud philosophos), dacă luăm în considerare și numărul comentatorilor lor" {Tert. De an., 2, 6). 7. În aceeași lucrare, pădurea este asociată cu păgânii: „Platon, trebuie să ne gândim, a fost singurul dintr-o pădure atât de mare (in tanta gentium silva) de păgâni, într-o pajiște atât de vastă de înțelepți, care a uitat și ideile, dar și le-a ținut minte" {Tert. De an., 24,11). 8. Acolo, pădurea apare ca un exemplu de natură sălbatică, terifiantă: „Totul este deja accesibil, totul este cunoscut, roadele activității umane sunt vizibile pretutindeni, moșii încântătoare au alungat din memorie imaginea pustiurilor odinioară notorii, terenurile arabile au subjugat pădurile (silvas arva domuerunt), animalele au pus pe fugă animalele sălbatice, nisipurile sunt semănate, stâncile sunt acoperite cu plantații, mlaștinile sunt drenate, sunt mai multe orașe decât erau înainte colibe. Nici măcar insulele nu mai inspiră groază, iar vârfurile munților nu mai înspăimântă; peste tot sunt case, peste tot oameni, peste tot statul, peste tot viața" (Tert. De an., 30,3). 9. Acolo, pădurea este considerată cel mai frecvent loc pentru crime: „Ce credeți că va fi sufletul unui criminal? Un fel de animal, presupun, destinat unei măcelării și unei piețe de carne,,,pentru ca sufletul să fie măcelărit în același fel, căci s-a măcelărit pe sine și în același fel a fost jupuit, căci s-a jefuit pe sine și în același fel a fost mâncat, căci a făcut un ospăț pentru fiarele celor pe care i-a ucis în păduri și în locuri pustii (quos in silvis et aviis trucidaverit)" {Tert. De an., 33,3). 10. Insistând în tratatul „Despre Coroană" asupra necesității de a evita idolatria, Tertulian apelează la exemplul unei păduri în care sunt ascunși numeroși spini {Tert. De cor., 10, 7). 11. În tratatul „Despre încurajarea castității", pădurea se dovedește a fi un simbol al antichității Vechiului Testament, care trebuie depășită: „De aceea plantează o pădure și o lasă să crească, ca să o poată tăia la vremea potrivită. «Vechea instituție era o pădure (silva erit vetus dispositio), care este tăiată după noua Evanghelie, în care chiar și securea este pusă la rădăcina copacului» (Ter. De ex., 6,3). 12. În tratatul Împotriva lui Praxeas, pădurea apare din nou în același context cu ereticii: „Într-adevăr, deoarece puțin se poate găsi în pădurea (nam quia pauca sunt quae in silva inveniri pos–sunt) <a ereticilor>, ei apără puținul în ciuda multor lucruri și acceptă cel de mai târziu în locul celui de mai devreme" (Tert. Adv. Prax., 20). 13. În tratatul Despre modestie, pădurea apare din nou ca locul cel mai potrivit pentru crimă: „Căci nu contează dacă un om atacă pe altul" mireasa bărbatului sau văduva lui, din moment ce nu este soția lui; „Cât despre loc, nu contează dacă modestia este

mortificată în dormitoare sau în turnuri. Orice crimă în afara pădurii (extra silvam) este jaf <…>" {Tert. De pud., 4, 3). 14. În aceeași lucrare, pădurea este asociată cu pofta: „Dacă vrei să absorbi toată cunoștința <a învățăturii> apostolului, pentru a înțelege cu ce mare topor de critică taie întreaga pădure de pofte (omnem silvam libidinum), o dezrădăcinează <și> o scoate din rădăcini, pentru a nu permite nimic să încolțească din nou, vezi cum dorește ca sufletele să se abțină de la rodul legitim al naturii, adică de la rodul căsătoriei" {Tert. De pud., 16,12). Cuvântul silva este folosit și de Tertulian fără o conotație negativă, dar mult mai rar: 1. „Cu ce drept îmi tai, o, Marcion, pădurea (silvam meamcaedis)?" {Tert. De praescr., 37, 3). 2. „Văd că până și iedera, oricât de mult o reții, tinde imediat spre ceea ce este deasupra ei și atârnă când nu mai rămâne nimic în fața ei, întrucât preferă să se năpustească în tufișuri încâlcite (textili silva) de-a lungul zidurilor decât să fie călcată în picioare de cineva" {Tert. De an., 19, 5). 3-4. „<…> El va aduna, Cel ce a împrăștiat; El va tăia pădurea, Cel ce a plantat (is caedet silvam qui plantavit). <…> Totuși, pădurea nu este tăiată ca ceva de învinovățit, iar grâul nu este secerat pentru că este condamnat, ci pentru că i-a venit vremea (non tamen ut accusanda caeditur silva). Așadar, relația de căsătorie este supusă securei și toporului sfințeniei, nu ca ceva rău, ci ca ceva gata de desăvârșire, ca ceva rezervat pentru însăși această sfințenie, astfel încât, după ce s-a dat, va fi posibil ca ea să existe" {Tert. Adv. Marc., I, 29, 4-5). 5. „Într-adevăr, nu știu„„unde să merg cu o frecvență atât de mare a unor astfel de cuvinte, ca și cum <aș fi> într-o pădure sau într-o pajiște, sau într-o livadă (tanquam in silva, vel in prato, vel in nemore pomorum)" {Tert. Adv. Marc., IV, 14, 3). Astfel, pădurea (silva) pentru Tertullian este în majoritatea cazurilor ceva respingător, înspăimântător, străin, neplăcut. Nu degeaba în „Apologetică" declară că creștinii, spre deosebire de brahmani și gimnosofi, nu sunt locuitori ai pădurilor (silvicolae) {Tert. Apol., 42,1). Lucus. 1. În tratatul „Despre modestie", idolatria însăși zugrăvește dumbrăvile ca un loc potrivit pentru desfrâu: „Eu, idolatria, ofer foarte adesea o ocazie convenabilă pentru adulter. «Dumbrii mei sacri (luci mei) și munții mei și apele curgătoare și chiar templele orașelor știu cât de mult îmi pasă de răsturnarea modestiei» {Tert. De pud., 5,10). Dumbravele (luci) ca obiect al cultelor păgâne sunt menționate în primul capitol al tratatului „Împotriva evreilor" și în al doilea capitol al „Scorpiacusului" (6). Nu toți autorii creștini au tratat pădurea cu astfel de prejudecăți. De exemplu, în „Îndemnul către păgâni", Clement din Alexandria, descriind sacramentele creștine în conversația sa fictivă cu profetul Tiresias, exclamă: „Îți voi arăta Cuvântul și tainele Cuvântului, povestindu-ți despre ele în conformitate cu ideile tale. Acesta este un munte iubit de Dumnezeu, care nu a oferit subiecte pentru tragedii, precum Citheron, ci a fost destinat acțiunilor Adevărului; „un munte unde nu este vin, un munte acoperit de umbra pădurilor sacre". Și nu surorile Semelei, lovite de tunete, se bucură de asta, menadele, smulgând bucăți de carne într-un mister impiu, ci fiicele lui Dumnezeu, mieii dragi, proclamând actele sacre ale Cuvântului și convocând dansul rotund imaculat" (C/. Protr., 12, 119, 1). Într-un pasaj care amintește de primul fragment din tratatul lui Tertulian „Despre modestie", citim: „Într-adevăr, locul nu face din victima crimei un animal de sacrificiu. Dacă cineva junghie un om pe un altar dedicat Artemidei și lui Zeus, într-un loc sacru, și nu pe drumul principal spre Mânie și Avariție și alți demoni similari, declarându-l animal de sacrificiu, un astfel de sacrificiu nu este un act sacru, ci crimă și omucidere" (C/. Protr., 3, 42, 9). Aici locul periculos nu este pădurea, ci drumul.De pud., 5,10). Dumbravele (luci) ca obiect al cultelor păgâne sunt menționate în primul capitol al tratatului „Împotriva

evreilor” și în al doilea capitol al „Scorpiacus” (6). Nu toți autorii creștini au tratat pădurea cu astfel de prejudecăți. De exemplu, în „Exortația către neamuri”, Clement din Alexandria, descriind sacramentele creștine în conversația sa fictivă cu profetul Tiresias, exclamă: „Vă voi arăta Cuvântul și misterele Cuvântului, povestindu-vă despre ele în conformitate cu ideile voastre. Acesta este un munte iubit de Dumnezeu, care nu dă subiecte tragediilor, precum Citheron, ci destinat actelor Adevărului; un munte unde nu este vin, un munte acoperit de umbra pădurilor sacre. «Și nu surorile Semelei, lovite de tunete, se bucură acolo, menadele, care apucă bucăți de carne într-un mister impie, ci fiicele lui Dumnezeu, mieii dragi, care proclamă actele sacre ale Cuvântului și convoacă dansul rotund imaculat» (C/. Protr., 12, 119, 1). Într-un pasaj care amintește de primul fragment din tratatul lui Tertulian „Despre modestie”, citim: „Într-adevăr, locul nu face din victima crimei un animal de sacrificiu. Dacă cineva junghie un om pe un altar dedicat lui Artemis și lui Zeus, într-un loc sacru, și nu pe drumul spre Mânie și Avariție și alți demoni similari, declarându-l animal de sacrificiu, un astfel de sacrificiu nu este un act sacru, ci crimă și omucidere” (C/. Protr., 3, 42, 9). Aici locul periculos nu este pădurea, ci drumul.De pud., 5,10). Dumbravele (luci) ca obiect al cultelor păgâne sunt menționate în primul capitol al tratatului „Împotriva evreilor” și în al doilea capitol al „Scorpiacus” (6). Nu toți autorii creștini au tratat pădurea cu astfel de prejudecăți. De exemplu, în „Exortația către neamuri”, Clement din Alexandria, descriind sacramentele creștine în conversația sa fictivă cu profetul Tiresias, exclamă: „Vă voi arăta Cuvântul și misterele Cuvântului, povestindu-vă despre ele în conformitate cu ideile voastre. Acesta este un munte iubit de Dumnezeu, care nu dă subiecte tragediilor, precum Citheron, ci destinat actelor Adevărului; un munte unde nu este vin, un munte acoperit de umbra pădurilor sacre. «Și nu surorile Semelei, lovite de tunete, se bucură acolo, menadele, care apucă bucăți de carne într-un mister impie, ci fiicele lui Dumnezeu, mieii dragi, care proclamă actele sacre ale Cuvântului și convoacă dansul rotund imaculat» (C/. Protr., 12, 119, 1). Într-un pasaj care amintește de primul fragment din tratatul lui Tertulian „Despre modestie”, citim: „Într-adevăr, locul nu face din victima crimei un animal de sacrificiu. Dacă cineva junghie un om pe un altar dedicat lui Artemis și lui Zeus, într-un loc sacru, și nu pe drumul spre Mânie și Avariție și alți demoni similari, declarându-l animal de sacrificiu, un astfel de sacrificiu nu este un act sacru, ci crimă și omucidere” (C/. Protr., 3, 42, 9). Aici locul periculos nu este pădurea, ci drumul.

1746. Vezi Ezechiel 33:11.

1747. Joaca de cuvinte: alterum offendi <…> alterum defendi.

1748. Vezi Luca 16:13.

1749. Cf. Luca 16:1–7.

1750. Vezi: Luca 16:9.

1751. Vezi Luca 16:14.

1752. Vezi: Luca 16:13.

1753. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu ar trebui”.

1754. Adică, cu zeul lui Marcion.

1755. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cel care a pus-o în legătură cu Dumnezeu în discursul său, a tăcut despre Domnul lor [al evreilor]”.

1756. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „despre Creator”.

1757. Nominaturus et creatorem, si alius esset ipse. Holmes traduce aceste cuvinte astfel: „Nu aș fi fost sigur să-l menționez pe Creator dacă El Însuși ar fi fost un rival al Lui.”

1758. Interpolare, conform lui Kroymann.

1759. Inserție de Kroymann.

1760. Vezi: Luca 16:11.

1761. Vezi: Luca 16:12. Schimbarea din textul Evangheliei a fost făcută de Marcion.

1762. 0 Adică <decât banii>. Cf. Luca 16:11.

1763. Vezi Luca 16:12.

1764. Corecție de Kroymann. În manuscris: „altul”.

1765. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar face o distincție <între el însuși> și un alt zeu”.

1766. Potrivit lui Kroymann, această parte a textului este coruptă.

1767. Vezi Luca 16:15.

1768. Vezi: Luca 16:15.

1769. Cf. Prov. 20:27.

1770. Cf. Psalmul 7:10; Ieremia 11:20; Apocalipsa 2:23.

1771. Vezi: Luca 16:15.

1772. Vezi: Isaia 2:12.

1773. Vezi: Luca 16:16.

1774. Interpolare, conform lui Kroymann.

1775. Corecție de Kroymann. În manuscris: „și”.

1776. Compară: Isa. 43:19; 65: 17; 2 Cor. 5:17.

1777. Compară cu: Maleahi 3:1; Matei 11:10.

1778. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Cine urma să urmeze”.

1779. Kroymann sugerează aici o lacună: „distincția zeităților”.

1780. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<…>, atunci nu va fi surprinzător ca ceea ce se întâmplă în conformitate cu instituirea Creatorului, ca Împărăția lui Dumnezeu să fie confirmată prin ceva mai mult decât desăvârșirea Legii și a profeților în Ioan și apoi începutul <celui nou>.”

1781. Cf. Isaia 40:3; Luca 3:4; Matei 3:3; Marcu 1:3; Ioan 23.

1782. Inserție de Kroymann.

1783. Vezi: Luca 16:18.

1784. Vezi: Deuteronom 24:1.

1785. Vezi: Matei 19:8.

1786. Vezi: Matei 19:4–6; cf.: Gen. 1:27; 2:24.

1787. Inserție de Kroymann.

1788. Corecție de Kroymann. În manuscris: „declarându-L a fi Tatăl”.

1789. Adică, el a făcut ca uniunea lor să fie indisolubilă.

1790. Vezi: Luca 16:18.

1791. Inserție de Kroymann.

1792. Corecție de Kroymann. În manuscris: „de asemenea”.

1793. Cf.: 1 Corinteni 6:15.

1794. Corecție de Kroymann. În manuscris: „interzicere”.

1795. Vezi: Deuteronom 24:1.

1796. Vezi: Matei 5:32.

1797. Corecție de Kroymann. În manuscris: „căsătorit”.

1798. Miercuri: Deuteronom 22:28–29.

1799. Vezi: Maleahi 2:15.

1800. Vezi Luca 16:16.

1801. Vezi Luca 3:19.

1802. Miercuri: Deuteronom 25:5–6.

1803. Compară cu: Luca 3:20; Matei 14:3.

1804. Miercuri: Matei 14:10.

1805. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și, bineînțeles, despre ceea ce a precedat moartea sa”.

1806. Vezi Luca 16:18.

1807. Citire scrisă de mână: „nu mai puțin prin moarte, cât și prin divorț”.

1808. Comparați cu Luca 16:22–23.

1809. Vezi: Luca 16:29.

1810. Inserție de Kroymann.

1811. Vezi Luca 16:26.

1812. Miercuri: Luca 16:23.

1813. Lăcașul sufletelor binecuvântate în viața de apoi, conform miturilor păgâne.

1814. Miercuri: Gen. 17:4; Roma. 4:17.

1815. Interpolare, conform lui Kroymann.

1816. Vezi Romani 4:3.

1817. Vezi Romani 4:13.

1818. Vezi Romani 4:11.

1819. Kroymann consideră că există aici o lacună numită „afirmăm”.

1820. O altă înțelegere: „atunci <distrugerea> va deveni evidentă conform promisiunii cerești”.

1821. Inserție de Kroymann.

1822. Osea nu spune nimic despre aceasta, cf. Amos 9:6.

1823. Vezi: Isaia 33:14, citat din Septuaginta.

1824. Vezi: Isaia 33:15.

1825. Vezi Gen. 22:17.

1826. Kroymann consideră că există aici o lacună numită „ascultare”.

1827. Vezi Luca 16:29.

1828. Vezi 1 Samuel 2:6.

1829. Vezi: Luca 9:35.

1830. Vezi: Marcu 8:29; Matei 16:16; Luca 9:20.

1831. Cf. Isaia 52:7.

1832. Cf. Isaia 33:14, conform Septuagintei.

1833. Cf. Am. 9:6.

1834. Vezi: Luca 16:29.

1835. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care nu credea sau nu credea chiar așa”.

1836. Vezi Ezechiel 26:16.

1837. Miercuri: Ps. 113/112:7; 1 Samuel 2:8.

1838. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „amândurora”.

1839. Vezi Luca 17:1–2.

1840. Vezi Luca 17:3.

1841. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „având”.

1842. Si: Lev. 19:17.

1843. Vezi Exod 23:4.

1844. Vezi Luca 17:4.

1845. Vezi Levitic 13:14.

1846. Vezi Luca 17:14.

1847. Vezi Luca 4:27.

1848. Corssen oferă conjectura: „ce glumeț”.

1849. Cf.: Luca 5:12–13; dar: Luca 5:14!

1850. Miercuri: 2 Regi 5:1–14.

1851. Vezi Luca 17:11.

1852. Vezi Luca 17:16.

1853. Miercuri: 3 Regi. 11:29–39.

1854. Vezi: Ioan 4:12.

1855. Vezi: Ioan 4:20.

1856. Vezi: Am. 6:1.

1857. Vezi Ioan 4:22.

1858. Vezi Gen. 49:9–10.

1859. Inserție, conform lui Kroymann.

1860. Miercuri: Luca 17:15–19.

1861. Vezi: Luca 17:20–21.

1862. Vezi Luca 17:25.

1863. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „am crezut”.

1864. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „trebuie să ne gândim”.

1865. Vezi Exod 17:6; 1 Corinteni 10:4.

1866. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „pentru a nu-L prevesti pe Cel despre care El prevestise mai înainte sub forma unei pietre, sub forma unei stânci și sub forma unui munte.” Cf.: Isaia 2: 2-3; 28: 16.

1867. Comparați cu: Luca 17:26–31.

1868. Vezi Luca 17:32.

1869. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „că El este Cel pe care Îl prevestește pretutindeni”.

1870. Cf. Luca 18:1–8.

1871. Inserție de Kroymann.

1872. Cel mai bun zeu, conform lui Marcion.

1873. Cf. Luca 18:7-8.

1874. Corecție de Kroymann. În manuscris: „Judecătorul va fi Cel care este și Răzbunătorul.”

1875. Vezi Luca 18:9–14.

1876. Miercuri: Ps. 113/112:7; 1 Samuel 2:8.

1877. Vezi Isaia 13:11.

1878. Vezi: Luca 18:19.

1879. Vezi Matei 5:45.

1880. Vezi: Luca 18:18.

1881. Vezi Luca 18:20.

1882. Vezi Luca 18:21.

1883. Vezi Luca 18:22.

1884. Miercuri. Adv. Marc., IV, 9.3.

1885. Cf. Exod 20:12-16; Luca 18:20.

1886. Vezi Matei 5:17.

1887. Vezi Luca 18:7.

1888. Vezi Luca 18:19.

1889. Vezi Luca 18:18.

1890. Vezi Luca 18:22.

1891. Vezi Mica 6:8.

1892. Vezi: Luca 18:20-22.

1893. Inserție de Kroymann.

1894. Vezi: Luca 18:38.

1895. Vezi Luca 8:20.

1896. Vezi Luca 18:39.

1897. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<un orb> ar fi ghicit mai ușor”.

1898. Interpolare, conform lui Kroymann.

1899. Vezi Luca 18:43.

1900. Cf. Isaia 11:1.

1901. Vezi: 1 Regi 8:19.

1902. Cf. Psalmul 146/145:8.

1903. O altă lectură: „și voia ca toți să știe <asta>, a înzestrat credința <acestului> om, deși vedea mai bine, deși era părtaș la lumina adevărată, și cu vedere exterioară.”

1904. Miercuri: 2 Regi 5:6–8.

1905. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Și de ce a spus El că dă credință <…>”.

1906. Inserție de Kroymann.

1907. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care”.

1908. Kroymann sugerează o denaturare a textului: „cu aceeași stare a cărnii”.

1909. Vezi Luca 19:9.

1910. Inserție de Kroymann.

1911. Vezi: Luca 18:38.

1912. Vezi: Luca 18:43.

1913. Evanghelia nu spune că Zacheu nu era evreu.

1914. Vezi: Isaia 58:7.

1915. Vezi Luca 19:6.

1916. Vezi: Isaia 58:7.

1917. Vezi Luca 19:8.

1918. Cf. Isaia 58:9, conform Septuagintei.

1919. Cf. Isaia 58:10, conform Septuagintei.

1920. Vezi: Luca 19:8.

1921. Vezi: Luca 19:9.

1922. Vezi: Luca 19:10.

1923. Vezi: Luca 19:11–26.

1924. Inserție de Kroymann.

1925. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „glorificând”. Miercuri: Luca 19:22–23.

1926. Vezi Luca 19:26.

1927. Miercuri: Luca 19:21–22.

1928. Cf. Luca 20:3–7.

1929. Cf. Luca 20:6.

1930. Cf. Luca 20:5.

1931. Ibidem.

1932. 0 Vezi: Luca 20:25.

1933. Conform lui Kroymann, cuvintele „astfel încât să împrumute de la altul” lipsesc aici.

1934. Miercuri: Deut. 25:5–10.

1935. Miercuri: Luca 20: 27–33.

1936. Cf.: Luca 20:4.

1937. Vezi Luca 20:35.

1938. Miercuri: Luca 20:35-36; cf. Matei 22:30.

1939. Post-scriptum.

1940. Vezi: Luca 20:35.

1941. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a trecut prin”.

1942. În manuscris, aceste cuvinte urmează mai sus, după cuvintele: „pe textul Scripturii”.

1943. Vezi: Luca 20:34.

1944. Kroymann sugerează o lacună aici: „Dar Domnul pare să nu poată răspunde în privința căsătoriei din această epocă.”

1945. Vezi: Luca 20:39.

1946. Miercuri: Luca 20: 41–42; Ps. 110/109: 1.

1947. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<…> Hristos. David nu a corectat eroarea scribilor, ci David L-a onorat pe Hristos, pe care L-a declarat a fi Domnul mai degrabă decât Fiul lui David.”

1948. Cf. Luca 18:38.

1949. Cf. Luca 21:8.

1950. Ibidem.

1951. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „sub un nume fals: dacă nu a fost fapta Lui”.

1952. Vezi: Luca 21:8.

1953. Conjectura lui Kroymann. Nu există nicio negație în manuscris.

1954. Cf. Luca 21:9–11.

1955. Cf.: Luca 21:9.

1956. Alt sens: „mărturii”. Cf. Luca 21:12–13.

1957. Vezi: Zah. 9:15–16, conform Septuagintei.

1958. Cf.: „Părintele Indiget era considerat a fi Enea, care, rănit de o piatră (lapide debilitatum), nu a fost niciodată un războinic glorios. Pe cât de comună este această armă (volgare) și potrivită pentru câini, pe atât de rușinoasă este rana ei” (Tert. Ad nat., II, 9,12). Homer (//., V, 302–318) povestește despre Enea rănit de o piatră. În antichitate, scopul armelor era adesea indicat. Herodot (Hrd. IV, 3) înfățișează biciul ca o armă împotriva sclavilor; Iisus Hristos (Matei 26:55) spune: „Ca și cum ați ieșit împotriva unui tâlhar cu săbii și bâte ca să Mă prindeți <…>”. Deși Sfântul primul mucenic Ștefan (Faptele Apostolilor 7:59), deși pietrele erau folosite atât de păgâni (cf.: II., VII, 268-271 și V, 302-310; Verg. ken., XII, 896-907; Juv. V, 15, 65-66), cât și de evrei (/ Regi 17:49) împotriva dușmanilor, ele (pietrele) erau într-adevăr adesea considerate telum volgare. Vergil (Verg. Aen., 1,148-150) spune: „Așa se stârnește uneori o revoltă în mijlocul unei mulțimi uriașe, iar gloata fără rădăcini, orbită de mânie, este în tulburare. / Torțe, pietre zboară, transformate în arme de revoltă” (traducere de S. A. Osherov). Juvenal (Juv. V, 15, 64–65) numește, de asemenea, pietrele (saxa) „arma obișnuită în timpul revoltelor” (domestica seditioni tela). Titus Livius (Liv. II, 29, 4) ne spune că consulii au oprit o luptă prin intervenția lor, în care însă nu s-au folosit pietre și arme.

1959. Cf.: Efeseni 2:20.

1960. Vezi Luca 21:14.

1961. Cf.: Num. 22:24.

1962. Cf.: Ex. 4: 10–12.

1963. Inserție de Kroymann.

1964. Vezi: Isaia 44:5.

1965. Sau: „martor”.

1966. Cf. Gen. 32:28.

1967. Lacuna, conform lui Kroymann: „ca să știu”.

1968. Vezi: Isaia 50:4.

1969. Comparați cu: Luca 21:16–17.

1970. Vezi: Luca 21:19.

1971. Vezi: Ps. 116/115: 15/6.

1972. Vezi: Zah. 6:14, conform Septuagintei.

1973. Cf. Luca 21:20.

1974. Signa iam ultimi finis enarrat: <... > et in terra angustias nationum <...>.

1975. Compară cu Luca 21:25–26.

1976. Vezi Luca 21:26.

1977. Vezi: Ioel 2:30-31.

1978. Vezi: Hab. 3:9–12, conform Septuagintei.

1979. Vezi: Luca 21:27–28.

1980. Miercuri: Luca 21: 29–30.

1981. Vezi: Ioel 2:31.

1982. Vezi: Daniel 7:13.

1983. Vezi: Daniel 7:14.

1984. Miercuri: Luca 19: 11–26.

1985. Vezi: Psalmul 2:8.

1986. Vezi: Daniel 7:14.

1987. Compară cu Luca 20:35–36.

1988. Vezi: Hab. 3:13, conform Septuagintei.

1989. Inserție Kroymann.

1990. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „libertate”.

1991. Cf. Luca 21:7.

1992. Cf.: Luca 21:29.

1993. Inserție Kroymann.

1994. Lacuna: „<și astfel încât> dacă preferați <să considerați venirea Fiului Omului ca aparținând> lui <Hristos>, astfel încât să-i atribuiți beneficiile care încep odată cu venirea sa.”

1995. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Uite”.

1996. Cf. Luca 21:9.

1997. Compară cu Luca 21:32–33.

1998. Inserare de Kroymann. În manuscris: „ceea ce este de la Creator”.

1999. Cf.: Luca 21:33; Matei 24:35; Marcu 13:31.

2000. Cf. Isaia 51:6.

2001. Cf.: Isaia 40:8.

2002. Vezi: Luca 21:34–35.

2003. Miercuri: Deuteronom 8:1-14.

2004. Miercuri: Luca 21:37–38.

2005. Vezi: Osea 12:5/4. Citat din Septuaginta. Cf. 12:4 în traducerea sinodală.

2006. Muntele Măslinilor. Cf. Luca 21:37.

2007. Vezi: Zah. 14:4.

2008. Cf. Luca 21:38.

2009. Vezi: Isaia 50:4.

2010. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „știe”.

2011. Cf.: Luca 22:1.

2012. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „înfățișează”.

2013. Vezi: Levitic 23:5.

2014. Vezi: Luca 22:15.

2015. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ar livra”.

2016. Cf. Isaia 53:7.

2017. Vezi: Ps. 41/40:10.

2018. Vezi: Am. 2: 6.

2019. Cf.: Matei 27:3–8.

2020. Vezi: Matei 27:9-10; cf.: Ieremia 32:6-9; Zaharia 11:12-13.

2021. Vezi: Luca 22:19.

2022. Vezi nota de mai sus la III, 19.4.

2023. Vezi: Ieremia 11:19.

2024. Vezi Luca 22:20.

2025. Vezi: Isaia 63:1–2.

2026. Cf. Gen. 49:10.

2027. Vezi: Gen. 49:11.

2028. Vezi: Luca 22:22.

2029. Conjectura Kreumann. În manuscris: „Sau.”

2030. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nu știam”.

2031. Conform lui Francisc Junius, Hristos l-a ispitit pe ucenicul pentru promisiunea sa îndrăzneață, deoarece voia să arate că slava putea aparține numai Lui.

2032. Vezi Luca 22:33.

2033. Cf. Luca 22:34.

2034. Cf. Luca 22:47.

2035. Cf. Isaia 29:13.

2036. Cf. Luca 22:66-67.

2037. Vezi: Luca 22:67.

2038. Vezi: Luca 22:69.

2039. Vezi Dan. 7:13.

2040. Inserție Kroymann.

2041. Miercuri: Ps. 110/109: 1.

2042. Vezi: Luca 22:70.

2043. Vezi: Ps. 110/109: 1.

2044. Vezi: Luca 22:70.

2045. Prima dată când au întrebat a fost în Luca 22:67. Tertulian respinge afirmația lui Marcion conform căreia cuvintele lui Hristos „voi spuneți” înseamnă „nu eu”.

2046. Inserție Kroymann.

2047. Cf. Luca 23:1–2.

2048. Vezi: Luca 23:3.

2049. Compară cu Isaia 3:13–14.

2050. Vezi: Psalmul 2:1–2.

2051. Cf. Faptele Apostolilor 4:27.

2052. Compară cu Luca 23:7–11.

2053. Lit.: „prezent”, xeniu. În Septuaginta: ξένια (plural).

2054. Cf. Luca 23:8-9.

2055. Vezi: Isaia 53:7.

2056. Cf. Isaia 50:4.

2057. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în ce fel”.

2058. Cf. Psalmul 22/21:16.

2059. Compară cu: Luca 23:18–25.

2060. Compară cu Luca 23:32–33.

2061. Compară: Isa. 53:12; BINE. 22:37.

2062. Adică menționarea îmbrăcămintei.

2063. Inserție Kroymann.

2064. Cf.: Luca 23:34. În manuscris: „prin sorți”, la Kroymann: „prin sorți”.

2065. Vezi: Psalmul 22/21:19.

2066. Vezi: Psalmul 22/21:17.

2067. Sinagogă.

2068. Vezi: Psalmul 22/21:17.

2069. Vezi: Psalmul 22/21: 8–9.

2070. Cf. Luca 23:44.

2071. Vezi Isaia 50:3.

2072. Vezi Amos 8:9.

2073. Cf. Luca 23:44.

2074. Vezi Amos 8:9.

2075. Cf. Luca 23:45.

2076. Vezi Isaia 1:8.

2077. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „să-L reveleze pe Hristos Însuși”.

2078. Conform lui Kroymann, există o lacună aici: „în mâinile Tale îmi încredințez duhul” (Luca 23:46). August Engelbrecht a propus următoarea lectură (fără lacună): „O, cum insistă și <David> în psalmul treizeci că Hristos încredințează <duhul>! El Îl cheamă pe Tatăl.”

2079. Vezi Matei 5:17.

2080. Vezi: Luca 23:46, cf.: Ps. 31/30:6.

2081. Compară cu Luca 23:52–53.

2082. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dacă este o fantomă, atunci Hristos era încă în ea. Dacă Hristos a plecat <…>”.

2083. Conjectura lui Engelbrecht. În manuscris: „dacă și”.

2084. Compară cu Luca 23:50–53.

2085. Vezi: Psalmul 1:1.

2086. Comparați: Luca 23:55 - 24:1.

2087. Vezi: Osea 5:15–6:2.

2088. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a se considera”.

2089. Compară cu: Isaia 57:2 (conform Septuagintei).

2090. Cf. Luca 24:4.

2091. Compară cu: Matei 18:16; Deuteronom 17:6; Numeri 35:30.

2092. Cf. Luca 24:9.

2093. Interpolare.

2094. Vezi: Isaia 27:11 (conform Septuagintei).

2095. Compară cu: Luca 24:13-19.

2096. Vezi: Luca 24:21.

2097. Vezi: Luca 24:25.

2098. Cuvinte din Luca 24:25, denaturate de Marcion.

2099. Conjectura lui Kroymann. Textul nu este foarte clar în manuscris. Conform ediției din 1521: „spunând aceasta, El dovedește apartenența Sa <nu> la un alt zeu, ci la același Dumnezeu. Căci este același lucru.”

2100. Vezi: Luca 24:6–7.

2101. Vezi: Luca 24:38-39.

2102. Adică, ca o inserție ulterioară.

2103. Rearanjarea lui Kroymann. În manuscris: „Prin urmare, el insistă să fie spus ca și cum cuvintele «spiritul nu are oase, așa cum vedeți că am» s-ar referi la spirit.”

2104. Cf. Luca 24:40.

2105. Vezi: Luca 24:39.

2106. Compară cu Luca 24:41–43.

2107. Cf. Luca 24:47.

2108. Cf. Psalmul 19/18:5.

2109. Compară cu Luca 6:13–16.

2110. Compară cu: Faptele Apostolilor 9:15; Roma 1:1.

2111. Corecție de Kroymann. În manuscris: „știe”.

2112. Lectura propusă de Kroymann. Altfel spus: „pentru ca să ni-o oferiți cu încredere, ca să nu dovediți că aparține Celui care a dat toate dovezile apostoliei sale”.

2113. Cf. Gal. 1:1.

2114. Vezi: Luca 21:8.

2115. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cum”.

2116. Cf. Romani 11:1; Filipeni 3:5.

2117. Cf. 2 Timotei 1:11.

2118. Cf. 1 Samuel 19:9–10, 15–20; 20:31; 23:15 și în alte locuri.

2119. Compară cu: 1 Samuel 24:3–20; 26:2–25.

2120. Compară cu: 1 Samuel 9:15–21.

2121. Cf. Luca 1:27.

2122. Compară cu: Faptele Apostolilor 9:1–9.

2123. Cf. Gal. 1:1.

2124. O altă traducere posibilă: „întrucât cel care fusese deja revelat de Hristos nu putea fi ascuns de apostol”.

2125. Evanghelia după Luca a fost denaturată de Marcion, despre care s-a vorbit în Cartea a IV-a.

2126. Compară cu: 2 Corinteni 5:17; Isaia 65:17.

2127. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Hristos este timpul acestei diviziuni”.

2128. Vezi: Luca 16:16.

2129. Compară cu: 2 Corinteni 5:17; Isaia 43:18.

2130. Vezi: Galateni 1:6.

2131. Quod aliud Euangelium omnino non esset. Miercuri: Gal. 1: 7: quod (greacă despre, „care”) non est aliud.

2132. Cf. Gal. 1:7.

2133. Vezi: Galateni 1:8.

2134. Interpolare, conform lui Kroymann.

2135. Cf. Galateni 1:11–24.

2136. Cf. Gal. 2:4.

2137. Cf. Faptele Apostolilor 15:5.

2138. Compară cu: Faptele Apostolilor 15:28.

2139. Comparați cu: Faptele Apostolilor 1:5; 2:1-4.

2140. Cf. Galateni 2:1-2.

2141. Cf. Gal. 2:3.

2142. Cf. Gal. 2:4.

2143. Kroymann sugerează aici o denaturare a textului. Vezi nota despre cuvintele „a acționa altfel”.

2144. Vezi: Galateni 2:4–5.

2145. Vezi: Galateni 2:4.

2146. Conform lui Kroymann, din aceste cuvinte și din cele următoare reiese clar că în textul Epistolei pe care o avea Tertulian era scris: „am cedat pentru o oră”. Tertulian considera că negația („nu am cedat pentru o oră”) a fost introdusă de Marcion. Kroymann consideră că din observația „și denaturarea Scripturii va deveni clară” rezultă că Tertulian a spus mai sus cum au fost denaturate cuvintele apostolice de Marcion și restaurează textul astfel: „<…> pentru a ne înrobi, <am cedat pentru o oră, pentru a ne supune, și nu, așa cum preferă Marcion,> nu am cedat pentru o oră <…>”.

2147. Interpolare, conform lui Kroymann.

2148. 0 Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „din recensământul lor”.

2149. Cf. Gal. 2:9.

2150. Miercuri: Faptele Apostolilor 16:3.

2151. Compară cu: Faptele Apostolilor 21:24–26.

2152. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ceea ce se deduce”.

2153. Cf. 1 Corinteni 9:20.

2154. Cf. 1 Corinteni 9:22.

2155. Cf. Gal. 2:9-10.

2156. Cf. Galateni 2:11–14.

2157. Cf. Gal. 2:12.

2158. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „vicisitudini”, adică „viziune greșită <despre divinitate>”.

2159. Conjectura lui Croymann. Conform ediției a 3-a a lui Renan (1539): „Dar (în manuscris: «dacă») cum doresc marcioniștii ca <oamenii> să-i creadă?”

2160. Cf. Gal. 2:16.

2161. Cf. Gal. 2:18.

2162. Vezi: Luca 3:4; Isaia 40:3.

2163. Cf. Isaia 40:4.

2164. Vezi: Psalmul 2:3.

2165. Vezi: Psalmul 2:1–2.

2166. Cf. Galateni 2:16; 4:24–26.

2167. Vezi: Gal. 3:11; ebr. 10:38; Avv. 2:4.

2168. Cf. Gal. 3:10.

2169. Cf. Gal. 3:9.

2170. Cf. Gal. 3:13.

2171. Vezi: Deuteronom 21:23.

2172. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

2173. Denaturarea cuvintelor din Galateni 3:14 de către Marcion.

2174. Compară: Gal. 3:11; Avv. 2:4.

2175. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Cui aparține modelul harului credinței”.

2176. Vezi: Golul 3:26.

2177. Cf. Galateni 3:7–9.

2178. Inserție Kroymann.

2179. 0 Miercuri: Gen. 15:6; Gal. 3:6.

2180. Cf. Gen. 17:4–5.

2181. Potrivit lui Kroyman, există aici o lacună: „<…>, apreciați mai mult pentru credința lor în Dumnezeu decât pentru meritele lor <…>”.

2182. Cf. Romani 4:10.

2183. Inserție Kroymann.

2184. Cf. Gal. 3:14.

2185. Apostolul Pavel în Epistola coruptă de Marcion, din care fragmentul a fost eliminat: Galateni 3:15 (partea a doua) - 4:2.

2186. Cf. exemplul omis de Marcion cu testamentul din Galateni 3:15.

2187. Este vorba despre un burete pentru ștergerea scrisului.

2188. Tertulian folosește pluralul: „sori, luni”.

2189. Vezi: Isaia 2:2.

2190. Vezi: Galateni 4:5.

2191. Vezi: Isaia 40:4.

2192. Compară cu: 2 Corinteni 5:17; Isaia 43:19; 65:17.

2193. Vezi: Galateni 4:5.

2194. Vezi: Isaia 49:6.

2195. Vezi: Isaia 42:4.

2196. Vezi: Galateni 4:6.

2197. Vezi: Ioel 3:1.

2198. Cf. Gal. 4:9.

2199. Denaturarea cuvintelor din Galateni 4:8 de către Marcion.

2200. Vezi Galateni 4:10.

2201. Mese în ajunul sâmbetelor.

2202. Vezi: Isaia 1:13–14.

2203. Vezi: Am. 5:21.

2204. Vezi: Osea 2:11.

2205. Textul Epistolei denaturat de marcioniți, compilat din Galateni 4:22-24 și Efeseni 1:21. Conform manuscrisului: „aceasta este mama noastră, în această sfântă Biserică am făcut un jurământ”.

2206. Vezi: Galateni 4:31.

2207. Qua libertate Christus nos manumisit. Vezi: Gal. 5:1. În Vulgata (Gal. 4, 31): Us libertate nos Christus liberavit.

2208. Manumissor.

2209. Manumisit.

2210. Cf.: Suet. Galba, 9, 2–10, 1: „El prezida curtea de la Cartagina Nouă când a aflat despre rebeliunea din Galia: legatul Aquitaniei îi ceruse ajutorul. Apoi a venit o scrisoare de la Vindex prin care îl chema să devină eliberatorul și conducătorul rasei umane. <…> Și astfel, ca și cum ar fi vrut să dea libertatea sclavilor (quasi manummissioni uacaturus), a urcat pe tribună; așezând în fața sa multe imagini ale celor care fuseseră condamnați și executați de Nero, conducând în urma lui un băiat nobil care fusese exilat în cea mai apropiată dintre Insulele Baleare și fusese chemat special în acest scop, a ținut un discurs trist despre starea statului, a fost salutat ca împărat și apoi s-a declarat legat al Senatului și al poporului roman” (Trad. M. I. Gasparov). Cf.: Suet. Nero, 57.

2211. Vezi: Psalmul 2:3.

2212. Arhontes. În Tert. Adv. Marc., V, 3,8 se foloseşte cuvântul magistratus, în Adv. Marc., III, 22,3 — pnncipes, în Septuaginta — άρχοντες, în Vulgata — principes.

2213. Vezi: Psalmul 2:1-2.

2214. Corecție de Kroymann. În manuscris: „pentru ca cei eliberați din sclavie să înlăture chiar stigmatul sclaviei”.

2215. Cf. Gal. 5:1-2.

2216. Vezi: Ieremia 4:4.

2217. Vezi: Deuteronom 10:16.

2218. Cf. Gal. 5:6.

2219. Vezi: Isaia 42:4.

2220. Vezi Galateni 5:6.

2221. Vezi: Deuteronom 6:5.

2222. Vezi: Levitic 19:18.

2223. Vezi: Galateni 5:10.

2224. Conform unei alte interpretări: „atunci, prin urmare, numai Cel care Însuși a decretat că Legea și-a pierdut forța îi va condamna pe apărătorii Legii.”

2225. Vezi: Galateni 5:14; cf.: Levitic 19:18.

2226. Joc de cuvinte: dispendium, sed compendium.

2227. Vezi: Galateni 6:2.

2228. Miercuri: Deut. 32:35; Galateni 6:8.

2229. Interpolare, conform lui Kroymann.

2230. Cf. Galateni 6:17.

2231. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „corporalul corespunde”, adică „este vorba despre corporal”.

2232. Vezi: Galateni 1:3; 1 Corinteni 1:3.

2233. Vezi: Isa. 52:7; ROM. 10:15.

2234. Conform manuscrisului: „Căci cel care a vestit binele, adică harul lui Dumnezeu, știa în ce măsură ar trebui cineva să acorde prioritate lumii.”

2235. Cf. Filipeni 4:7.

2236. Cf. 1 Corinteni 1:3.

2237. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Pe Domnul”.

2238. Un alt înțeles al cuvântului gratia este „har”; cuvântul grecesc χάρις nu are un astfel de înțeles.

2239. Compară cu: Roma. 1:18–32.

2240. Cf. 1 Corinteni 1:18.

2241. Compară cu: 1 Corinteni 1:9; cf. Isaia 29:14.

2242. Conform textului din manuscris: „Dacă aceste cuvinte aparțin Creatorului și El consideră nebunie <ceea> care se referă la lucrarea crucii.”

2243. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Domnilor”.

2244. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dacă nu Creatorul”.

2245. Vezi: 1 Corinteni 1:20.

2246. Lit.: „prostie”.

2247. Vezi: 1 Corinteni 1:21.

2248. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care”.

2249. Cf. 1 Corinteni 1:21.

2250. Vezi: 1 Corinteni 1:22.

2251. Citirea manuscrisului. Conform interpretării oferite de Oehlerus, „acesta ne învață, desigur, că Creatorul trebuie înțeles”.

2252. Cf. 1 Corinteni 1:23.

2253. Vezi: Romani 9:33; cf.: Isaia 8:14; 28:16.

2254. Vezi: 1 Corinteni 10:4.

2255. Vezi: 1 Corinteni 1:25.

2256. În textul grecesc al Epistolei: τάμή όντα.

2257. Modicum et ignobile et contemptibile. Sus: inhonesta et minima et contemptibilia.

2258. Cf. Lev. 1:1–17.

2259. Cf. Lev. 6:28; 15:12.

2260. Grabattorum, cf. M k. 7:4, unde se folosește forma κλινών/lectorum. Cuvântul κράβαποϛ/grabatus apare de 11 ori în Noul Testament: Marcu 2:4,9, 11-2; 6:55; Ioan 5:8-11; Faptele Apostolilor 5:15; 9:33, unde vorbește despre paturile paraliticilor și bolnavilor. Cuvântul κράβαττTOS nu apare în Septuaginta.

2261. Cf. Gen. 17:10-14.

2262. Cf. Gen. 3:19.

2263. Cf. Exod 21:23–25.

2264. Cf. Lev. 11:1-47.

2265. 1 Vezi 1 Corinteni 1:27.

2266. Vezi 1 Corinteni 1:29, 31; cf. Ieremia 9:23-24.

2267. Cf. 1 Corinteni 2:6.

2268. Cf. Isaia 29:14.

2269. Cf. 1 Corinteni 1:20.

2270. Cf. 1 Corinteni 2:7.

2271. Vezi Isaia 49:6.

2272. Cf. Isaia 45:3.

2273. Proposita vero in proposito.

2274. Cf. 1 Corinteni 2:7.

2275. Vezi: Gen. 1:14.

2276. Conjectura lui Kroymann. Manuscrisul conține un cuvânt incomprehensibil *ortaneorum*. Oehlerus: „ordinea lor”.

2277. Cf. 1 Corinteni 2:7.

2278. Cf. 1 Corinteni 2:8.

2279. Aici Kroymann sugerează o lacună: „el trebuie desemnat Creatorul, Care este Domnul slavei” = „prin prinții acestui veac trebuie să-L înțelegem pe Domnul, Creatorul, Care este Domnul slavei”.

2280. Conjectura lui Kroymann: „răstignit”. În manuscris: „răstignit” („prinții acestui veac L-au răstignit pe Domnul, adică pe Hristos, celălalt dumnezeu”). Conform uneia dintre conjecturi: „că prinții acestui veac nu aparțin Creatorului - <îngerii (sau puterile și autoritățile) răi>, care L-au răstignit pe Domnul slavei, adică pe Hristos, celălalt dumnezeu”.

2281. Kroymann sugerează aici o corupere a textului.

2282. Tertulian arată astfel că ignoranța demonilor cu privire la gloria creștină se explică prin distanța lor față de Creator și nu prin apartenența lui Hristos la un zeu necunoscut.

2283. Cf. 1 Corinteni 2:8.

2284. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dar.”

2285. Vezi Matei 4:1–11.

2286. Cf. Luca 4:34.

2287. Compară cu Luca 11:21–22.

2288. Aici Kroymann sugerează o lacună: „dacă este înțeleasă ca o parabolă despre diavol, atunci ea însăși servește drept mărturie a faptului că Domnul a fost recunoscut de el.”

2289. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

2290. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

2291. Adică, în versiunea Evangheliei după Luca recunoscută de Tertulian.

2292. Cf. Luca 22:3.

2293. Adică, în 1 Corinteni 2:8.

2294. Harnack notează: „În consecință, el a văzut în ei conducători pământești (weltliche Machthaber)” (Harnack A., von. Marcion: Das Evangelium vomen fremden Gott. Leipzig, 1921. S. 130).

2295. Discursul, evident, este și despre dovada, menită să compromită Creatorul, că prinții acestui secol, fără să știe, L-au răstignit pe Hristos, care se presupunea că aparținea unui alt zeu.

2296. Explicația lui Tertulian: în primul rând, deși planurile Creatorului pot fi necunoscute puterilor și autorităților acestui veac (adică demonilor), ei L-au răstignit pe Hristos, Domnul lor, cunoscându-L; în al doilea rând, Marcion însuși crede că prin prinții veacului care nu L-au recunoscut pe Hristos nu se înțeleg puterile și autoritățile veacului. Prin urmare, prin acești prinți trebuie să înțelegem autoritățile pământești, inclusiv împăratul roman, care nu are nicio legătură cu iudaismul.

2297. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Acesta este Isaia”.

2298. Architectus prudens. Miercuri: / Cor. 3:10 (σοφός άρχιτέκτω\).

2299. Vezi: Isaia 40:13; cf.: 1 Corinteni 2:16.

2300. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cu excepția cazului în care atunci”.

2301. Vezi: Isaia 28:16.

2302. Compară cu: 1 Corinteni 3:13–15.

2303. Judecata este opera Creatorului, nu a zeului lui Marcion.

2304. Conjectură. În manuscris: „al tău”.

2305. Vezi: 1 Corinteni 3:16.

2306. Cf. Gen. 1:26.

2307. Cf. Gen. 2:7.

2308. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „dacă nu suntem templul Creatorului”.

2309. Vezi: 1 Corinteni 3:17.

2310. Vezi: 1 Corinteni 3:18.

2311. Vezi: 1 Corinteni 3:19.

2312. Vezi: 1 Corinteni 3:19; cf.: Iov 5:13.

2313. Vezi: 1 Corinteni 3:20; cf.: Ps. 94/93:11.

2314. Conform lui Marcion.

2315. Vezi: 1 Corinteni 3:21.

2316. Vezi: Ieremia 17:5.

2317. Vezi: Ps. 118/117: 8.

2318. Cf. 1 Corinteni 4:5.

2319. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „iluminări”. Cf.: Isaia 42:6.

2320. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de asemenea”.

2321. Compară cu: Proverbe 20:27; Ieremia 11:20.

2322. Cf. 1 Corinteni 4:5.

2323. Vezi: 1 Corinteni 4:9.

2324. Cf. 1 Corinteni 4:15.

2325. Compară cu: Lev. 18:8; Deut. 22:30; 27:20.

2326. Cf. 1 Corinteni 5:1.

2327. Ibidem.

2328. Cf. 1 Corinteni 5:5.

2329. Ibidem.

2330. Compară cu: 1 Corinteni 5:2.13.

2331. În locuri similare (Deut. 13:6 (după Septuaginta)/5 (după traducerea sinodală); 17:7; 21:21; 22:21,24) în Septuaginta - ἐξ ὑμων αὐτων, în 1 Cor. 5:2 - ἑκ μέσου ὑμων. În Septuaginta ἑκ μέσου ὑμών din Gen. 35:2 și 1 Sam. 7:3.

2332. Vezi: 1 Corinteni 5:7.

2333. Ibidem.

2334. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și mielul lui Hristos”.

2335. La una dintre principalele sărbători evreiești, Sărbătoarea Azimelor (Paștele), vezi: Exod 23:15; 34:18.

2336. Vezi: 1 Corinteni 6:13.

2337. Interpolare din Marcion, care este o schimbare de cuvinte din / Cor. 6:19.

2338. Interpretare de Kroymann. În manuscris: „Domnul”.

2339. Cf.: 1 Corinteni 6:14.

2340. Vezi: 1 Corinteni 6:15.

2341. Cf. 1 Corinteni 6:19.

2342. Cf. 1 Corinteni 6:20.

2343. Conjectura lui Kroymann. Conform unei alte conjecturi: „a realiza”.

2344. Cf. 1 Corinteni 6:20.

2345. Compară cu: 1 Corinteni 7:10.27.

2346. Compară cu: Matei 5:32; 19:9; Luca 16:18.

2347. Miercuri: Deuteronom 24:1-2.

2348. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Hristos”.

2349. Compară cu: 1 Corinteni 7:10–11.

2350. Vezi: 1 Cor. 7:29, lit.: Quia tempus in collecto est. Cf.: Tert. Apol., 26, 1: „Nu a stabilit El transferul stăpânirii de la unul la altul la vremurile hotărâte în acest veac, cel ce a fost înainte de toate vremurile și a creat veacul ca un ansamblu de vremuri (qui ante omne tempus fuit et sae–culum corpus temporum fecit)?” „Vasul vremurilor (vas temporum)” a fost discutat mai sus, vezi: Adv. Marc., V, 6,4.

2351. Allophylorum nuptias. Miercuri: Ref. 34: 15–16.

2352. Vezi: 1 Corinteni 8:5.

2353. Vezi: 1 Corinteni 8:4.

2354. Vezi: 1 Corinteni 8:6.

2355. Vezi: 1 Corinteni 3:22.

2356. Compară cu: 1 Corinteni 9:3–10.

2357. Conform unei alte interpretări: „învățând că fiecare trebuie să trăiască prin munca sa, el a prefațat exemple suficient <rezonabil>”.

2358. „în ele (adică exemple)” - conjectura lui Kroymann. În manuscris: „că”.

2359.

2360. Vezi: 1 Corinteni 9:9; Miercuri: Deut. 25:4.

2361. Vezi: 1 Corinteni 9:9.

2362. Kroymann sugerează o lacună aici: „bineînțeles, pentru a-L arăta pe Domnul ca fiind binevoitor”.

2363. Comparați cu: 2 Corinteni 11:7;/ Corinteni 9:7–18.

2364. Cf. 1 Corinteni 9:15.

2365. In petram offendit. Cf.: „O piatră de poticnire și o stâncă de cădere (lapis offensionis et petra scandali)” (1 Petru 2: 8 (conform textului grecesc și Vulgatei)/ 7 (conform traducerii sinodale) și Isaia 8:14, conform Vulgatei).

2366. Vezi: 1 Corinteni 10:4; cf. Exod 17:6.

2367. Cf. 1 Corinteni 10:4.

2368. Vezi: 1 Corinteni 10:6.

2369. Kroymann consideră că aceste pronume sunt de gen neutru. O altă interpretare a textului este: „<Dumnezeul lui Marcion> mă înspăimântă în propriile sale interese cu ajutorul Celui pe care îl privează de credința mea? Adversarul <Său> (adică Creatorul) mă va face mai dispus față de el?”

2370. Inserție Kroymann.

2371. Compară cu: 1 Corinteni 10:7-10.

2372. Această înțelegere este oferită de Kroymann.

2373. Kroymann sugerează aici o lacună: „confirmare”, adică: „dacă nu servește la confirmarea învățăturii Creatorului”.

2374. Vezi: 1 Corinteni 10:11.

2375. Compară cu: 1 Corinteni 10:25.

2376. Cf. Gen. 2:16.

2377. Vezi: 1 Corinteni 11:3.

2378. Un joc de cuvinte: „creator” - auctor, „autoritate” - auctoritas. „Cel care nu este autorul soțului? Căci cuvântul «cap» l-a folosit <apostolul>, însemnând autoritate.”

2379. Vezi: 1 Corinteni 11:7.

2380. 0 Vezi: Gen. 1:26.

2381. Compară cu: 1 Corinteni 11:10.

2382. Vorbim despre fețe de femei.

2383. Aici întâlnim o înțelegere literală a Genezei 6:2: „...atunci fiii lui Dumnezeu au văzut pe fiicele oamenilor că erau frumoase; și și-au luat de soții dintre toate pe care le-au ales.” Această interpretare a acestui pasaj din Biblie este foarte îndatorată Cărții lui Enoh. Tertulian a fost apropiat de această explicație a căderii îngerilor. În tratatul său Despre vălurile fecioarelor se spune: „Citim că îngerii s-au îndepărtat de Dumnezeu și de cer din cauza poftei lor pentru femei (ob concupiscentiam feminarum)” {Tert. De virg. vel., 7,2). Clement din Alexandria, în lucrarea sa Pedagogus (Cl. Paed., III, 14,2), i-a numit pe îngerii căzuți „cei care au abandonat frumusețea lui Dumnezeu pentru o frumusețe stricăcioasă și au căzut din cer pe pământ”. Potrivit lui Lactanțiu (Lact. Div. Inst., II, 15), diavolul i-a convins pe îngeri să se asocieze cu femeile. Sulpicius Severus în Cronica sa (1,2, 7-8) vorbește despre îngeri care au fost captivați de frumusețea femeilor, care s-au căsătorit cu muritori și au dat naștere la uriași.

2384. Compară cu: 1 Corinteni 11:17–18.

2385. Compară cu: 1 Corinteni 11:23–27.

2386. Cf. 1 Corinteni 11:29.

2387. Cf. 1 Corinteni 12:1.

2388. Kroymann sugerează o lacună aici: „și furnizate de El”.

2389. Interpolare, conform lui Kroymann.

2390. Vezi: Isaia 11:1-2.

2391. Vezi: Isaia 11:2–3.

2392. Sapiente et prudente architecto.

2393. Cf. Isaia 3:1-3.

2394. Vezi: Luca 16:16.

2395. Charismata. Miercuri: 1 Cor. 12:4.

2396. Date.

2397. Vezi: Efeseni 4:8; Ps. 68/67:19.

2398. Donativă.

2399. Vezi: 1 Corinteni 4:15.

2400. Vezi: Galateni 4:19.

2401. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „promisiunea Duhului, dată perfect prin Ioel”.

2402. In novissimis temporibus, în Septuaginta: Καί εσται μετά ταδτα - „Și va fi după aceea”.

2403. Super servos et ancillas, în Septuaginta: έπΐ τούς δούλους καί έπί τάς δούλας.

2404. Vezi: Ioel 2:28–29, în Septuaginta: 3:1–2.

2405. At ubi tempus expletum est. Vezi: Gal. 4:4. Mai sus (V, 4,2) acest citat are o formă diferită: Cum autem evenit impleri tempus. În original este vorba despre plinătatea timpului.

2406. Vezi: 1 Corinteni 7:29.

2407. Adică „prin același Duh”.

2408. Vezi: 1 Corinteni 12:8–10; cf.: Isaia 11:2–3.

2409. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Pot spune că eu însumi sunt cel care <…>”.

2410. Compară cu: 1 Corinteni 12:12–31.

2411. Inserție Kroymann. Miercuri: 1 Corinteni 12: 18–26.

2412. Compară cu: 1 Corinteni 13:1–13.

2413. Vezi: Luca 10:27.

2414. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Deși <…>”.

2415. Compară cu: 1 Corinteni 14:21; Isaia 28:11.

2416. Adică un dar de la un alt zeu.

2417. Mulieribus.

2418. Compară cu: 1 Corinteni 14:34–35.

2419. Mulieri.

2420. Cf. 1 Corinteni 11:5.

2421. Femine.

2422. Compară cu: 1 Corinteni 14:34; Viața 3:16.

2423. Explicația ipotetică a lui Marcion privind prezența în Vechiul Testament a pasajului Isaia 11:2–3.

2424. Donă.

2425. Compară cu: 1 Corinteni 14:25.

2426. Cf. 1 Corinteni 14:26.

2427. Mulierem.

2428. Feminis. Spus, desigur, cu ironie. Tertulian, luând în considerare posibila obiecție a marcioniților că prezicerea din Isaia 11:2-3 nu are nicio legătură cu cuvintele Apostolului Pavel despre darurile spirituale (/ Corinteni 12:10), încearcă să-l respingă pe Marcion pe baza faptului că marcioniții nu au darurile menționate de Apostol, care sunt evident prezente în Biserica montanistă, adevărată, din punctul de vedere al lui Tertulian.

2429. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „care”.

2430. Conform unei alte interpretări: „cine se teme deja să anunțe”.

2431. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „așa cum trebuie să ne așteptăm la Mine - Cel Care a fost inițial prezis, tot așa nu trebuie să ne așteptăm la <Hristosul> Său (adică al lui Marcion), căci el nu a fost <prezis> inițial. Este mai bine <…>”.

2432. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „niciuna”.

2433. Ceterum corpora aut ignibus statim aut f eris aut etiam diligentissime condita, temporibus tamen aboleri manifestum est. O comparație curioasă: „Și acum am împlinit o lucrare pe care nici mânia lui Jupiter, nici focul (ignis), / nici fierul (ferrum), nici bătrânețea distructivă, deși nu o va distruge în această zi, deși nu o va nimici. trup (corpis), / nu are dreptul la nimic <...>” (Ov. Met., XV, 871-874). În „Monumentul” lui Horațiu, care a servit ca model pentru Ovidiu, este menționat „curgerea timpurilor (temporum)” (Hor. Od., III, 30, 5).

2434. Interpolare, conform lui Kroymann.

2435. Aceste cuvinte sunt excluse de editori ca interpolări.

2436. Adică el-. Textul latin folosește cuvintele: surgere „a se ridica”, resurgere „a se ridica din nou”.

2437. Vezi: Gen. 3:19.

2438. Vezi: 1 Corinteni 15:21.

2439. Compară cu: 1 Corinteni 15:22.

2440. Interpolare, conform lui Kroymann.

2441. Vezi: 1 Corinteni 15:25.

2442. Vezi: Ps. 110/109: 1-2.

2443. Comparați cu: 2 Regi, cap. 18-19; Isaia 37:14-38.

2444. Vezi: Psalmul 110/109:3.

2445. Vezi Matei 2:2, 10.

2446. Cf. Luca 2:8-11.

2447. Cf. Luca 2:7.

2448. Vezi: Isaia 1:2.

2449. Inserție Kroymann.

2450. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Duhul (nominativ) care atribuie cărnii din pântece. Care, datorită Lui Însuși, adaugă aici <…>”.

2451. Ibidem.

2452. Avraam, numit pe atunci Avram, nu era încă circumcis în momentul întâlnirii sale cu Melhisedec (Gen. 14:18-20). Cf. Gen. 17:23-24. Înainte de Tertulian, Iustin a făcut aceeași greșeală (Iust. Dial., 33).

2453. Cf. Gen. 14:18-20. Avraam i-a dat lui Melhisedec o zeciuială (Gen. 14:20) după binecuvântare (Gen. 14:19). Tertulian, aparent, îl urmează pe autorul Epistolei către Evrei (Evrei 7:6).

2454. Compară cu: Roma. 10:20–21.

2455. Compară cu: Roma. 11:26–27.

2456. Vezi: Psalmul 72/71: 1.

2457. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Se întâmplă.”

2458. Tertulian folosește textul Septuaginta. Textul ebraic conține un cuvânt care înseamnă „pajiște cosită” și „lână tunsă”, care apare în alte trei locuri din Vechiul Testament (Deut. 18:4; Amos 7:1; Iov 31:20).

2459. Vezi: Psalmul 72/71:6.

2460. Vezi: Psalmul 72/71:8.

2461. Vezi: Psalmul 72/71:11.

2462. Vezi: Psalmul 72/71:17.

2463. Vezi: Psalmul 72/71: 18-19.

2464. Comparați cu: Țar. 11:1-8.

2465. Vezi: Psalmul 72/71:9.

2466. Compară cu: 1 Corinteni 15:25.

2467. În lucrarea „Despre învierea cărnii”.

2468. Vezi: 1 Corinteni 15:29.

2469. Calendele lui februarie (adică prima zi a lunii februarie) se referă aici metonimic la luna însăși, în timpul căreia romanii aduceau omagiu morților (Ov. Fast., II, 533–570).

2470. Cf. Efeseni 4:5.

2471. Kroymann sugerează o lacună aici: „ca apostolul să spună următoarele”.

2472. Vezi: 1 Corinteni 15:35.

2473. Compară cu: 1 Corinteni 15:37–41.

2474. Vezi: 1 Corinteni 15:42.

2475. Kroymann sugerează aici o lacună: „în ocară, în slăbiciune, dar se ridică la nestricăciune”.

2476. Interpolare, conform lui Kroymann.

2477. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „suflet”.

2478. Vezi: 1 Corinteni 15:44.

2479. Kroymann sugerează aici o lacună: „dar mentalul, apoi spiritualul”.

2480. Vezi: 1 Corinteni 15:45.

2481. Interpolare, conform lui Kroymann.

2482. Homo de humo. Un joc de cuvinte care nu se găsește în textul grecesc.

2483. Textul distorsionat al lui Marcion din 1 Corinteni 15:47.

2484. Vezi: 1 Corinteni 15:48.

2485. Vezi: 1 Corinteni 15:49.

2486. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „unele”.

2487. Vezi: 1 Corinteni 15:50.

2488. Cf. Galateni 5:19–21.

2489. Cf. Romani 8:8.

2490. Cf. însă: Tert. De res., 16, 6.

2491. Vezi: 1 Corinteni 15:52.

2492. Vezi: 1 Corinteni 15:53.

2493. Matei 22:30; Bineînțeles. 20:36.

2494. Vezi: 1 Corinteni 15:50.

2495. Interpolare, conform lui Kroymann.

2496. Vezi: 1 Corinteni 15:55; cf. Osea 13:14.

2497. Inserție Kroymann.

2498. Compară cu: 1 Corinteni 15:57.

2499. Vezi: 2 Corinteni 1:3.

2500. Vezi Gen. 1:22.

2501. 2 Compară: Dan. 3:52–90.

2502. 3 Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „zeul steril”.

2503. 4 Interpolare, conform lui Kroymann.

2504. 5 Cf. 2 Corinteni 1:3.

2505. Lit.: „Aveți în cartea lui Iona un exemplu de milă împreună cu Însuși <Dumnezeul cel milostiv>.” Conjectură a lui Kroymann. În manuscris: „cu chiar exemplul de milă.”

2506. Compară cu: Ion. 3:10; 4:2.

2507. Cf. 2 Regi 20:5.

2508. Comparați cu: 3 Regi 21:1-29.

2509. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „a arăta clemență”.

2510. Comparați cu: 2 Regi 12:13.

2511. Vezi Ezechiel 33:11.

2512. Înțelegerea lui Kroymann.

2513. Rearanjament Kroymann. În manuscris: „și noi”.

2514. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „posibil”.

2515. Rearanjamentul lui Kroymann. În manuscris, această propoziție este mai sus, după cuvintele: „din care se numește revelat”.

2516. Inserție Kroymann.

2517. Vezi: 2 Corinteni 3:6.

2518. Cf. Ieremia 31:31.

2519. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „deși”.

2520. Vezi: 2 Corinteni 3:6.

2521. Inserție Kroymann.

2522. Conform unei alte conjecturi: „și dacă <Noul Testament> nu este din litere, ci din Duhul său, va fi noutatea Celui Care <…>” (Thomell).

2523. Vezi: Ioel 2:28.

2524. Vezi: 2 Corinteni 3:6.

2525. Vezi: Deuteronom 32:39.

2526. Cf. 2 Corinteni 3:13.

2527. Vezi: 2 Corinteni 3:14.

2528. Vezi: 2 Corinteni 3:15.

2529. 1 Traducerea este dată conform conjecturii lui Kroymann.

2530. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „încă ascunsă”.

2531. Vezi: 2 Corinteni 3:16.

2532. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „înțelege”.

2533. Cf. 2 Corinteni 3:18.

2534. Ibidem.

2535. Vezi: 2 Corinteni 4:4.

2536. Cf. Isaia 29:13.

2537. Vezi: Isaia 7:9, conform Septuagintei.

2538. O lacună, conform lui Kroymann, care sugerează omiterea cuvântului: „a pierde”.

2539. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Spre răspuns”.

2540. Adică unei persoane, conform lui Kroymann.

2541. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „domnilor”.

2542. Inserție Kroymann.

2543. Vezi: 2 Corinteni 4:6.

2544. Vezi: Gen. 1:3.

2545. Vezi: Isaia 49:6.

2546. Cf. Isaia 9:2.

2547. Interpolare, conform lui Kroymann.

2548. Vezi: Psalmul 4:7, conform Septuagintei.

2549. Interpolare, conform lui Kroymann.

2550. Cf. Efeseni 2:12.

2551. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de către domn”.

2552. Cf. 2 Corinteni 4:7.

2553. Inserție Kroymann.

2554. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la urma urmei”.

2555. Cf. 2 Corinteni 4:6.

2556. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „li se încredințează”.

2557. Comparați cu: 2 Corinteni 4:8-10.

2558. Vezi: 2 Corinteni 4:10.

2559. Cf. 2 Corinteni 4:18.

2560. Cf. 2 Corinteni 4:11.

2561. Cf. 2 Corinteni 4:16.

2562. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și”.

2563. Vezi: 2 Corinteni 4:16.

2564. Aici, potrivit lui Kroymann, lipseau cuvintele „când coliba este astfel distrusă”.

2565. Cf. 2 Corinteni 5:1.

2566. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Căci <faptul că el> examinează acest lucru pentru <a potoli> frica de moarte și pentru a potoli durerea cauzată de descompunere însăși, <devine> mai evident și din următoarele cuvinte.”

2567. Vezi: 2 Corinteni 5:2.

2568. În textul grecesc al Epistolei există discrepanțe: „dezbrăcat” / „îmbrăcat”.

2569. Vezi: 2 Corinteni 5:3.

2570. Vezi: 2 Corinteni 5:4.

2571. Vezi: 1 Corinteni 15:52.

2572. Cf. 1 Ioan 2:18.

2573. Compendium mortis. Cf.: Tert. De res., 41,6; cf. și: compendium baptismi „scurtare (adică înlocuire) a botezului” {Tert. De bapt., 12,8), — despre alegerea apostolilor și apropierea lor de Hristos.

2574. Vezi: 1 Corinteni 15:53.

2575. Vezi: 2 Corinteni 5:4.

2576. Arrabonem. Un cuvânt din textul grecesc al Epistolei.

2577. Cf. 2 Corinteni 5:5.

2578. Cf. 2 Corinteni 5:6.

2579. Cf. 2 Corinteni 5:8.

2580. Vezi: 2 Corinteni 5:10.

2581. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Pe Dumnezeu”.

2582. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „temporar”.

2583. Compară cu: Isaia 43:18–19.

2584. Cf. 2 Corinteni 7:1.

2585. Kroymann sugerează omiterea cuvintelor: „<afirmă că> nu esența, <ci faptele esenței> nu sunt <…>”.

2586. Compară cu: 1 Corinteni 15:50.

2587. Cf. 2 Corinteni 11:2.

2588. Compară cu: 2 Corinteni 11:13.

2589. Vezi: 2 Corinteni 11:14.

2590. Tratatul pierdut al lui Tertulian „De paradiso”.

2591. Compară cu: 2 Corinteni 12:2–4.

2592. Cf. 2 Regi 2:11.

2593. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Domnul”.

2594. Colaphizando. Gerundiv de la verbul cu aceeași rădăcină cu cea folosită de apostolul Pavel în 2 Cor. 12:7.

2595. Compară cu: 2 Corinteni 12:7–9.

2596. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „cum”.

2597. Comparați cu: Luca 1:51-52; Ps. 119/118:21.

2598. Cf. Iov 2:4–7.

2599. Cf. 2 Corinteni 12:9.

2600. Miercuri: 2 Corinteni 13:1; Matei 19:15.

2601. Cf. 2 Corinteni 13:2.

2602. Compară cu: 2 Corinteni 13:10.

2603. Inserție Kroymann.

2604. Cf. Romani 1:18.

2605. Cf. Romani 2:12.

2606. Inserție Kroymann.

2607. Cf. Romani 2:14.

2608. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la acea judecată a lui Dumnezeu care <…>”.

2609. Inserție Kroymann.

2610. Adică, natură și lege.

2611. Cf. Romani 1:18.

2612. Adică, la Roma. 2:16.

2613. Adică, din Romani 2:2.

2614. Comparați cu: Roma. 2: 21/22.

2615. Cf. Deut. 5:19.

2616. Cf. Exod 12:35-36.

2617. Pun: incesserat, ut ingesserit.

2618. Vezi: Rom. 2:24; cf.: Isa. 52:5; Ezek. 36:20.

2619. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „necircumcizie. La <...>”.

2620. Vezi: Romani 2:29.

2621. Vezi: Ieremia 4:4.

2622. Corecție de Kroymann. În manuscris: „Moise <spune>”.

2623. Vezi: Deuteronom 10:16.

2624. Vezi: Romani 2:29.

2625. Vezi: Romani 2:28.

2626. Vezi: Romani 3:22.

2627. Cf. Romani 5:1.

2628. Vezi: Romani 5:20.

2629. Vezi: Romani 5:21.

2630. Inserție Kroymann.

2631. Inserție Kroymann. Miercuri: Roma. 7:4.

2632. Obiecția ipotetică a lui Marcion. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Rezultă că se poate afirma și că trupul lui Hristos este un trup, nu neapărat carne.”

2633. Cf. Romani 7:4.

2634. Vezi: Romani 7:7.

2635. Interpolare, conform lui Kroymann.

2636. Inserție Kroymann.

2637. Cf. Romani 7:11.

2638. Cf. Romani 7:14.

2639. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și nu” - „și prin urmare nu putea fi recunoscut de toți evreii”, cf.: Romani 11: 1-7.

2640. Cf. Romani 8:3.

2641. Cf. Romani 7:23.

2642. Cf. Evrei 4:15.

2643. Inserție Kroymann.

2644. Cf. Romani 8:9.

2645. Vezi: 1 Corinteni 15:50.

2646. Parentese, după Kroymann.

2647. Vezi: Romani 8:10.

2648. Kroymann sugerează o lacună. Cuvintele lipsă sunt: „atunci el, desigur, primește viață datorită dreptății”.

2649. O altă lectură a textului: „Tot așa, dacă trupul este mort din cauza păcatului, atunci moartea nu este a sufletului, ci a trupului; dar duhul este viață din cauza dreptății <pentru cel> la care vine moartea din cauza păcatului, adică trupul.”

2650. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „la cineva”.

2651. Corecție de Kroymann. În manuscris: „și, prin urmare, va exista o înviere a morților dacă există o înviere a trupurilor”.

2652. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „altul”.

2653. Această afirmație nu îl împiedică pe Tertulian să spună în altă parte că Trupul Divin este un fel de (sui generis): Quis enim negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis in sua effigie. (Tert. Adv. Prax., 7,8). Cf.: Omne

quod est, corpus est sui generis: nihil est incorporate, nisi quod non est (Tert. De cam., 11,4).

2654. Cf. Romani 10:2.

2655. Vezi: Romani 10:3-4.

2656. Vezi: Isaia 1:3.

2657. Vezi: Matei 15:9; cf.: Isaia 29:13.

2658. Cf. Psalmul 2:2.

2659. La începutul și mijlocul capitolului 11 din Epistola către Romani, care lipsesc din Marcion.

2660. Cf. Romani 1:17.

2661. Vezi: Isaia 45:3.

2662. Vezi: Romani 11:34-35; cf. Isaia 40:13-14.

2663. Vezi: Romani 12:9.

2664. Tertulian scrie aceasta cu sarcasm.

2665. Vezi: 1 Corinteni 5:13; Miercuri: Deut. 17:7; 21:21.

2666. Vezi: Psalmul 34/33:15.

2667. Vezi: Romani 12:10.

2668. Vezi: Levitic 19:18.

2669. Vezi: Romani 12:12.

2670. Vezi: Psalmul 118/117:9.

2671. Vezi: Romani 12:12.

2672. Vezi: Psalmul 20/19:2.

2673. Interpolare.

2674. Vezi: Romani 12:14.

2675. Cf. Gen. 1:28.

2676. Vezi: Romani 12:16.

2677. Cf. Isaia 5:21.

2678. Vezi: Romani 12:17.

2679. Vezi: Zah. 7:10.

2680. Vezi: Romani 12:19.

2681. Vezi: Deuteronom 32:35.

2682. Vezi: Romani 12:18.

2683. Vezi: Romani 13:9; cf.: Levitic 19:18.

2684. Vezi: Matei 5:17.

2685. Cf. Romani 14:10.

2686. Cf. 1 Tesaloniceni 2:15.

2687. Ibidem.

2688. Inserție Kroymann.

2689. Corecție de Kroymann. În manuscris - plural.

2690. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „Domnilor”.

2691. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ai putea afla”.

2692. Vezi: 1 Tesaloniceni 4:3.

2693. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „— licențiozitate”.

2694. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „de asemenea”.

2695. Compară cu: 1 Tesaloniceni 4:15–17.

2696. Cf. Gal. 4:26.

2697. Vezi: Isaia 60:8.

2698. Vezi: Amos 9:6.

2699. Compară cu: 1 Tesaloniceni 5:19–20.

2700. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „nimic”.

2701. Compară cu: 1 Corinteni 14:25.

2702. Compară cu: 1 Corinteni 14:26.

2703. Compară cu: 1 Corinteni 12:11.

2704. Cf. 1 Tesaloniceni 5:23.

2705. Interpolare, conform lui Kroymann.

2706. Inserție Kroymann.

2707. Miercuri: 2 Tesaloniceni 1:6–8.

2708. Miercuri: 2 Tesaloniceni 1:8–9.

2709. Vezi: 2 Tesaloniceni 1:9; cf.: Isaia 2:10,19,21.

2710. Discrepanța, conform lui Kroymann: „cei care nu-L cunosc pe Dumnezeu, adică păgânii, separat”.

2711. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<…> Isaia și prin însăși fapta acestuia.”

2712. Cf. Isaia 2:19.

2713. Vezi: 2 Tesaloniceni 2:3.

2714. Cf. 2 Tesaloniceni 2:4.

2715. Comparați cu: 1 Ioan 4:1–3.

2716. Cf. 2 Tesaloniceni 2:9.

2717. Inserție Kroymann.

2718. Cf. 2 Tesaloniceni 2:10–12; Tertulian citează textul Epistolei denaturat de Marcion.

2719. Pun: errore decipere quos veritate non cepit.

2720. Cf. 2 Tesaloniceni 2:8.

2721. Corecție de Kroymann. În manuscris: „sau”.

2722. Cf. 2 Tesaloniceni 3:10.

2723. Cf. Deuteronom 25:4.

2724. Adică: „cui îi va corespunde recapitularea?”

2725. Vezi: Efeseni 1:9-10.

2726. Vezi: Efeseni 1:12. <His> - inserția lui Kroymann.

2727. Vezi: Efeseni 1:13.

2728. Vezi: Ioel 3:1, conform Septuagintei.

2729. Vezi: Efeseni 1:17.

2730. Vezi: Psalmul 24/23:10.

2731. Vezi: Efeseni 1:17.

2732. Cf. Isaia 11:2.

2733. Vezi: Efeseni 1:18.

2734. Vezi: Isaia 42:19.

2735. Vezi: Efeseni 1:18.

2736. Vezi: Psalmul 2:8.

2737. Vezi: Efeseni 1:20,22. Citat din versiunea lui Marcion a textului Epistolei.

2738. Vezi: Ps. 110/109: 1.

2739. Vezi: Psalmul 8:7.

2740. Cf. Efeseni 2:1.

2741. Vezi: Efeseni 2:2.

2742. Vezi: Isaia 14:13-14.

2743. Inserție Kroymann.

2744. Vezi: Efeseni 2:3.

2745. Comparați cu: Faptele Apostolilor 7:58; 8:1; 9:1-2.

2746. Cf. Faptele Apostolilor 9:4.

2747. Ibidem.

2748. Vezi Matei 13:25.

2749. Vezi: Efeseni 2:10.

2750. Vezi: Efeseni 2:11–12.

2751. Vezi: Efeseni 2:13.

2752. 0 Vezi: Isaia 46:12–13. Citatul nu este conform Septuaginta.

2753. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<Popor> evreu și păgân”.

2754. Vezi: Efeseni 2:14-15.

2755. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „carne”.

2756. Interpolare, conform lui Kroymann.

2757. Marrucinii erau un trib sabelian care trăia pe coasta de est a Italiei centrale. Potrivit lui Silius Italicus (secolul I d.Hr.), acest trib era incapabil să încalce un jurământ (fidemque exuere indocilis) (Sil. XV, 566). Aluzia la credincioșii Marrucini nu înseamnă că Tertullian cunoștea opera lui Silius: acesta ar fi putut folosi pur și simplu un fel de „catalog” al popoarelor. Astfel, în Tert. De an., 20, 3, Quintus Septimius notează că „a devenit deja ceva obișnuit să vorbim despre caracteristici naționale. Scriitorii de comedie îi batjocoresc pe frigienii timizi; Sallust îi cenzurează pe maurii vanitoși și pe dalmații sălbatici <…>”. Cf.: „în caldul Orient și în Sud, popoarele sunt mai numeroase și talentele sunt mai strălucitoare, în timp ce toți sarmații se disting printr-o minte leneșă” (Tert. Dean., 25.7).

2758. Vezi: Efeseni 2:15.

2759. Cf.: Matei 5:18.

2760. Vezi: Exod 20:14; cf.: Matei 5:27.

2761. Vezi Matei 5:28.

2762. Vezi: Exod 20:13; cf.: Matei 5:21.

2763. Vezi Matei 5:22.

2764. Vezi: Efeseni 2:15.

2765. Vezi: Efeseni 2:10.

2766. Vezi: Efeseni 2:15.

2767. Corecție de Kroymann. În manuscris: „și”.

2768. Vezi: Efeseni 2:16.

2769. Ibidem.

2770. Cf.: Efeseni 2:17–18.

2771. Vezi: Efeseni 2:19.

2772. Vezi: Efeseni 2:20.

2773. Citindu-l pe Kroymann. În manuscris: „profeți. Înspăimântați, parcă”.

2774. Vezi: Efeseni 2:20.

2775. Vezi: Psalmul 118/117:22.

2776. Conjectura lui Kroymann. O posibilă înțelegere a textului necorectat (conform lui Evans): „În ceea ce privește activitatea ereticului în abrevierea textului, nu mă surprinde dacă elimină silabe, când în majoritatea cazurilor elimină pagini întregi.”

2777. Corecție de Kroymann. În manuscris: „de la ei”.

2778. Corecție de Kroymann. În manuscris: „cunoscut”.

2779. Vezi: Isaia 40:13; cf.: 1 Corinteni 2:16.

2780. Inserție Kroymann.

2781. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „ce modele profetice ar putea avea noul <zeu>?”

2782. Vezi: Efeseni 4:8; cf.: Ps. 68/67:19.

2783. Cf. Psalmul 45/44:4.

2784. Cf. Isaia 8:4.

2785. Vezi: Efeseni 4:25; cf.: Zaharia 8:16.

2786. Kroymann a mutat aici cuvântul „la”, care în manuscris se află mai jos, după cuvântul „soare”.

2787. Cf. Psalmul 4:5.

2788. Vezi: Efeseni 4:26.

2789. Vezi: Efeseni 5:11.

2790. Vezi: Ps. 18/17: 17/26.

2791. Vezi: / Corinteni 5:13; Miercuri: Deut. 21:21.

2792. Vezi: 2 Corinteni 6:17; cf.: Isaia 52:11.

2793. Vezi: Isaia 52:11.

2794. Cf. Efeseni 5:18.

2795. Vezi: Am. 2:12.

2796. Cf. Levitic 10:9.

2797. Cf. Efeseni 5:19.

2798. Cf. Isaia 5:12.

2799. Cf. Efeseni 5:22.

2800. Vezi: Efeseni 5:23.

2801. Ibidem.

2802. Vezi: Efeseni 5:28.

2803. Vezi: Efeseni 5:29.

2804. Inserție Kroymann.

2805. Vezi: Efeseni 5:31–32; cf.: Gen. 2:24.

2806. Conjectură și interpretare a lui Kroymann. În manuscris: „Este suficient, totuși, dacă misterele Creatorului sunt mari pentru un apostol, dar nesemnificative pentru eretici.”

2807. Vezi: Efeseni 5:32.

2808. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „și zeul cel mai înalt nu ar trebui să împrumute nimic de la <chiar> inferior pentru <răsturnarea> sa”.

2809. Vezi: Efeseni 6:1.

2810. Vezi: Efeseni 6:2.

2811. Vezi: Efeseni 6:4.

2812. Vezi: Exod 10:2.

2813. Cf. Efeseni 6:12.

2814. Cf. Efeseni 6:11.

2815. Ibidem.

2816. Diavolul este „calomniator” în greacă.

2817. Vezi Gen. 3:5.

2818. Cf. Gen. 3:3; 2:17.

2819. Vezi: Efeseni 6:12.

2820. Vezi Gen. 6:4.

2821. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „acolo”.

2822. Compară cu: Efeseni 6:18–20.

2823. Vezi: Coloseni 1: 5–6.

2824. Vezi: Psalmul 19/18:5.

2825. Cf. Col. 1:15.

2826. Cf. Col. 1:15.

2827. Omnia facta sunt.

2828. Cf. Ioan 1:3.

2829. Vino la universitate.

2830. Cf. Coloseni 1:16.

2831. Cuncta <…> sunt condita.

2832. Cf.: Coloseni 1:17.

2833. Ibidem.

2834. Cf.: Coloseni 1:19.

2835. Cf. Col. 1:16.

2836. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „<…> și până la plinătatea zeului său Marcion <…>”.

2837. Cf. Coloseni 1:20.

2838. Cf. Coloseni 1:21.

2839. Cf. Romani 1:25.

2840. Cf. Coloseni 1:24.

2841. Cf. Col. 1:22.

2842. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în acel Trup în care El putea muri prin carne, El a murit <…>”.

2843. Cf. Col. 2:8.

2844. Ibidem.

2845. Ernst Evans consideră că aceasta este o reminiscență a lui Seneca (De beneficiis, VII, 31,3), unde zeii epicurieni sunt descriși ca ignavi hebe-tesque, adică „leneși și plictisiți”.

2846. Vezi: 1 Corinteni 1:27.

2847. Cf. Isaia 29:14.

2848. Cf. Coloseni 2:13.

2849. Vezi: Coloseni 2:16-17.

2850. Inserție Kroymann.

2851. Cf. Coloseni 2:18.

2852. Vezi: Coloseni 2:21.

2853. Miercuri: Coloseni 2:18–19.

2854. Cf. Coloseni 2:22.

2855. Vezi: Efeseni 1:10.

2856. Interpolare, conform lui Kroymann.

2857. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „în care totul este rezumat, când lui Hristos, începutului i se atribuie și absența diferențelor în hrană”.

2858. Compară: Isa. 43:19; 2 Cor. 5:17.

2859. Vezi: Ieremia 4:3.

2860. Vezi Efeseni 4:22,24.

2861. Cf. Filipeni 1:14–17.

2862. Vezi: Filipeni 1:18.

2863. Adică, cu credința cu care s-a desfășurat predicarea, cu credința predicatorilor.

2864. Adică, cu credința reglementată de regula sa.

2865. Vezi: Filipeni 2:6–7.

2866. Et figura et similitudo et effigies.

2867. Imaginează-ți.

2868. Cf. Col. 1:15.

2869. În efigie.

2870. Efigie et similitudo et figura.

2871. În efigie.

2872. În imagine.

2873. Inserție Kroymann.

2874. Corecție de Kroymann. În manuscris: „astfel”.

2875. Corecție de Kroymann. În manuscris: „cum”.

2876. Vezi: Filipeni 2:8.

2877. Conjectură. În manuscris: „colecții”.

2878. Inserție Kroymann.

2879. Cf. Filipeni 3:7.

2880. Cf. Filipeni 3:5.

2881. Cf. Filipeni 3:8.

2882. Cf. Filipeni 3:9, conform versiunii lui Marcion.

2883. Ibidem.

2884. Vezi: Filipeni 3:20.

2885. Vezi: Gen. 22:17.

2886. Vezi: 1 Corinteni 15:41.

2887. Cf. Filipeni 3:21.

2888. Corecție de Kroymann. În manuscris: „Dumnezeu”.

2889. Compară cu: 1 Corinteni 15:51–53.

2890. Cf. 1 Tesaloniceni 4:16.

2891. Vezi: 1 Tesaloniceni 4:17.

2892. O altă interpretare a textului: „și dacă <ceva> a fost pus deoparte pentru această carte, <acela> l-am pus. Nu socoti <...>”.

2893. Conjectura lui Kroymann. În manuscris: „aceste vremuri”.